LW. 73.819/04.

We Lwowie, dnia 23. lipca 1904.

Alegat 1

SPRAWOZDANIE
WYDZIAŁU KRAJOWEGO
z czynności urzędowych.

Wysoki Sejmie!

W myśl postanowień §. 26. Statutu krajowego przedkłada Wydział krajowy sprawozdanie z czynności swoich za czas od 1. grudnia 1902 r. do końca kwietnia 1904 r.

Marszałek krajowy:
S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

„BIURA PREZYDYALNEGO“

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

za czas od 1. grudnia 1902 do końca kwietnia 1904 r.

BIURO PREZYDYALNE.

Kondolencye i gratulacye.

W czasie objętym niniejszem sprawozdaniem przesłał Wydział krajowy następujące pisma kondolencyjne:

1) W dniu 20. lutego 1903 Jego Ces. i Król. Wysokości Najdostojniejszemu Arcyksięciu Karolowi Stefanowi z powodu śmierci Jego Matki Najdostojniejszej Arcyks. Elżbiety.

2) W dniu 3. kwietnia 1904 Księżnie Konstancyi Sanguszko z powodu śmierci męża, śp. Eustachego Ks. Sanguszki.

3) W dniu 24. lipca 1903 Księżnie Jadwidze Sapieżynie z powodu śmierci męża, śp. Adama ks. Sapiehy.

4) W dniu 19. kwietnia 1904 Janowi hr. Szeptyckiemu z powodu śmierci żony, śp. Zofii hr. Szeptyckiej.

5) Z powodu zgonu Ojca Świętego Leona XIII. przesłał Wydział krajowy na ręce J. Em. Kardynała Taliani, Nuncyusza apostolskiego we Wiedniu, wyrazy żalu i pozgonnego hołdu.

Z powodu jubileuszu Dr. Fryderyka Zolla, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego i byłego Posła na Sejm krajowy, przesłał Wydział krajowy Jubilatowi w dniu 4. grudnia 1903 pismo z życzeniami.

Zmiany w składzie Wys. Sejmu.

Najwyższem postanowieniem z dnia 8. czerwca 1903 został JE. Andrzej hr. Potocki, ówczesny Marszałek krajowy, mianowany Namiestnikiem kraju.

Najwyższem postanowieniem z dnia 26. czerwca 1903 został JE. Stanisław hr. Badeni mianowany Marszałkiem krajowym.

Zmiany w składzie Wys. Sejmu.

Poseł na Sejm krajowy z kuryi większych posiadłości b. obwodu brzeżańskiego, p. Stanisław Wybranowski pismem z dnia 9. czerwca 1903 złożył swój mandat poselski.

Przy wyborze uzupełniającym, odbytym w dniu 17. września 1903, został wybrany posłem z powyższej kuryi P. Mikołaj Torosiewicz.

W skutek śmierci Eustachego ks. Sanguszki, opróżniony został mandat posła na Sejm krajowy z kuryi gmin wiejskich powiatu Tarnowskiego.

Przy wyborze uzupełniającym, odbytym w dniu 15. października 1903 z tej kuryi, został wybrany posłem p. Filip Włodek.

Na posiedzeniu Wys. Sejmu z dnia 29. października 1903 złożyło dziesięciu posłów narodowości ruskiej swoje mandaty poselskie — a mianowicie: Dr. Andronik Mogilnicki, Dr. Eugeniusz Oleśnicki, Alexander Barwiński, Ks. Teodor Bohaczewski, Antoni Staruch, Józef Huryk, Dmytro Otapczuk, Ks. Wiktor Mazikiewicz, Dr. Michał Korol i Oleksy Barabasz.

Wybór uzupełniający posłów z kuryi gmin wiejskich powiatów: Bohorodczany, Brody, Dolina, Lisko, Rawa, Rohatyn, Stanisławów, Stryj, Zbaraż, Żółkiew, został rozpisany na dzień 14. czerwca 1904.

Zmiany w składzie Członków Wys. Sejmu.

W składzie Członków Wys. Sejmu, zasiadających na mocy §. 3. lit. a) i b) Statutu krajow. zaszły następujące zmiany:

Na rok szkolny 1903/4 zostali wybrani rektorami:

C. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego profesor Dr. Edmund Krzymuski, c. k. Uniwersytetu lwowskiego Ks. profesor Dr. Jan Fijałek, c. k. Szkoły politechnicznej we Lwowie profesor Dr. Stanisław Kępiński.

Urlopy Członków Wydziału krajowego i urzędowanie ich zastępców.

W czasie urlopu Członka Wydziału krajowego, P. Mieczysława Onyszkiewicza urzędował przez miesiąc sierpień zastępcą P. Jan Trzecieski.

Nominacye i zmiany w składzie urzędników i sług Wydziału kraj. (Daty obok podane obejmują urzędników i funkcyonaryuszy pracujących w biurach Wydziału krajowego we Lwowie — nie obejmują zaś urzędników i funkcyonaryuszy pracujących poza Lwowem —; daty do nich się odnoszące, obejmują sprawozdania właściwych departamentów.

Od ostatniego sprawozdania zaszły następujące zmiany w składzie urzędników i sług Wydziału krajowego:

I. W oddziale konceptowym.

Uchwałą z dnia 9. grudnia 1902 do LW. 91.661 zostali mianowani:

Wicesekretarz Dr. Jan Kanty Henryk Sawczyński, sekretarzem, adjunkt Mikołaj Latoszyński wicesekretarzem, koncepista Tytus Romańczuk adjunktem.
Aplikant Dr. Antoni Wereszczyński, koncepistą.
Prowiz. Aplikant z adjutum niższem, Dr. Stanisław Koncewski prowiz. aplikantem z wyższem adjutum.
Dyetaryusz, Zdzisław Brezany aplikantem z adjutum niższem.

Uchwałą z dnia 6. lutego 1903 stabilizował Wydział krajowy na posadzie aplikantów konceptowych 1) Dr. Stanisława Koncewskiego, 2) Jana Bartosińskiego.

Uchwałą z dnia 3. marca 1903 L. 16.284 stabilizował Wydział krajowy prowizorycznego aplikanta, Bronisława Glanza.

Uchwałą z dnia 24. marca 1903 LW. 24.373 mianował Wydział krajowy wicesekretarza, Marcelego Białobrzeskiogo nadetatowym sekretarzem.

W dniu 27. marca 1903 zmarł wicesekretarz Wydziału krajowego, Feliks Słotwiński.

Uchwałą z dnia 31. marca 1903 LW. 25.967 mianowani zostali:

Adjunkt Dr. Feliks Pisarski wicesekretarzem.
Koncepista Feliks Gintowt adjunktem.
Aplikant Dr. Wincenty Samolewicz koncepistą.
Aplikant II. kl. Bronisław Glanz aplikantem I. kl.
Dyetaryusz Juliusz Birkenmaier aplikantem II. kl.

Uchwałą z dnia 10. listopada 1903 LW. 72.210 stabilizował Wydział krajowy aplikanta, Juliusza Birkenmaiera.

Uchwałą z dnia 10. grudnia 1903 LW. 114.281 mianował Wydział krajowy Maurycego Madurowicza prowizorycznie nadetatowym aplikantem II. kl.

Uchwałą z dnia 22. grudnia 1903 LW. 118.023 stabilizował Wydział krajowy aplikanta Zdzisława Brezaniego.

Uchwałą z dnia 29. stycznia 1904 LW. 10.675 przeniesiony został na własne żądanie w stały stan spoczynku z pełną emeryturą Radca Wydziału krajowego, Józef Michalczewski; przy tej sposobności wyraził mu Wydział krajowy gorące uznanie za długoletnią znakomitą służbę.

Uchwałą z dnia 29. stycznia 1904 LW. 11.181 zostali mianowani:

Sekretarz Jerzy Jabłonowski radcą.
Nadetatowy sekretarz Marceli Białobrzeski etatowym sekretarzem.
Adjunkt Mieczysław Masłowski wicesekretarzem.
Aplikant Jan Bartosiński nadetatowym koncepistą.

Uchwałą z dnia 1. lutego 1904 LW. 11.730 został mianowazy prowizoryczny aplikant II. kl., Władysław Kozicki stałym aplikantem I. klasy.

Uchwałą z tego samego dnia LW. 12.299 mianowany został prowizoryczny nadetatowy aplikant Maurycy Madurowicz — prowizorycznie etatowym aplikantem.

Uchwałą z dnia 18. marca 1904 LW. 28.782 mianowany został Stanisław Grocholski prowizorycznie aplikantem II. kl.

II. W oddziale techniczno-drogowym.

Z dniem 15. stycznia 1903 zwolnił Wydział krajowy inżyniera adjunkta oddziału techniczno-drogowego, Franciszka Sienkiewicza na jego własne żądanie ze służby.

W dniu 25. stycznia 1903 zmarł emerytowany starszy inżynier oddziału techniczno-drogowego, Stanisław Grzegorzewski. Pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy uchwałą z dnia 10. lutego 1903 LW. 10.703 pensyę emerytalną w kwocie 1800 K. i wyasygnował kwartał pośmiertny 1200 K.

Uchwałą z dnia 10. lutego 1903 LW. 10.701 mianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Franciszka Tuziaka prowizorycznie inżynierem adjunktem.

W dniu 26. stycznia 1903 zmarł emerytowany inżynier I. klasy, Ignacy Kurniewicz. Pozostałej po nim córce przyznał Wydział krajowy uchwałą z dnia 23. czerwca 1903 LW. 12.862 kwartał pośmiertny w kwocie 834 K. 60 h. i pensyę sierocińską w rocznej kwocie 700 K.

Uchwałą z dnia 20. marca 1903 LW. 21.410 mianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza Wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Józefa Ramsa prowizorycznie inżynierem adjunktem.

Uchwałą z dnia 24. marca 1903 LW. 25.505 przyznał Wydział krajowy pisarzowi manipulacyjnemu w oddziale techniczno-drogowym, Waleryanowi

Wolskiemu dodatek aktywalny w kwocie 360 K. rocznie z zastrzeżeniem zwrotu na wypadek, gdyby Wys. Sejm dodatku tego w tej wysokości nie uchwalił.

Z dniem 10. kwietnia 1903 zwolnionym został ze służby na własne żądanie praktykant techniczny, Wilhelm Krug.

Uchwałą z dnia 9. maja 1903 LW. 37.856 zamianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Władysława Piotrowskiego prowizorycznie inżynierem adjunktem.

Uchwałą z dnia 14. maja 1903 LW. 39.753 zamianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Adolfa Gawalewicza prowizorycznie inżynierem adjunktem.

Uchwałą z dnia 24. lipca 1903 LW. 61.823 zamianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Zygmunta Geberta prowizorycznie inżynierem adjunktem.

Z dniem ostatnim sierpnia 1903 zwolnionym został ze służby na własne żądanie inżynier adjunkt, Franciszek Tuziak.

Uchwałą z dnia 9. października 1903 LW. 76.962 mianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Ignacego Drexlera prowizorycznie inżynierem adjunktem.

Z dniem ostatnim września 1903 zwolnił Wydział krajowy ze służby praktykantów technicznych, Kazimierza Janiczka i Witolda Bandrowskiego na ich własne żądanie.

Uchwałą z dnia 1. grudnia 1903 LW. 96.587 mianował Wydział krajowy na podstawie uchwały sejmowej z dnia 30. października 1903 Ls. 3.383 pisarza w oddziale techniczno-drogowym, Waleryana Wolskiego asystentem manipulacyjnym dla tegoż oddziału.

Uchwałą z dnia 26. stycznia 1904 LW. 4.974 mianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, Wiktora Tołoczkę prowizorycznie inżynierem adjunktem.

Uchwałą z dnia 1. marca 1904 LW. 22.123 mianowani zostali:

Inżynier II. klasy, Alexander Bogdanowicz inżynierem I. klasy.
Inżynież adjunkt, Jan Romanowski inżynierem II. klasy.

Uchwałą z dnia 12. kwietnia 1904 LW. 23.436 mianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, Ludwika Skórskiego praktykantem technicznym I. klasy.

Uchwałą z dnia 25. marca 1904 LW. 29.378 stabilizował Wydział krajowy prowizorycznego inżyniera oddziału techniczno-drogowego, Józefa Ramsa.

Z końcem kwietnia 1904 wystąpił ze służby praktykant techniczny Władysław Penôt.

III. W krajowem biurze melioracyjnem.

Uchwałą z dnia 20. grudnia 1902 LW. 91.978 mianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Franciszka Bernkopfa praktykantem technicznym.

Uchwałą z dnia 7. stycznia 1903 mianował Wydział krajowy praktykanta technicznego, Andrzeja Gnoińskiego i asystenta przy c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Władysława Kowalskiego prowizorycznymi inżynierami adjunktami, a prowizorycznego nadetatowego inżyniera adjunkta, Antoniego Dyląga prowizorycznym etatowym inżynierem adjunktem.

Uchwałą z dnia 27. stycznia 1903 LW. 7.801 mianował Wydział krajowy adjunkta komasacyjnego, Józefa Gumowskiego nadetatowym inżynierem komasacyjnym.

Uchwałą z dnia 3. marca 1903 mianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Henryka Dudka praktykantem technicznym, a praktykanta technicznego, Franciszka Bernkopfa prowizorycznym inżynierem adjunktem.

Uchwałą z dnia 6. marca 1903 LW. 18.401 mianował Wydział krajowy:

Inżynierów I. klasy: Alexandra Wierzbickiego i Karola Boziewicza starszymi inżynierami;

inżynierów II. klasy: Jana Pisza, Tadeusza Korasadowicza, Konstantego Wiśniewskiego inżynierami I. klasy;

inżyniera II. klasy, Andrzeja Kornellę nadetatowym inżynierem I. klasy;

inżynierów adjunktów: Maryana Prokopowicza, Jana Łopuszańskiego, Adama Rożańskiego, Stefana Stobieckiego, Józefa Górskiego inżynierami II. klasy.

Uchwałą z tego samego dnia przeniósł Wydział krajowy ze względów służbowych inżyniera II. klasy, Seweryna Nowakowskiego w stały stan spoczynku.

Uchwałą z dnia 24. marca 1903 LW. 21.161 mianował Wydział krajowy adjunkta budowy przy Dyrekcyi c. k. kolei państwowych we Lwowie, Stanisława Przybylskiego prowizorycznym inżynierem adjunktem.

Uchwałą z dnia 17. kwietnia 1903 LW. 28.143 mianował Wydział krajowy ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Kazimierza Hubera praktykantem technicznym.

Uchwałą z dnia 3. lipca 1903 mianował Wydział krajowy ukończonych słuchaczów wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie:

Włodzimierza Rojeckiego nadetatowym praktykantem technicznym, Teofila Wszelaczyńskiego prowizorycznym nadetatowym inżynierem adjunktem, Gustawa Müldnera nadetatowym praktykantem technicznym, Adama Milskiego praktykantem technicznym, a prowizorycznego inżyniera adjunkta Marcina Nawrockiego stałym inżynierem adjunktem.

Uchwałą z dnia 21. sierpnia 1903 mianował Wydział krajowy prowizorycznych inżynierów adjunktów Stanisława Flisowskiego i Andrzeja Gnoińskiego, a uchwałą z dnia 9. września 1903 Antoniego Dyląga stałymi inżynierami adjunktami.

Uchwałą z dnia 10. grudnia 1903 LW. 115.070 mianował Wydział krajowy nadetatowego inżyniera komasacyjnego, Józefa Gumowskiego etatowym inżynierem komasacyjnym.

Uchwałą z dnia 15. stycznia 1904 LW. 3.569 mianował Wydział krajowy:

Inżynierów I. klasy: Jana Bochniaka, Michała Kornellę i Jana Haładeja starszymi inżynierami;

inżynierów II. klasy: Tadeusza Rozwadowskiego, Maryana Röhricha i Władysława Brodowicza inżynierami I. klasy;

inżynierów adjunktów: Józefa Pruchnika, Włodzimierza Rungego, Jana Winnickiego, Maryana Nawrockiego i Stanisława Flisowskiego inżynierami II. klasy;

praktykantów technicznych, Gustawa Müldnera i Włodzimierza Rojeckiego inżynierami adjunktami;

ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, Karola Klimowicza praktykantem technicznym;

inżyniera I. klasy extra statum Andrzeja Kornellę etatowym inżynierem I. klasy.

Uchwałą z dnia 9. lutego 1904 LW. 14.601 mianował Wydział krajowy prowizorycznego inżyniera adjunkta, Franciszka Bernkopfa, a uchwałą z dnia 19. lutego 1904 LW. 16.643 Władysława Kowalskiego stałymi inżynierami adjunktami.

Uchwałą z dnia 8. marca 1904 LW. 23.581 mianował Wydział krajowy prowizorycznego nadetatowego inżyniera adjunkta, Henryka Dudka stałym etatowym inżynierem adjunktem, a uchwałą z dnia 29. marca 1904 LW. 30.623 prowizorycznego inżyniera adjunkta, Stanisława Przybylskiego stałym inżynierem adjnnktem.

Uchwałą z dnia 12. kwietnia 1904 został praktykant techniczny, Adam Milski na własne żądanie uwolnionym ze służby.

W oddziele rachunkowym.

Uchwałą z dnia 24. marca 1903 LW. 25.502 przyznał Wydział krajowy od 1. kwietnia 1903 wszystkim asystentom i praktykantom dodatki aktywalne w podwyższonej kwocie po 360 K. (z 200 K.), z zastrzeżeniem zwrotu, gdyby Wys. Sejm dodatków tych nie uchwalił:

Uchwałą z dnia 25. sierpnia 1903 LW. 76.696 mianowano: oficyała Władysława Januszkiewicza adjunktem, a asystenta, Mikołaja Horodyskiego oficyałem.

Uchwałą z dnia 31. sierpnia 1903 LW. 77.625 mianowano: praktykanta, Wacława Bieleckiego asystentem, aplikanta Antoniego Cieślika praktykantem, a dyetaryusza, Michała Mazarakiego aplikantem.

W dniu 20. sierpnia 1903 zmarł adjunkt rachunkowy, Maryan Majewski. Pozostałej po nim wdowie przyznał Wydział krajowy pensyę wdowią o rocznych 1.200 K. i dodatki na wychowanie dla trojga pozostałych dzieci po 240 K. rocznie dla każdego, aż do ukończenia 24 lat wieku, a względnie aż do wcześniejszego uzyskania stałego zaopatrzenia.

Uchwałą z dnia 19. listopada 1903 LW. 96.584 przyznał Wydział krajowy na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1903 asystentom i praktykantom stale dodatki aktywalne w podwyższonej kwocie 360 K. rocznie.

W dniu 8. grudnia 1903 zmarł protokolista rachunkowy, Henryk Hupczyc. Pozostałej po nim wdowie przyznał Wydział krajowy pensyę wdowią w kwocie 1.200 K., a pozostałym synom kwartał pośmiertny.

Uchwałą z dnia 22. grudnia 1903 LW. 119.561 mianowano: asystenta, Adolfa hr. Łosia oficyałem extra statum, aplikanta, Aleksandra Polickiego praktykantem, dyetaryusza, Stanisława Przemyckiego aplikantem.

W oddziele kasowym.

Uchwałą z dnia 24. marca 1903 LW. 25.503 przynano od 1. kwietnia 1903 wszystkim asystentom i praktykantom kasy krajowej dodatki aktywalne w podwyższonej kwocie po 360 K. (z 200 K.) z zastrzeżeniem zwrotu, gdyby Wysoki Sejm dodatków tych nie uchwalił.

Następnie uchwałą z dnia 19. listopada 1903 LW. 96.585 przyznał Wydział krajowy po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 30. października 1903 powyższe dodatki rzeczonym urzędnikom stale.

W oddziele manipulacyjnym.

Uchwałą z dnia 24. marca 1903 LW. 25.504 przyznano od 1. kwietnia 1903 wszystkim asystentom i pisarzom etatowym oddziału manipulacyjnego dodatki aktywalne w podwyższonej kwocie po 360 K. (z 200 K.) z zastrzeżeniem zwrotu, gdyby Wysoki Sejm dodatków tych nie uchwalił.

Uchwałą z dnia 1. maja 1903 mianował Wydział krajowy aplikantem dyetaryusza, Stanisława Schmida.

W dnin 30. sierpnia 1903 zmarł emerytowany Dyrektor kancelaryi Dr. Antoni Grott. Pozostałej po nim wdowie przyznał Wydział krajowy pensyę wdowią w kwocie 1.800 K. rocznie, tudzież dodatki na wychowanie dwojga pozostałych dzieci po 360 K. rocznie dla każdego aż do ukończenia 24 lat wieku, a względnie aż do wcześniejszego uzyskania stałego zaopatrzenia, a wreszcie kwartał pośmiertny w kwocie 1.500 K.

Uchwałą z dnia 9. września 1903 LW. 80.929 został uwolniony ze służby aplikant, Mikołaj Izdebski.

Uchwałą z dnia 25. września 1903 LW. 86.901 mianowano aplikantem dyetaryusza, Rudolfa Kellera.

Uchwałą z dnia 19. listopada 1903 LW. 96.586 przyznał Wydział krajowy na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1903 asystentom i pisarzom etatowym oddziału manipulacyjnego stale podwyższone dodatki aktywalne po 360 K. rocznie.

Uchwałą z dnia 1. grudnia 1903 LW. 101.766 mianowano: nadetatowego kancelistę, Stanisława Grodeckiego etatowym kancelistą; — pisarzy, Stanisława Dubika i Tadeusza Chudzikiewicza asystentami; — aplikantów, Konstantego Wójcika i Stanisława Schmida pisarzami etatowymi; — dyetaryusza Władysława Bąkowskiego aplikantem.

Uchwałą z dnia 25. marca 1904 przeniesiono kancelistę Włodzimierza Berezowskiego na jego własne żądanie w stały stan spoczynku, przyznając mu pensyę emerytalną obliczoną w stosunku 24 lat służby.

W dniu 5. lutego 1904 zmarł aplikant manipulacyjny, Rudolf Keller.

Uchwałą z dnia 29. marca 1904 mianowano: nadetatowego kancelistę, Aleksandra Łatkowskiego etatowym kancelistą, asystenta manipulacyjnego, Jana Lenczowskiego nadetatowym kancelistą; — pisarza etatowego Filemona Kozińskiego asystentem manipulacyjnym, aplikanta manipulacyjnego Władysława Bąkowskiego pisarzem etatowym.

W Krajowem Biurze kolejowem.

Uchwałą z dnia 27. lutego 1903 mianowano: oficyała Tadeusza Filippiego prowizorycznie adjunktem administracyjno-manipulacyjnym.

Uchwałą z dnia 24. marca 1903 LW. 25.501 przyznano od 1. kwietnia 1903 asystentowi rachunkowemu Andrzejowi Imiałowi i asystentowi manipulacyjnemu Maurycemu Salutryńskiemu dodatki aktywalne w podwyższonej kwocie po 360 K. (z 200 K.) z zastrzeżeniem zwrotu, gdyby Wys. Sejm dodatków tych nie uchwalił a gdy następnie Wys. Sejm uchwałą z dnia 30 października 1903 przyznał asystentom i inspicyentowi rysownikowi biura kolejowego dodatki aktywalne w tej wysokosci, zostało pierwotne warunkowe nadanie zmienione na bezwarunkowe.

Uchwałą z dnia 10. grudnia 1903 LW. 108.671 mianowano: czasowego urzędnika Władysława Wnękiewicza adjunktem rachunkowym; — czasowego urzędnika Stanisława Nowotnego oficyałem rachunkowym; uchwałą z tego samego dnia LW. 110.047 mianowano prowizorycznego adjunkta administracyjno-manipulacyjnego Tadeusza Filippiego stale adjunktem administracyjno-manipulacyjnym.

Uchwałą z dnia 5. lutego 1904 LW. 14.262 mianowano inżyniera II. klasy, Kazimierza Zaczkowskiego inżynierem I. klasy.

Uchwałą z dnia 12. lutego 1904 LW. 16.721 uwolniono ze służby czasowego urzędnika biura kolejowego Mieczysława Parysa.

Uchwałą z dnia 15. marca 1904 LW. 27.681 przyjęto na rok jako siłę pomocniczą do rewizyi rachunków eksploatacyjnych kolei lokalnych, Jana Stenzla, emerytowanego starszego inspektora c. k. kolei państwowych — przyznając mu wynagrodzenie w kwocie 2.640 K. rocznie i ryczałt kancelaryjny 300 K. z zastrzeżeniem, że p. Stenzlowi nie przysługują prawa urzędników stałych lub czasowych.

W biurze patronatu dla spółek oszczędności i pożyczek.

Z dniem 10. listopada 1903 uwolnionym został na własne żądanie ze służby lustrator biura patronatu Józef Zatcher.

Uchwałą z dnia 29. grudnia 1903 LW. 114.663 mianował Wydział krajowy prowizorycznymi lustratorami biura patronatu Karola Turskiego, urzędnika c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie i Jana Kubisza, kierownika szkoły ludowej w Winnikach z zastrzeżeniem co do obydwóch, że im nie przysługują żadne prawa urzędników stałych.

Uchwałą z tego samego dnia mianowano prowizorycznie korespondentem biura patronatu Maryana Górnickiego, kandydata adwokatury we Lwowie.

Uchwałą z dnia 5. lutego 1904 LW. 12.297 mianowano prowizorycznego praktykanta rachunkowego, Jana Szweda stałym praktykantem rachunkowym.

W krajowym zarządzie sprzedaży soli.

Uchwałą z dnia 7. lipca 1903 mianowano: aplikanta Konrada Majewskiego praktykantem; Marcelego Bogdanowicza prowizorycznie nadetatowym praktykantem.

Uchwałą z tego samego dnia powołano emerytowanego buchaltera galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie, Jana Welichowskiego do pełnienia czynności buchaltera za wynagrodzeniem rocznem 2000 K. z zastrzeżeniem, że p. Welichowskiemu nie przysługują żadne prawa stałych urzędników.

W dniu 17. lutego 1904 zmarł asystent krajowego Zarządu sprzedaży soli, ś. p. Bronisław Szwarce. Pozostałym po nim 3 sierotom przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny w kwocie 500 kor. i pensyę sierocińską w kwocie 480 K. rocznie.

Uchwałą z dnia 15. marca 1904 LW. 27.762 mianowano: praktykanta Konrada Majewskiego asystentem; prowizorycznego nadetatowego praktykanta Marcelego Bogdanowicza prowizorycznym etatowym praktykantem.

Tą samą uchwałą przyznał Wydział krajowy oficyałowi Mikołajowi Zagórskiemu na podstawie ustępu 11. uchwały Wys. Sejmu z dnia 4. kwietnia 1900 stałą remuneracyę w rocznej kwocie 360 K.

W etacie służby stałej.

W dniu 9. października 1903 zmarł woźny kasy krajowej, ś. p. Józef Kowalski; pozostałej po nim wdowie przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny w kwocie 405 K. i pensyę wdowią w rocznej kwocie 810 K.

Uchwałą z dnia 17. marca 1903 LW. 22.541 mianowano prowizorycznego woźnego Kasy krajowej Gerarda Misiągiewicza stałym woźnym kasowym.

Sprawa przekazanych petycyi Władysława Markowskiego, Jadwigi Ziembickiej, Maryi Pini, Juliana Rzeczyckiego, Edmundyny Urbańskiej, Augusty Baranowskiej i Natalii Łuniewskiej.

Uchwałą z dnia 30. października 1903 przekazał Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu następujące petycye:

1) Władysława Markowskiego o zasiłek, do zbadania i załatwienia;
2) Jadwigi Ziembickiej o dodatek do pensyi, do zbadania i ewentualnego uwzględnienia;
3) Maryi Pini o zapomogę, do możliwego uwzględnienia;
4) Juliana Rzeczyckiego o zapomogę, do możliwego uwzględnienia;
5) Edmundyny Urbańskiej o subwencyę, do możliwego uwzględnienia;
6) Augusty Baranowskiej i Natalii Łuniewskiej o zasiłek, do zbadania i możliwego uwzględnienia z funduszu dyspozycyjnego.

Wszystkie te petycye Wydział krajowy zbadał, a nie mając dla przekazanych petycyj właściwego pokrycia budżetowego i nie znajdując w nich podstawy do przedstawienia ze swej strony Wysokiemu Sejmowi wniosków, zwrócił je petentom.

Sprawa petycyi Anny Wojtynowej i Katarzyny

Również nie przedkłada Wydział krajowy żadnych wniosków o petycyach o zaopatrzenie, przekazanych mu do zbadania i przedłożenia odpowiednich wniosków, Anny Wojtynowej i Katarzyny Pogorzelskiej, wdów po stró-

Pogorzelskiej wdów po stróżach gmachu sejmowego.

żach gmachu sejmowego, gdyż dotychczas brak jest jakiekolwiek norm, co do wymiaru stałego zaopatrzenia dla tej kategoryi wdów, a nadto przypuszcza Wydział krajowy, że Wysoki Sejm, równie jak lat poprzednich, przyzna im w drodze łaski jednorazowe zasiłki.

Sprawa petycyi Maryi Bubesowej wdowy po stróżu gmachu sejmowego, o udzielenie jednorazowego datku i w związku z tą petycyą zostającego wniosku posła ks. Stojałowskiego.

Załatwiając sprawozdanie Komisyi budżetowej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie zaopatrzenia rodziny stróża gmachu sejmowego, śp. Grzegorza Bubesa, który w dniu 9. października 1903 przez koło rozpędowe maszyny elektrycznej zabity został, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 22. października 1903 następujące uchwały:

1) Sejm przyznaje tytułem daru z łaski:

a) Maryi Bubesowej, wdowie po śp. Grzegorzu Bubesie, rocznie 400 K.

b) Maryi i Janowi Bubes m, dzieciom po śp. Grzegorzu Bubesie, rocznie po 160 K.

2) Czas trwania tych wsparć rozpoczyna się z dniem 1. listopada 1903, z zastosowaniem analogicznem postanowień statutu emerytalnego z dnia 15. lutego 1898 o pensyach wdowich i dodatkach na wychowanie.

Zarazem uchwalił Wysoki Sejm odesłać do Wydziału krajowego petycyę Maryi Bubesowej o udzielenie jednorazowego datku prócz wdowiego zaopatrzenia, tudzież wniosek posła ks. Stojałowskiego następującej treści: „Rodzinie po Bubesie tytułem odszkodowania za stratę ojca i męża 2.500 K. przyznaje się“.

W myśl powyższej uchwały asygnował Wydział krajowy poleceniem do kasy z dnia 29. października 1903 LW. 97.323 przyznane powyższą uchwałę Maryi Bubesowej i jej dzieciom zaopatrzenia a nadto pokrył Wydział krajowy koszta pogrzebu śp. Bubesa.

Co do przekazanej Wydziałowi krajowemu petycyi Maryi Bubesowej o jednorazowy dar z łaski jako odszkodowanie za stratę ojca i męża, to wobec tego, że Wysoki Sejm przyznał Maryi Bubesowej i jej dzieciom stałe zaopatrzenie w łącznej kwocie 720 K. rocznie, a więc w całkowitej kwocie, jaką ś. p. Grzegorz Bubes tytułem zasług za życia pobierał, nie przedkłada Wydział krajowy Wys. Sejmowi żadnych w tej mierze wniosków.

Wniosek p. Stapińskiego w sprawie ogłaszania i doręczania posłom, redakcyom pism krajowych, druków i sprawozdań sejmowych i przedłożeń Wydziału krajowego.

Wniosek p. Stapińskiego w sprawie ogłaszania i doręczania posłom i redakcyom pism krajowych, druków, sprawozdań sejmowych i przedłożeń Wydziału krajowego, został w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. września 1903 odesłany do Wydziału krajowego jako komisyi. Wydział krajowy jako Komisya nie zdał w ubiegłej i zamkniętej sesyi sejmowej sprawy z tego wniosku. Jakkolwiek więc po ukończeniu sesyi sejmowej wniosek ten nie przyszedł już formalnie pod rozwagę Wydziału krajowego (jako Komisyi), to jednak Wydział krajowy w myśl powyższego wniosku polecił kancelaryi, aby sprawozdania i przedłożenia Wydziału krajowego do Sejmu jak i stenograficzne protokoły obrad sejmowych posłom do Rady państwa i Redakcyom pism krajowych na żądanie tak z bieżących sesyi jak i z lat ubiegłych, o ile to tylko możliwe, bezpłatnie udzielała, a na pokrycie zwiększonych skutkiem tego, kosztów druków, odpowiednio wyższą kwotę do preliminarza budżetu na r. 1905 wstawił. Co do rozsyłania wreszcie pp. Posłom sprawozdań stenograficznych, to sprawa ta została na wniosek posła ks. Stojałowskiego uchwałą sejmową z dnia 31. października 1904 LW. 3.416 unormowaną (jak niżej).

Uchwała Wys. Sejmu co do rozsyłania oprawnych sprawozdań sejmowych.

Przy rozprawach nad Rubr. I. wydatków budżetu krajowego na rok 1904 powziął Wysoki Sejm na wniosek posła ks. Stojałowskiego w dniu 31. października 1903 LS. 3.416 następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby sprawozdania (stenograficzne) oprawne posłom rozsyłał“.

Stosując się do powyższej uchwały prześle Wydział krajowy p. p. posłom po ukończeniu najbliższej sesyi sejmowej oprawne sprawozdania (stenograficzne), natomiast nie będą w tej sesyi rozdawane sprawozdania z poszczególnych posiedzeń. Wydawać się je będzie pp. posłom tylko na specyalne żądanie, a nadto pewną ilość sprawozdań wykładać się będzie w czytelni sejmowej do doraźnego przeglądu.

Z ubiegłej sesyi nie rozesłał Wydział krajowy oprawnych sprawozdań, albowiem sprawozdania te zostały według dawniejszego jeszcze zwyczaju, nieoprawne w czasie trwania ubiegłej sesyi rozdane.

Uchwała Wys. Sejmu co do wyjednania dla P. P. Posłów sejmowych ulg kolejowych.

Przy rozprawach nad Rubr. I. wydatków budżetu krajowego na r. 1903 powziął Wysoki Sejm w dniu 30. października 1903 L. 3.383 na wniosek posła Jana Stapińskiego następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby wyjednał dla posłów sejmowych te same ulgi kolejowe, z jakich korzystają posłowie do Rady państwa".

Wykonując powyższe polecenie, odniósł się Wydział krajowy pismem z dnia 14. marca 1904 LW. 110.764 do c. k. Ministerstwa kolei, dotychczas jednak nie otrzymał w tej mierze odpowiedzi.

Sprawa opróżnienia Wawelu.

W dniu 15. lipca 1903 r. przyszła do skutku umowa, zawarta między Królestwem Galicyi i Lodomeryi z Wiel. Ks. Krakowskiem z jednej strony, a Skarbem państwa z drugiej strony, w sprawie opróżnienia Wawelu z wojska i przeznaczenia dawnego zamku królewskiego na rezydencyę Jego Cesarskiej i Król. Apostolskiej Mości.

Aleg. 1. Dosłowny tekst tej umowy podany jest w aleg. 1. zaś dodatkowa
Aleg. 2. umowa w aleg. 2 niniejszego sprawozdania.

Ponieważ władze wojskowe rozpoczęły w roku 1903 stawianie nowych budowli dla wojska, umieszczonego obecnie na Wawelu, przeto stosownie do postanowienia w art. IV. głównej umowy, Wydział krajowy wypłacił oddziałowi budownictwa wojskowego I. korpusu w Krakowie, zapadłą w dniu 6. listopada 1903 pierwszą ratę dotacyi krajowej w sumie 300.000 K. Następnie wypłacił Wydział krajowy drugą, zapadłą w dniu 6. maja 1904 r. ratę dotacyi krajowej w sumie 300.000 K.

Na razie pokrył Wydział krajowy ten wydatek z funduszu jubileuszowego, przeznaczonego przez Kasę oszczędności miasta Krakowa na budowę koszar dla wojska w celu ewakuacyi zamku na Wawelu w sumie 800.000 K.

W myśl układu zawartego z Wydziałem krajowym, gmina miasta Krakowa przyjęła na siebie obowiązek wykonania niektórych robót, potrzebnych dla budowy nowych koszar wojskowych. Roboty te są bliżej wymienione w dodatkowej umowie (aleg. 1.). W zamian za to zobowiązanie przyznał Wydział krajowy gminie m. Krakowa zasiłek bezzwrotny w sumie 125.000 K., która to kwota wypłaconą również została z dotacyi jubileuszowej Kasy oszczędności krakowskiej.

Na restauracyę zamku na Wawelu, uczyniono następujące trzy legaty:

1. Legat ś. p. Cypryana Jaworskiego z Sielnicy w sumie 1.000 K., o zrealizowanie którego poczynił Wydział krajowy odpowiednie kroki.

2. Legat ś. p. Kazimierza Rysza vel Rysia z Podgórza w sumie 1.000 K., który został już przekazany do wypłaty. Legat ś. p. Konstantego Mireckiego z Radomia w Król. Polskiem w sumie 50.000 rubli. Co do tego legatu, o którego zrealizowanie odniósł się Wydział krajowy do jednego z adwokatów w Radomiu, zarazem egzekutora testamentu ś. p. Mireckiego, otrzymaliśmy wiadomość, że jedna z krewnych testatora wytoczyła proces o unieważnienie testatmentu.

Egzekutor testamentu jest zdania, że sąd odrzuci to żądanie; w każdym razie legat ten nie prędko będzie mógł być zrealizowanym.

Alegat 1. do sprawozdania LW. 73819/04.

Odpis.

U m o w a.

w sprawie przeznaczenia dawnego Zamku królewskiego na Wawelu w Krakowie na rezydencyę Jego ces. i król. Apostolskiej Mości, zawarta w dniu 15. lipca 1903 między c. k. Skarbem Państwa z jednej a Królestwem Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem z drugiej strony.

W s t ę p.

Pragnąc uczcić 50-letni jubileusz panowania Jego ces. i król. Apostolskiej Mości Cesarza Franciszka Józefa I., Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanowił uchwałą z dnia 8. lutego 1897 czynić starania w celu przeznaczenia dawnego zamku królewskiego na Wawelu w Krakowie na rezydencyę Cesarską. Gdy jednak Zamek ten jest obecnie w przeważnej części własnością c. k. Skarbu państwa i służy na pomieszczenie wojska i zakładów wojskowych, postanowił równocześnie Sejm, by umożliwić opróżnienie Zamku przez Zarząd wojskowy, w miejsce zajmywanych dotąd przez ten Zarząd budynków na Wawelu, wystawić w Krakowie kosztem kraju nowe budynki i oddać je Administracyi wojskowej na własność, a to w takich rozmiarach, w jakich umieszczone były w r. 1895 na Wawelu, garnizon i zakłady wojskowe.

Najjaśniejszy Pan raczył telegramem z dnia 15. lutego 1897 do Marszałka krajowego wystosowanym, najłaskawiej przyjąć powyższą uchwałę Sejmu do wiadomości.

Wynikiem rokowań podjętych w wykonaniu tej uchwały sejmowej przez galicyjski Wydział krajowy z c. i k. Administracyą wojskową było oświadczenie ze strony c. i k. Ministerstwa wojny, że podejmuje się wykonania wszystkich potrzebnych budowli we własnym zarządzie, jeżeli kraj uiści pewną sumę ryczałtową i dostarczy dwóch gruntów budowlanych.

Wskutek dalszych rokowań i na podstawie wypracowanego przez władze wojskowe programu wymaganych w zamian budowli, zgodziło się c. i k. Ministerstwo wojny reskryptem z dnia 30. października 1900 Praes. Nr. 3837 na zawarcie transakcyi w sprawie Zamku na Wawelu a to na podstawie zasadniczych propozycyj Wydziału krajowego zawartych w piśmie z dnia 23. lutego 1900 L. 8087.

Wobec tego rezultatu rokowań został Minister skarbu ustawą z dnia 3. lipca 1901 dz. u. p. Nr. 98 upoważniony do odstąpienia na rzecz Królestwa Galicyi nieruchomej własności państwowej na Wawelu, którą Administracya wojskowa dotychczas na swe cele używa, a nadal potrzebować nie będzie, z zastrzeżeniem, że odpłata posłużyć ma Administracyi wojskowej na zastąpienie owych nieruchomości innemi.

Nastąpiły dalsze rokowania w sprawie terminów stopniowego opróżniania zajmowanych przez Zarząd wojskowy zabudowań na Wawelu oddania ich krajowi a w związku z tem rokowania co do ustanowienia terminów wypłaty ze strony kraju odpowiednich kwot z sumy ryczałtowej w miarę postępu budowy nowych budynków wojskowych.

Rokowania te zakończyły się pismem c. i k. Ministerstwa wojny do c. k. Ministerstwa skarbu Oddz. 8, Nr. 91 H. B. z 22. stycznia 1903 zawierającem zapewnienie, że zupełne opróżnienie wszystkich przez wojskowość zajmowanych nieruchomości na Wawelu nastąpi w terminie do dnia 31. grudnia 1909 roku. Gdy Wydział krajowy, wskutek tego pisma, w odezwie z dnia 10. lutego 1903, L. 11.401, wystosowanej do Prezydyum c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie oświadczył gotowość do zawarcia transakcyi pod warunkami w piśmie tem podanymi, przystępuje niniejszem Jego Ekscelencya c. k. Wiceprezydent galicyjskiej krajowej Dyrekcyi skarbu Dr. Witold Korytowski imieniem Skarbu państwa z jednej, zaś Jego Ekscelencya Marszałek krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem Dr. Stanisław hrabia Badeni wraz z dwoma członkami Wydziału krajowego mianowicie pp. Drem Józefem Wereszczyńskim i Drem Stanisławem Dąmbskim na mocy upoważnienia udzielonego uchwałą galicyjskiego Sejmu krajowego z dnia 4. maja 1900. L. 4.172 imieniem wspomnianego Królestwa, z drugiej strony, do zawarcia następującej umowy:

I.

Na podstawie upoważnienia udzielonego c. k. Ministrowi skarbu ustawą z 3. lipca 1901 Dz. u. p. Nr. 98 przenosi c. k. Skarb państwa będące w używaniu Administracyi wojskowej przedmioty nieruchomej własności państwa na Wawelu w Krakowie wraz z wszystkiemi na nich znajdującemi się, do c. k. Skarbu należącemi zabudowaniami i przynależytościami, niemniej z wszelkiemi prawami i ciężarami, z posiadaniem tych nieruchomości połączonemi, w takim stanie, w jakim te przedmioty w dniu oddania znajdować się będą, na własność Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, a to w zamian za przyjęte przez ten kraj niżej wyszczególnione świadczenia wzajemne.

Przedmioty te są uwidocznione na doszytym do niniejszej umowy szkicu sytuacyjnym i stanowią ciała hipoteczne następujących wykazów księgi gruntowej gminy katastralnej Krakowa, a to:

W. h. l. 508 z parcelami budowlanemi Nr. 569, 571, 572, 586, 587, 588, 589, 590/1, 590/2, 590/3 i 591.

Whl. 509 z parcelą gruntową Nr. 22.

Whl. 512 z parcelami budowlanemi Nr. 581 i 585.

Whl. 513 z parcelą budowlaną Nr. 580, których własność na rzecz c. k. Skarbu państwa jest zaintabulowaną, wreszcie ciało hipoteczne whl. 504 z parcelami budowlanemi Nr. 573, 575 i 576, którego własność na rzecz Skarbu byłej Rzeczypospolitej Krakowskiej jest wpisaną, jednak przysłuża, obecnie c. k. austryackiemu Skarbowi państwa, jako jedynemu prawnemu następcy wspomnianej Rzeczypospolitej.

Kraj zaś ze swej strony przeznacza nieruchomości zamkowe Wawelu, stanowiące przedmiot wyżej wymienionych wykazów hipotecznych, stale na rezydencyę Jego Ces. i Król. Apostolskiej Mości i jego Najdostojniejszej Dynastyi.

II.

Królestwo Galicyi zobowiązuje się w zamian za postanowione w poprzednim artykule przeniesienie własności, przyczynić się sumą ryczałtową 3,300.000 K wyraźnie: trzech milionów trzystutysięcy koron do kosztów wybudowania budynków, mających zastąpić Zamek i inne budynki na Wawelu w Krakowie, które obecnie służą na częściowe pomieszczenie garnizonu i zakładów wojskowych.

Wypłata tej sumy ryczałtowej przez kraj, nastąpi częścią w gotówce, częścią przez dostarczenie dwóch gruntów budowlanych. Grunta te są następujące:

a) Ciało hipoteczne Whl. 687 księgi gruntowej dla gminy katastralnej Kraków z parcelą gruntową Nr. 1.500 i parcelą gruntową Nr. 1.658, którego prawo własności na rzecz c. k. Skarbu państwa w stanie wolnym od ciężarów już zaintabulowanem zostało.

b) Południowa część parceli gruntowej Nr. 66/2 w obszarze 13 morgów, 1.390 sążni kw. stanowiącą część cześć składową majętności tabularnej Olsza, objętej Whl. 23. księgi gruntowej dla dóbr tabularnych c. k. Sądu krajowego w Krakowie. Grunt ten ma kraj nabyć od Anny z Zakaszewskich hrabiny Potockiej.

Królestwo Galicyi obowiązuje się ten ostatni grunt na wezwanie c. k. komendy I. korpusu w Krakowie, oddać bezzwłocznie i bez żadnych kosztów, w stanie wolnym od ciężarów na własność c. k. Skarbu państwa i wydać tejże komendzie potrzebne dokumenty, na podstawie których prawo własności tego gruntu na rzecz c. k. Skarbu państwa mogłoby być natychmiast zaintabulowane. Obowiązuje się także Królestwo Galicyi wymienione pod a) i b) grunta oddać bezzwłocznie w fizyczne posiadanie c. k. Skarbu na ręce komendy I. korpusu w Krakowie na jej wezwanie.

Jako wartość tych obu pod a) i b) wymienionych gruntów przyjmuje się zgodnie kwotę 252.000 K, którą się potrąci od powyższej sumy ryczałtowej.

Wskutek tego suma, którą kraj uiścić ma w gotówce wynosi, 3,018.000 K. Kwotę tę obowiązuje się kraj wypłacić c. k. Skarbowi państwa w kasie c. i k. Oddziału budodownictwa wojskowego I. korpusu w Krakowie w ratach i terminach wypłaty poniżej w Art. IV. umówionych, w miarę postępu budowli przeznaczonych — jak we wstępie wspomniano — do zastąpienia tych zabudowań, które obecnie na Wawelu służą na pomieszczenie wojska i zakładów wojskowych.

III.

Dalszym obowiązkiem kraju będzie postarać się własnym kosztem i w taki sposób, aby z tego powodu żadne wydatki dla c. k. Skarbu nie wynikły, o wykonanie i oświetlenie dróg dojazdowych i trotuarów do placów budowlanych, na których stanąć mają wspomniane w poprzednim Artykule, a w Art. IV. wyszczególnione nowe budynki wojskowe, dalej o doprowadzenie miejskiego wodociągu, aż do głównych bram wchodowych odnośnych zabudowań, wreszcie o połączenie tuż przy samych placach budowlanych projektowanego dla większej części tych nowych budynków wojskowych systemu kanałów spławialnych, z kanalizacyą publiczną, a względnie o urządzenie potrzebnej kanalizacyi.

Bliższe określenie tego obowiązku, tudzież sposobu wykonania wszystkich wymienionych robót i urządzeń jakoteż ich utrzymania, mieści się w umowie dodatkowej zawartej równocześnie w dniu dzisiejszym między c. k. Skarbem państwa, a Królestwem Galicyi.

Między niniejszą umową, a umową dodatkową ustanawia się za zgodnem porozumieniem „junctim“ w tym kierunku, że oba te dokumenty prawne tylko w łączności ze sobą mają ważność prawną, a przeto wzajemnie się uzupełniają i nawzajem od siebie są zawisłymi.

IV.

Co do sposobu i terminów stopniowego oddawania nieruchomości, według Art. I. na własność kraju przechodzących jakoteż co do uiszczania za nie należnej od kraju, w art. II. umówionej sumy ryczałtowej w gotówce w kwocie 3,018.000 K. drogą spłat ratalnych zgodzono się na wyrażoną już we wstępie zasadę, że opróżnienie nieruchomości na Wawelu przez c. i k. Administracyę wojskową i wypłata przez kraj sumy ryczałtowej odbywać się ma w miarę postępu budowy nowych budynków wojskowyc.

Projektowane są następujące budowle wojskowe:

1. Koszary dla batalionu wraz z budynkiem na kancelaryę i stajnią;
2. Budynek dla Sądu garnizonowego i aresztów;
3. Magazyn augmentacyjny dla pułku piechoty Nr. 13;
4. Lokal na kasę garnizonową;

5. Dworzec budowlany dyrekcyi inżynieryi;

6. Magazyn na dynamit (już wybudowany w Wolskim Lesie);

7. Budynki na pomieszczenie tych części I. pułku artyleryi korpuśnej, które obecnie mieszczą się na Wawelu, budynki te wejdą w skład nowych koszar projektowanych dla całego pułku artyleryi korpuśnej, wreszcie

8. Szpital garnizonowy Nr. 15.

Wykonanie tych budowli nastąpić ma w dwóch okresach, a stosownie do tego sumę ryczałtową w kwocie 3,048.000 K. (Art. II.) uiścić ma kraj w kasie c. i k. Oddziału budownictwa wojskowego I. korpusu w Krakowie w terminie i kwotach następnjących:

W pierwszym okresie budowy obejmującym pierwsze dwa lata licząc od dnia zatwierdzenia tej umowy, wykonane zostaną budowle powyżej od 1 aż do 5 wymienione, na które, jak niemniej na zwrot poniesionych przez c. k. Skarb kosztów budowy magazynu dynamitowego (obacz wyżej ad 6) potrzebną jest kwota 1,600.000 K.

Tę kwotę ma kraj wypłacić w następujących od dnia ratyfikacyi niniejszej umowy liczyć się mających terminach:

a) w razie rozpoczęcia nowych budowli już w r. 1903;

po trzech miesiącach pierwszą ratę w kwocie . .	300.000 K.
po dziewięciu miesiącach drugą ratę w kwocie .	300.000 „
po dwunastu miesiącach trzecią ratę w kwocie .	300.000 „
po szesnastu miesiącach czwartą ratę w kwocie .	400.000 „
po dwudziestu jeden miesiącach piątą ratę w kwocie	300.000 „
Razem .	1,600.000 K.

b) W razie rozpoczęcia nowych budowli dopiero w roku 1904 będą uiszczać się mające raty płatne w następujących terminach:

1 maja 1904 . . .	300.000 K.
1. lipca 1904 . . .	200.000 „
1. wrzesnia 1904 . .	200.000 „
1. listopada 1904 . .	300.000 „
1. grudnia 1904 . .	200.000 „
1. maja 1905 . . .	200.000 „
1. lipca 1905 . . .	200.000 „
Razem	1,600.000 K.

W drugim okresie budowy: obejmującym lata 1905 aż do 1909 włącznie zostaną wykonane budowle ad 7 i 8 (koszary dla artyleryi korpuśnej i szpital).

Przypadającą na ten okres budowy resztę sumy ryczałtowej w kwocie 1,448.000 K. wypłacić ma kraj Galicya w ratach następujących:

1. listopada 1905 . .	115.000 K.
1. maja 1906 . . .	110.000 „
1. maja 1907 . . .	250.000 „
1. listopada 1907 . .	250.000 „
1, maja 1908 . . .	250.000 „
1. maja 1909 . . .	250.000 „
1. października 1909 .	223.000 „
Razem	1,448.000 K.

Odpowiednio do tego programu budowy i omówionych właśnie rat wypłaty nastąpi opróżnienie Wawelu a mianowicie:

a) części historycznej gmachu t. j. całego dawnego Zamku królewskiego wraz z Wieżą Senatorską (która znajduje się na obecnej parceli budowlanej Nr. 573, a na za-

łączonym szkicu sytuacyjnym literami a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, a, jest oznaczoną), przeto z wyjątkiem tak zwanego traktu szpitalnego, budynku na stajnię i przybudowy do tego budynku (na szkicu sytuacyjnym literami a, s, o, n, t, u, a, oznaczonych) ewakuacya parceli budowlanej Nr. 587, na której obecnie znajduje się dworzec budowlany Dyrekcyi inżynieryi, dalej dostępnych przez trakt Zamkowy a przy przyszłej restauracyi Zamku potrzebnych na składy materyałów, dojazdy i t. p. dziedzińców, ogrodów i komunikacyj a mianowicie parcel gruntowych Nr. 5, 7, 10, 11, 12, 32, 37. 38, 39, 42, 45, 46, 2525, 2529, 2531 (zahipotekowanych obecnie jako własność gminy miasta Krakowa Art. VII.) tudzież parcel budowlanych Nr. 590/2 i 590/3, dalej parcel budowlanych Nr. 569, 571 i 572, na których znajdują się mury obwodowe bram względnie strażnic na parcelach budowlanych Nr. 570, 590/1 i 589, wreszcie zabudowań bramy kościelnej na parcelach budowlanych Nr. 575 i 576 — w terminie dwóch lat licząc od dnia ratyfikacyi niniejszej umowy.

b) wszystkich innych budynków i gruntów na Wawelu w czasie od 1. stycznia 1906 do 31. grudnia 1909 roku.

Rozumie się samo przez się, że przeszkody niedające się usunąć jak wypadki elementarne, stan wojenny, większe i dłużej trwające strejki robotnicze, które to okoliczności dopełnienie zobowiązań kontraktowych by uniemożebniały, wywrzeć mogą na termina ewakuacyjne wpływ odraczający, odroczenie to jednak nie powinno przekraczać miary najkonieczniejszej potrzeby.

Gdyby kraj powyższych rat w terminach ustanowionych albo wcale nie zapłacił, albo nie w pełnej kwocie, obowiązany będzie uiścić c. k. Skarbowi Państwa w kasie wyżej oznaczonej 4% odsetki zwłoki od kwot zaległych, za czas od ich zapadłości aż do dnia rzeczywistej zapłaty. W takim razie będzie c. i k. Administracya wojskowa oprócz tego miała prawo do przesunięcia umówionych wyżej terminów ewakuacyi o taki okres czasu, jaki odpowiadać będzie zwłoce, a względnie zwłokom w wypłacie. Gdyby natomiast c. i k. Administracya wojskowa dopuściła się zwłoki w umówionem opróżnieniu, obowiązanym będzie c. k. Skarb Państwa uiścić krajowi 4% odsetki od wszystkich aż do tego czasu zapłaconych rat za wykończenie nowych budowli na odnośny okres budowlany przypadających, a to za cały czas zwłoki w opróżnieniu.

Obowiązek c. k. Skarbu Państwa do uiszczenia tych odsetków zwłoki odpadnie jednak wówczas, gdy zwłoka w ewakuacyi nastąpi w 2 okresie względem rat I. okresu; zresztą jeżeli zwłoka spowodowana będzie powyżej przytoczonemi niedającemi się usunąć przeszkodami, albo też nieukończeniem na czas ubocznych robót, które przez gminę m. Krakowa mają być wykonane. (Art. V. umowy dodatkowej).

W razie zwłoki ze strony c. i k. Administracyi wojskowej w umówionej ewakuacyi budynków ad a) będzie nadto kraj mieć prawo wstrzymania wypłaty rat na lata 1905 do 1909 umówionych aż do rzeczywistej całkowitej ewakuacyi.

Jeżeliby jednak obie strony zgodnie postanowiły, że uregulowana powyżej ewakuacya w całości lub w części jeszcze przed nadejściem ustanowionych powyżej terminów ma nastąpić i jeżeliby c. k. Administracya wojskowa taką wcześniejszą ewakuacyę rzeczywiście wykonała, w takim razie kraj będzie obowiązanym zwrócić c. k. Skarbowi Państwa wszystkie koszta, jakieby ewentualnie wynikająca z tego powodu potrzeba prowizorycznej zmiany w pomieszczeniu oddziałów wojska za sobą pociągnęła. Do zupełnego udowodnienia konieczności i wysokości tych kosztów wystarczy wykaz, jakiego c. i k. Administracya wojskowa krajowi w tym względzie udzieli, a krajowi nie będzie przysługiwać prawo czynienia jakichkolwiek zarzutów przeciw temu wykazowi.

Przypadające z tego powodu kwoty zwrotów uiści kraj c. k. Skarbowi Państwa w przeciągu dni 14 w kasie c. i k. Oddziału budownictwa wojskowego I. korpusu w Krakowie.

W związku z tem postanowieniem nadmienia się dla objaśnienia, że przewidzianą powyżej w ustępie a) ewaknacyą całego dawnego Zamku królewskiego (plan sytnacyjny od a do s), w terminie dwóch lat licząc od dnia ratyfikacyi tej umowy można było stypulować tylko w tem przypuszczeniu, że w braku innego pomieszczenia dla oddziału szpitala garnizonowego Nr. 15, mieszczącego się obecnie w tym budynku zamkowym, miano na oku prowizoryczne pomieszczenie tego oddziału w trakcie szpitalnym komplexu

budynków, na szkicu sytuacyjnym literami a, s, o, n, t, u, a, oznaczonego, i to aż do ukończenia budowy nowego szpitala garnizonowego.

Ponieważ trakt ten na prowizoryczne pomieszczenie oddziału szpitalnego obecnie wcale nie jest przydatny i dopiero na ten cel musi być adoptowany, co dla c. k. Skarbu spowoduje wydatek w obliczonej już kwocie 12.000 K., przeto kraj po myśli przyjętego powyżej zasadniczego zobowiązania do zwrotu kosztów prowizorycznego umieszczenia, obowiązuje się zwrócić tę kwotę 12.000 K. Skarbowi Państwa do dnia 1. marca 1905, stosownie do umówionych w niniejszym artykule postanowień kontraktu.

V.

Od dnia oddania każdej poszczególnionej w Art. II. części ogólnego kompleksu nieruchomości należących do Wawelu, przechodzą na kraj zarówno użytki jak i wszelkie publiczne ciężary i niebezpieczeństwa z posiadaniem połączone.

VI.

C. k. Skarb Państwa zezwala niniejszem, aby po oddaniu przedmiotów w posiadanie kraju, prawo własności ciał hipotecznych Whl 504, 508, 509, 512 i 513 księgi gruntowej gmin, katastralnej miasta Krakowa, które stanowią przedmiot niniejszej transakcyi, zostało zaintabulowane dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem z równoczesnem uwidocznieniem, że stanowiące przedmiot powyższych wykazów hipotecznych realności Zamkowe na Wawelu, przeznaczone są po wieczne czasy stale na umieszczenie rezydencyi Jego Cesarskiej i Królewskiej Apostolskiej Mości i Najdostojniejszej Jego Dynastyi.

Królestwo Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem udziela dalej zezwolenia, aby równocześnie z powyższą intabulacyą jego prawa własności i ograniczenie tego prawa przez wspomniane właśnie przeznaczenie, zostało zaintabulowane na karcie ciężarów wykazów hipotecznych wyżej wymienionych.

VII.

Oprócz nieruchomości w Art. I. wymienionych, należą do kompleksu realności zamkowej na Wawelu jeszcze także parcele gruntowe Nr. 5, 7, 10, 11, 12, 17, 21, 32, 37, 38, 39, 42, 45, 46, 2.525, 2.529 i 2.531 stanowiące część ciała hipotecznego objętego Whl 1.783, księgi gruntowej dla gminy katastralnej m. Krakowa, ponieważ prawo własności tego ciała hipotecznego zaintabulowane jest na rzecz gminy Krakowa, wspomniane parcele jednak znajdują się oddawna w niezaprzeczonem posiadaniu i używaniu c. k. Skarbu przyjmuje kraj, a względnie galic. Wydział krajowy obowiązek bezzwłocznego wyjednania u gminy m. Krakowa dokumentu tabularnego, w którym ta gmina zezwala, aby powyższe parcele z Whl. 1.783 księgi gruntowej gminy katastralnej Kraków w stanie wolnym od ciężarów zostały wydzielone i do jednego z wykazów hipotecznych w Art. I. wymienionych zostały dopisane, ewentualnie, aby dla wymienionych właśnie parcel utworzono osobny wykaz hipoteczny i zaintabulowano prawo własności tego ciała tabularnego dla dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Królestwo Galicyi zezwala niniejszem wyraźnie, aby wspomniana właśnie intabulacya jego prawa własności nastąpiła tylko z ograniczeniem tego prawa własności przez stałe przeznaczenie tych ruchomości na rezydencyę Jego Cesarskiej i Królewskiej Apostolskiej Mości i Najdostojniejszej Jego Dynastyi i aby wspomniane przeznaczenie na karcie własności odnośnego nowo otworzyć się mającego wykazu hipotecznego było uwidocznione, a w stanie biernym zaintabulowane. C. k. Skarb państwa obowiązuje się ze swej strony oddać z pomiędzy parcel gruntowych w tym Artykule wspomnianych krajowi parcele gruntowe Nr. 17, 21 i 22 w fizyczne posiadanie do dnia 31. grudnia 1909. Oddanie reszty parcel w Whl. 1.783 gminy katastralnej Kraków jako własność gminy tego miasta zaintabulowanych postanowionem już zostało według Art. IV. w terminie dwóch lat od ratyfikacyi niniejszej umowy.

Także co do oddania wszystkich w niniejszym artykule wspomnianych parcel, mają pełne zastosowanie postanowienia Artykułów I. i V.

VIII.

Dla wszystkich z tej umowy wyniknąć mogących sporów prawnych, które w myśl ustawy nie należą do wyłączenia orzecznictwa sądów szczegółowych, mają być wyłącznie kompetentnymi w I. instancyi rzeczowo właściwe Sądy w siedzibie c. k. galicyjskiej Prokuratoryi skarbu we Lwowie.

IX.

W myśl Art. II. ustawy z 3. lipca 1901 Dz. u. p. Nr. 98 kontrakty, dokumenty, pisma i wpisy do ksiąg gruntowych z powodu niniejszej taansakcyi, wolne są od opłaty stempli i należytosci.

Inne jakiekolwiek z zawarciem tego aktu prawnego połączone koszta i wydatki ponosić ma kraj.

X.

Niniejszą umowę spisuje się w dwóch równobrzmiących egzemplarzach egzemplarzach, z których jeden przeznaczony jest dla c. k. Administracyi skarbowej, drugi dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zaś c. i k. Administracyi wojskowej zostanie doręczony wierzytelny odpis tej umowy.

Umowa staje się obowiązującą dla kraju Galicyi z chwilą podpisania jej przez wymienionych we wstępie ustawowych reprezentantów kraju, zaś dla c. k. Skarbu państwa natychmiast po zatwierdzeniu niniejszego aktu przez c. i k. Ministra wojny i c. k. Ministra skarbu.

W dowód czego następujące podpisy.

We Lwowie dnia 15. lipca 1903.

***Stanisław hr. Badeni** wr.* ***Dr. Józef Wereszczyński** wr.*

***Dr. Stanisław Dąmbski** wr.* ***Witold Korytowski** wr.*

L. rep. 19.482.

Wolne od stempla.

Poświadczam z urzędu, że Jego Ekscelencya Stanisław hrabia Badeni, marszałek krajowy i Jaśnie Wielmożni: Dr. Józef Wereszczyński i Dr. Stanisław Dąmbski, Członkowie Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, we Lwowie zamieszkali, mnie osobiście znani, niniejszą umowę w polskim i niemieckim języku wobec mnie własnoręcznie podpisali.

Lwów, dnia piętnastego (15.) lipca roku tysiąc dziewięćset trzeciego (1903).

Józef Onyszkiewicz w. r. c. k. notaryusz.

(Pieczęć).

K. und K. Reichs-Kriegs-Ministerium.

Abth 8/H. B. Nr. 2.815 v. 1903.

Vorstehendes Uebereinkommen wird genehmigt. Wien am 4. August 1903.

Heinrich Ritter von Pitreich F. M. L. mp.

(Pieczęć).

Z. 53.717. Vorstehendes Uebereinkommen wird auf Grund des Gesetzes vom 3. Juli 1901. R. G. Bl. Nr. 98 genehmigt. — Wien, am 6. August 1903. Der k. k. Finanzminister. Böhm mp. (L. S.).

Alegat 2. do sprawozdania LW. 73.819/04.

Umowa dodatkowa.

do zawartej w dniu dzisiejszym między c. k. Skarbem Państwa a Królestwem Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem umowy w sprawie przeznaczenia dawnego zamku królewskiego na Wawelu w Krakowie na rezydencyę Jego Cesarskiej i Królewsko-Apostolskiej Mości.

W s t ę p.

W art. III. umowy powyższej postanowiono, że Królestwo Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ma się postarać własnym kosztem bez żadnych z tego powodu dla c. k. Skarbu Państwa wydatków, o wykonanie i oświetlenie dróg dojazdowych i trotuarów do budowli, które c. k. Skarb wybuduje za pośrednictwem c. i k. Administracyi wojskowej w miejsce przeznaczonych na opróżnienie nieruchomości na Wawelu, dalej o doprowadzenie miejskiego wodociągu i wykonanie potrzebnych kanałów głównych dla tych budowli, wreszcie o utrzymywanie tych wszystkich robót i urządzeń w należytym stanie.

W tymże artykule mieści się także postanowienie, że oznaczenie powyższych zobowiązań i bliższe określenie sposobu wykonania wspomnianych robót i urządzeń nastąpi w równoczesnej umowie dodatkowej a nadto ułożono się, że między obu temi aktami ma istnieć ścisła łączność (junctim).

W myśl tych postanowień zawierają c. k. Skarb Państwa i Królestwo Galicyi przez swoich niżej podpisanych zastępców następującą umowę:

I.

W art. IV. głównej umowy wymieniono ośm budynków względnie grup zabudowań, jakie c. i k. Administracya wojskowa ma wybudować dla zastąpienia budynków na Wawelu.

Dla budynków wymienionych w tym art. IV. pod ll. 3, 4, 5, 6, nie wymaga się żanych świadczeń dodatkowych, o jakich we wstępie mowa.

Świadczenia dodatkowe stanowiące przedmiot niniejszej umowy, odnoszą się przeto tylko do budynków wymienionych w art. IV. pod ll. 1, 2, 7 i 8 (koszary dla batalionu, sąd garnizonowy, koszary dla artyleryi korpuśnej i szpital garnizonowy).

Dla tych budowli przeznaczone są trzy place budowlane, które na dołączonym do tego dokumentu i jego część integralną stanowiącym ogólnym szkicu sytuacyjnym oznaczone są liczbami 1, 2, 3 i literami od a do m. włącznie (dla placu l.. (od n do u włącznie) dla placu 2, (od V do V włącznie) dla placu 3.

Na dwóch innych więcej szczegółowych planach sytuacyjnych, które również stanowią integralną część tego dokumentu, przedstawione są wyczerpująco i z należytą dokładnością poszczególne świadczenie uboczne (drogi, trotuary, kanały, połączenia przewodów wodociągowych i rur gazowych etc).

II.

Poniżej podaje się opis placów budowlanych w art. I. wspomnianych i określa się dokladnie wymagane dla nich świadczenia dodatkowe, jak następuje:

Plac budowlany 1.

Plac ten przeznaczony na budowę nowego budynku dla szpitala garnizonowego Nr. 15. położony jest u północnego krańca miasta, w pobliżu bastyonu III., na zachód drogi powiatowej prowadzącej od wylotu ulicy Długiej do Prądnika białego, pomiędzy niekonserwowaną drogą do Krowodrzy, a torem dworca (t. zw. Vor- und Rangierbahnhof) kolei północnej cesarza Ferdynanda.

Kanalizacya.

Kanał główny dla odwodnienia tego gruntu, tudzież zbierania i odprowadzenia wszelkich fekaliów z zabudowań nowo wybudować się mającego szpitala garnizonowego Nr. 15, rozpoczynać się ma na południowej granicy i na zachodnim rogu gruntu budowlanego (przy lit. a) jako kanał betonowy o owalnem w świetle wewnętrznem 0.90 m. wysokim 0·60 m. szerokim przekroju poprzecznym i kotą dna 214·46 m. (relatywnie 2.57 m.) Kanał ten prowadzi dalej pod nową u granicy południowej gruntu budowlanego założyć się mającą drogą dojazdową ze spadkiem 7 i 5% aż do południowo-wschodniego rogu kompleksu zabudowań na tym placu budowlanym, poczem po dojściu do wspomnianej wyżej drogi powiatowej Kraków-Prądnik biały, zbaczając idzie za projektowaną nową trasą tej drogi, i pod nią dalej prowadzony przecina mały plac mustry przy bastyonie III. przechodząc zaś pod pierwszym wałem fortecznym (novan) między bastyonem III. i II. łączy się w kierunku ujścia ulicy Długiej z kanałem zbiorowym, który prowadzi od placu budowlanego 2, następnie razem z tym kanałem, wchodzi do nowego, na drodze wałowej wybudować się mającego głównego kanału zbiorowego, uchodzącego do potoku Rudawy niedaleko Wolskiej rogatki.

Droga dojazdowa.

Nowa droga dojazdowa, którą się ma założyć dla tego placu budowlanego zastąpi istniejącą nie konserwowaną drogę do Krowodzy i prowadzić będzie od punktu odgałęzienia się tej drogi od drogi powiatowej do Pądnika białego wzdłuż całej południowej granicy tego placu jak również i na projektowanej nowej trasie, która przecina mały plac mustry jako droga makadamowa, o szerokości toru 6.00 metrów, z bankietami 1.00 m. szerokimi, odpowiednimi rowami bocznymi, względnie rygolami z wymaganą do ich odwodnienia ilością zbiorników (gullys).

Trotuar.

Przy tej drodze założyć należy po stronie zabudowań szpitalnych trotuar z płyt kamiennych albo mozaiki porfirowanej lub płyt cementowych o szerokości 2.00 metrów.

Ponieważ ograniczenie tego placu budowlanego od strony południowej tworzy linię łamaną, przeto celem założenia tego trotuaru i poprowadzenia go w prostym kierunku należy na zachodnim rogu tej linii odstąpić z gruntu skarbowego pas długości około 68 m^2 w zamian zaś jako częściową kompensatę oraz celem umożliwienia poprowadzenia w prostej linii ogrodzenia dla wybudować się mających budynków szpitalnych, dołączyć należy do skarbowego kompleksu gruntów część terenu o powierzchni około 31 m^2, która leży niemal w środku ogrodzenia południowej strony placu budowlanego a to w formie trójkąta między południową dopiero co wymienioną stroną placu budowlanego a zewnętrznym brzegiem trotuaru. To wzajemne odstąpienie tych części gruntów uważane będzie jako definitywne przeniesienie własności, które potrzebnem się okazało wyłącznie z powodu budowy drogi dojazdowej i trotuaru.

O ś w i e t l e n i e. Droga ta winna być oświetloną za pomocą latarni gazowych, osadzonych na miejskich kandelabrach ulicznych, przyczem, odległość tychże między sobą 70 m. długości przekraczać nie może, a poszczególne płomienie gazowe powinny mieć siłę świetlną co najmniej 50 świec normalnych.

Wszystkie te latarnie mają się świecić przez całą noc albo przez pół nocy zupełnie tak samo, jak to każdocześnie przy oświetleniu ulic wewnątrz miasta Krakowa będzie praktykowanem.

Oświetlenie tej drogi w sposób powyżej opisany rozpoczynać się ma od wylotu ulicy Długiej (Rogatki) i sięgać aż do zachodniego rogu południowej granicy gruntu szpitalnego (lit. a).

Latarnie rozstawić należy w taki sposób, aby szczególnie i jaknajsilniej oświetlały nowo założyć się mający trotuar a przeto po stronie trotuaru.

U głównego wejścia do szpitala ustawić należy na konsolach albo kandelabrach dwie latarnie gazowe o szczególnie silnych palnikach systemu Auera.

W o d o c i ą g i. Miejski wodociąg doprowadzić należy aż do samego głównego wejścia do szpitala, a główna rura wodociągu, założyć się mająca na drodze dojazdowej powinna mieć takie rozmiary, aby jej przekrój poprzeczny odpowiadał dziennej potrzebie budynków szpitalnych w ilości 1200 hektolitrów wody.

Plac budowlany 2.

Na tym placu wybudowane zostaną koszary batalionowe wraz z budynkiem na kancelaryę i stajnię, tudzież budynek na sąd garnizonowy i areszt. Plac ten jest to eraryalne niegdyś fortyfikacyjne terytoryum linii łącznej terenu fortecznego (noyan), leży na wschód od bastyonu III. przedzielony od tego bastyonu gruntem i torem kolei obwodowej Kraków-Zwierzyniec-Podgórze-Denarka i rozciąga się między koszarami barakowemi batalionu pionierów z jednej a magazynem furgonów wojskowych obok koszar Arcyksięcia Rudolfa z drugiej strony, aż ku rampie wjazdowej przy przecięciu ulicy Warszawskiej przez tor kolejowy.

Droga dojazdowa.

Dla tego placu budowlanego stypuluje się jako świadczenie dodatkowe w pierwszym rzędzie drogę dojazdową wzdłuż granicy południowej tego placu. Droga ta ma stanowić połączenie między ulicą Warszawską a ulicą Długą a to w ten sposób, że przy bastyonie III. po przecięciu toru kolei obwodowej wejdzie w skarbową drogę Wałową, przez co w dalszym ciągu nastąpi połączenie z ulicą Długą.

Konstrukcya drogi i jej odwodnienie mają być takie same, jak przy drodze dojazdowej do placu budowlanego 1); t r o t u a r założyć należy na całej długości nowej drogi a więc od ulicy Warszawskiej aż do wylotu ulicy Długiej (Rogatka) w połączeniu

z trotuarem, tamże do placu budowlanego 1, założyć się mającym a to po stronie drogi północnej (od koszar); ma on być ułożony z płyt kamiennych albo mozaiki porfirowej lub płyt cementowych i mieć 2.00 metr. szerokości.

Oświetlenie gazowe tej nowej komunikacyi urządzić należy w sposób, jaki obecnie na publicznych ulicach miasta Krakowa jest praktykowany. Pojedyńcze płomienie gazowe, których kandelabry ponad 70 m. od siebie oddalone być nie mogą i tak rozstawione być winny, aby dostęp do poszczególnych, na placu budowlanym 2 wybudować się mających budynków w sposób odpowiedni był oświetlony, winny posiadać siłę świetlną co najmniej 50 świec normalnych. Co do czasu trwania oświetlenia ma zastosowanie to samo, co powiedziano o oświetleniu placu budowlanego 1. Ponieważ nowa ta droga dojazdowa wraz z trotuarem będzie miała charakter komunikacyi publicznej, i charakter ten na przyszłość zachować musi, przeto c. k. Skarb nada gminie m. Krakowa służebność użytkowania jako komunikacyi publicznej tej nowej drogi wraz z trotuarem, o ile założoną zostanie ona na skarbowym gruncie, położonym na południe od koszar barakowych batalionu pionierów i o ile ten grunt pozostanie i nadal własnością skarbu.

Kanalizacya. Główny kanał dla placu budowlanego 2. winien być założony w tej nowej drodze jako kanał betonowy o owalnym w wewnętrznym świetle 0.90 m. wysokim a 0.60 m. szerokim przekroju poprzecznym i kota dna 213.76 m. (relatywnie 3.88 m.) Kanał ten poczynać się ma mniej więcej od punktu. w którym oś nowo wybudować się mającej ulicy, łączącej ulicę Warszawską z ulicą Długą przetnie się z przedłużoną linią zwróconych ku ulicy Warszawskiej głównych frontów koszar batalionowych I. i II. w koszarach Arcyksięcia Rudolfa. Kanał prowadzi dalej pod tą nową drogą ze spadkiem 2. 5%, przechodzi dwa razy pod koleją obwodową i łączy się w końcu w skarbowej drodze wałowej nie daleko ujścia ulicy Długiej, z kanałem prowadzącym z placu budowlanego 1, (obacz wyżej).

Wodociąg. Połączenie wodociągowe dla placu budowlanego 2. ma być uskutecznione albo od strony ulicy Długiej, albo od ulicy Warszawskiej, a główna rura wodociąguwinna mieć taki przekrój poprzeczny, któryby odpowiadał dziennej potrzebie koszar batalionowych (wraz z budynkiem sztabowym i stajnią) i budynku dla Sądu garnizonowego i aresztów w ilości 820 hektolitrów wody.

Plac budowlany 3.

Plac ten przeznaczony na budowę nowych koszar dla pułku artyleryi korpuśnej, leży na terytoryum gminy Olszy przy drodze Rakowickiej pomiędzy tą drogą a skarbową drogą Wałową poza linią połączenia terenu fortecznego (novan) pomiędzy bastyonem V. i IV. b) ma on kształt trapezu i przylegając do terytoryum Zakładu sierót ks. Lubomirskiego, położony jest wprost naprzeciw magazynu materyałowego artyleryi.

Dróg dojazdowych do tego placu budowlanego nie wymaga się, ponieważ już z obu stron (droga Rakowicka i droga Wałowa) istnieją. Natomiast założyć należy trotuar 1·50 m. szeroki, z płyt kamiennych albo mozaiki porfirowej lub płyt cementowych, począwszy od rogatki (budynku akcyzowego) na drodze Rakowickiej aż do północnej głównej bramy wjazdowej przyszłych koszar pułku artyleryi korpuśnej, a to wzdłuż wschodniego (od strony koszar) brzegu drogi Rakowickiej, również taki sam trotuar założyć należy wzdłuż zachodniego (od strony koszar) brzegu drogi Wałowej aż do północnego głównego wjazdu po tej stronie do kompleksu koszarowego, począwszy od drogi Kraków-Mogiła w pobliżu bramy fortecznej X. (przy bastyonie V.).

Ponieważ ulica Wałowa w tej części dla komunikacyi z projektowanymi budynkami koszarowymi oddaną być musi do użytku pieszych, jezdnych i różnego rodzaju wozów, przeto zniesie c. k. Skarb państwa stojący obecnie na skrzyżowaniu ulicy Wałowej z drogą Kraków-Mogiła parkan z desek, który schodzi się z linią akcyzową, a nadto zezwoli na przestrzeni między bastyonami V. i IV. b) nawet i na taki ruch na ulicy Wałowej, który nie będzie skierowany wyłącznie do projektowanych koszar pułku artyleryi korpuśnej i ich mieszkańców.

Oświetlenie. O oświetlenie obu dostępów zapomocą płomieni gazowych na kandelabrach postarać się należy podobnie jak przy placu budowlanym 2, w taki sposób,

aby na odległość co najwyżej 70 m. przypadał jeden płomień o sile świetlnej co najmniej 50 świec normalnych.

U głównych bram wjazdowych od strony drogi Rakowickiej ustawić należy po 2, od strony drogi Wałowej zaś po 1 latarni o szczególnie silnych płomieniach (palniki Auerowskie). Co do czasu trwania oświetlenia ma zastosowanie to samo, co do placu budowlanego 1. postanowiono.

Wodociąg. Miejski wodociąg doprowadzony być ma wzdłuż drogi Rakowickiej aż do północnej głównej bramy wjazdowej, a rura doprowadzająca ma mieć wymiary takie, aby jej przekrój poprzeczny odpowiadał dziennej potrzebie koszar w ilości 1050 hektolitrów wody.

Jeżeliby przeto założona już obecnie w drodze Rakowickiej główna rura wodociągowa tej zwiększonej potrzebie wobec teraźniejszej konsumcyi wody zadość nie uczyniła, wymienić ją należy na rurę o dostatecznych wymiarach, albo też założyć wodociąg osobny dla koszar na placu budowlanym 3.

Kanalizacya.

Główny kanał dla tego placu budowlanego rozpoczyna się jako kanał betonowy z profilem owalnym o 1·10 m. wysokości i 0·65 m. szerokości na samymże placu budowlanym, a to koło zachodniego przy ul. Rakowickiej położonego rogu (lit. y) z kotą dna 208·47 m. (relatywnie 3·00 m.) przechodzi przez ten plac wzdłuż dróg leżących w obrębie zabudowań koszarowych, podchodzi następnie pod drogę Wałową i noyan, przekraczając rów forteczny zapomocą wąskiej grobli zabezpieczającej od mrozu, a następnie prowadzi przez grunta prywatne w najkrótszej linii do ujścia do potoku Białuchy.

W owej najniższej części, wpadającej w teren inundacyjny tego potoku ma być poprowadzony ten kanał w długości około 125 m. jako rów kryty, wybrukowany. o 3·00 metrowej górnej a 0·50 dolnej szerokości przy 1·00 m. głębokości i pokryciu z brusów dębowych lub płyt betonowych, które to płyty mają mieć na sobie najmniej 0·30 m. wysoki nasyp ziemny.

Ujście tego krytego rowu do potoku Białuchy ma być przeprowadzonem pod kątem ostrym (mianowicie 30—45 stopni).

Na całej tej przestrzeni kanał ten mieć będzie spadek minimalny 2·75 prc. Ponieważ kanał ten z powodów administracyjno-prawnych nie może być wykonany jako kanał spławny tj. odprowadzający także stałe nieczystości, wybudowanym zostanie w trakcie kanału, a to w tem miejscu, gdzie ten przechodzi w wyżej wymieniony kryty rów, dół kloaczny betonowy z dwóch komór złożony, o pojemności najmniej 10 m^3 na stałe nieczystości, który równocześnie jako dół desinfekcyjny ma być urządzony. Koszta budowy tego dołu kloacznego, które szczegółowym rachunkiem wykazać i galic. Wydziałowi krajowemu przez c. k. Komendę I. korpusu w swoim czasie do wiadomości podać należy — ponosi kraj w całości.

Obowiązanym będzie też kraj Galicya równocześnie z budową tego kanału założyć jako dojazd do wspomnianego wyżej dołu kloacznego drogę na 4 m. szeroką a około 100 m. długą, która służyć ma jako komunikacya dla pompy kloacznej i połączenie z najbliższą drogą publiczną.

Wykazanie odnośnych kosztów nastąpi w sposób analogiczny, jak to co do dołu kloacznego umówiono. Koszta wywozu nieczystości z tego dołu ponosi również kraj Galicya ewentualnie przez zapłatę na rzecz c. k. Skarbu jednorazowego ryczałtu 4.000 K, wyraźnie czterech tysięcy koron, odpowiadającego rocznym kosztom wywozu w kwocie 160 koron.

III.

Obowiązek wykonania wszystkich tych urządzeń przyjmuje na siebie Królestwo Galicyi.

W tym względzie zawarło ono z gminą miasta Krakowa według załączonej tu w wierzytelnym odpisie 4·/. i krajowi wręczonej deklaracyi ddto Kraków 9. marca 1903

układ tej treści, że wspomniana gmina w zastępstwie kraju uskutecznić ma zgodnie z projektami wszystkie powyższe roboty z wyjątkiem kanału dla placu budowlanego 3, a to za subwencyą niezwrotną w kwocie 125.000 koron, gminie udzielić się mającą z funduszu krajowego.

Wykonanie kanału dla placu budowlanego 3, pozostaje przeto wyłącznie rzeczą i obowiązkiem kraju.

Na ten podział wykonania wspomnianych robót i urządzeń między gminę i kraj, zgadza się c. k. Skarb państwa z zastrzeżeniem, że stypulowany na wstępie tego artykułu zasadniczy obowiązek kraju do wykonania wszystkich tych robót i urządzeń pozostaje w mocy.

IV.

Projekty szczegółowe wszystkich świadczeń dodatkowych, o których tu mowa sporządzone w porozumieniu z c. i k. wojskowym Oddziałem budowniczym I. korpusu w Krakowie zostały przez tę komendę z powołaniem się na niniejszą umowę dodatkową widymowane.

C. i k. Administracyi wojskowej przysługuje prawo nieustannej technicznej kontroli nad wykonaniem wszystkich świadczeń dodatkowych według powyższych szczegółowych projektów, sprzeciwienia się w razie nieodpowiedniego wykonania albo zmiany niezgodnej z zatwierdzonym projektem tak w całości jak i w szczegółach, wreszcie prawo udziału w technicznej kollaudacyi wszystkich wykonanych świadczeń dodatkowych w celu porównania ich z zatwierdzonym projektem.

Termin, do którego świadczenia dodatkowe w zupełności ukończone być muszą, oznacza się dla placu budowlanego 2. na dzień 31. grudnia 1903, świadczenia dodatkowe dla placów budowlanych 1. i 3. mają być wykonane w czasie od 1. stycznia 1905 do 31. grudnia 1908, jednak, że w granicach tego okresu, najdalej w ciągu jednego roku od dnia doręczenia galic. Wydziałowi krajowemu wezwania c. i k. Komendy I. korpusu do wykonania odnośnych świadczeń dodatkowych.

V.

W razie, gdyby gmina m. Krakowa przekazanego jej według art. III. przez kraj Galicyę wykonania świadczeń dodatkowych, bliżej tam określonych, nie według projektów, nie w zupełności albo nie na czas, albo wogóle wcale nie dopełniła, będzie obowiązkiem kraju na wezwanie c. i k. Komendy I. korpusu przystąpić bezzwłocznie do zgodnego z umową wykonania wszystkich tych robót.

W razie nie zastosowania się do postanowień tego artykułu, obowiązany będzie kraj wobec c. k. Skarbu państwa do zupełnego odszkodowania, a sporządzone w tym względzie przez c. i k. Administracyę wojskową obliczenie szkody będzie miało wobec kraju moc zupełnego dowodu.

W razie gdyby gmina m. Krakowa albo kraj stypulowanych właśnie robót i urządzeń albo wcale nie wykonały, albo gdyby wykonały je nie na czas, albo nie zupełnie, albo nie według projektu, Skarb państwa będzie uprawniony do przesunięcia oznaczonych w art. IV. głównej umowy terminów opróżnienia poszczególnych części Wawelu a to o cały czas zwłoki w wykonaniu świadczeń dodatkowych.

VI.

Wszystkie, przez gminę m. Krakowa według art. III. wykonać się mające urządzenia t. j. wszystkie drogi, trotuary, kanały z przynależnościami z wyłączeniem kanału dla placu budowlanego 3), rury wodociągowe z przynależnościami, tudzież wszystkie instalacye do oświetlenia gazowego ma gmina m. Krakowa swoim własnym kosztem utrzymywać po wszystkie czasy w dobrym stanie w taki sam sposób, jak wszystkie tego rodzaju

urządzenia w obrębie miasta. Koszta gazu zużytego na oświetlenie dróg dojazdowych i trotuarów do placów budowlanych i przy wejściach do nich, a mianowicie wszystkich owych płomieni gazowych, których instalacya, wedle tego co wyżej powiedziano — należy do gminy m. Krakowa, ponosi również ta gmina.

W razie gdyby oświetlenie gazowe miasta Krakowa miało być w przyszłości zastąpione innym rodzajem oświetlenia, przyjmuje gmina miasta Krakowa obowiązek zastąpienia urządzeń dla oświetlenia dróg dojazdowych, trotuarów i głównych wejść do zabudowań wojskowych na placach budowlanych 1), 2) i 3) innemi urządzeniami nowego systemu oświetlenia, co najmniej równej wartości, t. j. zapewniającemi co najmniej równy efekt oświetlenia.

Obowiązuje się też gmina m. Krakowa umożliwić Administracyi wojskowej na jej żądanie i po poprzedniem zapytaniu jej o to, ewentualne połączenie wewnętrznego oświetlenia Zakładów wojskowych z nowem oświetleniem.

Wszystkie powyższe zobowiązania przyjęła gmina m. Krakowa wobec c. i k. Administracyi wojskowej, a względnie wobec c. k. Skarbu państwa dołączoną tu pod 5) prawomocną deklaracyą ddto Kraków dnia 7. maja 1903 r. Na wypadek, gdyby gmina m. Krakowa nie dotrzymała nałożonych na nią w niniejszej umowie zobowiązań, dotyczących wykonania urządzeń i zakładów dla wyżej wymienionych nowych budynków, zobowiązuje się Wydział krajowy użyć przeciw gminie m. Krakowa wszystkich przysługujących mu prawnie środków administracyjnych celem zmuszenia jej do ścisłego wykonania przyjętych na się zobowiązań.

VII.

Kanał dla zabudowań na placu budowlanym 3, według art. III. przez kraj wybudować się mający, przejść ma na nieograniczoną własność Administracyi wojskowej, a to w rok po ukończeniu wszystkich zabudowań koszarowych dla pułku artyleryi korpuśnej, poczem Administracya wojskowa, jako właścicielka, ponosić będzie także koszta utrzymywania tego kanału w dobrym stanie.

Ponieważ kanał ten prowadzić także będzie przez grunta prywatne poza obrębem koszar, przeto obowiązuje się kraj wyjednać własnym kosztem u właścicieli tych prywatnych gruntów na rzecz c. k. Skarbu państwa służebność potrzebną do przeprowadzenia, utrzymywania, czyszczenia i konserwacyi kanału, jako też wstępu na cudzy grunt, celem podjęcia wszelkich potrzebnych robót, uzyskać od tychże właścicieli przydatne do wpisu hipotecznego dokumenty prawne i wręczyć je dość wcześnie przed założeniem tego kanału c. i k. Komendzie I. korpusu w Krakowie. W przeciwnym razie kraj będzie odpowiedzialnym za całą z zaniedbania tego wynikłą szkodę. Wykazanie kwoty szkody nastąpi według postanowienia art. V.

VIII.

Dla wszelkich z tej umowy wyniknąć mogących sporów prawnych, które w myśl ustawy nie należą do wyłącznego orzecznictwa Sądów szczegółowych, mają być wyłącznie kompetentne w I. instancyi rzeczowo właściwe Sądy w siedzibie c. k. galic. Prokuratoryi skarbu we Lwowie.

IX.

W myśl art. II. ustawy z dnia 3. lipca 1901 Dz. u. p. Nr. 98 kontrakty, dokumenty, pisma i wpisy do ksiąg gruntowych z powodu niniejszej transakcyi wolne są od opłaty stempli i należytości. Inne jakiekolwiek z zawarciem tego aktu prawnego połączone koszta i wydatki ponosić ma Królestwo Galicyi.

X.

Niniejsza umowa dodatkowa stanowi uzupełnienie umowy głównej, zawartej w dniu dzisiejszym w sprawie wymienionej we wstępie tego dokumentu, a przeto oba te dokumenty tylko w łączności ze sobą mają ważność prawną i we wszystkich swych postanowieniach wzajemnie od siebie są zawisłymi.

XI.

Niniejszą umowę spisuje się w dwóch równobrzmiących egzemplarzach, z których jeden przeznaczony jest dla c. k. Administracyi skarbowej, drugi dla Królestwa Galicyi, zaś c. i k. Administracyi wojskowej doręczony zostanie odpis wierzytelny.

Umowa ta staje się obowiązującą dla Królestwa Galicyi z chwilą podpisania jej przez wymienionych na wstępie ustawowych reprezentantów tego kraju, zaś dla c. k. Skarbu państwa natychmiast po zaopatrzeniu niniejszego dokumentu klauzulą zatwierdzającą c. i k. Ministra wojny i c. k. Ministra skarbu.

W dowód czego następują podpisy.

We Lwowie, dnia 15. lipca 1903.

Stanisław hr. Badeni *wr.* ***Dr. Józef Wereszczyński*** *wr.*

Dr. Stanisław Dąmbski *wr.* ***Witold Korytowski*** *wr.*

L. rep. 19.482.

Wolne od stempla.

Poświadczam z urzędu, że Jego Ekscelencya Stanisław hr. Badeni, marszałek krajowy i Jaśnie Wielmożni: Dr. Józef Wereszczyński i Dr. Stanisław Dąmbski członkowie Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, we Lwowie zamieszkali, mnie osobiście znani, niniejszą umowę dodatkową w polskim i niemieckim języku wobec mnie własnoręcznie podpisali.

Lwów, dnia piętnastego (15.) lipca roku tysiąc dziewięćset trzeciego (1903).

Józef Onyszkiewicz mp., c. k. notaryusz.
(pieczęć).

K. und k. Reichs-Kriegs-Ministerium Abt. 8/H. B. Nr. 2815 ex 1903. Vorstehendes Additional Uebereinkommen wird genehmigt.

Wien, am 4. August 1903.

Heinrich Ritter von Pitreich F. M. L. mp. (L. S.)

Z. 53.717 Vorstehendes Uebereinkommen wird auf Grund des Gesetzes von 3. Juli 1901 R. G. Bl. Nr. 98 genehmigt.

Wien, am 6. August 1903.

Der k. k. Finanzminister:

Böhm *mp.*

Sprawozdanie

z czynności

Departamentu I. Wydziału krajowego

za czas od 1. grudnia 1902 do 31. grudnia 1903.

Z I. Związkowej drukarni we Lwowie.

Departament I.

Szef Departamentu: Dr. Józef Wereszczyński, Członek Wydziału krajowego.

Departament I. przydzielone ma do załatwienia następujące sprawy:

1. Sprawy powiatowe i gminne z odnośnemi fundacyami, oraz sprawy policyi ogniowej i straże ochotnicze pożarne;
2. Administracya funduszów pożyczkowych na budowę koszar dla wojska;
3. Sprawy szkolne, teatralne, archiwa krajowe i pomniki historyczne.
4. Sprawy fundacyjne i stypendyjne.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje działy spraw powiatowych i gminnych, policyi ogniowej, stypendyjnych i fundacyjnych, oraz szkolnych i teatralnych.

Sprawy funduszów koszarowych są przedmiotem osobnego sprawozdania.

a) Ustawy i uchwały sankcyonowane.

Pożyczka Reprezentacyi powiatowej w Śniatynie 60.000 K i 21.000 K.

Najwyższem postanowieniem z dnia 17. grudnia 1902 otrzymał sankcyę uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 4. lipca 1902 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Śniatynie na zaciągnięcie imieniem powiatu pożyczki 60.000 K i 21.000 K na budowę mostu kratowego na Prucie i na budowę drogi Dżurów-Ilińce.

Wyższe dodatki gminy Liszna na rok 1902.

Najwyższem postanowieniem z dnia 30. stycznia 1903 zatwierdzoną została uchwała Wysokiego Sejmu z 23. czerwca 1902 zezwalająca gminie Liszna na pobór w r. 1901 173% dodatku gminnego do podatków bezpośrednich.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Sanoku rozporządzeniem z dnia 27. lutego 1903 l. 15.336.

Opłaty gminne od napojów spirytusowych i piwa w Turce.

Najwyższem postanowieniem z dnia 20. lutego 1903 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 30. grudnia 1902 projekt ustawy o zezwoleniu gminie miasteczka Turka na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych i piwa.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Turce rozporządzeniem z 11. marca 1903 l. 18.986.

Opłaty gminne od napojów spirytusowych, piwa i miodu w Radomyślu.

Najwyższem postanowieniem z dnia 13. marca 1903 otrzymał sankcyę uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z 29. grudnia 1902 projekt ustawy o zezwoleniu gminie Radomyśl na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa i miodu.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Mielcu rozporządzeniem z 8. kwietnia 1903 l. 25.182.

Pożyczka Reprezentacyi powiatowej w Przemyślanach 20.000 K.

Najwyższem postanowieniem z 3. kwietnia 1903 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 8. lipca 1902 projekt ustawy o zezwoleniu Reprezentacyi powiatowej w Przemyślanach na zaciągnięcie imieniem powiatu pożyczki w kwocie 20.000 K.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Przemyślanach rozporządzeniem z 1. maja 1903 l. 34.198.

Opłata od psów w Przeworsku.

Najwyższem postanowieniem z dnia 19. kwietnia 1903 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 29. grudnia 1902 projekt ustawy zezwalającej gminie miasta Przeworska na pobór opłaty gminnej od psów.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Łańcucie rozporządzeniem z dnia 9. maja 1903 l. 37 453.

Wcielenie gminy Załubińcze do Nowego Sącza.

Najwyższem postanowieniem z dnia 5. czerwca 1903 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 5. lipca 1902 projekt ustawy o wcieleniu gminy Załubińcze do gminy miasta Nowego Sącza, o czem zawiadomiono Magistrat tudzież Wydział powiatowy w Nowym Sączu rozporządzeniem z 3. lipca 1903 l. 55.885.

Zmiana §. 1. ustęp 2. lit. g) ordynacyi wyborczej gminnej z r. 1866.

Najwyższem postanowieniem z dnia 9. listopada 1903 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 17. września 1903 projekt ustawy uzupełniający §. 1. ustęp 2. lit. g) ordynacyi wyborczej gminnej z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19 w tym kierunku, iż prawo wyborcze do Rady gminnej przysługuje także weterynarzom dyplomowanym.

Opłata od psów w Zakopanem.

Najwyższem postanowieniem z dnia 24. listopada 1903 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 15. września 1903 projekt ustawy o zezwoleniu gminie Zakopane na pobór opłaty gminnej od psów.

Opłata od psów w Nowej wsi narodowej.

Najwyższem postanowieniem z 24. listopada 1903 otrzymał sankcyę uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 30. września 1903 projekt ustawy zezwalającej gminie Nowa wieś narodowa na pobór opłaty gminnej od psów.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Krakowie rozporządzeniem z dnia 13. października 1903 l. 89.102.

b) Ustawy i uchwały, o których sankcyonowaniu Wydział krajowy nie otrzymał wiadomości po koniec roku 1903.

1. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z 4. lipca 1901 projekt ustawy o wyłączeniu ze związku gminy Skowierzyn przysiółka Nowiny i utworzeniu z niego samoistnej gminy administracyjnej.

Pismem z 12. lipca 1903 l. 6.849/pr. zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa zbadania, jak wysokie będą przypuszczalnie roczne wydatki administracyjne nowo utworzyć się mającej gminy, tudzież czy po wyłączeniu możnaby się obawiać podwyższenia dotychczasowej stopy dodatków gminnych do podatków. Nadto zażądano przedłożenia deklaracyi interesowanych, że zobowiązują się pokryć koszta podziału gminy na dwie od-

rębne gminy katastralne, tudzież koszta koniecznego przerobienia ksiąg gruntowych; wreszcie zażądano stwierdzenia, czy granice obecne przysiółka „Nowiny“ dokładnie ustanowiono i w jaki sposób to nastąpiło.

Uzupełnione przez Wydział powiatowy w Tarnobrzegu stosownie do powyższego pisma akta sprawy, przesłał Wydział krajowy ponownie pismem z 2. stycznia 1904 l. 121.480 c. k. Prezydyum Namiestnictwa.

2. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 30. czerwca 1902 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Cieszanowie na przyjęcie imieniem powiatu gwarancyi do wysokości 200.000 K za wkładki i należyte ich oprocentowanie w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności.

Pismem z 8. stycznia 1903 l. 15.240/pr. zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 21. grudnia 1902 l. 47.681 poleciło zwrócić uwagę Wydziału krajowego, iż na zasadzie §. 2. wzorowego statutu dla powiatowych i gminnych Kas oszczędności wydanego reskryptem Ministerstwa spraw wewnętrznych z 19. maja 1892 l. 1.139 poręka co do wkładek i ich oprocentowania do pewnej maksymalnej granicy ograniczoną być nie może. Powiat zatem cieszanowski chcąc uzyskać pozwolenie na założenie projektowanej powiatowej Kasy oszczędności, musiałby objąć gwarancyę za powiatową Kasę oszczędności w ogóle a w szczególności za wkładki i ich statutom odpowiednie oprocentowanie, bez żadnego ograniczenia.

Gdy więc objęta projektem ustawy ograniczona poręka nie jest zgodna z ogólnymi przypisami regulatywu dla Kas oszczędności a tem samem projekt ustawy nie odpowiada swemu celowi, przeto zdaniem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych należałoby rozważyć, czy nie byłoby wskazanem dążyć do uchwalenia nowego stosownie zmienionego projektu ustawy.

Powyższe pismo udzielił Wydział krajowy reskryptem z 27. stycznia 1903 l. 2.856 Wydziałowi powiatowemu w Cieszanowi do wiadomości z tem, iż nie zamierza przedkładać napowrót tego projektu Rządowi, i że zmiana projektu rzeczonego ewentualnie mogłaby Wysokiemu Sejmowi wówczas być przedłożoną, gdyby Rada powiatowa uchwaliła nieograniczoną poręką a zarazem zmieniła projekt statutu przyszłej Kasy oszczędności. W tym kierunku jednak musiałaby Reprezentacya powiatowa sprawę dokładnie rozpatrzeć, zwłaszcza co do potrzeby takiego zakładu i jego bezpieczeństwa.

O swem postanowieniu zawiadomił Wydział krajowy równocześnie c. k. Prezydyum Namiestnictwa.

3. Uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 12. lipca 1902 i 27. października 1903 w sprawie poręki kraju dla zaciągnąć się mającej pożyczki inwestycyjnej gminy Zakopane w kwocie 400.000 koron.

4. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 15. września 1903, zezwalająca gminie Mikulińce powiatu tarnopolskiego na pobór przez lat 6 od r. 1904 do końca r. 1909 150% dodatku gminnego do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina

6. Uchwała Wysokiego Sejmu z 15. września i 12. października 1903 zezwalająca gminie Liszna w powiecie sanockim na pobór 177% dodatku gminnego do podatków bezpośrednich w roku 1903, 173½% takiego dodatku w roku 1904.

7. Uchwalone na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 15. września 1903 projekty ustawy o zezwoleniu gminie Ustrzyki dolne i Zakopane na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa, miodu, wiszniaku, maliniaku, dereniaku i t. p.

8. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 18. września 1903 projekt ustawy w przedmiocie zezwolenia Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce dla sanacyi powiatowej kasy oszczędności w Wieliczce na poręk dla pożyczki 500.000 koron, względnie na zaciągnięcie przez Reprezentacyę powiatu pożyczki w kwocie 500.000 koron

9. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 3. października 1903 zezwalająca gminie Skomielna biała w powiecie myślenickim na pobór w r. 1903 186% dodatku gminnego do podatków bezpośrednich.

10. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 5. października 1903 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Zaleszczykach na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 80.000 koron celem skonwertowania dawnej pożyczki i częściowego pokrycia kosztów budowy szpitala.

11. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 5. października 1903 projekt ustawy o zezwoleniu Reprezentacyi powiatowej w Husiatynie na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 20 000 koron na budowę drogi Probużna – Dębówka.

12. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 5. października 1903 projekt ustawy zezwalającej gminie Skole powiatu Stryjskiego na pobór opłaty gminnej od psów.

14. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 12. października 1903 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Tarnobrzegu na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 20.000 koron na budowę drogi Radomyśl—Nowiny—Chwałowice.

15. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 19. października 1903 projekt ustawy o obowiązku właścicieli domów w mieście Lwowie połączenia domowych zbiorników kloacznych z kanałami miejskimi publicznymi, oraz o spłatach za to połączenie.

16. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 23. października 1903 projekt ustawy o zezwoleniu gminie Leżajsk powiatu Łańcut na pobór podwyższonych spłat gminnych od napojów spirytusowych.

17. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 23. października 1903 projekt ustawy o zezwoleniu Reprezentacyi powiatowej w Kałuszu na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 17.000 K na urządzenie i utrzymanie szpitala powszechnego.

18. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1903 projekt ustawy o zezwoleniu gminie Chyrów powiatu Stary Sambor na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa, miodu, wiszniaku, maliniaku.

19. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1903 projekt ustawy o zezwoleniu gminie miasta Dobromil na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych i od piwa.

20. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1903 projekt ustawy o zezwoleniu gminie Skole na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa, miodu, wiśniaku, dereniaku i maliniaku.

21. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28, października 1903 projekt ustawy o zezwoleniu gminie Jordanów powiatu myślenickiego na dalszy pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa i miodu.

22. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1903 projekt ustawy o zezwoleniu gminie król. stoł. m. Krakowa na pobór opłat gminnych od napojów rozpalających do miasta wprowadzanych lub w mieście wyrabianych i w niem zużywanych.

23. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 3. listopada 1903 projekt ustawy wcielającej do miasta Krakowa niektóre parcele należące do gminy Grzegórzki.

c) Rezolucye do c. k. Rządu.

Sprawa wynagrodzenia gmin za sprawowanie czynności należących do poruczonego zakresu działania.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi prawniczej o wnioskach posłów Huryka i Ostapczuka powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1903 nzstępującą uchwałę:

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w jak najkrótszym czasie w drodze konstytucyjnej przeprowadził ustawę normującą wywynagrodzenie gmin za sprawowanie czynności poruczonego zakresu działania.

Uchwałą powyższą ponowił Wysoki Sejm poprzednią rezolucyę swoją z 4. lipca 1902.

Z powodu tej ostatniej rezolucyi zawiadomiło Wydział krajowy c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 14. lipca 1902 zażądało pewnych wyjaśnień, które Prezydyum odesłało pismem z dnia 6. czerwca 1903.

Kontrola Rządu nad kasami oszczędności.

Na posiedzeniu z dnia 17. października 1903 uchwalił Wysoki Sejm następujące rezolucye:

1. Sejm wzywa Rząd, aby w myśl rezolucyi sejmowej z dnia 4. maja 1900 ustanowił przy c. k. Namiestnictwie przynajmniej dwie posady fachowo uzdolnionych, wyższych urzędników, celem wykonywania zastrzeżonego c. k. Rządowi nadzoru nad kasami oszczędności.

2. Sejm wzywa Rząd, aby w powyższym celu wstawioną została w najbliższy budżet państwowy odpowiednia kwota.

W sprawie tej nie nadeszła po koniec r. 1903 żadna odpowiedź.

Przymusowe ubezpieczenie budynków od ognia.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi administracyjnej o wniosku posła Buynowskiego i petycyach w sprawie przymusowego ubezpieczenia budynków od ognia powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1903 następującą uchwałę:

Sejm stojąc przy uchwałach z dnia 19. stycznia 1888, 26. listopada 1889, 23. marca 1892, 20. maja 1893, 28. lutego 1894 i 4. maja 1900, wzywa c. k. Rząd, aby jak najspieszniej umożliwił ustawodawstwu krajowemu zaprowadzenie przymusowego ubezpieczenia budynków od ognia wedle potrzeb kraju.

Na powyższą rezolucyę nie otrzymał Wydział krajowy odpowiedzi po koniec roku 1903.

Doręczanie stronom przez urzędy gminne pism urzędowych.

Jak zaznaczono w zeszłorocznem sprawozdaniu, uchwałę Wysokiego Sejmu z 4. lipca 1902 w sprawie doręczania wszelkich pism urzędowych jakiegokolwiek rodzaju przez urzędy pocztowe względnie przez własne organa urzędowe i uwolnienia od tych czynności magistratów i zwierzchności gminnych, przedłożyło c. k. Prezydyum Namiestnictwa c. k. Ministerstwom spraw wewnętrznych, skarbu i sprawiedliwości do dalszego zarządzenia.

Według pisma c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 14. marca 1903 l. 2467/pr. oświadczyło c. k. Ministersswo sprawiedliwości reskryptem z 25. lutego 1903 l. 4264/03, co następuje:

Pośrednictwa gmin przy doręczaniu pism sądowych używa się tylko o tyle, o ile do tego w myśl oświadczenia się Wydziału krajowego na podstawie §. 88. ust. 2. proc. cyw. i §. 15.

instrukcyi służbowej z 5. maja 1897 Nr. 112 Dz. p. p. niema przeszkód.

W obrębie tych ustawowych granic, nad których przestrzeganiem c. k. Ministerstwo sprawiedliwości troskliwie czuwa, stosuje zarząd sprawiedliwości dobrowolnie dalsze ograniczenia tak dalece, że doręczanie sądowych pism przez gminy w ogólności, a w szczególności w Galicyi, gdzie gminy współdziałają już obecnie jedynie w doręczeniach pism karnych, odbywa się tylko w razie bezwzględnej konieczności.

Te stosunki istniejące od czasu wejścia w wykonanie nowej procedury cywilnej doznały prócz tego istotnej zmiany na korzyść gmin wskutek rozporządzenia c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 15. kwietnia 1902 dz. p. p. Nr. 74, regulującego sprawę doręczania pism karnych.

d) Uchwały nie podlegające sankcyi.

Wniosek p. Dra Rutowskiego z projektem ustawy gminnej dla Zakopanego, przydzielającej obowiązki komisyi klimatycznej Reprezentacyi gminnej.

Uchwałą z 3. listopada 1903 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał stosunki panujące w Zakopanem pod względem ustroju gminnego, wykonywania policyi miejscowej i działalności komisyi klimatycznej, a zarazem przekazał wniosek p. Rutowskiego co do zwinięcia komisyi klimatycznej i przeniesienia jej agend na reprezentacyę gminną w drodze nowej ustawy gminnej dla Zakopanege, Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia Sejmowi stosownych wniosków.

W tym względzie postanowił Wydział krajowy zarządzić stosowne badania na miejscu przez delegowanie do Zakopanego komisyi.

Pożyczka Zakopanego 400.000 K.

Na posiedzeniu z dnia 12. lipca 1902 powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

I. Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem udziela poręki dla pożyczki zaciągnąć się mającej w wysokości 400.000 koron przez gminę Zakopane na cele inwestycyjne;

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zeznania imieniem kraju dokumentu gwarancyjnego po należytem zbadaniu i stwierdzeniu:

a) że zamieszczone przez gminę Zakopane inwestycye są pożyteczne;

b) że inwestycye te dadzą się wykonać kosztem 400.000 koron;

c) że spodziewany dochód z tych inwestycyi wystarczy na opłacanie rat anuitetowych, wreszcie

d) gdy czynniki interesowane zabezpieczą w formie prawnej tak zwrot pożyczki, jakoteż opłatę odsetek od tej pożyczki.

Następnie w załatwieniu sprawozdania komisyi budżetowej o petycyach gminy Zakopane w sprawie przyjęcia na kraj opłaty rat umorzenia pożyczki zaciągnąć się mającej na budowę wodociągów powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 27. października 1903 następujące uchwały:

I. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zeznania imieniem kraju w myśl uchwały sejmowej z 12. lipca 1902 dokumentu gwarancyjnego za pożyczkę, którą gmina Zakopane ma zaciągnąć na cele inwestycyjne po stwierdzeniu, że warunki w powołanej wyżej uchwale pod a), b) i d) wymienione spełnione zostały, chociażby warunek podany pod c) w wspomnianej uchwale nie zachodził, to jest chociażby spodziewany dochód z inwestycyi

nie wystarczał na pokrycie rat anuitetowych pożyczki przez kraj gwarantowanej.

II. Petycye gminy Zakopane do Ls. 2.887 i 3.278 odstępuje się Wydziałowi krajowemu z upoważnieniem, aby w przyszłości po zaciągnięciu pożyczki na budowę wodociągów przez gminę Zakopane, o ile się okaże, że dochody z opłat gminnych od napojów spirytusowych i z opłat gminnych, mających się nałożyć na interesowanych za używanie wody z wodociągów nie wystarczą na zapłatę rat anuitetowych od wspomnianej pożyczki, wstawiał każdym razem w budżet funduszu krajowego kwotę na uzupełnienie tych rat potrzebną, ilekroć po dokładnem zbadaniu budżetu gminy, stwierdzonem zostanie, że inne jej dochody na pokrycie tego wydatku nie wystarczają.

O powyższej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z 21. grudnia 1903 l. 105.596 Zwierzchność gminną w Zakopanem z uwagą, że może wprawdzie czynić wstępne przygotowania co do budowy wodociągów, nie może jednak przyjmować jakichkolwiek zobowiązań, dopóki uchwała Wysokiego Sejmu przyznająca gwarancyę kraju dla pożyczki 400.000 koron nie otrzyma najwyższego zatwierdzenia.

Zarazem zastrzegł Wydział krajowy, że dochody uzyskać się mające z opłat od trunków spirytusowych mają być w depozyt aż do dalszego zarządzenia pobierane, że Zwierzchność gminna przedłoży uchwałę Rady gminnej w sprawie zaprowadzenia w drodze ustawy krajowej opłat czynszowych, że zarząd stacyi klimatycznej przyczyniać się będzie do umorenia powyższej pożyczki datkiem rocznym około 5.000 K, wreszcie że Zwierzchność gminna przedkładać będzie Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału powiatowego najdalej do 15. listopada każdego roku budżet gminy przez Radę gminną uchwalony.

Nadto zastrzegł Wydział krajowy wydanie dalszych zarządzeń po Najwyższem zatwierdzeniu uchwały o poręce kraju.

Wniosek posła Stojałowskiego w przedmiocie wzbronienia członkom Reprezentacyi powiatowej i gminnej wykonywania przedsiębiorstwa dostaw lub robót gminnych lub powiatowych.

W sprawie tej przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Dodatki gminne do podatku dochodowego z prawa propinacyi za lata od r. 1893 do 1897.

Uchwałą z 19. września 1903 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby za pośrednictwem i przy czynnem współdziałaniu Wydziałów powiatowych sprawdził, którym gminom i w jakiej wysokości należy się zaległy dodatek gminny do podatku dochodowego za wykonywanie prawa propinacyi od r. 1893 do r. 1897 i aby nie wyczekując podań od gmin, wyjednał u c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinacyjnego wypłatę tychże na ręce Wydziałów powiatowych.

Wykonując powyższą uchwałę, odniósł się Wydział krajowy pismem z dnia 28. października 1903 l. 85.770 do c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinacyjnego o uregulowanie sprawy zaległości rzeczonych dodatków w sposób uchwałą Wysokiego Sejmu wskazany. C. k. Dyrekcya, która dotychczas we wszystkich uzasadnionych wypadkach wypłacała zgłaszającym się gminom żądane z powyższego tytułu dodatki a nawet w swoim czasie sama wystąpiła z inicyatywą ugodowego załatwienia takich pretensyi gmin za pośrednictwem Wydziałów powiato-

wych, o czem Wydział krajowy zawiadomił Wydziały powiatowe okólnikiem z dnia 14. marca 1902 l. 10.455 — oświadczyła w piśmie z 19. listopada 1903 l. 4.688, że i nadal będzie przyznawać gminom rzeczone dodatki, o ile przeprowadzone poprzednio dochodzenia wykażą słuszną podstawę zgłoszonych pretensyi.

Wskutek tego Wydział krajowy okólnikiem z 22 grudnia 1903 l. 108.794 zakomunikowanym równocześnie c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinacyjnego wezwał wszystkie Wydziały powiatowe, ażeby zgodnie z życzeniem tejże c. k. Dyrekcyi przedłożyły jej wprost wykaz odnośnych gmin tamtejszego powiatu, o ile pretensye tych gmin dotychczas załatwione nie zostały, i ażeby w wykazie tym uwidoczniono przy każdej gminie wysokość stopy procentowej uchwalonych i przez c. k. urzędy podatkowe rzeczywiście ściągniętych w latach 1893 do 1897 dodatków gminnych do podatków bezpośrednich, a to osobno na cele ściśle gminne, a osobno na rzecz miejscowego funduszu szkolnego.

Wydział krajowy zwrócił przytem uwagę Wydziałów powiatowych, że c. k. Dyrekcya galic. funduszu propinacyjnego przestrzega orzeczenie c. k. Trybunału administracyjnego z 17. czerwca 1898 l. 3.255, podług którego o słuszności pretensyi gminy decyduje okoliczność, na jakiem terytoryum a mianowicie czy na obszarze dworskim czyli też na terytoryum ściśle gminnem położony był w latach 1893—1897 przedmiot podatkowy t. j. wyszynk propinacyjny.

W sprawie tej w ciągu roku 1903 nie wpłynęło do Wydziału krajowego żadne uzasadnione zażalenie i c. k. Dyrekcya faktycznie reguluje bez przeszkód wszelkie zgłoszone i uzasadnione pretensye.

Sprawa następstw dla funduszu krajowego i funduszów miast z powodu ustania prawa propinacyi.

Uchwałą z 29. października 1903 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu zastanowić się nad następstwami, jakie ustanie prawa propinacyi pociągnie za sobą dla funduszu krajowego i dla miast i przedłożyć w porozumieniu z rządem wniosek Wysokiemu Sejmowi.

W sprawie tej wystosował Wydział krajowy przedewszystkiem okólnik do Magistratów, gmin, będących właścicielkami prawa propinacyi — i wyczekuje od nich szczegółowych sprawozdań.

Zmiana §. 19. ordynacyi wyborczej powiatowej.

Uchwałą z 12. października 1903 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu wygotowanie wraz z rządem projektu ustawy zmieniającej postanowienia ordynacyi wyborczej powiatowej w kierunku przyznania zarządowi tymczasowemu miast prawa wyboru delegatów do Rady powiatowej.

W sprawie tej postanowił Wydział krajowy odnieść się do c. Prezydyum namiestnictwa o objawienie opinii.

Zaliczenie Krynicy do miejscowości podlegających ustawie gminnej z r. 1896.

Załatwiając sprawozdanie Wydziału krajowego, którem przedłożony został Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy o zaliczeniu gminy Krynicy do miejscowości, podlegających ustawie gminnej z 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51 powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 30. czerwca 1903 następującą uchwałę:

„Sprawozdanie Wydziału krajowego l. 89.863/01 odsyła się napowrót Wydziałowi krajowemu z wezwaniem do przedłożenia w jak najkrótszym czasie projektu ustawy o zaliczenie całej wsi Krynicy do rzędu miejscowości podlegających ustawie gminej z 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51 i o ewentualnem wcieleniu do tej gminy obszaru dworskiego“.

Celem wykonania powyższej uchwały odniósł się Wydział krajowy pismem z 1. grudnia 1903 l. 88.668 do c. k. Namiestwa z zapytaniem, czy c. k. Rząd w imieniu funduszu religijnego jako właściciela Zakładu zdrojowego i obszaru dworskiego Krynica zgadza się na przyłączenie całego terytoryum obszaru dworskiego lub stosownej tegoż części, obejmującej Zakład i przestrzeń zabudowaną domami, oraz park zdrojowy do gminy Krynicy.

Po koniec r. 1903 nie otrzymał Wydział krajowy na powyższe pismo odpowiedzi.

Zamknięcie rachunków gal. Kasy oszczędności za rok 1901 i 1902.

Na posiedzeniu z 17. października 1903 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z d. 3. czerwca 1902 i 21. sierpnia 1903 o zamknięcia rachunków galicyjskiej Kasy oszczędności za rok 1901 i 1902.

2. Sejm udziela Zarządowi galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie absolutoryum z rachunków tejże kasy za lata 1901 i 1902.

O tem postanowieniu Wysokiego Sejmu zawiadomił Wydział krajowy reskryptem z dnia 4. listopada 1903 l. 94.717 Prezydyum Wydziału i Dyrekcyę galicyjskiej Kasy oszczędności.

Wybór członka Wydziału gal. Kasy oszczędności we Lwowie.

O dokonanym przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 30. października 1903 wyborze Dra Rudolfa Różyckiego na członka wydziału galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie na bieżące trzechlecie urzędowania tegoż Wydziału, zawiadomiono interesowanego reskryptem z dnia 4. listopada 1903 l. 94.717.

Sanacya gminnych kas pożyczkowych.

Uchwałą z 2. listopada 1903 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył wnioski zdążające do uzdrowienia i należytego funkcyonowania kas pożyczkowych gminnych.

Wskutek powyższej uchwały wezwał Wydział krajowy okólnikiem z dnia 29. grudnia 1903 l. 108.431 wszystkie Wydziały powiatowe, ażeby zebrały przedewszystkiem daty statystyczne, obejmując ilość w każdym powiecie gminnych kas pożyczkowych, stan każdej poszczególnej kasy z końcem r. 1902, stan zaległości i z których lat te zaległości pochodzą.

Zarazem winny Wydziały powiatowe szczegółowo przedstawić wszystkie dostrzeżone wadliwości w funkcyonowaniu tych kas, jak niemniej powody tych wadliwości.

W końcu polecono Wydziałom powiatowym, ażeby mając powyższy materyał zebrany zechciały kolegialnie zastanowić się nad tem, jakich środków użyćby należało celem sanacyi tych kas, i ażeby do dwóch miesięcy przedłożyły Wydziału krajowemu wyczerpujące sprawozdania.

Dotąd wpływają pojedyńcze sprawozdania Wydziałów powiatowych jednakże po większej części nieodpowiadające zarządzeniu Wydziału krajowego.

Reforma ustawy gminnej dla gmin wiejskich.

Jak to już w poprzedniem sprawozdaniu Wydział krajowy zaznaczył, wydało biuro statystyczne dwa opracowania materyałów w kwestyi reformy ustawodawstwa gminnego zebranych, mianowicie: „Pisarze gminni w Galicyi“ i „Wydatki administracyjne“. Nadto wydało biuro statystyczne trzecią pracę, traktującą o sile podatkowej gmin, względnie o „podatkach bezpośrednich“. Wszystkie te prace mieszczą się w „Wiadomościach statystycznych o stosunkach krajowych“, a w szczególności:

pierwsze z nich w tomie XVIII. „Wiadomości“ jako zeszyt II., druga i trzecia w tomie XIX. również jako zeszyt II.

Prócz tego zamieściło biuro statystyczne w tomie XIX, zeszyt II. „Wiadomości statystycznych zarys dotychczasowych usiłowań reformy ustawy gminnej dla wsi.

Ordynacya wyborcza dla 30 miast, objętych ustawą z 13. marca 1889.

W sprawie wypracowanego przez Wydział krajowy projektu ordynacyi wyborczej dla 30 miast podlegających ustawie z 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24, przesłanego c. k. Namiestnictwu do wyrażenia opinii, nie otrzymał Wydział krajowy po koniec roku 1903 żadnej odpowiedzi.

Wyłączenie przysiółka Sajków z gminy Werbiż i przyłączenie do gminy Horożany małej.

W sprawie wyłączenia przysiółka Sajków z gminy Werbiż i przyłączenia go do gminy Horożany małej nie otrzymał Wydział krajowy od c. k. Namiestnictwa pomimo kilkakrotnych przypomnień i w roku 1903 żadnej odpowiedzi.

e) Inne sprawy ważniejsze.

Nadzór nad majątkami gmin i zakładów gminnych, nad działalnością Reprezentacyj gminnych, tudzież nad Reprezentacyami powiatowemi.

W okresie od ostatniego sprawozdania, t. j. od 1. grudnia 1902 aż do dnia 31. grudnia 1903 dokonał Wydział krajowy lustracyi w następujących gminach:

a) Z miast objętych ustawą z dnia 13. marca 1889 odbyły się komisye w magistratach: w Brzeżanach, Gródku, Kołomyi, Nowym Sączu, Rzeszowie, Sanoku, Stryju, Tarnopolu i Trembowli.

W Brzeżanach badał Wydział krajowy stan gospodarstwa gminy i potrzebę zaciągnięcia nowej pożyczki 70.000 K na cele inwestycyjne. Podobne badania zarządził Wydział krajowy w Nowym Sączu przed zezwoleniem na zaciągnięcie pożyczki 300.000 koron na budowę szkół i inne cele inwestycyjne.

Na prośbę burmistrza miasta Gródka zarządził Wydział krajowy ścisły obrachunek funduszów miejskich, a następnie likwidacyę funduszów pożyczkowych. Z dochodzenia okazało się, że miejscy urzędnicy kasowi dopuszczali się nadużyć i spowodowali braki kasowe w kwocie 1506 K 07 h. Sprawę odstąpiono c. k. Prokuratoryi państwa we Lwowie.

Przyczyną delegowania komisyi do Kołomyi był ponownie już tam zaszły fakt, iż Magistrat nie postarawszy się o poprzednie zezwolenie Wydziału krajowego na wykonanie budowli, przez Radę miejską uchwalowych, chociaż przyzwolenie takie było ustawą wymaganem z tego względu, iż dotyczące wydatki miały być pokryte pożyczkami, pozawierał umowy z przedsiębiorcami i budowę rozpoczął, a nawet w znacznej mierze wykonał i dopiero wtenczas, gdy dana budowa wobec tego stanu rzeczy bez znacznych strat zaniechaną być nie mogła, odniósł się do Wydziału krajowego o przyzwolenie na pożyczkę. Tak było przed kilku laty z budową gazowni, a obecnie z budową koszar wojskowych i szkoły. Wydział krajowy udzielił więc burmistrzowi w drodze dyscyplinarnej nagany. Przytem wytknięte zostały spostrzeżone przy lustracyi inne wadliwości.

Do Rzeszowa delegowaną została komisya z powodu zażalenia, iż część pożyczki zaciągniętej na cele inwestycyjne, obróconą została na bieżące wydatki. Po sprawdzeniu, iż z pożyczki kwota około 60.000 K rzeczywiście na bieżące wydatki obróconą została, wydał Wydział krajowy orzeczenie co do refundowania tej kwoty z bieżących dochodów budżetowych.

Na podstawie zaś wyniku komisyi w Sanoku, Tarnopolu i Trembowli wydał Wydział krajowy odpowiednie zarządzenia administracyjne.

b) Z miasteczek i znaczniejszych gmin, objętych ustawą z dnia 3. lipca 1896 dokonano lustracyi w Bóbrce, Budzanowie,

Busku, Dolinie, Grybowie, Janowie, Kałuszu, Niepołomicach, Oświęcimie, Piwnicznej, Tłumaczu, Wojniczu, Zatorze i Żywcu.

W Janowie przeprowadził Wydział krajowy dochodzenie przeciw sekretarzowi gminnemu i odstąpił wyniki tego dochodzenia c. k. Sądowi karnemu we Lwowie.

W Piwnicznej stwierdziła komisya lustracyjna, a następnie także przeprowadzona likwidacya znaczne braki kasowe i rażące nadużycia w gospodarstwie gminnem, głównie w zarządzie lasami miejskimi. Z tych przyczyn został naczelnik gminy Franciszek Widomski złożonym z urzędu i zasądzonym na ponoszenie kosztów dochodzenia, a nadto orzekł Wydział krajowy, iż jest on odpowiedzialnym gminie Piwniczna za wyrządzoną jej szkodę w sumie 6559 K 84 h. Wreszcie została Rada gminna w Piwnicznej rozwiązaną.

Z dochodzeń przeprowadzonych w gminie Zatorze, okazało się że naczelnik gminy dopuszczał się licznych nadużyć, to też na wniosek Wydziału krajowego został naczelnik gminy Jan Wichman złożonym z urzędu i uznanym za niezdolnego do sprawowania urzędu członka Zwierzchności gminnej na przeciąg lat trzech.

Wskutek nieporządków w gospodarstwie gminy Żywca skazał Wydział krajowy naczelnika gminy w drodze dyscyplinarnej na grzywnę w kwocie 40 koron i na zwrot kosztów dochodzenia.

c) Dalej delegował Wydział krajowy bądźto na prośbę Wydziałów powiatowych, bądź na skutek zażalenia członków gmin komisyę do następujących gmin małomiejskich i wiejskich, podlegających ustawie gminnej z r. 1866: Borysław (powiat Drohobycz), Dynów (powiat Brzozów), Humniska (powiat Brzozów), Kobyłowłoki (powiat Trembowla), Kosów stary (powiat Kosów), Rycerka górna (powiat Żywiec), Wola batorska (powiat Bochnia), Wybranówka (powiat Bóbrka), Zabłocie (powiat Żywiec i Żabie (powiat Kosów).

Komisya w Woli batorskiej zarządzoną została celem zbadania zarzutów podniesionych przeciw naczelnikowi gminy w interpelacyi posła Krempy i tow. z dnia 16. października 1903. Na podstawie wyniku dochodzenia, które wykazało znaczniejszy nieład w rachunkowości gminnej wydał Wydział krajowy orzeczeniem z 18. lutego 1904 l. 2069 ścisłe zarządzenia, mające na celu uporządkowanie spraw gminnych i zapobieżenie na przyszłość wadliwościom.

Wskutek doniesienia Towarzystwa naftowego o nieporządkach w administracyi gminnej w Borysławiu, delegowana komisya stwierdziła istotnie przechodzące zwykłą miarę nieporządki administracyjne, zwłaszcza co do wykonywania miejscowej policyi. Dla uporządkowania administracyi zażądał Wydział krajowy od c. k. Namiestnictwa rozwiązania Rady gminnej, gdy jednak dotyczący wniosek ze względu na dokonane jeszcze przed lustracyą wybory do Rady gminnej nie został uwzględniony, musiał Wydział krajowy poprzestać na zarządzeniach administracyjnych, mających na celu uregulowanie spraw gminy.

W Humniskach sprawdziła komisya braki kasowe i większe nadużycia, skutkiem tego odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa o rozwiązanie tamt rady gminnej i o złożenie z urzędu naczelnika gminy.

Przeciw naczelnikowi gminy w Kobyłowłokach wydanem zostało orzeczenie dyscyplinarne i skazano go na zwrot kosztów dochodzenia dyscyplinarnego.

W okresie niniejszego sprawozdania dokonał Wydział krajowy rewizyi gospodarstwa następujących Wydziałów powiatowych: w Brzozowie, Cieszanowie, Dąbrowie, Gorlicach, Łańcu-

cie, Mielcu, Nisku, Nowym Sączu, Nowym Targu, Rawie ruskiej, Rohatynie, Samborze, Sanoku, Skałacie, Starym Samborze, Stryju, Tarnobrzegu, Tłumaczu i w Żywcu.

Spostrzeżone podczas lustracyi wadliwości zostały Wydziałom powiatowym wytknięte, i celem ich usunięcia odpowiednie zarządzenia wydane, nad wykonaniem których Wydział krajowy ustawicznie czuwa.

Wreszcie przeprowadził Wydział krajowy lustracyę gospodarstwa miasta Krakowa i na tej zasadzie wydał szczegołowe zarządzenia co do usunięcia spostrzeżonych wadliwości.

Kurs dla pisarzy gmin wiejskich przy Wydziale krajowym.

W roku 1902 urządził Wydział krajowy dwa kursy, zaś w r. 1903 jeden kurs dla pisarzy gmin wiejskich. W r. 1904 urządzony został dalszy, siódmy z porządku czteromiesięczny kurs, obecnie jeszcze nieukończony.

Na sześciu poprzednich kursach ukończyło naukę łącznie 273 uczniów, mianowicie: po 14 uczniów z powiatów śniatyńskiego i kamioneckiego, 12 z pow. lwowskiego, 11 z pow. kołomyjskiego, 9 z pow. drohobyckiego, po 8 uczniów z pow. brzozowskiego, gródeckiego i rudeckiego, 7 uczniów z pow. stryjskiego, po 6 uczniów z pow. łańcuckiego, przemyskiego, trembowelskiego i tarnobrzeskiego, po 5 uczniów z pow. bóbreckiego, brzeskiego, dąbrowskiego, jarosławskiego, jaworowskiego, limanowskiego, rohatyńskiego i rzeszowskiego, po 4 uczniów z pow. brodzkiego, buczackiego, horodeńskiego, jasielskiego, kolbuszowskiego, krakowskiego, mościskiego, podhajeckiego przemyślańskiogo, samborskiego, tarnopolskiego i żydaczowskiego, po 3 uczniów z pow. brzeżańskiego, cieszanowskiego, czortkowskiego, husiatyńskiego, krośnieńskiego, nowosandeckiego, nowotarskiego, sanockiego, tłumackiego i wielickiego, po 2 uczniów z pow. bialskiego, bohorodczańskiego, dolińskiego, grybowskiego, liskiego, nadwórniańskiego, niskiego, ropczyckiego, stanisławowskiego, starosamborskiego, tarnowskiego, złoczowskiego i żółkiewskiego, wreszcie po 1 uczniu z pow. bocheńskiego, chrzanowskiego, dobromilskiego, gorlickiego, kosowskiego, mieleckiego, myślenickiego, pilzneńskiego, skałackiego, sokalskiego, turczańskiego, wadowickiego, zbaraskiego i żywieckiego.

Nierówny, a mianowicie mniejszy udział niektórych powiatów wyjaśnia się zgłoszeniem się mniejszej ilości kandydatów z pewnych okolic, a nadto ze strony niektórych Wydziałów powiatowych kompetenci nie znajdują poparcia, Wydział zaś krajowy przedewszystkiem uwzględnia takich kandydatów, którym Wydział powiatowy przyznał chociaż połowę stypendyum.

Z wymienionych 273 uczniów tylko jeden uczeń z powodu choroby egzaminu nie złożył.

Z reszty uczniów złożyli egzamin i uzyskali świadectwo uzdolnienia do sprawowania funkcyi pisarza gminy wiejskiej, a to:

31	uczniów z postępem	celującym
87	„ „	bardzo dobrym
95	„ „	dobrym
59	„ „	dostatecznym.

Na obecnie otwartym siódmym kursie jest 47 uczniów. Kurs ten zakończonym zostanie w połowie sierpnia 1904.

Koszt urządzenia kursów dla pisarzy gminnych mieścił się w granicach przyzwalanych corocznie przez Wysoki Sejm kredytach, które przekraczane nie były. Uchwałą z dnia 2. listopada 1903 wezwał Wysoki Sejm Wydział krajowy, ażeby w przyszłości urządzał po dwa kursy dla pisarzy gminnych rocznie. O ile połączone z wykonaniem tego zarządzenia trudności dadzą się pokonać, Wydział krajowy zastosuje się do uchwały Wysokiego Sejmu.

Fundacya książąt Jabłonowskich dla ubogich w Podkamieniu.

Spór wytoczony właścicielom dóbr Podkamień o uznanie obowiązku do uiszczania z tych dóbr prestacyi należnych fundacyi ks. Jabłonowskich zakończył się według zawiadomienia c. k. Prokuratoryi Skarbu z 4-go czerwca 1903, l. 29252 prawomocnym wyrokiem sądowym, uznającym obowiązek każdoczesnego właściciela tych dóbr do dostarczania poszczególnionych w wyroku datków, tudzież do uiszczenia tych datków za lata 1898, 1899, 1900, 1901, lub zapłacenia ich wartości w kwocie 4.454 K 66 g.

Wobec tego odniosła się c. k. Prokuratorya Skarbu do c. k. Namiestnictwa o poczynienie zarządzeń celem ukonstytuowania i wprowadzenia w życie pomienionej fundacyi.

Fundacya śp. Edwarda Lewińskiego.

W roku 1903 rozdzielił Wydział krajowy w myśl §. 5. listu fundacyjnego ś. p. Edwarda Lewińskiego odsetki od majątku zakładowego tej fundacyi w kwocie 2 700 K między 27 włościan powiatu wadowickiego. Od r. 1883, w którym fundacya weszła w życie, otrzymały zapomogi następujące powiaty: w r. 1883 Żydaczów, 1884 Mościska, 1885 Kraków, 1886 Żywiec, 1887 Stary Sambor, 1888 Bochnia, 1889 Turka, 1890 Chrzanów 1891 Rohatyn, 1892 Wieliczka, 1893 Borszczów, 1894 Brzozów, 1895 Ropczyce, 1896 Przemyślany, 1897 Nowy Targ, 1898 Jaworów, 1899 Dąbrowa, 1900 Cieszanów, 1901 Tarnów, 1902 Dobromil, 1903 Wadowice.

Ograniczenie opłaty od piwa.

W dalszym ciągu zeszłorocznego sprawozdania Wydział krajowy nadmienia, że według pisma c. k Namiestnictwa z 29. lipca 1903 l. 95984 c. k Minsterstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z c. k. Ministerstwem skarbu uznało, iż ze względu na obecny stan stosunków nie zachodzą zasadnicze trudności przeciw dalszemu poborowi przez gminy opłaty od piwa w dotychczasowym wymiarze, a to aż pod koniec r. 1904.

Pożyczki gminy miasta Lwowa.

Powołując się na zeszłoroczne sprawozdanie, zaznacza Wydział krajowy, że w roku 1903 zezwolił na użycie następujących funduszów 24% pożyczki w sumie 10 milionów złotych czyli 20 milionów koron:

a) z kredytu 500.000 złr. przeznaczonego na budowę kanałów i przesklepienie Pełtwi i Pasieki, pozwolił Wydział kryjowy użyć na zasklepienie Pełtwi w ulicy

Pełtewnej	22.811 złr.	46·5 ct.
poprzednio już przyzwolono . . .	277.189 „	— „
wyczerpano przeto kredyt do wysokości	301.000 „	46·5 „

b) z kredytu 200.000 złr. przeznaczonego na budowę szkół, z którego poprzednio już wyczerpuno 151.606 złr., przyzwolił Wydział krajowy na budowę szkoły ludowej im. św. Antoniego tudzież szkoły wydziałowej przy ulicy Kordeckiego i szkoły ludowej na pl. Misyonarskim resztę kredytu w kwocie 48.394 złr.

Natomiast pozostają jeszcze niewyczerpane względnie w roku 1903 nieużyte fundusze:

a) z kredytu 600.000 złr. na budowę koszar pozwolono dawniej użyć 460.809 złr.

b) z kredytu 250.000 złr. przeznaczonego na adaptacyę gmachu ratuszowego, zezwolił Wydział krajowy w poprzednich latach użyć 3.219 złr.

c) z kredytu 635.315 złr. przeznaczonego na pokrycie wydatków połączonych z przeprowadzeniem inwestycyi i zrealizowania pożyczki, przyzwolił Wydział krajowy już w poprzednich latach użyć 596.209 złr.

Pożyczka loteryjna m. Stanisławowa.

Na mocy postanowień ustawy krajowej z 11. listopada 1868 dz. u. kr. Nr. 26. zaciągnęła gmina Stanisławów za poręką kraju pożyczkę loteryjną w wysokości 500.000 zł. czyli 1,000.000 K, z której udzielano pożyczek hipotecznych pogorzelcom na odbudowanie domów.

Ostatnie ciągnienie losów tej pożyczki odbyło się dnia 15. lutego 1901; w tym zatem dniu ustała gwaracya kraju dla tej pożyczki. Z uwagi jednak, że z wylosowanych pozostały jeszcze nie wykupione losy na 63.300 K, zastrzegł Wydział krajowy rozporządzeniem z 28. czerwca 1900 l. 38545, że Magistrat obowiązany jest składać Wydziałowi krajowemu kwartalne sprawozdanie o wykupnie tych losów.

Rekursy w sprawach zarządu majątkiem i dobrem gmin i ich zakładów.

W czasie od 1. grudnia 1902 do końca grudnia 1903 wpłynęło do Wydziału krajowego 287 rekursów w przedmiocie administracyi majątkiem i dobrem gmin ich zakładów. Z tych rekursów uwzględniono w całości lub częściowo 47, nie uwzględniono zaś 165, zwrócono do uzupełnienia 75.

Rekursy w sprawach budowniczych.

W czasie od 1. grudnia 1902 do końca grudnia 1903 wpłynęło do Wydziału krajowego 379 rekursów w sprawach budowniczo-policyjnych. Z tych załatwiono merytorycznie, mianowicie uwzględniono 60, odrzucono 207, zwrócono do uzupełnienia 112.

Złożenie z urzędu naczelników gmin.

Od 1. grudnia 1902 do końca r. 1903 złożyło c. k. Namiestnictwo za zgodą Wydziału krajowego 64 naczelników gmin na podstawie wyników dyscyplinarnych dochodzeń przeciw winnym przeprowadzonych, z czego w 34 wypadkach polecono starostwom spowodowanie wdrożenia śledztwa karno-sądowego z powodu zarzutu sprzeniewierzenia funduszów gminnych.

Orzeczenia c. k. Trybunału administracyjnego.

C. k. Trybunał administracyjny odrzucił następujące zażalenia:

1. Efroima Leiba Schnapika i Mariem Schnapik we Lwowie przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 2. listopada 1900 l. 68.206 w sprawie usunięcia przeszkód tamujących przechód publiczny w ich realności (kamienica t. z. Andriolego).

2. Ks. Seweryna Lewickiego w Horodence przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 10. sierpnia 1901 l. 38.799 w sprawie wstawienia do budżetu gminnego wydatku na pomieszczenie dla wikarego.

3. Mechla Baumwoll-Spinnera w Drohobyczu przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 21. stycznia 1902 l. 86.331 w sprawie konsensu na budowę domu.

4) Wacława Patraszewskiego w Tarnopolu przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 22. listopada 1901 l. 77.189 w sprawie konsensu budowlanego.

5) Borucha Wassermana w Racie przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 12. września 1902 l. 62062 w sprawie dodatku gminnego do podatku zarobkowego z dzierżawy młyna na obszarze dworskim położonego.

6) Tomasza Popek i towarz. w Zwięczycy przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 22. listopada 1901. l. 77200 w sprawie użytkowania pastwiska gminnego.

7) Mendla Laxa we Lwowie przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 31. października 1902 l. 51461 w sprawie budowlanej.

Zarazem zasądził Trybunał żalącego się tudzież jego prawnego zastępcę na grzywnę po 50 K. z powodu lekkomyślnego wniesienia zażalenia.

8) Gminy Byków przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 2. maja 1902 l. 17219 w sprawie użytkowania pastwiska gminnego.

C. k. Trybunał uchylił natomiast następujące orzeczenia Wydziału krajowego:

1. orzeczenie z dnia 6. marca 1903 l. 7510 w sprawie zwrotu dodatków gminnych opłacanych przez Różę Mendrychowicz do podatku zarobkowego z dzierżawy prawa propinacyi w Starogrodzie i w Pieczygórach.

2. Orzeczenie z 17. lutego 1902 l. 11.085 w sprawie zamknięcia framug w realności Wolfa Posamenta we Lwowie.

3. Orzeczenie z 31. października 1902 l. 77.090 w sprawie urządzenia pracowni malarskiej na poddaszu w realności Bronisława Mrazka.

Rachunki i preliminarze powiatów gmin.

Zestawione przez oddział rachunkowy Wydziału krajowego wykazy zamknięć rachunkowych i preliminarzy, tudzież wykazy dodatków gminnych do podatków bezpośrednich, przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi, a mianowicie:

Aleg. A. 1. Zamknięcie rachunków za rok 1902 w dochodach funduszów powiatowych.

Aleg. B. 2. Zamknięcie rachunków za rok 1902 w wydatkach funduszów powiatowych.

Aleg. C. 3. Zamknięcie rachunków za rok 1902 w dochodach 30 miast.

Aleg. D. 4. Zamknięcie rachunków za rok 1902 w wydatkach 30 miast.

Aleg. E. 5. Zamknięcie rachunków za rok 1901 w dochodach gmin małomiejskich i wiejskich

Aleg. F. 6. Zamknięcie rachunków za rok 1901 w wydatkach gmin małomiejskich i wiejskich.

Aleg. G. 7. Preliminowane na rok 1903 dochody funduszów powiatowych.

Aleg. H. 8. Preliminowane na rok 1903 wydatki funduszów powiatowych.

Aleg. I. 9. Preliminowane na rok 1903 dochody 30 miast.

Aleg. K. 10. Preliminowane na rok 1903 wydatki 30 miast.

Aleg. L. 11. Preliminowane na rok 1902 dochody gmin małomiejskich i wiejskich.

Aleg. M. 12 Preliminowane na rok 1902 wydatki gmin małomiejskich i wiejskich.

Aleg. N. 13. Wykaz dodatków na cele gminne podług budżetów na rok 1902

Autonomiczne instytucye kredytowe w roku 1901.

Sporządzone przez oddział rachunnowy Wydziału krajowego wykazy autonomicznych instytucyj krajowych podług stanu za rok 1901 przedkłada się Wysokiemu Sejmowi, a mianowicie:

Al. I—IV.

1. Wykaz gminnych kas pożyczkowych.
2. Wykaz powiatowych kas pożyczkowych.
3. Wykaz powiatowych kas oszczędności.
4. Wykaz miejskich kas oszczędności.

Dodatki gminne do podatków bezpośrednich.

Z mocy ustawy krajowej z dnia 18. marca 1888 dz. u. kr. Nr. 36 względnie z mocy §. 82 ustawy z dnia 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51 i §. 86 ustawy z 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24 zezwolił Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem na pobór wyższych dodatków gminnych do podatków bezpośrednich na rok 1903 następującym gminom:

Powiat Biała.

Biała miasto	90%
Bystra	70 „
Bór łodygowski	97 „
Bujaków	96 „
Hałcnów	100 „
Hecznarowice	58 „
Janowiec	79 „
Kozy	67 „
Kruki	58 „
Łęki	51 „
Meszna	71 „
Osiek	60 „
Porąbka	89 „
Rybaczowice	58 „
Stara wieś dolna	53 „
Stara wieś górna	60 „

Powiat Bóbrka.

Bóbrka	65 „
Borusów	52 „
Chodakowce	52 „
Czyżyce	58 „
Czeremchów	55 „
Ernsdorf	54 „
Hryniów	60 „
Pietniczany	72 „
Rechfeld	70 „
Strzeliska nowe	53 „
Szołomyja	60 „
Wodniki	61 „
Żabokruki	59 „

Powiat Brzeżany.

Baraznówka	77 „
Dmuchowice	68 „
Dubszcze	69 „
Dworce	85 „
Helenków	52 „
Kaplince	92 „
Komarówka	59½ „
Kozłów	96½ „
Krasnopuszcza	100 „
Medowa	56 „
Nadorożniów	59 „
Narajów	60 „
Potoczany	51 „
Szumlany	69 „
Teofipolka	74 „
Urmań	55 „
Wiktorówka	69 „
Wulka	57 „
Wybudów	56 „

Powiat Brzozów.

Dynów	65%

Powiat Dobromil.

Boguszówka	72%
Dobra rustykalna	71 „
Dobrzanka	64 „
Jasiennica sufczyńska	53 „
Lachawa	71 „
Rostoka	100 „
Kałyna rustykalna	52 „
Łopuszanka	100 „
Michowa	58 „
Obersdorf	82 „
Prinzenthal	79 „
Rybotycze	57 „
Smereczna	57 „
Wolica	63 „

Powiat Dolina.

Dębolówka	72%
Engelsberg	97 „
Hoffnungsau	95 „
Kalne	82 „
Lipowica	55 „
Lolin	100 „
Ludwikówka	95 „
Maksymówka	60 „
Mizuń stary	100 „
Niagryń	70 „
Nowoszyn	60 „
Seneczów	70 „
Suchodół	100 „
Teresówka	77 „
Turza mała	85 „
Wełdzirz	65 „
Wyszków	53 „
Bolechów ruski	60 „
Bubniszcze	84 „
Gerynia	54 „
Kuziejów nowy	52 „
Kamionka	64 „
Lisowice	54 „
Łużki	70 „
Mizuń nowy	100 „
Niniów górny	56 „
Pöchersdorf	99 „
Polanica	56 „
Roztoczki	58 „
Salamonowa górka	65 „
Stańkowce	60 „
Sukiel	55 „
Taniawa	74 „
Tiapcze	100 „
Dubszara	74 „
Jasieniowice	53 „
Łuhy	78 „
Olchówka	70 „
Reszniat	53 „
Rypne	94 „
Duba	53 „

Powiat Drohobycz.

Bystrzyca	70%
Dołhe ad Podbuż	60 „
Drohobycz	58 „
Königsau	73 „
Kropiwnik nowy	62 „
Monaster dereżycki	100 „
Podmanasterek	60 „
Raniowice	57 „
Rybnik	71 „
Smolna	54 „
Załokieć	57 „
Zdzianna	54 „

Powiat Gorlice.

Banica	90 „
Bodaki	99 „
Czarne	68 „
Długie	65 „
Dominikowice	55 „
Grudna Kępska	79 „
Jasionka	74 „
Klimakówka	53 „
Krywa	96 „
Lipna	85 „
Łosie	68 „
Matastów	75 „
Nieznajowa	65 „
Olszyny	75 „
Pagorzyna	57 „
Potrążne	86 „
Radocyna	59 „
Rozdziele	57 „
Sietnica	54 „
Uście ruskie	88 „
Wapienne	56 „
Wirchne	64 „

Powiat Husiatyn.

Hadyńkowce	57 „
Szydłowce	96 „
Majdan	71 „

Powiat Jaworów.

Jaworów	70 „

Powiat Kałusz.

Bołochów	79 „

Powiat Kosów.

Uścieryki	83 „
Żabie	69 „

Powiat Kraków.

Boleń	63%
Bronowice wielkie	66 „
Dziekanowice	76 „
Garlica murowana	77 „
Karniowice	52 „
Kryspinów	53 „
Łęg	72 „
Mistrzowice	58 „
Mydlniki	86 „
Przylasek rusiecki	80 „
Ruszcza	85 „
Trojanowice	81 „

Powiat Myślenice.

Krzyszkowice	75 „

Powiat Przemyślany.

Świrz	60 „
Czupernosów	55 „
Hanaczówka	54 „
Laszki królewskie	59 „

Powiat Rawa ruska.

Einsingen	87 „
Niemirów	71 „
Olszanka	91 „
Przedmieście	60 „
Uhnów	60 „

Powiat Sambor.

Radłowice	56 „

Powiat Sanok.

Czeremchy	56 „
Dąbrówka polska	55½ „
Dolina	76 „
Dudyńce	58 „
Jaćmierz	61 „
Jaśliska	58 „
Międzybrodzie	59 „
Tyrawa wołoska	68 „
Wola Krecowska	55 „
Wolica	90 „
Wola niżna	63 „
Wróblik szlachecki	59 „

Powiat Skałat.

Nowosiółka grzymałowska	68 „
Touste	72 „

Powiat Stryj.

Chromohorb	58%
Chodowice	61 „
Dołhe	93 „
Felizienthal	74 „
Grabowiec skolski	75 „
Hrebenów	58 „
Karlsdorf	99 „
Klimiec	62 „
Kawczykąt	90 „
Łukawica wyżna	59 „
Ławoczne	57 „
Lubieńce	66 „
Morszyn	70 „
Podhorce	66 „
Rożanka niżna	64 „
Siechów	68 „
Smorze solne	63 „
Skole	53 „
Tyszownica	81 „

Powiat Tarnobrzeg

Alfredówka	56 „
Baranów	73 „
Charzewice	90 „
Cygany	100 „
Dąbrowa rzecycka	82 „
Dymitrów duży	53 „
Furmany	62 „
Jamnica	56 „
Knapy	67 „
Krawce	64 „
Machów	52 „
Motycze szlacheckie	62 „
Orzechów	97 „
Pilchów	66 „
Radomyśl	80 „
Rozwadów	100 „
Skopanie	60 „
Turbia	56 „
Wrzawy	61 „
Zalesie gorzyckie	69 „
Antoniów	100 „
Brandwica	69 „
Chwałowice	65 „
Durdy	71 „
Dęba	77 „
Dymitrów mały	57 „
Jadachy	65 „
Kajmów	84 „
Koćmierz	51 „
Dzików	55 „
Motycze poduchowne	58 „
Nagnajów	100 „
Ostrówek	89 „
Pniów	56 „
Rozalin	56 „
Rzeczyca okrągła	67 „

Tarnowska wola	74%
Wielowieś	60 „
Zakrzów	85 „
Zbydniów	71 „

Powiat Tarnów.

Lubinka	58 „

Powiat Trembowla.

Bernardówka	62 „
Budzanów	74 „

Powiat Wieliczka.

Wieliczka	74 „
Brzyczyna dolna	60 „
Bugaj	68 „
Chorowice	75 „
Czarnochowice	76 „
Grabówki	59 „
Hucisko	55 „
Kobierzyn	63 „
Kossocice	70 „
Krzyworzeka	70 „
Kurdwanów	82 „
Libertów	62 „
Lusina	70 „
Łagiewniki	99 „
Niezdór	100 „
Opałkowice	62 „
Piaski wielkie	60 „
Płaszów	77 „
Polanka Haller	56 „
Soboniowice	58 „
Świątniki górne	97 „
Swoszowice	73 „
Zakrzówek	66 „

Powiat Żółkiew.

Brzyszcze	58 „
Doroszów wielki	60 „
Fryna	100 „
Glińsko	55 „
Kupiczwola	91 „
Lipina	57 „
Lubela	62 „
Piła	58 „
Przemiwłoki	89 „
Staniołówka	68 „
Udnów	63 „
Wiązowa	85 „

Dodatki gminne do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina.

Z mocy ustawy krajowej z 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24 (§ 86) i ustawy krajowej z 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51 (§ 82) zezwolił Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem następującym gminom na pobór wyższych dodatków gminnych do podatku konsumcyjnego od mięsa i wnia:

Bełz 75% od mięsa na lat 5 od r. 1903;
Biecz 100% od wina na lat 5 od r. 1904;
Brody 73½% od mięsa, 100% od wina na lat 5 od r. 1903;
Brzeżany 100% od wina na lat 5 od r. 1903;
Chorostków 100% od mięsa i wina na lat 3 od r. 1904;
Czortków 100% od mięsa i wina na lat 5 od r. 1903;
Jarosław 100% od wina na lat 5 od r. 1904;
Jasło 100% od wina na lat 5 od r. 1903.
Kałusz 100% od mięsa i wina na lat 5 od r. 1903;
Krystynopol 75% od mięsa na lat 5 od r. 1903;
Kuty 100% od mięsa i wina na lat 5 od r. 1904;
Nadwórna 75% od mięsa na lat 5 od r. 1904;
Sanok 80% od mięsa i wina na lat 5 od r. 1903;
Tarnopol 100% od mięsa i wina na lat 5 od r. 1903;
Wieliczka 100% od mięsa na lat 5 od r. 1904;
Żółkiew 100% od mięsa i wina na lat 5 od r. 1904.

Opłaty gminne od napojów spirytusowych, piwa, miodu i t. d.

Na mocy postanowień § 87. ustawy gminnej z 13. marca 1889. dz. u. kr. Nr. 24, jako też z mocy § 83. ustawy gminnej z 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51, zezwolił Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, następującym gminom na dalszy pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa, miodu i t. p.:

Ciężkowice od r. 1904 do końca r. 1909, z ograniczeniem, że opłata od piwa w dawniejszej wysokości może być pobieraną tylko do końca r. 1904. Od r. 1905 może gmina otrzymać tylko po 2 K. od hektolitra;

Delatyn od r. 1904 do końca 1906;

Dolina od r. 1904 do końca r. 1908; co do piwa zastrzeżono jak przy Ciężkowicach;

Gorlice od r. 1904 do końca r. 1908;

Jaworów od r. 1903 do końca r. 1906;

Nadwórna od r. 1903 do końca r. 1905;

Oświęcim od 1. lipca 1903 do 30 czerwca 1909; co do piwa zastrzeżenie jak przy Ciężkowicach;

Peczeniżyn od r. 1904 do końca r. 1909;

Pruchnik do końca r. 1908;

Sądowa Wisznia od r. 1904 do końca 1908;

Strzyżów od r. 1903 do końca r. 1907; jednak z zastrzeżeniem co do piwa, jak przy Ciężkowicach

Wiśnicz nowy do końca r. 1907.

Opłaty od czynszów najmu w Przemyślu.

Na mocy §. 87. ust. gm. z r. 1889 dz. u. kr. Nr. 24. zezwolił Wydział krajowy za zgodą c. k Namiestnictwa we Lwowie gminie miasta Przemyśla na dalszy pobór opłaty od czynszów najmu przez lat pięć, od roku 1903.

Policya ogniowa.

Subwencya dla krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych.

Uchwaloną przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 31. października 1903 subwencyę 9.000 K. dla krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych we Lwowie, wypłacił Wydział krajowy na ręce Rady zawiadowczej tego Związku w dwóch ratach półrocznych, t. j. 1. stycznia i 1. lipca 1903 na podstawie swej uchwały z 16. grudnia 1902 l. 93390.

Lustracye straży pożarnych.

Podobnie jak i w poprzednich latach uskuteczniał krajowy Związek ochotniczych straży pożarnych lustracye tych straży, przedkładając Wydziałowi krajowemu odnośne sprawozdania.

Na podstawie tych sprawozdań wydał Wydział krajowy w każdym poszczególnym wypadku stosowne zarządzenia.

Powiatowe kursa pożarnictwa.

W roku 1903 przeprowadzono przy współudziale krajowego związku ochotniczych straży pożarnych powiatowe kursa pożarnictwa w Drohobyczu, Kołomyi, Husiatynie, Brzesku, Tarnobrzegu, Pilznie, Stryju, Chrzanowie, Myślenicach, Dąbrowie, Jaśle i Rudkach.

Kurs pożarnictwa dla nauczycieli szkół ludowych.

W czasie od 20. do 27. lipca 1903 odbył się kurs pożarnictwa dla nauczycieli szkół ludowych, urządzony staraniem krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych. W kursie tym uczestniczyło 24 nauczycieli.

Statystyka pożarów.

Według przedłożonego przez krajowy Związek ochotniczych straży pożarnych zestawienia statystycznego pożarów z r. 1902 było w kraju 632 wypadków pożaru.

W szczególności spaliło się 1146 domów mieszkalnych, 1374 budynków gospodarczych, 35 zakładów przemysłowych i 3 kościoły.

Z 632 pożarów przypada na wsie 461, na miasta i miasteczka 171.

Pożary na wsi zniszczyły 797 domów mieszkalnych i 1115 budynków gospodarczych, w miastach 349 domów i 259 budynków gospodarczych. Szkodę materyalną obliczono na 3,626.970 K. z czego 2,096 560 K. przypada na gminy wiejskie.

Ludność wiejska ubezpieczyła szkody do wysokości 1,344.510 Koron, ludność zaś miejska do wysokości 712.050 K.

Wypadków śmierci z powodu pożaru było 9.

Powodem pożarów było w 74 wypadkach rozmyślne podpalenie, w 86 wypadkach nieostrożne obchodzenie się z ogniem, w 36 wypadkach nieprzestrzeganie przepisów budowlanych, w 14 wypadkach pożar wzniecił piorun, zaś co do reszty wypadków, przyczyny pożaru nie dało się wcale wykryć.

Zapobieganie pożarom.

Szereg klęsk pożarnych w pierwszej połowie roku 1903 zaznaczył się wielkim pożarem Mikuliniec, Łanczyna, Doliny i innych miejscowości.

Wskutek tego Wydział krajowy okólnikiem z 22. czerwca 1903 l. 39.300 wezwał wszystkie Wydziały powiatowe do bezzwłocznego użycia wszelkich środków zmierzających ile możności do zapobieżenia grożącym pożarom a mianowicie:

1) przypomnienia Zwierzchnościom gminnym ciążących na nich obowiązków z ustaw budowniczych i ogniowych.

2) zarządzenia rewizyi przyborów i rekwizytów ogniowych;

3) uzupełnienia brakujących straży pożarnych i wart nocnych;

4) zarządzenia, ażeby wszędzie była do dyspozycyi dostateczna ilość wody do gaszenia na wypadek pożaru;

5) Przypomnienia gminom obowiązku przeprowadzania rewizyi budynków pod względem ogniowym i budowniczym;

6) Wezwania Rad gminnych do uchwalenia regulaminu o ostrożnem obchodzeniu się z ogniem, światłem, oraz ustanowienie kar za przekroczenie tego regulaminu.

Zarazem zwrócono uwagę Wydziałów powiatowych na konieczności ścisłej kontroli ze strony Wydziału powiatowego i ewentualnie zastosowania jak najostrzejszych środków dyscyplinarnych we wszystkich wypadkach, w których dostrzeże pomijanie postanowień ustaw budowniczych i ogniowych.

Przymusowa obrona pożarna w miejscowościach zdrojowych i klimatycznych.

Krajowy Związek ochotniczych straży pożarnych poruszył kwestyę ustawowego wprowadzenia przymusowego utrzymywania stałej zawodowej straży pożarnej i stałego pogotowia pożarnego w każdym zdrojowisku i uzdrowisku (stacyi klimatycznej) istniejącym na podstawie ustawy z 11. listopada 1891 dz. u. kr. Nr. 80.

Z uwagi, że przymus podobny jest konieczny wobec faktycznego zaniedbania obowiązków bezpieczeństwa osób i mienia niemal we wszystkich dotąd istniejących zdrojowiskach i uzdrowiskach, oraz że przymus ten usprawiedliwiony jest faktem istnienia z reguły samych tylko drewnianych budynków nietylko parterowych ale i piątrowych, w których mieszczą się w nadmiernej liczbie kuracyusze i goście a do tego w porze letniej, że zatem w zdrojowiskach tych i uzdrowiskach zachodzą faktycznie z reguły nadzwyczajne okoliczności, potęgujące obawę o niebezpieczeństwo pożaru a tem samem i niebezpieczeństwo dla kuracyuszów i gości, wreszcie z uwagi że przymus ustawowy usprawiedliwiony jest faktem niemożebności zmuszenia dotyczących organów do zorganizowania obrony pożarnej na podstawie dotąd obowiązującego patentu cesarskiego, z 28. lipca 1786., uznał Wydział krajowy potrzebę wniesienia do Wysokiego Sejmu podobnego projektu ustawy.

Myśl wszakże ażeby nałożyć obowiązek powyższy na właściciela zakładu, względnie na gminy i obszary dworskie, stosownie do tego, czyli zakład jest własnością prywatną lub też niebędąc taką własnością, położony jest na terytoryum tylko gminy lub tylko obszaru dworskiego, albo też na terytoryum gminy i obszaru dworskiego, natrafiła na poważne trudności w tym właśnie ostatnim wypadku.

Okazało się bowiem niemożliwem takie zprecyzowanie postanowień ustawy, któreby niewątpliwie roztrzygały kwestyę, kto i na jakiej podstawie ma obowiązek zorganizowania i utrzymywania straży pożarnej, jeśli zakłady lub pojedyncze zabudowania służące do celów zdrojowiska lub uzdrowiska, rozrzucone są na obydwu terytoryach, kto zatem i w jakim stosunku ponosić ma dotyczące koszta.

Z tego powodu postanowił Wydział krajowy kwestyę przymusowego wprowadzenia obrony pożarnej po zdrojowiskach i uzdrowiskach (stacyach klimatycznych), załatwić przy reformie wspomnianej wyżej ustawy przez odpowiednie rozszerzenie postanowień § 6. tejże ustawy.

Sprawy fundacyjne stypendyje i religijne, towarzystwo dobroczynności i ochronek.

Sprawa utworzenia i udotowania stacyi parafialnej obrz łac. w Dołhej Wojniłowskiej.

Odezwą z dnia 21. września 1903 l. 121469 oznajmiło c. k. Namiestnictwo, że definitywne załatwienie tej sprawy nie mogło jeszcze nastąpić, ponieważ akta stojącej z nią w związku sprawy zamiany gruntów przyszłego probostwa w Dołhej wojniłowskiej nie wróciły z c. k. Prokuratoryi Skarbu. Późniejszej wiadomości nie otrzymał Wydział krajowy.

Sprawa expozytury w Skomielnej białej.

Odezwą z dnia 2. lutego 1903 l. 6.803 oznajmiło c. Namiestnictwo, że sprawa ta jest jeszcze w toku. Przyczyną zwłoki była łączność tej sprawy z kwestyą konkurencyi do budowy rz. kat. kościoła w Rabce. Dalszej wiadomości niema.

Sprawa pożyczki 40.000 Kor. dla Towarzystwa tanich mieszkań dla robotników katolickich w Krakowie.

Po otrzymaniu od Towarzystwa deklaracyi, że przez cały czas trwania opłaty procentów od pożyczki 40.000 K. domy przez Towarzystwo na grutach realności l. 11 w Krowodrzy już wybudowane i w przyszłości wybudować się mające wyłącznie na tanie mieszkania dla robotników służyć będą, złożył

Wydział krajowy ze swej strony imieniem kraju oświadczenie względem przyjęcia na kraj opłaty od tej pożyczki 4% przez lata 1903—1930 i zarządził wypłatę tych procentów, skoro pożyczka została zrealizowana.

Sprawa unormowania wynagrodzenia organistów i dyaków.

Uchwałą z dnia 18. września 1903 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu w załatwieniu petycyi Towarzystwa wzajemnej pomocy dyaków w Stanisławowie o unormowanie ich utrzymania, iżby w myśl wskazówek zawartych w sprawozdaniu komisyi prawniczej o tej petycyi, wniósł na najbliższej sesyi W. Sejmu projekt noweli do ustawy z d. 16. kwietnia 1896, zmieniającej brzmienie §. 12. tejże ustawy. W wykonaniu tego polecenia ułożył Wydział krajowy projekt noweli, podwyższającej ryczałt rzeczonym paragrafem wyznaczony do rocznej kwoty 400 K. i zawierającej postanowienie, że ta ryczałtowa kwota służyć ma w pierwszym rzędzie na uzupełnienie wynagrodzenia organisty a względnie dyaka do minimalnej kwoty 200 K. ewentualnie na całkowite pokrycie tego wynagrodzenia, jeśliby ono w innych źródłach nawet częściowego pokrycia nie miało.

Projekt ten przesłał Wydział krajowy wszystkim konsyrzom w kraju do objawienia zdania. W chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania brakowało jeszcze niektórych opinii.

Sprawa noweli do ustawy o konkurencyi kościelnej w celu uwolnienia filialistów od konkurencyi na rzecz kościoła macierzystego.

Uchwałą z dnia 19. października 1903 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy wniosek posła Starucha, zmierzający do tego, iżby parafianie zamieszkali na filiach, przy których są kościoły (cerkwie) filialne zostali zupełnie uwolnieni od obowiązku konkurowania do wydatków, połączonych z budową i utrzymywaniem kościołów macierzystych.

W wykonaniu tego polecenia postanowił Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi projekt noweli do ustawy o konkurencyi kościelnej. Według tego projektu miałby zupełnie ustać obowiązek filialistów, posiadadających kościół filialny, co do konkurencyi na rzecz macierzystego kościoła, wyjąwszy wypadek osobnej umowy, opartej na tytule prawnym. Projekt ten przesłał Wydział krajowy wszystkim konsystorzom w kraju w celu objawienia zdania. W chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania brakowało jeszcze niektórych odpowiedzi.

Petycya przełożonej SS. Służebniczek N. M. P. w Starej wsi o subwencyę.

W załatwieniu tej petycyi, przekazanej uchwałą W. Sejmu z 31. października 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania, postanowił Wydział krajowy ze względu na skuteczną i na wszelkie uznanie zasługującą działalność Zgromadzenia SS. Służebniczek, od szeregu lat przez W. Sejm subwencyonowanego, wstawiać corocznie do preliminarza budżetu funduszu krajowego rubr. IV. wyd. subwencyę 1.000 K. dla tego zgromadzenia.

Petycya Zgromadzenia służebnic Serca Jezusowego we Lwowie o subwencyę na przytulisko dla sług.

Uchwałą z dnia 30. października 1903, odstąpił Wysoki Sejm tę petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania.

W wykonaniu tej uchwały odniósł się Wydział krajowy do Konsystorza metropolitalnego obrz. łac. we Lwowie i do Prezydyum Magistratu lwowskiego z prośbą o opinię o działalności zgromadzenia i co do prośby petycyą objętej.

Gdy opinie te były nader przychylne, postanowił Wydział krajowy zaproponować W. Sejmowi uchwalenie dla tej instytucyi jednorazowego zasiłku 200 K., który to zasiłek wstawił do rubr. IV. projektu budżetu funduszu krajowego na r. 1905.

Wniosek posła Potoczka w sprawie regulcyi płacy księży wikarych.

Wniosek ten przekazał W. Sejm uchwałą z d. 17. października 1903 Wydziałowi krajowemu jako komisyi. Mandat ten zgasł zatem wskutek zamknięcia Wysokiego Sejmu.

Sprawozdanie o rozdziale kredytów po 4.500 K. wyznaczonych w rubr. IV. poz. 83 budżetu na r. 1903 i w rubryce IV poz. 81 budżetu na rok 1904 na zasiłki dla weteranów z r. 1831.

Wyznaczając te kredyty, polecił W. Sejm Wydziałowi krajowemu uchwałami z d 30. i 31. października 1903, iżby wobec zmniejszającej się liczby weteranów z r. 1831 a wzrastającej z każdym rokiem liczby potrzebujących pomocy uczestników powstania z r. 1863/4 przy rozdziale tych kredytów uwzględnił petycyę Towarzystwa wzajemnej pomocy uczestników powstania z r. 1863/4 we Lwowie i Przytliska uczestników powstania z r. 1863/4 w Krakowie.

W wykonaniu tych poleceń przyznał Wydział krajowy z kredytu 4.500 K. na rok 1903 wyznaczonego Towarzystwu opieki weteranów z r. 1831 w Krakowie 750 K., lwowskiej komisyi wykonawczej tegoż Towarzystwa 750 K., Towarzystwu wzajemnej pomocy uczestników powstania z r. 1863/4 we Lwowie 2.500 K., a stowarzyszeniu „Przytulisko uczestników powstania z r. 1863/4 w Krakowie“ (które nadto z rubr. IV. poz. 83a osobno 500. K. otrzymało) 500 K. Z kredytu na rok 1904 przyznał Wydział krajowy Towarzystwu opieki weteranów z r. 1831 w Krakowie 750 K., lwowskiej komisyi wykonawczej tegoż towarzystwa 750 K., Towarzystwu wzajemnej pomocy uczestników powstania z r. 1863/4 2.000 K., stowarzyszeniu „Przytulisko“ uczestników powstania z r. 1863/4 w Krakowie, (które nadto otrzymało z rubr. IV. poz. 81a. osobno 1.500 K.) 500 K. Kwotę 500 K. zachował Wydział krajowy do dalszej dyspozycyi.

Sprawozdanie o rozdziale ryczałtów po 5.000 K. wyznaczonych w rubr. IV. p. 71 budżetu na rok 1903 i w rubr. IV. p. 69 budżetu na rok 1904 na zasiłki dla ochronek.

Uchwałą z d. 15. grudnia 1903 l. 102413 przyznał Wydział krajowy z kredytu na rok 1903 następujące zasiłki:

Towarzystwu ochronek chrześcijańskich małych dzieci 1.000 koron, Towarzystwu „Ruska Zachoronka“ we Lwowie 200 K, ochronce utrzymywanej przez SS. Felicyanki we Lwowie na ul. Żółkiewskiej 100 K., Przytulisku im. św. Józefa dla drobnych sierót we Lwowie 100 K., Zakładowi św Heleny we Lwowie 100 K., Komitetowi ochron dla małych dzieci w Krakowie 1.100 K.. ochronie sierót izraelickich w Krakowie 150 K., ochronce SS. Felicyanek w Krakowie 100 K., ochronce Stowarzyszenia PP. Ekonomek w Kołomyi 100 K., ochronkom w Szynwałdzie, Skrzyszowie, Żdżarach, Jastrząbce, Wałkach, Jodłówce i Swiniej górze 250 K., ochronce w Samborze 100 K, ochronce w Obertynie 50 K., Ochronce w Tarnopolu 200 koron, ochronce św. Wojciecha w Gorlicach 200 koron, ochronce polskiej w Drohobyczu 200 K., ochronce św. Józefa w Stryju 100 K., ochronce Modesty Zagórskiej w Śniatynie 100 koron, ochronce w Peczeniżynie 50 koron, ochronce w Jarosławiu 100 koron, ochronce w Chrzanowie 100 koron, ochronce im. Sienkiewicza w Zbarażu 100 K., ochronce w Wadowicach 100 koron, ochronce w Krośnie 200 koron, ochronce w Podgórzu 200 koron. W ten sposób został ten kredyt w całości wyczerpany.

Uchwałą z tego samego dnia do l. 107.147 przyznał Wydział krajowy z kredytu na rok 1904 następujące zasiłki: Towarzystwu ochronek chrześcijańskich małych dzieci we Lwowie 1000 K, Towarzystwu „Ruska Zachowanka“ we Lwowie 200 K, ochronce utrzymywanej przez SS. Felicyanki we Lwowie na ulicy Żółkiewskiej 100 K, Przytulisku im. św. Józefa dla drobnych sierót we Lwowie 100 K, Zakładowi św. Heleny we Lwowie 100 K, Komitetowi ochron dla małych dzieci w Krakowie 1100 K, ochronce sierót izraelickich w Krakowie 150 K, ochronce SS. Felicyanek w Krakowie 100 K, ochronce Stowarzyszenia PP. Ekonomek w Kołomyi 100, ochronkom w Szynwałdzie,

Skrzyszowie, Żdżarach, Jastrząbce, Wałkach, Jodłówce i Świniej górze 200 K, ochronce w Samborze 100 K, ochronce w Obertynie 50 K, ochronce w Tarnopolu 150 K, ochronce św. Wojciecha w Gorlicach 100 K, ochronce polskiej w Drohobyczu 200 K, ochronce św. Józefa w Stryju 100 K, ochronce Modesty Zagórskiej w Śniatynie 100 K, ochronce w Peczyniżynie 50 K, ochronce w Jarosławiu 100 K, ochronce w Chrzanowie 100 K, ochronce im. Sienkiewicza w Zbarażu 100 K, ochronce w Wadowicach 100 K, ochronce w Krośnie 100 K, ochronce w Podgórzu 200 K, razem 4700 K.

Z zarezerwowanej do dalszej dyspozycyi kwoty 300 koron przyznał Wydział krajowy uchwałą z d. 8. marca 1904 l. 18163 ochronce w Błotni kwotę 50 K, uchwałą zaś z d. 29. stycznia 1904 l. 8541 ochronce w Dublanach kwotę 200 K.

Kwota 50 K pozostaje do dalszej dyspozycyi.

Sprawozdanie o rozdziale ryczałtów wyznaczonych na lata 1902, 1903 i 1904 na misye katolickie.

Ryczałt w kwocie 6000 koron uchwalony na ten cel w rubryce XVII poz. 462 budżetu na rok 1902 rozdzielił Wydział krajowy, jak następuje: dla rz. kat. Archidyecezyi lwowskiej 800 koron, dla rz kat dyecezyi krakowskiej 1000 koron, dla rz. kat dyecezyi przemyskiej 800 koron, dla rz. kat. dyecezyi tarnowskiej 800 koron, dla grecko kat archidyecezyi lwowskiej 1400 koron, dla grecko kat. dyecezyi przemyskiej 600 koron i dla gr. kat. dyecezyi stanisławowskiej 600 koron.

Ryczałty na rok 1903 i 1904 (rubr. XIV. poz. 488 budżetu z r. 1903 i rubr. XIV. poz 489 budżetu z r. 1904) w łącznej kwocie 12000 kor. rozdzielił Wydział krajowy razem, jak następuje: dla rz. kat. archidyecezyi lwowskiej 3000 koron, dla rz. kat. dyecezyi krakowskiej 2000 koron, dla rz. kat. dyecezyi przemyskiej 1500 koron, dla rz. kat. dyecezyi tarnowskiej 1700 K, dla gr. kat. archidyecezyi lwowskiej 2000 kor, dla gr. kat. dyecezyi przemyskiej 900 koron i dla grecko kat. dyecezyi stanisławowskiej 900 K.

Masa spadkowa ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego.

Po przeprowadzonych rokowaniach z Wydziałem krajowym względem oznaczenia wartości pozostałych w spadku ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego nieruchomości wymierzył c. k. urząd wymiaru należytości we Lwowie od całego spadku krajowi przypadłego należytość w sumie 476.430 K 33 h. Wydział krajowy poczyni w najbliższej przyszłości u władz skarbowych starania o rozłożenie spłaty tej należytości na kilka lat bez procentu, aby nie potrzebował naruszać majątku zakładowego fundacyi. Po umorzeniu, a względnie zabezpieczeniu należytości, nastąpi przyznanie spadku. Praca około uporządkowania biblioteki odbywa się dalej pod kierownictwem p. o. bibliotekarza Dra Józefa Korzeniowskiego. Biblioteka jest już oddana do publicznego użytku. Uporządkowanie masy spadkowej postąpiło naprzód o tyle, że niektóre spory zakończyły się wyrokami. Są jednak jeszcze spory w toku.

Gospodarkę w dobrach fundacyjnych prowadził Wydział krajowy łącznie z kuratorem fundacyi wedle zasad administracyi, ułożonych w porozumieniu z nim, a przyjętych przez sąd pertraktacyjny. Dobra fundacyjne i młyny są wydzierżawione, we własnej administracyi pozostają tylko lasy, zagospodarowane wedle nowego planu, który Wydział krajowy w r. 1898 zatwierdził. Za zezwoleniem Wydziału krajowego delegował kurator fundacyi dyrektora krajowej szkoły gospodarstwa lasowego p. Maryana Małaczyńskiego do przeprowadzenia lustracyi lasów należących do masy ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego. Ogólnego sprawozdania z tej lustracyi nie otrzymał jeszcze Wydział krajowy. P. Małaczyński przedłożył już jednak swe uwagi co

do wypracowanego przez zarząd miejscowy projektu nowego cennika i na ich podstawie ustanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 11. maja 1904 l. 42.899 nowy cennik płodów leśnych w dobrach masy ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego.

W dobrach fundacyjnych zarządzono w latach 1903 i 1904 następujące budowle i restauracye: budowę jednej gajówki w Myszkowicach i dwóch w Krowince, odbudowanie spalowej gajówki w Myszkowicach, budowę stajni w Baworowie na folwarku Rogóżna wraz z magazynem kartoflanym i wozownią, budowę dwóch chat dla parobków w Baworowie, budowę stodoły w Łuce wielkiej na folwarku Hulka, pokrycie blachą dworu i dwóch innych budynków w Baworowie,, odbudowanie piwnicy na leśniczówce w Baworowie, ogrodzenie dworu w Łuce wielkiej, odbudowanie spalonej karczmy w Baworowie, budowę budynku gospodarczego i szopy w Krowince, kopanie studni w Krowince, budowę komórek w Józefówce i budowę stajni z kuźnią w Myszkowicach.

Zamknięcia rachunkowe przedkładamy osobno. Tu nadmieniamy tylko, że w r. 1903 wydano na inwestycye i konserwacye 121.915 K 48 h, na spłatę dawnych pretensyj 1567 K 03 h, na wypłatę sumy ugodowej w celu umorzenie sporu o unieważnienie testamentu 100.000 koron, na podatki (z zaległościami) 32.761 K 92 h. Budżet na rok 1904, ustanowiony przez Wydział krajowy na wniosek kuratora a wykazuje dochody (łącznie z pozostałością z roku 1903, która wynosiła 11570 K) w kwocie 369.735 K, wydatki w kwocie 159.652 K, nadwyżkę dochodów w kwocie 210.083 koron.

W dochodach wynoszą czynsze dzierżawne z dóbr 118.418 koron, czynsze dzierżawne z gruntów oddzielnie wydzierżawionych, karczm i domów 5.075 K , czynsze dzierżawne z młynów 42.965 K., dochody z lasów 40.950 K., odsetki od kapitałów fundacyjnych 96.000 K.

W wydatkach wynoszą płace łącznie z honoraryum syndyka ip. o. bibliotekarza 26.080 K., gracye 1.093 K., odsetki od kapitału hipotekowanego 105 K., konkurencye 4 000 K., podatki rządowe 26.000 K., asekuracya budynków 6.550 K., wydatek na lasy 5 700 K., zwrot dawnych długów 15.000 K. Na nowe budowle i konserwacye preliminowano 41.735 K.

Uchwałą z d. 13. października 1903 l. 3056 odesłał Wys. Sejm do Wydziału krajowego petycyę Leontyny Michalewskiej, wdowy po byłym pełnomocniku ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego o przyznanie pensyi wdowiej. Petycyę tę załatwił Wydział krajowy odmownie uchwałą z dnia 4. grudnia 1903 l. 92.827.

Celinie Sejowej, wdowie po ś. p. Ludwiku Seju, byłym oficyaliście w dobrach ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego, przyznał Wydział krajowy dożywotnią pensyę wdowią w kwocie 30 koron miesięcznie, Edmundowi Korytyńskiemu, byłemu oficyaliście w dobrach ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego, odprawę w kwocie 600 koron, a Jadwidze Małkowskiej, wdowie po kasyerze fundacyi ś. p. Ignacym Małkowskim, datek odprawny w kwocie 1000 koron. Dla pogorzelców w Łoszniowie (dotkniętych pożarem w r. 1903 dwukrotnie) wyznaczył Wydział krajowy zasiłek w kwocie 1000 koron, a następnie 500 koron, razem 1500 koron, dla pogorzelców w Krowince zasiłek 500 kor., a dla pogorzelców w Mikulińcach zasiłek w kwocie 200 koron.

Dnia 10. października 1903 przeniesiono zwłoki ś. p. Wikrora hr. Baworowskiego do grobowca familijnego w Baworowie, znajdującego się pod tamtejszym kościołem. Fundacya poniosła koszta restauracyi grobowca w kwocie 1000 koron i ofiarowała

na wewnętrzne urządzenie kościoła w Baworowie dwukrotnie, po 2000 kor., razem przeto 4000 koron.

Ze względu, że w Myszkowicach, Łuce i Chatkach jest 1020 parafian obrządku łac. stanu włościańskiego, należących na teraz do parafii w Mikulińcach, odległej od Myszkowic o 7, od Łuki o $10^1/_2$, a od Chatek o 17 kilometrów, postanowił Wydział krajowy na wniosek kuratora fundacyi wznieść w Myszkowicach kosztem masy ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego kościół, jeżeli władze kościelne zechcą zapewnić, iż w kościele tym będzie odprawiana msza święta w każdą niedzielę i święto, i że przy tej sposobności odbywać się będzie katechizacya. Warunkowi temu stało się zadość, przeto Wydział krajowy przystępuje do budowy kościoła, którą zamierza doprowadzić do końca w roku 1906. Kosztorys kościoła, obliczonego na 600 osób, opiewa na 39.447 koron 21 hal., a z wewnętrznem urządzeniem 43.000 koron; na koszta kierownictwa preliminowano 2000 koron. Wydatek ten będzie rozłożony na trzy lata. (1904, 1905, 1906). Plan i kosztorys wypracował inżynier architekt Wydziału krajowego, p. Adolf Kamieniobrodzki.

Zapis ś. p. Dra Władysława Florkiewicza na rzecz kraju w celu utworzenia w Zakopanem średniej szkoły sanitarnej.

Zmarły w Zakopanem dnia 15. sierpnia 1902 lekarz warszawski śp. Dr. Władysław Florkiewicz zapisał rozporządzeniem ostatniej woli z daty Warszawa 15. marca 1902 krajowi koronnemu Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem całą swą nieruchomą własność w Zakopanem (grunt, dwa domy mieszkalne i budynki gospodarskie) tudzież kapitał 40.000 rubli z tem przeznaczeniem, iżby władza tegoż kraju z legatu tego utworzyła, jak najrychlej to będzie mogło nastąpić, szkołę sanatoryjną w Zakopanem, której program nauk odpowiadałby wedle uznania tejże władzy albo galicyjskim klasycznym albo realnym szkołom średnim. Zakład ten winien nosić nazwę: szkoła sanatoryjna Św. Władysława z Gielniowa. Przeznaczeniem tej szkoły będzie udzielanie nauki jako uczniom przychodnim, (externistom) takim chłopcom, których stan zdrowia, stwierdzony badaniem lekarskiem, wymaga tego wzmocnienia i uodpornienia, jakie dawać zwykł długi i jak najdłuższy pobyt w czystem powietrzu górskiem. Zapisodawca wyraził dalej życzenie, iżby w tej szkole pobierali naukę przedewszystkiem synowie mieszkańców dalszych miast i wsi polskich oraz synowie Polaków, zamieszkujących wielkie miasta zagraniczne; iżby zdrowi i silnie zbudowani chłopcy z Zakopanego i sąsiednich miejscowości byli przyjmowani do tej szkoły tylko w braku właściwych kandydatów, a wreszcie iżby za udzieloną naukę pobieraną była opłata, od której byliby jednak uwalniani istotnie niezamożni. Zapisodawca przyznał wszelakoż władzy krajowej prawo pominięcia tych życzeń.

Cały legowany na powyższy cel majątek jest obciążony dożywotniem użytkowaniem na rzecz siostry testatora Kasyldy Florkiewiczównej.

Zapis śp. Władysława Florkiewicza nie stanowi fundacyi, nie podlega zatem zastępstwu c. k. Prokuratoryi Skarbu.

Uchwałą z d. 13. czerwca 1903 l. 9126 postanowił Wydział krajowy przyjąć zapis imieniem kraju z uwagi, że nie naraża on kraju na żadne obciążenie. Wobec upoważnienia do zmian będzie bowiem można w swoim czasie nie tworzyć samoistnej szkoły średniej z prawem publiczności, tylko zorganizować zakład udzielający nauki prywatnie (z obowiązkiem składania egzaminów w szkołach publicznych) na co wystarczy utrzymywanie dwóch nauczycieli, filologa i przyrodnika. Jeśliby zaś z jakiejkolwiek przyczyny zaniechano takiego załatwienia sprawy, to

nie będzie zachodziła żadna przeszkoda przeciw kapitalizowaniu dochodów tak długo, dokąd nie dojdą do takiej wysokości, iżby łącznie z dochodem z opłat za naukę wystarczały na utrzymanie szkoły średniej.

Realizacyą majątku zajmują się wedle woli testatora egzekutorowie testamentu. Przedłożony przez nich projekt rozdziału funduszów masy (do czego przez testatora egzekutorowie zostali upoważnieni) przyjął Wydział krajowy dnia 15. kwietnia 1904 do l. 32231 i upoważnił jednego z przysięgłych adwokatów warszawskich, zastępującego już inne instytucye krajowe przez śp. Władysława Florkiewicza obdarzone, do przeprowadzenia imieniem kraju czynności do rozdziału tego potrzebnych.

Fundacye stypendyjne i dobroczynne.

Ogólne sprawozdanie o funduszach stypendyjnych.

W r. 1903/4 miał Wydział krajowy w swoim zarządzie dwieście fundacyi stypendyjnych czynnych, z których wszelakoż trzy są tylko warunkowo stypendyjnemi, a gdy warunek ten się nie ziścił, czynne są na razie w inny sposób. Właściwa zatem ogólna liczba czynnych w r. 1903/4 fundacyi stypendyjnych w zarządzie Wydziału krajowego wynosiła 197. W fundacyach tych istniało w r. 1903/4 ogółem 936 stypendyów, z których najwyższe 1.200 K rocznie, najniższe 8 koron rocznie wynosi. Najwięcej jest stypendyów wynoszących około 300 koron. Stypendya te bywają nadawane wedle rozporządzeń fundatorów, wskutek tego warunki ich nadawania są bardzo rozmaite. Również rozmaity jest także sposób nadawania, jakkolwiek bowiem zarząd wszystkich tych stypendyów spoczywa w ręku Wydziału krajowego, to przecież nie zawsze służy tej władzy prawo rozdawnictwa, owszem częstokroć przyznaje je akt fundacyjny innym władzom alboteż stowarzyszeniom, osobnym kuratoryom a nawet osobom prywatnym.

Według tych różnic dzielą się stypendya na rozmaite kategorye. Wybitnie występuje przedewszystkiem dla Wydziału krajowego różnica między stypendyami, w których on sam prawo rozdawnictwa wykonywa, a stypendyami, w których to prawo zastrzeżone jest komu innemu. Co do samej zaś istoty stypendyów wyraźnym jest ich podział na stypendya bezwarunkowo familijne t. j. takie, które tylko członkom jakiej rodziny (z reguły rodziny fundatora) nadane być mogą, w braku zaś takich kandydatów wcale nadane być nie mogą i stanowią tzw. intercalare, na warunkowo familijne t. j. takie, które są wprawdzie w pierwszym rzędzie dla jakiejś rodziny zastrzeżone, ale w braku takich kandydatów mogą być nadane także innym, na stypendya specyalne t. j. takie, przy których z powodu bardzo wielkich ograniczeń kompetencyi (specyalnemi zastrzeżeniami lub przywiązaniem ich tylko do jednego małego zakładu) nie jest możliwem nadawanie stypendyów z zachowaniem zasad, zresztą przy rozdawnictwie stypendyów przestrzeganych i stypendya dostają się z reguły uczniom o kwalifikacyi znacznie niższej, na stypendya szlacheckie, przystępne tylko dla szlachty (z reguły tylko dla szlachty polskiej) a wreszcie na stypendya ogólne, w których rozdawnictwo nie jest skrępowane ani pierwszeństwem rodziny, ani dowodami szlacheckiego pochodzenia, ani wreszcie żadnemi specyalnemi zastrzeżeniami, wpływającemi ujemnie na jakość nadania. Tutaj zatem należy zaliczyć także stypendya, które wprawdzie są specyalnie zastrzeżone, ale tylko w taki sposób, który nie przeszkadza wcale obsadzeniu ich kandydatami, ze wszechmiar godnymi uwzględnienia (np. tylko dla narodowości polskiej, tylko dla katolików, tylko dla synów włościan itp.)

Przy zastosowaniu tego podziału do 936 stypendyów w zarządzie Wydziału krajowego pozostających przedstawia się stan rzeczy, jak następuje.

Z stypendyów tych pozostaje 263 w rozdawnictwie obcem (t. j. nie Wydziału krajowego) resztą zaś w liczbie 673 rozporządza sam Wydział krajowy wprost lub na podstawie propozycyi.

Z 263 stypendyów obcego rozdawnictwa jest:

bezwarunkowo familijnych .	12
warunkowo familijnych . .	104
specyalnych	108
szlacheckich	6
ogólnych	33
razem . .	263.

Z 673 stypendyów zaś, któremi rozporządza sam Wydział krajowy, jest:

bezwarunkowo familijnych .	8
warunkowo familijnych . .	406
specyalnych	84
szlacheckich	34
ogólnych	141
razem . .	673.

Ogółem zaś istnieje:

bezwarunkowo familijnych .	20
warunkowo familijnych . .	510
specyalnych	192
szlacheckich	40
ogólnych	174
razem . .	936.

Z pomiędzy fundacyi warunkowo familijnych jest przeważna część w braku tak uprzywilejowanych kandydatów przystępna tylko dla szlachty, wskutek czego względna przewaga stypendyów szlacheckich jeszcze się zwiększa, zwłaszcza że w tych właśnie fundacyach stosunkowo mało zgłasza się kandydatów z rodziny; tem się tłómaczy notoryczna znacznie większa łatwość uzyskania stypendyum szlacheckiego, niż nieszlacheckiego.

Wedle szematyzmu na rok 1903/4 wynosiła ogólna liczba zwyczajnych uczniów i uczenic świeckich wydziałów uniwersyteckich we Lwowie i Krakowie, zwyczajnych uczniów politechniki lwowskiej tudzież zwyczajnych uczniów szkół gimnazyalnych i realnych w kraju 31.123 w której to cyfrze nie mieści się gimnazyum OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem, co do niego bowiem nie podano w szematyzmie liczby uczniów. Gdy i to gimnazyum jest uprawnione do kompetencyi, gdy nadto niektóre stypendya mogą, a nawet wskutek specyalnych zastrzeżeń muszą być nadane w zakładach tą ogólną cyfrą nieobjętych j. t akademii sztuk pięknych, szkołach rolniczych, przemysłowych, ludowych, żeńskich itd. okazuje się, że biorąc do porównania powyższą cyfrę z liczbą stypendyów, wykaże się korzystniejszy stan co do stypendyów niż jest w istocie.

A przecież już zestawienie tych dwóch cyfr poucza, że liczba stypendyów w porównaniu z liczbą możliwych kandydatów jest zbyt mała. Zaokrągliwszy liczbę uczniów w dół na 30.000, liczbę stypendyów w górę na 1.000 otrzymałoby się dopiero jedno stypendyum na 30 uczniów. W rzeczywistości jednak stypendya familijne, warunkowo familijne i specyalne nie powinny z wyjątkiem fundacyi Głowińskiego wcale wchodzić w rachubę, a przy stypendyach szlacheckich nie można

spuszczać z oka, że z powodu ograniczenia kompetencyi do nielicznej stosunkowo części uczniów, która swe szlachectwo wywieść może, wykluczonym jest przy nich bodaj częściowo tak ścisły wybór, jak przy ogólnych stypendyach nieszlacheckich.

Liczba stypendyów ogólnych w rozdawnictwie Wydziału krajowego wynosi 141. Zaokrągliwszy ją w górę na 150 i wziąwszy do porównania zaokrągloną jak wyżej cyfrę uczniów 30.000, przychodzi się do przekonania, że Wydział krajowy miałby do swobodnej dyspozycyi na dwustu uczniów jedno stypendyum.

Stan rzeczy poprawia fakt, że jedna z fundacyi warunkowo familijnych (fundacya ś. p. Samuela Głowińskiego) jest bardzo bogata i liczy oprócz 3 specyalnych jeszcze 205 stypendyów, z których na teraz tylko 19 jest w rękach rodziny. Zawsze jednak ma Wydział krajowy zaledwie jedno stypendyum na 100 uczniów do dyspozycyi, przy panującem w kraju ubóstwie stanowczo za mało. To też co roku znajduje się Wydział krajomy w tem przykrem położeniu, że może obdarzyć tylko nieznaczną mniejszość kandydatów godnych uwzględnienia, pozostałej zaś reszcie musi odmówić pomocy, mimo iż ona także w całej pełni na nią zasługuje.

Pożądanem byłoby przeto bardzo przybywanie fundacyi stypendyjnych, ostatniej kategoryi (ogólnych, ani pierwszeństwem dla rodziny, ani warunkiem pochodzenia szlacheckiego ani też żadnemi specyalnemi zastrzeżeniami nieograniczonych), tymczasem w ostatnich dziesiątkach lat widoczną jest raczej tendencya tworzenia fundacyi bezwarunkowo lub warunkowo familijnych, szlacheckich i specyalnych. W pierwszym zaś rzędzie daje się dotkliwie odczuwać niemal zupełny brak stypendyów niefamilijnych, któreby były przystępne dla uczenic szkół średnich i wyższych.

Sprawozdanie o rozdawnictwie stypendyów w roku 1903/4.

Uchwałą z dnia 11. lutego 1904 nadał Wydział krajowy opróżnione z końcem roku 1902/3 a z początkiem roku 1903/4 na konkurs wystawione stypendya z fundacyi swego rozdawnictwa.

Posunięcie z niższego stypendyum na wyższe, czyli nadanie wyższego stypendyum w miejsce pobieranego dotąd niższego uzyskało 49 uczniów i jedna uczenica (ta ostatnia z tytułu pokrewieństwa). — Nadanie to nastąpiło w jednym wypadku z tytułu pokrewieństwa, w jednym z tytułu specyalnego, w czternastu z tytułu szlachectwa, w trzydziestu pięciu na podstawie ogólnych warunków.

Z uwzględnionych było 47 obrz. łac. 3 (z tych jeden szlachcic) obrz. gr.

Co do stanu rodziców było między nimi 3 synów lekarzy (z tych dwaj osieroceni), 1 sierota po adwokacie, 1 sierota po wojskowym, 8 synów urzędników (z tych dwaj osieroceni), 1 syn technika prywatnego, 4 synów nauczycieli ludowych, 8 synów rzemieślników (z tych jeden sierota), 14 synów oficyalistów prywatnych i urzędników małych gmin (z tych pięciu osieroconych), 8 synów włościan (z tych czterej osieroceni) i dwóch uczniów, co do których stwierdzone było tylko zupełne sieroctwo, bez podania stanu rodziców.

Nowych nadań było ogółem 108, a to 12 z tytułu pokrewieństwa, 5 z tytułu specyalnego, 13 z tytułu szlachectwa, 78 na podstawie ogólnych warunków.

Pomiędzy obdarzonemi były dwie uczenice, z tych jedna z tytułu pokrewieństwa.

Z ogólnej liczby obdarzonych (108) było 94 obrz. łac., 13 obrz. grec., 1 obrz. orm.

Co do stanu rodziców było między nimi: 1 syn właściciela dóbr (z tytułu pokrewieństwa), 3 synów dzierzawców, 3 synów lekarzy, 2 synów aptekarzy (z tych jeden zupełny sierota), 1 sierota po kandydacie adwokackim, 6 synów właścicieli realności (z tych jeden sierota), 28 synów urzędników publicznych (z tych dziewięciu osieroconych), 4 synów księży ruskich, 3 synów techników prywatnych (z tych jeden sierota), 8 synów nauczycieli ludowych (z tych dwaj osieroceni), 16 synów oficyalistów prywatnych i urzędników małych gmin (z tych sześciu osieroconych), 1 syn organisty, 9 synów rzemieślników (z tych trzej osieroceni), 15 synów włościan (z tych czterej osieroceni), 3 synów robotników (z tych jeden sierota), i pięciu uczniów zupełnie osieroconych, co do których stanu ojca nie podano.

Fundacye aktywowane w ciągu roku 1902/3.

W ciągu roku 1902/3 wprowadziliśmy w życie następujące fundacye:

1. Fundacyę zapomogową dla sierót po wojskowych imienia Angieliki Hoffmann de Sternhort, sieroty po c. k. majorze. Celem tej fundacyi posiadającej majątek 7.141 koron z rocznym dochodem 284 koron jest udzielanie jednorazowych zapomóg po 120 koron siorotom zupełnym, pannom, urodzonym w Galicyi z małżeństwa osób stanu oficerskiego od podporucznika aż do majora włącznie, rel. rz. kat. Rozdawnictwo odbywa się corocznie w drodze losowania.

2. Fundacyę zapomogową dla sierót po włościanach imienia Angieliki Hoffmann de Sternhort, sieroty po c. k. majorze. Celem tej fundacyi, posiadającej majątek 7.141 koron z rocznym dochodem 284 koron jest udzielanie zapomóg trojgu zupełnym sierotom po włościanach gmin Lolin, Maksymówka, Roztoczki, Witwica, Tysów i Bubniszcze obrz. gr. kat. na kształcenie się w rzemiośle. Pobór zapomogi trwa przez cztery lata. Rozdawnictwo odbywa się w drodze losowania.

3. Fundacyę imienia Izydora Kowalewskiego. Celem tej fundacyi, utworzonej przez Stowarzyszenie pocztmistrzów, pocztexpedyentów, i pocztexpedytorów Galicyi, Bukowiny i W. Ks. Krakowskiego, a posiadającej majątku 18.369 koron z rocznem dochodem 1.718 koron, jest udzielanie zapomóg podupadłym bez własnej winy członkom Towarzystwa bez różnicy płci. Połowę dochodów kapitalizuje się, dokąd majątek fundacyi 40.000 kor. nie dosięgnie. Rozdawnictwo należy do Izydora Kowalewskiego, długoletniego prezesa powyższego stowarzyszenia, które w uznaniu jego zasług nadało tej fundacyi jego imię.

Fundacye aktywowane z początkiem r. 1903/4.

Z początkiem roku 1903/4 wprowadziliśmy w życie następujące fundacye:

1. Fundacyę ś. p. Józefa Majewskiego p. n. stypendyum Adama. W fundacyi tej istnieje jedno stypendyum o rocznych 240 koron, przeznaczone dla uczniów szkół publicznych męskich, z pierwszeństwem dla krewnych fundatora, po nich zaś dla synów włościan i synów oficyalistów prywatnych hrabstwa Trenczyńskiego w Krzeszowicach.

2. Fundacyę ś. p. Józefa Majewskiego p. n. stypendyum Artura. W fundacyi tej istnieje jedno stypendyum o rocznych 240 koron z takiem samem przeznaczeniem, jak stypendyum Adama.

3. Fundacyę ś. p. Józefa Majewskiego p. n. stypendyum Alfreda. W fundacyi tej istnieje jedno stypendyum o rocznych 240 koron przeznaczone dla uczniów szkół publicznych z wykluczeniem szkół ludowych. Krewnym fundatora służy pierwszeństwo.

We wszystkich trzech fundacyach powyżej wymienionych służy prawo rozdawnictwa Wydziałowi krajowemu.

4. Fundacyę Antoniego ojca i Augusta syna Zawiszów. W fundacyi tej istnieją trzy stypendya po 400 koron, przeznaczone dla uczniów c. k gimnazyum św. Anny w Krakowie. Bezwzględne pierwszeństwo służy krewnym i potomkom fundatora noszącym imię Zawiszów, Witkowskich, Marowskich lub Dziewińskich. Inni uczniowie mogą otrzymać stypendyum tylko przez substytucyę. Pobór stypendyum trwa aż do ukończenia gimnazyum św. Anny a następnie studyów uniwersyteckich. Substytuci tracą stypendyum w razie zgłoszenia się kandydata, któremu służy pierszeństwo.

Prawo rozdawnictwa, zastrzeżone najstarszemu z Zawiszów, krewnych fundatora, wykonywa — gdy wystosowane w tym względzie ogłoszenie pozostało bez skutku — Wydział krajowy.

Fundacye aktywowane w ciągu roku 1903/4.

W ciągu roku 1903/4 wprowadziliśmy w życie fundacyę imienia ś. p Karola Bielawskiego. W fundacyi tej istnieją dwa stypendya po 790 koron, przeznaczone dla ubogich uczniów, kształcących się w obrębie królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks Krakowskiem z dobrym postępem w szkołach publicznych średnich lub wyższych, albo też w szkołach fachowych jakiegokolwiek zawodu. Bezwzględne pierwszeństwo służy uczniom z familii Bielawskich, Saleniewiczów, Dulębów, z familii Witołda Żebrackiego, z familii Janiszewskich t. j. krewnych fundatora i jego żony.

Prawo rozdawnictwa służy na teraz Janowi Walentemu Joachimowi tr. im. Bielawskiemu, właścicielowi dóbr Nehrybka, a po tegoż najdłuższym życiu przejdzie na Wydział krajowy.

W roku 1903/4 odbyło się też pierwsze normalne rozdawnictwo w fundacyi im. ś. p. Malwiny z Łukowskich Wirth i Zeofili Łukowskiej. Fundacya ta jest już aktywowaną od r. 1886, dotąd jednak żyła jeszcze fundatorka i korzystała z zastrzeżonego sobie prawa pobierania dochodów fundacyi i obracania ich na cele nawet od właściwego celu fundacyi odmienne. Obecnie, po zgonie fundatorki odbywa się rozdawnictwo już tylko w granicach aktem fundacyjnym określonych. — Celem fundacyi jest obdarzanie jednorazowemi wsparciami co roku dwóch ubogich panienek narodowości polskiej, religii rzymsko lub grecko katolickiej, osieroconych po obojgu rodzicach, które zamierzają się kształcić w praktycznym zawodzie przemysłowym lub gospodarskim. Wymagane jest ukończenie 4. klasy szkoły ludowej, ukończony 16-ty a nie przekroczony 20-ty rok życia. Prawo rozdawnictwa służy Wydziałowi krajowemu, który oznacza z roku na rok gałąź zawodu praktycznego, dla której w miarę rozwoju i kierunku przemysłu krajowego wsparcia z tej fundacyi przeznaczyć zechce.

Fundacye ukonstytuowane w ciągu r. 1902/3.

W ciągu roku 1902/3 ukonstytuowaliśmy fundacye Angeliki Hofmann de Sternhort dla sierót po wojskowych i dla sierót po włościanach, fundacyę im. Ryszarda Pieściowskiego, fundacyę Marka i Amalii z Grzywińskich Przeorskich, fundacyę ś. p. ks. Aleksandra Słowińskiego, fundacyę imienia Stupnickich, i Jankowskich i fundacyę Antoniego ojca i Augusta syna Zawiszów. Z tych fundacyi były dwie (Pieściorowskiego i Stupnickich i Jankowskich) już dawniej prowizorycznie aktywowane, fundacye Hofmanównej aktywowano w r. 1902/3 a fundacyę Zawiszów z początkiem r. 1903/4. Fundacya Przeorskich i fundacya Słowińskiego nie weszły jeszcze w życie.

Fundacye ukonstytuowane w ciągu r. 1903/4.

W ciągu roku 1903/4 ukonstynuowaliśmy fundacye ś. p. Karola Bielawskiego, ś. p. Dra Jana Buszka, Irmy Hailig, ś. p. Leopoldyny z Rylskich Horodeńskiej, Leona Jana dw. im Kuczyńskiego, fundacyę imienia Ściborów Rylskich z Pisarowiec, utworzoną przez ś p. Leopoldynę z Rylskich Horodeńską, fundacyę im. ś. p. Edwarda Adama hr. Stadnickiego i fundacyę ś. p. Dra Bazylego Wolana. Z fundacyj tych weszła w życie tylko jedna, a mianowicie fundacya ś. p. Karola Bielawskiego.

Sprawozdanie o fundacyach dawniejszych, dotąd nie aktywowanych.

Nawiązując do dawniejszych swych sprawozdań za czas od 1. lipca 1890 do końca listopada 1902 podajemy w dalszym ciągu co następuje:

Fundacya śp. Dyonizego Bertolego.

Ukonstytuowanie tej fundacyi i wprowadzenie jej w życie nastąpi, skoro jej majątek (książeczka gal. Banku krajowego na 1.084 K. 40 h.) urośnie przez kapitalizacyę do takiej wysokości, iżby z jego dochodów można było utworzyć odpowiednie stypendyum dla młodzieży polskiej, kształcącej się w muzyce. Należytość rządowa jest już zapłacona.

Fundacya śp. Ezechiela Berzewiczego.

Akt fundacyjny znajduje się u egzekutora testamentu, któremu go przesłano do podpisu. Prawdopodobnie zatem nastąpi ukonstytuowanie w ciągu feryi letnich a z początkiem roku 1904/5 będzie można wprowadzić fundacyę w życie.

Fundacya śp Józefa Blicharskiego na utrzymanie nauczyciela przy szkole ludowej w Jamnicy.

Część majątku fundacyjnego wynosząca 14.900 K. w efektach znajduje się już w Wydziale krajowym, a odsetki od niej służą w myśl woli fundatora na częściowe pokrycie płacy nauczyciela szkoły ludowej w Jamnicy. Do zrealizowania pozostaje jeszcze jedna tylko pretensya w kwocie 700 K., którą ściąga c. k. Prokuratorya Skarbu w drodze ugodowej.

Fundacya śp. dra Jana Buszka.

Fundacya ta jest już ukonstytuowaną. Aktywowanie jej nastąpi, skoro jej dochody (wynoszące na teraz 544 K.) urosną przez kapitalizacyę do takiej wysokości, że będzie z nich można wypłacać jedno stypendyum w rocznej kwocie 600 K.

Fundacya śp. Edwarda Chrzanowskiego.

Ukonstytuowanie i aktywowanie tej już zrealizowanej fundacyi nastąpi po śmierci brata fundatora, Władysława Chrzanowskiego, któremu służy dożywotnie prawo pobierania odsetek od majątku fundacyjnego i obracania ich wedle swego uznania na cele dobroczynne i nabożne.

Fundacya śp. Kazimierza Czarniakowskiego

Majątek tej fundacyi jest już oddawna zabezpieczony. Ciążące na nim dożywocia nie zgasły dotąd, nie można zatem przystąpić do ukonstytuowania i aktywowania fundacyi.

Fundacya śp. Jana Drelichowskiego dla lwowskiej I. szkoły realnej.

Fundacya ta, już ukonstytuowana, wejdzie w życie, gdy jej dochody, wynoszące na teraz 984 K., wystarczą na wypłatę dwóch stypendyów po 500 K.

Fundacya śp. Izabeli Duszyńskiej.

Mimo kilkakrotnie ponawianych zapytań nie otrzymał Wydział krajowy od marca 1902 żadnej wiadomości o postępie akcyi zrealizowania majątku tej fundacyi.

Fundacya śp. ks. Franciszka Foxa.

Dotąd nie otrzymał Wydział krajowy odpowiedzi na swe przedstawienie (ewentualnie rekurs) wniesione jeszcze w grudniu 1901 do c. k. Namiestnictwa w sprawie projektu aktu niniejszej fundacyi, której majątek jest już zrealizowany. Ponieważ fundacya posiada już gotowy fundusz na pokrycie należy-

tości rządowej, przeto aktywowanie jej będzie mogło nastąpić z początkiem najbliższego roku szkolnego po jej ukonstytuowaniu.

Fundacya śp. Michała Gątkiewicza. — Fundacya ta, której majątek jest już zrealizowany, ma wedle woli fundatora wejść w życie po śmierci jego żony Anny. Na teraz kapitalizuje się dochody fundacyi.

Fundacya śp. dra Kornela Hoffmanna. — Majątek tej fundacyi, znajdujący się w Wydziale krajowym, obciążony jest dożywociem na rzecz Amalii Kozakiewiczowej, która pozostaje jeszcze przy życiu.

Fundacye śp. Leopoldyny z Rylskich Horodeńskiej. — Fundacye te ukonstytuowaue w ciągu roku 1903/4 wejdą w życie w najbliższej przyszłości, o ile co do fundacyi Rylskich potrzeba dalszych inwestycyi temu nie przeszkodzi.

Fundacya śp. Ludwika Jankowskiego. — Legat fundacyjny, płatny po śmierci żony fundatora jako dożywotniczki, został jeszcze w roku 1877 na dobrach Bożyków z przyległościami zaintabulowany. Dożywotniczka pozostaje przy życiu.

Fundacya śp. Stanisława Karzykiewicza. — Zrealizowanie majątku niniejszej fundacyi potrwa w myśl kontraktu dzierżawy a raczej sprzedaży spadkowej apteki i realności do końca r. 1911, do tego bowiem czasu wpłynąć ma ratami cena kupna Raty wpływają obecnie do Wydziału krajowego. Ukonstytuowanie i aktywowanie fundacyi nastąpi po całkowitem zrealizowaniu jej majątku.

Fundacya śp. Franciszka Kochmana dla dziewcząt służących. — Aktywowanie tej fundacyi nastąpi w myśl art. 21. aktu fundacyjnego dopiero wtedy, gdy z jej dochodów będzie można po odtrąceniu 10% na pomnożenie majątku zakładowego — wypłacać corocznie trzy posagi w kwotach: 1.000 K., 800 i 600 K. Aż do tej chwili, która nadejdzie, gdy czyste stałe dochody fundacyi dosięgną kwoty 2.666 K. 66 h, będą dochody kapitalizowane. Na teraz wynoszą one 1.744 koron.

Fundacya kopca Unii lubelskiej. — Aktywowanie tej fundacyi nastąpi w myśl art. III. aktu fundacyjnego dopiero wtedy, gdy dochody wystarczą na wypłatę jednego stypendyum o rocznych 240 koron. Obecnie wynoszą dochody 158 koron i bywają kapitalizowane.

Fundacya śp. Wojciecha Kucharskiego. — Wedle ostatniej wiadomości, otrzymanej w październiku r. 1903 zupełne zrealizowanie majątku tej fundacyi wymaga jeszcze ściągnięcia 22 różnych, dotąd tylko częściowo umorzonych pretensyi, które fundacya ma do dłużników prywatnych. Ściągnięcie tych pretensyi jest w toku.

Fundacya ś. p. Leona Jana Kantego dw. im. Kuczyńskiego. — Fundacya ta jest już ukonstytuowana i wejdzie w życie z początkiem roku szkolnego 1904/5.

Fundacya im. Teofila Lenartowicza. — Fundacya ta jest już ukonstytuowaną. Wprowadzenie jej w życie nastąpi w myśl art. XV. aktu fundacyjnego dopiero wtedy, gdy z jej dochodów, wynoszących na teraz 204 koron rocznie, będzie można wypłacać po opędzeniu innych wydatków jedno stypendyum w rocznej kwocie 200 koron.

Ewentualna fundacya śp. Józefa Lityńskiego. — Fundacya ta jest już zabezpieczoną. O ewentualnem ziszczeniu się warunku ma c. k. Starostwo w Stanisławowie zawiadomić c. k. Prokuratoryę Skarbu.

Fundacya śp. Dr. Kajetana Maramorosza.

Ukonstytuowanie i aktywowanie obu tych fundacyi, ubezpieczonych na teraz na znajdujących się w depozycie sądowym papierach wartościowych masy spadkowej, nastąpi dopiero po zgonie dożywotniczek i zapłaceniu należytości rządowej.

Fundacya śp. Ignacego Marynowskiego.

Ukonstytuowanie i aktywowanie tej fundacyi nastąpi w myśl woli fundatora dopiero po uporządkowaniu nabytego na jej rzecz majątku ziemskiego Kłodzienko i po umorzeniu znacznej części długu.

Fundacya Zygmunta i Fryderyki Michalewiczów.

Gdy spór, zachodzący między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem co do niektórych postanowień projektu aktu fundacyjnego został przez c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia na niekorzyść Wydziału krajowego rozstrzygnięty, ułożył Wydział krajowy nowy do tej decyzyi zastosowany projekt aktu fundacyjnego, który uzyskał już aprobatę c. k. Namiestnictwa. Zeznanie aktu fundacyjnego jest w toku, aktywowanie fundacyi nastąpi zapewne już z początkiem r. 1904/5.

Fundacya śp. Michała Missbergera.

Żądanie c. k. Prokuratoryi Skarbu, iżby uniwersalna spadkobierczyni dokonane już hipoteczne ubezpieczenie zapisanej na fundacyę renty uzupełniła złożeniem kwoty 6.000 koron do depozytu sądowego, nie zostało uwzględnione, sądy bowiem uznały dokonane ubezpieczenie za dostateczne, ukonstytuowanie i aktywowanie fundacyi nastąpi dopiero po zgonie wdowy po ś. p. fundatorze pozostałej.

Fundacya śp. Antoniego Monsona.

Ludwika Monsonowa, wdowa po fundatorze i dożywotniczka zapisanego na fundacyę majątku zmarła dnia 20. lutego 1903. Jej spadkobierczyni zgodziła się już na wydanie z masy spadkowej odpowiednich efektów na spłatę zapisanego na fundacyę kapitału. Wobec tego nastąpi zrealizowanie majątku fundacyi w najbliższej przyszłości, poczem można będzie przystąpić do jej ukonstytuowania. Wprowadzenie fundacyi w życie nastąpi dopiero później, wprzód bowiem potrzeba będzie opłacić należytość rządową z bieżących dochodów fundacyi.

Fundacya familijna śp. Dr. Adama Morawskiego.

W myśl §. 5. aktu fundacyjnego nastąpi reaktywowanie niniejszej fundacyi, skoro jej dochody wystarczą na wypłatę jednego stypendyum o rocznych 210 koron. Obecnie wynoszą dochody 204 koron rocznie i będą kapitalizowane, dokąd wymaganej wysokości nie dosięgną.

Fundacya imienia Najjaśniejszego Pana na podniesienie pszczelnictwa i sadownictwa w turczańskim powiecie.

Fundacya ta została już ukonstytuowaną, a gdy wedle ostatecznego aktu fundacyjnego zarząd oddany został Wydziałowi Rady powiatowej w Turce, Wydział krajowy zaś sprawować ma tylko zwierzchniczy nadzór, przeto za zezwoleniem c. k. Namiestnictwa odesłano cały majątek tej fundacyi Wydziałowi powiatowemu w Turce.

Fundacya ś. p. Adama Jelity Neronowicza.

Ukonstytuowanie i aktywowanie tej już zrealizowanej fundacyi ma nastąpić w myśl woli fundatora i zapadłej stosownie do niej decyzyi c. k. Namiestnictwa dopiero po śmierci żony fundatora, Anny z Gaszyńskich Neronowiczowej, w każdym zaś razie niewcześniej, jak w r. 1916.

Fundacya ś. p. Jana Oberca.

O dalszym postępie akcyi w sprawie zrealizowania majątku tej fundacyi nie otrzymał Wydział krajowy żadnej wiadomości.

Fundacya śp. Ignacego Ohanowicza. Ukonstytuowanie i aktywowanie tej fundacyi nastąpi po śmierci dożywotnika Grzegorza Ohanowicza, brata fundatora i zapłaceniu należytości rządowej.

Fundacya ś. p. Magdaleny Pasieczańskiej. Z pomiędzy osób, którym fundatorka łączny pobór odsetek od zrealizowanego już majątku niniejszej fundacyi zastrzegła, zmarła jedna, a mianowicie Marya Mokłowska, trzy zaś, a mianowicie Joanna Nowak, Malwina Kulczycka i Karolina Łukasiewicz pozostają jeszcze przy życiu.

Fundacya śp. Ryszarda Pieściorowskiego. Fundacya ta została już ukonstytuowaną, była zaś jeszcze przedtem prowizorycznie aktywowaną. Obecnie jest już czynna definitywnie.

Fundacya śp. Antoniego Pierzchały. Aktywowanie tej fundacyi, ukonstytuowanej jeszcze w r. 1892/3, nastąpi w myśl art. IV. aktu fundacyjnego z początkiem roku 1906/7 jako jedenastego roku szkolnego od roku, z którego dochodów należytość rządową ostatecznie umorzono. Aż do tego czasu będą dochody kapitalizowane.

Fundacya śp. Oktawa Pietruskiego. Fundacya ta nie może być jeszcze ukonstytuowaną z powodu, że bliższe określenie jej przeznaczenia ze strony dawców dotąd nie nastąpiło. Na razie kapitalizuje się dochody fundacyi.

Fundacya śp. Dra Tytusa Przesmyckiego. Pismem z dnia 12. grudnia 1903 l. 144.997 oznajmiło c. k. Namiestnictwo, że wkrótce przystąpi do prowizorycznego aktywowania niniejszej fundacyi na podstawie ułożonego przez Wydział krajowy projektu, gdyż sprawy majątkowe fundacyi już uporządkowano i należytość rządową umorzono.

Sprawa ta będzie jednak musiała doznać niejakiej zwłoki, zanim bowiem c. k. Namiestnictwo wydało zapowiedziane jak wyżej, zarządzenie aktywowania fundacyi, przedstawił mu Wydział krajowy pismem z dnia 7. czerwca 1904 l. 55.370 na prośbę Towarzystwa wzajemnej pomocy uczestników powstania z roku 1863/4 wniosek uzupełnienia proponowanego tymczasowego aktu fundacyjnego postanowieniem, iż Wydział krajowy może wsparć z tej fundacyi użyć na umieszczenie obdarzonych w przytulisku, jeżeliby takie przytulisko założono.

Fundacya Karoliny Remerowej. C. k. Namiestnictwo przyjęło wypracowane przez Wydział krajowy projekty obu aktów fundacyjnych. Wygotowanie ich nie mogło dotąd nastąpić, gdyż c. k. Namiestnictwo nie dostarczyło Wydziałowi krajowemu dat do tego potrzebnych i nie wydało mu majątku fundacyjnego. — Wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 21. grudnia 1903 l. 149.410 wyda ono żądane przez Wydział krajowy zarządzenia, skoro zostaną mu przedłożone zalegające już od 12 grudnia 1900 rachunki z administracyi realności fundacyjnej.

Fundacya bursy im. ks. Leona Sapiehy. Stan rzeczy nie uległ zmianie. Dochody kapitalizuje się na razie, dokąd nie dojdą do odpowiedniej wysokości.

Fundacya śp. ks. Antoniego Słowińskiego. Fundacya ta jest już ukonstytuowaną. Aktowowanie jej nastąpi po zapłaceniu należytości rządowej z bieżących dochodów.

Fundacya p. n. Stypendyum im. Eligiusza i Karoliny Sobolewskich. Majątek fundacyi tej został już zrealizowany i znajduje się w Wydziale krajowym. Ukonstytuowanie jej nastąpi w najbliższej przyszłości, gdyż projekt aktu fundacyjnego został już przez c. k. Namiestnictwo przyjęty. Aktywowanie fundacyi na-

stąpi może już z początkiem roku 1904/5, jeżeli należytość rządowa jest już zapłacona. Sprawdzenie stanu rzeczy w tym względzie zarządzono.

Fundacya ś. p. Józefa Soleskiego. — Majątek tej fundacyi jest już zrealizowany, spłata należytości rządowej nastąpi w ratach, bez procentu, na co c. k. Ministerstwo skarbu już zezwoliło. Ukonstytuowanie fundacyi nastąpi prawdopodobnie w roku 1904/5 a jej aktywowanie z początkiem roku 1905/6.

Fundacya ś. p. Franciszka Stachiewicza. — Fundacya ta, ukonstytuowana jeszcze w r. 1895/6 wejdzie w życie w myśl art. XII. aktu fundacyjnego dopiero wtedy, gdy jej dochody, wynoszące na teraz 546 koron rocznie, wystarczą na wypłatę jednego stypendyum o rocznych 600 koron. Na razie kapitalizuje się dochody fundacyi.

Fundacya imienia śp. Edwarda Adama hr. Stadnickiego. — Majątek tej fundacyi jest już zrealizowany, akt fundacyjny odesłano c. k. Namiestnictwu do zamieszczenia klauzuli zatwierdzającej. Wobec tego nastąpi ukonstytuowanie w czasie feryi, a gdy fundacya ma już uzbieraną gotówkę na należytość rządową, przeto będzie ją można wprowadzić w życie z początkiem roku 1904/5.

Fundacya im Magdaleny i Bonifacego Stillerów. — Majątek tej fundacyi został nareszcie zrealizowany, Wydział krajowy przesłał już c. k. Namiestnictwu projekt aktu fundacyjnego do zbadania. Można się zatem spodziewać, że ukonstytuowanie fundacyi nastąpi w r. 1904/5, a w takim razie możnaby ją aktywować od roku 1905/6 jeżeli — jak Wydział krajowy przypuszcza — należytość rządowa jest już zapłacona.

Fundacya im. Stupnickich i Jankowskich, utworzona przez ś. p. Marcelego Stupnickiego. — Po dokonanem ukonstytuowaniu została ta, już w r. 1884/5 prowizorycznie aktywowana fundacya wprowadzona w życie definitywnie na podstawie aktu fundacyjnego.

Fundacye ks. Jana Szaflarskiego i Franciszki Ksawery Czajkowskiej dla Czarnego Dunajca i dla Dębicy. — W myśl woli fundatora kapitalizuje się dochody obu tych fundacyi, dokąd ich majątki, wynoszące pierwotnie po 1.000 K, nie urosną każdy do sumy 512.000 K. Potem dopiero ma nastąpić ukonstytuowanie i aktywowanie fundacyi.

Ewentualna fundacya Leopolda Szmoniewskiego. — Zabezpieczenia tej fundacyi nie można żądać, ponieważ żona testatora ma z tegoż woli nieograniczone prawo rozporządzania przeznaczonym na fundacyę majątkiem aktami między żyjącymi.

Fundacya śp. Dr. Józefa Trybulca. — Majątek tej fundacyi jest już zrealizowany. Ukonstytuowanie jej nastąpi po ostatecznem ustaleniu projektu aktu fundacyjnego, która to sprawa znajduje się obecnie w c. k. Ministerstwie wyznań i oświecenia wskutek rekursu, wniesionego przez Wydział krajowy. Po ukonstytuowaniu będzie można wprowadzić fundacyę w życie, gdyż należytość rządowa jest już zapłacona.

Fundacya śp. Juliusza i Filomeny z Mamczyńskich małżonków Weberów. — Hipotecznie ubezpieczono tę fundacyę już w r. 1899. Jej ukonstytuowanie i aktywowanie może nastąpić dopiero po zgonie żony fundatora, której służy prawo dożywotniego użytkowania całego majątku.

Fundacya im. Konrada Wilczyńskiego. — W myśl art IV. aktu niniejszej fundacyi wynosić ma stypendyum 360 K rocznie. Obecnie wynosi dochód brutto 372 K

rocznie, aktywowanie fundacyi nastąpi zatem prawdopodobnie od początku r. 1905/6.

Fundacya śp. Dr. Bazylego Wolana.

Fundacya ta jest już ukonstytuowaną. Wprowadzenie jej w życie nastąpi z początkiem r. 1904/5.

Fundacya Jędrzeja i Maryi Zemłów.

Spadek po śp. Maryi Zemłowej został już dziedziczącym po niej fundacyom przyznany. Obecnie jest w toku realizacya ostatniej pretensyi spadkowej. Gdy w ten sposób majątek fundacyi będzie już zrealizowany w całości, przystąpi Wydział krajowy do ukonstytuowania fundacyi. Aktywowanie będzie mogło nastąpić dopiero po zapłaceniu należytości rządowej z bieżących dochodów.

Ewentualna fundacya śp. Mikołaja Zubrzyckiego.

Na swoje pismo, wystosowane do c. k. Namiestnictwa w sprawie zabezpieczenia tej ewentualnej fundacyi nie otrzymał Wydział krajowy żadnej odpowiedzi. Tymczasem wytoczył Franciszek Zubrzycki spór o unieważnienie kodycylu z powodu braku formalności prawnych. Spór ten jest w toku.

Fundacye nowo przybyłe i nowo powstałe. Fundacya śp. Wojciecha Bursika.

Zmarły we Lwowie dnia 19. kwietnia 1880 śp. Wojciech Bursik famulus legował kapitał 1.000 zł. z tem przeznaczeniem, iżby z jego procentów odprawiano co roku żałobne nabożeństwo kosztem 10 zł. w. a., resztę zaś wypłacano jednemu lub dwom ojcom rodziny z klasy pracującej, którzy są pilni, oszczędni i dzieci swe dobrze wychowują.

Legat ten został zrealizowany, poczem fundacyę mszalną wydzielono i ukonstytuowano osobno. Zarząd i rozdawnictwo fundacyi dobroczynnej objął Wydział krajowy i przesłał już c. k. Namiestnictwu projekt aktu fundacyjnego.

Fundacya im. Irmy Hailig.

Zmarła we Lwowie 13. lutego 1901 śp. Irma Hailig zapisała 4.000 K na fundacyę stypendyjną swego imienia. W fundacyi tej istnieć ma jedno stypendyum, przeznaczone dla ucznia gimnazyum II. (niemieckiego) we Lwowie, religii katolickiej, sieroty po urzędniku sądowym, wykazującego dobry postęp w naukach.

Fundacya ta jest już ukonstytuowana i wejdzie w życie z początkiem r. 1904/5. Zarząd i rozdawnictwo należą do Wydziału krajowego.

Fundacya śp. Anny Olimpii Jankowskiej.

Zmarła w Krakowie dnia 6. stycznia 1902 śp. Anna Olimpia Jankowska ustanowiła trzy fundacye, zapisując w tym celu odpowiednie wieczyste renty z dochodu swej realności pod l. 11 dz. I. w Krakowie, w szczególności zaś fundacyę dwóch zapomóg po 400 K dla uczniów wydziału filozoficznego w Krakowie, fundacyę jednej zapomogi w kwocie 400 K dla ucznia akademii sztuk pięknych w Krakowie i fundacyę rocznego datku 2.000 K w celu rozdania między dwustu ubogich opuszczających szpital św. Łazarza w Krakowie.

Zarząd wszystkich tych fundacyi zastrzeżonych wyłącznie dla Polaków obrz. łać. spoczywa w ręku Wydziału krajowego. Rozdawnictwo pierwszej z nich (na propozycyę właściwego grona profesorów) należy do uniwersalnej spadkobierczyni fundatorki, następnie zaś do każdoczesnego właściciela realności l. 11. dz. I. w Krakowie, rozdawnictwo drugiej należy do grona profesorów c. k. Akademii sztuk pięknych w Krakowie, trzeciej zaś do osobnego komitetu, w którego skład wchodzą dyrektor kraj. szpitala św. Łazarza, proboszcz parafii św. Mikołaja w Krakowie i najstarszy służbą prymaryusz szpitala św. Łazarza.

Wszystkie te fundacye są przez intabulacyę rent w stanie

biernym obciążonej niemi realności należycie ubezpieczone, korespondencya w sprawie ich ukonstytuowania jest w toku.

Fundacya śp. Jana Krzyżanowskiego.

Zmarły dnia 24. lutego 1904 śp. Jan Krzyżanowski, były woźny gal. Banku kredytowego zapisał 2.000 K na fundacyę stypendyjną imienia Jana i Leopoldyny z Görtzów Krzyżanowskich, której zarząd i rozdawnictwo przekazał Wydziałowi krajowemu. Prawo do otrzymania tego stypendyum zastrzegł fundator uczniom i uczenicom rz. kat. wyznania i polskiej narodowości, sierotom po woźnych publicznych instytucyi rządowych lub autonomicznych jakoteż finansowych, uczęszczającym do publicznej szkoły ludowej we Lwowie. Pobór trwa przez cały czas uczęszczania do takiej szkoły.

Pismem z d. 9. kwietnia 1904 l. 32.880 oświadczył Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu, że przyjmuje zarząd i rozdawnictwo powyższej fundacyi oraz prosił o zarządzenie zrealizowania jej majątku i wydania go Wydziałowi krajowemu.

Fundacya Hillela Lechmera.

Odezwą z d. 1. lutego 1.904 l. 6.370 ofiarowało c. k. Namiestnictwo zarząd fundacyi Hillela Lechmera na rozszerzenie postępu między ludnością galicyjską i tejże podniesienie. Cel ten ma fundacya wedle wypracowanego przez egzekutorów testamentu zarysu osiągnąć przez wydawnictwa i przez stypendya przemysłowe.

Pismem z d. 29. marca 1904 l. 14.395 oświadczył Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu swą gotowość do objęcia wszystkich zadań zarządu, o ile one nie są przekazane kuratorom, i wypracowania nowego zarysu aktu fundacyjnego.

Fundacya Zofii z Pazowskich Łuszczyńskiej.

Zmarła we Lwowie dnia 20. lutego 1902 śp. Zofia z Pazowskich Łuszczyńska zapisała 6.000 K na stypendyum dla ubogich uczniów.

Legat ten został zrealizowany, zapłacono też przypadającą od niego należytość rządową.

Pismem z d. 29. kwietnia 1904 l. 22.336 przyjął Wydział krajowy ofiarowane mu przez c. k. Namiestnictwo prawo zarządu i rozdawnictwa tej fundacyi i przesłał c. k. Namiestnictwu projekt aktu fundacyjnego.

Fundacya śp. Antoniego Małeckiego z Głogowa.

Testamentem z daty Lipnik 20. czerwca 1898 zapisał śp. Antoni Małecki z Głogowa uzyskaną ze sprzedaży swej realności zwanej „Ogrody“ w Głogowie gotówkę na utworzenie funduszu, od którego odsetki pobierać ma ubogi uczeń, kształcący się w wyższych szkołach, a pochodzący z miasta Głogowa.

Ze sprzedaży tej realności uzyskano po zapłaceniu należytości przenośnej kwotę 3.585 K 94 h., która obecnie jest ulokowana w papierach wartościowych.

Uchwałą z d. 7. lipca 1903 przyjął Wydział krajowy zarząd i rozdawnicwo tej fundacyi. Majątek został już Wydziałowi krajowemu wydany, a w najbliższej przyszłości przystąpi Wydział krajowy do ułożenia projektu aktu fundacyjnego.

Fundacya śp. Wincentego Rucińskiego.

Zmarły w Chiarano dnia 14. kwietnia 1903 śp. Wincenty Ruciński, c. i k. major na pensyi, ustanowił swą uniwersalną dziedziczką fundacyę stypendyjną, której zarząd Wydziałowi krajowemu przekazał. Stypendya wynoszące po 300 K rocznie, są przeznaczone dla dobrze się uczących uczniów szkół średnich w Krakowie lub Nowym Sączu, narodowości polskiej, religii katolickiej, synów niższych urzędników państwowych dwóch najniższych rang lub też woźnych państwowych.

Pismem z d. 30. lipca 1903 l. 67.404 oświadczył Wydział

*

krajowy c. k. Namiestnictwu, że przyjmuje zarząd i rozdawnictwo niniejszej fundacyi. Na pismo to nie otrzymał Wydział krajowy dotąd żadnej odpowiedzi, nie otrzymał też żadnej wiadomości o postępie akcyi w sprawie zrealizowania majątku niniejszej fundacyi. Z doręczonego mylnie Wydziałowi krajowemu wymiaru należytości od niniejszej fundacyi wynika, że jej majątek wynosi około 22.000 koron.

I. Stan majątku zarodowego funduszów stypendyjnych.

A. W efektach:

1. Zapas z dniem 1. stycznia 1903 r. (z wyłączeniem fundacyi:

a) Adamskich Teofila i Pauliny,
b) ks. Michny Wojciecha,
c) Stowarzyszenia urzędników i sług kolei Karola Ludwika,
d) Wystawy kraj. rolniczej i przemysłowej, we Lwowie z r. 1877 należących do Dep. II.,
e) Brześciańskiej Kunegundy,
f) Bodziocha Tomasza,
g) Bohdanowicza Dominika,
h) Jeleńskiego Napoleona,
i) Krzeczunowicza Ignacego,
j) „ Waleryana,
k) Kucharskiego Jana, które znowu należą do Dep. III.,
l) Cesarza Franciszka Józefa I. jubileuszowej, należącej do Dep. VI) wynosił . . . . . 8,524.484 K 28 g
2. Zakupiono po dzień 31. grudnia 1903 368.584 „ 92 „
3. Wpłynęło po dniu 31. „ „ efektami . . . . . 277.018 „ 09 „

Razem . 9,170.087 K 29 g
4. Spieniężono po dzień 31. grudnia 1903 410.053 „ 39 „

Pozostaje . 8,760.033 K 90 g.

B. W realnościach i dobrach:

Winniki z przyległościami		135.750 K 06 g	
Godowa		79.944 „ — „	
Realność w Strzyżowie		54.040 „ 12 „	
Realność w Rzeszowie		75 547 „ 60 „	
Gmach c. k. seminaryum nauczycielskiego męskiego w Rzeszowie		156.845 „ 48 „	
Gmach internatu przy temże seminaryum w Rzeszowie		118.408 „ 20 „	
Kłodzienko		320.000 „ — „	
Szypowce	dotychczas nie oszacowano	— „ — „	
Kochanówka		— „ — „	
Kuźmina dol. i gór.		— „ — „	
Urlów ($^3/_4$ części)		— „ — „	
Jacowce		— „ — „	
Realność w Tarnopolu		— „ — „	
„ we Lwowie		— „ — „	940.535 „ 46 „

C. W należytościach czynnych:

Fundacya Lipińskich, wierzytelności do Konst. Lipińskiego	1.239 K 18 g	
Do przeniesienia	1.239 K 18 g	9,700.569 K 36 g

	Z przeniesienia	1.239 K 18 g	9,700.569 K 36 g
Fundusz	Cieszewskiego i Zawadzkiego kapitał hipotekowany na realności galic. Towarzystwa pomocy naukowej we Lwowie	16.774 „ 36 „	
„	hr. Łosia kapitał hipotekowany na dobrach Werchrata	12.727 „ 29 „	
„	Olszewskiego kapitał hipotekowany na dobrach Sietnica z przyległościami	8.400 „ — „	
„	Głowińskiego kapitał hipotekowany na realności Popijarskiej:		
	a) od funduszu obłąkanych . .	56.322 „ 39 „	
	b) od funduszu położnic . .	14.080 „ 60 „	
„	Głowińskiego, druga połowa ceny kupna parcel lasowych w Winnikach	789 „ 37 „	
„	Karzykiewicza, reszta ceny kupna apteki w Podhajcach w kwocie .	89.859 „ 08 „	200.192 „ 27 „
	Ogółem wynosi stan majątku zarodowego funduszów stypendyjnych po koniec r. 1903		9,900.761 K 63 g
	Z końcem października 1902 wynosił stan majątku zarodowego		9,674.220 „ 18 „
	W porównaniu zatem z rokiem ubiegłym zwiększył się majątek zarodowy w czasie od 1. listopada 1902 do 31. grudnia 1903 .		226.541 K 45 g

II. Stan majątku zarodowego funduszów naukowych, dobroczynnych i pomnikowych.

A. W efektach:

Fundusz	„Macierzy polskiej“ . . .	77.016 K 92 g
„	Beliny Brzozowskiego dla bursy stanisławowskiej	6.316 „ 42 „
„	Maryi Mochnackiej dla czterech ubogich ciemnych żebrać się wstydzących	9.764 „ 52 „
„	Ludwiki Niezabitowskiej dla zboru św. Klaudyi	18.400 „ 94 „
„	Aleksandra hr. Stadnickiego . .	47.974 „ 74 „
„	pomnika Kościuszki w Krakowie .	31.714 „ 95 „
„	Komarnickich	3.960 „ 31 „
„	Jędrzejowiczowej	16.306 „ 05 „
„	Russanowskiej	130.224 „ 21 „
„	stanowy sierociński . . .	94.388 „ 91 „
„	Ludwika i Anny Helclów . .	1,893.847 „ 52 „
„	Siemianowskich III. (dla wdów po nauczycielach szkół ludowych) .	46.624 „ 08 „

Fundusz	Siemianowskich IV. (posagowa dla ubogich dziewcząt) . . .		43.708 K 40 g
„	Bursy im. ks. Leona Sapiehy „dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych“		44.907 „ 30 „
„	Skrzyńskiego (dla panien szlacheckich)		49.937 „ 76 „
„	Skrzyńskiego (dla dziewcząt wiejskich)		7.597 „ 99 „
„	Kośvitzkye'go Józefa II. dla wychowanków zakładu sierót pod wezwaniem św. Józefa w Krakowie .		7.662 „ 25 „
„	Niezabitowskiej Ludwiki:		
	a) dla „domu pracy pod godłem „Opatrzności“ we Lwowie .	3.802 K 90 g	
	b) dla „tanich kuchni ludowych“ we Lwowie	21.446 „ — „	25.248 „ 90 „
„	z legatu Józefa Ciemierzyńskiego:		
	a) dla akademi rolniczej w Dublanach	574 K 16 g	
	b) na cele oświaty ludowej . .	574 „ 16 „	1.148 „ 32 „
„	Tytusa Kielanowskiego dla gminy Kędzierzawce		20.000 „ — „
„	Tytusa Kielanowskiego dla gminy Żuratyn		20.000 „ — „
„	Wacława Tyzenhauza . . .		6.745 „ 22 „
„	Mariem Gewürtz dla ubogich izraelitów miasta Dębicy . . .		2.667 „ 33 „
„	Karoliny z ks. Ponińskich Lubomirskiej „na utrzymanie i wychowanie dwunastu sierót w zakładzie św. Heleny“ we Lwowie . .		51.655 „ 52 „
„	Antoniego Schiffnera . . .		4.899 „ 06 „
„	Franciszka Kochmana:		
	a) dla literatów polskich . .		60.462 „ 01 „
	b) posagowa dla dziewcząt służących		44.157 „ 05 „
„	ks. Jana Szaflarskiego i Franciszki Ksawery Czajkowskiej:		
	a) dla Czarnego Dunajca . .		1.300 „ 11 „
	b) dla Dębicy		1.300 „ 56 „
„	Maryi Feliksy Czarkowskiej dla rzemieślników pochodzenia polskiego .		575.215 „ 93 „
„	Wincentego Łodzia Ponińskiego dla czeladników rzemieślniczych . .		121.910 „ 75 „
„	Teofili z Łukowskich Wirt i Malwiny z Łukowskich dla osieroconych dziewcząt		16.864 „ 20 „
„	Franciszka Steczkowskiego z Jasła		7.181 „ 49 „
	na zakupno książek do czytania dla uczniów szkół przemysłowych .		2.504 „ 56 „
„	Dr. Józefa Kazimierza dw. im. Malinowskiego:		
	Dział I. „ku wspieraniu zubożałych adwokatów i wdów po adwokatach		48.609 „ 87 „
	„ II. „ku wspieraniu artystów i literatów“ . . .		44.324 „ 92 „

Dział III.	„ku popieraniu celów galicyjskiego Towarzystwa muzycznego“ . . .	42.671 K 73 g
„ IV.	„ku wspieraniu ubogich sług pryw.“ . . .	44 958 „ 19 „
„ V.	„posagowy dla ubogich dziewcząt służących .	25.253 „ 34 „
„ VI.	„ku wspieraniu ubogich chłopców uczących się rzemiosła	36 389 „ 41 „
Fundusz	Józefa Krupacza dla c. i k. inwalidów	694 „ 94 „
„	Pietruskich	427 „ 20 „
„	Eustachego Szumańskiego . .	120.000 „ — „
„	Łukasiewicza	9.103 „ 91 „
„	Kowalewskiego Izydora . .	18.515 „ 82 „
„	jub. Ces. Franc Józefa I. na zakupno pni pszczół	3.271 „ 08 „
„	Hoffmanowej de Sternhort dla sierót po wojskowych	7.141 „ 33 „
„	Hoffmanowej de Sternhort dla sierót po włościanach	7.141 „ 36 „
„	Potockiego hr. Jakóba . . .	7.635 „ 86 „
„	pam. Tadeusza Kościuszki [1]) . .	47.331 „ 80 „
	Razem w efektach .	3,957.085 K 04 g

B. W należytościach czynnych:

Fundusz Skrzyńskiego (dla panien szlacheckich) kapitał hipotekowany na dobrach Łużna z przyległościami .	15.909 K 10 g	
Fundusz Skrzyńskiego (dla dziewcząt wiejskich) kapitał hipotekowany na dobrach Łużna z przyległościami	3.181 „ 82 „	
Fundusz Ludwiki Niezabitowskiej dla „domu pracy pod godłem Opatrzności“, pożyczka udzielona na budowę własnego domu . . .	21.156 „ — „	
Fundusz pamiąt. im. Kościuszki kapitał hipotekowany na realności szkoły lud. w Białej	30.000 „ — „	
Razem w należytościach czynnych		70.246 „ 92 „

C. W realnościach:

Fundusz Ludwika i Anny Helclów, kapitały wyłożone na budowę i urządzenie „domu ubogich“ w Krakowie	1,467.335 „ 10 „
Ogółem wynosi majątek zarodowy funduszów naukowych, dobroczynnych i pomnikowych w efektach, należytościach czynnych i realnościach z końcem października 1902 .	5,494.667 K 06 g
Z końcem października 1901 wynosił majątek zarodowy powyższych funduszów w efektach, należytościach czynnych i realnościach	5,432.689 „ 82 „
Z porównania tedy z rokiem poprzednim okazuje się zwiększenie tych funduszów o .	61.977 K 24 g

[1]) Kapitał powyższej fundacyi zmniejszył się o 20.000 K, gdyż w takiej wysokości spieniężono efekta majątku zakładowego na wydatki dla Komitetu administracyjnego.

Do wyżej wykazanego stanu funduszów dobroczynnych, naukowych i pomnikowych .	5,494.667 K 06 g
Doliczywszy stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych	9,900.761 „ 63 „
Okazuje się, że kapitały, efekta, wartości dóbr fundacyj, departamentowi I. przydzielone, wynoszą ogółem	15,395.428 K 69 g
a gdy w roku 1901 z końcem października ogół tych majątków wynosił . . .	15,106.910 „ 48 „
przeto w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się o	288,518 K 21 g
Doliczywszy do wykazanego powyżej stanu majątków zarodowych funduszów przydzielonych departamentowi I. w sumie . .	15,395.428 „ 69 „
stan majątków zarodowych z końcem października 1902 dwudziestu jeden funduszów dobroczynnych i stypendyjnych, przydzielonych innym departamentom *) a pozostających w zarządzie Wydziału krajowego, w łącznej sumie	891.841 „ 34 „
okazuje się ogólny stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych dobroczynnych i pomnikowych w sumie . . .	16,287.270 K 03 g

*) Dep. II. fund. styp. Adamskich

				a) zapas	59 402 K 09 g	
				b) należytość czynna . .	8.606 „ 40 „	68.008 K 49 g
Dep.	II.	fund.	styp.	Michny		12.764 „ 24 „
„	„	„	„	Stowarzyszenie Urzędników kolei Karola Ludwika		3.228 „ 73 „
„	„	„	„	Wystawy kraj. przemysłowej i rolniczej 1877		47.618 „ 48 „
„	„	„	dobr.	Edwarda Lewińskiego . .		68.315 „ 25 „
„	„	„	„	Piotra hr. Wodzickiego . .		54.229 „ 90 „
„	„	„	„	Stanisława Piotrowskiego dla domu ubogich w Strzeliskach nowych .		18.793 „ 82 „
„	„	„	„	Sącz „dom roboczy“ . .		82.447 „ 76 „
„	„	„	„	Straszewskiego dla ubogich robotników w Boguchwale		5.540 „ 94 „
„	„	„	„	zbiorowych kas sierocych .		110 „ 35 „
„	III.	„	„	Wężyków		6.900 „ — „
„	„	„	styp.	Brześciańskiej Kunegundy .		10.631 „ 30 „
„	„	„	„	Bodziocha Tomasza . .		35.506 „ 44 „
„	„	„	„	Bohdanowicza Dominika .		24.370 „ 56 „
„	„	„	„	Jeleńskiego Napoleona dla szkoły rolniczej w Czernichowie . .		58.333 „ 52 „
„	„	„	„	Krzeczunowicza Ignacego .		33.556 „ 81 „
„	„	„	„	„ Walerego .		18.803 „ 11 „
„	„	„	„	ks. Kucharskiego Jana . .		16 507 „ 55 „
„	V.	„	dobr.	Weissenwolffowej dla obłąkanych uzdrowieńców		5.212 „ 11 „
„	„	„	„	Weissenwolffowej na rzecz przytułku dla dotkniętych wielką chorobą .		16.862 „ 19 „
„	„	„	„	Kośvitzky'ego dla ciemnych w Krakowie		3.282 „ 56 „
„	„	„	„	Morawieckiego Michała dla podrzutków		67.997 „ 85 „
„	VI.	„	„	galic. inwalidów wojsk. . .		75.471 „ 03 „
„	„	„	„	niżankowicki inw. wojsk. .		6.259 „ 36 „
„	„	„	„	Kośvitzky'ego dla popraw. złoczyńców		3.355 „ 46 „
„	„	„	styp.	Jubil. ces. Franciszka Józefa I.		147.733 „ 53 „
				Razem jak wyżej .		891.841 K 34 g.

Sprawy szkolne.

Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył Najw. postanowieniem z dnia 16. czerwca 1904 zamianować na wniosek Wydziału krajowego, Jego Exc. Dr. Leona hr. Pinińskiego, byłego c. k. Namiestnika i honorowego Profesora Uniwersytetu lwowskiego, i p. Alexandra Barwińskiego, posła do Rady państwa, starszego nauczyciela c. k. Seminaryum nauczycielskiego we Lwowie, członkami c. k. Rady szkolnej krajowej na trzechlecie, upływające z dniem 26. stycznia 1907 r.

Sankcya ustawy, zmieniającej Art 9. ustawy kraj. z 23. maja 1895 Nr. 57. Dz. u. kr.

Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył Najw. postanowieniem z 20. stycznia 1904 użyczyć sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy, którym zmieniono art. 9. ustawy z 25. maja 1895 Nr. 57. Dz. u. kr.

Organizacya szkół wydziałowych.

W roku 1903 przeprowadziła Rada szkolna krajowa w myśl ustawy z dnia 23. maja 1895 Nr. 57. Dz. u. kr. po zasięgnięciu opinii Wydziału krajowego co do ponoszenia zwiększonych z tego powodu wydatków na płace nauczycieli organizacyę następujących szkół wydziałowych:

1. W Przemyślu przekształcono 6-klasową szkołę pospolitą żeńską im. św. Jadwigi, na 3-klasową zskołę wydziałową żeńską, połączoną z 4-klasową szkołą pospolitą. Zwiększony wydatek w kwocie 5.440 K na płace nauczycieli ponosić będzie fundusz szkolny krajowy;

2. w Gorlicach przekształcono 6-klasową szkołę pospolitą żeńską na 3-klasową szkołę wydziałową żeńską, połączoną z 4-klasową szkołą pospolitą. Na pokrycie nadwyżki wydatku na płace nauczycielskie, wynikającej z powyższej organizacyi, uiszczać będzie gmina miasta Gorlic 500 koron rocznie gotówką, oprócz wszelkich prestacyj szkolnych, wymienionych w orzeczeniu reorganizacyjnem z 23. stycznia 1895 L. 32 153/894. Niedobór pokryje fundusz szkolny krajowy;

3. w Stryju przekształcono 6-klasową szkołę pospolitą żeńską, wraz z prowizoryczną klasą VII. na 3-klasową wydziałową żeńską, połączoną z 4-klasową szkołą pospolitą. Na pokrycie nadwyżki wydatku na płace nauczycielskie, wynikającej z tejże reorganizacyi, uiszczać będzie gmina miasta Stryja rocznie kwotę 1.000 koron. Niedobór pokryje fundusz szkolny krajowy.

Ustanowienie nowych stałych posad nauczycieli religii w szkołach ludowych.

Na wniosek c. k. Rady szkolnej krajowej, na zasadzie §. 1. ustawy z dnia 22. czerwca 1899 Nr. 81 Dz. u. kr., zgodził się Wydział krajowy na utworzenie następujących dalszych posad stałych nauczycieli religii, a mianowicie posady:

1. nauczyciela religii rzym. kat. dla 6 klasowej szkoły męskiej w Gorlicach, z obowiązkiem udzielania nauki

religii rzym. kat. także w 1-klasowych szkołach ludowych w Gliniku maryampolskim i Stróżowie, do parafii rzymsko-katolickiej w Gorlicach należących;

2. osobnego nauczyciela religii rzym. kat. dla 4-klasowej szkoły ludowej pospolitej męskiej w Wieliczce, z obowiązkiem udzielania nauki religii rzym. kat. także w innych szkołach ludowych w Wieliczce i w miarę potrzeby w szkołach należących do parafii rzymsko-katolickiej w Wieliczce. W szczególności obowiązany będzie ten nauczyciel religii udzielać nauki rzym. kat. także w 4-klasowej szkole ludowej pospolitej żeńskiej w Wieliczce, tudzież w 2-klasowej szkole ludowej w Raciborsku i w szkole 1-klasowej w Grajowie;

3. osobnego nauczyciela religii rzym. kat. dla 4-klasowej szkoły ludowej w Milówce, z obowiązkiem udzielania religii rzym. kat. także w innych szkołach ludowych, istniejących w gminach, należących do parafii rzymsko-katolickiej w Milówce, w szczególności w 2-klasowej szkole ludowej w Kamesznicy ad Durajów, tudzież w szkołach 1-klasowych w Kamesznicy dolnej, Ciscu, Szarem i Żabińcu;

4. osobnego nauczyciela religii rzymsko-katolickiej dla 5-klasowej szkoły pospolitej męskiej w Tyśmienicy, z obowiązkiem udzielania nauki religii rzym. kat. w 2-klasowej szkole ludowej na przedmieściu stanisławowskiem w Tyśmienicy, tudzież w szkołach ludowych istniejących w gminach należących do parafii rzymsko-katolickiej w Tyśmienicy, a to: w Klubowcach i w Słobudce;

5. osobnego nauczyciela rzym. kat. religii dla 5-klasowej szkoły żeńskiej w Tyśmienicy, z obowiązkiem udzielania nauki religii rzym. kat. także w 2-klasowej szkole ludowej na przedmieściu tłumackiem w Tyśmienicy, tudzież w szkołach ludowych, istniejących w gminach, należących do rzymsko-katolickiej parafii w Tyśmienicy, a mianowicie w zkole 2-klasowej w Czarnołożcach i w szkole 1-klasowej w Przenicznikach;

6. osobnego nauczyciela religii grecko-katolickiej dla 5-klasowej szkoły pospolitej męskiej w Tyśmienicy, oraz dla 2-klasowej szkoły ludowej na przedmieściu stanisławowskiem w Tyśmienicy;

7. osobnego nauczyciela religii grecko-katolickiej dla 5 klasowej szkoły pospolitej żeńskiej w Tyśmienicy, oraz dla 2-klasowej szkoły ludowej na przedmieściu tłumackiem w Tyśmienicy;

8. osobnego nauczyciela religii rzym. kat. dla 5-klasowej szkoły ludowej w Żydaczowie, z obowiązkiem udzielania nauki religii rzym. kat. w szkołach należących do rzym. kat. parafii w Żydaczowie, a mianowicie 1-klasowych w Cucułowicach, Pczanach i Młyniskach;

9. nauczyciela religii rzym. kat. dla 4-klasowej szkoły ludowej w Jeżowie, z obowiązkiem udzielania nauki religii także w szkołach do parafii rzym. kat. w Jeżowie należących, a mianowicie w 2-klasowej szkole w Cholewicy górnej, tudzież w 1-klasowych szkołach w Jacie, Nowosielcu, Sojkowy i Zalesiu;

10. nauczyciela rzym. kat. religii dla 5-klasowej szkoły mieszanej w Strzyżowie, z obowiązkiem udzielania tej nauki także w 1-klasowej szkole ludowej w Godowej, należącej do rzymsko-katolickiej parafii strzyżowskiej;

11. nauczyciela religii rzym. kat. dla 4-klasowej szkoły mieszanej w Krakowcu z rolniczym kursem dopełniającym, tudzież dla szkół ludowych do rzym kat. parafii krakowieckiej należących;

12. osobnego nauczyciela religii rzym. kat. dla 5-klasowej szkoły mieszanej w Tyczynie i dla szkół wcielonych do rzym. kat. parafii tyczyńskiej, a mianowicie: 2-klasowej w Budziwoju i 1-klasowych w Hermanowej i Kielniarowej;

13. osobnego nauczyciela religii rzym. kat. dla 5-klasowej szkoły mieszanej w Sędziszowie, tudzież dla szkół jednoklasowych, istniejących w powiatach wcielonych do rzym kat. parafii Sędziszowskiej, a mianowicie w Olchowej i Borku wielkim.

14. osobnego nauczyciela religii rzym. kat. dla 5-klasowej szkoły ludowej w Dębnikach, tudzież dla szkół istniejących w gminach wcielonych do rzym. kat. parafii w Podgórzu, a mianowicie: 2-klasowych szkół ludowych w Ludwinowie, Płaszowie i Zakrzówku;

15. osobnego nauczyciela religii grecko:kat. dla 5-klasowych szkół: ludowej pospolitej męskiej i żeńskiej w Chodorowie, tudzież dla szkół istniejących w gminach wcielonych do gr. kat. parafii w Chodorowie, a mianowicie dla jednoklasowej szkoły ludowej w Dołczatyczach;

16. osobnego nauczyciela religii rz. kat. dla 4-klasowej szkoły ludowej męskiej i żeńskiej w Rożniatowie, tudzież dla szkół istniejących w gminach wcielonych do rzym. kat. parafii w Rożniatowie, a mianowicie jednoklasowej w Krechowicach i Swaryczowie.

Rachunki funduszów szkolnych miejscowych.

Uchwałą z 30. października 1903 wezwał Wysoki Sejm Radę szkolną krajową, aby poleciła zalegającym z rachunkami Radom szkolnym okręgowym wcześniejsze przedkładanie zamknięć rachunkowych. Rada szkolna krajowa, której to wezwanie zakomunikowano, odpowiedziała, że co roku po kilka razy urguje Rady szkolne okręgowe o wczesne przedkładanie zamknięć rachunkowych funduszów szkolnych miejscowych za poprzedni rok słoneczny. Niedotrzymywanie terminów ze strony tych władz spowodowane jest przeważnie tą okolicznością, że przewodniczącymi Rad szkolnych miejscowych są bardzo często włościanie, którzy nie są wstanie zestawić zawikłanych rachunków rocznych i szukać muszą pomocy u innych osób. Mimo tych trudności Rady szkolne okręgowe starają się o ile możności przedkładać na czas zamknięcia rachunkowe, a w sprawozdaniu Rady szkolnej krajowej za rok 1902/3 wykaz zamknięć rachunkowych funduszów szkolnych miejscowych co do wydatków zwyczajnych za rok 1902 jest zupełny.

Tymczasowi nauczycieli religii w szkołach ludowych.

Rada szkolna krajowa udzieliła Wydziałowi krajowemu w listopadzie r. 1903 projekt rozporządzenia normującego wynagrodzenia dla tymczasowych nauczycieli religii w szkołach

pospolitych i wydziałowych, żądając oświadczenia, czy Wydział krajowy ze swej strony zgadza się na wydanie takiego rozporządzenia, a ewentualnie czyli i jakie zmiany uważałby za wskazane.

Odpowiadając na to zapytanie, Wydział krajowy w piśmie z 15. stycznia 1904 l. 106.055/903 oznajmił, że nie widzi powodu, dla któregoby wynagrodzenie tymczasowych nauczycieli religii koniecznie w drodze osobnego rozporządzenia miało być uregulowanem. Wydanie takiego rozporządzenia dla tymczasowych nauczycieli świeckich przedmiotów uzasadnione jest w wyraźnym przepisie ustawy z 21. października 1902 Nr. 94 Dz. u. kr., gdzie oznaczone są też minimalne kwoty wynagrodzenia; natomiast ani ustawa z 1. grudnia 1889 Nr. 71 Dz. u. kr., ani też ustawa z 22. czerwca 1899 Nr. 81 Dz. u. kr. nie zawierają żadnych podobnych postanowień co do tymczasowych nauczycieli religii — z czego wynika, że reformę tymczasowych nauczycieli religii co do podwyższenia ich wynagrodzenia analogicznie do nauczycieli wiejskich, — nie jest uzasadnionem w ustawie.

Po tej uchwale zmierzającej do wykazania, że ustawodawstwo nasze nauczycieli religii co do poborów nie traktuje zupełnie na równi z innymi nauczycielami tymczasowymi, podniósł Wydział krajowy, że ustawa nie zna wogóle tymczasowych nauczycieli religii, a rozróżnia tylko osobnych nauczycieli religii ze stałą płacą i takich, którzy obok udzielania nauki religii zajmują także posady duszpasterskie.

Co do pierwszej kategoryi nauczycieli religii Wys. Sejm uznał za stosowne, uzupełniając niejako ustawę, a raczej interpretując jej postanowienia, uchwalić 28. stycznia 1898 rezolucyę wzywającą Radę szkolną krajową, aby tymczasowym nauczycielom religii wypłacała pełną płacę stałych nauczycieli. Na tej podstawie oparła Rada szkolna krajowa swe rozporządzenie z 9. lutego 1898 l. 2935, przyznając nauczycielom religii zajmującym tymczasowe posady systemizowane, pełne pobory pod warunkiem, jeżeli posiadają studya uniwertyteckie i nie zajmują posady w duszpasterstwie.

Skoro zaś następnie §. 4. ustawy w brzmieniu ustanowionem nowelą z 22. czerwca 1899 Nr. 81 Dz. u. kr. oznaczył minimum płacy tej kategoryi nauczycieli religii, o ile posiadają kwalifikacye do szkół wydziałowych na 600 złr. czyli 1200 K — to rozporządzenie normujące płacę tymczasowych nauczycieli religii tej kategoryi i z temi kwalifikacyami w wysokości przez Radę szkolną krajową w przedłożonym projekcie oznaczonej, uznaje Wydział krajowy za zgodne z intencyą Wysokiego Sejmu i uzasadnione w ustawie.

Co do drugiej kategoryi nauczycieli religii, t. j. takich, którzy obok udzielania tej nauki zajmują posady duszpasterskie, decydującem jest postanowienie §. 3. ustawy z 1. grudnia 1889 Nr. 71 Dz. u. kr., orzekające, że:

„Posady osobnego nauczyciela religii nie można piastować równocześnie z posadą duszpasterską“.

Postanowienie to, łącznie z postanowieniem §. 5. ustawy, zdaniem Wydziału krajowego, wyklucza interpretacyę, jakoby nauczyciele religii tej kategoryi, nawet w charakterze tymczasowym, pełnili funkcye katechetów z innego tytułu, a nie z tytułu swych obowiązków duszpasterskich, dlatego też do nich, według zdania Wydziału krajowego nie mogą — co do wynagrodzenia — mieć zastosowania żadne inne przepisy, tylko postanowienia §. 6. wspomnianej ustawy w brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 22. czerwca 1899 Nr. 91 Dz. u. kr.

Sprawa nauki dla dorosłych analfabetów.

W tej sprawie poruszonej petycyami kilku Towarzystw, które Wysoki Sejm uchwałą z 31. października 1903 przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania w porozumieniu z Radą szkolną krajową i przedłożenia wniosków na najbliższej sessyi sejmowej, wystosował Wydział krajowy do Rady szkolnej krajowej pod dniem 19. lutego 1904 L. 106.930 następujące pismo:

W piśmie c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 14. listopada 1903 L. 36.006 poruszono kwestyę nadania szkołom dla starszych analfabetów pewnej stałej organizacyi i połączenia ich w całym kraju z publicznemi szkołami ludowemi. Projektowi t·mu przewodniczy myśl rozpowszechnienia oświaty wśród tych licznych zastępów starszej generacyi, do których wpływ szkoły ludowej bezpośrednio nie sięga, a niemniej także chęć obniżenia w czasie jak najktótszym owego wysokiego procentu analfabetów, który kompromituje nasz kraj wobec zagranicy i stawia go w rzędzie najmniej kulturalnych krajów w Europie

Tak jeden jak i drugi motyw wystarczają, aby sprawę nauki dla dorosłych analfabetów traktować jako rzecz niepośledniego znaczenia i poddać gruntownej rozwadze środki i sposoby, za pomocą których możnaby rozpoczętej już w tej mierze akcyi nadać właściwy kierunek i zapewnić jej postęp i rozwój należyty. Ujęcie steru tej akcyi przez c. k. Radę szkolną krajową, jako najwyższą magistraturę szkolną w kraju, wydaje się Wydziałowi krajowemu nietylko rzeczą wskazaną i pożądaną, ale wprost konieczną nietylko ze względu na wielką jej doniosłość dla oświaty ludowej, ale także z wielu innych bardzo ważnych względów publicznej natury, które zbytecznem byłoby tu wymieniać.

To też z prawdziwem zadowoleniem przyjął Wydział krajowy do wiadomości, że c. k. Rada szkolna krajowa postanowiła zająć się bliżej istniejącą już tu i ówdzie w naszym kraju z inicyatywy prywatnej nauką dla dorosłych analfabetów i że zamierza przystąpić do akcyi, mającej na celu dążenie do rozpowszechnienia tej nauki w kraju.

Natomiast sposób, w jaki c. k. Rada szkolna krajowa według pisma na wstępie wspomnianego, zamierza przystąpić do dzieła, nasuwa Wydziałowi krajowemu pewne wątpliwości.

C. k. Rada szkolna krajowa oznajmia w swem piśmie, że postanowiła „w myśl artykułu 24. ust 3 ustawy krajowej z 23. maja 1893 Nr. 57. Dz. u. kr. wdrożyć więcej systematyczną akcyą w sprawie udzielania nauki początkowej starszym analfabetom i połączyć szkoły analfabetów organicznie ze szkołami ludowemi“. W dalszym ciągu swego pisma oświadcza c. k. Rada szkolna krajowa, że wynikiem zamierzonej akcyi „musi być pewne, choć stosunkowo bardzo nieznaczne obciążenie krajowego funduszu szkolnego“ i oblicza dalej wydatek, jaki z tego powodu fundusz szkolny krajowy poniesćby miał w pierwszym roku na 20.000 K, w drugim zaś i dalszych latach stale na 30.000 K rocznie.

Wydział krajowy zapytany o opinię co do możliwości pokrywania tego wydatku z funduszu szkolnego krajowego i wstawiania potrzebnych kwot do preliminarza tegoż funduszu, nie może na to pytanie dać odpowiedzi dodatniej.

Art. 24. ustawy krajowej z 23. maja 1895 Nr. 57. dz. u. kr., w myśl którego Rada szkolna krajowa zamierza połączyć kursa analfabetów organicznie ze szkołami ludowemi, pozwala na takie połączenie, jednak z zastrzeżeniem „o ile się znajdą na to osobne fundusze“.

Te „osobne fundusze“ nie mogą być szukane i znajdowane w funduszu szkolnym krajowym, gdyż w takim razie zastrzeżenie o „osobnych“ funduszach nie miałoby celu.

Warunkiem przeto, pod którym obowiązująca ustawa pozwala na organiczne połączenie „kursów czytania i pisania dla dorosłych“ ze szkołą ludową, jest istnienie osobnych funduszów przeznaczonych specyalnie na urządzenie i utrzymanie tych kursów; i tam, gdzie takie fundusze istnieją, nie ma żadnej przeszkody do tego połączenia. Ponieważ zaś, o ile Wydziałowi krajowemu wiadomo, osobne fundusze na cel wspomniany albo nigdzie albo może tylko w jakiejś miejscowości wyjątkowo się znajdą, twierdzić można, że akcya tworzenia kursów dla analfabetów na zasadzie łączenia ich ze szkołą ludową nie miałaby uzasadnienia w obowiązującej ustawie, a przeto nie byłaby możliwą. Nie byłaby możliwą także i z tego względu, że wstawianie do preliminarza funduszu szkolnego krajowego kredytów na kursa dla analfabetów wbrew obowiązującej ustawie jest niedopuszczalnem.

Należałoby więc chyba przedtem dążyć do zmiany wspomianego Art. 24. w drodze ustawodawczej, ale uzyskanie takiej zmiany wydaje się dość problematycznem.

C. k. Radzie szkolnej krajowej dobrze wiadomo, w jakiej progressyi rosną wydatki na szkolnictwo ludowe już na podstawie ustaw obecnie obowiązujących, i w jakim stopniu te wydatki obciążają ogólny budżet krajowy, udaremniając przy znacznym braku sił finansowych kraju rozwój innych jego żywotnych interesów. Ofiarność Wysokiego Sejmu na cele szkolnictwa ludowego jest wprawdzie niezmierną i nowe jej dowody zawiera prawie każdy nowy budżet funduszu szkolnego krajowego, ofiarność ta, można powiedzieć śmiało, ma tylko jedną granicę, a tą jest możność finansowa kraju. Owóż trzeba sobie zadać pytanie, czyli ta możność finansowa kraju idzie obecnie tak daleko, aby oprócz zwiększających się z każdym rokiem szeregów dzieci szkolnych, kształcić równocześnie kosztem kraju krociowe zastępy ludzi dorosłych — bez względu na to, że wydatek na ten wprawdzie bardzo pożądany cel, spowodować może brak środków na rzecz nietylko pożądaną, ale konieczną.

Tem bardziej zaś wątpliwemi wydać się muszą szanse podobnej zmiany ustawy, im mniej określonemi są granice, do których, raz przyjąwszy zasadę kształcenia analfabetów kosztem kraju, fundusz szkolny krajowy w wydatkach na ten cel pociągniętym być może. Nie można bowiem łudzić się, iżby granicą taką była kwota 30.000 K rocznie, zwłaszcza jeżeli się weźmie na uwagę projektowane w prowizorycznym statucie postanowienie (§. 12.), że już 15 frekwentantów wystarcza, aby kurs analfabetów był otwarty, a kierownikiem kursu, pobierającym za to osobne wynagrodzenie, ma być kierownik szkoły, w której nauka się odbywa (§. 16.), nauczyciele zaś udzielający nauki na kursach analfabetów utrzymują za to wynagrodzenie, obliczone według tej samej skali, która jest przepisaną co do wynagrodzenia za godziny nadobowiązkowe (§. 28. projektu statutu).

Jakkolwiek więc urządzenie kursów dla analfabetów w organicznem ich połączeniu ze szkołami ludowemi na podstawie obecnie obowiązującej ustawy jest niemożliwem i jakkolwiek nie jest prawdopodobnem, aby przynajmniej w niedalekiej przyszłości mogła w drodze ustawodawczej przyjść do skutku zmiana, któraby oparta na takiem połączeniu, organizacyę kursów dla analfabetów umożliwiła i jakkolwiek Wydział krajowy nie mógłby ze względów na finanse krajowe doradzać Wysokiemu Sejmowi wstąpienia na tę drogę, to jednak nie wynika z tego bynajmniej, iżby wszelka akcya, zmierzająca ku zmniejszeniu analfabetyzmu w kraju naszym, była w ogóle nie na czasie, albo nie przedstawiała widoków powodzenia. Skoro w zamierzonej przez c. k. Radę szkolną krajową akcyi na szeroką skalę

niestety, na razie przynajmniej, zrezygnować wypada, należy zdaniem Wydziału krajowego jąć się pozostających do dyspozycyi innych dróg i środków, te zaś przy dobrej woli i współdziałaniu wszystkich powołanych do tego czynników znajdą się niewątpliwie. Wydział krajowy już na wstępie niniejszego pisma nadmienił, że wita z radością postanowienie c. k. Rady szkolnej ujęcia steru i kontroli tej akcyi w swe ręce, a obecnie zaznacza swe przeświadczenie, że akcya ta może i powinna wydać dodatnie i wcale pokaźne rezultaty tylko wtedy, jeżeli pod sterem i kontrolą c. k. Rady szkolnej krajowej wezmą w niej udział w pierwszym rzędzie instytucye i osoby ze szkolnictwem ludowem związane. Usiłowania dotychczasowe, podejmowane przez osoby i towarzystwa prywatne, o których odezwa c. k. Rady szkolnej krajowej wspomina, mogą liczyć na poparcie, o ile poddadzą się kontroli naczelnej władzy szkolnej, z inicyatywy przez nie danej i z doświadczeń dotychczas zebranych skorzystać należy, aby kursa przez nie stworzone rozwinąć i tworzyć nowe na wzór tych, które w praktyce okazały się najodpowiedniejszemi i najlepsze wydały rezultaty. Otwiera tu się wdzięczne pole działania dla Rad szkolnych okręgowych i Rad szkolnych miejscowych zwłaszcza w większych miastach, one to przy pomocy wskazówek przez c. k. Radę szkolną krajową udzielonych mogłyby rozwinąć skuteczną działalność, zawiązując (jak to i w projekcie statutu w §. 24. postanowiono) komitety lokalne, któreby się zajmowały zbieraniem funduszów potrzebnych na urządzenie i utrzymanie kursów, pozyskiwaniem frekwentantów i wogóle zainteresowaniem ludności miejscowej sprawą a także nadzorem nad prawidłowym postępem akcyi na miejscu. Gdzie istnieją Towarzystwa, mające na celu popieranie oświaty ludowej, one sprawowałyby funkcye takich komitetów lokalnych, oczywiście zawsze pod nadzorem i kontrolą władz szkolnych.

Takimi byłyby ogólne zarysy akcyi, jak ją sobie Wydział krajowy wyobraża, przyczem oczywiście w niczem nie przesądza odmiennym może w szczegółach zapatrywaniom c. k. Rady szkolnej krajowej, bo nie wątpi, że w zasadzie projekt ten nie natrafi na jej opozycyę.

Chodziłoby jeszcze o fundusze, których brak mógłby udaremnić wszelkie usiłowania, a nawet zniechęcić do podjęcia jakiejś żywszej akcyi.

Otóż co do funduszów Wydział krajowy stoi mutatis mutandis na tem samem stanowisku, jakie zajmuje ustawa normująca pokrywanie kosztów szkolnictwa ludowego, że w pierwszym rzędzie obowiązane są do tego czynniki miejscowe, bezpośrednią korzyść z nauczania odnoszące, a dopiero w razie niedostateczności środków lokalnych powszechność przychodzi w pomoc. Wychodząc z tego stanowiska, oświadcza Wydział krajowy gotowość do przedkładania na uzasadnione propozycye ze strony c. k. Rady szkolnej krajowej, Wysokiemu Sejmowi od wypadku do wypadku wniosków na subwencyonowanie poszczególnych kursów dla dorosłych analfabetów, kwotami ściśle oznaczonemi i wstawianemi do budżetu funduszu szkolnego krajowego tytułem nieobowiązujących stale subwencyj.

Zarazem ma zaszyt Wydział krajowy przesłać c. k. Radzie szkolnej krajowej przekazane mu uchwałami Wysokiego Sejmu z 31. października 1903 do zbadania w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową i przedłożenia wniosków na najbliższej sessyi petycye:

a to ls. 2.425/903 jak ·/. ruskiego Towarzystwa pedagogicznego we Lwowie o subwencyę na szkołę analfabetów we Lwowie,

ls. 2.785/903 jak ·/. Dyrekcyi szkoły dla dorosłych analfabetów we Lwowie, wreszcie

ls. 2.984/903 ·/. Zarządu głównego Towarzystwa szkoły ludowej w Krakowie o subwencyę na zakładanie kursów dla analfabetów, — nad którą to ostatnią petycyą Wysoki Sejm wprawdzie przeszedł do porządku dziennego, która jednak ze względu na treść niniejszego pisma kwalifikuje się również do rozponania przez c. k. Radę szkolną krajową.

O swej decyzyi zechce Rada szkolna krajowa Wydział krajowy zawiadomić.

Dodatek drożyźniany dla nauczycieli złoczowskich z powodu klęski pożaru.

Uchwałą z 30. października 1903 polecił Wysoki Sejm Radzie szkolnej krajowej, aby nauczycielstwu szkół ludowych w Złoczowie, dotkniętemu klęską pożaru, przyznała dodatek drożyźniany na rok jeden.

Wskutek tej uchwały przyznała Rada szkolna krajowa uchwałą z 23. stycznia 1904 L. 1.831 dwudziestu siedmiu nauczycielom i nauczycielkom szkół ludowych w Złoczowie doraźne zapomogi z Rubr. II. poz. 8. fund. szk. kraj. w kwotach od 100—200 K w ogólnej sumie 3.000 K.

Nauczycielom, którzy wskutek pożaru miasta Złoczowa ponieśli rzeczywiście szkody, udzieliła Rada szkolna już przedtem, wkrótce po klęsce pożaru, doraźne zapomogi z kredytu r. 1903 w kwotach od 150—200 K, w ogólnej sumie 950 K.

Powiększenie liczby inspektorów szkolnych.

Uchwałą z 30 października 1903 wezwał Wysoki Sejm c. k. Rząd, aby powiększył liczbę inspektorów krajowych i okręgowych, oraz utworzył posadę krajowego inspektora kursów i szkół rolniczych, a sumę potrzebną na ten cel wstawił do preliminarza budżetu na rok 1905, a nadto aby zwrócił szczególną uwagę na niedostateczną liczbę inspektorów szkolnych dla m. Lwowa

Rada szkolna krajowa, której tę uchwałę zakomunikowano, oznajmiła pod dniem 21. czerwca b. r. l. 20.168, że powyższe żądania Wysokiego Sejmu przedłożono p. Ministrowi wyznań i oświaty z obszernem uzasadnieniem i poparciem, ze względu na wielką potrzebę wzmocnienia nadzoru szkolnego W szczególności oprócz ustanowienia zawodowego inspektora dla kursów i szkół rolniczych, podniesiono potrzebę utworzenia nowej posady krajowego inspektora szkół, z przeznaczeniem dla szkół ludowych, zaś co do inspektorów szkolnych okręgowych przedstawiła Rada szkolna krajowa wniosek o systemizowanie w pierwszym rzędzie trzeciej posady dla okręgu miejskiego we Lwowie i drugiej posady dla lwowskiego okręgu zamiejskiego.

Załatwienia swej relacyi Rada szkolna krajowa dotąd nie otrzymała.

Subwencya rządowa na stypendya seminaryckie.

Uchwałą z 30. października 1903 wezwał Wysoki Sejm c. k. Rząd do podwyższenia subwencyi na stypendya dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych.

Uchwałę tę, zakomunikowaną c. k. Rządowi za pośrednictwem JExc p c. k. Namiestnika, p Minister wyznań i oświaty reskryptem z dnia 7. kwietnia 1904 l. 4.962 przyjął do wiadomości a zarazem nadmienił, że trudno się spodziewać, aby w najbliższym czasie mogło nastąpić podwyższenie subwencyi na cel powyższy dla Galicyi przeznaczonej, ponieważ ogólny kredyt na ten cel dopiero w r. 1902 został podwyższony do 215.000 K, a dotychczas z tej kwoty ogólnej niemal pełną trzecią część c. k. Radzie szkolnej krajowej galicyjskiej stale przyznaje się.

Rada szkolna krajowa komunikując ten reskrypt Wydziałowi krajowemu, nadmieniła ze swej strony, że sprawy

tej z oka nie spuści i nie zaniedba żadnej w przyszłości nadarzyć się mogącej sposobności, aby dążyć do pomyślnego jej załatwienia.

Ściąganie prestacyi szkolnych.

Uchwałą z 30. października 1903 wezwał W. Sejm c. k. Rząd, aby prestacye szkolne prędzej i energiczniej ściągał.

Uchwałę tę zakomunikowano c. k. Radzie szkolnej krajowej, która oznajmiła Wydziałowi krajowemu pismem z 1. lipca 1904 l. 20.149, że już reskryptem z 15. lipca 1903 l. 20.615 wydała polecenie do c. k. Starostw, aby zajęły się z całą sprężystością przymusowem ściąganiem należytości na rzecz krajowego funduszu szkolnego, na podstawie wykazów zaległości otrzymanych od Wydziału krajowego i o wyniku swych zarządzeń doniosły jak najrychlej Radzie szkolnej krajowej. C. k. Starostwa wykonały to polecenie w właściwym terminie, obecnie zaś skutkiem powyższej uchwały sejmowej zawezwała c. k. Rada szkolna krajowa ponownie wszystkie c. k. Starostwa, aby gorliwie zajęły się ściąganiem wszystkich zaległości i zapadłych już bieżących należytości na rzecz funduszu szkolnego krajowego i o wyniku swych zarządzeń doniosły jak najrychlej c. k. Radzie szkolnej krajowej.

Fundusz szkolny krajowy.

Zaległości czynne, odebrane od byłych funduszów szkolnych okręgowych.

Należytości czynne byłych funduszów szkolnych okręgowych, przelanych do funduszu szkolnego krajowego, wynosiły z końcem października 1902 wedle ostatniego sprawozdania ogółem . . . . . 141.758 K 86 g

Zaległość ta jednak ulega i ulegać będzie ciągłym zmianom, aż do zupełnego jej umorzenia, a to z powodu, że c. k. Rada szkolna krajowa przeprowadza jeszcze dalsze obrachunki ze stronami konkurencyjnemi i na podstawie tych obrachunków prostuje zaległości, przez c. k. urzędy podatkowe pierwotnie wykazane. Na podstawie takich poszczególnych obrachunków odpisano w czasie od 1. listopada do końca grudnia 1902 od powyższej zaległości ogółem kwotę . . 208 „ 80 „

Należytości czynne z powyższego tytułu wynosiły tedy z końcem roku 1902 kwotę . 141.550 K 06 g

Na poczet tej należytości spłacono w powyższym czasie . . . . . 1.032 „ 37 „

Pozostało w zaległości z końcem r. 1902 jak to w zamknięciu rachunków za rok 1902 wykazano, z której wedle budżetu miała wpłynąć w roku 1903 kwota 10.000 koron. 140.517 K 69 g

Na podstawie powyżej wymienionych obrachunków, tudzież z powodu przeniesienia do rubryki prestacyi szkolnych, odpisano w ciągu roku 1903 od powyższej zaległości ogółem kwotę . . . . 59.338 K 86 g
natomiast dopisano . . 2.939 „ 66 „
czyli w porównaniu odpisano ogółem . . 56 399 „ 20 „

Ogólne należytości czynne z powyższego tytułu wynosiły z końcem roku 1903 kwotę 84.118 „ 49 „

Na poczet tej należytości spłacono w r. 1903 kwotę . . . . . 3.815 „ 57 „
pozostało zatem w zaległości z końcem r. 1903 80.302 „ 92 „

Oprócz tego miał fundusz szkolny krajowy do żądania od miejskiego funduszu szkolnego okręgowego krakowskiego, tytułem zwrotu udzielonych z funduszu krajowego po koniec roku 1894 zaliczek — wedle ostatniego sprawozdania ogółem . . . . . 234.233 K 22 g
która pozostała też w zaległości, także z końcem roku 1902.

Na poczet tej zaległości zapłaciła gmina Kraków w roku 1903 dwie raty po 7.536 K 70 g, czyli . . . . . 15.073 „ 40 „

pozostało zaległości z końcem r. 1903 . . 219.159 K 82 g

Na podstawie orzeczenia c. k. Rady szkolnej krajowej akt LW. 20.847 ex 1904 odpisano w r. 1904 . . . . . 32.157 „ 81 „

obecna zatem należytość zaległa z powyższego tytułu wynosi jeszcze . . . . 187.002 K 01 g

W księgach kontowych funduszu szkolnego krajowego znajdowała się na przypisie — jak to w ostatniem sprawozdaniu wykazano — kwota . . . . . 69.512 „ — g
jako zwrot zaliczki, udzielonej miejskiemu funduszowi szkolnemu okręgowemu krakowskiemu w r. 1895, która też z końcem roku 1903 pozostała w zaległości.

Na podstawie aktu LW. 36.854 ex 1903 odpisano w r. 1904 kwotę . . . . 11.971 „ 56 „

pozostaje więc obecnie z tego tytułu zaległość 57.540 K 44 g
której płynność wszakże zależną jest od sprawdzenia przez c. k. Radę szkolną krajową zamknięcia rachunków za r. 1895, o co się ją równocześnie uprasza ponownie.

Prestacye szkolne.

Należytość zaległa z początkiem roku 1903, z tytułu wszystkich prestacyi szkolnych, wynosiła wedle zamknięcia rachunków za rok 1902 kwotę . . . 1,972.090 K 24 g
z tego odpisano w ciągu roku 1903 . . 23.879 „ 44 „

pozostało . 1,948.210 K 80 g

Należytość bieżąca za rok 1903 wedle zamknięcia rachunków za ten rok wynosiła 2,864.488 „ 56 „

Razem . . 4,812.699 K 36 g

Na to zapłacono w r. 1903 . . . 2,914.882 „ 49 „

pozostała zaległość z końcem r. 1903 . . 1,897.816 K 87 g
a po strąceniu zaległości biernej z końcem roku 1903, wynoszącej wedle zamknięcia rachunków . . . . . 75.937 „ 01 „

właściwa zaległość czynna z końcem r. 1903 wynosi . . . . . 1,821.879 K 86 g

Celem spiesznego i energicznego ściągania tych zaległych prestacyi, o ile one nie są spłacane razem z podatkami, przesyła się co roku szczegółowe wykazy wszystkim c. k. Starostwom, a zarazem uprasza się równocześnie Prezydyum c. k. Namiestnictwa o przynaglenie w tej sprawie.

Ostatnie takie zarządzenie, dotyczące stanu zaległości po koniec roku 1903, zostało już wydane.

Zaliczki na budynki szkolne.

Stan niespłaconych zaliczek na budynki szkolne z końcem roku 1902 wynosił wedle zamknięcia rachunków ogólną

kwotę		9.242 K 71 g
w ciągu roku 1903 odpisano		178 „ 95 „
pozostało		9.063 K 76 g
na to spłacono w roku 1903		3.107 „ 92 „
stan niespłaconych zaliczek z końcem r. 1903		5.955 K 84 g

Od czasu utworzenia po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z 22. września 1892 osobnego funduszu pożyczkowego na budowę szkół, nie udziela się już zaliczek z fuduszu szkolnego krajowego, lecz tylko ściąga się raty dotychczas niespłacone.

Taksy szkolne

Zaległe należytości taks spadkowych, przypadające na rzecz funduszu szkolnego krajowego, wynosiły z końcem roku 1902 . . . . 123.118 K 90 g

W ciągu roku 1903 odpisano	11.121 „ 80 „
pozostało	111.997 K 10 g
należytość za rok 1903 wedle zamknięcia rachunków	210.755 „ 79 „
razem	322.752 K 89 g
na to zapłacono w ciągu roku 1903	126.775 „ 72 „
pozostaje w zaległości z końcem roku 1903	195.977 K 17 g

Szczegółowe wykazy zaległych z końcem roku 1903 taks szkolnych, przesłano wszystkim c. k. Starostwom z prośbą o rychłe przymusowe ich ściągnięcie, a równocześnie proszono Prezydyum c. k. Namiestnictwa o przynaglenie Starostw do tej czynności.

Oprócz tego prowadzi się w tej sprawie z c. k. Sądami, Starostwami, Urzędami podatkowymi, Dyrekcyami skarbowemi i Magistratem lwowskim bardzo liczne korespondencye.

Inne należytości funduszu szkolnego krajowego.

Inne należytości czynne wynosiły z końcem roku 1902:

Odsetki od kapitałów	528 K 17 g
Dochody z dóbr, realności i innych praw	5.621 „ 70 „
Daniny	352 „ 68 „
Rozmaite wpływy	30.341 „ 75 „
razem	36.844 K 30 g

Należytości bieżące za rok 1903 wedle zamknięcia rachunków:

Odsetki od kapitałów	70 289 K 40 g	
Dochody z dóbr, realności i innych praw	43.496 „ 63 „	
Daniny	704 „ 20 „	
Zysk ze sprzedaży książek szkolnych	5.670 „ — „	
Dodatek z c. k. Skarbu państwa	109.885 „ 92 „	
Rozmaite wpływy	227.206 „ — „	457.252 „ 15 „
Ogółem		494.096 K 45 g
Z tego odpisano w ciągu roku 1903		907 „ 50 „
pozostało		493.188 K 95 g
Na to zapłacono w ciągu roku 1903		451.733 „ 14 „
pozostaje w zaległości z końcem roku 1903		41.455 K 81 g

Fundusz szkół ludowych z roku 1872.

Majątek tego funduszu wynosił z końcem roku 1902 w gotówce 1 g, w efektach nominalnej wartości 204.077 K 40 g.

Odsetki od efektów w roku 1903 przyniosły dochodu 8.128 K 02 g, z którego rozdzielono tytułem bezzwrotnych zasiłków na budowę szkół, a to:

po 800 K gminom: Dołęga, Brzesko, Faściszowa, razem	2.400 K — g
gminie Skurowa	700 „ — „
po 600 K gminom: Posada nowomiejska i Wołoszcza dla przysiółka Zady	1.200 „ — „
po 500 K gminom: Brzezinka, Słupiec, Czeluśnica i Ostrowa baranowska, razem	2.000 „ — „
po 400 K gminom: Klęczanom, Mokre i Rychwałd, razem	1.200 „ — „
po 300 K gminom: Czerlany i Ujanowice, razem	600 „ — „
Ogółem rozdzielono w roku 1903	8.100 K — g

Prywatne zakłady naukowe i wychowawcze.

Prywatna szkoła średnia żeńska we Lwowie.

Petycyę Towarzystwa prywatnego gimnazyum żeńskiego we Lwowie a przyznanie stałej subwencyi przekazał Wysoki Sejm uchwałą z dnia 31. października 1903 roku Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedstawienia wniosków w porozumieniu z Radą szkolną krajową.

Za inicyatywą pań Kamilli Chołoniewskiej i Róży Nussbaumowej zawiązało się w roku 1902 we Lwowie towarzystwo, które podjęło się utrzymywania gimnazyum żeńskiego we Lwowie a w miarę możności także w innych miastach Galicyi, aby uczennicom umożliwić wstęp na uniwersytet w charakterze studentek zwyczajnych. We wrześniu 1902 roku otwarto pierwszą klasę tego gimnazyum we Lwowie a postanowiono organizacyę jego zastosować zupełnie do ustroju gimnazyów państwowych. Będzie to więc gimnazyum ośmioklasowe obejmujące te same przedmioty obowiązkowe, w takim samym zakresie i w takiej samej ilości godzin na każdym stopniu, jak gimnazya męskie.

Dyrektorem zakładu jest p. Alexander Frączkiewicz, profesor III gimnazyum we Lwowie, a prezesem Towarzystwa utrzymującego gimnazyum Dr. Bronisław Radziszewski, profesor Uniwersytetu lwowskiego.

Dochody Zakładu w pierwszym roku jego istnienia wynosiły 5.968 K; pochodzą one głównie z opłaty szkolnej, która przyniosła 5.600 K. Wydatki wynosiły 7.740 K, w czem jednak 1.100 K na urządzenia szkolne. Zakład liczył w pierwszym roku 28 uczennic, między któremi było 15 religii rzymsko-katolickiej, 2 grecko-katolickiej, a 11 izraelitek.

C. k. Rada szkolna w pismie z d. 5. lutego 1904 L. 474 oznajmiła, „że ze sprawozdania delegata swego, który Zakład ten lustrował w roku 1902 i w styczniu 1904, powzięła wiadomość o dodatniej działalności tej szkoły. Kierownik i grono nauczycielskie spełniają swe obowiązki bardzo gorliwie tak pod względem wychowawczym jak i dydaktycznym, stan nauki jest bardzo dobry a Wydział Towarzystwa złożony z najpoważniejszych osobistości naszego świata naukowego szczerą opieką otacza młodzież i nauczycieli. Wobec tego nie waha się Rada szkolna krajowa poprzeć jak najusilniej petycyę o udzielenie subwencyi na utrzymanie tej szkoły“.

Na podstawie tego wyniku badań wstawił Wydział krajowy do preliminarza budżetu roku 1905 subwencyę w kwocie 1.000 K dla prywatnego gimnazyum żeńskiego we Lwowie.

Szkoła żeńska w Rawie.

Uchwałą z dnia 10. lipca 1902 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania w porozumieniu z Radą szkolną krajową i ewentualnego uwzględnienia przy układaniu preliminarza petycyę SS. Dominikanek w Rawie o subwencyę na rozszerzenie budynku szkoły żeńskiej w Rawie.

Według oznajmienia Rady szkolnej krajowej szkoła 5-klasowa żeńska w Rawie mieści się w budynku klasztornym, będącym własnością Zgromadzenia SS. Dominikanek, a nauki udzielają zakonnice tego Zgromadzenia. W budynku tym mają pomieszczenie tylko cztery sale szkolne, które wobec wzmagającej się z każdym rokiem frekwencyi już dawno nie wystarczają.

SS. Dominikanki postanowiły więc przystąpić do rozszerzenia budynku klasztornego przez dobudowanie piętra, aby w ten sposób uzyskać cztery nowe sale szkolne. Koszta tej budowy obliczono na sumę około 27.000 K.

Gdyby SS. Dominikanki odmówiły dotychczasowego pomieszczenia, strony konkurencyjne musiałyby przystąpić do budowy nowej szkoły żeńskiej w myśl art. 9. ust. z 24. kwietnia 1894 Nr. 49. Dz. u. kr. a budowa taka pociągnęłaby za sobą znaczny stosunkowo wydatek z funduszu szkolnego krajowego.

Z tych powodów Rada szkolna krajowa poparła usilnie petycyę SS. Dominikanek i przedstawiła Wydziałowi krajowemu wniosek wstawienia odpowiedniej subwencyi do preliminarza na r. 1904.

Gdy jednak wniosek ten nadszedł do Wydziału krajowego już po zestawieniu tego preliminarza, mógł Wydział krajowy uwzględnić go dopiero w preliminarzu funduszu szkolnego krajowego na roku 1905, uwzględnił go zaś w ten sposób, że nie chcąc jednorazową znaczniejszą subwencyą obciążyć nadmiernie budżetu, wstawił na rok 1905 tylko 800 K, jako pierwszą ratę subwencyi w sumie 8.000 K, która w ciągu lat dziesięć ratami miałaby być spłaconą.

Instytut Lenartowicza w Stanisławowie.

Instytut imienia Lenartowicza w Stanisławowie jest prywatnym Zakładem wychowawczym żeńskim założonym i utrzymywanym przez stanisławowski oddział Towarzystwa pedagogicznego. Plan naukowy instytutu, zatwierdzony przez Radę szkolną krajową jest zbliżony do planu naukowego przepisanego dla publicznych seminaryów nauczycielskich żeńskich, dlatego też Zakład ten bywa powszechnie uważany za prywatne seminaryum nauczycielskie żeńskie.

Kierownikiem instytutu odpowiedzialnym wobec władz za stan Zakładu jest obecnie ksiądz katecheta Seminaryum nauczycielskiego w Stanisławowie. Grono nauczycieli składa się z nauczycieli szkół średnich, z seminaryum nauczycielskiego, a po części także szkół ludowych.

Liczba uczennic wynosiła w roku bieżącym około 160.

Kurs nauk jest 4-letni, a po ukończeniu kursu przystępują uczennice zwykle do egzaminu dojrzałości w publicznych seminaryach nauczycielskich. W szkołach ludowych w kraju pracuje obecnie około 90 nauczycielek, które uczęszczały do instytutu Lenartowicza, co jest dowodem pożytecznej działalności tego Zakładu.

Dochody sam czerpie Zakład głównie z opłat uczennic, które wynoszą od 4 — 16 K miesięcznie. Nadto otrzymuje Zakład drobne zasiłki ze strony gminy Stanisławowskiej i Wydziału Rady powiatowej. Z powodu szczupłych dochodów nie może Zakład należycie się rozwijać a zwłaszcza pomieszczenie jego pozostawia dużo do życzenia.

Zakład wniósł petycyę o subwencyę, którą uchwałą sejmową z 30. października 1903 przekazano Wydziałowi krajowemu do zbadania w porozumieniu z Radą szkolną krajową i ewentualnego uwzględnienia w preliminarzu na r. 1905.

Na podstawie przychylnej opinii Rady szkolnej krajowej wstawił Wydział krajowy do preliminarza na r. 1903 subwencyę dla instytutu Lenartowicza w Stanisławowie w kwocie 600 K.

Zakład wychowawczy Bazylianek w Stanisławowie.

Zakład ten ma charakter płatnej bursy, w której w roku szkolnym 1903/4 znajdowało pomieszczenie 18 uczennic częścią za opłatą 30 — 40 K miesięcznie, częścią zupełnie bezpłatnie. Wychowanice uczęszczają do szkół publicznych w Stanisławowie, w instytucie zaś pobierają nadto lekcye muzyki i języka francuskiego. Oprócz opłat od uczennic nie posiada Instytut żadnych dochodów.

Petycya Instytutu o zasiłek została uchwałą sejmową z d. 30. października 1903 odesłaną do Wydziału krajowego do zbadania w porozumieniu z Radą szkolną krajową i ewentualnego uwzględnienia przy układaniu preliminarza na r. 1905.

Ponieważ według opinii Rady szkolnej krajowej Instytut ten zasługuje na udzielenie zasiłku z funduszu krajowego, przeto Wydział krajowy wstawił dlań do preliminarza na r. 1905 zasiłek w kwocie 400 K

Szkoła Bazylianek w Jaworowie.

Petycya Przełożonej SS. Bazylianek w Jaworowie o subwencyę na rozszerzenie budynku 5. kl. szkoły wydziałowej żeńskiej w Jaworowie, przekazana Wydziałowi krajowemu uchwałą sejmową z 30. października 1903 do zbadania w porozumieniu z Radą szkolną krajową i ewentualnego uwzględnienia przy układaniu budżetu na rok 1905, była badaną przez c. k. Radę szkolną krajową. Według opinii tej władzy konwent zasługuje ze wszech miar na pomoc materyalną przy zamierzonem rozszerzeniu budynku szkolnego. Szkoła utrzymywana przez konwent rozwija się bowiem pomyślnie i odpowiada w zupełności swemu zadaniu. Korzysta z niej wiele dziewcząt z rozmaitych stron kraju, jako konwiktorki za stosunkowo niskiem wynagrodzeniem, a nadto uczęszcza do tej szkoły znaczna ilość uboższych dziewcząt z miasta Jaworowa i bliższej okolicy, pobierając naukę bezpłatnie

Budynek szkolny wymaga niezbędnie rozszerzenia, którego koszt obliczono na 20—24.000 K. Na pokrycie tego wydatku rozporządza konwent sumą 16.000 K, pozostaje więc do pokrycia 4—8.000 K.

Wydział krajowy na podstawie przychylnej opinii Rady szkolnej krajowej postanowił przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na udzielenie subwencyi 6.000 K, rozłożonej na 15 rat rocznych po 400 K.

Szkoła polska w Morawskiej Ostrawie.

Przekazana Wydziałowi krajowemu uchwałą Wysokiego Sejmu z 31. października 1903 do zbadania petycya Zarządu głównego Towarzystwa szkoły ludowej w Krakowie o subwencyę na szkołę polską w Morawskiej Ostrawie została przez Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową zbadana, a wynik tego badania jest następujący:

Szkoła polska w Morawskiej Ostrawie, wprowadzona w życie dnia 1. września 1902 roku ma charakter szkoły wyższego typu. W roku bieżącym czynne są trzy klasy, na rok zaś 1904/5 projektowaną jak pełna szkoła czteroklasowa.

W bieżącym roku szkolnym uczęszcza do szkoły 57 dziewcząt i 50 chłopców — razem 107 dzieci. Zarząd spodziewa się

w przyszłym roku dwa razy tak wielkiej liczby dzieci. W szkole pracują obecnie trzy siły nauczycielskie z przepisaną kwalifikacyą, w roku szkolnym 1904/5 przybędzie czwarta siła.

W roku 1902 wynosiły koszta utrzymania tej szkoły (za 4 miesiące) 2.972 K 57 h, w roku 1903 kwotę 6.591 K 26 h, w roku bieżącym do końca maja 3.320 K. Ogółem wydało Towarzystwo szkoły ludowej w Krakowie na tę szkołę od jej założenia po koniec maja 1904 kwotę 12.683 K 73 h.

Wydatki te wzrastać będą w następnych kilku latach, gdyż Zarząd główny Towarzystwa szkoły ludowej postanowił tę szkołę doprowadzić do 6 klas, w latach następnych przeto przybywać będzie co roku po jednej klasie, wskutek czego wzrośnie znacznie wydatek na płace nauczycieli, na urządzenie szkoły i środki naukowe.

Wobec tego, że szkoła w Morawskiej Ostrawie spełnia ważne zadanie narodowe a Towarzystwo szkoły ludowej z funduszów swoich utrzymuje szkołę polską w Białej i Leszczynach, kursa analfabetów, czytelnie i wypożyczalnie książek, Rada szkolna krajowa uważa petycyę za uzasadnioną i poleca ją usilnie do uwzględnienia.

Petycya SS. Felicyanek w Bełzie o subwencyę na spłatę długu zaciągniętego na budowę szkoły żeńskiej w Bełzie.

Petycya, o której tu mowa, została uchwałą Wysokiego Sejmu z r. 1903 przekazana Wydziałowi krajowemu do zbadania w porozumieniu z Radą szkolną krajową i ewentualnego uwzględnienia przy układaniu preliminarza na r. 1905.

Rada szkolna krajowa poparła usilnie tę petycyę, Siostry Felicyanki bowiem pomieściły publiczną 5-klasową szkołę żeńską w Bełzie w własnym budynku, gdyż gmina odpowiedniego budynku na ten cel nie posiada. Budynek szkolny wystawiły Siostry Felicyanki przy pomocy pożyczki bezprocentowej z funduszu pożyczkowego na budowę szkół, w kwocie 16.000 K. — Koszt budynku wynosi 29.000 K.

Wydział krajowy oznajmił Radzie szkolnej krajowej, że zdaniem jego Siostrom Felicyankom w Bełzie możnaby i należałoby przyjść w pomoc przez rozłożenie na dłuższy szereg lat pożyczki zaciągniętej przez nie w funduszu powyższym. Pożyczka ta została im udzieloną na spłatę w 10 ratach rocznych po 1.600 K począwszy od r. 1900, zatem w r. 1904 zapadła 5-ta rata i umorzoną już została połowa sumy pożyczkowej. Jeżeliby przeto pozostałą drugą połowę w kwocie 8.000 K. rozłożono do spłaty na lat 10, w takim razie Siostry Felicyanki począwszy od r. 1905 miałyby do spłacania rocznie zamiast dotychczasowych 1.600 K tylko po 800 K. Byłaby to dla nich znaczna ulga i pomoc, a Wydział krajowy oświadczył, że ze swej strony zgadza się na tę prolongatę.

Internat XX. Zmartwychwstańców we Lwowie.

Ze subwencyi w kwocie 9.000 K. udzielonej Internatowi XX Zmartwychwstańców we Lwowie przedłożył przełożony Zgromadzenia rachunek, z którego wynika, że Zakład utrzymywał w r 1902/903 15 uczniów narodowości ruskiej, a gdy koszta utrzymania jednego ucznia wynoszą rocznie 600 K., przeto subwencya w całości została wyczerpaną.

Prócz owych 15 uczniów korzystających z subwencyi sejmowej, utrzymywał Zakład 12 uczniów zupełnie bezpłatnie, a 38 poczynił znaczne zniżki w opłacie rocznej, pokrywając wynikające stąd niedobory datkami swych dobrodziejów.

W roku szkolnym 1902/903 było w Zakładzie uczniów 145, z których tylko 6 otrzymało świadectwa niepomyślne, reszta tj. 139 przeszła do klas wyższych z dobrym lub bardzo dobrym postępem a 10 otrzymało postęp celujący.

W r. szkoln. 1903/904 również 15 uczniów narodowości ruskiej korzystało bezpłatnie z Internatu; z tych jeden złożył maturę, a 14 przeszło do klas wyższych z odznaczeniem. Oprócz tych 15 uczniów korzystających z subwencyi Wysokiego Sejmu, Zakład utrzymywał w r. 1903/904 16 uczniów zupełnie bezpłatnie a 32 po zniżonej cenie. Ogólna liczba internistów w r. 1903/904 wynosiła 146.

Rozdział subwencyi uchwalonych ryczałtowo.

Zasiłki dla kształcących się w naukach i sztukach.

W budżetach krajowych na rok 1903 i 1904, przeznaczył Wysoki Sejm ryczałt po 6.000 K, czyli w łącznej sumie 12 000 K. do rozporządzenia Wydziału krajowego na zasiłki dla kształcących się w naukach i sztukach.

Z powyższej kwoty przyznał Wydział krajowy następujące zasiłki:

a) na kształcenie się w malarstwie: Helenie Flakowiczównej 200 K, Annie Ziembickiej 400 K, Maryi Karpińskiej 200 K, Uszerowi Deligtischowi 400 K, Jerzemu Merklowi 200 K, Józefowi Kaniakowi 400 K., Stanisławowi Czajkowskiemu 200 K, Janowi Grondalczykowi 300 K. Tymonowi Niesiołowskiemu 200 K, Janowi Truszowi 800 K, Michałowi Kowalowi 300 K, Modestowi Sosence 400 K, Romanowi Voelplowi 200 K, Stefanowi Sonnenwendtowi 100 K, i Dyonizemu Besteckiemu 80 K.

b) na kształcenie się w rzeźbiarstwie: Antoniemu Sowińskiemu 800 K, Stanisławowi Ostrowskiemu 400 K, Włodzimierzowi Koniecznemu 800 K i Maryi Czajkowskiej 400 K.

c) na kształcenie się w śpiewie: Czesławowi Muszyńskiemu 1.000 K, Leonowi Natkesowi 200 K, Maryi Mokrzyckiej 300 K, Apolonii Ogrodnikównej 400 K, Michałowi Nikopolemu 800 K, Maryi Czemeryńskiej 200 K, Anastazyi Pepłowskiej 200 K, Wandzie Tarnawieckiej 200 K, Emilowi Jarzyckiemu 200 K i Adamowi Okońskiemu 400 K.

d) na kształcenie się w muzyce: Władysławowi Szczepańskiemu 400 K, Bolesławowi Kopystyńskiemu 400 K, Zofii Zaączkowskiej 200 K, i Eugeniuszowi Protaszewiczowi 50 K.

Zarazem stosownie do powziętej na posiedzeniu Wysokiego jSejmu z dnia 31. października 1903 uchwały, zażądał Wydział krajowy od kształcących się w śpiewie, złożenia obowiązującej deklaracyi, iż w razie zaangażowania na scenie niepolskiej obowiązują się otrzymaną subwencyę zwrócić.

Wszyscy obdarzeni zastosowali się do powyższej uchwały i złożyli odpowiednie deklaracye.

Od kształcących się w malarstwie i rzeźbie nie żądał Wydział takiej deklaracyi.

Zasiłki na budowę domów dla internatów uczniów seminaryów nauczycielskich.

Z kredytu przeznaczonego przez Wysoki Sejm w budżetach krajowych na rok 1903 i 1904 łącznie w sumie 80.000 koron, na budowę domów dla internatów uczniów seminaryów nauczycielskich, przyznał Wydział krajowy:

internatowi im. G. Piramowicza w Lwowie 25.000 K, internatowi dla uczniów c. k. seminaryum nauczycielskiego w Krakowie 18.000 K, internatom męskim w Krośnie 20.000 K, w Zaleszczykach 10.000 K, w Sokalu 1000 K, internatowi św. Józefa w Tarnowie 2.000 K, w Tarnopolu 1000 K, internatowi utrzymywanemu przez konwent PP. Benedyktynek dla uczennic c. k. seminaryum nauczycielskiego w Przemyślu 2.000 K

i dla internatu dla dziewcząt utrzymywanego przez SS. Bazylianki w Przemyślu 1000 koron.

Zasiłki dla internatów istniejących przy Seminaryach nauczycielskich.

Uchwałami z dnia 30. i 31. października r. 1903 przeznaczył Wysoki Sejm w budżetach krajowych na rok 1903 i 1904 ryczałt na zasiłki dla istniejących już internatów przy seminaryach nauczycielskich po 12.000 K łącznie w kwocie 24.000 K.

Gdy nadto z dotacyi roku 1902 pozostała niewydana kwota 1000 K, przeto fundusz do dyspozycyi na subwencye dla istniejących już internatów wynosił ogółem 25.000 koron. Ryczałt ten rozdzielił Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową w sposób następujący:

Dla Internatów męskich:

1) Zarządowi Internatu św Józefata w Lwowie 1.200 K,
2) Zarządowi Internatu im. Piramowicza we Lwowie 1.600 K.
3) Zarządowi Internatu dla uczniów Seminaryum nauczycielskiego w Krakowie 3.000 K,
4) Zarządowi Internatu w Stanisławowie 1.400 K,
5) Zarządowi Internatu w Sokalu 1.600 K,
6) Zarządowi Internatu w Tarnowie 2.200 K,
7) Zarządowi Internatu w Samborze 2.500 K,
8) Zarządowi Internatu w Krośnie 1.200 K,
9) Zarządowi Internatu w Zaleszczykach 1.400 K,
10) Zarządowi Internatu w Tarnopolu 1000 K.

Dla Internatów żeńskich:

1) Zarządowi Internatu dla kandydatek c. k. seminaryum naucz. żeńskiego we Lwowie 1.500 K,
2) P. Helenie Zawadzkiej, kierowniczce prywatnego Internatu dla seminarzystek we Lwowie, 800 K,
3) Zarządowi Internatu SS. Nazaretanek w Krakowie 2.200 K,
4) Zarządowi Internatu SS. Felicyanek w Przemyślu 1.600 K,
5) Zarządowi Internatu PP. Benedyktynek w Przemyślu 900 K,
6) Zarządowi Internatu SS. Bazylianek w Przemyślu 900 K.

Zasiłki dla burs mieszczących ubogą młodzież polską i ruską.

Uchwałą z dnia 30. października 1903 przeznaczył Wysoki Sejm w budżecie na rok 1903, ryczałt w kwocie 10.000 K „na zasiłki dla burs mieszczących młodzież polską i ruską“, do rozporządzenia Wydziału krajowego w porozumieniu z c. k Radą szkolną krajową. Ryczałt ten rozdzielił Wydział krajowy w sposób następujący:

Bursie polskiej ks. Dymnickiego w Rzeszowie i bursie jubileuszowej im. św. Mikołaja w Przemyślu po 600 K, bursie ruskiej w Tarnopolu i instytutowi św. Mikołaja we Lwowie po 500 K, bursie im. Stefana Batorego w Wadowicach, bursie im. Kopernika w Jarosławiu, bursie ruskiej Towarzystwa pedagogicznego we Lwowie po 450 K, bursie im. Kraszewskiego w Stanisławowie, bursie przemyskiej w Przemyślu, bursie jubileuszowej im. ces. Franciszka Józefa I w Sanoku, bursie

polskiej im. A. Mickiewicza w Drohobyczu i bursie im. Jakóbowicza w Brzeżanach po 400 K, bursie im Tadeusza Kościuszki w Złoczowie i bursie ruskiej w Nowym Sączu po 350 K, bursie gimnazyalnej w Samborze, bursie w Domu im. Kościuszki we Lwowie, bursie im. Tadeusza Kościuszki w Nowym Sączu i bursie ruskiej Towarzystwa pedagogicznego w Stanisławowie po 300 K, bursie dla synów nauczycieli szkół ludowych w Krakowie i bursie gimnazyalnej im. A. Mickiewicza w Bochni po 250 K, bursie im. Mickiewicza w Stryju, bursie im. św. Jadwigi w Dębicy, bursie chrześcijańskiej w Brodach, bursie ruskiej im. św. Jana Chrzciciela w Drohobyczu, bursie ruskiej im. św. Włodzimierza w Samborze i bursie ruskiej w Brzeżanach po 200 K, bursie ruskiej im. św. Onufrego w Jarosławiu 150 K, bursie polskiej w Tarnopolu, bursie polskiej ludowej w Samborze, bursie ruskiej w Stryju, bursie ruskiej w Brodach, bursie włościańskiej we Lwowie, bursie ruskiej św. Michała w Kołomyi i ruskiej bursie włościańskiej w Stanisławowie po 100 K.

Ryczałt na r. 1904 uchwalony, zostanie rozdzielony po nadejściu propozycyi z c. k. Rady szkolnej krajowej.

Zasiłki dla Stowarzyszeń akademickich.

Wysoki Sejm przeznaczył uchwałą z dnia 30. października 1903 kwotę 2.800 K jako ryczałt na rok 1903 dla stowarzyszeń akademickich, do rozporządzenia Wydziału krajowego.

Z ryczałtu tego przyznał Wydział krajowy następujące zasiłki:

400 K Czytelni akademickiej we Lwowie, po 300 K: Bratniej pomocy słuchaczów wszechnicy lwowskiej i Bratniej pomocy słuchaczów politechniki lwowskiej; po 200 K: Bibliotece słuchaczów prawa we Lwowie, Bibliotece słuchaczów prawa uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i Domowi techników we Lwowie; po 150 K: Bratniej pomocy słuchaczów akademii weterynaryjnej we Lwowie, Czytelni akademickiej im. A. Mickiewicza w Krakowie i Bibliotece uczniów wydziału lekarskiego uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; po 100 K: Bratniej pomocy słuchaczów wszechnicy lwowskiej, jako komitetowi budowy „Domu akademickiego“ we Lwowie, ruskiemu Towarzystwu słuchaczów politechniki „Osnowa“ we Lwowie i Towarzystwu „Akademiczna Hromada“ we Lwowie.

Wskutek takiego rozdziału pozostała jeszcze do dyspozycyi kwota 450 K, którą Wydział krajowy zarezerwował dla 2 towarzystw a to „Wzajemnej pomocy“ i „kuchni akademickiej“ w Krakowie, które stale były subwencyą zasilane, a jeszcze wówczas nie wniosły odnośnych petycyi. Gdy jednak do czerwca 1904 t. j. do chwili przystąpienia Wydziału krajowego do uskutecznienia rozdziału ryczałtu na r. 1904, uchwalonego przez Wysoki Sejm w tej samej wysokości i na ten sam cel, nie wpłynęły petycye ze strony wspomnianych dwóch towarzystw, wówczas wcielił Wydział krajowy ową resztę z r. 1903 w kwocie 450 K do ryczałtu na rok 1904. Ten zaś ostatni ryczałt rozdzielił Wydział krajowy w sposób następujący:

Czytelni akademickiej we Lwowie 400 K, tudzież dodatkową subwencyę 150 K na założenie pracowni naukowej; po 300 K towarzystwu Bratniej pomocy słuchaczów politechniki we Lwowie i Bratniej pomocy słuchaczów wszechnicy lwowskiej, której przyznano dodatkowo 200 K na utrzymywaną przez to towarzystwo „kuchnię akademicką“; po 200 K: Bratniej pomocy słuchaczów wszechnicy lwowskiej jako komitetowi budowy „Domu akademickiego“ we Lwowie, Bibliotece słuchaczów prawa we Lwowie, Bibliotece słuchaczów prawa uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i Domowi techników we Lwowie; po 150 K: Bratniej pomocy słuchaczów akademii we-

terynaryjnej we Lwowie, Czytelni akademickiej im. A. Mickiewicza w Krakowie, Bibliotece uczniów wydziału lekarskiego uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; po 100 K: Towarzystwu słuchaczów politechniki „Osnowa“ i towarzystwu „Akademiczna hromada“ we Lwowie.

Towarzystwo „Akademiczna hromada“ nie przyjęło jednak przyznanej subwencyi.

Wskutek takiego rozdziału pozostała reszta do rozdziału w kwocie 550 koron.

Zasiłki dla polskich i ruskich Towarzystw, mających na celu wspomaganie ubogich uczniów.

Uchwałami z 30. i 31. października 1903 przeznaczył Wysoki Sejm w budżetach krajowych na rok 1903 i 1904 ryczałt na zasiłki dla polskich i ruskich towarzystw mających na celu wspomaganie ubogich uczniów po 1.200 K łącznie w kwocie 2.400 K.

Ryczałt ten rozdzielił Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową po 200 między następujące towarzystwa:

Stowarzyszenie dla wspierania ubogiej młodzieży szkół średnich wyznania mojżeszowego, Towarzystwo „Szkilna pomicz“, ruskie Towarzystwo pedagogiczne i Towarzystwo „Ruśłan“ we Lwowie, Stowarzyszenie dwucentowych wkładek i Towarzystwo im. św. Cyryla w Przemyślu; Towarzystwo pomocy naukowej w Sanoku, komitet kuchni dla młodzieży szkolnej w Zaleszczykach, Towarzystwo „Szkilna pomicz“ w Samborze, Kołomyi, Stanisławowie i w Tarnopolu.

Subwencya dla polskich i ruskich Towarzystw gimnastycznych sokolich we Lwowie i na prowincyi.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 30. października 1903 przeznaczył w budżecie krajowym na rok 1903 ryczałt w kwocie 4.000 koron na zasiłki dla polskich i ruskich Towarzystw sokolich we Lwowie i na prowincyi.

Ryczałt ten rozdzielił Wydział krajowy zgodnie z propozycyą Związku polskich gimnastycznych Towarzystw sokolich we Lwowie w sposób następujący:

po 400 K: dwom polskim Towarzystwom gimnast. „Sokół“ a to w Przemyślu i w Rzeszowie; po 300 K: trzem polskim Towarzystwom gimnast. „Sokół“ a to w Bochni, Stanisławowie i Tarnopolu; po 250 K: polskiemu Towarzystwu gimnast. „Sokół“ w Kołomyi; po 200 K: trzem polskim Towarzystwom gimnast. „Sokół“ a to w Jarosławiu, Podgórzu i w Wadowicach, nadto ruskiemu Towarzystwu gimnastycznemu „Sokił“ we Lwowie 200 koron; 150 K polskiemu Towarzystwu gimnast. „Sokół“ w Gorlicach; po 100 K ośmiu polskim Towarzystwom gimnastycznym „Sokół“ a to w Bóbrce, Brzeszku, Brzeżanach, Buczaczu, Mościskach, Wieliczce, Zaleszczykach i w Żółkwi, nadto dla filii lwowskiego ruskiego Towarzystwa gimnast. „Sokił“ w Stanisławowie 100 K i po 100 K dotychczas niezasilanym pięciu Towarzystwom polskim gimnastycznym „Sokół“ a to w Białej, Czortkowie, Horodence, Samborze i w Sokalu.

Ponieważ ogólna suma wszystkich zasiłków przekracza ryczał w kwocie 300 koron, przeto kwotę tę przyznał Wydział krajowy z ryczałtu przeznaczonego na rok 1904, którego rozdział nastąpi po przedłożeniu wniosków ze strony Związku polskich gimnastycznych Towarzystw sokolich we Lwowie.

Ryczałt dla Towarzystw muzycznych i spiewackich.

Uchwałami z dnia 30. października i z 31. października 1903 wstawił Wysoki Sejm do budżetów na r. 1903 i 1904 po 3.000 K tytułem ryczałtów do rozporządzenia Wydziału krajowego i przyznania zasiłków po zbadaniu istotnych potrzeb, działalności i pożyteczności pod względem nauki spiewu i muzyki Towarzystwom muzycznym „Lutni“, „Bojanowi“ i „Echu“

we Lwowie, „Lutni“ w Krakowie, Towarzystwom im. „Moniuszki“ w Kołomyi i Stanisławowie, „Bojanowi“ w Stanisławowie i „Harmonii“ w Jaśle.

Wydział krajowy rozdzielił te ryczałty w ten sposób, że przyznał z nich tytułem subwencyi za lata 1903 i 1904.

„Lutni“ we Lwowie po . . .	1.000 K
„Lutni“ w Krakowie po . . .	600 „
„Echu“ we Lwowie po . . .	800 „
„Bojanowi“ we Lwowie . . .	600 „

Petycyj Towarzystw imienia Moniuszki w Kołomyi i Stanisławowie, Bojana w Stanisławowie i Harmonii w Jaśle, które na powyższe ryczałty również przekazane zostały, nie mógł Wydział krajowy uwzględnić, ponieważ kwoty ryczałtów uchwalono w tej samej wysokości co w latach poprzednich, Towarzystwom zaś, które dotychczas z ryczałtów tych korzystały t. j. Lutniom we Lwowie i Krakowie, Echu we Lwowie i Bojanowi we Lwowie, nie mógł Wydział krajowy umniejszać dotacyi od wielu lat w tych samych kwotach pobieranej, zwłaszcza, że kwoty te przez Wys. Sejm zostały ustanowione przed zryczałtowaniem całego kredytu, które dopiero w roku 1901 nastąpiło.

Subwencya dla Stowarzyszeń rzemieślniczych we Lwowie i na prowincyi.

Z ryczałtu uchwalonego przez Wysoki Sejm w kwocie 3.000 koron otrzymały w roku 1903 zasiłki następujące towarzystwa:

„Zorya“ we Lwowie 250 K, „Gwiazda“ w Gródku 50 K, „Gwiazda tarnowska“ w Tarnowie 100 K, „Gwiazda“ we Lwowie 200 K, „Praca“ w Tarnowie 125 K, „Gwiazda“ w Rzeszowie, Brodach, Jarosławiu, Drohobyczu, Stanisławowie i Przemyślu po 100 K, „Gwiazda“ w Zaleszczykach 50 K, „Skała“ we Lwowie 200 K, Kółko amatorskie chrześciańskich robotników i robotnic w Białej 100 K, „Przyjaźń“ we Lwowie 350 K, „Przyjaźń“ w Rzeszowie 150 K, „Przyjaźń“ w Tarnopolu i Jaworznie po 100 K, „Przyjaźń“ w Grybowie 75 K, Ruska bursa rzem. we Lwowie 100 K, Towarzystwo Kilińskiego we Lwowie i takież Towarzystwo w Stanisławowie po 50 K, „Zorya“ w Drohobyczu 50 K, „Ojczyzna“ w Tarnowie 100 K, „Jad Charuzim“ we Lwowie 100 K, „Przyjaźń“ w Limanowej 100 K.

Ryczałt uchwalony przez Wysoki Sejm na rok 1904 rozdzielił Wydział krajowy w tych samych kwotach tym samym towarzystwom.

Sprawy konserwatorskie.

Restauracya wieży kościoła Panny Maryi w Krakowie.

Uchwałą z 2. listopada 1903 przekazał Wys. Sejm petycyę gminy m. Krakowa o subwencyę na restauracyę wieży kościoła N. P. Maryi w Krakowie — Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Od dłuższego już czasu spostrzeżono kruszenie się cegieł w górnych murach wyższej wieży Maryackiej, skutkiem czego drobniejsze kawałki gruzu spadały na chodniki; później zaczęły spadać także większe odłamy cegieł, grożąc bezpieczeństwu przechodniów. Wskutek tego Rada miejska zarządziła w roku 1895. zbadanie murów w całej wysokości wieży, które wykazało, że w górnej ośmiobocznej części wieży mury są znacznie uszkodzone. Wówczas już stwierdzono potrzebę restauracyi, której koszt obliczono w przybliżeniu na 40.000 koron, ale na razie nie zabrano się do roboty, odkładając ją do pomyślniejszej chwili. Dopiero zawalenie się Campanilli św. Marka w Wenecyi (w lipcu 1902) przyspieszyło rozpoczęcie restauracyi. Rada miejska na posiedzeniu 9. października 1902 uchwaliła kredyt 17.000 kor.,

wybrała osobną komisyę do kontroli i nadzoru, i poleciła bezzwłocznie sporządzenie kosztorysu całkowitego odrestaurowania i zabezpieczenia wieży tak zewnątrz jak wewnątrz.

Na podstawie tych uchwał zabrano się natychmiast do restauracyi górnej ośmiobocznej części wieży i do zimy zrestaurowano mury i ciosy w dolnej części ośmioboku. Gdy po dokonaniu tych robót sporządzony został kosztorys na dalsze roboty, Rada miejska 23. czerwca 1903 uchwaliła dalszy kredyt w kwocie 15.000 kor. i poleciła Magistratowi wykonanie dalszej restauracyi pod nadzorem komitetu, na którego czele stanął c. k. konserwator Dr. Stan Tomkowicz.

Na zarządzenie komitetu i za jego wskazówkami sporządzony został dokładny kosztorys całkowitej restauracyi wieży Maryackiej opiewający na 146.000 koron — tak, że cały koszt restauracyi łącznie z wydatkami już dotychczas poniesionymi, przedstawia się w kwocie 178.000 kor. Z tej kwoty gmina m. Krakowa pokryła już 32.000 kor., pozostaje przeto do pokrycia 146.000 koron. Ponieważ wydatek ten przechodzi możność gminy m. Krakowa, wniosła ona do c. k. Rządu i do Wys. Sejmu petycye o przyjęcie tego wydatku po połowie na fundusze państwa i kraju.

Wydział krajowy w przekonanaiu, że samo przedstawienie tej sprawy starczy za uzasadnienie potrzeby subwencyi krajowej, postanowił przedstawić Wys. Sejmowi wniosek o przyznanie na cel restauracyi wieży Maryackiej subwencyi w kwocie 70.000 kor. płatnej w 10 ratach od r. 1905 pod warunkiem, że c. k. Rząd przyzna na ten sam cel subwencyę w równej wysokości z funduszów państwa.

Kościół św. Anny w Krakowie.

Przekazana Wydziałowi krajowemu uchwałą sejmową z 2. listopada 1903 petycya komitetu kościoła św. Anny w Krakowie o subwencyę na restauracyę fasady tegoż kościoła, stała się bezprzedmiotową. Według oznajmienia Krakowskiego grona c. k. konserwatorów, restauracya fasady, o której w petycyi mowa, została jeszcze w lecie r. 1903 ukończoną, a cały niedobór kosztów restauracyi, na którego pokrycie miała służyć sejmowa subwencya, t. j. około 2.400 koron, pokrył z własnych funduszów zmarły tymczasem proboszcz tego kościoła, śp. ks. dr. Julian Bukowski.

Kościół św. Piotra i Pawła w Krakowie.

Uchwałą z 31. października 1903. wstawił W. Sejm do budżetu na rok 1904 tytułem subwencyi nadzwyczajnej kwotę 4.000 K. na restauracyę kościoła św. Piotra i Pawła w Krakowie a zarazem osobną rezolucyą polecił Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem celem wyjednania subwencyi na tę restauracyę z funduszów państwowych.

Wskutek tej uchwały odniósł się Wydział krajowy pismem z 22. grudnia 1903, l. 104.136 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z przedstawieniem w tej sprawie, a w odpowiedzi otrzymał uwiadomienie, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty według reskryptu z 14. grudnia 1903 l. 18.291. zarządziło wstawienie do preliminarza na r. 1904 kwoty 4.000 K. jako pierwszej raty subwencyi państwowej przyzwolić się mającej na cel rozpoczętej już restauracyi wspomnianego kościoła.

Katedra ormiańska we Lwowie.

Petycya Najprzew. ks. Arcybiskupa Józefa Teodorowicza o zapomogę na odnowienie katedry ormiańsko-katolickiej we Lwowie, przekazał W. Sejm uchwałą z 2. listopada 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania i wstawienia odpowiedniej kwoty w preliminarz na r. 1905.

Kościół katedralny ormiański wzniesiony w XIV. stuleciu przez Ormian, którzy po upadku miasta Ani w Armenii do Lwowa się schronili, zwraca uwagę osobliwością stylu i struktury i jest zabytkiem jedynym w swoim rodzaju nietylko we Lwowie, ale w całym kraju. Niezręczne restauracye przedsiębrane po pożarach, jakim budynek w ciągu wieków kilkakrotnie ulegał, zatarły i przyćmiły w znacznej części charakterystyczne właściwości stylu, nie w tym wszakże stopniu, iżby przywrócenie do pierwotnego stanu było niemożliwem. Przed paru laty konserwator zabytków profesor Dr Antoniewicz przedsięwziął renowacyę zewnętrznej fasady kościoła, a próba ta wypadła tak świetnie, że zachęciła do odnowienia całego budynku. Z inicyatywy ks. arcybiskupa Teodorowicza utworzył się komitet dla wypracowania planu odnowienia katedry i zebrania potrzebnych na ten cel funduszów; komitet ten postanowił, że kościół cały na zewnątrz i wewnątrz zupełnie ma być odnowiony a nadto częściowo rozszerzony, a kosztorys przybliżony wszystkich robót wynosi około 100.000 koron.

Ze względu że chodzi tu o zabytek niepospolitej wartości a suma potrzebna na te restauracye zbyt jest wysoką, iżby można było liczyć na zupełne jej pokrycie drogą ofiar prywatnych, postanowił Wydział krajowy zgodnie z prośbą ks. arcybiskupa Teodorowicza przedstawić W. Sejmowi wniosek o przyznanie subwencyi w kwocie 20.000 koron, płatnej w 5 ratach rocznych po 4.000 koron począwszy od r. 1905, i wstawił pierwszą ratę tej subwencyi do preliminarza na r. 1905.

Kościół pojezuicki w Przemyślu.

Petycyę Ordynaryatu biskupiego rz. kat. w Przemyślu o subwencyę na restauracyę kościoła pojezuickiego w Przemyślu, przekazał W. Sejm uchwałą z d. 2. listopada 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania, przeprowadzenia rokowań z c. k. Rządem celem wyjednania odpowiedniego zasiłku z funduszów państwowych i do wstawienia odpowiedniej kwoty w preliminarzu na rok 1905.

Kościół pojezuicki w Przemyślu wybudowany około 1650. roku, zostawał w ręku OO. Jezuitów do r. 1773, a po ich wydaleniu służył przez pewien czas do odprawiania nabożeństwa dla młodzieży szkolnej, poczem przeistoczony na magazyn wojskowy, używany był do przechowywania rozmaitych materyałów wojskowych. Po przeniesieniu magazynu w inne dogodniejsze miejsce, kościelny ten budynek zaniedbany, niszczony zębem czasu, a jeszcze bardziej nielitościwą bezmyślną ręką ludzką, chylił się do upadku i uznany za ruderę, mimo zabiegów ś. p. ks. biskupa Soleckiego, skazany został na zburzenie kosztem 32.000 koron, które na ten cel przeznaczono.

Dzięki usilnym staraniom c. k. konserwatorów krajowych i niezmordowanym zabiegom ks biskupa Pelczara, powiodło się nietylko wyjednać cofnięcie nakazu rozebrania budynku, ale i pozwolenie przystąpienia do jego restauracyi. Kościół pojezuicki bowiem według zdania znawców a mianowicie c. k. konserwatorów krajowych i c. k centralnej komisyi konserwatorskiej w Wiedniu zasługuje dla swych wybitnych zalet architektonicznych, jako zabytek sztuki XVII. stulecia na odrestaurowanie. Zbudowany w stylu późnego renesansu, o trzech nawach z których poboczne kończą się dwiema kształtnemi kaplicami, ze wspaniałem sklepieniem, opartem na smukłych filarach, z bogato rozwiniętą facyatą ozdobioną po bokach dwiema wieżami, jest kościół ten nietylko ozdobą Przemyśla, ale należy do piękniejszych zabytków całego kraju.

Za zachowaniem i odrestaurowaniem tego kościoła przemawia nadto także wzgląd na religijne potrzeby rzym. kat.

ludności Przemyśla, wynoszącej już blisko 20.000 dusz oprócz 3.000 młodzieży uczęszczającej do szkół ludowych i średnich. Dla zaspokojenia potrzeb religijnych tak licznej ludności katolickiej służy obecnie — oprócz klasztornego kościoła OO. Franciszkanów — jeden tylko kościół katedralny, mogący pomieścić zaledwie 2000 ludzi. Nieodzowną jest przeto potrzeba drugiego kościoła parafialnego, do któregoby przynajmniej wojsko i młodzież szkolna na nabożeństwo uczęszczać mogła.

Koszta wybudowania nowego kościoła wynosiłyby przynajmniej pół miliona koron, natomiast na odrestaurowanie kościoła pojezuickiego podług kosztorysu potrzeba tylko 80.000 K., których zebranie nie napotka na większe trudności. Ksiądz biskup Pelczar zrobił sam początek w zbieraniu funduszu, wnosząc bowiem do c. k. Ministertwa prośbę o pozwolenie na restauracyę, ofiarował na ten cel 20.000 koron, któremi, otrzymaszy pozwolenie, restauracyę rozpoczął. Kościół pokryty jest już nowym dachem, sklepienie, boczne nawy i kaplice już są odrestaurowane.

Brakującą kwotę 60.000 koron spodziewa się ks. biskup zebrać w ten sposób, że uzyska subwencyę od rządu w kwocie 40.000 koron, wliczając w to 32.000 koron przeznaczone pierwotnie na koszta zburzenia kościoła, o udzielenie reszty w kwocie 20.000 koron wniósł petycyę do W. Sejmu.

Wydział krajowy ze względów budżetowych postanowił zaproponować W. Sejmowi udzielenie subwencyi w pięciu ratach po 4.000 koron, a ponieważ ostateczny wynik rokowań z c. k. Rządem dotychczas nie jest wiadomym, wstawić pierwszą ratę tej subwencyi dopiero do preliminarza na rok 1906.

Restauracya historycznych obrazów w kościele Żółkiewskim.

Lwowskie Koło c. k. konserwatorów wniosło podczas sesyi sejmowej r. 1903 petycyę o udzielenie subwencyi w kwocie 3.000 koron na dokończenie restauracyi historycznych obrazów w koście parafialnym w Żółkwi. Petycyę tę przekazał W. Sejm uchwałą z dnia 2. listopada 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Już w r. 1901 uchwałą z 9. lipca przeznaczył W. Sejm, uwzględniając częściowo petycyę c. k. konserwatorów, kwotę 2.000 koron na restauracyę kościoła parafialnego w Żółkwi i znajdujących się w nim pomników. Kwoty tej użyto na ratowanie od zupełnego zniszczenia najbardziej zagrożonych a jedynych w swoim rodzaju zabytków: olbrzymich obrazów historycznych, przedstawiających „Bitwę pod Kłuszynem 1610 roku“ i „Bitwę pod Chocimem 1673 roku“, które już odrestaurowano. Nadto zrestaurowano siedm wielkich portretów (Króla Jana III., Stanisława Żółkiewskiego, Daniłowicza i inne).

Restauracyi dokonał specyalista w tego rodzaju pracach p. Henryk Kühn, profesor c. k. szkoły przemysłowej we Lwowie. Koszta restauracyi tych obrarów wraz z robotami pobocznemi wyniosły 2.600 koron, t. j. przekroczyły dotychczasową subwencyę krajową o 600 koron, które na razie pokryło Koło c. k. Konserwatorów z funduszów przeznaczonych na inwentaryzacyę zabytków.

Nie wszystkie atoli obrazy zostały już uratowane dla przyszłych pokoleń. Dwa największe płótna, każde 80 kwadratowych metrów powierzchni, przedstawiające „Odsiecz Wiednia 1683 roku“, i „Bitwę pod Parkanami 1683 roku“, czekają jeszcze na umiejętną i to jak najrychlejszą restauracyę, bo znajdują się w stanie daleko posuniętego zniszczenia. A są to dzieła słynnego Altamontiego, malarza nadwornego króla Jana III., który dla sławy narodu polecił je wykonać. Obrazy te były zawsze przedmiotem gorliwej opieki kraju i w roku 1825

były restaurowane kosztem 5.000 złr., które poniosły Stany Galicyjskie

Obecnie zamierzona restauracya wymagać będzie znacznie mniejszego wydatku, który Koło c. k. Konserwatorów oblicza na 5.000 koron

Wydział krajowy uważał za stosowne, aby kraj przyczynił się w miarę możności do kosztów tej restauracyi i dlatego wstawił do preliminarza na rok 1905 subwencyę w kwocie 2.000 koron na dokończenie restauracyi obrazów historycznych w kościele parafialnym w Żółkwi.

Ikonostas w cerkwi grecko katol. w Nawaryi.

Petycyę gr. kat. urzędu parafialnego w Nawaryi o subwencyę na restauracyę ikonostasu w cerkwi tamtejszej, odstąpioną Wydziałowi krajowemu uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 11. lipca 1902 do zbadania, zbadało na prośbę Wydziału krajowego koło c. k. konserwatorów i dało następującą opinię:

Ikonostasy należą niewątpliwie do najważniejszych pomników sztuki w kraju naszym. Na nich, jak na obrazowanych kartach otwartej księgi czytać bowiem możemy koleje i losy, jakie przechodziła sztuka bizantyjska u nas. Posiadamy cały szereg takich dzieł i to pierwszorzędnej wagi i ku nim przedewszystkiem uwaga nasza skierować się powinna; dla ich utrzymania, odpowiedniego przechowania i publikacyi winny się też znaleść potrzebne znaczne fundusze. Koło c. k. konserwatorów Galicyi wschodniej złożyło dowody odpowiedniego walorowania znaczenia, jakie te dzieła mają dla kultu, dla sztuki i przeszłości, i tak przedewszystkiem sporządziło własnym, bardzo znacznym kosztem przeszło ośmdziesiąt zdjęć ikonostasu w Bohorodczanach. O ile więc każdy projekt, odnoszący się do restauracyi, konserwacyi i publikacyi cennych ikonostasów zasadniczo może liczyć w gronie członków naszego Koła z góry na najżyczliwsze poparcie, o tyle nie może Koło przychylić się do polecenia Wysokiemu Sejmowi prośby komitetu cerkiewnego w Nawaryi. Obrazy ikonostasu Nawaryjskiego pochodzą, jak podpisanemu konserwatorowi na miejscu objaśniono, z innej cerkwi i zostały do obecnej niezbyt dawno przeniesione. Faktem w każdym razie jest, że choć same przez się nie są pozbawione wszelkiej wartości artystycznej lub historycznej, to przecież mają bardzo drugorzędne znaczenie i są ustawione w nowej ścianie, najnieodpowiedniej skonstruowanej.

Restauracya ikonostasu nawaryjskiego musiałaby się więc zacząć od wystawienia nowej, stylowi obrazów odpowiadającej ściany, co znowu pociągnęłoby za sobą bardzo znaczny koszt, nie dający się usprawiedliwić bynajmniej ani wartością artystyczną obrazów samych, ani też ich obecnym stanem, pomijając już fakt, że stylowa ściana obrazowa do struktury obecnej cerkwi zastosować się nie da. Ikonostas nawaryjski należy zatem utrzymywać w obecnym stanie, na co nawet skromniejsze środki parafialne zupełnie wystarczą.

Udzielenie subwencyi na restauracyę tego, artystycznie i historycznie tak nic prawie nie znaczącego ikonostasu stworzyłoby precedens, zmuszający do podobnych wydatków, czy to na kościoły, czy też na cerkwie, z małą korzyścią dla dotyczących świątyń, a z ogromną szkodą dla pierwszorzędnych pomników sztuki, którym przedewszystkiem skromne środki, jakimi kraj rozporządza, służyć mają.

Ratusz starożytny w Husiatynie.

Na restauracyę tego zabytku uchwalił Wysoki Sejm 9. lipca 1901 subwencyę 3350 koron, płatną w dwóch ratach w r. 1901

i 1902. Subwencyę tę wyasygnowano do rąk grona c. k. konserwatorów we Lwowie, które obie raty ulokowało tymczasowo na książeczce Banku krajowego, ponieważ sprawa restauracyi zabytku znajdowała się wówczas dopiero w stadyum przygotowawczem. Na posiedzeniu z 27. marca 1903 postanowiło jednak koło konserwatorów, nie czekając, aż zostaną zebrane fundusze, któreby pozwoliły na restauracyę całości, przedsięwziąć kroki zmierzające do ochrony obecnej budowy od dalszego zniszczenia, a to kosztem funduszu pozostającego w zarządzie miejscowego komitetu pod przewodnictwem Adama hr. Gołuchowskiego. Nadto uchwalono przy pomocy wyasygnywanej już subwencyi sejmowej przystąpić do stylowego odnowienia przynajmniej jednego z czterech budynków bocznych. Uchwałę tę podało Koło do wiadomości Wydziału powiatowego w Husiatynie, który zaproponował, aby Koło wybrało architekta, któryby miał sporządzić plan i kosztorys restauracyi.

Sprawa ta jest obecnie w toku, a po jej ukończeniu Koło przedłoży Wydziałowi krajowemu udokumentowane sprawozdanie z użycia subwencyi.

Kościół w Felsztynie.

Uchwałą z dnia 2. listopada 1903 przekazał Wysoki Sejm petycyę o subwencyę na restauracyę kościoła w Felsztynie Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Według opinii c. k. konserwatorów kościół rzymsko-kat. w Felsztynie należy do najstarszych i najcenniejszych zabytków architektury w wschodniej części kraju. Budowa jego pochodzi w obecnym kształcie z XVI. wieku, zawiera jednak z dawniejszych wieków pozostałości i reminiscencye, a jako kościół niegdyś obronny *(ecclesia castellata)* posiada nadzwyczaj charakterystyczną wieżę. Wnętrze kościoła mieści freski ornamentacyjne na sklepieniu presbiteryum, pomniki marmurowe i alabastrowe Herburtów z XVI w. i obrazy z wieku XVII.

Koszta zamierzonej restauracyi wynosić będą około 18.000 koron, na co dotychczas zebrano zaledwie 3400 K.

Wobec usilnego poparcia ze strony kompetentnych c. k. konserwatorów postanowił Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na udzielenie subwencyi na restauracyę tego kościoła, w kwocie 6000 K, płatnej w trzech ratach od r. 1905 począwszy.

Kościół parafialny w Brzozowie.

W sprawie petycyi komitetu parafialnego w Brzozowie przekazanej uchwałą sejmową z 2. listopada 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania, zasięgnął Wydział krajowy opinii c. k. konserwatorów krajowych. Zdaniem c. k. konserwatora dla powiatu brzozowskiego, p. Jana hr. Szeptyckiego, piękny barokowy kościół w Brzozowie zasługuje na subwencyę krajową tembardziej, że komitet miejscowy w drodze konkurencyi i składek dokonał wszystkich robót zewnętrznych i pokrył kościół nowym dachem. Pozostają jeszcze do wykonania roboty wewnątrz kościoła, obliczone w kosztorysie na 6000 K, na które komitet nie ma już żadnych funduszów.

Ponieważ zdaniem c. k. konserwatorów subwencya krajowa w kwocie 4—5000 koron jest w tym wypadku wskazaną względami konserwatorskimi, postanowił Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek o przyznanie subwencyi 4000 koron, płatnej w dwóch ratach w r. 1905 i 1906 i wstawił pierwszą ratę do preliminarza na r. 1905.

Okopy św. Trójcy: a) Bramy forteczne.

Na restauracyę bram fortecznych w Okopach św. Trójcy przyznał Wysoki Sejm uchwałą z 31. października 1903. subwencyę 4000 K, płatną w dwóch ratach rocznych, z których

pierwszą w kwocie 2000 K wstawił do preliminarza budżetu krajowego na rok 1904.

Ponieważ bramy powyższe znajdują się na drodze krajowej Borszczów - Okopy, która przez nie przechodzi, zamierzano pierwotnie objąć je w zarząd dróg krajowych i odrestaurować w taki sposób, aby mogły służyć na pomieszkanie dla drożnika i na skład narzędzi drogowych. W tej myśli przeznaczył był Wydział krajowy kwotę 4000 koron z funduszu konserwacyi dróg na tę restauracyę i adaptacyę bram fortecznych. Od projektu tego odstąpiono z powodu trudności uzyskania od właścicieli deklaracyi odstąpienia tych bram i okalającej je przestrzeni na rzecz funduszu drogi Borszczów—Okopy, zwłaszcza, że Koło c. k. konserwatorów oświadczyło się za tem, aby przy restauracyi nie wprowadzać żadnych nowości, zmieniających charakter zabytku. Postanowiono więc ograniczyć się przy restauracyi na nakryciu bram płytami trembowelskiemi osadzonemi na cemencie, starannej naprawie murów i umieszczeniu nowej tablicy marmurowej — co wszystko wykonanem zostanie pod nadzorem Koła konserwatorów. Koszta tej restauracyi nie będą przenosiły kwoty 4000 koron przez Wysoki Sejm na ten cel uchwalonej.

b) Kościółek św. Trójcy.

Petycyę komitetu kościoła św. Trójcy w Okopach o subwencyę na restauracyę tego kościoła przekazał Wysoki Sejm uchwałą z dnia 2. listopada 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania.

W r. 1889 zawiązał się z inicyatywy i pod przewodnictwem p. Mieczysława hr. Borkowskiego komitet, mający na celu wzniesienie na ruinach starożytnego kościółka św. Trójcy nowego kościoła. Komitet ten uzbierał do roku 1903, ze składek sumę 13.936 K, którą użyto na budowę kościółka. Wydatek wynosił 19.379 K 43 h, pozostał przeto niedobór w kwocie 5435 K. Prócz tego brak funduszów na budowę dzwonnicy, zakupno dzwonów i najkonieczniejszych przyrządów liturgicznych. Wobec tego postanowił Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na przyznanie zasiłku na restauracyę kościółka św. Trójcy w Okopach w kwocie 6000 K. płatnych w trzech ratach po 2000 K, z których pierwszą wstawiono do preliminarza na rok 1905.

Restauracya kościoła w Mościskach.

Przekazana uchwałą Wysokiego Sejmu z 2. listopada 1903 petycya komitetu odnowienia kościoła rzym.-kat. w Mościskach o subwencyę, była przedmiotem badania przez Koło c. k. konserwatorów, a badanie to stwierdziło, że po „odnowieniu“ ze starożytnego kościoła pozostały jedynie mury, zresztą wszystko zostało przemalowane i przelakierowane; stare ołtarze, ambona, organy, sprzęty, posadzka i t. d. zostały bez śladu usunięte i zastąpione nowemi, słowem, kościół został zupełnie pozbawiony starożytnej patyny.

Wobec „odnowienia“ kościoła, dokonanego w taki sposób, nie może być mowy o udzieleniu subwencyi z funduszów na zachowanie i utrzymanie starodawnych zabytków.

Malowidła ścienne w kościele w Siemianówce.

Petycyę ks. Dr. Logi z Siemianówki o subwencyę na restauracyę malowideł ściennych w tamtejszym kościele przekazał Wysoki Sejm uchwałą z 2. listopada 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Według opinii zesłanego na miejsce przez Koło c. k. konserwatorów fachowego znawcy, znajdujące się w kościele w Siemianówce freski nie są pozbawione pewnej wartości, a restauracya ich wymagałaby wydatku przeszło 3000 koron. Udzielenie

pewnej subwencyi na tę restauracyę byłoby zdaniem c. k. konserwatorów uzasadnionem, jednakże bez uszczerbku dla istniejących w kraju o wiele ważniejszych zabytków, które w pierwszym rzędzie wydatnej potrzebują pomocy.

Cerkiew w Laszkach murowanych.

W Laszkach murowanych istnieje cerkiew pochodząca z połowy XVIII. wieku, która pierwotnie była kościołem rzymsko-katolickim fundacyi Mniszchów. Z tego czasu istnieją napisy i malowidła tak na zewnętrznych jak wewnętrznych ścianach, a całe wewnętrzne urządzenie świadczy o pierwotnym charakterze dzisiejszej cerkwi.

Petycyę o subwencyę na restauracyę tej cerkwi przekazał W. Sejm uchwałą z 11. lipca 1902 Wydziałowi krajowemu do zbadania, Wydział krajowy postanowił zgodnie z opinią c. k. konserwatorów przedstawić W. Sejmowi wniosek na przyznanie subwencyi 500 K na cel restauracyi tej cerkwi z zastrzeżeniem, że pierwotny charakter świątyni przez tę restauracyę nie zostanie zatartym.

Restauracya cerkwi Narodzenia Najśw. P. Maryi w Rohatynie.

Uchwałą z 11. lipca 1902 r. przekazał W. Sejm petycyę komitetu cerkiewnego w Rohatynie o udzielenie dalszej subwencyi na restauracyę tej cerkwi — Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Na cel tej restauracyi przyznawał już W. Sejm po dwakroć subwencye, a to po raz pierwszy uchwałą z 27. marca 1899 r. w kwocie 500 złr. czyli 1000 K, uchwałą zaś z 3. maja 1900 ponownie subwencyę w kwocie 4.000 K płatną w dwóch ratach po 2 000 K. Subwencye te w łącznej kwocie 5.000 K zostały wyasygnowane do rąk koła c. k. konserwatorów.

W petycyi obecnej prosi komitet o udzielenie dalszej subwencyi, nadmieniając, że kosztorys restauracyi zatwierdzony przez koło konserwatorów opiewa na 28.000 K, ogół zaś funduszów dotychczas zebranych na restauracyę wynosi zaledwie 6.000 K.

Wobec tego Wydział krajowy zwrócił się do koła c. k. konserwatorów z prośbą o objawienie zdania, które z robót kosztorysem objętych mają ściśle konserwatorskie znaczenie, a oraz o oznajmienie, czyli rozporządzalna już obecnie suma 6.000 K nie byłaby wystarczającą do przeprowadzenia robót restauracyjnych, uznanych za potrzebne ze stanowiska ściśle konserwatorskiego.

Na to zapytanie odpowiedziało koło c. k. konserwatorów na podstawie zbadania kosztorysu, że z pomiędzy robót tam wykazanych mają znaczenie ściśle konserwatorskie tylko niektóre, a te kosztem 6.000 K można wykonać.

Zamek w Podhorcach.

Książę Władysław Sanguszko nabywając kontraktem z 4. października 1865 r. od Leona Rzewuskiego dobra Podhorce z przyległościami, przyjął na siebie obowiązek, aby zamek w Podhorcach w kształcie swoim i strukturze zewnętrznej tudzież piętro pierwsze zamku wedle ówczesnego stylu było na zawsze utrzymywane i stopniowo restaurowane, dalej aby pamiątki wszelkie historyczne i familijne domu Rzewuskich były zachowane i szanowane, od zepsucia i zniszczenia chronione, oraz aby obrazy historyczne, portrety i szkła dawne w dotychczasowych miejscach były pozostawione, wreszcie, aby kościół rzymsko-katolicki w Podhorcach w stylu ówczesnym był utrzymany i restaurowany.

Na powyższe cele przeznaczoną została z ceny kupna kwota 30 000 złr. a. w. czyli 60.000 K.

Kontraktem kupna z 20. września 1867 r. nabył dobra Podhorce wraz z powyższemi obowiązkami, od swego ojca księcia Władysława, ś. p. książę Eustachy Sanguszko, a pragnąc, aby obowiązki wyżej wymienione przez jego następców we własności dóbr Podhorce były wypełniane, nałożył deklaracyą z daty Tarnów 7. października 1902 na swoich następców względnie prawonabywców obowiązek dotrzymania powyższego zobowiązania, aby zaś zabezpieczyć dopełnienie tego obowiązku, ustanowił prawo zastawu dla sumy 60.000 K na dobrach Podhorce z przyległościami Zahorce, Hucisko, Chwałów, tudzież na części dóbr Stawki czyli Zatrudy zwanej. Do czuwania zaś nad wypełnieniem tych obowiązków upoważnił Wydział krajowy, a względnie każdoczesny rząd krajowy autonomiczny o narodowości polskiej.

Na podstawie powyższej deklaracyi zostało prawo zastawu dla sumy 60 000 K na dobrach Podhorce z przyległ. zaintabulowane na mocy uchwały c. k. Sądu obwodowego w Złoczowie z 10. listopada 1902 l. 1520/2.

Wydawnictwo aktów grodzkich i ziemskich z fundacyi Aleksandra hr. Stadnickiego.

Z początkiem roku 1904 wyszedł XVIII. tom tego wydawnictwa, obejmujący 4434 zapisek z 350 posiedzeń sądowych ziemskich przemyskich — na 94 arkuszach druku. Następny XIX. tom już przygotowany do druku zawierać będzie najdawniejsze zapiski sądu ziemskiego Przeworskiego, tudzież sądów Halickich tak ziemskiego jak i grodzkiego. Tom ten jednak może być wydany dopiero z końcem r. 1906, gdyż dopiero wtedy uzbiera się fundusz potrzebny na jego wydanie.

Sprawy teatralne.

Teatr polski we Lwowie.

Kontrakt dzierżawy teatru miejskiego zawarty 1. czerwca 1900 r. został na mocy uchwały Rady miasta Lwowa z dn. 3. kwietnia 1903 po upływie pierwszego trzechlecia rozwiązany, a natomiast zawarto z dotychczasowym dzierżawcą, p. Tadeuszem Pawlikowskim nowy kontrakt dzierżawy na czas od 1. października 1903 do 30. czerwca 1906, który Wydział krajowy reskryptem z 12. grudnia 1903 l. 92.132 zatwierdził.

W nowym kontrakcie poczyniła gmina dzierżawcy znaczne ulgi finansowe i zrzekła się uczestnictwa w ewentualnym czystym zysku z przedsiębiorstwa teatralnego.

Dzięki tej zmianie warunków i kontraktu ma teatr Lwowski i nadal zapewnione znakomite kierownictwo dotychczasowego dyrektora, który w ciągu kilku lat potrafił tę instytucyę postawić na artystycznej wyżynie, tylko pierwszorzędnym stolicom europejskim dostępnej.

Teatr polski w Krakowie.

W stanie teatru krakowskiego nie zaszła w ciągu r. 1903 żadna ważniejsza zmiana. Sprawozdania komisyi artystycznej stwierdzają jak zawsze dobre chęci i staranność dyrekcyi, oraz szlachetny kierunek w doborze repertuaru, a jeżeli personalowi nie dostaje organicznej całości i niektóre przedstawienia skutkiem tego nie wychodzą tak, jakby potrzeba, jest to w przeważnej mierze raczej następstwem niepomyślnych stosunków, niż winą dyrektora. Pomimo krytyki, bezwzględnej nieraz i nieliczącej się z okolicznościami, publiczność popiera teatr licznem uczęszczaniem.

W r. 1905 kończy się sześcioletnia dzierżawa obecnego przedsiębiorcy, i ta jedynie okoliczność była powodem, że Wydział krajowy nie wstawił do preliminarza na r. 1905 zasiłku

nadzwyczajnego dla obecnego dyrektora, nie wiadomo bowiem czyli on i nadal utrzyma się przy dyrekcyi teatru.

Teatr ludowy we Lwowie.

Lwowski teatr ludowy zostający pod kierownictwem Towarzystwa miłośników sceny urządził w sezonie zimowym 1903/904 166 przedstawień, z których 30 na prowincyi a 136 we Lwowie. W każdą sobotę popołudniu dawano we Lwowie dla studentów przedstawienia sztuk klasycznych po cenach nadzwyczajnie niskich od 10—60 h. W niedziele popołudniu wystawiano sztuki ludowe dla klasy rzemieślniczej, nadto urządzono 10 przedstawień dla dzieci z repertuarem zastosowanym do wieku i pojęć świata dziecięcego.

Z wiosną 1904 przeniósł się teatr ludowy do nowego lokalu obszerniejszego i lepiej urządzonego, który przedtem zajmowało przedsiębiorstwo *Colosseum*

Mimo wielkiej ruchliwości i zapobiegliwości Zarządu, przedsiębiorstwo teatru ludowego walczy dotychczas ciągle jeszcze z deficytem, wobec czego pomoc materyalna ze strony kraju jest wskazaną Dlatego Wydział krajowy wstawił do preliminarza budżetu na r. 1905 subwencyę w dotychczasowej wysokości 2 000 koron.

Teatr ludowy w Krakowie.

Kierownictwo krakowskiego teatru ludowego objęło Towarzystwo Oświaty ludowej w Krakowie na mocy koncesyi udzielonej przez c. k. Namiestnictwo i prowadzi to przedsiębiorstwo począwszy od 1. października 1903 w budynku na ten cel wynajętym przy ul. Krowoderskiej w Krakowie.

Towarzystwo sprawiło z własnych funduszów wszystkie do prowadzenia przedsiębiorstwa niezbędne przedmioty i zaangażowało personal aktorski w liczbie 30 osób. Teatrem kieruje osobna komisya teatralna pod przewodnictwem dra Augusta Sokołowskiego. Ceny miejsc są nader niskie, zastosowane do możności szerokich i mniej zamożnych warstw mieszkańców Krakowa i okolicznych miejsc jak Grzegórzki, Czarna wieś, Łobzów, Krowodrza, Nowa wieś narodowa i Prądnik czerwony i wynoszą od 20 do 60 g, z wyjątkiem szeregu foteli i krzeseł po 80 g — 1 K 60 g oraz 4 lóż po 6 koron.

Wydział krajowy wyasygnował Towarzystwu oświaty ludowej do rąk przew. ks. kanonika dra Spisa subwencyę w kw. 2000 K na rok 1904 uchwaloną z następującemi zastrzeżeniami:

1) że kierownictwo teatru ludowego podda się nadzorowi i kontroli organu przez Wydział krajowy ustanowionego;

2) że przedkładać będzie Wydziałowi krajowemu przynajmniej dwa razy do roku przed rozpoczęciem każdego sezonu repertuar sztuk, zastosowany do celów i zadań teatru ludowego;

3) że ceny miejsc dotychczasowe nie zostaną podwyższone.

Delegatem swoim do kontroli i nadzoru teatru ludowego w Krakowie mianował Wydział krajowy p. dr. Feliksa Koperę, urzędnika Biblioteki Jagiellońskiej, znanego literata i krytyka teatralnego.

Ze względu, że nowy Zarząd daje wszelką rękojmię pożytecznej dla ogółu działalności teatru ludowego, wstawił Wydział krajowy do preliminarza na r. 1905 subwencyę w dotychczasowej wysokości 2000 koron.

Teatr ruski.

W czasie od 1. kwietnia 1903 do końca marca 1904 kierownictwo teatru ruskiego pozostawało w ręku p. Michała Hubczaka, a kontrolę i nadzór sprawował Wydział Besidy ruskiej

we Lwowie oraz delegaci — w tym celu uproszeni w miastach prowincyonalnych. Przedstawień urządził ten teatr w czasie od 1. kwietnia do końca grudnia 1903 — dziewięćdziesiąt, zaś w pierwszym kwartale 1904 pięćdziesiąt dwa — a to we Lwowie od 1—14. kwietnia, następnie po kolei w Tarnopolu, Podwołoczyskach, Zbarażu, Brzeżanach, następnie w Kałuszu, Drohobyczu, Stryju, Borysławiu i w Samborze. W jesieni teatr ruski przybędzie na szereg przedstawień do Lwowa.

Personal teatralny liczy około 40 osób, repertuar składał się przeważnie ze sztuk ludowych oryginalnych narodowo-ruskich, uwzględniano jednakże także głośniejsze utwory zagranicznych pisarzy jak Maxyma Gorkiego i innych. Sprawozdania komisyi artystycznej wyznaczonej przez Wydział krajowy, są pochlebne dla kierownictwa teatru i stwierdzają nadto, że personal teatralny zachowuje się poważnie i nienagannie.

Petycya komitetu budowy narodowego ruskiego teatru we Lwowie.

Petycya ta, przekazana uchwałą Wysokiego Sejmu z 31. października 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy, jest obecnie przedmiotem badań, których wynik, jeżeli przed upływem tegorocznej sesyi Wys. Sejmu zostaną ukończone, podanym zostanie do wiadomości Wys. Sejmu osobnem sprawozdaniem. Wnioski, jakie w tej sprawie Wydział krajowy ewentualnie przedłoży, nie obciążyłyby w żadnym razie budżetk na r. 1905; ale znalazłyby wyraz dopiero w budżecie na r. 1906, co zresztą i tem się tłómaczy, że budowa dopiero w r. 1905 ma być rozpoczętą.

Konkurs dramatyczny.

Na konkurs dramatyczny rozpisany uchwałą Wydziału krajowego z 21. lipca 1903 l. 66.121 nadesłano w wyznaczonym po dzień 31. grudnia 1903 terminie ogółem 96 utworów.

W pierwszej połowie stycznia 1904 rozdał Wydział krajowy nadesłane na konkurs utwory członkom komisyi konkursowej do odczytania i ocenienia a następnie zaprosił komisyę na plenarne posiedzenia, które rozpoczęły się dnia 3. marca b. r.

W posiedzeniach komisyi brali udział pp. Kotarbiński Józef, dyrektor teatru miejskiego w Krakowie, Krechowiecki Adam, Pawlikowski Tadeusz, dyrektor teatru miejskiego we Lwowie, Dr. Pilat Roman, Eksc. Dr. Leon hrabia Piniński, Romanowicz Tadeusz. — Członkowie komisyi: Dr. Estreicher Karol i Dr. Małecki Antoni usprawiedliwili swą nieobecność.

Przewodniczył komisyi członek Wydziału krajowego, Dr. Wereszczyński Józef, pióro prowadził radca Wydziału krajowego, Antoniewicz Jan.

Komisya, pracując w godzinach przedpołudniowych i wieczornych, odbyła w czasie od 3. do 10. marca b r. włącznie, posiedzeń piętnaście.

Po przeczytaniu każdego z nadesłanych na konkurs utworów przez dwóch co najmniej członków, przeznaczyła komisya do wspólnego czytania na plenarnych posiedzeniach utwory — pod tyt. *Credo*, *Madej zbój*, *Konkurs*, *Na nowe życie*, *Z pamiątek p. Seweryna Soplicy*, *Bagienko*, *Lilith*, *Moloch*, *Euthanazya*, *W mroku*, *Evviva l'arte*, *Błędną drogą*, *Okup*, *Zbrodnia*, *Marzanna*, *Dr. Rentlow*, *Po orlemu*, *Ojcowizna*.

Po skończonem czytaniu tych utworów i po przeprowadzeniu nad każdym szczegółowej dyskusyi, przystąpiono dnia 10. marca b. r. do rozstrzygnięcia konkursu i powzięto następujące uchwały:

1 Ponieważ żadnemu z utworów konkursowych nie można przyznać bezwzględnej wartości i żaden nie odpowiada ściśle wszystkim warunkom konkursu a zwłaszcza warunkowi sce-

niczności, uchwalono jednomyślnie żadnego nie odszczególnić pierwszą nagrodą

2. Uchwalono dalej rozdzielić fundusz konkursowy w kwocie 2.000 kor. a to w taki sposób, aby z niego wyznaczyć dwie nagrody większe po 700 kor., dwie mniejsze nagrody także równe po 300 koron każda.

3. Dwie nagrody większe po 700 koron przyznano jednogłośnie jako nagrody drugiego stopnia za sztuki pod tyt.: „Madej zbój“ baśń dramatyczna w 4 aktach z godłem XII. i „Lilith“, 3 akty, z godłem „Argonauta“.

Po otwarciu kopert okazało się, że autorem pierwszej z tych sztuk jest p. Karol Mattausch, autorem drugiej p. Juliusz German ze Lwowa.

4. Dwie nagrody mniejsze po 300 kor. przyznano, jako nagrody trzeciego stopnia, za sztukę Dr. Rentlow, dramat w 3 aktach z godłem: „Hoc erat in votis“ i za utwór pod tyt. „Z pamiątek p. Seweryna Soplicy“ z godłem „Odrowąż“.

Po otwarciu kopert okazało się, że pierwszego z tych utworów autorką jest p. Michalina Schwarzówna, autorem drugiego p. Maciej Szukiewicz z Krakowa.

5. Uchwalono dalej odznaczyć zaszczytną wzmianką sześć utworów, a to w następującym porządku:

1. „Ojcowizna“, sztuka w 5 aktach (autor Ruklin).

2. „Moloch“, 4 epizody z życia (autor Władysław Zalewski z Warszawy)

3. „Bagienko“, komedya w 3 aktach (autor Bolesław Gorczyński z Warszawy).

4. „Credo“, dramat w 3 aktach (autorka Marya Płażkówna ze Lwowa).

5. „W mroku“, sztuka fantastyczna w 5 aktach (Henryk Zbierzchowski i Zdzisław Kamiński).

6. „Okup“, dramat w 4 aktach (autorka z hrabiów Skarbków Anna Sokołowska).

Komisya uznała wreszcie, że ze względu na pewne literackie albo sceniczne zalety zasługują na wyróżnienie także utwory pod tyt. „Marzanna“, „Błędną drogą“, Evviva l'arte“, „Konkurs“, „Po orlemu“ i „Na nowe życie“.

Subwencye, petycye i rozmaite.

Subwencya dla c. k. Akademii Umiejętności w Krakowie.

Uchwałą budżetową z 31. października 1903 podwyższył Wys. Sejm od r. 1904 stałą subwencyę dla Akademii Umiejętności w Krakowie z dotychczasowych 52.000 kor. na 70.000 kor., a zarazem wezwał c. k. Rząd, aby do budżetu państwowego począwszy od r. 1904 wstawiał jako dotacyę państwową dla tejże akademii zamiast dotychczasowych 40.000 koron sumę 50.000 koron.

Uchwałę tę zakomunikowano c. k. Namiestnikowi, a w odpowiedzi na nią zakomunikowało c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu (pismem z 28. listopada 1903 l. 15.060/pr.), że według reskryptu c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty z 5. sierpnia 1903. Jego ces. i król. Apostolska Mość Najw. postanowieniem z 29. lipca 1903 raczył z zastrzeżeniem ustawodawczego przyzwolenia zezwolić na podwyższenie zwyczajnej rocznej dotacyi Akademii Umiejętności w Krakowie począwszy od r. 1904 do sumy 50.000 koron, oraz że p. c. k. Minister wyznań i oświaty podwyższoną dotacyę wstawił w preliminarz budżetu państwowego na r. 1904.

Petycya Towarzystwa przyjaciół sztuk pięknych we Lwowie.

Uchwałą z 31. października 1903 przekazał Wysoki Sejm petycyę Towarzystwa przyjaciół sztuk pięknych we Lwowie o jednorazowy zasiłek Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia w preliminarzu budżetu na r. 1905.

Lwowskie Towarzystwo przyjaciół sztuk pięknych, przeniósłszy się na wiosnę 1904 r. do nowego lokalu w gmachu miejskiego Muzeum przemysłowego, pragnęłoby lokal ten odpowiednio urządzić, postarać się przynajmniej w jednej sali o światło z góry, dla celów artystycznych wedle dzisiejszych wymagań wprost niezbędne, wreszcie postarać się o urządzenie czy to gazowego czy elektrycznego oświetlenia, któreby umożliwiło zwiedzanie wystawy także w godzinach wieczornych. Na te wszystkie urządzenia potrzeba około 15.000 koron, których Towarzystwo nie posiada.

Towarzystwo nigdy dotychczas nie otrzymało subwencyi z funduszu krajowego, a gdy cel, na który obecnie o nią prosi, jest ze wszechmiar godnym poparcia, postanowił Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na udzielenie Towarzystwu subwencyi w kwocie 2.000 koron i kwotę tę wstawił do preliminarza na r. 1905.

Petycya o subwencyę na polskie wydawnictwo obrazkowe.

W sprawie tej petycyi odstąpionej uchwałą sejmową z 31. października 1903 Wydziałowi krajowemu do możliwego wydatnego uwzględnienia porozumiewał się Wydział krajowy z krajową komisyą dla spraw przemysłowych, która uznając pożyteczność wydawnictwa nietylko ze względu na szkolnictwo ludowe, ale także ze względu na rozwój druku kolorowego — oświadczyła jednak, że dla szczupłości funduszów subwencyonowania zalecać nie może. Gdy zaś zdaniem Wydziału krajowego wydawnictwo to jedynie z tytułu poparcia przemysłu krajowego mogłoby uzyskać pomoc materyalną z funduszu krajowego, przeto wobec odmownego wyniku kraj. komisyi przemysłowej petycyi tej do uwzględnienia przedstawić nie może.

Biblioteka politechniczna.

Petycyę Rektoratu szkoły politechnicznej we Lwowie o przyznanie subwencyi w kwocie 10.000 koron, płatnej przez lat 10 po 1.000 koron, przekazał W. Sejm uchwałą z 31. października 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Wydział krajowy zażądał od Rektoratu dokładnych wyjaśnień co do zamierzonego wydawnictwa a w szczególności także co do kosztów z niem połączonych — a z wyjaśnień tych wynika:

1) że wydawnictwo to ma na celu wydawanie podręczników nauk inżynierskich w języku polskim, których brak bardzo odczuwać się dawał;

2) że przy pomocy subwencyi sejmowej w kwocie 10.000 koron wypłaconej w ciągu 10 lat od roku 1894 do 1903, wydało grono profesorów szkoły politechnicznej 13 podręczników kosztem 36.600 koron;

3) że w przeciągu najbliższych 10 lat zamierza ze spodziewanej subwencyi sejmowej poprzeć wydawnictwo jeszcze 6 podręczników, których koszt obliczono na sumę 19.000 koron w przybliżeniu.

Wobec takich danych nie waha się Wydział krajowy przedstawić W. Sejmowi wniosku na przyznanie gronu profesorów szkoły politechnicznej ponownej subwencyi w kwocie 10.000 koron płatnej w ciągu lat 10 i wstawił pierwszą ratę tej subwencyi w kwocie 1.000 koron do preliminarza budżetu na rok 1905.

Czytelnia polska w Białej.

Czytelnia polska w Białej, instytucya założona przed 30 laty dla ochrony żywiołu polskiego na kresach wniosła w roku 1902 do Wydziału krajowego prośbę o udzielenie jej doraźnej pomocy w formie bezprocentowej pożyczki dla ratowania tej instytucyi od grożącej jej ruiny.

W roku 1893 wybudowało Towarzystwo Czytelni polskiej w Białej przy placu Franciszka l. 2. dom dwupiątrowy na pomieszczenie biblioteki, sali zebrań Towarzystwa, kosztem około 42.000 złr. a. w., a to przy pomocy pożyczki zaciągniętej w Banku krajowym w kwocie 20.000 złr. Oprócz tej pożyczki obciążały hipotekę tej realności jeszcze długi prywatne w kwocie 10.500 złr. a. w. Wierzyciele prywatni zażądali spłaty wypożyczonych na hipotekę kapitałów, grożąc w razie niezapłacenia wystawieniem realności na sprzedaż licytacyjną. Zarząd Czytelni znalazł się w położeniu nader trudnem, nie miał bowiem funduszów na spłacenie długów a z drugiej strony nie mógł dopuścić do licytacyi, na której realność mogłaby była położyć kres istnieniu samejże instytucyi polskiej. W tej potrzebie odniósł się Zarząd Czytelni do Wydziału krajowego z prośbą o ratunek.

Po bliższem zbadaniu stanu rzeczy okazało się, że na zupełną sanacyę wystarczy kwota 19.000 K., z których 5.000 K. może Czytelnia uzyskać z Banku krajowego tytułem uzupełnienia dawnej pożyczki hipotecznej. Pozostała do pokrycia kwota 14.000 koron. Tę kwotę postanowił Wydział krajowy udzielić Czytelni polskiej w Białej tytułem bezprocentowej pożyczki z funduszu krajowego zwrotnej w ratach rocznych po 500 K. począwszy od grudnia 1904 r., zabezpieczywszy się przedtem, że pożyczka ta łącznie z uzupełniającą pożyczką w Banku krajowym w kwocie 5.000 K. zaciągniętą, użytą zostanie na spłatę długów hipotecznych, na realności Czytelni ciążących.

Czytelnia polska zeznała skrypt dłużny ddto Biała 8. lipca 1903, którym zobowiązała się do zwrócenia tej pożyczki funduszowi krajowemu w 28 miu równych ratach rocznych po 500 koron, płatnych od 1. grudnia 1904 począwszy, i zezwoliła na intabulacyę prawa zastawu dla sumy 14.000 koron na realności pod n. k.182 w Białej, która to intabulacya dnia 14. lipca 1903, l. Tab. 943/3 rzeczywiście została dokonaną.

Po uzyskaniu w ten sposób zabezpieczenia zarządził Wydział krajowy wypłatę pożyczki 14.000 koron za pośrednictwem Banku krajowego do rąk wierzycieli hipotecznych, a w nadziei, że W. Sejm tę akcyę ratunkową Wydziału krajowego podjętą w celach ogólno-narodowych przyjmie do zatwierdzającej wiadomości, wstawił kwotę 13.000 koron do budżetu krajowego na rok 1905.

Raty umorzenia pożyczki, nad których regularnem uiszczaniem Wydział krajowy ściśle czuwać będzie, wykazywane będą w każdorazowych budżetach w rubryce dochodów.

Muzeum Tatrzańskie.

Zarząd Towarzystwa Muzeum Tatrzańskiego im. Chałubińskiego w Zakopanem wniósł w grudniu 1902 do W. Sejmu petycyę o przyznanie subwencyi na cele Towarzystwa. Wysoki Sejm uchwałą z 31. października 1903 odesłał tę petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na przyszłej sesyi sejmowej.

Jakkolwiek Muzeum tatrzańskie jest niewątpliwie instytucyą nader pożyteczną i zasługującą w pełnej mierze na poparcie polskiego społeczeństwa, to jednak Wydział krajowy w obecnych stosunkach budżetowych i wobec nawału innych koniecznych wydatków nie jest w możności przedstawić na

teraz W. Sejmowi wniosku na udzielenie tej instytucyi subwencyi z funduszu krajowego.

Nagrody z fundacyi Franciszka Kochmana dla literatów polskich.

W tej fundacyi rozdawane są co dwa lata dwie nagrody w kwotach po 2 000 K. i 1.000 K. za najlepsze utwory literackie i naukowe wydane drukiem w ostatnim dziesięcioleciu. Nagrody te przyznaje osobna komisya konkursowa ustanowiona w myśl aktu fundacyi przez Wydział krajowy.

Na podstawie konkursu rozpisanego przez Wydział krajowy z terminem po koniec r. 1903, przyznała komisya konkursowa na posiedzeniu dnia 28. marca 1904:

pierwszą nagrodę w kwocie 2.000 koron p. Aleksandrowi Jabłonowskiemu za dzieło pod tytułem „Akademia Kijowska“ oraz za dwa wydane dotychczas tomy dzieła pod tytułem „Ziemie Ruskie“ objęte wydawnictwem pod ogólnym tytułem Polska w XVI. wieku pod względem geograficzno-statystycznym;

drugą nagrodę w kwocie 1.000 K. p. Stefanowi Żeromskiemu za 3-tomową powieść p. t. „Popioły„ i za całą jego dotychczasową działalność literacką.

Wydział krajowy rozpisał następnie ponowny konkurs z terminem po koniec 1905 r., a najbliższe rozdanie nagród odbędzie się w pierwszym kwartale 1906 roku.

Wydawnictwo dziełek ndowych we Lwowie.

Wydawnictwo dziełek ludowych istniejące we Lwowie od roku 1881, ogłosiło sprawozdanie ze swej działalności dotychczasowej. Celem wydawnictwa jest dostarczanie młodzieży wiejskiej przystępnie napisanych książek do czytania, by owoce nauki szkolnej nie szły na marne, a dzieci nauczywszy się czytać pod kierunkiem nauczycieli, mogły następnie same czytać bez pomocy i objaśnień. Po koniec roku 1902 wydało Towarzystwo:

książek polskich	234
„ ruskich	192
ilość egzemplarzy polskich	601.000
„ „ ruskich	224.000

Rozeszło się w tym 21-letnim okresie egzemplarzy:

książek polskich	574.260
„ ruskich	197.430.

W roku 1903 wydało Towarzystwo 22 książeczki polskie i 8 książeczek ruskich w ogólnej liczbie 71.750 egzemlarzy.

Oprócz książeczek do czytania wydawało Towarzystwo tanie książeczki do modlenia się dla uczniów i uczennic; a z tych książeczek rozeszło się siedm wydań polskich w ilości 30 tysięcy egzemplarzy i jedno wydanie większej książeczki do nabożeństwa w pięciu tysiącach egzemplarzy.

W ruskim języku rozeszło się 6 wydań po trzy tysiące egzemplarzy książeczki p. t. „Mołytwennyk“, oprócz tego jedno wydanie większe książki do nabożeństwa pod tytułem „Sława Isusu Chrystu“ w 5 tysięcy egzemplarzy i jedno wydanie mniejsze tej samej książeczki w 5 tysiącach egzemplarzy.

Książeczki przeznaczone dla młodzieży szkolnej na nagrody i upominki rozchodzą się w ilości 8 do 10 tysięcy egzemplarzy rocznie. Między członków wspierających i prenumeratorów (2 korony rocznie) rozchodzi się 12 do 15 tysięcy, Towarzystwa oświaty ludowej i Kółka rolnicze pobierają rocznie 6 do 10 tysięcy egzemplarzy, wreszcie za pośrednictwem księgarń i na zamówienia sprzedaje się około 2.000 egzemplarzy.

W ostatnim pięcioleciu wykazują zamknięcia inwentarza:

w roku	1898	rozesłanych	41.390	egzemplarzy
„ „	1899	„	20.273	„
„ „	1900	„	28.968	„
„ „	1901	„	25.542	„
„ „	1902	„	35.602	„

Przy niskiej cenie książeczek (od 15 do 50 h. za egz.) wydawnictwo jedynie dzięki subwencyi sejmowej i ofiarności prywatnej spełniać może swą pożyteczną misyę. Z powodu udzielonego Wydziałowi krajowemu uchwałą sejmową z dnia 31. października 1903 polecenia w sprawie ewentualnego przeniesienia subwencyi dla Wydawnictwa dziełek ludowych do funduszu Macierzy polskiej, Wydział krajowy pismem z dnia 31. grudnia 1903 l. 106905, zażądał od obu Towarzystw wniosków w tej sprawie, jednakże dotychczas odpowiedzi nie otrzymał.

Petycya Zgromadzenia SS. Felicyanek o subwencyę dla Domu głównego w Krakowie.

W grudniu r. 1902 wniosła przełożona Zgromadzenia SS. Felicyanek w Krakowie petycyę o subwencyę w kwocie 12.000 K dla domu głównego Zgromadzenia SS. Felicyanek w Krakowie. Petycyę tę odstąpił W. Sejm uchwałą z dn. 30. października 1903 Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego przedstawienia wniosku.

Siostry Felicyanki pracują przeszło już 30 lat w Galicyi, poświęcając swe usługi przeważnie klasie ubogiej. Prowadzą szkoły, w których pracuje obecnie około 60 Sióstr posiadających kwalifikacye; jako nauczycielki niestabilizowane nie mają prawa do emerytury a pensya wystarcza zaledwie na utrzymanie w czasie czynnej służby. Gdy choroba lub wiek uczyni je niezdolnymi do dalszej służby, powracają do Domu Głównego w Krakowie, gdzie znajdują przytułek i utrzymanie.

Również i inne Siostry Felicyanki pracujące przy Ochronkach, Zakładach sierót, przy posłudze chorych i ubogich, chronią się w razie wyczerpania sił w Domu Głównym.

Dla zastąpienia Sióstr schodzących z pola pracy wychowuje Zgromadzenie w nowicyacie młode Siostry, przysposabiając je do pracy, kształcąc i sposobiąc do egzaminów, co niemałe koszta za sobą pociąga. Nowicyat ten mieści się również w Domu Głównym w Krakowie.

Dotąd źródłem dochodów Zgromadzenia, oprócz pracy, była kwesta w kraju i zagranicą, ta od lat kilku bardzo jest utrudnioną i nie wiele przynosi. Skutkiem tego Zgromadzenie znajduje się obecnie w trudnem położeniu, obciążone długami i pozbawione dostatecznych środków utrzymania.

Pożyteczna i pełna poświęcenia działalność Zgromadzenia SS. Felicyanek w naszym kraju zbyt dobrze znaną jest ogółowi, aby wiadomość o grożącym Zgromadzeniu niedostatku nie miała się odbić przykrem echem w naszem społeczeństwie. Wydział krajowy jest też przekonanym, że ofiarność publiczna nie dopuści do tej ostateczności i że uznanie powszechne, jakie otacza działalność SS. Felicyanek znajdzie wyraz w hojniejszych datkach na cel tak godny poparcia. W tej myśli Wydział krajowy proponuje W. Sejmowi do uchwalenia w preliminarzu na r. 1905 kwotę 2.000 K jako datek kraju na utrzymanie Domu Głównego SS. Felicyanek w Krakowie.

Subwencya dla Towarzystwa „Proświta“.

Subwencyę dla Towarzystwa „Proświta“ uchwaloną w budżecie na rok 1903 w kwocie 6.000 K wyasygnował Wydział krajowy temu Towarzystwu uchwałą z dnia 9. lutego 1904 r. l. 103 634 po dokładnem rozpatrzeniu wydanych w r. 1903 ośmiu książeczek (w 12 tomikach) i przekonaniu się, że nie

wykraczają one przeciw warunkom wyrażonym w uchwałach sejmowych z 13. lutego 1897 i z 3. maja 1900 r.

Petycya gminy m. Zbaraża.

Uchwałą z 27. października 1903 r. przekazał W. Sejm petycyę gminy m. Zbaraża o przyjęcie na fundusz krajowy reszty pożyczki bezprocentowej na budowę szkoły w kwocie 24.000 K Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na przyszłej sesyi sejmowej.

Petycyę tę w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową załatwił Wydział krajowy w ten sposób, że zgodził się na rozłożenie powyższej sumy dłużnej na 20 równych rat rocznych płatnych począwszy od r. 1902. W ten sposób pożyczka bez obciążenia gminy zostanie spłaconą w terminie, do którego czas trwania funduszu pożyczkowego na budowę szkół uchwałą W. Sejmu z dnia 9. lipca 1902 został przedłużony tj. do r. 1922.

Zapomoga dla sieroty po zmarłym nauczycielu śp. Michale Rozumiłowskim.

Uchwałą z 27. października 1903 przyznał W. Sejm emeryt. nauczycielowi szkół ludowych w Samborze Michałowi Rozumiłowskiemu jednorazowy zasiłek w kwocie 200 K z zasiłku tego nie mógł skorzystać obdarzony, zmarł bowiem jeszcze przed powzięciem uchwały powyższej, o czem ani Wydział krajowy ani W. Sejm nie miał wiadomości. Pozostała po nim sierota, Emilia Rozumiłowska wniosła w lipcu 1903 prośbę do Tronu o udzielenie stałego daru z łaski, a c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty nadesłało tę prośbę Radzie szkolnej krajowej do urzędowania. Z zarządzonych dochodzeń okazało się, że petentka liczy lat 40, jest chorą na piersi i do pracy niezdolną, a pozbawioną przytem zupełnie środków utrzymania. Ze względu na 36-letnią służbę śp. ojca petentki i na groźny stan jej zdrowia, przedstawiła Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu wniosek o wyjednanie dla petentki u W. Sejmu stałego datku z łaski w kwocie rocznej 166 K równającej się $^1/_6$ części ostatniej płacy jej ojca.

Wydział krajowy oznajmił, że wniosku tego nie mógłby ze swej strony przedłożyć W. Sejmowi, aby nie stworzyć precedensu nader dla funduszu szkolnego uciążliwego. Pragnąc jednakże zgodnie z intencyą Rady szkolnej kraj. przyjść w pomoc petentce, której nieszczęśliwe położenie zasługuje na wyjątkowe uwzględnienie, oświadczył się Wydział krajowy za udzieleniem jej jednorazowego zasiłku z fund. szk. kraj. w kwocie 200 K tj. w takiej kwocie, jaką W. Sejm uchwałą z 27. października 1903 r. przeznaczył dla ojca petentki.

Wniosek p. ks. Stojałowskiego o udzielenie pożyczki 25.000 Kor. Spółce „Ochrony i pomocy narodowej".

Na posiedzeniu W. Sejmu z dnia 27. czerwca 1902 postawił p. ks. Stojałowski wniosek o udzielenie spółce pożyczkowo-przemysłowej „Ochrony i Pomocy Narodowej" w Białej bezprocentowej pożyczki 25 000 K na wybudowanie polskiego domu robotniczego w Lipniku pod Białą.

Uchwałą z dnia 12. lipca 1902 przekazał W. Sejm powyższy wniosek Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

Rezultat tego badania rozpoczętego jeszcze w jesieni r. 1902 nie mógł być podany do wiadomości W. Sejmu podczas sesyi r. 1903, jak to w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności nadmieniono, dopiero bowiem w kwietniu 1904 otrzymał Wydział krajowy ostateczne i decydujące wyjaśnienia.

Badania swe rozpoczął Wydział krajowy zażądaniem od dyrekcyi spółki dokładnych i szczegółowych wyjaśnień o jej organizacyi, stanie finansowym i sile kredytowej, a zarazem zwrócił się do Dyrekcyi związku stowarzyszeń zarobkowych

i gospodarczych we Lwowie z prośbą o udzielenie fachowej opinii.

Z informacyj otrzymanych tak od samejże Spółki jak od Dyrekcyi Związku, która z godną uznania gorliwością przez osobnych delegatów zbadała rzecz na miejscu, przekonał się Wydział krajowy:

1) że Spółka „Ochrona i Pomoc narodowa“ pomimo, że według statutu ma siedzibę w Białej, faktycznie urzęduje w Bielsku na Szląsku i tam ma swą siedzibę stałą;

2) że obecna organizacya i administracya Spółki jest pod wielu względami wadliwą i wymaga gruntownej reformy przedewszystkiem zaś zmiany statutu;

3) że podstawa finansowa Spółki jest zbyt słabą i jak obecnie, nie przedstawia dostatecznej gwarancyi dla pożyczki we wniosku p. ks. Stojałowskiego żądanej.

Ze względu na niezaprzeczoną doniosłość narodową i społeczną utworzonej na kresach dla ochrony żywiołu polskiego instytucyi Wydział krajowy nie poprzestając na powyższych informacyach, zarządził badania także na innej drodze; wszystkie one jednak doprowadziły do wyniku, że wniosek o udzielenie bezprocentowej pożyczki po myśli żądania p. ks. Stojałowskiego nie mógłby się opierać na podstawach prawnych istnienia „Spółki“ ani na jej sile kredytowej, ale na innych poza temi zasadami stojących motywach.

Macierz polska.

Ze sprawozdania z działalności Macierzy polskiej za rok 1903 wyjmujemy szczegóły najważniejsze.

Urząd Kuratora Macierzy Polskiej objął w roku 1903. Marszałek krajowy, Stanisław hr. Badeni, JE. Andrzejowi hr. Potockiemu, Kuratorowi Macierzy w r. 1901 i 1902, złożyła Rada wykonawcza szczere podziękowanie za pieczę około dobra Instytucyi.

W Radzie Nadzorczej Macierzy Polskiej zasiadają Ksiądz Arcybiskup, Józef Bilczewski i książę Andrzej Lubomirski. Dwa miejsca są opróżnione.

Przewodniczącym Rady wykonawczej pozostaje nadal prof. dr. Ludwik Finkel, zastępcą przewodniczącego Członek Wydziału krajowego i zastępca marszałka, dr. Tadeusz Pilat, w skład zaś Rady wchodzą jako członkowie pp.: adwokat krajowy i poseł na Sejm dr. Tadeusz Skałkowski, Ks. Arcybiskup, Józef Teodorowicz, dyrektor Władysław Tyniecki, prof. dr Ignacy Zakrzewski i c. k. inspektor krajowy, Mieczysław Zaleski,

Nadto w myśl uchwały z dnia 29. maja 1902 biorą stały współudział w obradach Rady wykonawczej zaproszeni członkowie Komitetu Fundacyi im. Kościuszki prof. dr. Antoni Kalina i dyrektor Jan Soleski.

Sekretarzem Macierzy Polskiej jest prof. dr. Konstanty Wojciechowski. Czynności administratora pełni p. Józef Bałaban.

W Bibliotece Macierzy wydała Rada wykonawcza, stosownie do uchwał obowiązujących, 4 książki, wszystkie ilustrowane. Są to dziełka następujące:

1) „O zwierzętach szkodliwych i pożytecznych w gospodarstwie“, napisał Mieczysław Kowalewski, stron 195, rycin 98.

2) „Królewskie Pacholę“, opowiadanie historyczne, napisała Walerya Szalay, str. 320, ryc. 10.

3) „Jan Kiliński“, szewc, pułkownik wojsk polskich w roku 1794, opowieść historyczna, napisał dr. K. Nitman, str. 73, ryc. 3.

4) „O hodowli drzew i krzewów owocowych w ogródkach małych gospodarstw“, napisał J. Froń, str. 149, ryc. 51.

Jak dawniej, tak i obecnie otrzymali wszystkie te książki prenumeratorowie „Biblioteki“ za cenę 2 koron, prenumeratorowie zaś „Biblioteki“ i „Niedzieli“ za 1 K 50 h. Cena księgarska dziełek tych wynosi 3 K 20 h.

Czynność wydawnicza Rady wykonawczej nie zamknęła się jednak w ramach „Biblioteki“. Gdy zbliżała się trzechsetna rocznica założenia miasta Żółkwi i uroczystego obchodu narodowego, wydała Rada wykonawcza w 6.000 egzemplarzy w „Wydawnictwach“ książeczkę:

„O Żółkwi i jej dziedzicach Żółkiewskich i Sobieskich“, napisał Franciszek Jaworski, str. 24, ryc. 4.

Znaczną ilość egzemplarzy zakupił natychmiast Komitet miejscowy, urządzający obchód, resztę zaś rozchwytała publiczność, tak, że cały nakład jest już prawie zupełnie wyczerpany.

W „Wydawnictwach“ również wyszło nowe wydanie — ilustrowane obecnie 10 rycinami przez malarza Stanisława Dębickiego — książeczki:

„Dobry syn“, bajka z przed lat tysiąca, napisał Władysław Bełza, str. 78.

Liczba wybitych dotychczas egzemplarzy tego dziełka (wraz z poprzedniemi nieilustrowanemi wydaniami) wynosi 20.000.

W osobnem odbiciu z „Niedzieli“ wydano odczyty M. Niedźwiedzkiego na temat miłości ojczyzny p. t.

„Kilka chwil z naszych dziejów“ napisał Mikołaj Niedźwiecki, str. 82, ryc. 12.

Wydane w roku 1902:

„Praktyczne rady i wskazówki chowu królików“, napisał M. C. Prawdzic, str. 44, rozeszły się w przeciągu kilku miesięcy zupełnie, ponieważ zaś nadpływały ciągle nowe zamówienia, zarządzono w r. 1903 drugi nakład tej książeczki (również w „Wydawnictwach“).

Nadto prócz wymienionych czterech tomików „Biblioteki“ i czterech „Wydawnictw“ wybito w tym roku 5000 egzemplarzy „Pana Tadeusza“ Adama Mickiewicza. Cena 20 hal. pozostała niezmieniona, jakkolwiek koszta wydania jednego egzemplarza przenoszą cenę sprzedaży. Wydawnictwo to jest darem narodowym, który Macierz składa społeczeństwu polskiemu.

Statystyka wydawnictw Macierzy z 3 lat ostatnich przedstawia się w sposób następujący:

Rok	Ilość egzemplarzy wydawnictw
1901	24.000
1902	26.000
1902	33.300

Zbyt wydawnictw Macierzy podniósł się w pierwszej połowie roku 1903 bardzo widocznie, lecz od klęski powodzi i gradobicia osłabł nagle i znacznie, tak, że w rezultacie ogólna cyfra zbytu nie prześcignęła cyfry zeszłorocznej. W r. 1903 wyniosła ona 32.974.

Od początku istnienia Macierzy Polskiej wybito 719.300 egzemplarzy, rozeszło się 648.008.

Dwie jeszcze żywotne sprawy zaprzątały uwagę Rady wykonawczej Macierzy w r. 1903.

Pierwsza — to sprawa konkursu na utwór dramatyczny ludowy, przeznaczony dla teatrów wiejskich. Jako nagrodę za najlepszą sztukę uchwaliła Rada wykonawcza 200 koron z osobnem honoraryum po 50 koron od arkusza druku, przyczem zastrzegła sobie prawo pierwszeństwa druku także innych sztuk nienagrodzonych za wymienionem honoraryum.

Do oznaczonego terminu (31. grudnia 1903) wpłynęło sztuk 38. Oceną ich zajmuje się sąd konkursowy.

Sprawa druga, która zajmowała w roku ubiegłym Radę wykonawczą, to kwestya ponownego wydania Encyklopedyi Macierzy Polskiej, wobec tego, że pierwszy nakład wyczerpano już dawno.

Obecnie prace przygotowawcze do drugiego wydania już się rozpoczęły, dzieło zacznie drukować się w kwietniu. Wydawnictwo będzie się ukazywało zeszytami, z których każdy obejmie najmniej 15 arkuszy druku. Całość składać się będzie z 8 zeszytów (120 ark. druku) w formie dotychczasowej. Tekst ulegnie rewizyi i częściowemu rozszerzeniu, artykuły zaś ważniejsze będą ilustrowane. Cenę zeszytu ustanowiła Rada wykonawcza na 1 koronę. Pierwszy zeszyt wyjdzie we wrześniu bież. r.

Z dniem 31. marca 1904 zaprzestała „Macierz Polska“ wydawać czasopismo „Niedziela“, przekazując prenumeratorów „Gazecie Niedzielnej“, która zdobyła sobie w krótkim czasie bardzo liczne koło czytelników a pod względem tendencyi w niczem od „Niedzieli“ się nie różni. W pierwszym roku tj. bieżącym zapłaci „Macierz Polska“ wydawnictwu „Gazety Niedzielnej“ za objęcie zobowiązań wobec prenumeratorów „Niedzieli“ — kwotę 2000 K. Od roku 1905 zaś suma 4000 K, które „Macierz“ dopłacała rocznie do wydawnictwa „Niedzieli“, pozostanie jej do dyspozycyi na inne wydawnictwa.

Stosownie do przepisu Art. 26. aktu fundacyi „Macierz Polska“ przedkłada Wydział krajowy z zarządu majątku zakładowego tej fundacyi następujące sprawozdanie:

Rok 1902.

A) Dochody.

	Gotówka	Efekta
1. Subwencya i datki dobrowolne:		
a) subwencya z funduszu krajowego .	10.000 K — gr.	
b) subwencya od gminy m. Lwowa .	400 „ — „	
c) subwencya od Rady powiatowej m. Stanisławowa . .	12 „ — „	
d) Datki rozmaite .	134 „ 74 „	
2. Dochód ze sprzedaży wydawnictw własnych	15.954 „ — „	
3. Odsetki od efektów .	3.179 „ 50 „	
4. Efekta zakupione .	. . .	1.411 K 80 gr.
Suma dochodów .	29.680 K 24 gr.	1.411 K 80 gr.
5. Do tego zapas z początkiem roku 1902 .	3.887 „ 07 „	77.005 „ 12 „
Razem .	33.567 K 31 gr.	78.416 K 92 gr.

B) Wydatki.

	Gotówka	Efekta
1. Koszta wydawnictw własnych . . .	18.941 K 07 gr.	
2. Koszta administracyi .	7.809 „ 43 „	
3. Zasiłki naukowe dla dzieci niezamożnych rodziców . .	1.420 „ — „	
4. Odsetki bierne i podatek rentowy od kuponów . . .	11 „ 80 „	
5. Efekta spieniężone .	. . .	1.400 K — gr.
Suma wydatków .	28.182 K 30 gr.	1.400 K — gr.
6. Do tego zapas z końcem r. 1902 . .	5.385 „ 01 „	77.016 „ 92 „
Razem .	33.567 K 31 gr.	78.416 K 92 gr.

Wykazany powyżej pod poz 6. wydatków zapas z końcem r. 1903 w gotówce 5.385 K 01 gr. jest zapasem majątku obrotowego; zaś w efektach 77.016 K 92 gr. jest zapasem majątku zarodowego fundacyi.

Fundacya im. Tadeusza Kościuszki.

Ściśle z Macierzą Polską związana jest fundacya im. Tadeusza Kościuszki. Fundusze jej stały się płynnymi w r. 1902 i w tymże roku wyszła pierwsza książka z tych funduszów „Tadeusz Kościuszko“. W roku 1903 wydała Macierz Polska z dochodów fundacyi dwa dzieła, a to:

„O wychowaniu“ napisał dr. Antoni Danysz, str. 336.

„Uniwersytet wileński i jego znaczenie“ napisał Ludwik Tur, str. 102 (z powodu setnej rocznicy reformy tego Uniwersytetu).

Głównem jednak, na szeroką skalę pomyślanem wydawnictwem, które ma wyjść z funduszów kościuszkowskich, jest obszerne dzieło p. t.: „Polska, obrazy i opisy“. Wydawnictwo to przygotowuje Macierz Polska już od lat dwóch — wzmianki o niem znajdują się też w poprzednich sprawozdaniach. Obecnie sprawa posunęła się o tyle naprzód, że zeszyt pierwszy znajdzie się już w dniach najbliższych w obiegu księgarskim. Zawiera on poetyczny krajobraz Polski, skreślony przez Maryę Konopnicką, „Geografiię fizyczną ziem polskich“ przez dr. Eugeniusza Romera i „Etnografię ludów zamieszkujących obszary Polski przedrozbiorowej“, napisaną przez ś. p. Jana Karłowicza i Aleksandra Jabłonowskiego.

W następnych zeszytach znajdzie się geografia historyczna, ustrój państwowy Polski, jej dzieje, literatura, sztuka, gospodarstwo, przemysł, handel, tak, że całość da dokładne wyobrażenie o ziemi naszej, o jej dziejach, kulturze i życiu we wszystkich objawach.

Zeszyty wychodzić będą w kształcie dużej ósemki i będą bogato ilustrowane. Każdy zeszyt, zawierający najmniej 10 arkuszy druku, kosztować będzie 1 koronę.

Z dzieł, wydanych z dochodów fundacyi Kościuszkowskiej, zaleciła Rada szkolna krajowa do bibliotek gimnazyalnych A. Chołoniewskiego „Tadeusza Kościuszkę“.

Podajemy wreszcie cyfry, odnoszące się do rezultatów działalności Macierzy w obrębie obydwóch funduszów, którymi rozporządza.

Wydano tedy ogółem w roku 1903 książek 12 w 39.300 egzempl., z czego na fundusz Macierzy Polskiej przypada książek 10 (egzemplarzy 33.300), na fundusz kościuszkowski książki 2 (6000 egz.). Zestawienie to nie uwzględnia wydawnictwa „Polska“. W porównaniu z rokiem 1902 wydano więcej o 5 książek, a egzemplarzy o 5.800.

Zakład narodowy im. Ossolińskich.

W myśl §. 41. i 58. ustawy fundacyjnej Zakładu narod. im. Ossolińskich kasa krajowa Wydziału krajowego przechowuje majątek zarodowy zakładu w efektach, pobiera dochody działu bibliotecznego, z których na podstawie asygnat kuratora literackiego daje zasiłki w miarę potrzeby kasie podręcznej, będącej pod zarządem tegoż kuratora.

Kontrolę rachunkową wykonuje Wydział krajowy.

Obrót pieniężny w r. 1902 był następujący:

A. Stan ogólny majątku z końcem roku 1901 wynosił:

a) w papierach wartościowych		922.787 K 60 g.	
a po strąceniu wydzielonego kapitału w myśl statutu na rzecz funduszu rezerwowego	62.767 K 79 g.		
kaucyi dzierżawcy . .	9.000 „ — „		
i depozytu tymczasowego kuratoryi ekonomicznej	19.479 „ 47 „	91.247 „ 26 „	
pozostaje jako majątek zakładowy			831.540 K 34 g.

b) w kapitałach hipotekowanych zapisy:

Chołoniewskiego .	6.300 K — g.	
Neronowicza	1.050 „ — „	
Pawlikowskiego .	4.725 „ — „	12.075 „ — „

c) w funduszach bibliotecznych:

1. dobra i realności	685.887 K 33 g.	
2. zbiory	341.378 „ 76 „	
3. nakłady . . .	49.115 „ 20 „	
4. sprzęty . . .	12.112 „ 22 „	1,088.493 „ 51 „
d) w gotówce i należytościach czynnych:		19.438 „ 20 „
Razem . .		1,951.547 K 05 g.

Tenże majątek wynosił z końcem roku 1902:

a) w papierach wartościowych		927.000 K 47 g.	
a po potrąceniu wydzielonego kapitału w myśl statutu, na rzecz funduszu rezerwowego	67.327 K 64 g.		
kaucyi dzierżawcy . .	8.000 „ — „		
i depozytu tymczasowego kuratoryi ekonomicznej	20.132 „ 19 „	95.459 „ 83 „	
pozostaje jako majątek zakładowy			821.540 K 64 g.
b) w kapitałach hipotekowanych (jak w roku 1901)			12.075 „ — „
c) w funduszach bibliotecznych -			
1. dobra i realności		685.887 K 33 g.	
2. zbiory		349.842 „ 20 „	
3. nakłady . . .		15 829 „ 50 „	
4. sprzęty . . .		12 065 „ 91 „	1,063.624 „ 94 „
d) w gotówce i należytościach czynnych			5.735 „ 21 „
		Razem . .	1,912.975 K 79 g.
Po potrąceniu należytości biernych			16.005 „ 45 „
okazuje się stan majątku z końcem roku 1901			1,896.970 K 34 g.
Z porównania stanu majątku z końcem roku 1901 z takimże stanem z końcem roku 1902 okazuje się ogólny ubytek majątku o , ...			54.576 „ 71 „

Z porównania stanu pojedynczych rubryk tego funduszu z końcem lat 1901 i 1902 okazuje się przyrost lub ubytek, jak następuje:

a) stan majątku zakładowego w efektach wynosił z końcem roku 1900	831.540 K 34 g.	
z końcem zaś roku 1902 wynosił	831.540 „ 64 „	
okazuje się zatem przyrost o .		— K 30 g.
b) stan kapitałów hipotekowanych bez zmiany.		
c) stan funduszów bibliotecznych:		
1. dobra i realności bez zmiany.		
2. zbiory w r. 1901	11.378 K 76 g.	
„ „ 1902	19.842 „ 20 „	
przyrost o		8.463 „ 44 „

3. nakłady w r. 1901	49.115 K 20 g.	
„ „ 1902	15.829 „ 50 „	
ubytek o		33.285 K 70 g
4. sprzęty w r. 1901	12.112 K 22 g.	
„ „ 1902	12.065 „ 91 „	
ubytek o		46 „ 31 „
d) w gotówce i należytościach czynnych:		
w r. 1901 . .	19.438 K 20 g.	
„ „ 1902 . .	5.735 „ 21 „	
ubytek o		13.702 „ 99 „
razem przyrosty w sumie		8.463 K 74 g
od tego ubytki j. w. pod *c*) 3, 4 i *d*)		47.035 „ — „
zostaje czysty ubytek . .		38.571 K 26 g
a po uwzględ. należ. biernych w sumie		16.005 „ 45 „
Okazuje się tedy ogólny ubytek jak wyżej .		54.576 K 71 g.

B. Obroty netto w majątku obrotowym wynosiły w r. 1902.

A. Dochody:

a) Dochody w gotówce:

I. Rzeczywiste:

Rata od kuratora ekonomicznego	12.600 K — g	
Czynsz z gmachu i rozmaite .	2.688 „ — „	
Dochód z dóbr Rakowca i z lasu	10.512 „ 69 „	
Odsetki od kapitałów . .	20.429 „ 88 „	
„ „ legatów . . .	658 „ — „	
Odsetki od gotowizny lokowanej w Banku	114 „ 50 „	
Ze sprzedaży własnych wydawnictw	1.086 „ 35 „	
Stała roczna opłata od wydawnictwa książek szkolnych .	20.000 „ — „	
Zwroty rozmaite . . .	30 „ 25 „	68.119 K 67 g

II. Przenośne:

Subwencya sejmowa na ochronę zabytków historycznych .	1.000 K — g	
Zaliczka od wydawnictwa książek szkolnych . . .	12.000 „ — „	13.000 K — g
	Suma . .	81.119 K 67 g
Zapas kasowy z dniem 1. stycznia 1902 .	.	2.701 „ 98 „
	Razem . .	83.821 K 65 g

b) Dochody w efektach:

Depozyt kuratoryi ekonomicznej . . .	— K 30 g
Fundusz rezerwowy	4.559 „ 85 „
Depozyt tymczasowy kuratora ekonomicznego .	652 „ 72 „
Suma . .	5.212 K 87 g
Zapas kasowy z dniem 1. stycznia 1902 . .	922.787 „ 60 „
Razem . .	928.000 K 47 g

B. Wydatki:

a) Wydatki w gotówce:

I. Rzeczywiste:

Zakupno książek i manuskryptów	5.128 K 32 g	
Prenumerata czasopism . .	2.422 „ 87 „	
Oprawa książek, czasopism i manuskryptów . . .	2.929 „ 36 „	
Drobne wydatki na bibliotekę .	649 „ 01 „	
Naprawy i ulepszenia w gmachu	12.564 „ 14 „	
Ekwiwalent i podatki od gmachu zakładowego . .	3.157 „ — „	
Asekuracya gmachu . . .	91 „ 81 „	
Koszta administracyjne . .	1.367 „ 64 „	
Opał i światło	5.692 „ 20 „	
Płace urzędników i sług łącznie z podatkiem od płac. .	32.972 „ 95 „	
Remuneracye, zapomogi i emerytalne pensye . . .	2.697 „ 87 „	
Koszta kancelaryjne . . .	1.691 „ 15 „	
Płace stypendystów . . .	4.975 „ „ „	
Drobne muzealne wydatki .	360 „ 02 „	
Zakupione medale . . .	90 „ — „	
Ruchomości biurowe i biblioteczne	559 „ 30 „	
Zakupione obrazy . . .	130 „ — „	
Koszta sprawozdań zakład. .	600 „ — „	77.492 K 65 g

II. Przenośne:

Zakupione przedmioty za subwencyę sejmową i zapłacone koszta podróży w sprawie zabytków historycznych .	1.626 K 39 g	
Lokacya na rachunek bieżący w Banku krajowym . .	3.314 „ 50 „	4.940 K 89 „
Suma . .		82.433 K 54 g
Zapas kasowy z dniem 31. grudnia 1902 . .		1.388 „ 11 „
Razem . .		83.821 K 65 g

b) Wydatki w efektach:

Sprzedane efekta (kaucya)	1.000 K — g
Zapas kasowy z dniem 31. grudnia 1902 . .	927.000 „ 47 „
Zgodnie z dochodami . . .	928.000 K 47 „

C. Zaległości czynne wynoszą:

1.	Administracya dóbr fundacyjnych zaliczkowo zapłacone koszta kancelaryjne Dr. Bilińskiego	13 K 10 g
2.	Na rachunku bieżącym w Banku krajowym	4.176 „ 50 „
3.	Z zapisu Neronowicza	157 „ 50 „
	Razem . .	4.347 K 10 g

D. Zaległości bierne:

1.	Opłata za drukarnię wydawnictwa książek szkolnych: zaliczka na rachunek opłaty	1.600 K — g	
2.	Zaliczka sejmowa na ochronę zabytków historycznych .	5 „ 45 „	16.005 K 45 g
	Nadwyżka należytości biernych z końcem roku 1902		11.658 K 35 g

Fundacya Stanisława hr. Skarbka.

W tej sprawie przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Sumaryczne zestwienie dochodów 74 Wydziałów powiatowych

podług zamknięć rachunkowych za rok 1902.

Liczba porządkowa	Nazwa powiatów	Czynsze z domów i gruntów i inne opłaty (K gr)	Odsetki od papierów wartościowych, pożyczek i t. p. (K gr)	Dodatki na cele administracyjne (K gr)	Dochody rozmaite (K gr)	Zapas kasowy z roku poprzedniego (K gr)	Wpływy nadzwyczajne: ze sprzedaży gruntów i realności (K gr)	Wpływy nadzwyczajne: ze sprzedaży papierów wartościowych (K gr)	Wpływy nadzwyczajne: z zaciągniętych pożyczek (K gr)	Wpływy nadzwyczajne: zaliczki otrzymane i zwrócone (K gr)	Budowle i konserwacye wodne (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: dodatki do podatków i dotacye na fundusz dróg powiatowych (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: dodatki do podatków i dotacye na powiatowy fundusz dróg gminnych (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: subwencye na drogi powiatowe (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: subwencye na drogi gminne (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: …tki i otrzymane …zki na drogi pwe (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: …tki i otrzymane …zki na drogi gminne (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: myta drogowe mostowe, przewozowe (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: wpłaty za niedorobione i nieużyte prestacye w robociźnie i materyale (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: zwroty za utrzymanie publicznych dojazdów kolejowych (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: zwrócone zaliczki i dochody rozmaite drogowe (K gr)	Dochody na cele komunikacyjne: zapas kasowy z roku poprzedniego (K gr)	Bonifikacya z funduszu propinacyjnego (K gr)	Razem (K gr)	Należytości czynne pozostałe z końcem roku (K gr)	Uwaga
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
1	Biała	1.728	26 40	28.538 24	19.166 67	3.189 27				165 24		23.699 66	73.193 93	28.984 75				3.220	2.641 87	2.006 09	3.426 65	64.986 51	2.276	257.249 28	5.050	
2	Bobrka			13.464 38	136 48	558 76							49.064 82						432 40	5.439 75	2.440 90	1.000	1.558	74.095 49	791 10	
3	Bochnia	125		24.066 73	21.031 23	2.211 79			6.000	11.908 96		4.772 39	47.740 10		2.000		14.400	18.776 60	493 85	123 80	10.998 28	1.592 08	1.176	167.416 81	33 920 87	
4	Bohorodczany	170		19.553 25	969 28	1.437 96				2.078 55			11.094 24		5.000						2.588 49	7.341 13	744	50.976 90	12.071 50	
5	Borszczów			21.773 96	284 68	2.358 44				16.838 30		21 773 44	31.131 80	1.000 17				2.730 47	377	567 75	742 64	3.481 08	1.120	114.179 73	49 901 79	
6	Brody	616		86.144 24	173 94	2.256 82				11.091 13		52.441 19	31.709 35	24.745 67				10.022 17	707 74	9.138 29	5.115 36	4.458 21	1.249	239.869 61	71.328 52	
7	Brzesko	352 98		22.282	1.407 03	44 58				16.561 58		35.907	46 495 89	18.857 71	5.300		13.000	8 275 39	679 61		5.768 50	4.445 23	1.320	180.697 50	50.258 16	
8	Brzeżany	1.696 30		39.782 70	311 31	663 91				24.447 83			22.465 83		33.190 40				2.165 79	42.065 38	1.317 46	1 26	1.646	169.754 17	24.885 58	
9	Brzozów		8	11.954 75	570	64 75		1.192 79		9.562 57		20.040 45	28.018 53		3.000			8.185 31	24		3.026 13	10.323 67	802	96.772 95	5.185 47	
10	Buczacz	1.756 08		82.660 13	544 10	23.418 05				4.601 56		9.034 03	32.957 85		46.000			5.200	1.009 20	4.135 39	3.079 14	2.675 77	3.242	220.308 30	15.011 12	
11	Chrzanów	1.334	941 56	28.994 19	2.851 19	2.714 63				4.660 14		39.815 72	68.809 90		12.100			24.000	4.073 72	6.479 45	13.907 50	2.921 08	2.976	216.579 08	56.267 68	
12	Cieszanów	64	163 40	22.946 25	46 47	3.024 06				1.452 55		22.495 42	18.431 65	14.000	618 36			6.574 96	96		5.868 06	5.179 24	649 50	110.020 30	20.998 71	
13	Czortków			19.901 32	96 56	2.355 36		19.790 87		952 29		6 331 45	24.883 25					4.270	1.464 37	6.324 21	11.847 23	7.558 97	976 50	106.752 38	12.590 15	
14	Dąbrowa	240	936	19.027 91	2.184 27	435 74		2.579 05	10.156 25	3.877 68		13.750 77	29.566 16	800	250			12.390 97	14		20.144 21			115.753 01	57.315 42	
15	Dobromil	400		53.228 73	2.375 68	2.500 05				7.432 97			51.270 89		34.410 51		8.000	1.810 56	7.860 95	5.306 64	787 55	492 67	1.310	177.187 70	42.347 35	
16	Dolina		495 58	35.036 64	47.815 34	325 33				41.023 66			27.944 10					1.814 70	1.425		11.882 34	723 37	1.632	170.118 06	76.824 06	
17	Drohobycz	400		30.870 02	7.066 64	7.839 38				2.593		72.022 17	108.804 31	9.000	18.711 11			11.900	29 50		68.988 75	23.224 42	1.141 50	362.590 80	129.392 31	
18	Gorlice	3.558		56.219 78	31.340 16	558		11.860 76	19.829 78	2.060			99.336 19					7.067 66	1.132 40	424 56	14.109 92		1.760	249.257 21	28.501 99	
19	Gródek	1.725		59 218 28	589 27	4.797 54			30.000	2.497 08			16.955 63	1.337 03	54.177 23			4.467	745 39		2.211 75		848	179.569 20	9.702 97	
20	Grybów		69	13.255 94	777 40	386 88		1.075 39	29.224 95	1.799		9.554 57	7.914 91		4.600			5.400	34	68 47	1.529 89	175 96	754	76.620 36	7.926 49	
21	Horodenka	24		4[illegible].099 06	214 40	6.414 43				6.881 31		7.293 70	23.018 68	12.810				1.77[illegible] 46	36		362 68	16.589 80	2.744	126.265 52	49.127 90	
22	Husiatyn	300	120	30.986 42	86 86	4 28			27.950	59[illegible]		19.558 34	27.758 71	16.119 39				6.132 99	4.514 25	5.122 57	7.208	298 29	1.236	164.987 05	59.741 88	
23	Jarosław	6.002 98		29.917 25	27.029 58	1.820 99				3.733 02		26.214 50	144.198 86					16.438 01	1.122 34	1.949 04	38.335 35	3.441 67	1.776	301.979 59	96.526 60	
24	Jasło	1.736		19.507 37	80	2.375 85		10.176 85				10.738 17	42.729 45					6.582 43	2.742 42	680 19	11.641 94	13.313 21	672	122.975 88	1.384 88	
25	Jaworów		43 04	27.077 23	2.057	2.754 40				1.056 74			21.042 97		74.000			4.400	363 40		9.734 50	3.360 65	924	146.913 93	13.144 10	
26	Kałusz	1.732		32.281 17	44 80	795 56		11.432 38		11.96[illegible] 49			32.93[illegible] 27		800			515	154 80		5.356 49	2.573 45	1.320	101.905 41	22 186 81	
27	Kamionka	300		21.533 88	7.986 39	806 76			2.000			16.551 99	28 639 56	18.000	36.024 16		58.000	21.663 74	2.107 47		74.475 56	13.137 40	876	325.702 91	79.368 32	
28	Kolbuszowa			12.503 17	804 86	72 32				2.687 12		18.298 06	12.547 14	10.000				9.637 41	1.917 15		1.583 21	2.473	589 50	73.112 94	19.004 77	
29	Kołomyja		471 78	71.011	301	1.363 77		26.300		10.571 18		2 000	45.572 29		10.375 94			9.615 63	2.492 08	2.808 37	2.554 69	309 25	1.398	187.164 98	29.795 77	
30	Kossów	400		11.326 77	525 98	2.115 68				4.232 66		31 016	15.507 22	10.000			1.000		118 80		18.786 99	21.268 68	1.796	118.094 78	10.163 93	
31	Kraków	55		26.096 67	81.010 21	11.612 53				14.189 14		8 698 84	74.536 32		11.004 72			3.270	1.956 04		5.966 34	551 01	2.906	241.852 82	129.338 28	
32	Krosno	340 98		14.000	1.994 99	2.955 50				3.671 33		14.069 22	84.239 04					6.732 97	615 80	1.804 61	14.101 73	6.196 72	852 50	101.578 39	9.113 81	
33	Limanowa	19		27.250 19	581	3.143 65				190 58		14.569 50	13.183 55		15.000		6.000	2.731 90	730 90	836 37	112 55	15.248 65	1.374	100.969 79	4.322 19	
34	Lisko			5.760 43	180 24	5.861 44				2.873 23		13.436 87	29.122 08	2.000	38.894 99		21.878 08	15.446 60	522 44		1.581 13	1.818 23	774	140.149 76	10.329 78	
35	Lwów	16.354 41		21.521 19	2.430 64	1.203 86				462 34			141.038 49					448	5.108 08	39.006 66	575 72	6.792 93	2.360	237.300 32	37.567 94	
36	Łańcut			23.613 17	1.473 86					7.353 59		35 622 62	89.739 41		8.600			10.319 04	409 02		11.916 13	2.056 03	1.970	198.072 87	13.792 44	
37	Mielec	54	2.104 71	49.956 58	1.272 96	1.661 15	5.000			16.777 81	246 95	11.895 45	48.723 78		11.000			8.389 12	702 70		4.133 65	11.156 09	1.160	174.181 49	78.815 52	
38	Mościska			22.191 70	2.282 49				122.400	2.122 47		6.862 09	16.987 44		11.750 84		25.168 75	14.391	736 10		3.282 59		1.078	229.203 47	7.078 37	
39	Myślenice	500		23.164 92	240 02	3.888 04				5.656 66			21.643 05		34.690 70			5.358 74	15	2.002 26	3.417 65	4.042 97	1.188	106.108 01	2.470 57	
40	Nadwórna			29.038 44	3.899 72	574 67				3.225 90			14.388 55		3.000			7.700			10.327 10	891 62	1.536	74.577	2.507 83	
41	Nisko	10	317 30	58.004 37	7.379 76	854 65		29.169 57	7.540	6.766 03			42.549 11		6.000			4.339 21	7.629 76	19.215 28	2.445 34	843 30	649	193.712 68	78.296 18	
42	Nowy Targ	919		25.823 63	1.576 40	2 212 60				3.418 67		18.388 52	17.421 90		1.339			2.768 26	2.288 80	600 28	2.698 95	3.675 28	708	83.839 29	7.157 84	
43	Pilzno	1.025		11.167 39	248	547 14			6.500	340 86		24.586 61	8.933 91		12.000			5.787 50	121 50		1 859 21	324 55	540	73.976 67	1.951 22	
44	Podhajce			34.601 24				1.033 84	19.005 23	5.130 80		10.126 40	39.259 15		10.000	52	8.993 57	14.590	480 93		616 72	3.901 81	1.554	155.823 21	33.698 52	
45	Przemyśl	84		32.162 79	6.144 20	4.326 01				3.956 08	7.585 73		53.069 40	1.000	10.506 66	80			2.664 33	2.109 96	3.292 32	1.572 70	912	159 044 98	34.923 28	
46	Przemyślany			13.673 99	47 32	342 64				200		18.751 41	53.235 28		11.000	51		8.659 88	1.606 65		488 40		1.570	112.789 08	3.371 18	
47	Rawa	1.000	592 20	8.469 22		722 32		1.439 30	70.000	16.877 18		10.448 04	37.341 95	36.500	2.000	82	27.378 53	4.480	75 06	9.718 74	1.081 48		1.020	271.767 84	191.711 24	
48	Rohatyn	9		18.782 94	1.439 58	10.354 97			2.200	6.716 36			40.981 36		14.050				126 22		1.885 14		1.240	97.779 57	17.343 70	
49	Ropczyce			9.719 26	101 44					4.162 12		7.755 54	44.582 08	2.000				3.150			2.909 21		1.354	75.783 65	9.800 60	
50	Rudki	740		12.450 58	1.715 98	11.441 05				2.288 01		6.851 98	18.864 55					358	620 70		3.773 75	15.441 35	1.677 50	76.723 40	4.023 77	
51	Rzeszów	126		37.990 38	41 60	298 46				8.675 35	288	104.091 28	72.900 77	13.851 50	17.000	34 26	20.000	39.257 40	3.187 03	7.828 17	17 365 17	8.122 06	2.088	368.245 43	28.340 59	
52	Sambor		519 37	26.362 05	1.042 50	13 91				14.453 17			39.573 48					12.000	2.461 26		5.370 07	3.943 11	932	106.670 92	40.504 47	
53	Sanok	2.803 84	120	24.316 34	979 33	6 08				5.196 46			90.889 34				1.600	4.589 73	965 25	905 57	17.504 35	684 90	962	91.523 19	9.089 64	
54	Sącz Nowy	2.724	563 09	64.839 14	100	17.939 01				1.140		26.478 50	31.531 62	8 900				16.462 94	287 45	400	19 28	11.762 60	1.702	184.799 63	2.826 74	
55	Skałat			22.029 37	5.692 76	1.816 31			95.000	704 36			45.008 94		10.000			8.796	8.457 28	275 33	9	84 03	1.670	199.538 38	13.865 10	
56	Śniatyn	5		17.232	2.011 20			9.188 49	28.357 07	19.027 56		25.065 01	33.166 16	9.200		72 66		13.500	1.386 99		2.932 08	1.063 06	400	163.607 28	31.855 39	
57	Sokal	1.372 46	727	70.684 34	2.000				28.000	1.901 70		23.530	35.624 75	20.000		89 80		12.386 29	1.018 70	26.195 50	828 37	70	1.476	243.835 63	60.679 31	
58	Stanisławów	2.813 34		36.546 39	1.253 93	6.185 03				2.356 40			51.420 33					4.929 36	522 21		22.012 89	4.742 64	1.156	138.938 52	28.609 04	
59	Stary Sambor	613		19.370 17	505 39	244 75				5.328 62		7.933 80	8.393 71	16.000				3.746 50			1.806 75	4.770 31	925	69.633	33.032 80	
60	Stryj	70 95	1.266 52	30.651 85	5.460 30	26.633 41		764 12		12.035 30		14.272 76	51.206 85		19.363 01			8.860	1.630 68	2.368 99	6.054 51	7.995 39		188.684 64	85.851 33	
61	Tarnobrzeg			21.990 37	18.647 15	1.141 84		35.091 50		8.382 75		20.298 72	31.415 60		27.751 97		7.559 66	15.300	2.884 65		22.093 11	4.381 15	583 89	217.522 36	38.845 25	
62	Tarnopol	500		39.958 56	7.598 70	1.751 05				9.872 88			111.218 14		16.000		23.050	13 217 25	2.136 44	9.089 13	143 82	5.539 08	1.696	235.771 05	10.804 95	
63	Tarnów	767	1.494 85	17.671 29	617 33	1.245 93				2.703	37.712 72	29.711 93	41.943 13		25.190 74			19.791 43	5.254 13		4.045 79	21.766 59	342	210.257 86	53.768 44	
64	Tłumacz	398		36.894 90	24.513 24	1.063 26		447 52		4.723 53			58.171 70		21.767 43		3.161 88		190	1.451 47	2.921 45	7.839 07	1.948	165.491 45	5.272 30	
65	Trembowla	144		36.832	1.946 55	583 31				3 859 25		18.113 26	33.677 40		11.807 05		2.000	7.684 34	2.381 67	79 96	10.110 22	69 71	1.110	130.398 72	23.849 82	
66	Turka		135 78	46.716 91	7.829 13	4.395 48		8.000	17.209 57	5.420 80		2.000	15 412					3.100 47	3.143 93		360 35	872 98	1.452	116.049 40	56.063 15	
67	Wadowice	10 85	35.494 97	13.840					20.000	47.31[illegible] 27		13.651 90	66.781 16		26.400			3.036	1.457 73	1.878 85	9.093 84	102	2.542	241.604 57	41.468 48	
68	Wieliczka	1.221		64.307 01	626 72	342				5.710 06		8.569 60	49.267 82		37.004 15		21.000	27.598 50	597 78	2.838 39	3.001 17	3 28	1.584	223.671 48	21.564 67	
69	Zaleszczyki			46.178 14	3.753 56	637 36				2.175 92		14.430 70	26.992 19		4.000			1.760 04	1.425 10	2.814 36	18.251	446 77	706	123.571 14	58.234 86	
70	Zbaraż	851 73	23 76	12.159 67	942 86	1.267 66		2.000		8.423 92			54.086 90		7.621 52		8.700	5.600	455 84		662 43		765	103.560 79	67.581 03	
71	Złoczów	5.016 68	666 39	94.124 36	46.004 26	15.829 85			24.000	1.839 80		15.219 07	73.629 10	13.911 23				8.101 94	672 80	25.790 89	3.200 77	57 83	2.106	330.170 94	38.126 13	
72	Żółkiew	880		18.544 95	1.388 02	1.901 16				3.686 54			37.975 41		9.404 91			5.915 96	2.873 58	6.932 99	1.274 79	6.394 49	1.000	98.172 80	11.388 54	
73	Żydaczów	800	385	24.072 86	11.319 66	2.419 73				3.988 30		10.774 04	19.394 89	9.528 09				6.930 01	444 30		14.756 36	2.454 64	998	108.260 88	8.776 40	
74	Żywiec	11	98 20	16.092 69	94 60	649 74				10.533 52		26.239 18	34.243 78	1.500	3.000			11.515	179 20		27.623 66		1.024	132.804 57	25.028 15	
	Razem	66.846 14	47.183 90	2,300.412 15	437.255 67	227.747 84	5.000	171.542 43	565.372 85	504.140 18	45.833 40	1,025.246 86	3,115.454 05	300.040 54	777.705 40	[illegible]8 75	270.890 47	585.867 84	111.347 53	250.783 68	627.729 50	384.950 68	96.102 89	12,092.740 75	2,563.205 04	

Alegat B. do sprawozdania Wydziału kraj. z czynności Dep. I. 1903 r.

Sumaryczne zestawienie wydatków 74 Wydziałów powiatowych

podług zamknięć rachunkowych za rok 1902.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
L. porządkowa	Nazwa	Pobory funkcyonaryuszów	Emerytury i zaopatrzenia	Koszta kancelaryjne	Utrzymanie budynków, czynsze za najem	Podatki	Koszta komisyjne	Subwencye na cele: oświaty, szkolne	Subwencye na cele: sanitarne itp.	Subwencye: na budowle, konserwacye wodne itp.	Wydatki rozmaite	Zapas kasowy z końcem roku	Nadzwyczajne wydatki: kupno gruntów, domów itp.	Nadzwyczajne wydatki: kupno papierów wartościowych	Nadzwyczajne wydatki: spłata długów zasiłków itp.	Nadzwyczajne wydatki: zaliczki udzielone i spłacone	Wydatki na cele komunikacyjne: koszta administracyjne drogowe	Wydatki na cele komunikacyjne: budowa i utrzymanie dróg powiatowych	budowa i utrzymanie dróg gminnych	budowa i utrzymanie publicznych dojazdów kolejowych	spłata długów	zaliczki udzielone i zwrócone, wydatki rozmaite drogowe	zapas kasowy pozostały z końcem roku	Hodowla bydła	Razem	Długi i zaległości bierne, pozostałe z końcem roku	Uwaga
		K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	
1	Biała	9.822 80		1.200	1.526 10	330 73	2.000	2.000	2.124		17.304 78	18.332 57			4.950 80	812	13.793 72	60.758 69	54.564 81	1.825		4.514	66.494 78	400	257.249 28	86.232 44	
2	Bóbrka	5.099 96	1.000	541 30	720			800	1.666 16		4.494 07	883 42					8.066		48.672 26			84 32	2.566		74.095 49		
3	Bochnia	9.301 40	3.523 67	911 96	197 46	92 03	1.926 02	2.790	5.031 46		8.881 94	1.462 78			22.170 27	9.692	19.159 98	12.194 11	58.842 32	164		14.490 72	935 97	628 52	167.416 81	57 128 77	
4	Bohorodczany	8.083 26		640	800		1.434 97	331	3.800		2.387 51	1.076 09			2.033 32	3.838 89	4.148		12.914 81			1.380 44	7.081 11	1.128	50.976 90	23.496 06	
5	Borszczów	9.368 20		898 80	390 58		965 81	2.080	2.028		5.695 29	384 62			10.003	10.612 74	12.700	18.971 86	19.166 73		10.201	8.688 59	2.074 51		114.179 78	182.820 68	
6	Brody	17.553 40	590	1.298 32	481 21		2.704 16		4.046 65		71.256 29	1.541 29			1.611 95		10.253 42	60.208 10	29.725 92	4.714 36	20.026 68	2.156 63	11.252 87	448 86	239.869 61	187.318 22	
7	Brzesko	6.535 54	1.700	3.423 62	1.520 40	447 36	470 92	1.010	5.058 26		2.853 65	54 09			8.333 33	9.630	7.160	27.707 13	62.579 37	2.475 52	3.500	22.737 15	13.301 16	200	180.697 50	63.933 84	
8	Brzeżany	12.209		1.271 52	1.172 34		794	1.700 06	2.866 81		27.653 21	879 95			14.829 06	3.971 10	5.597 50		41.516 21	41.213 74	8.155 64	3.643 57	1.079 46	1.201	169.754 17	130.722 79	
9	Brzozów	6.500		648	2.280		265	950	1.700		1.615 60	3.362 17		4.909 70	600	700	6.476 10	21.232 21	8.322 67		5.909 70	556 47	30.745 33		96.772 95	15.689 06	
10	Buczacz	12.967 04		1.866 40		1.251 35	1.187 11	3.400	5.482 16		49.696 65	20.000			4.427 53	8.648 76	17.967 96	7.701 62	52.999 94	2.229 05	12.287 48	2.222 25	20.173 02	600	220.308 30	81.475 04	
11	Chrzanów	12.250 67		978 37	1.818 79		814 60		4.908 25		6.764 50	4.143 20			5.110	8.783 33	20.849 33	42.078 66	89.183 01	4.501 52		12.121 14	2.773 71		216.579 08	71.153 65	
12	Cieszanów	10.074 52	110	668 41	403 99		307 86	160	1.400		2.254 38	1.312 57			3.494 90	8.159 60	2.456	4[illegible].490 08	17.717 37	1.743 49	5.400 80	5.639 57	226 81		110.020 30	139.584 56	
13	Czortków	7.820	616	607 45	871 02	845 62	240 77	360	1.550		4.541 80	11.376 07		3.996 48	5.288	7.169 74	5.940	6.943 10	30.189 33	5.158 46		10.849 22	2.589 82	300	106.752 38	42.654 20	
14	Dąbrowa	6.310	1.895	707 64	369 96		1.111 14	260	649 96	7.967 08	4.302 56	8 86		2.320	3.999 40	8.682 40	9.663 48	14.891 51	19.093 58		1.618 04	10.269 55	21.380	802 90	115.753 01	56.766 95	
15	Dobromil	18.052 05	41 66	880 49	374 14	266 57	51 60	320			41.275 25	2.764 51			214 19	2.981 90	4.900 33		74.581 77	9.233 58	18.259 34	1.822 98	1.142 27	75 07	177.187 70	42.892 28	
16	Dolina	9.460	3.440	1.276 20	950 22	341 99	3 903 10	180	8.820		7.905 85	2.042 08		28.207 50	29.631 18	20.972 42	7.867 85		28.950 37			6.701 36	267 93	200	170.118 06	40.029 92	
17	Drohobycz	18.284 32	1.500	2.494 52	784 19	154 94		3.598 70	1.595 17		15.886 71	1.233 18			5.982 88	1.771 32	18.077 74	103.076 10	118.390 86		4.000	63.544 25	1.089 69	1.126 28	362.590 80	153.822 85	
18	Gorlice	10.451 52	2.548 92	606 60	5.601 30	88 82	1.984 28	2.222	3.745 89		9.539 37	3.569 70	17.000	19.600	46.917 54	980	17.109 04		68.025 59	975 28		84.770 82	8.180 28	345 31	249.257 21	85.404 88	
19	Gródek	7.908		1.150 79	935 42		1.753 82		3.316 39		35.360 19	8.501 39			39.825 13	624 04	9.267 26	8.740 03	57.417 21			9.569 53		200	179.569 20	108.300 82	
20	Grybów	4.028	240	561 85	1.436			800	2.320	3.306	2.849 37		22.267 98	7.000	800	80	7.581 78	7.560 13	6.536 50	79	1.607 98	5.804 02	144 30	1.667 50	76.620 36	57.948 94	
21	Horodenka	7.163 50	800	1.006 03	278 84	31 85	104	1.160	10.935 86		31.069 54				9.333 12	2.494 46	9.209 72	22.479 55	17.201 17			2.127 57	10.870 31		126.265 52	139.677 57	
22	Husiatyn	11.070	246 10	1.299 68	2.283 77	617 24	1.245 19	1.050	2.600		1.593 69	32 68			38.591 16	640	8.806 06	48.365 33	21.173 20	5.386 62	169 85	18.910 81	906 17		164.987 05	280.907 31	
23	Jarosław	13.670 03	1.240	1.248 70	4.104 55	2.429 93	577 36	2.960	5.373 32	1.181 48	2.949 97	2.075 98			32.197 52	1.364	21.154 62	29.811 20	108.300 55	339	66.286 49	1.257 71	3.418 72	88 46	301.979 59	226.511 77	
24	Jasło	7.966 67	2.200	630 55	1.289 22		396 60	2.630	3.366 66		2.080 53	3.796 94		10.000			14.643 20	6.172 98	33.358 24	460 90	2.000	9.670 99	21.712 40	600	122.975 88	2.240	
25	Jaworów	8.260		825 41	4.004 31				1.636		6.329 63				5.420 60	1.534 20	4.598		98.004 02			1.789 20	14.272 56	240	146.913 93	73.302 68	
26	Kałusz	6.721 61	1.000	297 72	878 69	516 56	2.425 45	600	5.610 20		19.265 20	3.310 55		7.682 38	6.663 52	4.675 52	6.740 19		28.365 92			11.381 95	849 95		101.905 41	64.260 50	
27	Kamionka	10.203 92	600	1.401 99		716 25	613 06	1.791 72	468 28		2.706 21	565 83	4.476 89		8.967 58	1.760	13.676 20	63.782 88	114.142 88		38.548 82	45.017 96	15.697 89	574 60	325.702 91	207.580 51	
28	Kolbuszowa	8.508	720	707 65	600	59 20	840 20	732	2.480		1.508 97	95				500	9.723 46	82.924 78	11.320 16			1.306 61	1.180 96		73.112 94	20.384 54	
29	Kołomyja	11.080	333 33	735 02	1.633 23	67 18	1.510 56	4.470	3.768 44		35.360 35	621 32		29.600	8.246 77	11.833 24	14.898 74	8.939 66	48.529 18	5.112 92		390 01	334 78		187.164 98	13.558 21	
30	Kossów	7.990		574 39	401 88		471 76	1.430	6.252 39		2.520 03	624 84			842		13.140 62	87.192 49	10.027 92		200	35.418 94	1.718 64	2.288 88	118.094 78	14.144 50	
31	Kraków	14.131	2.000	1.202 44	2.700		282 28		5.235		28.743 05	4.431 02			19.395 29	2.798 64	15.631 51	8.873 95	66.384 79	94 80	5.266	66.051 18	3.437 19	194 68	241.852 82	68.691 59	
32	Krosno	5.940	820	1.352 86	1.475 36		160 30	1.148	858		2.254	202 32	4.826 12		533 42	4.100	9.138 04	9.718 88	39.807 49	1.143 20	4.063 24	13.591 87	295 37	149 92	101.578 39	16.466 61	
33	Limanowa	6.216		290 87	454 84		649 43		576		20.892 96	1.556 38			1.880 76	48 13	5.763 26	10.951 87	41.616 90	836 37	2.400	5.017 71	1.821 51		100.969 79	36.119 68	
34	Lisko	5.376		628 64	800		879 22	180	3.310		1.986 62				760 18	1.140	13.065 94	21.001 92	82.248 19			4.713 66	3.670 71	888 68	140.149 76	23.964 78	
35	Lwów	16.712 09	1.000	2.938 11			255 38	880	3.653 13		69.990 74	804 43			2.525 20	499 22	7.627 86		75.890 41	43.150 50	7.762 30	579 38	2 030 67	394 90	237.30[illegible] 82	202.352 13	
36	Łańcut	9.460	1.090	677 88	1.200		123	3.670	4.477 85		2.312 66					7.630 21	1.874	38.533 55	43.632	2.056 08	35.212 24	8.087 49	21.359 67	176 29	193 072 87	128.602 78	
37	Mielec	7.191	1.880	1.467 92	8.294 54			800			33.062 81	4.921 98			8.643 84	3.890	554	10.566 63	50.784 24	200	9.000	13.299 66	5.524 87	7.100	174.181 49	119.498 26	
38	Mościska	8.624	2.164	1.047 20		1.953 35	2.102 28	829 20	3.667		2.010 68				99.001 21	28.175 74	965 99	13.200 78	86.099 50		19.333 14	4.529 40		500	229.208 47	150.299 96	
39	Myślenice	7.740		580 98	993 86	35 04	162 75	1.349	5.168	10.478 58	3.476 18	1.093 07			12.000	986 76	159 05	1.643 94	43.848 02	2.348 82		4.588 16	3.113 78	350	106.108 01	18.020	
40	Nadwórna	9.200		1.176 52	800		2.373 34	960	3.908 32		15.412 59	360 54			1.939 72	278 70	220 80		29.758 55		800	130	1.997 92	960	74.577	4.000	
41	Nisko	8.667		719 10	534 10		1.783 03	3.445	6.444 44		31.584 02	2.335 73		44.570	10.000	458 26	777 88	1.482 79	60.150 88	13.001 80		7.358 70		200	193.712 68	81.230 04	
42	Nowytarg	7.794 20		954 91	3.011 70	259	2.090 72	812	3.382 40		2.911 35	6.521 07			4.820 95	1.900	250 71	9.039 99	12.803 86	618 27		6.856 75	12.611 41	200	83.839 29		
43	Pilzno	4.280		405 08			109 08	388	824 92		680 06		9.464 57		4.002 70		344 34	7.791 87	28.469 39		800	4.042 97	6.164 71	208 98	73.976 67	56.599 68	
44	Podhajce	10.504	800	635 22	608 54		210 10	940	1.475 32		20.819 21				22.795 72	1 930	104 33	12.838 63	58.129 34		9.561 88	440 92			155.823 21	105.622 82	
45	Przemyśl	14.980	1.800	2.935 13				1.050	2.900	10.958 48	11.290 24	1.169 04			5.100 90	2.980 02	797 82	30.098 89	54.436 66	1.679 06		4.529 52	1.339 22		159.044 98	72.298 10	
46	Przemyślany	6.300		610 18	464	139 38	1.098 58	1.660	2.800		2.511 68	249 13			8.584 51		548	16.936 87	46.635 10	1.392	11.598 75	1.744 17	1.466 73		112.739 08	130.775 80	
47	Rawa	5.120	600	500	2.496 84		1.644		2.000		5.849 18	2.550 38	1.216 96	207 02	10.278 77	67.661 38	521	68.341 79	38.829 24	15.426 48	6.052 50	34.476 66			271.767 84	231.707 29	
48	Rohatyn	8.504	360 84	1.763 84	198		1.515 51	1.628 41	3.482 95		7.027 35	9.551 53			480	5.206	987 92		45.831		1.661 65		5.562 15	1.018 42	97.779 57	16.300	
49	Ropczyce	4.875		1.338 20				1.200	2.600		1.979 82				347 70	3.086 10	578	9.786 91	31.217 82		8.163 76	1.482 45	3.097 89		75.733 65	4.909 58	
50	Rudki	8.872 80	2.100	540		400	1.185 20	1.920	280		5.544 99	8.783 08			1.024	240	578 47	11.906 57	12.966 52			826 62	14.492 15	63	76.723 40	24.308 58	
51	Rzeszów	13.660 12	1.000	935 64	2.787 57		273 37	1.200	2.580		12.088 85	2.950 39			4.441 48	7.242 26	038 15	127.072 46	77.694 61	7.006 34	15.548 40	34.621 21	80.904 58	200	368.245 43	227.946 97	
52	Sambor	16.644 53		1.377 67	801 66		2.314 93	250	2.546 82	174 88	3.823 55	1.015 36			8.483 38	7.505 35	743 06		37.845 72		1.000	8.395 47	8.153 77	94 77	106.670 92	81.365 14	
53	Sanok	8.288	1.659 96	522 36	478 67	898 22	357 60	805	4.650 04		7.653 27	43 10			8.710 25	1.326 80	508 35	3.878 04	29.877 40	1.655 58	5.826 64	3.907 41	537 21	4.239 59	91.523 19	115.574 55	
54	Sącz nowy	9.100		1.711 92	1.752 24		964 75	9.735 20			28.647 53	31.344 60			3.459 74	2.800	324	37.094 19	28.212 76			2.638 62	9.714 08		184.799 63	50.359 17	
55	Skałat	8.630	400	1.040		128 28	1.559 50	400	3.200		4.481 65	3.664 42			101.257 38	2.151 57	284 65		59.054 88	275 93		1	9 72		199.538 38	138.655 82	
56	Śniatyn	8.520	400	934 87	643 81		470 36	2.714	1.399 92		6.575 74	3.011	100	5.000 82	16.148 35	31.302 45	268 55	15.942 12	24.132 28			23.749 40	4.293 61		163.607 28	191.137	
57	Sokal	12.420 39	1.416	2.405 05	869 03	489 70	1.276 88	1.000	2.199 84		20.287 18	8.899 30			50.778 62	3.819 53	381 67	68.967 26	25.175 09	25.328 01		1.120 75	4.101 88	300	243.835 63	158.618 80	
58	Stanisławów	9.877 85	1.820	2.616 83	487 13	156 47	399 60	660	3.342 91		12.740 29	652 13	13.000		4.197 22	360	162 50	485 84	37.956 91			27.581 04	1.421 80		133.938 52	40.580 63	
59	Stary Sambor	10.830 91	3.301	500 13			1.146 06		2.299 84		8.063 11	1.088 88			2.677	2.080	985 13	22.787 85	6.217 98		2.259 41	3.189 58	4.211 12		69.633	25.304 47	
60	Stryj	15.201 03	1.635 12	1.321 17	534 41		989 88	970	1.126 60		7.002 16	4.890 96		879 96	32.835 19	5.990 88	257 90	13.157 42	37.796 67	2.411 32	86.989 11	3.225 32	5.914 45	3.506 09	188.634 64	123.624 27	
61	Tarnobrzeg	9.421 70		1.993 72	2.354 01	155 93	630 61	1.690	2.571 49	5.000	4.896 44	1.568 80	1.795	28.091 50	5.840 36	25.327 94	580	17.663 81	59.226 37	814 68	5.462 90	40.744 80	1.192 35		217.522 36	214.682 86	
62	Tarnopol	19.718 29	2.744 12	641 23	1.781 76	380	2.791 86	200	4.518 70		5.446 22	5.805 28			12.122 47	3.752 86	527 57	10.829 73	75.675 89	11.802 24	48.110 78	7.850 19	4.685 51	391 90	285.771 05	80.464 27	
63	Tarnów	7.396	1.308	735 36	2.200		392 06	4.547 24	2.252 74	37.712 72	1.978 17	1.518 88			1.200	540	357 91	25.591 03	74.870 14		2.000	1.549 65	31.074 47	288 49	210.251 86	45.944 76	
64	Tłumacz	10.230		1.163 71	17.307 48	846 72	1.288 08	4.682 60	4.680	2.000	10.951 54		8.637 69		2.908 08	8.883 38	552 08		44.011 01	1.388 64	10.274 58	25.718 17	4.496 97	600 72	165.491 45	86.198 15	
65	Trembowla	8.709	358 74	900	293 78	141 07	800 10	3.590	5.149 98		18.471 32	57 25			5.264	35	000	26.565 44	50.727 22	78 88		6.152 64	109 30		180.398 72	79.232 68	
66	Turka	9.562	620	699 54	93 34		2.500 16	2.255	2.800		14.173 32	6.992 95	27.186 22	8.038 88	14.844 03	1.224 23	116	3 923 68	17.780 85			707 90	1.051 30	200	116.049 40	83.205 05	
67	Wadowice	7.078 80	1.000	512 89	1.466 08		2.579 01	2.066 62	6.611 69		46.889 37		12.610 80		33.740 13	3.891 92	116 21	7.758 35	94.904 11	388		6.510 54	685 05		241.604 57	122.374 98	
68	Wieliczka	9.473	870	2.824 30	806 62	718 07	764	700	2.700		22.130 53	594 63			31.137 56	646 72	760	18.945 95	72.674 67	3.103 75		37.824 97	62 51	934 20	223 671 48	372.337 08	
69	Zaleszczyki	13.112 72	1.099 28	652 42	595 78	40 56	299 20	2.160 20			19.549 07	2.298 95			11.704 84	1.708 62	342 04		20.056 22	2.235 27	8.402 80	20.558 14	14.506 03	249	128.571 14	171.776 53	
70	Zbaraż	6.833 48	650	200	1.842 50		552 66	400 16	3.024 70		2.111 22	2.202 39		2.000	4.000	995 96	606 74		55.350 72		7.042 29	9.798 44		1.254 5[illegible]	103.560 79	99.438 79	
71	Złoczów	13.797 49	1.055	3.991 24	14.257 90		1.312 30	500	2.130		55.471 09	10.592 21			28.122 81	57.357 30	167 49	34.033 26	69.972 08	18.309 04		514 50	10.287 28	1.000	330.170 94	208.757 72	
72	Żółkiew	8.200	1.600	951 74	660 55		219 81	800	2.513 09		1.153 37	29 39	1.907 29		4.846 40	3.919 03	904 64		45.547 68	3.582 42	5.800	1.038 46	5.898 98	600	98.172 80	49.201 21	
73	Żydaczów	10.896 63	900	862 68	254 44	504 71	2.576 04	800	2.869 90		2.223 31				19.187 82	2.875 22	002 76	18.130 18	12.197 76		589 80	12.800 32	10.589 81		108.260 88	41.837 96	
74	Żywiec	4.960		932 04	640		264 96	390	1.000		15.747 01	207 92				4.061 82	840	23.522 14	44.218 07			32.651 73	78 88		132.804 57	19.729 45	
	Razem	717.777 44	62.786 94	88.520 97	114.047 85	14.504 07	72.947 53	104.411 11	224.806 90	78.724 22	1,020.280 59	223.208 12	124.389 52	196.784 25	937.471 82	443.218 61	[illegible]244 57	1,448.381 75	3,382.804 87	251.740 17	464.158 42	842.930 83	496.981 21	38.828 [illegible]	12,092.740 75	6,875.779 61	

Wykaz dochodów
podług zamknięć rachunkowych za rok 1902
30 miast (objętych ustawą z r. 1889).

Liczba porządkowa	Nazwa gminy	Czynsze i opłaty: z dóbr	Czynsze i opłaty: z domów, rzeźni, budek itp.	Czynsze i opłaty: z gruntów, kamieniołomów itp.	Czynsze i opłaty: z lasów, wiklin itp.	Czynsze i opłaty: z fabryk cegielń, wapienników i wodociągów	Czynsze i opłaty: z koszar i kwaterunku wojska	Odsetki od papierów wartościowych, pożyczek itp.	Z dzierżawy praw i przywilejów: propinacya i opłaty komunalne	Z dzierżawy praw i przywilejów: placowe, targowe, straganowe, sprzedaż śmiecia	Z dzierżawy praw i przywilejów: miary i wagi, polowanie i rybołóstwo	Taksy	Z dzierżawy dodatków krajowych konsumcyjnych	Dodatki na cele ściśle gminne: od podatków bezpośrednich	Dodatki na cele ściśle gminne konsumcyjne: od mięsa	Dodatki na cele ściśle gminne konsumcyjne: od wina	Dochody rozmaite	Zapas kasowy z roku poprzedniego	Wpływy nadzwyczajne ze sprzedaży: gruntów i realności	Wpływy nadzwyczajne ze sprzedaży: papierów wartościowych	Wpływy nadzwyczajne: z pożyczek zaciągniętych	Wpływy nadzwyczajne: zaliczki otrzymane i zwrócone	Wpływy drogowe	Na cele szkolne: dodatki i inne	Razem	Należytości czynne pozostałe z końcem roku	Uwaga
		K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	
1	Biała	. .	19.672 83	344 69	10.289 77	63.568 04	. .	138 34	12.000 .	10.836 05	. .	5.771 01	. .	116.104 31	. .	. .	74.170 11	9.817 50	. .	. .	866.000 .	155.165 23	. .	. .	843.827 88	96.726 57	
2	Bochnia	. .	10.723 97	9.165 03	114 86	319 85	7.573 62	661 88	103.660 12	15.692 15	105 40	2 478 70	. .	9.191 77	20.090 .	910 08	4.668 38	377 70	. .	36.531 60	. .	4.252 71	. .	562 97	227.081 29	30.312 43	
3	Brody	. .	3.430 .	558 50	. .	. .	54.102 51	421 79	91.777 77	5.178 35	. .	2.093 46	. .	26.621 97	17.114 .	2.200 .	7.152 85	3.587 77	. .	4.000 .	. .	12.254 86	. .	1.661 .	231.854 83	30.388 18	
4	Brzeżany	. .	28.811 40	. .	. .	. .	18.688 66	71 40	91.144 65	856 50	100 .	. .	4.021 95	.	8.800 85	2.121 55	3.855 44	4.279 67	. .	12.023 37	12.960 .	3.579 23	11.809 36	. .	202.128 73	11.616 25	
5	Buczacz	. .	7.960 .	. .	. .	. .	. .	. .	9.825 .	.	. .	. .	.	11.298 33	14.146	704 .	1.029 80	10 09	. .	. .	5.000 .	3.698 58	20.206 74	20.494 22	94.072 76	1.693 .	
6	Drohobycz	. .	19.433 49	827 .	22.568 14	2.585 .	. .	15.875 46	108.084 .	7.351 12	22 .	3.157 90	. .	38 811 52	19.197 28	. .	5.164 67	14.781 39	. .	. .	. .	94.018 61	22.680 06	. .	374.557 64	23.969 07	
7	Gorlice	. .	24.041 97	63 24	. .	. .	. .	10.969 94	89.787 50	4.580 .	28 40	112 40	9.000 .	. .	. .	900 .	10.381 37	495 99	. .	. .	4.000 .	1.447 58	5.605 24	63 .	161.476 63	68.494 03	
8	Gródek	. .	27.793 87	8.991 49	3.410 50	. .	17.286 93	9.686 41	68.468 84	5.798 61	860 60	274 70	. .	2.437 67	. .	. .	2.889 84	975 43	25.649 56	9.547 86	. .	4.958 03	6.006 05	500 35	195.585 74	60.348 92	
9	Jarosław	. .	27.826 75	1.844 80	. .	104.502 84	59.790 98	5.473 75	200.000 .	16.828 77	251 .	5.569 57	9.300 .	. .	29.166 67	5.934 26	1.231 45	1.863 55	. .	45.000 .	68.400 .	91.229 59	. .	15.886 44	688.597 42	448.856 24	.
10	Jasło	. .	14.278 38	917 40	. .	21.988 81	. .	3.622 39	54.753 50	11.518 45	32 .	400 80	. .	11.885 76	10.300 .	743 .	314 58	5.079 43	59 02	13.561 66	. .	24.272 97	. .	2.988 .	176.716 15	.	
11	Jaworów	. .	6.764 16	3.768 62	9.546 04	8.665 30	5.818 35	13.979 25	40.768 51	4.288 89	107 .	302 .	1.500 .	12.486 22	. .	305 .	2.578 11	4.131 23	. .	. .	6.000 .	6.648 93	1.191 44	5.527 64	133.816 69	17.264 48	
12	Kołomyja	. .	4 448 74	10.686 97	. .	119.311 22	50.543 95	301 17	228.316 71	11.846 19	70 86	732 .	. .	48.451 74	67.491 12	7.685 .	63.272 21	9.916 53	2.682 93	48.400 .	32.116 59	54.984 78	. .	. .	756.208 66	136.776 78	
13	Krosno	6.664 20	7.686 .	2.634 68	. .	. .	. .	1.610 96	68.466 30	5.907 80	60 .	1 151 98	. .	5.729 79	8.099 99	. .	12 14	157 23	920 .	4.389 85	6.000 .	9.992 60	3.919 74	2.000 .	135.408 26	46.078 66	
14	Podgórze	. .	21.738 24	5.929 57	27 .	113.901 93	1.161 58	10.381 36	124.200 .	36.578 82	89 70	7.021 92	. .	. .	21.241 04	700 .	10.412 64	6.667 77	. .	. .	. .	5.852 31	20.209 33	. .	385.613 21	15.259 86	
15	Przemyśl	2.803 40	52.299 03	4.495 13	. .	. .	74.326 15	1.186 60	444.218 45	15.272 70	. .	6.224 78	25.000 .	80.465 55	. .	. .	14.521 75	15.438 40	1.806 20	35.000 .	90.000 .	5.329 52	. .	. .	867.882 66	39.581 52	
16	Rzeszów	. .	37.382 64	1.663 20	300 .	67.404 71	96.554 31	160 59	114.223 37	3.458 36	22 .	4.822 46	. .	2.516 02	39.528 35	2.000 .	27.486 41	1.039 71	. .	37.105 23	60.000 .	46.205 88	2.980 .	. .	544.353 24	69.503 53	
17	Sambor	. .	48.746 91	8.770 34	. .	. .	. .	4.273 74	101.400 .	5.767 .	. .	3.790 45	. .	23.397 19	12.201 68	511 60	22.453 07	6.054 46	883 70	4.979 66	69.600 .	5.321 07	11.682 21	. .	329.633 08	51.299 46	
18	Sanok	2.866 .	16.456 26	2.103 42	2.011 .	. .	22.110 95	1.580 08	68.260 .	5.497 80	271 .	1.598 64	13.714 .	11.291 98	. .	.	1.361 90	266 19	1.455 .	1.400 .	. .	13.726 64	240 .	. .	165.710 86	17.935 86	
19	Sącz Nowy	1.513 83	11.480 48	2.135 22	11.961 36	. .	50.283 95	5.917 97	105.432 89	5.392 92	110 35	3.320 37	. .	22.452 65	16.000 .	850 .	4.836 06	7.794 52	511 85	. .	703.256 83	17.460 14	. .	2.795 20	978.506 59	105.065 38	
20	Śniatyn	. .	10.756 88	9.942 84	. .	3.848 44	.	585 80	57.763 05	5.330 05	110 .	2.253 42	. .	13.201 77	11.265 25	1.718 .	59.862 99	4.615 43	. .	10.042 68	. .	5.170 25	. .	. .	196.466 85	14.151 68	
21	Sokal	. .	15.893 20	1.108 60	. .	. .	80 .	359 27	47.000 .	584 77	57 26	1.201 26	. .	22.260 17	6.761 22	500 .	16.216 96	8.297 72	986 .	. .	45.500 .	1.029 51	6.973 70	1.975 74	176.035 38	4.377 27	
22	Stanisławów	7.613 72	98.875 63	1.411 .	. .	104.447 97	75.880 82	22.907 21	81.623 35	1.640 42	55 64	24.887 41	12.600 .	. .	95.758 04	7.795 49	323.569 13	5.372 84	885 .	131.206 25	150.000 .	22.798 98	1.071 02	. .	1,169.999 42	279.856 50	
23	Stryj	18.218 56	37.735 20	6.185 73	8.527 73	. .	16.982 30	2.809 40	86.338 .	6.715 78	970 72	1.465 86	80.338 .	29.799 25	23.030 .	. .	1.199 95	13.614 05	926 60	16.887 26	100.000 .	29.070 25	. .	. .	475.814 64	105.818 87	
24	Tarnopol	. .	4.692 34	. .	. .	. .	. .	197 40	194.280 48	. .	. .	8.235 48	. .	106.205 06	. .	. .	54.902 29	415 70	. .	. .	. .	11.258 .	. .	. .	380.188 75	10.009 61	
25	Tarnów	4.287 74	26.962 50	1.538 24	. .	196 42	44.938 91	298 21	146.991 64	8.212 87	340 66	5.894 42	111.025 76	65.453 67	61.380 .	8.800 .	3.555 51	709 52	884 .	84.000 .	168.500 .	18.869 60	. .	. .	757.884 17	88.036 12	
26	Trembowla	. .	11.854 91	32.498 94	42.670 .	. .	39.367 26	426 96	32.980 52	2.166 90	165 10	631 96	. .	777 35	5.533 42	553 .	2.126 18	3.666 24	106 75	26.731 01	18.952 70	3.743 10	35 60	43 .	224.530 90	12.590 76	
27	Wadowice	. .	11.895 31	1.162 70	2.082 07	. .	. .	5.554 76	61.000 .	13.074 93	132 .	456 40	10.134 88	22.436 50	11.802 84	. .	5.540 75	1.084 93	. .	21.200 .	51.521 40	10.979 26	. .	. .	230.008 73	8.732 63	
28	Wieliczka	. .	9.366 04	16.098 25	. .	. .	. .	5.841 17	36.036 17	4.104 65	68 20	944 50	. .	26.278 31	7.407 97	540 .	10.113 78	2.573 39	. .	. .	19.000 .	3.724 45	6.809 40	. .	148.906 28	7.889 49	
29	Złoczów	. .	13.385 24	446 .	. .	11.067 03	15.113 54	977 60	94.198 73	3.177 54	. .	2.020 28	. .	8.553 92	28.086 89	.	13.425 28	1.698 46	. .	. .	. .	13.263 92	8.842 89	. .	214.257 82	10.696 95	
30	Żółkiew	. .	10.443 75	9.058 90	8.138 80	2.685 30	76.461 11	46 78	70.200 .	2.223 .	61 .	800 70	. .	. .	17.000 .	1.340 .	3.795 19	22 25	307 .	. .	. .	18.788 03	18.916 13	. .	240.287 94	12.228 17	
	Razem	38.467 45	640.832 62	143.850 50	121.597 27	624.492 36	726.565 58	126.312 64	3,033.194 05	219.380 89	4.090 89	97.114 83	276.634 59	718.108 47	551.402 61	40.960 98	751.600 79	134.754 59	37.513 81	537.006 43	1,976.807 52	698.294 56	149.118 91	54.198 56	11,702.300 70	1,825.050 27	

Wykaz wydatków

podług zamknięć rachunkowych za rok 1902

30 miast (objętych ustawą z r. 1889).

1 Liczba porz.	2 gminy	3 … naryuszów K gr.	4 … trzenia K gr.	5 … ryjne K gr.	6 Administracya … budynków, realności itp. K gr.	7 Czynsze za dzierżawę: propinacyjnego K gr.	8 Czynsze za dzierżawę: krajo… konsumcyjnych K gr.	9 Podatki … skarbowe K gr.	10 Cele … ubogich i inne K gr.	11 … K gr.
1	Biała	28.522 .	8.348 32	7.957 75	9.490 59	.	.	1.175 70	23.203 95	17.519 18
2	Bochnia	35.275 82	4.877 47	1.462 .	11.122 46	15.600 12	.	16.714 49	2.479 04	1.287 88
3	Brody	24.421 95	8.027 40	3.627 45	5.742 92	6.200 .	.	11.491 59	3.058 44	19.988 60
4	Brzeżany	19.928 38	1.119 .	1.520 05	2.180 34	49.823 25	4.000 .	5.260 73	859 35	10.580 78
5	Buczacz	8.289 98	810 .	3.253 10	567 68	.	.	360 23	2.230 42	9.462 94
6	Drohobycz	50.594 44	5.832 50	4.299 32	19.116 05	.	.	19.010 15	10.271 98	21.389 50
7	Gorlice	24.201 27	1.059 .	1.308 18	2.978 24	48.000 .	9.000 .	10.471 59	400 .	1.376 44
8	Gródek	23.453 27	2.869 23	2.350 66	11.330 11	7.000 .	.	18.309 12	3.916 28	4.953 02
9	Jarosław	36.132 59	4.486 97	8.489 12	17.476 .	3.000 .	9.300 .	32.259 79	3.844 38	29.397 73
10	Jasło	14.849 64	500 .	1.769 52	10.935 26	6.400 .	.	5.679 94	216 69	9.522 57
11	Jaworów	11.534 88	1.658 32	1.080 52	3.863 24	23.100 .	.	5.120 63	1.494 42	3.199 86
12	Kołomyja	48.345 82	7.660 99	5.756 70	36.452 35	.	.	13.095 34	7.136 61	38.579 54
13	Krosno	12.686 55	652 84	1.148 51	1.587 91	17.500 .	.	10.638 95	1.360 62	5.163 83
14	Podgórze	50.823 24	3.901 24	4.683 10	11.191 98	.	.	27.304 83	7.693 91	21.244 .
15	Przemyśl	77.711 99	5.404 24	10.860 79	19.047 87	.	25.000 .	41.816 11	3.600 .	31.391 48
16	Rzeszów	43.851 02	6.418 60	5.614 71	8.773 51	.	.	25.817 64	3.281 50	21.189 12
17	Sambor	36.412 40	8.050 94	4.076 .	20.225 .	.	.	23.865 81	1.093 .	12.525 35
18	Sanok	23.494 36	1.862 32	1.476 80	8.792 75	4.800 .	.	10.669 23	450	8.398 32
19	Sącz nowy	45.693 14	4.108 20	4.689 88	7.803 03	.	.	16.539 89	3.585 50	16.066 51
20	Sniatyn	14.410 40	3.795 78	2.250 13	2.957 67	10.817 30	.	14.410 61	879 .	11.477 51
21	Sokal	12.349 08	1.826 48	3.083 20	7.523 75	.	.	5.488 90	2.996 .	6.374 10
22	Stanisławów	74.142 32	17.542 90	14.072 24	31.424 42	57.000 .	12.600 .	14.008 44	19.100 .	56.760 93
23	Stryj	27.000 73	11.500 20	2.486 94	10.088 82	6.000 .	.	28.955 50	8.953 57	24.635 26
24	Tarnopol	80.410 24	3.710 .	5.044 39	13.579 51	.	.	35.487 04	22.811 56	27.154 26
25	Tarnów	38.577 23	13.219 86	3.368 96	14.624 19	.	13.000 .	44.222 81	14.224 56	43.681 56
26	Trembowla	11.745 04	4.133 68	1.614 71	18.680 84	.	.	14.294 70	2.009 .	5.637 08
27	Wadowice	28.103 71	1.296 65	1.651 87	9.295 01	35.500 .	8.535 16	10.703 35	3.600 .	.
28	Wieliczka	25.114 97	6.344 06	1.941 05	5.119 34	.	.	12.812 78	2.435 96	10.966 96
29	Złoczów	26.382 46	3.607 .	5 411 08	12.215 80	.	.	18.597 01	4.031 52	14.583 17
30	Żółkiew	24.579 70	4.012	3.586 80	10.284 12	7.000 .	.	3.935 94	2.000 .	6.851 82
	Razem	979.038 62	143.616 19	119.935 53	344.470 76	297.740 67	81.435 16	498.518 84	163.217 26	491.358 80

1 Liczba porz.	2 gminy	12 A… … paśnicy K gr.	13 … itp. K gr.	14 … lasowa K gr.	15 … sanitarne K gr.	16 … miasta K gr.	17 Przedsię- … ciągi K gr.	18 … K gr.	19 Rekruta- … wojskowe K gr.	20 Wydatki na cele: … oświaty K gr.
1	Biała	525 90	1.158 28	7.204 60	3.088 67	10.852 07	58.966 8	1.130 97	372 85	50.336 02
2	Bochnia	.	4.301 73	.	1.736 28	2.832 46	2.671 2	198 01	459 11	38.412 63
3	Brody	1.151 20	6.108 77	.	4.164 26	8.052 82	2.400 2	586 .	15.538 34	17.437 15
4	Brzeżany	23 33	6.936 18	.	7.238 33	1.508 22	760 8	304 06	5.855 70	8.540 72
5	Buczacz	200 71	2.675 65	.	2.920 .	7.111 51	1.026 1	742 08	.	21.035 38
6	Drohobycz	200 .	17.511 43	480 .	2.690 79	5.393 35	.	343 40	481 53	60.977 76
7	Gorlice	144 24	1.660 18	.	1.749 25	2.389 05	267 9	400 .	90 .	12.708 51
8	Gródek	171 72	4.760 32	.	4.273 94	1.502 81	.	397 95	6.434 95	23.765 34
9	Jarosław	.	25.204 59	.	11.206 51	12.963 69	104.377 0	.	23.950 84	59.732 25
10	Jasło	96 47	1.400 .	.	16.842 56	3.688 04	20.101 6	1.195 64	81 35	23.221 18
11	Jaworów	694 12	2.032 78	1.130 .	7.527 03	752 62	9.516 9	.	68 14	11.015 99
12	Kołomyja	1.021 60	12.553 51	.	8.140 91	39.205 49	124.012 9	1.100	3.520 02	59.447 31
13	Krosno	60 .	35 30	.	322 70	2.352 19	.	125 96	88 22	20.481 39
14	Podgórze	64 57	8.413 18	700 .	14.246 17	29.187 53	15.154 72	715 81	214 90	29.409 30
15	Przemyśl	2.346 50	35.882 95	1.800 .	48.410 31	34.287 13	6.108 44	.	88.664 57	62.412 12
16	Rzeszów	107 32	9.370 87	.	9.230 18	28.601 27	28.762 84	564 50	38.949 64	48.723 53
17	Sambor	190 80	10.959 87	.	5.813 62	3.222 64	.	.	18.278 14	14.498 74
18	Sanok	58 80	507 68	.	1.358 17	3.031 58	.	.	6.612 82	23.221 65
19	Sącz nowy	21 90	13.474 14	1.706 .	9.052 82	8.558 58	.	.	14.324 58	35.037 39
20	Sniatyn	709 09	1.008 95	144 .	10.440 53	2.171 21	.	761 01	.	15.321 50
21	Sokal	269 83	2.356 77	450 .	7.417 61	3.257 22	160 8	275 89	274 22	19.857 20
22	Stanisławów	2.344 97	30.022 88	.	45.068 46	17.277 53	121.584 89	.	12.144 50	53.439 72
23	Stryj	581 20	14.989 73	2.901 80	5.387 54	5.980 23	7.025 43	.	6.045 16	66.692 48
24	Tarnopol	706 91	11.581 22	1.120 .	6.391 85	14.426 06	446 96	644 39	3.419 50	35.216 36
25	Tarnów	445 40	16.021 83	.	10.588 91	23.664 06	.	1.407 18	11.915 04	37.633 78
26	Trembowla	247 82	2.667 58	13.673 43	5.816 39	883 13	.	362 30	1.460 64	24.775 62
27	Wadowice	240 62	878 24	.	789 41	2.983 99	.	.	.	15.861 21
28	Wieliczka	557 85	2.287 26	.	3.948 28	3.240 22	.	372 60	151 01	29.870 25
29	Złoczów	145 28	4.458 77	.	5.557 50	2.126 20	9.560 35	277 88	2.031 54	21.200 74
30	Żółkiew	.	11.655 29	684 20	2.451 20	1.690 37	249 12	1.005 86	345 56	13.852 .
	Razem	13.336 15	262.826 43	31.994 03	263.870 18	283.148 27	513.148 36	12.911 44	256.767 87	954.135 22

1 Liczba porz.	2 gminy	21 Wydatki na cele: … niowe K gr.	22 Wydatki na cele: … K gr.	23 Wydatki nadzwyczajne, kupno: … budowli itp. K gr.	24 Wydatki nadzwyczajne, kupno: … wartościowych K gr.	25 Wydatki nadzwyczajne: … K gr.	26 Wydatki nadzwyczajne: … spłacone K gr.	27 … K gr.	28 Zapas … K gr.	29 … K gr.	30 Wszystkie długi i inne … z końcem roku K gr.	31
1	Biała	84 .	2.553 15	323.061 09	.	26.854 77	207.685 25	42.240 31	16.515 61	843.827 88	1,461.016 56	
2	Bochnia	923 86	5.323 75	.	26 516 .	40.059 38	4.391 06	8.945 83	1.490 68	227.081 29	562.974 77	
3	Brody	.	.	2.000 .	4.000 .	57.016	16.217 04	11.952 29	2.672 41	231.854 83	784.253 99	
4	Brzeżany	.	5.674 61	13.685 24	1.920 .	37.936 .	3.553 87	10.488 12	2.427 09	202.123 73	591.319 09	
5	Buczacz	.	20.206 74	.	.	2.100 90	3.222 84	6.876 13	980 36	94.072 76	19.463 11	
6	Drohobycz	1.650 .	24.187 40	110.110 94	452 36	.	1.781 53	15.039 28	2.743 93	374.557 64	602.100 55	
7	Gorlice	.	5.401 18	3.340 .	.	24.338 10	1.435 70	3.274 96	5.542 84	161.476 63	283.815 90	
8	Gródek	1.534 24	7.331 23	.	25.649 56	31.256 54	1.999 .	10.837 27	1.439 18	195.535 74	377.190 58	
9	Jarosław	241 78	22.240 13	72.071 49	25.000 .	94.691 11	19.060 58	69.740 36	3.730 55	688.597 42	1,480.697 39	
10	Jasło	.	1.439 44	7.755 36	8.670 .	11.781 67	23.849 82	3.058 72	3.660 60	176.716 15	396.421 40	
11	Jaworów	161 52	2.229 38	23.496 76	.	11.711 73	5.025 48	6.735 97	666 88	133.816 69	187.042 61	
12	Kołomyja	.	15.000 .	40.731 86	57.948 17	136.008 96	38.199 67	48.834 40	13.461 42	756.208 66	2,622.894 94	
13	Krosno	136 78	6.545 26	25.210 23	143 08	18.417 38	2.214 86	5.691 59	2.838 66	135.408 26	302.453 87	
14	Podgórze	3.065 .	36.106 34	.	2.073 66	81.514 75	5.211 10	32.290 34	408 54	385.613 21	1,051.582 08	
15	Przemyśl	350 .	.	152.313 56	1.306 20	59.581 32	6.449 76	74.788 69	78.403 63	867.882 66	580.539 32	
16	Rzeszów	.	19.361 43	62.347 73	50.174 61	87.177 12	38.143 72	7.168 06	724 82	544.353 24	1,514.883 39	
17	Sambor	.	28.650 16	73.874 79	14.979 66	48.783 85	4.055 67	5.045 09	36 55	329.633 08	757.343 38	
18	Sanok	1.152 34	.	9.844 60	.	40.821 38	7.618 97	10.666 07	873 02	165.710 86	611.496 82	
19	Sącz nowy	.	1.259 93	347.846 59	354.477 60	53.883 49	10.439 90	22.844 88	2.092 64	973.506 59	1,366.696 35	
20	Sniatyn	536 .	2.721 13	52.211 69	10.000 .	16.761 75	7.591 13	6.808 49	3.286 97	196.466 85	254.190 58	
21	Sokal	378 .	17.258 07	35.372 18	20.000 .	19.348 56	227 13	2.334 34	7.161 04	176.085 88	271.282 71	
22	Stanisławów	4.906 63	32.823 25	176.105 05	159.219 41	159.342 44	30.188 54	26.854 24	2.081 16	1,169.999 42	2,728.779 13	
23	Stryj	235 46	14.205 82	108.911 55	22.606 60	38.727 75	34.204 81	14.276 81	13.421 22	475.814 64	731.365 02	
24	Tarnopol	2.914 88	10.920 89	4.820 .	.	1.080 .	9.653 34	36.587 34	2.060 05	380.186 75	65.751 98	
25	Tarnów	6.031 63	7.774 34	114.699 49	134.237 .	156.391 99	14.419 78	32.928 96	4.760 61	757.834 17	2,208.405 21	
26	Trembowla	259 96	3.076 24	12.950 47	29.000 .	60.624 16	2.355 40	8.211 11	51 60	224.530 90	881.305 53	
27	Wadowice	.	4.000 .	16.190 23	46.608 72	14 111 97	14.402 78	13.054 11	2.201 70	230.008 73	350.610 49	
28	Wieliczka	398 25	6.471 47	8 40	.	19.199 78	6.277 .	6.745 30	4.693 49	148.906 28	263.593 24	
29	Złoczów	202 39	16.703 42	14.150 88	.	35.008 .	8.842 54	7.655 07	1.508 82	214.257 32	4.052 40	
30	Żółkiew	150 54	26.892 94	.	5 50	87.424 03	23.327 58	5.545 11	2.758 26	240.287 94	1,009.203 74	
	Razem	25.313 26	346.357 70	1,803.110 18	994.983 08	1,471.899 88	551.990 80	607.509 24	189.639 28	11,702.300 70	24,316.626 13	

Wykaz dochodów

podług zamknięć rachunkowych za rok 1901

gmin małomiejskich i wiejskich.

Liczba porządkowa	Nazwa gminy	Czynsze i opłaty: z dóbr	z domów, rzeźni, budek itp.	z gruntów, kamieniołomów itp	z lasów, wiklin itp.	z fabryk cegielń, wapienników i wodociągów	z koszar i kwaterunku wojska	Odsetki od papierów wartościowych, pożyczek itp.	Z dzierżawy praw i przywilejów: propinacya i opłaty komunalne	placowe, targowe, straganiczne, sprzedaż śmiecia	miary i wagi, polowanie i rybołóstwo	Taksy	Z dzierżawy dodatków krajowych konsumcyjnych	Dodatki na cele ściśle gminne konsumcyjne: od podatków bezpośrednich	od mięsa	od wina	Dochody rozmaite	Zapas kasowy z roku poprzedniego	Wpływy nadzwyczajne ze sprzedaży: gruntów i realności	papierów wartościowych	z pożyczek zaciągniętych	zaliczki otrzymane i zwrócone	Wpływy drogowe: myto drogowe, mostowe, przewozowe, kopytkowe	wartość zużytych prestacyj w robociźnie i materyale, w naturze	subwencye, ekwiwalent, zapas kasowy i inne drogowe	Na cele szkolne: dodatki i inne	Na fundusz administracyjny	Razem	Należytości czynne pozostałe z końcem roku	Uwaga
		K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	
1	Biała	10.140 80	19.005 58	28.885 45	13.557 10	2.240 46	3.789 82	15.249 30	11.775 02	11.929 47	5.834 67	8.912 14	. .	109.862 56	9.271 20	1.774 .	30.117 80	24.686 82	1.871 20	19.062 84	20.160 08	17.770 65	80 40	32.088 85	6.678 67	17.278 99	1.294 61	417.312 48	39.748 27	
2	Bóbrka	408 60	854 .	19.085 07	5.886 10	. .	. .	3.450 68	2.000 .	3.492 73	4.969 15	. .	. .	52.010 30	5.356 10	. .	13.270 54	8.924 94	. .	. .	3.487 34	. .	1.300 .	19.664 40	19.110 68	8.354 25	. .	170.624 83	. .	
3	Bochnia	. .	10.733 .	36.929 25	971 77	. .	. .	14.846 42	. .	8 578 48	8.769 81	6.068 82	2.580 .	48.882 69	6.326 60	552 .	5.870 06	13.189 04	186 58	. .	4.792 56	2.948 87	1.608 .	32.107 .	. .	37.118 49	6.370 59	248.267 58	. .	
4	Bohorodczany	. .	5.696 50	5.537 40	894 02	2.095 72	. .	2.076 26	. .	1.552 25	1.371 54	. .	. .	39.392 26	6.693 68	. .	12.419 48	4.982 26	. .	. .	1.056 .	2.035 56	. .	. .	. .	1.682 27	3.291 10	90 796 80	8.121 46	
5	Borszczów	. .	8.836 67	4.382 64	. .	. .	. .	10.998 04	. .	4.039 .	1.480 .	2.782 07	. .	64.236 24	10.550 40	. .	6.159 95	14.788 69	480 16	2.000 .	8.075 08	5.255 85	. .	. .	. .	11.615 26	. .	172.746 05	67 .	
6	Brody	9.285 98	7.218 88	5.175 45	11.828 54	. .	. .	7.947 16	. .	8 477 75	1.597 50	1.218 74	. .	76.564 30	1.746 42	. .	6.459 58	8.266 57	32.144 02	9.772 26	33.057 93	3.088 84	. .	40.861 17	10.977 05	8.048 10	. .	278.721 19	15.447 79	
7	Brzesko	. .	22.805 12	28.174 50	10.888 68	5.396 72	. .	28.826 70	. .	13.968 64	9.140 32	9.541 27	877 91	66.800 58	5.369 .	. .	18.038 89	82.298 09	390 58	. .	41.047 51	2.594 28	. .	. .	. .	7.265 62	2.500 .	289.424 31	25.715 18	
8	Brzeżany	. .	5.275 80	4.249 12	3.948 72	8 20	300 .	5.517 40	. .	3.364 28	2.679 38	. .	210 90	87.530 29	2.368 20	. .	5.966 15	13.223 92	. .	. .	1.815 16	270 59	. .	20.928 80	21.440 75	. .	. .	177.882 16	. .	
9	Brzozów	. .	9.637 05	6.618 92	718 41	. .	. .	5.745 01	3.735 01	7.805 88	490 44	3.680 .	. .	24.616 85	2.072 13	2.040 49	5.324 19	18.787 87	850 .	3.262 16	27.421 21	135 72	. .	32.425 10	. .	18 264 98	. .	173.588 42	42.567 .	
10	Buczacz	. .	2.298 55	18.156 10	818 70	. .	. .	9.158 50	218 16	1.926 80	1.828 02	7.187 79	. .	74.375 35	9.463 12	350 90	3.683 09	9.521 69	246 .	163 57	1.885 08	2.120 28	. .	35.880 50	. .	4.814 77	. .	178.041 97	11.118 54	
11	Chrzanów	. .	19.025 15	11.419 68	2.171 41	1.478 60	. .	2.557 88	. .	9.078 55	3.597 20	5.888 78	6.000 .	115.804 88	19.216 80	1.240 .	9.281 86	16.412 18	2.101 87	9.969 49	12.282 09	736 04	. .	40.720 20	30.628 88	58.808 05	. .	377.894 34	1.088 49	
12	Cieszanów	10.797 68	2.686 .	6.819 14	1.951 36	267 88	. .	5.926 30	26.000 .	2.684 11	916 50	2.558 74	. .	86.852 18	1.320 .	. .	3.806 52	16.731 58	700 .	1.724 11	31.080 31	1.161 06	. .	. .	. .	. .	. .	153.938 58	8.519 .	
13	Czortków	. .	1.293 55	6.518 68	5 .	. .	. .	5.388 19	. .	30 .	579 92	1.456 78	. .	37.613 42	410 .	. .	2.076 66	5.298 02	206 50	. .	10.140 88	1.137 40	. .	29 40	. .	. .	. .	72.184 40	12.282 97	
14	Dąbrowa	. .	9.839 29	24.643 61	3.129 88	1.982 44	. .	2.888 79	. .	11.400 25	2.147 01	4.336 49	. .	32.669 51	4 888 98	277 77	5.601 59	13.696 62	258 38	. .	8.538 20	238 65	. .	25.842 .	. .	1.296 84	558 50	154.179 80	15.548 85	
15	Dobromil	. .	15.227 37	5.142 42	4.626 49	. .	. .	18.192 59	35.741 55	3.225 61	898 97	. .	. .	87.708 11	2.786 77	107 33	1.205 25	12.258 99	276 .	. .	4.725 .	5.875 35	. .	. .	. .	. .	4.517 .	152.514 80	8.184 46	
16	Dolina	1.505 89	20.722 62	19.052 76	2.740 07	875 50	12 18	25.916 24	11.603 60	6.300 55	2.301 20	4.712 87	. .	68.875 41	3.012 35	307 .	17.727 01	15.238 66	484 46	24.625 28	12.773 05	6.760 80	. .	. .	. .	9.045 66	671 98	249.765 14	2.985 28	
17	Drohobycz	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
18	Gorlice	. .	918 78	1.787 67	1.545 28	320 .	. .	4.380 20	. .	1.300 20	1.491 77	. .	. .	50.420 59	. .	. .	845 52	18.695 49	. .	. .	4.438 62	86 80	. .	23.841 20	19.950 04	88.838 04	2.558 86	160.909 06	580 43	Mimo licznych urgensów wykazu nie nadesłano.
19	Gródek	. .	1.177 50	22.586 40	1.598 37	. .	. .	4.602 18	. .	548 .	1.219 67	. .	. .	30.853 40	1.826 .	66 40	21.388 84	3.469 27	. .	. .	850 .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	89.680 53	8.238 35	
20	Grybów	. .	10.892 90	2.047 .	3.633 48	. .	. .	2.772 64	19.000 .	5.122 74	212 71	168 .	. .	32.938 55	1.837 28	1.000 .	5.804 59	5.388 38	427 72	268 78	2.812 88	5.450 95	. .	. .	. .	18.360 .	. .	112.208 45	78.840 21	
21	Horodenka	3.216 .	4.127 89	5.754 87	2.085 40	. .	. .	3.387 10	289 12	11.388 68	492 80	4.833 07	. .	65.280 70	10.870 44	. .	2.545 90	9.119 57	24 .	. .	500 .	376 61	5.057 90	. .	66 66	285 20	. .	130.191 41	. .	
22	Husiatyn	. .	9.230 27	5.629 71	308 72	. .	. .	9 568 98	. .	12.098 25	599 20	6.421 57	. .	44.461 40	11.854 14	. .	5.070 38	10.922 40	702 20	. .	11.777 76	261 87	. .	13.787 60	7.483 12	25.239 91	1.079 68	176.490 66	7.788 57	
23	Jarosław	. .	2.735 55	81.266 98	15.108 90	. .	. .	12.610 67	. .	8.248 16	5.224 16	6.583 58	. .	47.778 99	6.140 16	1.678 60	11.682 79	14.492 23	. .	. .	4.064 26	2.667 20	. .	34.094 20	12.570 59	. .	. .	216.942 02	. .	
24	Jasło	. .	12.620 80	5.860 29	5.188 17	805 39	. .	8.808 09	. .	8.883 70	2.085 21	852 66	. .	52.488 47	8.886 76	1.600 .	3.588 48	9.858 17	. .	200 .	13.902 88	1.730 86	. .	34.827 70	. .	20.119 68	. .	180.147 81	. .	
25	Jaworów	. .	184 .	8.949 06	926 86	. .	. .	8.209 46	800 .	1.699 98	1.523 18	1.492 26	. .	39.467 57	2.161 26	102 .	6.052 54	3.997 82	. .	. .	2.425 24	146 71	. .	18 592 .	9.275 28	14.298 88	3.285 89	119.589 34	97.916 63	
26	Kałusz	508 80	5.496 18	23.561 94	6.011 32	. .	. .	8.233 25	18.020 .	11.595 24	1.932 08	2.425 49	. .	28.258 75	9.760 .	394 67	5.404 88	4.991 56	356 .	. .	17.319 98	1.347 16	80 .	. .	26 .	10.681 32	. .	151.398 62	88.732 72	
27	Kamionka	. .	5.853 66	26.868 21	2.094 36	822 45	. .	18.598 84	9.082 42	6.866 54	2.200 47	4.878 01	. .	99.325 68	7.256 81	. .	5.886 52	14.890 75	12.311 71	. .	32.662 17	1.474 73	2.012 .	. .	. .	1.898 54	. .	248.428 82	. .	
28	Kolbuszowa	3.187 68	8.179 43	2.468 94	3.686 66	696 74	282 10	9.304 20	5.844 55	11.861 50	1.777 41	4.955 25	818 27	87.706 47	8.155 60	576 64	1.410 88	10.457 29	389 20	954 80	17.625 37	1.038 99	. .	. .	. .	270 78	. .	121.198 70	5.446 77	
29	Kołomyja	23.834 11	2.631 58	10.518 86	155 08	94 .	. .	1.281 77	. .	12.327 58	1.786 99	1.714 09	. .	77.762 27	653 70	. .	1.641 95	15.687 68	1.611 80	1.144 59	18.538 33	2.948 34	. .	20.394 10	2.826 .	313 88	10.642 09	208.457 74	. .	
30	Kosów	. .	6.078 58	22.190 16	5.797 78	. .	. .	1.486 20	5.800 .	3.035 07	436 70	116 25	. .	51.182 80	13.842 32	969 82	13.629 32	15.754 81	260 .	. .	10.067 16	2.219 01	. .	25.654 52	. .	20.810 68	. .	198.780 98	21.383 90	
31	Kraków	. .	15.141 46	19.916 44	955 84	. .	. .	3.881 80	800 .	2.269 96	5.139 77	6.276 80	. .	64.691 72	5.204 97	18 .	13.259 30	13.377 73	464 50	1.196 78	18.812 14	2.154 55	. .	. .	. .	35.774 78	. .	211.379 49	562 58	
32	Krosno	. .	3.778 .	10.317 87	49 60	. .	. .	6.834 04	. .	1.100 .	1.040 84	. .	1.600 .	52.702 81	8.623 54	2.400 .	22.227 49	10.742 80	. .	. .	768 94	. .	. .	28.216 50	31.582 80	26.750 17	. .	203.735 40	11.955 08	
33	Limanowa	. .	10.725 87	1.991 36	1.167 22	. .	. .	12.844 12	. .	6.626 84	1.525 30	1.606 42	. .	21.758 67	708 .	. .	684 57	5.886 54	. .	. .	50 .	10 .	. .	. .	. .	. .	. .	65.084 91	5.822 81	
34	Lisko	. .	8.688 19	285 40	78 .	. .	. .	2.726 85	. .	10.614 88	375 99	415 .	. .	48.325 76	8.988 67	1.100 .	4.566 58	1.958 42	. .	2.000 .	. .	. .	. .	26.850 .	. .	. .	. .	111.929 14	. .	
35	Lwów	21.976 54	9.075 84	38.539 90	6.233 89	. .	. .	9.814 20	5.610 .	9.971 33	5.602 60	162 .	. .	112.488 15	6.072 44	65 60	16.271 40	13.545 13	1.654 27	1.801 55	29.865 68	8.243 57	. .	47.181 .	65 002 42	445 04	. .	408.622 05	88.800 88	
36	Łańcut	. .	17.483 79	26.633 73	963 38	716 52	2.000 .	16.196 88	. .	10.528 77	3.876 85	18.807 03	. .	66.996 25	15.394 41	14.398 .	7.636 57	16.294 38	462 .	. .	67.263 55	1.867 27	410 .	33.643 40	2.200 .	. .	. .	818.267 73	1.224 97	
37	Mielec	. .	7.458 46	12.975 46	518 94	. .	. .	6.294 19	2.300 .	2.793 10	1.922 85	2.100 97	. .	44.186 40	18 228 24	864 .	37.968 89	7.377 57	8.970 30	. .	29.024 57	100 .	. .	15.163 20	9.414 14	3.488 92	. .	201.090 20	6.788 90	
38	Mościska	. .	16.109 01	22.779 55	3.008 18	. .	. .	12.882 22	9.912 30	7.754 36	1.256 10	3.189 63	. .	50.184 56	3.241 24	240 .	7.611 69	9.382 44	2.238 89	. .	923 04	2.881 51	. .	14 498 70	11.686 95	. .	. .	179.180 87	69.475 11	
39	Myślenice	. .	19.289 40	1.435 78	15.437 17	. .	. .	15.969 33	38.272 50	8.646 68	2.058 16	3.265 98	3.857 .	45.700 54	264 74	614 59	3.510 32	11.404 72	. .	. .	5.150 .	1.851 98	. .	85.071 .	. .	. .	. .	214.949 88	19.869 86	
40	Nadwórna	. .	7.438 88	18.690 08	5.272 16	8.121 32	. .	2.574 44	6.000 .	4.498 67	3.144 20	10.940 98	. .	35.607 52	2.358 .	. .	15.248 95	10.936 50	200 .	1.092 .	7.690 80	2.948 67	265 29	37.777 50	29.540 77	10.690 18	. .	221.027 01	18.782 46	
41	Nisko	. .	140 .	8.816 16	4.429 24	. .	. .	2.285 24	. .	369 15	1.664 04	918 86	. .	29.740 21	. .	. .	2.894 41	3.207 41	176 20	. .	4.801 07	183 58	. .	9 933 20	. .	. .	. .	71.505 77	40.528 62	
42	Nowy Targ	5.508 16	25.050 63	8.891 54	18.362 26	9.117 40	. .	11.618 64	54.235 10	5.883 36	928 09	5.131 37	. .	61.922 82	6.650 .	1.663 .	4.082 28	15.967 11	204 40	4 000 .	20.453 76	10.021 95	. .	. .	719 47	. .	. .	270.291 29	2.919 49	
43	Pilzno	. .	4.836 46	1.951 59	89 78	. .	. .	6.221 64	19.080 .	7.327 20	721 88	4.526 07	. .	15.917 11	1.885 .	1.885 .	7.455 86	4.439 52	110 .	. .	1.224 62	488 .	. .	12.007 40	27.588 04	8.846 56	3.887 76	129.054 49	3.949 55	
44	Podhajce	. .	1.772 63	15.899 87	449 05	. .	. .	3.855 49	1.285 94	8.119 84	572 47	7.896 71	. .	47.105 85	6.750 .	881 .	2.901 80	6.056 14	407 .	. .	20.229 59	288 .	. .	25 81	24.862 60	. .	. .	148.568 92	. .	
45	Przemyśl	. .	4.381 44	35.282 12	4.648 83	. .	. .	17.786 88	. .	. .	4.217 45	. .	. .	28.654 64	1.565 .	. .	7.126 74	11.507 21	876 10	. .	5.702 72	4.787 60	. .	. .	. .	. .	. .	126.581 78	27.040 82	
46	Przemyślany	. .	6.192 38	12.908 47	18.441 74	427 76	162 .	3.366 59	. .	5.149 03	1.192 69	936 66	4.550 .	65.367 44	3.970 66	. .	7.075 89	7.551 10	1.675 02	7.459 74	13.485 63	1.117 85	. .	24.821 18	. .	2.554 02	. .	188.405 85	21.567 52	
47	Rawa	455 .	4.490 50	15.072 71	54.006 17	891 12	580 83	12.768 16	. .	4.917 14	1.527 95	187 90	. .	56.677 33	17.782 87	884 .	3.505 85	9.849 71	620 50	. .	11.328 10	2.725 54	1.218 53	. .	1.400 80	910 05	. .	201.200 26	. .	
48	Rohatyn	2.176 08	14.797 43	82.388 40	2.351 69	942 49	. .	3.006 92	44.743 .	7.511 41	2.708 45	1.005 48	. .	50.118 79	742 20	80 60	17.576 14	25.868 91	242 16	43.487 15	9.360 46	10.884 44	402 .	87.820 80	57.730 98	28.402 86	. .	894.288 29	35.809 86	
49	Ropczyce	. .	29.452 97	. .	191 .	. .	. .	7.075 51	7.246 .	7.670 68	1.330 98	2.773 46	. .	44.625 19	401 30	516 54	4.295 23	10.678 60	. .	11.958 50	36.856 41	1.088 80	. .	20 .	. .	1.000 .	. .	167.181 17	. .	
50	Rudki	. .	5.202 69	9.828 46	1.789 98	. .	. .	8.659 09	. .	7.254 .	609 52	8.124 60	4.587 52	45.150 20	. .	. .	11.169 68	7.153 17	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	103.978 91	. .	
51	Rzeszów	20 .	42.938 05	12.522 06	361 88	64.695 44	101.495 28	8.925 79	183.866 80	4.454 56	3.746 20	3.848 87	2.408 .	88.317 98	. 50	70 88	18.228 25	28.561 52	. .	77.021 59	228 192 21	1.210 32	100 .	. .	. .	. .	. .	816.199 80	174.820 54	
52	Sambor	18.824 71	598 94	18.477 08	3.795 18	. .	. .	5.285 64	. .	. .	5.702 58	. .	. .	28.640 06	. .	. .	13.885 44	8.278 72	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	136 40	. .	98.533 85	8.264 67	
53	Sanok	2.492 16	3.341 85	9.913 06	4.713 89	1.423 60	. .	11.268 19	1.774 .	4.896 10	1.511 08	648 39	. .	49.641 36	1.513 15	419 04	9.706 19	8.512 62	800 .	8.200 14	15.179 86	4.881 .	. .	38.787 20	29.438 40	567 07	. .	204.122 85	5.409 48	
54	Sącz Nowy	. .	14.824 26	3.550 38	12.706 32	3.781 98	5.214 15	30.848 55	85.500 .	9.370 70	2.070 15	4.311 92	. .	48.406 90	8.770 06	1.617 72	966 65	12.437 59	. .	. .	18.400 .	25.656 95	. .	. .	. .	5.292 56	5.299 20	243.525 99	. .	
55	Skałat	. .	2.932 46	6.756 10	. .	. .	. .	9.340 92	. .	4.570 79	216 10	. .	. .	62.422 15	15.091 46	1.980 10	11.684 89	14.895 24	7.002 66	. .	74.080 20	. .	. .	. .	. .	19.126 89	. .	280.049 96	. .	
56	Śniatyn	32.321 55	13.291 84	11.601 44	8.724 29	101 20	. .	2.901 17	57.859 60	8.272 82	657 50	4.840 38	. .	47.826 59	11.854 50	1.818 .	11.802 89	9.009 03	996 92	9.999 .	121.758 06	7.169 49	. .	. .	. .	229 84	. .	357.536 11	60.486 66	
57	Sokal	540 .	28.516 11	11.504 04	6.127 78	3.848 67	80 .	14.414 74	62.277 98	5.007 43	6.825 24	200 .	. .	102.258 68	16.120 80	800 .	89.108 76	21.221 89	3.758 90	4.842 53	11.085 70	9.853 53	3.900 .	400 .	. .	80.725 88	. .	381.912 66	. .	
58	Stanisławów	. .	10.962 10	56.423 11	4.356 22	50 .	. .	8.256 35	. .	600 45	4.230 56	. .	. .	59.677 58	15.989 72	412 50	15.210 48	18.562 70	786 80	5.076 72	12.637 59	13.196 21	. .	. .	. .	12.970 28	. .	289.869 82	11.291 01	
59	Stary Sambor	. .	33.836 51	5.807 89	2.983 99	731 70	. .	5.220 91	. .	539 37	580 26	. .	. .	18.311 25	1.000 08	56 .	2.672 90	9.928 53	. .	200 .	335 16	1.070 64	. .	. .	14 96	. .	. .	87.575 15	. .	
60	Stryj	. .	4.314 24	17.325 42	3.450 11	266 .	. .	4.967 55	586 16	5.710 67	4.717 21	1.588 98	. .	46.494 59	5.115 03	. .	3.889 95	5.268 10	402 .	68 42	2.683 96	689 50	. .	. .	. .	967 09	3.985 74	125.915 72	. .	
61	Tarnobrzeg	27.231 17	6 288 98	10.298 94	7.944 20	2.526 86	. .	2.801 26	. .	4.100 26	3.411 05	5.041 74	2.901 .	64.044 85	9.817 .	383 75	15.468 87	15.056 38	4.288 04	3.971 10	85.033 96	3.267 50	. .	21.491 40	2.895 51	1.666 14	. .	248.919 96	29.765 18	
62	Tarnopol	. .	4.442 12	18.156 70	251 20	1.196 44	. .	10.351 48	19.418 .	2.748 97	2.299 11	8.079 61	. .	64.707 38	4.533 08	. .	6.479 26	7.988 07	930 .	1.000 .	17.421 61	3.220 19	. .	15.094 28	26.874 .	25.117 07	88.462 09	274.109 96	54.471 56	
63	Tarnów	812 20	7.817 40	8.717 77	1.899 54	. .	. .	8.162 55	100 .	3.112 13	2.977 24	1.147 02	. .	27.220 68	891 26	279 80	1.292 23	11.054 59	1.254 22	. .	8.614 20	1.721 30	. .	. .	. .	11.826 85	4.910 14	97.811 12	9.266 89	
64	Tłumacz	12.145 75	8.193 70	1.931 .	656 .	. .	. .	4.808 48	. .	4.594 24	2.108 58	4.098 48	. .	86.836 87	14.453 10	141 .	6.178 21	18.810 86	2.360 .	. .	27.241 13	110 .	2.380 64	51.438 .	. .	. .	. .	237.420 49	52.101 10	
65	Trembowla	. .	3.820 53	14.789 23	459 05	. .	. .	3.779 28	. .	2.624 .	904 66	1.288 .	. .	57.056 58	4.841 21	. .	2.299 17	12.158 04	886 50	. .	5.869 70	4.189 38	. .	12.106 60	9.750 21	. .	1.636 90	137.909 04	31.807 69	
66	Turka	. .	586 .	3.854 08	2.491 24	. .	. .	1.898 14	. .	1.657 72	113 80	1.618 24	. .	31.510 51	5.683 70	. .	8.347 28	3 353 86	36 .	2.857 24	4.078 08	90 .	. .	23.303 .	17.319 95	. .	. .	108.738 34	. .	
67	Wadowice	. .	15.585 29	12.621 21	1.830 69	6.684 22	. .	18.046 58	6.509 78	16.243 56	4.988 61	4.093 82	. .	77.187 13	1.295 26	5.762 .	6.353 07	27.561 51	9.903 22	26.978 50	55.196 67	4.658 05	. .	81.675 .	5.675 19	6.521 72	963 82	346.829 85	20.034 31	
68	Wieliczka	. .	1.129 81	17.935 64	886 97	75 37	. .	11.966 87	. .	2.535 82	8.806 82	. .	192 .	47.768 55	. .	. .	20.160 68	18.275 46	. .	. .	5.058 .	4.885 11	. .	35.871 30	14.395 21	40.198 88	. .	220.135 89	1.050 26	
69	Zaleszczyki	71 57	1.562 84	1.212 41	. .	. .	. .	13.884 80	4.344 36	1.542 50	1.911 04	5.172 28	. .	66.572 35	5.872 .	. .	1.549 54	9.318 35	80 .	. .	2.047 51	2.816 68	. .	. .	. .	8.886 76	. .	119.869 49	13.565 30	
70	Zbaraż	3.861 26	1.042 71	4.094 58	. .	. .	. .	7.215 58	6.000 .	1.633 18	351 58	804 68	4.508 08	43.285 25	. .	. .	4.946 88	7.875 68	495 49	3.860 .	6.746 69	120 .	. .	13.600 .	8.470 01	361 18	. .	118.272 79	. .	
71	Złoczów	. .	5.455 47	24.183 23	18.246 85	4.758 .	. .	9.080 52	877 76	3.357 84	2.316 70	7.761 29	. .	88.426 66	5.238 90	. .	5.736 16	13.336 02	140 .	. .	12.771 28	1.240 04	. .	. .	. .	6.429 66	. .	214.058 78	33.084 59	
72	Żółkiew	14.174 70	6.287 25	1.861 02	6.943 86	1.144 61	. .	9.381 21	1.254 .	4.949 27	2.398 06	867 29	. .	44.320 80	5.853 52	1.666 88	8.532 91	13.803 67	2.668 .	. .	64.096 05	130 .	. .	17 40	. .	100 .	. .	190.011 60	1.070 94	
73	Żydaczów	776 .	7.618 10	74.835 08	12.860 85	. .	. .	22.035 20	14.200 .	1.642 21	4.048 32	5.608 69	. .	13.896 11	3.222 16	145 22	13.879 09	18.408 81	3.000 .	. .	8.014 27	2.025 50	. .	. .	. .	45.526 88	. .	246.237 38	17.142 29	
74	Żywiec	. .	11.629 15	3.095 92	19.334 45	10.063 41	. .	2.458 72	12.895 92	13.084 56	2.112 95	800 65	. .	66.052 95	. .	9.524 84	8.467 58	28.180 74	. .	606 52	18.009 28	1.773 70	. .	. .	. .	1.228 30	. .	194.219 59	7.805 86	
	Razem	205.271 99	662.190 44	1,044.337 91	365.133 26	136.643 16	113.865 81	614.203 06	698.827 58	402.894 84	161.552 56	217.249 87	35.040 68	3,932.859 64	899.172 64	62.142 80	645.841 48	916.008 75	109.282 92	298.472 80	1,886.508 83	210.890 97	18.759 76	1,030.145 14	517.189 03	654.880 47	95.815 95	14,930.076 19	1,400.838 11	

Wykaz wydatków
podług zamknięć rachunkowych za rok 1901
gmin małomiejskich i wiejskich.

Kwoty podano w koronach (K) i halerzach (gr).

Kolumny: 1 Liczba porządkowa; 2 Nazwa gminy; 3 Pobory funkcyonaryuszów; 4 Emerytury i zaopatrzenia; 5 Koszta kancelaryjne; 6 Administracya dóbr, utrzymania budynków, realności itp.; Czynsze za dzierżawę: 7 prawa propinacyjnego, 8 krajowych opłat konsumcyjnych; 9 Podatki, ekwiwalent, opłaty skarbowe; 10 Cele dobroczynne, ubogich i inne; 11 Policya miejscowa; 12 Areształni i szupaśnicy.

2 Nazwa gminy	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Biała	44.292 22	877 66	7.591 67	9.339 11		68 27	16.051 10	12.874 90	18.055 57	460 78
Bóbrka	23.775 28		2.239 94	4.149 18			14.388 31	854 01	6.898 33	815 24
Bochnia	33.336 64	69	8.988 56	2.280 19			17.322 60	2.832 85	2.955 60	479 22
Bohorodczany	14.519 15	18 42	2.581 82	4.613 98			7.047 14	191	4.888 80	163 23
Borszczów	38.655 04	102 20	4.302 21	759 47	60 22		9.371	612	7.513 84	147 32
Brody	32.722 21	4	4.145 97	12.867 67			16.941 97	723 78	4.450 29	246 33
Brzesko	38.371 19		12.947 88	33.557 41		111 76	12.954 43	5.928 54	4.676 15	520 81
Brzeżany	28.544 24	102 24	1.877 98	7.397 08			6.248 50	938 84	627 26	40 64
Brzozów	17.882 99	51 04	1.950 15	3.688 42			3.662 84	347 48	6.429 68	151 54
Buczacz	28.308 20		2.899 75	3.466 73			13.482 34	1.305 12	4.027 92	28 66
Chrzanów	35.286 50	720	12.686 53	56.148 67			7.914 05	2.119 69	24.660 78	1.321 86
Cieszanów	22.579 27	978 14	2.225 62	12.568 03			14.724 53	2.068 10	3.168 53	240 94
Czortków	15.815 82	124	3.237 86	4.304 85			3.647 76	148 72	4.377	80 11
Dąbrowa	19.695 04		3.471 36	4.207 58			12.297 76	568 92	3.854 20	170 73
Dobromil	20.883 48	1.254 40	2.406 11	9.165 93	6.010 22		8.146 96	1.257 28	6.841 98	424 13
Dolina	36.878 39	2.378 29	3.657 45	6.234 52			16.450 36	1.874 62	9.557 05	213 09
Drohobycz										
Gorlice	18.254 80		1.644 43	2.811 04			1.296 90	630 81	4.201 30	98 49
Gródek	22.278 95		1.593 43	6.258 69			13.251 63	107 80		121 15
Grybów	13 307 49		3.983 67	4.538 68			9.419 93	463 34	5.993 29	396 02
Horodenka	31.058 59		8.253 74	4.328 73			9.173 51	1.674 18	11.088 04	207 45
Husiatyn	25.425 51	76 65	7.685 78	10.045 87			4.946 87	306 66	7.947 15	132 32
Jarosław	33.263 37	501 43	3.322 21	7.382 54			27.230 45	616 25	6.408 65	157 68
Jasło	25.770 33		2.596 04	23.767 10			3.611 51	467 66	9.966 36	175 42
Jaworów	13.470 48		819 46	1.833 61			8.095 01	456 54	1.675 16	158 05
Kałusz	26.122 92	104 12	4.755 12	5.084 98	288 41		10.644 14	312 72	9.462 73	5 28
Kamionka	28.483 29		6.099 02	10.488 83			24.124 80	1.674 95	9.264 58	258 93
Kolbuszowa	16.891 26	2.084 62	4.189 04	2.731 96		39 67	3.440 89	780 09	6.390 74	872 28
Kołomyja	31.018 90		4.961 19	13.688 35		1.453 71	12.370 85	1.657 28	6.649 49	5 38
Kossów	24.700 93	96	4.752 94	4.122 25			13.848 17	402 17	11.134 43	270 19
Kraków	27.491 76		5.451 58	4.232 58			10.457 27	1.314 87	6.112 58	744 81
Krosno	13.745 82		1.484 34	978 41	820	400	5.887 30	218	3.446 40	20
Limanowa	13.483 20		5.496 94	2.673 17			3.336 14	584 76	3.659 06	274 39
Lisko	25.447 58	465	2.414 20	6.323 43			6.399 65		5.102	359
Lwów	56.878 96		6.517 04	34.190 07			23.898 35	802 54	8.111 49	401 32
Łańcut	34.428 80	448	3.977 13	6.843 02			23.739 92	2.806 39	14.976 55	589 12
Mielec	29.358 46	249 16	2.756 45	22.630 76			7.498 15	346 36	2.751 24	142 92
Mościska	23.553 37	458	2.773 81	5.234 16			24.887 94	2.191 16	8.686 23	206 03
Myślenice	26.507 86	288	1.712 87	3.616 34	14.968		13.398 28	2.563 60	5.363 46	576 52
Nadwórna	32.210 28	320	2.930 88	5.760 74			11.961 34	889 68	10.623 25	291 77
Nisko	10.924 89		1.162				13.549 67		1.547 48	333 65
Nowytarg	32.623 27	1.088	3.855 06	11.092 68			30.534 95	1.405 93	9.344 31	362 21
Pilzno	16.108 70		889 05	11.506 21			4.901 10	1.861 15	5.810 62	358 67
Podhajce	32.925 15	680	4.175 67	1.969 49			12.388 97	688 40	3.116 99	28 02
Przemyśl	21.439 27		1.423 17	1.249 36			23.414 12	205 84	1.836 62	159 68
Przemyślany	21.665 45	650 47	2.599 09	4.081 35			13.466 98	120 82	5.394 82	307 27
Rawa	27.303 67		3.880 36	7.551 04			16.189 61	2.815 12	10.203 28	420 54
Rohatyn	34.722 77	1.636 89	4.916 13	7.420 25	21.006		17.747 65	3.851 67	6.682 06	257 29
Ropczyce	21.483 04		7.183 70	9.952 59			8.415 95	1.572 91	8.146 18	829 93
Rudki	14.975 58		2.275 51	9.949 12			9.648 50	1.779 86	4.370 42	
Rzeszów	69.911 02	2.970 12	7.808 56	205.530 02			39.123 42	7.542 46	28.554 18	370 64
Sambor	15.793 24		827 24	3.214 40			22.284 16	478 22	4.335 54	258 62
Sanok	19.820 71		3.038 21	9 565 38			10.926 77	113 20	4.777 22	127 35
Sącz nowy	41.227 13	1.765 92	5.800 81	13.760 17			14.921 90	2.474 69	7.740 42	128 99
Skałat	28.095 40		9.775 80	1.440 20			6.040 82		15.173 80	322 06
Śniatyn	45.785 22	4.183 13	6.066 88	61.494 08	10.809 01		22.778 27	1.590 82	13.321 32	678 78
Sokal	56.859 17	2.506 42	6.765 49	23.003 16			33.142 39	4.168 26	11.222 47	395 72
Stanisławów	28.639 56	3.351 98	5.729 58	8.561 98			10.691 86	251 93	16.585 86	183 80
Stary Sambor	20.189 55	1.870	1.753 47	7.181 74			10.310 25	1.728 41	6.739 19	465 27
Stryj	21.314 19		1.718 88	6.533 27			12.155 44	741 56	9.779 48	127 52
Tarnobrzeg	24.923 03	681 32	3.244 24	16.374 15			27.752 46	1.242 92	10.508 21	152 65
Tarnopol	21.880 96	182 20	5.835 37	8.944 49			12.145 65	300	8.753 50	28 95
Tarnów	15.469 03		1.540 30	850 69			6.884 90	689 64	4.139 53	148 63
Tłumacz	41.676 33	229 95	3.916 05	2.624 56			11.830 41	1.221 40	4.386 91	46 55
Trembowla	18.590 08	139 50	3.737 32	2.164 53			4.229 98	229 73	4 905 26	95 92
Turka	12.121 42	620	2.325 34	2.491 99			4.286 61	1.895 41	2.842 32	164 55
Wadowice	27.393 37	317 52	4 925 06	10.994 93			9.331 53	3.206 14	7.677 57	713 46
Wieliczka	38.836 36		6.188 07	10.672 28			7.122 62	2.229 30		539 75
Zaleszczyki	20.873 39		4.071 36	1.657 46			6.453 29	1.441 71	9.764 97	224 03
Zbaraż	14.955 01		754	2.915 58	5.740 18		5.159 51	3.941 45	3.892 08	123 20
Złoczów	34.530 75		6.060 60	19.821 27			20.476 13	911 61	6.625 45	166 52
Żółkiew	21.495 35	240	5.970 18	7.995 41			12.212 35	3.154	2.985 24	139 47
Żydaczów	31.816 34	900	4.766 10	21.286 38	14.200		28.814 31		7.542 78	126 39
Żywiec	30.262 42	1.505	5.885 22	20.357 38			2.468 21	1.514 27	8.702 52	1.055 20
Razem	1,981.330 94	36.783 79	308.247 04	898.412 72	78.902 04	2.068 41	945.366 39	110.764 49	529.582 21	21.810 48

Kolumny: 13 Straż pożarna itp.; 14 Straż polowa i lasowa; 15 Wydatki na cele sanitarne; 16 Oświetlenie miasta; 17 Przedsiębiorstwa gminne; 18 Dyety i koszta podróży; 19 Rekrutacya, kwaterunek i inne cele wojskowe; Wydatki na cele: 20 szkolne i oświaty; 21 parafialne i wyznaniowe; drogowe: 22 gotówką, 23 wartość wszelkich zużytych prestacyj.

2 Nazwa gminy	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Biała	4.427 34	2.981 28	10.588 06	4.811 53	22.587 66		5.789 60	47.745	11.273 14	6.492 27	29.772 70
Bóbrka	2.749 72	1.806 32	9.544 94	1.284 84	137 88	2.167 58	697 61	18.503	2.947 76	1.300	38.775 08
Bochnia	1.116 40		454 46	550	3.862 23		1.023 92	37.118	6.870 59	865	32.107
Bohorodczany	788 16	1.825	3.558 85	58 88	844 38	1.879 96	320 52	23.010	237 78	260	
Borszczów	1.306 06		3.129 24	614			759 42	24.281	1.113 92		21.273 50
Brody	2.793 10	3.290 20	1.899 50	78 22	1.606 51	2.008 72	418 97	22.479	3.787 87	5.143 78	50.479 91
Brzesko	2.584 50	1.361	6.696 04	969 54	5.997 21	6.110 90	1.635 80	63.513	11.040 48	400	
Brzeżany	1.664 80	262 20	4.822 09	346 96	60	5.190 90	643 23	34.233	1.342 55	22.184 39	19.565 70
Brzozów	1.571 98	617 50	5.049 22	488 40			1.125 35	22.063		1.546 95	32.425 10
Buczacz	3.303 76	940	6.971 51	929 86		4.145 67	454 70	32.438	519 48	4.016 75	35.880 50
Chrzanów	4.565 39	2.086 80	4.090 53	3.171 59			1.946 68	58.308	6.272 48	30.628 83	40.720 20
Cieszanów	1.452 70	1.247 60	6.309 93	447 57	1.706 22	1.219 63	566 04	24.425			
Czortków	623 76	4.126	212 79	228 21			1.287 15	12.156	204 94	635 60	
Dąbrowa	961 91	592	7.149 86	780 18	1.164 95		540 44	24.373	3.250 67	160 80	25.842
Dobromil	2.935 53	3.182 45	1.679 45	444 34	10.300 76	175 62	1.169 15	21.626	3.030 50	4.841 85	
Dolina	3.598 93	2.801 05	10.365 41	2.447 49	4.179 05	4.174 24	1.212 23	43.899	4.337 33		
Drohobycz											
Gorlice	246 58	790 99	149 73		559 01		721 84	37.045	2.446 58	20.490 04	23.341 20
Gródek	4.056 08	50 82	61 92	111 34		1.977 10	547 73	3.098	1.389 51		
Grybów	833 34	1.838	6.669 89	1.279 84		1.520 94	714 39	31.423	1.552 03		
Horodenka	2.330 06	76	6.917 91	1.000	3.508 20		695 20	10.078	1.166 06		
Husiatyn	6.779 55	50	11.057 49	972 80	4.220 16	1.265 48	637 09	27.832	694 06	6.847 79	13.727
Jarosław	1.259 26	2.350 18	134 38	1.303 50			736 80	22.680	2.428 20	10.505 43	33.776 37
Jasło	1.007 64	1.096 70	1.423 16	191 02	2.133 42	2.736 32	1.457 09	24.423	8.291 90		34.827 70
Jaworów	4.415 75	2.052 11	4.675 06	114 60			1.585 45	15.334	3.345 19	9.275 23	13.592
Kałusz	4.108 92	1.498 22	3.213 04	1.063 23	1.047 07		385 24	17.054	1.659 54	5.084 79	
Kamionka	3.378 30	3.068 15	5.642 12	4.328 92	6.136 67	4.991 81	1.781 58	51.308	7.417 64	927 47	
Kolbuszowa	1.789 47	2.485 91	4.994 54	712 42	4.449 24		1.262 68	19.171	6.564 63		
Kołomyja	75 12	562	3.370 67		409 18	3.646 76	708 14	28.812			17.279 20
Kossów	1.152 42	3.690 90	10.829 46	1.509 18	3.225 52		609 25	27.690	1.605 20		25.654 52
Kraków	2.329 02	2.062 98	12.747 60	1.124			2.167 23	52.236	9.822	1.464 32	
Krosno	722	2.076 80	1.507 50	500	43.459 44		755 90	11.870	19.953 88	31.582 80	28.216 50
Limanowa	332 82	773 40	1.116 93	473 70	1.400	3.555 93	733 88	10.962	3.080 39	213 63	
Lisko	501 60	1.840	1.344 62	756 61	2.132		1.603 60	12.463			26.850
Lwów	2.685 70	4.454 24	789 66	463 03	1.997	10.947 61	2.761 17	45.499	4.794 52	64.197 48	47.181
Łańcut	3.983 34	1.648 74	18.429 75	3.599 07	910		1.112 95	35.376	3.955 99	7.397 94	33.467 02
Mielec	7.238 08	34 14	2.579 69	1.506 85			1.508 39	18.688	3.940 63	9.414 14	14.609 40
Mościska	1.393 05	2.358 76	5.999 01	1.173 46		2.971 07	1.196 90	28.594	4.985 55	10.446 85	14.498 70
Myślenice	2.383 60	2.671 23	64 06	1.550 14			1.449 06	26.973	14.306 22		35.071
Nadwórna	1.650 41	4.947 47	1.640 10	1.335 36	3.598 52		358 58	10.690		29.540 77	37.777 50
Nisko	523 96	1.807 07	4.549 74		1.075 30	2.513 34	557 72	12.466	581 77		
Nowytarg	4.488 05	3.890 80	198 25	2.591 98	8.110 85	3.728 18	2.016 10	28.308	5.955 49	8.212 81	
Pilzno	1.241	60	736 66	824 32	536 14		433 27	13.103	3.432 64	27.588 04	12.007 40
Podhajce	2.809 66		3.533 48	409 88	610 48		436 01	13.834			21.058 45
Przemyśl	1.419 23	2.311 01	2.277 29	576			706 90	13.391	2.995 72	196 11	
Przemyślany	253 24	2.494 87	3.002 77	851 75	8.802 85	3.838 39	1.379 73	28.001	9 91	650 14	21.221 18
Rawa	3.383 06	5.250 71	7.345 34	1.317 56	8.112 57	4.746 80	2.035 63	9.899	10.786 23	2.964 55	
Rohatyn	2.999 71	12	8.374 62	1.041 20	9.834 12	5.159 07	1.536 41	16.559	1 90	58.807 50	34.903 45
Ropczyce	1.469 04	336	287 15	1.465 29			887 64	25.905	4.764 20		
Rudki	1.086 48	2.379 20	1.971 60	465 75			1.403 84	25.896			
Rzeszów	1.823 74	231 64	24.487 44	12.532	34.197	4.408 41	28.005 43	171.714	8.555 84		51.723
Sambor	486	3.063 52	955 30		3.483 58	2.439	745 36	20.579	4.994 22		
Sanok	1.214 05	2.713 31	145 60	359 10	6.188 11		2.401 67	13.812	1.053 22	29.199 68	32.407 26
Sącz nowy	1.056 69	4.458 51	2.593 28	1.061 96		5.202 11	1.351 18	40.401	2.033 74	954 98	
Skałat	511 28		11.553 59	3.465 61		7.654	1.247 58	22.161	1.219 34		
Śniatyn	1.150 51	144	8.523 80	2.216 67	1.104 60	2.721 69	575 02	38.126	536	2.736 74	
Sokal	2.261 51	3.426 20	39.844 75	2.840 84	2.854 18		1.370 62	74.853	2.341 73	1.003 58	
Stanisławów	5.687 91	2.309 51	6.164 66	2.904 49			1.166 45	39.633	464 18	199 71	
Stary Sambor	1.066 06	2.711 22	1.298 18	852 56		1.899 89	923 36	11.900	1.691 35		
Stryj	1.008 36	3.452 95	1.966 35	204 34	141 18		4.904 38	10.054	2.867 75		
Tarnobrzeg	4.660 34	2.620 22	3.775 04	448 33	7.016 65		1.233 49	16.726	4.063 19	5.719 81	15.658 50
Tarnopol	2.244 34	619	14.461 25	710 58		6.361 52	435 45	30.688	20.537 87	26.874	15.094 28
Tarnów	1.421 39	240	2.495 92	601 97		2.244 26	281 81	21.114	7.448 39		
Tłumacz	2.991 48	120	4.644 15	1.486 75	5.056 20		971 93	28.167			51.438
Trembowla	2.726 64	384	4.945 99	170 84	1.551 38	4.442 11	252 06	27.970	765 70	9.529 33	11.593
Turka	650	1.152 79	3.400 57	403 12	268 75		458 75	8.385	6.155 50	16.261 59	23.303
Wadowice	1.675 92	606	7.267 85	1.552 42	7.458 09	3.875 14	1.572 62	44.998	9.584 32	5.650 44	31.675
Wieliczka	796 30		456 19	2.074 28			1.535 03	38.090	7.645 93	14.533 40	35.871 30
Zaleszczyki	2.645 16		1.359 98	1.078 06		4.507 06	374 29	25.091	514 70	2.837 58	
Zbaraż	3.118 13	354	2.930 08	1.265 90			738 16	16.199	687 52	8.165 35	12.931
Złoczów	6.346 33	4.116 77	9.755 23	737 13	2.302 40	7.014 74	1.943 97	19.023	2.697 01	1.580 85	
Żółkiew	825 30	2.711 65	4.788 71	285 95	8.721 35	4.611 71	2.182 80	24.534	152 31	308	
Żydaczów	3.210 64	2.280 07	5.865 83	3.408 28		6.097 99	296 19	27.317	10.873 62		
Żywiec	4.443 38	4.606 04	3.676 46	2.211 31	12.932 35		1.321 44	46.144	3.353 10	758 19	
Razem	164.891 54	130.460 20	387.507 30	95.137 40	262.031 41	144.145 88	112.763 24	2,084.542 50	287.893 60	510.617 28	1,097.595 62

Kolumny: 24 zapas kasowy drogowy z końcem roku; Wydatki nadzwyczajne: kupno: 25 gruntów, domów, budowli itp., 26 papierów wartościowych; 27 spłata długów; 28 zaliczki udzielone i spłacone; 29 Wydatki rozmaite; 30 Wydatki na cele melioracyjne; 31 Zapas kasowy z końcem roku; 32 Razem; 33 Wszystkie długi i inne należytości bierne, pozostałe z końcem roku; 34 Uwaga.

2 Nazwa gminy	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34 Uwaga
Biała	2.497 55	15.366 80	17.754 04	26.812 16	20.570 49	39.082 95		39.155 23	417.812 48	808.169 56	
Bóbrka				11.721 51	359 10	15.302 80		10.710 97	170.624 88		
Bochnia		843 48	2.676 12	17.634 38	2.179 59	15.089 48		53.162 78	243.267 53	12.320 26	
Bohorodczany				2.521 02	1.308 79	8.617 61		11.477 31	90.726 30	2.802 79	
Borszczów		5.360 20		14.172 76	2.680 10	19.674 28		16.858 18	172.746 05	609 08	
Brody	4.396 27	62.707 04	2.025 92	13.397 26	3.969 95	14.152 82		11.983 33	278.721 19	6.078 80	
Brzesko		140	2.072 40	23.111 17	8.131 99	13.092 92		33.501 33	289.424 31	110.540 90	
Brzeżany		1.380 40		5.791 60	1.066 78	13.588 68		19.966 50	177.882 16		
Brzozów		22.258 11	3.921 45	9.348 20		18.271 56		25.748 19	173.588 42	91.493 27	
Buczacz		982 48	90	3.386 55	1.749 52	19.254 99		9.458 64	178.041 97	16.621 08	
Chrzanów		320	23.511 62	17.028 31	240	10.943 10		32.702 68	377.394 34	1.384 62	
Cieszanów		5.241	2.810	6.270 78	22.756 38	8.884 13		12.058 19	153.933 53	50.069 59	
Czortków				10.327 50		8.147 45		2.498 29	72.184 40	9.627 56	
Dąbrowa			2.485 63	14.544 13	100	18.587 47		9.435	154.179 30	127.277 82	
Dobromil		5.330	6.568	11.140 54	589 68	5.000 57		18.114 96	152.514 80	5.589 89	
Dolina		3.649 19	25.036 32	18.094 60	4.661 99	26.872 48		17.691 80	249.765 14		
Drohobycz											Mimo licznych urgensów wykazu nie nadesłano.
Gorlice				8.637 21		10.099 42		27.402 73	160.909 06	3.082 84	
Gródek		3.300				27.702 72		3.773 22	89.680 53	2.776 42	
Grybów		1.475 09		10.697 91	1.268 15	10.707 14		4.126 08	112.208 45	51.050 47	
Horodenka		852	1.000	5.316 24	62 02	8.192 74		23.222 46	130.191 41		
Husiatyn	696 03			17.093 32	2.508 27	14.721 52		10.820 87	176.490 66	159.362 91	
Jarosław	2.382 98	560		22.095 78	3.199 29	17.660 77		16.985 94	216.942 02		
Jasło		158 27	200	16.405 48	1.489 79	10.056 25		7.894 89	180.147 31		
Jaworów		50		10.182 57	158	19.187 51		9.116 80	119.589 34	68.446 74	
Kałusz		4.123 90		22.039 88	2.317 36	18.327 64		12.695 19	151.398 62	232.724 52	
Kamionka		5.379 20	4.149 06	26.802 04	733 88	23.688 40		18.300 89	248.428 82		
Kolbuszowa		1.268 14	9.465 32	12.006 51	1.644 3	6.108 67		11.859 63	121.198 70	46.688 31	
Kołomyja		17.675 91	942 40	25.356 08	705	17.020 46		20.089 23	208.457 74		
Kossów		16.273 87	1.526	8.530 44	1.663 32	21.975 75		13.518	198.780 93	53.906 78	
Kraków		6.063 71	580	25.662 60	3.007 38	13.459 41		22.847 48	211.379 49	140.515 42	
Krosno		500		8.750		9.282 79		17.557 15	203.735 40	768 94	
Limanowa		690		3.393 42	100	8.226 25		5.524 90	65.084 91	2.252 94	
Lisko				10.858	1.926 71	5.135 48			111.928 14		
Lwów	804 94	944 70		34.187 31	2.338 59	83.522 45		20.253 77	408.622 05	149.007 54	
Łańcut	176 38	47.124 76	19.966 02	18.979 40	1.304 26	15.618 81		17.412 88	318.267 73	1.451 59	
Mielec	553 80	9.236 30	1.200	25.458 28	160	29.958 52		9.295 06	201.090 20	58.878 24	
Mościska	1.190 10	5.368 25	40	4.935 09	1.472 09	12.944 35		11.621 71	179.180 37	88.231 95	
Myślenice		6.611 78	4.718 29	21.590 20	1.658 99	20.284 48		6.621 59	214.949 38	49.027 13	
Nadwórna		9.599 67		13.667 38	1.333 48	29.758 73		10.140 92	221.027 01	80.498 76	
Nisko		609 09		5.270 19		7.020 85	92 90	6.920 06	71.505 77	17.085 40	
Nowytarg		12.552 19	2.100	66.750 89	3.152 85	13.795 90		14.131 95	270.291 29	2.634 79	
Pilzno		932 50	4.400	6.159 04	751 82	9.222 52		6.189 88	129.054 49	87.737 60	
Podhajce		8 949 73	1 002 90	11.142 08	3.370 17	10.752 68		9.980 17	143.863 22		
Przemyśl		5.841 62	1.380	7.152 44	3.835 89	25.510 52		9.209 82	126.531 73	32.749 43	
Przemyślany		3.706	9.136 16	30.622 03		17.308 85		8.846 13	188.405 85	24.167 99	
Rawa		38.445 61		14.131 20	118 07	13.152 05		11.147 59	201.200 26		
Rohatyn	2.242 33	2.675 54	18.441 67	19.423 15	8.966 28	15.910 92		89.158 45	394.288 29	146.958 44	
Ropczyce		20.840 55	895 66	33.330 52	867	9.574 96		9.473 48	167.181 17	709 78	
Rudki				2.922 06	1.400	16.728 80		6.725 60	103.978 91		
Rzeszów				97.362 51	3 67	19.344 60			816.199 80		
Sambor				2.179 64	1.845 60	9.808 90		1.261 69	98.533 35	9.528 02	
Sanok	1.430 14	2.153 30	620	32.212 44	1.241 38	20.008 86		8.594 38	204.122 85	11.262 40	
Sącz nowy		13.029 48	5.298 40	16.869 22	28.717 69	17.639 98		20.036 86	243.525 99		
Skałat		61.343 42		29.142 75		19.611 63		11.291 68	230.049 96		
Śniatyn			10.000	73.937 73	6.732 73	24.361 25		17.961 61	357.536 11	297.140 17	
Sokal	400	4.030 16	2.019 19	19.300 77	5.259 90	44.388 91		37.703 84	381.912 66		
Stanisławów		24.802 33	18.531 36	14.478 94	8.850 29	19.874 25		20.304 77	239.369 32	455 51	
Stary Sambor				1.171 12	454	9.464 78		4.404 41	87.575 15		
Stryj		1.194 08	1.409 58	8.772 47	3.948 44	6.643 80		24.983 09	123.915 72		
Tarnobrzeg	2.508 60	27.864		9.705 21	3.759 52	39.941 40		18.340 30	248.919 96	60.867 35	
Tarnopol		14.318 22	1.295 09	54.336 79	740 40	16.948 51		10.372 92	274.109 96	85.457 92	
Tarnów		1.185 78	192	4.332 46		11 042 48		15.487 76	97.811 12	24.570 11	
Tłumacz		17.184 09		19.592	814	22.143 39		16.879 03	237.420 49	114.215 15	
Trembowla	924 48	3.903 66	655 40	8.879 59	2.558 21	8.080 22		14.483 49	137.909 04	43.064 90	
Turka		800		2.121	680	9.864 50		3.134 99	103.738 34		
Wadowice	111 61	48.419 71	37.245 02	25.227 59	4.553 67	14.085 61		36.212 42	346.329 85	202.590 43	
Wieliczka		1.200	8.610 52	3.318 16	2.154 59	12.962 94		30.298 12	220.135 89		
Zaleszczyki		4.949 99	980 52	7.054 14	2.883 73	9.954 28		11.151 43	119.869 49	35.008 41	
Zbaraż	958 66	5.296 87	500	7.877 80	243 71	11.919 19		7.591 36	118.272 79	5.841 11	
Złoczów		13.715 62		10.422 46	1.744 36	18.471 30	2.700 66	22.693 86	214.058 78	86.305 44	
Żółkiew		10.038 82	4.500	53.595 17	2.466 18	16.096 25			190.011 60	28.783 69	
Żydaczów		3.500 91		15.756 76	3.151 50	19.947 07		35.077 87	246.237 38	20.007 99	
Żywiec				16.255 67	3.850 04	15.905 59		7.009 75	194.219 59	796 11	
Razem	21.268 87	614.317 52	256.451 06	1,288.758 60	203.480 83	1,184.493 09	2.798 56	1,172.662 88	14,930.076 19	3,219.604 81	

Sumaryczne zestawienie
dochodów 74 Wydziałów powiatowych
podług budżetów na rok 1903.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Liczba porządkowa	Nazwa powiatów	Dochody ogólne: Czynsze z domów i gruntów i inne opłaty	Odsetki od papierów wartościowych, pożyczek i t. p.	Dodatki na cele administracyjne	Dochody rozmaite	Zapas kasowy z roku poprzedniego	Wpływy nadzwyczajne: ze sprzedaży gruntów i realności	Wpływy nadzwyczajne: ze sprzedaży papierów wartościowych	Wpływy nadzwyczajne: z zaciągniętych pożyczek	Wpływy nadzwyczajne: zaliczki otrzymane i zwrócone	Budowle i konserwacye wodne	Dochody na cele komunikacyjne: dodatki do podatków i dotacye na fundusz dróg powiatowych	Dochody na cele komunikacyjne: dodatki do podatków i dotacye na powiatowy fundusz dróg gminnych	Dochody na cele komunikacyjne: subwencye na drogi powiatowe	Dochody na cele komunikacyjne: subwencye na drogi gminne	Dochody na cele komunikacyjne: pożyczki i otrzymane zaliczki na drogi powiatowe	Dochody na cele komunikacyjne: pożyczki i otrzymane zaliczki na drogi gminne	Dochody na cele komunikacyjne: myta drogowe mostowe, przewozowe	Dochody na cele komunikacyjne: wpłaty za nieodrobione i niezużyte prestacye w robociźnie i materyale	Dochody na cele komunikacyjne: zwroty za utrzymanie publicznych dojazdów kolejowych	Dochody na cele komunikacyjne: zwrócone zaliczki i dochody rozmaite drogowe	Dochody na cele komunikacyjne: zapas kasowy z roku poprzedniego	Bonifikacya z funduszu propinacyjnego	Razem	Wysokość opłacanych w gminie podatków	Uwagi
		K gr.	K gr.	% K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	% K gr.	% K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	
1	Biała	1.728	26 40	6 25.218	2.500							6 25.213	20½ 78.187					2.480		280			2.276	137.868 40	424.817	
2	Bóbrka			7 13.651 04	47 96	500							18 48.151 27							3.000		2.000	1.558	68.908 27	216.977 26	
3	Bochnia			8½ 28.715	1.950	4.000				19.268 72		8 22.320	21½ 56.825		9.000		7.000	3.528	700	286	860	4.000	1.176	154.078 72	279.000	
4	Bohorodczany			16 17.511 84		1.000				6.208 77			10 10.944 49		2.600						1.691 44	6.585 54	744	47.281 08	102.416 65	
5	Borszczów			8½ 24.807	120					10.938 75		8½ 24.807		5.000				2.825	100	856 60	5.547		1.120	105.505 85	311.484	
6	Brody	616		29 85.852 70		2.503 03				58.168 20		19 55.920 67	16 81.637 47	28.140		4.575 32		14.582 16	1.000	16.272 40	51.316 80	10.260 77	1.666	362.005 52	294.319 66	
7	Brzesko			9 20.700	350					8.528 33		13 29.900	13 29.900	5.000	8.180			8.752	300			1.820	124.675 38	266.891 88		
8	Brzeżany	5.406		9 22.438 36	200	663			6.000	5.012		1 2.786 48	17 44.968 85		20.262 29				1.400	16.066 68	684 1 26		1.646	127.525 42	250.000	
9	Brzozów		8	8 12.000		320 69				1.820		14 21.000	19 19.500		3.000			7.572	184		800	11.108 11	802	77.609 80	155.564 65	
10	Buczacz	1.875		27½ 74.250	568 40							2½ 6.750	10 27.000		44.000			5.710	1.000			18.000	3.242	182.892 40	388.686 78	
11	Chrzanów	1.368	260	6½ 24.310	1.367	5.450				3.400		7 26.180	14 54.230					26.100	6 800	180	1.958	5.280	2.976	159.809	378.112 50	
12	Cieszanów			11 18.700	2.950	2.500				2.031		10 17.000	10 17.000	14.000				8.015		1.964			866	85.026	170.026	
13	Czortków			10 20.000	9					1.804 42		4 8.000	19 38.000					4.650	1.200			2.488 62	1.302	77.399 04	200.000	
14	Dąbrowa	240	336	13 24.258	800				20.000			13 24.258	10 18.660	1.000	5.689			18.104			266		314	108.925	199.852 75	
15	Dobromil	400		10 10.000	7.000								27 37.000					2.400	400	6.200	600		1.810	68.310	100.000	
16	Dolina		200	26 48.100	288					8.800			10 18.500		13.000			2.960 92	1.500		800		1.682	95.780 92	185.000	
17	Drohobycz	400		5 34.500						9.880 59		10 69.187 50	10 69.187 50	5.000	48.611 88			86.484	800		11.807 20	18.987 50	1.522	300.318 17	691.874 62	
18	Gorlice	11.887		12 44.089		1.100 94				2.385			24 88.080					6.941	2.200	466	2.465		1.760	161.723 94	367.460	
19	Gródek	1.200		17 25.788	1.200	692 85				2.543		4 6.068	23 34.891					4.467	2.000		3.746 90		848	88.445 90	198.397 81	
20	Grybów			19 15.200	800					2.170		12 9.600	10 8.000		600			5.400	100		200		754	42.324	80.514 52	
21	Horodenka			20 58.876	2.675					7.596		1½ 4.416	10 23.488 48					1.880	1.600		860	14.200	1.568	122.559 43	294.384 80	
22	Husiatyn	300	120	12 38.600	344							7 20.000	10 28.000	16.000		20.000		4.000			5.600		1.286	129.200	280.000	
23	Jarosław	4.400		8½ 81.450	120					10.076 04	7.550	4 14.800	24½ 122.350	6.000	16.000			15.467	1.500	280	4.122		1.776	235.891 04	517.898 68	
24	Jasło	1.600		8½ 21.080						332 14		6 14.880	8½ 45.880					500	200	376	655 52		736 48	86.240 14	248.000	
25	Jaworów			14 25.662	3.363 16	5.863 25				1.099 20			10 17.622 62		28.243 12			4.400	620		3.840	5.321 29	924	96.458 64	176.226 20	
26	Kałusz	1.700		16 26.880 76		3.100				5.800			27 71.609 55					370				750	1.820	111.080 81	164.879 76	
27	Kamionka	300		8 22.745	3.051					2.480 40		10 31.681	10 28.431	18.000	22.000	15.000		21.774 50	1.940		2.285 38	32.600	876	208.064 28	284.817	
28	Kolbuszowa			8½ 11.050	900					3.692		16 20.800	13.650	11.000			2.000	10.100	1.860		1.800	8.600	786	81.288	180.000	
29	Kołomyja		518	19 62.130 40	50							1 3.238	25 60.400					9.354	1.000	1.054 67	100	289 19	1.398	189.582 26	329.300	
30	Kosów	400		7 10.717	3.264	1.031				4.400		20 30.334	10 15.317								2.800		1.796	69.859	158.170	
31	Kraków	581		9 25.677	2.190					14.021		8 8.559	25 73.272		17.320			8.385	1.000		550		2.906	149.461	304.772	
32	Krosno			8½ 20.400	1.110 17				90.000	1.846 68		7 16.800	34 38.600	37.000				4.200	600	768	1.420	2.000	682	209.926 85	240.000	
33	Limanowa			29 30.798	4.680	800				100		16.569 50	10 14.687					2.730 50	190		805 60	2.520	1.374	75.254 60	106.200	
34	Lisko			6 9.600	1.800				3.764 78	1.025		6 9.600	18 32.800	4.000	25.000		28.000	17.245	2.500		5.120	3.740 71	774	144.969 49	160.000	
35	Lwów	50		21 86.100	1.274 65					3.641 20			24 98.400					448	4.800		100	3.158 67	2.860	199.882 52	410.000	
36	Łańcut			7 21.000	1.400					8.221		11 33.000	28 84.000	6.000	200			12.268	800		778	3.000	1.970	172.632	300.000	
37	Mielec		783 06	27 54.000	40					14.421 18		5½ 11.000	10 45.000		4.000			8.189 60	800		416 98		1.160	189.810 82	200.000	
38	Mościska			13 22.664 29	321 40					5.659 71		4 7.284 45	20 84.097 58		7.600			14.296	1.501 52		1.670		1.078	96.122 95	204.802 64	
39	Myślenice	500		10 15.352 40	40	6.786 84				2.264 76			20 30.704 80		400			4.920	40	650	610		1.180	68.398 80	158.524 68	
40	Nadwórna			20 28.000	3.200					3.400			10 14.000		8.000			7.700					1.586	65.886	140.000	
41	Nisko			27 36.720		16.852				10.000		13 17.680	10 50.320					4.960	5.400	38.587 85			1.298	181.767 85	196.000	
42	Nowy Targ	1.000		12 18.480						2.580 80		14 21.560	10 19.312 16					3.020	400		75 60	3.785	944	71.107 56	169.081 48	
43	Pilzno	1.200		12½ 14.279 49								10 11.360	17½ 19.880		9.600			6.714	400		340 86	6.164 71	540	70.479 06	116.830 51	
44	Podhajce			16 40.320	6.852 40					2.184 88		5 12.600	10 45.693		19.800			16.240			3.660 19		1.554	147.854 97	252.000	
45	Przemyśl	439 50		5 84.500	7.010 88	1.169 04			54.850	3.000	5.228 88		10 70.000		12.890			8.000	1.521		1.050	494 60	1.140	195.798 85	690.000	
46	Przemyślany			9 16.200								12 21.600	29 52.200					9.112 44	1.040 20	2.326 93	200		1.570	104.249 57	183.728 81	
47	Rawa	2.000		5½ 11.000		2.550 88				360		5 10.000	7½ 35.000	4.000	1.600			6.800		1.906	3.550		1.020	79.286 38	200.000	
48	Rohatyn			8 21.498 87	820					1.488			18 48.860 07				20.000						1.240	92.851 44	268.667	
49	Ropczyce			5 10.000								3 6.000	22 44.000					2.762		978			1.354	68.570 99	202.816 87	
50	Rudki	380		6 9.000		8.848						5 7.500	20 30.000				16.000	2.160	500	8.887	888 99	3.588	1.842	89.118	127.000	
51	Rzeszów			7 28.000	200	2.810 50				2.600		20 86.000	15 56.000	41.000	24.986	800		40.043	1.500	6.100	1.100	4.451	2.088	311.809 21	478.657 69	
52	Sambor	2.560 28	336 85	18 80.816	511					6.644			10 42.104					9.078 34	2.000		3.048	16.688 71	982	104.141 47	288.200	
53	Sanok	2.904	126	12 26.690	100					218 40			15 40.175 48					4.981	1.320		3.159	6.500	962	82.496 88	267.888 88	
54	Sącz Nowy	2.800		16 58.600		200						9 30.721	10 32.000	1.000				16.747	200		5.020		1.702	189.010	335.000	
55	Skałat			8 20.800		4.000				1.000			15 59.000		28.000			8.796	4.000		40		1.670	103.679	260.000	
56	Śniatyn			11 19.800	610					10.302 12		12 21.600	15 27.000					13.500	1.990		1.418		706	95.568	180.000	
57	Sokal	1.560		15 42.000	9.600	8.928				7.380		15 42.000	12 86.200	19.064				18.045	1.200		60		1.476	186.018	280.000	
58	Stanisławów	1.680	270	5 38.567 50	2.008 94	6.700				2.999			10 57.771 96					6.725			400	3.215	1.156	126.498 08	671.350	
59	Stary Sambor	1.168		21 21.875 07	1.524 98					8.896 11		16 16.688	10 10.082					8.402			2.284 68	11.480	740	64.421 16	104.167 02	
60	Stryj		57 80	9 30.825	240	1.000				1.000		3 10.275	12 84.760		14.000			8.860		6.605	100		1.240	141.750 60	342.500	
61	Tarnobrzeg	1.978		13 28.335	5.000	1.928				8.588		12 21.540	10 34.950					15.800	1.090		5.733	27.155	1.459	118.884	179.762 24	
62	Tarnopol	1.880		7 39.356	5.700	5.805				11.226			18 119.500		18.450		8.600	18.285	3.825	27.608	2.061	1.245	2.565	261.188	550.000	
63	Tarnów	767	90	5 19.200	900	400				664 64	42.546 84	7 26.915	16 50.659 41	3.200	17.000			20.865 60	5.500		8.607 88	3.888	844 76	207.959 70	384.500	
64	Tłumacz	450		13 28.423 88	20	1.000				2.798			16 56.846 77		3.000				1.900	400	340	10.798 62	1.948	105.621 15	218.641 45	
65	Trembowla			32 37.658 44	8.049					9.704 36		10 11.766	20 28.582	32.000	2.000			4.000	500			2.500	1.452	125.657 10	117.667 34	
66	Turka			18 38.000	480					7.190		7 14.000	10 20.000		19.500			7.160	2.000		2.150		1.100	111.580	200.000	
67	Wadowice	60	582 96	14 35.139 16	8.419 69				125.490	15 012		5 12.249 59	12 45.185 48		6.166			8.086	200	1.878	56.049	684 05	2.542	307.444 03	250.993 85	
68	Wieliczka	1.800		6 18.600	240					2.200		2 6.200	18 40.800					27.360	1.000	3.262	8.104		1.584	110.650	310.000	
69	Zaleszczyki			11 29.188	1.500							6 15.920	10 28.658 48						200				706	76.168 64	265.348	
70	Zbaraż	800		10 19.417 20	8.690					3.284 22			22 42.717		16.000			5.600	200		3 600	374	288	100.920 42	194.172 05	
71	Złoczów	5.500		25 96.550	200	2.000				2.210			10 72.548 47					8.087	3.050 96			500	2.106	192.702 43	365.000	
72	Żółkiew	960		9 18.900	200					1.320			28 48.800		8.000			6.016	1.800			5.556 03	1.000	91.552 03	221.110 70	
73	Żydaczów	800		17 28.150 96	737 86	1.020 70				4.498 68		4½ 5.868 31	28 46.467 44		6.000			7.820	2.000		4.868 15	10.200	998	114.281 05	184.788 74	
74	Żywiec			5 13.448	276	800				1.200		7 18.830	25 67.250					11.515		1.200			1.024	115.088	269.000	
	Razem	65.684 78	3.659 87	2,161.140 36	108.264 44	101.263 22			300.104 78	865.619 05	55.325 72	1,040.580 30	3,141.022 78	256.404	489.648 29	40.375 32	81.600	608.089 06	84.760 68	146.811 18	281.418 12	275.694 38	100.011 24	9,656.927 82	10,051.987 54	

Sumaryczne zestawienie
wydatków 74 Wydziałów powiatowych
podług budżetów na rok 1903.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
								Subwencye					Nadzwyczajne wydatki			Wydatki na cele komunikacyjne								
								na cele									budowa i utrzymanie							
Liczba porządkowa	Nazwa powiatów	Pobory funkcyonaryuszów	Emerytury i zaopatrzenia	Koszta kancelaryjne	Utrzymanie budynków, czynsze za najem biur	Podatki	Koszta komisyjne	oświaty, szkolne	sanitarne itp.	na budowle, konserwacye wodne itp.	Wydatki rozmaite	Zapas kasowy z końcem roku	kupno gruntów, domów itp.	spłata długów zasiłków itp.	zaliczki udzielone i spłacone	koszta administracyjne drogowe	dróg powiatowych	dróg gminnych	publicznych dojazdów kolejowych	spłata długów	zaliczki udzielone i zwrócone, wydatki rozmaite drogowe	Hodowla bydła	Razem	Uwaga
		K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	
1	Biała	11.500 60		1.250	1.200	555	2.000	1.212	2.200		6.880			4.950 50	150	15.166	25.000							
2	Bóbrka	6.400	1.500	600	1.040			700	3.100		1.304 30						8.944	38.860	2.400	4.000	59 97		68.908 27	
3	Bochnia	9.460	2.968	900	450	50	2.200	2.530	5.740		2.237			22.470		20.010	20.462	57.251 80		3.529 20	1.976		153.234	
4	Bohorodczany	5.600		540	600	549	1.600	260	4.800		2.800		4.000	1.433 32		4.616		15.405 47		600	1.200	1.200	45.203 79	
5	Borszczów	9.926		1.160	353 24	60	1.000	2.200	2.150		4.759 36			13.177 15	1.600	13.600	13.994 80	23.860 20	756 60	12.060	4.768		105.425 35	
6	Brody	17.076 40	2.490	1.202	1.390	740	2.400		5.340		66.520 72			47.438 82	2.050	10.172	67.493 39	35.270 06	9.550	25.157 36	33.446 31	800	328.582 06	
7	Brzesko	9.200	1.700	1.000		500	500	900	5.000		2.680			6.333 33		8.120	37.492	32.050	6.500	3.500	7.000	200	124.675 33	
8	Brzeżany	14.126	2.181 16	500			800	2.100	3.000		6.560			9.064 20		6.914		59.946 90	18.853 16		450	1.200	125.715 42	
9	Brzozów	6.495		1.848			270	1.000	1.400		400			7.047 23		28.387 08		24.586 07		1.000	900		76.283 38	
10	Buczacz	9.000	2.313 60	2.200	920	700	1.000	3.800	5.782 16		2.200			4.510 80	44.000	19.788	12.000	56.732 96	1.000	10.211 26	3.157 78	800	180.106 56	
11	Chrzanów	12.604		1.000	620			15.000	5.000		910			5.771		20.510	42.111	28.625	1.437		24.500		158.288	
12	Cieszanów	10.184	120	580	800		200	300	2.600	2.500	5.000			4.244		2.888	17.743	15.412	2.947	17.182	1.000		83.700	
13	Czortków	7.080	613	1.000	600	215	400	360	4.500		2.464 02			5.330 40		6.200	6.669	27.718 91			300	300	63.703 33	
14	Dąbrowa	7.210	1.380	600	250		200	250	800	24.905	5.809			3.392		13.630	25.564	21.959		260	1.916	400	108.575	
15	Dobromil	15.870	400	600	300	200		300	5.740		1.300					4.204		28.100	9.494	8.540	800	100	70.948	
16	Dolina	10.320	3.440	500	1.350	260	1.200	240	25.162		3.488				13.000	4.584		25.240	620		5.000		94.354	
17	Drohobycz	16.216	1.450	1.600	1.500	600	600	900	3.720		13.237 63				5.978 96	22.420	64.196 54	95.985 33		8.800	37.023 51	600	304.827 97	
18	Gorlice	9.834	2.000	1.010	16.920		1.200	3.560	2.532		3.500			20.375 94		17.940		61.400	700	1.500	18.312	640	161.723 94	
19	Gródek	9.268		1.500		1.200	1.600	400	4.900		1.200			11.955		9.184	8.471	16.105	3.783		16.064 90	200	85.880 30	
20	Grybów	4.300	1.040		1.376		1.400		1.920	3.306	2.682			2.200		6.312	7.680	6.127		1.500	2.281	200	42.624	
21	Horodenka	7.552	800	900	200	120	200	1.600	10.160		39.712 38			9.270 62		9.300	6.249 80	34.550			1.709 43	200	122.524 23	
22	Husiatyn	9.740		400	3.500		1.600		3.000		3.860			4.400	5.600	10.900	24.900	26.900	3.500	27.800	1.100		129.200	
23	Jarosław	13.670	1.240	1.440	3.935		990	4.880	5.442	9.650	2.582			12.443 04	1.000	20.909 32	20.900	118.900	420	13.168 56	4.121 12	200	235.591 04	
24	Jasło	8.040	2.000	400	3.928		300	720	3.600	800	3.750					13.536	7.022	34.828	603		5.600	600	85.728	
25	Jaworów	9.120	1.240	790	1.000				1.900		6.562 81		6.000	10.336 80		4.568		46.000			8.979 03	360	96.856 64	
26	Kałusz	9.160	1.000	300	860	500	1.000	600	13.400	2.200	29.392 03			9.360 56		8.400		31.600			2.600	200	110.572 59	
27	Kamionka	12.488		1.100			600	2.006	6.194 26		1.091 54			4.960 80		14.656	60.047	51.019		16.580 40	11.799 48	500	208.044 48	
28	Kolbuszowa	9.008	720	560	600		800	1.200	2.480		1.900					9.904	29.338	14.150		10.000	1.200		81.860	
29	Kołomyja	440	1.000	600	6.600		1.500	6.270			29.600 96			4.551 76		25.646	9.669	41.370	156	1.187 86	7.460		136.053 60	
30	Kossów	8.040	1.796	40	1.400	400	400	1.400	6.900		992			840		9.260	26.734	8.557			2.700	400	69.859	
31	Kraków	14.446	2.000	1.150	3.300	280	250	200	5.160		4.454			12.021	2.000	15.751	8.753	71.659		3.084	4.839	150	149.447	
32	Krosno	5.940	820	1.480	1.720		160	3.200	3.310 17		2.672	35.750	57.000	566 68		9.364	52.800	30.060	1.364	2.800		500	209.506 85	
33	Limanowa	5.900	576	635	160		800	512	776		5.600 86			1.879 12	20.905 02	5.964	14.849 85	18.000	805 60	2.400	663 15		75.426 60	
34	Lisko	5.376	400	580	600		900	180	3.360		983			3.964 78	420	14.542	25.550	58.600		21.600	2.500		139.755 78	
35	Lwów	17.172	1.000	3.092 80		48	1.800	960	2.200		3.185 85			5.625 20	57.400	10.230		55.361 04	18.000	21.362 30	1.405 33	1.000	199.842 52	
36	Łańcut	11.220	144	1.900			200	1.200	4.700		8.967			4.000		11.752	41.000	74.720		7.890	3.779	360	171.832	
37	Mielec	8.100	2.060	400	1.160			1.954			31.424 30			13.984 76	10.621 18	8.500	11.700	46.067 25	437 33		2.602	700	139.710 82	
38	Mościska	8.624	2.164	1.640			1.800	800	3.992		1.681 46			8.371 94	400	5.808	12.029 56	40.671 40		6.614 24	1.276 35	500	96.322 95	
39	Myślenice	7.540	200	1.140	350		400	900	5.800		2.894			6.000	350	7.300	2.210	24.704 80	1.000		2.510	100	63 398 60	
40	Nadwórna	10.200		1.000	800		2.400	1.160	5.600		6.376				9.000	8.200		20.700		800			66.236	
41	Nisko	8.690		980	780		1.200	3.000	200		3.100			10.000	33.720	1.320	888	49.476 35	57.806 79		7.406 70	200	181.767 85	
42	Nowytarg	7.804		1.500	2.070 80	530	1.600	700	3.500		2.900			2.150		8.616	17.305 84	15.866 76	452		5.912 16	200	71.107 56	
43	Pilzno	4.360		100	400	814 23	200	400	800		700			7.632 40	840 36	6.380	12.625 28	31.600		800	3.088 47		70.221 24	
44	Podhajce	10.480	1.400	750	1.000	44		1.000	1.600		23.493			8.707		16.008	18.309 44	58.783 59		4.387 48	632		146.594 51	
45	Przemyśl	14.980	1.800	2.625 60				1.180	2.290	3.845 88	34.706 65			40.526 16	4.850 92	10.140		62.196	622 54	400	1.919 60		182.192 85	
46	Przemyślany	5.920	1.800	1.020	210		1.150	2.220	3.800		1.266					8.808	12.094 70	46.978 20	2.990 40	10.760	1.600	400	101.037 30	
47	Rawa	5.120	1.600	500	500	1 232	1.600		2.000		2.000			2.518		19.666		36.550	6.140		1.000		80.426	
48	Rohatyn	8.234	368 64	1.952			1.400	717	4.038		3.300					4.047 92	1.644	64.212 15	1.056		1 891 73		92.861 44	
49	Ropczyce	4.875		1.200			800	1.480	2.600		1.020					7.370	11.200	38.150		800	300		69.795	
50	Rudki	7.360	2.100	640		980	1.000	800	2.000		1.941			1.024	820	6.032	11.535	18.686	26.387	5.200	2.058	400	89.113	
51	Rzeszów	13.816	1.300	1.372	1.800	120	400	2.400	2.600	4.000	3.500			4.106 50		24.626	134.376	57.464	2.400	16.260	40.964 71	280	311.809 21	
52	Sambor	16.200	1.843	1.450	770		2.725	440	2.980 30	300	1.700 43			10.581 40	2.800	12.418	14.556 31	28.560		1.928 10	5.388 93		104.141 47	
53	Sanok	9.634	1.360	500	1.005	350	500	1.100	4.503		1.052			3.600	6.812 40	12.068 20	2.220	33.060	150	7.659 28	2.098	300	88.266 88	
54	Sącz nowy	9.000	2.800	900	1.500	800	600	1.620	300		6.080			3.060	30.721	16.603	40.736	23.168			200	800	138.889	
55	Skałat	8.880	400	480	560	150	600	400	2.500		2.400			8.668	1.482	12.440		61.487			2.282		102.679	
56	Śniatyn	9.320		550	500		500	900			4.600			14.443 27		11.906	19.650	19.960		10.302 12	2.300		95.533 39	
57	Sokal	13.810	1.704	800	1.400	500	800	1.800	2.200		2.600		1.500	42.015	1.400	8.360	74.338	98.800		500	3.231	500	185.253	
58	Stanisławów	11.740	4.420	1.672	890	200	1.800	4.732	5.371		11.150			4.193 28		15.712		51.827			7.985 64	700	122.392 92	
59	Stary Sambor	9.932	748	1.236	2.717 56	400	600		2.800		4.605			6.955 45	3.009 56	4.752	16.836	9.240			864	280	64.475 57	
60	Stryj	15.636 40	1.635 12	1.260				640	2.700	6.780	7.130			3.425	1.000	15.927	19.480	42.590	13.512	6.305	1.505		169.525 52	
61	Tarnobrzeg	10.028		832	560		600	1.940	3.600		11.013 64		1.795	5.840 36	5.000	13.480	14.700	17.500	950	6.312	19.998		114.149	
62	Tarnopol	11.670	2.648	600	1.640	380	3.600		14.549		11.206		5.500	13.088		14.012	11.261	117.374	37.057	16.151	2.500	400	263.636	
63	Tarnów	7.680 40	1.608	872 20	2.200			4.500	2.400	42.546 84	2.600					15.512	48.949 91	81.000 37		2.000	825 50	200	207.845 22	
64	Tłumacz	9.520		1.600	700	900	1.800	5.500	7.080		5.710			903 58		11.000		46.200	600	6.800	4.386	720	105.419 58	
65	Trembowla	6.713	312	1.000	500	200	1.000	1.250	6.800		4.745			5.250	15.950	9.990	13.500	32.000		8.150	3.810	300	111.470	
66	Turka	10.320	1.480	1.050	600		1.200	2.950	3.120		20.234			10.399 36		3.972	54.180	14.000			1.572	200	125.261 36	
67	Wadowice	7.060	240	1.300	1.200		1.400	1.925	7.800		19.906	7.630 05		130.872 98	1.200	14.324	8.218 78	90.326	1.800		12.441 22	300	307.444 03	
68	Wieliczka	11.231		1.800	865		1.300	6.150	2.000		1.000				600	16.288	17.900	40.720	4.600		4.900	871	110.229	
69	Zaleszczyki	8.644 50	912	1.960	616	80	800	2.200	4.600		7.450			3.355		7.717 20	4.816	21.891 50		6.695 76		200	71.637 96	
70	Zbaraż	6.780	600	440	1.600			400	7.200		3.435 09			11.974 33		5.428		47.300		11.951 54	6.812 80		100.921 26	
71	Złoczów	14.020	240	1.655	3.651		1.190	1.497 53	3.200		6.400			14.506	65.174 21	7.627 26		62.262 11			9.000	1.500	191.923 11	
72	Żółkiew	8.200	2.600	800	600		400		1.900		3.640			8.940		8.678 80		50.458 75	1.900	5.900	2.234 48	600	91.552 03	
73	Żydaczów	10.980	900	600	380	610 22	2.000	200	3.990		5.779 49			4.517 44		10.960	29.127 97	32.035	173 33	470	500		103.226 45	
74	Żywiec	4.480		850	1.120		700		1.400		540				300	4.168	25.997	66.000	1.200		1.480	140	108.325	
	Razem	705.916 30	79.527 52	76.284 60	92.818 60	15.517 45	68.135	119.297 53	302.091 89	103.333 22	546.607 52	43.380 05	75.795	658.375 65	352.156 11	804.153 93	1,391.506 25	3,064.996 97	244.318 75	362.859 46	480.378 81	22.301	9,579.702 11	

Wykaz dochodów
podług budżetów na rok 1903
30 miast (objętych ustawą z r. 1889).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Liczba porządkowa	Nazwa gminy	Czynsze i opłaty						Odsetki od papierów wartościowych, pożyczek itp.	Z dzierżawy praw i przywilejów			Taksy	Z dzierżawy dodatków krajowych konsumcyjnych	Dodatki na cele ściśle gminne			Dochody rozmaite	Zapas kasowy z roku poprzedniego	Wpływy nadzwyczajne				Wpływy drogowe	Na cele szkolne: dodatki i inne	Razem	Wysokość opłacanych w gminie podatków	Uwaga
		z dóbr	z domów, rzeźni, budek itp.	z gruntów, kamieniołomów itp.	z lasów, wiklin itp.	z fabryk cegieln, wapienników i wodociągów	z koszar i kwatermunku wojska		propinacya i opłaty komunalne	placowe, targowe, straganowe, sprzedaż śmiecia	miary i wagi, polowanie i rybołóstwo			od podatków bezpośrednich	konsumcyjne: od mięsa	konsumcyjne: od wina			ze sprzedaży: gruntów i realności	ze sprzedaży: papierów wartościowych	z pożyczek zaciągniętych	zaliczki otrzymane i zwrócone				
		K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	% K gr.	% K gr.	% K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	
1	Biała	- -	37.966 -	5.828 43	8.448 94	44.300 -	- -	149 12	- -	9.689 -	- -	7.800 -	12.000 -	90 123.473 60	- - -	- - -	79.418 -	9.000 -	- -	- -	25.598 -	- -	10.052 32	- -	372.723 41	114.904 48	
2	Bochnia	- -	10.140 -	9.000 -	96 -	1.200 -	7.422 -	400 -	103.660 -	16.504 -	106 -	2.600 -	- -	20 9.000 -	- 20.090 -	1.160 75	12.221 -	2.754 25	- -	- -	- -	2.560 -	- -	950 -	199.864 -	47.891 29	
3	Brody	- -	10.591 20	- -	- -	- -	5.378 22	94 40	91.777 77	6.600 -	- -	2.101 -	- -	35 24.500 -	73½ 17.009 -	100 2.100 -	500 -	- -	- -	- -	- -	11.638 -	- -	1.000 -	173.290 59	70.000 -	Niedobór 41.815 K 63 gr. ma być pokryty zaciągnąć się mającą pożyczką.
4	Brzeżany	- -	28.232 -	- -	- -	- -	21.991 36	671 40	95.600 -	750 -	100 -	20 -	4.100 -	30 15.671 76	50 8.900 -	100 2.000 -	200 -	1.807 09	- -	125 -	70.000 -	5.226 -	31.946 -	- -	287.340 61	52.239 20	
5	Buczacz	- -	254 40	- -	- -	- -	- -	80 -	10.000 -	100 -	- -	8.100 -	- -	20 8.252 80	100 14.150 -	100 900 -	10.450 -	980 36	- -	- -	- -	1.262 20	- -	27.344 05	81.878 81	41.264 43	
6	Drohobycz	- -	18.428 -	674 -	2.398 -	26.480 -	- -	7.200 -	108.098 -	2.271 -	16 -	2.850 -	- -	41 46.668 -	50 19.000 -	50 2.000 -	35.047 -	2.700 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	273.775 -	113.812 78	
7	Gorlice	- -	26.192 48	59 40	- -	- -	- -	8.981 52	92.250 -	3.525 -	35 -	150 -	9.000 -	- - -	- - -	- 900 -	6.133 11	- -	- -	- -	- -	1.681 80	- -	101 24	149.009 55	- -	
8	Gródek	- -	30.022 76	9.473 37	5.600 -	- -	17.741 39	7.678 12	68.355 54	6.100 -	709 -	200 -	- -	20 6.552 52	- - -	- - -	513 65	- -	- -	- -	- -	4.120 -	- -	- -	157.066 35	32.762 60	
9	Jarosław	- -	30.244 85	1.344 80	- -	151.600 -	56.963 38	716 80	200.000 -	2.903 -	251 -	5.240 -	9.300 -	16 19.746 48	100 50.000 -	100 5.400 -	13.564 -	- -	- -	- -	1,050.000 -	32.080 -	39.470 -	800 -	1,669.623 81	118.110 91	Niedobór 1.562 K 95 gr. zostanie pokryty oszczędnościami.
10	Jasło	- -	19.190 -	766 -	- -	12.000 -	- -	3.480 60	61.000 -	4.297 -	16 -	3.585 -	- -	30 13.000 -	100 11.520 -	100 910 50	300 -	299 80	12.000 -	- -	- -	- -	2.718 20	3.500 -	148.578 10	43.300 -	
11	Jaworów	- -	6.419 98	3.895 16	4.010 -	7.000 -	5.318 35	11.744 92	64.350 -	4.270 -	107 -	1.297 83	9.168 50	70 14.000 -	- - -	- 305 -	2.073 76	21.650 -	- -	- -	56.000 -	134 -	- -	6.413 82	218.158 32	21.178 08	
12	Kołomyja	- -	3.006 -	7.986 -	- -	62.472 -	58.768 -	15.400 -	91.200 -	12.664 -	500 -	520 -	153.900 -	40 50.000 -	100 64.800 -	100 7.000 -	38.362 -	4.000 -	- -	- -	379.000 -	888 -	44.556 42	7.280 -	1,002.252 42	125.000 -	Niedobór 13.776 K zostanie pokryty oszczędnościami.
13	Krosno	6.916 -	34.948 -	3.345 -	- -	- -	- -	4.559 -	- -	6.199 -	121 -	1.100 -	70.701 -	26 8.900 -	100 8.800 -	- - -	500 -	1.100 -	- -	- -	- -	6.520 -	7.162 -	- -	160.371 -	30.000 -	
14	Podgórze	- -	37.202 02	12.610 -	- -	86.100 -	- -	4.706 -	70.971 44	29.910 -	89 -	6.500 -	53.228 56	14 15.148 48	- 21.000 -	- 700 -	6.800 -	- -	- -	- -	- -	4.100 -	6.000 -	- -	355.065 50	94.678 -	
15	Przemyśl	1.000 -	26.710 57	2.243 95	1.706 -	- -	51.625 50	1.112 -	444.050 -	4.984 -	248 -	5.400 -	25.000 -	- - -	- - -	- - -	53.773 -	- -	174 80	- -	- -	5.000 -	- -	- -	623.027 82	- -	Niedobór 355.531 K 35 gr. ma być pokryty zaciągnąć się mającą pożyczką.
16	Rzeszów	- -	23.477 -	325 -	1.550 -	42.800 -	9.230 -	181 -	- -	3.447 -	29 -	1.075 -	113.100 -	15 25.868 88	100 41.800 -	100 2.000 -	12.511 -	- -	- -	- -	300.000 -	13.134 -	62.000 -	- -	652.022 88	169.092 26	Niedobór 9.825 K 17 gr. znajdzie pokrycie w oszczędnościach.
17	Sambor	- -	46.998 -	8.209 -	- -	- -	- -	1.627 52	101.400 -	5.770 -	- -	3.700 -	- -	40 38.400 -	- 12.000 -	- 315 -	16.000 -	- -	- -	- -	- -	4.072 -	- -	- -	238.488 52	96.000 -	Niedobór 119 K 54 gr. pokryty zostanie oszczędnościami.
18	Sanok	4.354 -	33.270 60	3.445 94	3.595 -	- -	5.000 -	750 -	68.260 -	4.490 -	101 -	1.520 -	10.305 -	25 10.885 48	- - -	- - -	1.030 -	- -	400 -	- -	- -	37.647 80	5.048 95	- -	190.108 72	43.573 78	Niedobór 3.307 K 70 gr. zostanie pokryty oszczędnościami.
19	Sącz Nowy	1.668 84	12.406 -	1.949 30	18.000 -	- -	58.111 31	5.314 72	105.000 -	5.954 -	142 33	650 -	- -	15 19.000 -	45 18.200 -	50 1.200 -	7.196 -	- -	200 -	- -	315.000 -	- -	53.687 03	3.023 10	626.652 63	126.000 -	
20	Śniatyn	10.409 80	11.045 -	- -	- -	- -	- -	- -	57.474 31	8.127 61	- -	5.676 64	- -	56 19.303 34	100 11.500 -	100 1.718 -	4.579 70	7.000 -	- -	- -	2.500 -	1.000 -	- -	- -	140.334 40	34.470 -	
21	Sokal	- -	14.300 -	650 -	- -	- -	80 -	- -	47.000 -	685 -	600 -	1.180 -	- -	25 8.225 70	- 6.300 -	- 800 -	1.100 -	- -	- -	18.000 -	- -	800 -	4.800 -	24.286 31	128.307 01	32.903 -	
22	Stanisławów	7.853 -	70.942 -	1.946 -	- -	110.452 -	99.082 -	23.977 -	83.850 -	1.030 -	- -	24.630 -	317.618 -	- - -	100 91.591 -	100 6.831 -	2.815 -	2.200 -	- -	117.547 -	- -	17.958 -	109.953 -	- -	1,090.275 -	- -	Niedobór 334 K zostanie pokryty oszczędnościami.
23	Stryj	13.364 88	25.716 32	7.300 94	4.444 -	- -	16.875 75	4.282 93	96.288 -	6.899 -	2.044 -	813 -	90.288 -	18 28.558 -	50 28.100 60	- - -	18.600 -	- -	- -	- -	60.000 -	16.072 -	14.000 -	- -	428.547 42	158.600 -	Niedobór 1.400 K j. w.
24	Tarnopol	3.930 20	5.500 -	- -	- -	2.700 -	- -	197 40	184.000 -	11.800 -	- -	1.860 -	- -	45 100.894 50	- 49.000 -	- 3.720 68	2.650 -	- -	- -	- -	- -	6.640 -	42.451 27	- -	415.344 05	224.210 -	Niedobór 7.498 K 17 gr. znajdzie pokrycie w pożyczce.
25	Tarnów	4.520 -	28.412 -	1.500 24	2.100 -	190 -	47.957 08	800 -	198.800 -	8.873 -	219 -	1.416 -	13.000 -	18 44.423 10	100 66.690 -	100 4.000 -	17.019 -	- -	- -	- -	- -	11.908 -	- -	- -	451.827 42	246.700 -	Niedobór 158.608 K 04 gr. będzie pokryty pożyczką.
26	Trembowla	- -	7.920 -	37.304 42	42.241 74	- -	39.358 98	278 85	32.600 -	2.071 62	234 10	812 35	- -	- - -	100 9.549 58	50 473 -	2.825 63	2.313 59	- -	- -	- -	1.001 -	10.908 55	- -	189.893 41	- -	
27	Wadowice	- -	11.792 17	1.218 60	1.850 -	- -	- -	3.775 80	61.000 -	6.215 -	132 -	400 -	9.800 -	40 16.777 70	100 10.000 -	- - -	18.818 64	2.500 -	- -	- -	44.000 -	1.880 -	13.137 -	- -	202.796 91	41.944 25	
28	Wieliczka	- -	9.305 -	16.255 -	428 -	- -	- -	5.113 -	36.036 -	7.119 -	68 -	985 -	- -	68 20.400 -	- 7.400 -	- 540 -	14.947 -	- -	- -	- -	- -	1.386 -	7.803 10	- -	127.785 10	30.000 -	
29	Złoczów	- -	13.570 -	102 -	- -	11.170 -	15.114 -	40 -	47.000 -	2.820 -	- -	2.530 -	47.000 -	- 6.000 -	100 28.000 -	- - -	4.100 -	- -	- -	- -	- -	7.693 -	- -	- -	185.139 -	50.253 92	Niedobór 8.721 K ma być pokryty pożyczką.
30	Żółkiew	- -	17.453 -	9.384 87	1.000 -	2.870 -	71.010 23	40 -	53.500 -	2.922 -	61 -	788 -	- -	- - -	100 12.000 -	100 850 -	- -	- -	12.000 -	- -	- -	5.554 04	17.701 59	- -	207.134 73	- -	Niedobór 14.632 K 66 gr. będzie pokryty zaciągnąć się mającą pożyczka.
	Razem	54.016 72	651.655 35	146.817 42	97.467 68	558.584 -	589.728 55	113.351 60	2,673.471 06	188.989 23	5.928 43	94.999 32	947.459 06	- 693.140 24	- 621.900 18	- 45.820 93	878.547 49	58.305 09	24.774 80	135.672 -	2,299.598 -	203.405 84	484.340 43	74.698 52	11,141.672 44	2,158.888 83	

Wykaz wydatków
podług budżetów na rok 1903
30 miast (objętych ustawą z r. 1889).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Liczba porządkowa	Nazwa	Pobory funkcyo-	Emerytury i zaopa-	Koszta kancela-	Administracya dóbr, utrzymanie itp.	Czynsze za dzierżawę: prawa	Czynsze za dzierżawę: krajowych opłat	Podatki, ekwiwalent, opłaty	Cele dobroczynne.	Policya miejscowa	Aresztanci i szu-	Straż pożarna itp.	Straż polowa i lasowa	Wydatki na cele sanitarne	Oświetlenie miasta	Przedsiębiorstwa gminne i wodo-	Dyety i koszta podróży	Rekrutacya, kwaterunek i inne cele	Wydatki na cele: szkolne i oświaty	Wydatki na cele: parafialne i wyzna-	Wydatki na cele: drogowe	Wydatki nadzwyczajne kupno: gruntów, domów, itp.	Wydatki nadzwyczajne kupno: papierów	Wydatki nadzwyczajne: spłata	Wydatki nadzwyczajne: zaliczki udzielone	Wydatki rozmaite	Razem	Uwaga
		K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	
1	Biała	28.696 .	3.376 66	8.420 .	11.545 .	. .	. .	600 .	7.672 85	17.574 .	700 .	1.600 .	7.454 97	3.000 .	9.192 60	65.957 95	. .	550 .	54.473 .	100 .	19.052 32	54.000 .	. .	20.081 40	. .	42.318 .	356.314 75	
2	Bochnia	17.008 40	8.123 24	1.425 .	6.567 .	15.600 .	. .	16.402 .	690 .	6.724 80	. .	5.038 80	218 60	4.844 .	4.586 .	9.113 .	200 .	2.754 .	30.365 .	849 .	7.452 .	. .	10.000 .	37.982 40	2.560 .	10.328 66	198.774 90	
3	Brody	27.977 10	5.160 .	1.950 .	4.852 .	11.200 .	. .	5.567 12	5.100 .	20.368 .	1.000 .	6.684 .	. .	7.716 .	8.200 .	. .	400 .	20.100 .	17.730 .	. .	1.900 .	1.000 .	. .	57.000 .	3.200 .	8.002 .	215.106 22	
4	Brzeżany	21.024 40	482 .	2.255 40	2.840 .	49.600 .	4.000 .	8.500 .	1.650 .	11.886 .	50 .	7.420 .	. .	5.987 80	3.400 .	758 .	300 .	7.626 .	9.260 .	. .	27.106 .	70.000 .	. .	40.700 10	600 .	11.620 .	286.515 20	
5	Buczacz	10.720 .	1.080 .	1.550 .	40 .	. .	. .	19 .	1.500 .	10.140 .	200 .	1.114 .	. .	3.450 .	4.088 .	. .	600 .	. .	28.784 05	. .	. .	. .	. .	10.177 72	. .	8.297 09	81.759 86	
6	Drohobycz	52.241 .	7.190 .	2.489 .	9.288 .	. .	. .	19.067 .	10.406 .	18.592 .	240 .	18.262 .	2.467 .	3.100 .	12.652 .	26.430 .	284 .	400 .	57.962 .	1.490 .	5.200 .	. .	. .	10.000 .	. .	21.015 .	273.775 .	
7	Gorlice	11.700 .	2.729 .	1.792 .	4.884 .	50.500 .	9.000 .	12.380 06	1.100 .	8.170 40	176 .	1.930 .	1.369 90	4.780 .	2.500 .	400 .	. .	90 .	12.596 .	320 .	600 .	. .	. .	18.648 74	. .	2.448 05	148.109 15	
8	Gródek	19.460 .	3.292 .	4.195 .	8.012 77	. .	. .	23.945 03	3.056 .	4.804 70	216 .	4.003 61	1.768 99	3.800 .	1.589 .	. .	. .	4.875 .	22.947 .	2.605 10	3.041 .	. .	. .	30.439 65	. .	10.520 .	152.565 85	
9	Jarosław	39.984 .	4.753 34	9.244 40	13.726 .	3.000 .	9.300 .	34.916 .	11.000 .	29.186 .	400 .	27.649 34	. .	23.952 .	12.000 .	151.600 .	300 .	26.008 04	37.912 .	35 56	73.366 95	45.835 66	. .	1,105.072 47	12.000 .	. .	1,671.186 76	
10	Jasło	12.600 .	2.176 .	1.750 .	4.850 .	6.400 .	. .	12.400 .	480 .	10.114 .	100 .	3.000 .	. .	5.220 .	3.900 .	6.000 .	1.000 .	180 .	26.260 .	. .	5.810 .	6.000 .	. .	28.564 .	. .	16.370 90	148.174 90	
11	Jaworów	13.312 .	1.398 32	850 .	4.440 .	46.000 .	. .	3.795 .	2.674 .	5.088 24	176 .	1.868 .	1.334 .	6.920 .	896 .	3.857 21	. .	140 .	17.534 .	159 42	3.025 .	62.400 .	. .	38.527 13	. .	3.764 .	218.158 32	
12	Kołomyja	57.389 .	5.836 .	4.888 .	33.936 .	. .	. .	22.813 .	9.680 .	40.762 .	966 .	12.017 .	. .	4.902 .	21.172 .	68.378 .	1.000 .	7.532 .	60.820 .	. .	44.556 42	350.000 .	15.000 .	146.974 .	14.187 .	93.220 .	1,016.028 42	
13	Krosno	9.420 .	1.240 .	1.430 .	2.900 .	17.500 .	. .	13.418 .	2.338 .	4.298 .	70 .	2.240 .	300 .	6.340 .	2.800 .	230 .	500 .	150 .	22.798 .	610 .	7.562 .	. .	. .	54.817 .	2.200 .	880 .	153.531 .	
14	Podgórze	52.320 .	3.061 .	6.170 .	15.880 .	. .	. .	29.300 .	8.612 .	18.116 .	200 .	8.184 .	760 .	13.030 .	34.000 .	18.372 .	700 .	. .	28.900 .	3.895 .	15.000 .	. .	. .	78.651 .	2.000 .	15.148 48	352.249 48	
15	Przemyśl	83.685 .	9.087 .	9.082 .	28.725 .	. .	25.000 .	47.066 92	6.426 .	32.961 .	2.800 .	37.983 48	2.727 .	46.926 46	34.416 .	827 16	. .	31.164 76	57.981 .	300 .	45.884 .	395.110 45	. .	62.322 14	6.000 .	17.238 80	978.559 17	
16	Rzeszów	41.588 .	6.781 .	4.821 .	15.374 .	— .	. .	19.925 .	962 .	28.654 .	1.491 .	10.689 .	. .	11.510 .	16.650 .	26.096 .	500 .	36.800 .	49.849 .	6.800 .	76.000 .	198.319 .	. .	89.948 .	4.256 .	19.835 .	661.848 .	
17	Sambor	39.235 .	6.182 30	4.279 .	17.680 .	. .	. .	20.000 .	2.008 .	13.439 80	200 .	13.303 96	. .	9.000 .	4.000 .	. .	. .	13.713 .	33 050 .	. .	7.500 .	. .	. .	50.075 .	1.500 .	3.492 .	288.608 06	
18	Sanok	19.990 20	.	2.446 12	12.446 .	4.800 .	. .	2.451 20	34.851 .	11.157 56	. .	2.650 .	1.448 .	4.850 .	5.580 .	. .	. .	5.200 .	19.760 20	1.352 34	23.384 85	. .	. .	36.748 95	. .	4.800 .	193.411 42	
19	Sącz nowy	28.800 .	4.180 12	11.257 50	17.260 74	. .	. .	16.492 .	3.700 .	22.489 45	167 60	7.524 .	7.255 46	1.024 .	8.000 .	3.112 .	1.000 .	6.355 .	30.736 .	20 .	53.641 03	315.000 .	. .	69.345 93	. .	18.960 .	625.820 88	
20	Sniatyn	20.927 52	3.730 .	2.804 .	2.544 .	10.800 .	. .	14.178 49	1.520 .	13.567 .	715 .	1.900 .	. .	5.990 .	1.770 .	2.060 .	600 .	. .	19.022 28	536 .	2.500 .	9.300 .	. .	17.609 .	2.500 .	3.724 12	138.297 41	
21	Sokal	12.822 .	1.362 .	5.620 .	310 .	. .	. .	14.050 .	480 .	7.781 .	400 .	2.382 .	480 .	7.380 .	2.500 .	1.085 .	300 .	320 .	22.686 31	378 .	21.000 .	2.190 .	. .	17.284 70	1.800 .	6.246 .	128.307 01	
22	Stanisławów	81.120 .	16 000 .	10.758 .	12.895 .	87.100 .	12.600 .	12.429 .	25.060 .	59.406 .	2.780 .	34.209 .	. .	57.923 .	20.000 .	112.701 .	. .	22.792 .	55.603 .	5.670 .	124.153 .	165.000 .	. .	151.710 .	15.650 .	5.050 .	1,090.609 .	
23	Stryj	29.241 12	12.148 10	1.480 .	12.575 62	26.060 .	. .	9.151 .	7.561 70	27.319 60	536 .	20.766 .	5.488 50	18.012 .	8.400 .	7.473 24	40 .	5.300 .	76.655 34	1.594 70	24.000 .	68.200 .	. .	51.739 28	. .	11.205 22	424.947 42	
24	Tarnopol	49.921 75	10.060 .	8.055 .	11.225 .	. .	. .	25.678 90	23.967 .	35.666 .	600 .	18.282 .	1.200 .	24.105 .	14.900 .	18.462 .	360 .	3.000 .	35.892 48	2.908 .	52.320 09	4.000 .	. .	. .	. .	87.244 .	422.842 22	
25	Tarnów	32.329 .	10.312 02	2.030 .	3.519 .	. .	13.000 .	49.212 .	9.800 .	54.618 84	426 .	14.564 64	. .	26.594 66	25.486 .	83.908 .	536 .	11.635 .	40.106 86	320 94	9.690 .	29.718 .	. .	155.058 .	10.676 .	26.900 .	610.435 46	
26	Trembowla	11.492 .	3.782 30	1.267 44	11.476 .	. .	. .	14.614 22	2.700 .	5.758 .	150 .	1.350 .	6.550 .	6.780 .	1.000 .	6.470 60	200 .	1.508 .	25.679 35	378 04	11.008 55	829 72	. .	70.656 06	620 .	5.455 21	189.625 49	
27	Wadowice	13.240 40	1.463 32	510 .	6.407 60	85.500 .	8.700 .	4.393 .	4.310 .	7.489 60	650 .	2.048 .	480 .	5.582 .	3.788 .	. .	400 .	400 .	16.090 .	. .	13.243 .	44.000 .	. .	17 245 71	. .	16.428 .	202.768 68	
28	Wieliczka	26 250 .	6.271 .	1.785 .	5.027 .	. .	. .	12.340 .	2.377 .	11.400 .	300 .	2.240 .	. .	4.130 .	2.000 .	2.900 .	200 .	300 .	19.102 .	33 .	7.803 10	2.000 .	. .	13.596 .	1.000 .	4.980 .	126.134 10	
29	Złoczów	28.420 .	1.640 .	2.350 .	16.130 .	. .	. .	17.252 .	6.568 .	14.900 .	200 .	1.000 .	. .	3.700 .	2.732 .	13.820 .	200 .	2.000 .	20.761 .	. .	8.265 .	2.518 .	. .	35.008 .	5.120 .	11.276 .	193.860 .	
30	Żółkiew	30.658 .	4.112 .	7 658 78	6.184 .	7.000 .	. .	3.891 16	3.612 .	9.132 .	100 .	4.669 .	1.224 .	11.868 .	2.100 .	2.892 .	400 .	6.426 .	13.763 07	. .	17.701 59	. .	. .	82.439 17	. .	5.936 62	221.767 89	
	Razem	923.021 89	146.858 72	124.962 64	298.439 73	371.060 .	81.600 .	486.242 10	201.861 55	556.013 49	16.009 60	266.569 83	42.516 42	341.816 42	274.247 60	682.893 16	10.020 .	217.313 80	965.078 94	80.355 10	711.765 90	1,825.415 83	25.000 .	2,592.961 55	85.369 .	492.698 15	11,720 091 42	

Wykaz dochodów
podług budżetów na rok 1902
gmin małomiejskich i wiejskich.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Liczba porządkowa	Nazwa gminy	Czynsze i opłaty						Odsetki od papierów wartościowych, pożyczek itp.	Z dzierżawy praw i przywilejów			Taksy	Z dzierżawy dodatków krajowych konsumcyjnych	Dodatki na cele ściśle gminne			Dochody rozmaite	Zapas kasowy z roku poprzedniego	Wpływy nadzwyczajne				Wpływy drogowe			Na cele szkolne: dodatki i inne	Razem	Wysokość opłacanych w gminie podatków	Uwaga
		z dóbr	z domów, rzeźni, budek itp.	z gruntów, kamieniołomów itp.	z lasów, wiklin itp.	z fabryk cegielń, wapienników i wodociągów	z koszar i kwaterunku wojska		propinacya i opłaty komunalne	placowe, targowe, straganowe, sprzedaż śmiecia	miary i wagi, polowanie i rybołóstwo			od podatków bezpośrednich	konsumcyjne: od mięsa	konsumcyjne: od wina			ze sprzedaży gruntów i realności	ze sprzedaży papierów wartościowych	z pożyczek zaciągniętych	zaliczki otrzymane i zwrócone	myto drogowe, mostowe przewozowe, kopytkowe	wartość zużytych prestacyj w robocizźnie i materyale, w naturze	subwencye, ekwiwalent, zapas kasowy i inne drogowe				
		K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	
1	Biała	8.955 20	17.281 50	24.373 57	17.424 94	400 .	4.006 .	17.998 54	10.350 .	12.199 .	3.112 95	4.014 94	. .	93.645 88	8.586 60	1.760 .	14.278 80	13.436 59	. .	. .	. .	600 .	28 80	43.677 .	15.457 14	16.184 78	327.718 89	274.430 24	
2	Bóbrka	. .	1.381 60	5.982 04	120 .	181 .	. .	8.571 76	4.400 .	9.175 60	1 074 25	. .	. .	56.660 87	5.778 .	. .	2.169 .	66 88	. .	. .	. .	. .	1.800 .	19.464 80	1.160 21	10.620 57	128.031 58	144.286 74	
3	Bochnia	18.862 78	5.924 90	28.534 72	1.097 06	. .	. .	13.265 32	. .	8.263 60	3.705 46	6.804 86	2.530 .	24.125 04	5.783 .	608 .	6.571 42	1.196 39	. .	. .	. .	20 .	540 60	32.256 .	1.541 60	38.107 95	194.740 25	186 812 73	
4	Boboroczany	. .	4.798 .	5.722 80	92 .	. .	. .	2.271 13	. .	5.348 .	1.987 40	. .	2.050 .	38.289 .	4.271 49	. .	10.045 29	2.747 04	. .	3.029 .	12.150 .	102 .	. .	514 .	. .	13 88	93.370 53	84.745 46	
5	Borszczów	. .	6.410 79	4.094 46	. .	. .	. .	10.129 94	. .	5.112 .	1.160 30	3.275 90	. .	67.315 97	10.707 .	. .	1.120 .	1.436 45	. .	. .	575 26	. .	. .	21.827 .	. .	30.414 32	168.578 39	216.003 94	
6	Brody	2.540 .	6.208 50	9.426 55	850 44	. .	. .	8.062 66	. .	3.174 .	1.569 18	2.114 89	. .	55.252 29	1.795 .	. .	10.904 20	8.583 91	. .	. .	200 .	. .	. .	41.037 70	19.568 25	24.123 95	190.411 50	173.984 55	
7	Brzesko	. .	24.153 20	28.587 49	7.500 .	16.000 .	. .	23.962 76	. .	16.486 82	3.486 75	9.135 16	. .	57.240 81	1.747 .	. .	2.792 07	7.471 98	. .	. .	. .	2.725 .	. .	. .	. .	. .	196.288 49	156.134 99	
8	Brzeżany	. .	7.055 30	3.610 .	359 80	. .	. .	4.289 22	360 .	2.757 60	2.176 22	. .	2.154 30	80.578 89	210 .	. .	3.421 99	500 .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	107.422 32	159.013 66	
9	Brzozów	. .	10.192 65	5.548 12	192 .	. .	. .	5.870 66	3.645 .	7.184 40	902 28	3 068 90	. .	58.453 81	2.250 72	1.827 88	1.705 89	9.018 33	. .	. .	20.000 .	. .	. .	27.485 80	. .	18.809 17	140.602 84	113.454 12	
10	Buczacz	. .	6.657 .	11.628 20	36 .	. .	. .	3.992 23	. .	2.241 .	2.226 80	6.507 .	. .	54.223 40	9.601 .	432 .	1.011 34	587 85	. .	391 98	. .	. .	. .	38.000 .	. .	34.961 60	172.497 40	200.169 04	
11	Chrzanów	. .	24.092 40	9.788 78	900 20	. .	. .	1.488 35	182 68	6.734 .	3.034 30	4.418 92	6.000 .	60.732 54	14.394 .	1.240 .	1.258 .	4.256 81	. .	7.000 .	419 .	696 .	. .	47.786 40	28.827 70	62.939 57	286.134 15	360 925	
12	Cieszanów	11.308 46	3.235 98	6.781 80	243 40	. .	. .	5.166 12	26.600 .	1.876 90	1.024 36	3.826 46	. .	25.689 60	868 .	. .	80 50	171 40	. .	. .	9.282 54	82 60	500 .	. .	. .	11.091 48	107.774 60	125.297 40	
13	Czortków	. .	1.512 .	6.746 30	. .	. .	. .	5.666 80	. .	. .	620 .	1.710 .	. .	56.988 14	271 .	. .	215 77	2.871 84	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	76.601 85	149.189 18	
14	Dąbrowa	. .	10.577 36	22.762 66	926 80	500 .	. .	2.957 40	. .	11.210 64	2.712 12	3.690 39	1.200 .	22.458 04	4.845 .	329 .	4.543 74	3.907 57	. .	. .	82 14	. .	. .	. .	. .	20.222 92	138.767 78	137.328 .	
15	Dobromil	. .	14.042 .	3.596 51	3.288 .	. .	. .	6.269 55	31.400 .	2.815 10	1.019 95	. .	. .	17.871 30	2.855 80	546 88	1.084 60	2.441 69	. .	. .	21.449 70	448 82	. .	. .	. .	12.376 85	121.500 75	67.078 95	
16	Dolina	3.068 80	18.432 80	17.810 79	926 60	. .	. .	25.377 48	10.837 .	1.709 .	2.074 40	5.375 52	. .	76.291 25	4.971 .	320 .	9.051 96	1.968 48	. .	. .	. .	3.834 80	. .	. .	59 85	18.727 51	200.331 24	. .	
17	Drohobycz	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	Mimo licznych urgensów wykazów nie nadesłano.
18	Gorlice	. .	336 .	1.958 08	20 .	200 .	. .	4.205 06	. .	895 22	1.570 82	. .	. .	35.564 50	. .	. .	2.368 70	6.019 74	. .	. .	. .	. .	. .	23.341 20	12.306 95	30.072 54	118.858 76	183.754 14	
19	Gródek	. .	668 .	20.079 15	24 .	. .	. .	4.583 61	. .	. .	1.890 66	. .	. .	31.045 41	1.831 .	20 .	2.690 10	840 65	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	19.184 87	82.307 45	133.324 92	
20	Grybów	. .	9.578 .	2.301 18	1.764 .	. .	. .	4.584 51	19.000 .	4.954 50	377 97	. .	. .	30.618 44	1.810 02	1.000 .	3.098 34	1.285 29	. .	36 .	54 26	490 .	. .	. .	. .	140 61	81.093 12	68 039 78	
21	Horodenka	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	Mimo licznych urgensów wykazów nie nadesłano.
22	Husiatyn	. .	8.681 .	5.826 20	421 .	. .	. .	8.718 18	. .	12.391 .	769 .	6.449 68	. .	59 804 35	12.961 .	. .	2.026 78	1.860 .	. .	. .	. .	640 .	. .	19.722 20	29 60	20.715 79	161.010 78	157.566 87	
23	Jarosław	. .	9.534 86	31.992 29	1.277 .	. .	. .	12.905 80	2.400 .	5.392 .	4.952 80	9.333 77	. .	80.122 01	7.201 .	2.078 .	3.099 18	1.165 02	. .	. .	. .	. .	. .	33.553 .	2.867 .	28.050 47	180.918 20	. .	
24	Jasło	. .	2.761 02	4.914 67	3.562 70	. .	. .	8.182 24	. .	6.612 10	1.977 55	2.156 92	. .	67.923 14	5.564 .	2.200 .	1.143 26	8.127 66	. .	. .	2.520 47	. .	. .	35.383 20	. .	. .	152.986 96	157.852 13	
25	Jaworów	. .	168 .	6.612 60	34 .	. .	. .	3.783 .	800 .	1.591 30	1.436 34	2.842 60	. .	38.546 43	2.250 50	102 .	5.926 46	. .	. .	. .	. .	. .	. .	13.924 80	10.331 10	19.427 49	107.778 62	120.108 94	
26	Kałusz	18.953 12	5.078 .	486 .	1.827 90	. .	. .	5.231 94	10.676 .	10 103 33	1.760 21	1.989 38	. .	43.339 99	9.770 .	861 44	12.478 80	213 84	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	1.600 .	124.114 55	130.010 85	
27	Kamionka	. .	8.873 62	22.523 53	1.585 .	. .	. .	14.235 06	7.526 .	6.550 34	2.391 78	4.226 08	. .	42.889 41	8.341 80	. .	1.735 36	921 14	. .	. .	4.402 70	. .	2.012 .	. .	. .	52.787 07	180.900 74	. .	
28	Kołbuszowa	547 60	6.946 26	2.611 07	1.023 20	386 64	261 .	2.455 75	282 .	27.264 68	1.718 67	8.016 44	. .	19.377 81	1.352 72	. .	2.989 39	2.222 41	530 .	660 .	130 .	620 .	. .	. .	. .	18.386 64	92.632 21	108.680 49	
29	Kołomyja	22.535 46	3.991 56	8.518 08	180 .	. .	. .	988 60	. .	10.964 .	2.518 55	133 .	1.000 .	100.965 02	616 76	600 .	2.297 .	70 .	. .	. .	5.499 84	388 .	. .	. .	. .	. .	183.102 97	181.848 37	
30	Kossów	. .	4.940 32	20.476 70	7.157 .	. .	. .	1.172 20	5.800 .	2.278 .	903 42	825 .	. .	43.462 14	13.576 56	1.948 .	9.264 15	1.986 29	891 .	. .	. .	778 .	. .	21.842 10	. .	55.862 13	200.903 21	121.490 64	
31	Kraków	. .	14.084 70	18.172 20	20 .	. .	. .	3 684 60	3.185 .	1.628 10	5.760 10	5.069 24	. .	56.153 58	4.755 .	22 .	19.245 4	5.052 90	. .	2.815 35	300 .	. .	. .	29.582 .	. .	44.994 69	184.448 60	203.676 56	
32	Krosno	. .	3.778 .	42.910 39	94 57	. .	. .	6.884 04	. .	1.392 62	1.040 84	. .	1.600 .	40.214 25	3.603 54	1.781 58	11.323 8	7.473 82	. .	. .	. .	. .	. .	33.221 89	43.733 92	1.884 39	200.886 78	206.670 21	
33	Limanowa	. .	8.348 .	2.044 96	1.057 40	. .	. .	13.230 16	. .	6.954 35	1.603 48	1.879 52	. .	22.407 52	. .	. .	129 52	2.571 97	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	61.057 38	89.707 34	
34	Lisko	. .	10.357 .	224 40	86 .	. .	. .	2.890 13	. .	7.844 .	422 29	900 .	. .	42.283 92	11.950 .	. .	893 32	449 06	2.600 .	. .	. .	200 .	. .	26.850 .	. .	. .	107.750 12	421.580 .	
35	Lwów	27.250 74	7.595 20	42.341 68	2.681 94	. .	. .	11.805 25	6.077 50	8.595 16	6.885 76	120 .	. .	100.846 25	9.845 .	138 .	13.078 9	11.495 08	120 .	. .	5.258 46	813 81	. .	48.357 .	81.462 67	50.695 11	434.962 75	330.444 08	
36	Łańcut	. .	17.866 45	26.590 75	404 .	591 .	1.898 .	18.564 88	1.000 .	11.730 76	5.074 67	13.790 .	15.274 80	43.486 98	12.920 .	938 20	1.470 .	1.445 68	. .	. .	. .	813 .	466 .	34.543 60	7.933 48	52.940 01	269.228 21	280.990 81	
37	Mielec	. .	18.436 20	8.819 .	127 .	. .	. .	4 528 07	2.400 .	5.716 56	1.913 25	1.606 .	. .	51.184 10	712 .	869 .	2.349 2	2.148 30	1.600 .	. .	. .	60 .	. .	15.445 80	3.194 .	280 60	121.383 80	131.705 78	
38	Mościska	. .	12.046 .	19.628 13	768 .	1.000 .	. .	12.919 10	9.916 90	7.542 .	1.350 10	2.865 20	. .	36.512 09	3.860 .	240 .	2.861 8	1.353 71	. .	. .	. .	711 .	. .	15.301 80	9.613 80	17.480 55	155.419 16	146.524 48	
39	Myślenice	. .	17.883 92	1.982 96	10.864 84	. .	. .	14.328 92	40.618 .	8.838 58	2.221 10	3.671 29	1.400 .	22.169 33	280 .	2.380 .	9.406 9	5.195 97	. .	. .	. .	1.000 .	. .	35 071 .	. .	88.734 50	216.041 10	132.028 29	
40	Nadwórna	. .	9.889 70	21.767 31	674 .	4.800 .	. .	4.964 88	6.000 .	4.600 80	2.864 54	3.584 40	. .	32.940 50	8.700 .	. .	3.962 .	200 .	. .	. .	410 .	380 .	120 .	39.165 .	8.406 .	21.051 29	174.540 42	121.881 06	
41	Nisko	. .	120 .	414 .	8.608 61	. .	. .	2.784 50	178 .	248 .	2.153 12	. .	. .	27.280 18	. .	. .	1961 1	81 .	. .	. .	14.535 23	. .	. .	9.943 20	. .	1.167 .	67.576 26	81.458 36	
42	Nowy Targ	. .	22.273 .	7.245 92	17.068 .	5.000 .	. .	15.841 79	58.254 .	4.428 .	1.516 55	6.489 62	. .	66.037 53	6.650 .	1.606 .	2.056 2	1.642 89	. .	18.000 .	15.685 16	1.920 .	. .	. .	. .	. .	251.715 08	34.528 .	
43	Pilzno	. .	8.594 40	2.524 68	28 .	. .	. .	6.117 18	19.080 .	7.400 .	1.122 30	. .	. .	18.014 89	1.975 34	1.975 34	4.697 0	745 22	270 .	. .	. .	512 .	. .	. .	10.098 21	73.154 71	82.812 57	
44	Podhajce	. .	1.861 50	20 801 83	261 90	. .	. .	3.894 74	. .	6.381 .	901 39	9.099 .	. .	51.985 84	6.780 .	250 .	480 .	1.628 52	. .	. .	. .	60 .	. .	24.743 20	. .	. .	128.818 42	151 842 06	
45	Przemyśl	. .	5.628 75	37.707 01	1.333 89	. .	. .	16.768 72	. .	739 60	3.349 86	. .	. .	35.473 77	2.190 .	. .	2.091 32	5.677 77	. .	. .	. .	601 .	. .	. .	. .	. .	111.561 59	180.172 51	
46	Przemyślany	. .	4.280 .	8.389 22	503 20	120 .	. .	3.124 50	. .	6.297 .	977 24	680 .	4.200 .	38.740 25	4.786 .	. .	5.233 0	6.267 54	. .	. .	. .	. .	. .	14.840 60	10.600 12	24.538 88	128.552 65	188.252 77	
47	Rawa	. .	7.338 60	17.050 81	42.002 36	300 .	272 .	12.089 68	. .	5.393 38	4.376 18	2.276 14	. .	56.355 02	19.664 32	578 92	9.688 .	11.758 91	400 .	. .	4.705 06	580 48	2 088 75	600 .	. .	. .	166.400 82	168 711 06	
48	Rohatyn	2.361 38	20.050 60	25.198 .	1.926 86	1.512 .	. .	2.293 88	2.711 .	44.800 40	2.385 .	1.108 .	. .	41.294 02	2.041 .	84 54	12.867 .	422 44	. .	2.466 67	3.184 36	726 .	402 .	87.820 30	57.780 98	21.517 63	284.360 06	175.033 88	
49	Ropczyce	. .	31.574 .	6.106 80	44 10	. .	. .	6.945 84	6 244 .	8.037 70	1.913 28	3.060 .	1.025 .	46.234 21	400 .	518 60	1.791 4	2.969 11	. .	. .	9.835 98	318 .	. .	. .	. .	2.200 .	129.017 28	140 800 45	
50	Rudki	. .	9.424 .	9.768 28	420 .	. .	. .	3.177 57	2.400 .	4.560 .	850 08	3.302 .	4.762 .	26.688 97	2.844 .	110 .	2.529 6	. .	. .	. .	. .	. .	. .	19.678 60	. .	. .	90.004 52	120.295 .	
51	Rzeszów	. .	58.837 13	9.938 98	209 90	62.124 .	96.597 .	7.404 92	131.197 .	11.218 49	3.401 92	3.571 88	2.500 .	86.097 67	41.763 50	3.284 32	37.422 5	27.096 .	. .	20.500 .	152.800 79	1.710 .	100 .	52.180 .	. .	23.683 78	828.681 07	240.049 92	
52	Sambor	5.692 76	. .	33.437 27	966 38	. .	. .	3.373 81	. .	. .	4.511 47	. .	. .	37.019 08	. .	. .	4.261 8	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	89.262 08	156.002 69	
53	Sanok	. .	2.941 .	10.902 74	3.174 84	1.200 .	. .	9.682 16	1.774 .	4.191 50	1.530 40	2.515 50	. .	49.619 31	1.776 18	1.761 12	1.920 1	. .	. .	. .	160 .	972 .	. .	33 832 40	. .	. .	128.258 26	135.571 95	
54	Sącz Nowy	. .	15.215 44	4.803 06	12.990 20	2.530 .	3.134 94	26.657 38	35.500 .	8.988 54	1.912 66	3.254 60	. .	44.808 08	3.700 05	1.489 10	5.328 8	1.718 09	. .	. .	. .	120 .	. .	. .	. .	. .	172.145 62	. .	
55	Skałat	. .	2.784 80	4.870 80	. .	. .	. .	7.910 19	. .	5.562 .	368 60	. .	. .	68.388 40	18.780 .	4.000 .	2.604 9	1.590 58	. .	. .	. .	700 .	. .	. .	. .	23.722 .	180.681 77	207.082 .	
56	Śniatyn	6.059 10	16.105 28	31.801 91	1.545 .	1.036 .	. .	2.825 94	57.836 31	8.308 17	373 04	330 .	. .	45.979 76	11.000 .	1.800 .	22.551 4	5.725 13	5.766 36	. .	. .	1.800 .	. .	. .	. .	18 310 94	233.649 47	177.163 84	
57	Sokal	. .	9.175 64	10 257 37	2.140 61	7.715 28	3.140 .	16.058 23	15.000 .	1.740 .	4.290 52	11.910 53	. .	62.721 80	5.310 .	500 .	17.879 9	2.912 .	. .	. .	. .	300 .	612 .	. .	. .	46.664 56	216.822 44	189.766 82	
58	Stanisławów	. .	11.298 50	57.870 09	2.278 .	12 .	. .	6.977 80	8.700 .	1.082 .	4.098 08	. .	1.125 .	65.361 98	11.177 72	405 .	5.419 9	3.586 27	3.559 63	. .	110.108 32	2.227 48	600 .	. .	. .	. .	290.882 44	. .	
59	Stary Sambor	. .	12.911 59	3.820 34	4.065 84	750 .	. .	2.492 40	24.440 .	526 .	1.165 82	. .	. .	20.419 38	4.000 .	. .	1.065 7	462 86	6.000 .	. .	7.490 80	472 .	. .	30 .	. .	. .	90 111 63	. .	
60	Stryj	. .	3.903 40	18.904 07	1.206 42	90 .	. .	4.013 46	. .	4.792 .	4.018 98	1.493 .	. .	41.687 04	4.518 10	. .	422 .	9.076 55	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	23.575 54	113.249 56	. .	
61	Tarnobrzeg	25.677 12	7.169 .	7.487 86	626 .	500 .	. .	3.655 94	1.200 .	4.290 .	3.621 80	5.752 12	4.409 34	39.322 25	9.299 .	425 .	5.064 6	698 02	109 .	. .	. .	. .	. .	21.866 40	. .	19.161 57	160.284 90	110.088 21	
62	Tarnopol	. .	3.629 .	11.739 48	. .	900 .	. .	10.011 64	. .	2.788 .	3.156 70	2.997 01	. .	68.534 54	4.542 .	. .	767 0	865 82	. .	. .	200 .	. .	. .	17.062 .	. .	28.048 70	154.691 97	208.796 78	
63	Tarnów	. .	7.040 .	7.281 90	680 .	. .	. .	8.472 52	. .	3.114 .	2.808 26	1.807 90	. .	21.070 42	977 .	325 .	7.496 2	401 45	. .	2.390 .	. .	. .	. .	. .	. .	15.754 56	79.069 24	120.485 81	
64	Tłumacz	9.568 32	5.745 74	720 .	648 .	520 .	. .	6.768 52	. .	7.461 .	1.659 12	3.020 60	5.000 .	48.286 60	12.465 .	4.141 .	508 8	. .	. .	. .	. .	528 40	. .	51.438 .	. .	31.908 38	190.371 36	166.084 25	
65	Trembowla	. .	3.221 90	18.996 21	220 .	. .	. .	3.828 20	. .	2.541 82	1.081 47	1.270 .	. .	43.396 57	4.726 .	2.010 .	22 .	999 91	. .	. .	. .	. .	. .	13.745 .	9.222 68	20.981 17	121.262 43	146.571 75	
66	Turka	. .	7.414 .	3.158 30	457 86	. .	. .	2.208 14	1.739 66	2.227 .	225 60	2.280 .	. .	19.848 81	. .	. .	4.855 6	1.293 28	. .	. .	1.656 18	300 .	. .	24.791 .	15.278 .	10.787 37	98.000 23	. .	
67	Wadowice	. .	10.605 47	11.706 47	395 80	. .	. .	12.388 62	7.250 .	16.576 80	4.848 16	7.727 18	. .	37.519 42	1.277 99	5.861 .	9.885 5	10.887 65	. .	1.780 .	. .	. .	. .	32.746 .	11.769 60	36.514 31	219.184 84	156.556 33	
68	Wieliczka	. .	11.889 .	12.908 80	107 50	2.528 14	. .	11.195 11	. .	. .	6.202 49	. .	. .	84.238 61	211 20	. .	8.614 9	7.904 28	. .	. .	. .	50 .	. .	42.422 24	6 359 04	42.674 84	187.301 15	155.424 46	
69	Zaleszczyki	426 .	1.894 .	220 .	. .	. .	. .	12.267 .	4.200 .	1.317 .	2.088 41	4.636 .	. .	45.462 98	5.600 .	848 36	214 2	221 10	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	18.086 84	97.477 51	172.361 16	
70	Zbaraż	. .	1.851 .	5.259 76	. .	. .	. .	6.251 56	8.020 .	1.473 68	280 68	5 .	3.401 .	47.729 58	. .	. .	2.544 4	1.530 21	. .	. .	. .	. .	. .	14.268 50	. .	490 .	93.100 37	227.352 67	
71	Złoczów	. .	6.067 62	25.015 89	2.721 12	. .	. .	9.094 01	. .	3.828 32	2.899 48	5.137 64	. .	99.157 29	4.985 90	. .	1.462 2	11.925 97	. .	. .	1.114 63	660 .	. .	. .	. .	1.071 19	175.091 82	254.691 47	
72	Żółkiew	7.882 48	6.779 .	1.738 97	142 .	. .	. .	8.178 80	1.668 .	4.170 .	2.804 20	. .	. .	43.857 58	5.935 20	350 .	4.918 8	2.982 38	. .	. .	15.966 58	. .	910 20	. .	. .	3.534 .	111.318 75	150.245 92	
73	Żydaczów	302 .	11.529 57	55.919 28	8.243 28	. .	. .	21.588 01	4.700 .	202 .	5.900 92	6.129 .	. .	39.650 63	3.222 .	156 .	8.421 8	11.666 74	915 .	. .	567 09	1.394 76	. .	. .	. .	. .	180.492 79	184.046 26	
74	Żywiec	. .	15.495 18	21.305 56	15.587 .	. .	. .	3.209 56	. .	8.260 54	10.045 67	259 46	9.405 .	72.869 88	. .	. .	5.828 8	1.856 41	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	163.622 30	222.984 28	
	Razem	171.975 77	678.441 40	99 .670 13	200.655 96	110.891 06	109.808 94	582.801 14	590.498 05	442.910 50	174.921 60	208.013 14	69.035 94	3,378.397 44	397.533 51	54.210 78	383.087 9	253.278 45	22.760 99	58.519 .	420.689 50	30.481 15	9.631 35	1,135.842 78	357.508 12	1,187.219 33	12,019.228 84	10,528.861 58	

Alegat M. do sprawozdania Wydziału krajowego z czynności Dep. I. r. 1903

Wykaz wydatków
podług budżetów na rok 1902
gmin małomiejskich i wiejskich.

1 Liczba porządkowa	2 Nazwa gminy	3 Pobory funkcyonaryuszów K gr.	4 Emerytury i zaopatrzenia K gr.	5 Koszta kancelaryjne K gr.	6 Administracya dóbr, utrzymanie budynków, realności itp. K gr.	7 Czynsze za dzierżawę: prawa propinacyjnego K gr.	8 Czynsze za dzierżawę: krajowych opłat konsumcyjnych K gr.
1	Biała	41.018 50	902	6.299 49	14.375 81		
2	Bóbrka	25.252 60		2.009	5.743 76		
3	Bochnia	36.610 33		8.528 12	3.138 01		
4	Bohorodczany	14.261	65 84	2.572 67	3.970 94		171 84
5	Borszczów	49.828		3.652 30	2.687		
6	Brody	25.954 60		3.978 67	10.844 03		
7	Brzesko	39.189 40		4.155 90	25.868 26		
8	Brzeżany	28.526 80	104	2.091	7.257 97		
9	Brzozów	18.850 40	50 90	1.981 70	4.006 53		
10	Buczacz	32.779 20	102 20	3.095 40	5.519 65		
11	Chrzanów	37.666 92	720	8.861 58	19.166 35		
12	Cieszanów	28.045 60	400	2.006 40	9.051		
13	Czortków	17.537	80	3.180 98	4.457 48		
14	Dąbrowa	19.683 60		2.816 93	2.399		
15	Dobromil	22.577 20	844 80	2.405 05	11.241	6.000	
16	Dolina	35.840 51	2.671 01	3.712 79	15.096 33		
17	Drohobycz						
18	Gorlice	18.963 10		1.533	10.621 84		
19	Gródek	19.347 80		1.354	2.413 89		
20	Grybów	13 796 60		2.565 58	3.128 68		
21	Horodenka						
22	Husiatyn	26.682 20	76	5.797 58	7.746 88		
23	Jarosław	33.870	72	3.312 44	5.276 95		
24	Jasło	25.979 90		2.576 76	5.872 21		
25	Jaworów	14.399 68		1.416 50	1.343		
26	Kałusz	23.858 72		2.371 60	2.613 18		
27	Kamionka	35.192 71	192	4.717 82	6.984 75		
28	Kolbuszowa	20.037 50	401 48	4.612 20	848 34	270	74
29	Kołomyja	28.596 40		4.242 60	7.044 36		
30	Kossów	24.000 20	96	4.794 50	2.049 57		
31	Kraków	27.013 82		4.478 40	2.297 98		
32	Krosno	13.745 82		1.484 34	978 41	820	400
33	Limanowa	14.067 50		1.915 54	2.949 20		
34	Lisko	25.398	350	3.077 40	3.991		
35	Lwów	61.436 08		6.298 75	19.804 05		
36	Łańcut	34.300 70	2.373	4.000 37	8.316 06		
37	Mielec	30.266 68		2.739 20	5.434 87	12	
38	Mościska	22.775 80	1.748	2.622 80	3.407 99		
39	Myślenice	24.487 74	288	1.795	12.603 60	14.968	
40	Nadwórna	32.537	480	2.790 40	3.640 19		
41	Nisko	10.910	320	1.049	42		
42	Nowytarg	39.587 87	974 54	3.427 70	9.904 57		
43	Pilzno	16.840 60		1.002 60	4.380		
44	Podhajce	31.962 24	680	3.698 70	2.682 85		
45	Przemyśl	22.588 49		1.603 60	2.144 65		
46	Przemyślany	21.536 21	670 70	2.122 90	2.898 04		
47	Rawa	30.571 98		3.201 13	1.195		
48	Rohatyn	42.482 84	1.407 30	3.439 63	5.081 14	21.000	
49	Ropczyce	23.688 20		5.696 77	5.846 81		
50	Rudki	14.649 20		2.249	10.862 50		
51	Rzeszów	64.218 28	2.937	7.881 81	203.796 37		
52	Sambor	15.321 20		1.159 89	2.251 26		
53	Sanok	20.435 54		2.393	2.611 56		
54	Sącz nowy	36.755 30	1.230	4.512 50	4.925		
55	Skałat	28.080		5.265 60	1.437 44		
56	Śniatyn	42.983 73	3.652 50	6.259 18	8.305 07	10.800	
57	Sokal	34.510 50	1.340	3.925 48	16.958 54		
58	Stanisławów	27.990	2.252	4.722 41	4.077 97		
59	Stary Sambor	19.765	1.204	1.420	4.939 25		
60	Stryj	20.535 80		1.699	4.655 40		
61	Tarnobrzeg	23.897	200	3.039 10	9.648 16		
62	Tarnopol	21.345	234 10	4.868 61	5.597 36		
63	Tarnów	15.791 70		1.383	1.152		
64	Tłumacz	34.972 70	76 64	4.054 10	2.751 28	400	
65	Trembowla	20.027	391 60	3.233	3.765 96		
66	Turka	12.675 20	304	2.485 22	1.707 90		
67	Wadowice	27.512 34	1.456 60	4.009 68	6.311 30		
68	Wieliczka	40.511 86		6.439 55	4.387 24		
69	Zaleszczyki	21.886 50		4 818 40	959 98		
70	Zbaraż	17.541 60	814	1.712 80	2.387 54		
71	Złoczów	14.868 52	21.269 80	5.708 71	15.209 32		
72	Żółkiew	24.586 60		5.555 70	7.039 29		
73	Żydaczów	35.359 20	1.500 32	4.994 32	13.389 96		
74	Żywiec	48.272 33	1.962 77	2.858 97	23.785 53		
	Razem	1,969.031 14	56.894 60	253.765 82	661.728 36	54.270	645 84

1	2 Nazwa gminy	9 Podatki, ekwiwalent, opłaty skarbowe K gr.	10 Cele dobroczynne, ubogich i inne K gr.	11 Policya miejscowa K gr.	12 Aresztanci i szupaśnicy K gr.	13 Straż pożarna itp. K gr.	14 Straż polowa i lasowa K gr.	15 Wydatki na cele sanitarne K gr.	16 Oświetlenie miasta K gr.
1	Biała	17.145 72	[illegible]	19.229 20	390 82	5.802 76	2.482	10.567 06	4.874
2	Bóbrka	7.084 09	565	7.991	418 10	2.156	1.961	6.042	1.660
3	Bochnia	17.884 97	2.332 40	3.537 60	859 50	2.398 92		2.198 40	640
4	Bohorodczany	5.890 05	232	5.866	80	580	1.944	4.526 34	
5	Borszczów	10.527 83	200	270	144 80	11.435		4.426	660
6	Brody	12.654 81	438	4.574	136	3.025	3.724	5.807 30	100
7	Brzesko	13.435 70	1.891 04	5.052 60	366	1.801	1.318	6.249 20	1.100
8	Brzeżany	5.242 76	100	510	48	3.828 60		7.572	160
9	Brzozów	5.756 54	440 18	7.059 80	214	815 80	328	4.952 50	500
10	Buczacz	13.240 86	285	4.536	181	4.421	1.298	9.356	1.300
11	Chrzanów	8.404 04	1.764 76	26.159 30	1.299 66	4.257	2.729	4.583 82	3.744
12	Cieszanów	18.770 14	282 40	1.815	129	1.432	1.455	2.358	680
13	Czortków	6.748 55	80	4.142	99 68	1.254	4.155	285 46	40
14	Dąbrowa	12.671 03	124	3.718 48	294	7.316 59	438 40	8.204 30	688
15	Dobromil	12.484 32	1.982	7.062	212 30	3.332	3.069	1.957 49	680
16	Dolina	20.262 28	3.146 30	13.243 80	274	3.822	3.831	11.763 68	2.900
17	Drohobycz								
18	Gorlice	1.579 44	582 40	4.280 30	32	718	1.103 29		
19	Gródek	15.513 07		1.721		4.720 30	264		
20	Grybów	7.583 18	230	5.990 94	207	660	1.980	5.899 48	480
21	Horodenka								
22	Husiatyn	4.225 19	282	7.114	135	10.071 26	40	11.977	1.500
23	Jarosław	29.000 06	563	7.133	97	1.100	1.648	458	1.205
24	Jasło	3.785 17	144	10.571 40	125 94	1.370	1.340 40	3.095 72	220
25	Jaworów	9.478 51	477	1.841	235	5.477 15	3.280	6.176 58	120
26	Kałusz	11.537 83	36	10.257		3.670 10	2.679 80	6.430 16	1.200
27	Kamionka	20.091 12	1.359 26	7.342 20	207 70	2.018 12	2.395 50	4.495 14	3.950
28	Kolbuszowa	2.950 24	545 72	4.170	587 90	1.056 12	1.584 60	5.924 40	1.504 60
29	Kołomyja	15.099 68	1.675	7.748	156 80	465 40	4.030	4.720 17	
30	Kossów	13.795 47	808 80	16.056 40	400	1.460	3.716	12.459 07	1.969
31	Kraków	10.308 48	928	7.924	965 42	1.796	2.680 10	18.397 64	1.462
32	Krosno	5.887 30	218	3.446 40	20	722	2.076 80	1.507 50	1.090
33	Limanowa	3 031 75	374	4.218 40	195 76	692	718	1.600 49	528
34	Lisko	6.773 92	96	2.842	181	734	1.963	5.354	240
35	Lwów	34.637 27	378	8.784 03	399 16	4.388 16	5.257 12	1.939 06	250
36	Łańcut	23.253 01	3.611	17.990 85	659 24	4.265 52	1.825 42	16.026 03	3.929 48
37	Mielec	7.358 73	276	3.005 60	141	2.780	20	3.356	1.250
38	Mościska	21.451 78	1.804 54	8.476 50	268 50	1.869	2.129 20	8.575 82	1.361 60
39	Myślenice	11.429 21	1.286 48	6.495	817 02	2.840	1.872	564	1.778
40	Nadwórna	12.789 62	442	11.108	232 21	1.390	5.091 50	4.278 77	1.534
41	Nisko	9.068 27		1.274	30	30	2.135	4.524 73	170 80
42	Nowytarg	27.935 58	1.707 20	4.268	417 82	4.675	4.738	458	1.030
43	Pilzno	6.128 84	1.158 50	6.091	281	1.140	76	976	660
44	Podhajce	14.264 05	600	3.120	50	6.307	290 50	3.880 40	500
45	Przemyśl	28.742 62	58	3.627 94	179	801	2.965 98	9.072 16	1.070
46	Przemyślany	10.592 98	200	4.663 70	168	1.014	2.241	3.648 80	850
47	Rawa	18.836 09	1.460	10.236 50	496 60	1.419	4.478 86	6.753	1.630
48	Rohatyn	17.529 65	1.240	9.489 56	481	2.512 50	736 32	6.796 30	1.540
49	Ropczyce	7.275 63	654	8.378	848	1.438 60	370	226	1.650
50	Rudki	13.596 29		5.828		1.307	2.082	1.653 80	560
51	Rzeszów	40.084 96	7.491 46	30.131 50	631 62	14.850 83	168	24.490 44	12.802
52	Sambor	27.472 78		4.159 11			3.082		
53	Sanok	10.913 38		5.934 40	116 13	1.888 20	2.254 47	275	513
54	Sącz nowy	25.164 52	1.222	8.422	197	2.114	6.334	4.614	2.555
55	Skałat	6.000 20		14.110 28	249	519		15.827 22	4.435
56	Śniatyn	22.749 80	162	17.739	776 80	790	443 64	12.666 71	3.250
57	Sokal	25.057 67	1.239 28	6.179 30	256	1.871	4.345	6.675	772
58	Stanisławów	16.909 64	626	18.459 80	96	6.090 16	2.112	6.582	2.080
59	Stary Sambor	14.562 51	1.033 06	5.836	170	1.340	3.025 80	850	880
60	Stryj	16.783 10	90	8.436	71	1.214 20	4.696	2.843	460
61	Tarnobrzeg	26.227 51	739	11.804 52	106	2.588	2.832 43	4.665 72	1.359 34
62	Tarnopol	8.709 70	380	8.598	68	1.507	625	13.337 03	700
63	Tarnów	4.565 54	926 52	4.015	170	1.512 90	160	2.665	420
64	Tłumacz	6.785 93	1.788	8.306	284	2.885	882	10.909	2.926
65	Trembowla	4.586 85	516	4.932	324	2.408 40	550	4.289 21	300
66	Turka	4.521 89	418	3.796	106	780	1.799	4.595 22	450
67	Wadowice	8.438 37	2.070 90	6.829 74	778	1.952 50	784	8.989 14	1.550
68	Wieliczka	7.627 28	2.498 65		458 34	1.125		1.874 92	9.020
69	Zaleszczyki	4.219 37	896	9.684	196	2.547 74		1.627 46	1.000
70	Zbaraż	4.173 40	3.710	3.542	116	2.332	180	2.935	800
71	Złoczów	25.720 48	993 26	6.884 84	232 01	5.220 80	3.958 87	10.084 26	564
72	Żółkiew	12.499 15	520	2.371	248 35	1.610	2.866	1.133 32	100
73	Żydaczów	37.618 30	191	5.865	105	3.410 69	3.960	9.120 24	1.520
74	Żywiec	2.563 60	102 20	682	612 32	2.041 16		3.505 67	1.985 15
	Razem	977.689 60	76.018 42	527.072 49	20.968	195.185 48	141.509	406.625 83	105.349 97

1	2 Nazwa gminy	17 Przedsiębiorstwa gminne K gr.	18 Dyety i koszta podróży K gr.	19 Rekrutacya, kwaterunek i inne cele wojskowe K gr.	20 Wydatki na cele: szkolne i oświaty K gr.	21 Wydatki na cele: parafialne i wyznaniowe K gr.	22 Wydatki na cele drogowe: gotówką K gr.	23 Wydatki na cele drogowe: wartość wszelkich zużytych prestacyj K gr.	24 Wydatki na cele drogowe: zapas kasowy drogowy z końcem roku K gr.
1	Biała			5.623 85	52.689 87	9.650 33	9.678 36	47.643 70	66
2	Bóbrka	1.510	454 80	880 40	20.271 62	446 87	1.300	20.625 01	
3	Bochnia	3.207 60		1.282 72	38.107 95	4.319 92	2.391 60	32.256	
4	Bohorodczany		1.498	276 40	33.544 30	1.113 06	1.060		
5	Borszczów			797	29.601 41	709 40		22.036	
6	Brody		4.448	1.760 60	26.242 46	726 58	21.453 38	39.795 70	
7	Brzesko	1.300	4.047	1.517 20	58.425 27	4.887 31			
8	Brzeżany		4.025 40	363	31.983 58	419 20	3.046 96		
9	Brzozów			888 50	24.909 58		1.300	27.485 30	
10	Buczacz		3.572	511	33.892 21	1.048 43	1.776 34	38.000	
11	Chrzanów			1.274 16	62.939 57	3.176 03	28.827 70	47.786 40	
12	Cieszanów		2.181	350 72	16.014 32				
13	Czortków			1.199 12	15.218 98	155 50			
14	Dąbrowa	430		495 34	21.930 36	2.654 71	300	25.842	
15	Dobromil	1.496	135	966 60	23.075 55	2.735 28	1.600		
16	Dolina	300	3.808	970	51.856 26	234 98			
17	Drohobycz								
18	Gorlice	367 74		642 40	30.072 54		12.306 95	23.341 20	
19	Gródek		2.103 60	324	19.833 11		400		
20	Grybów		1.208	632 30	16.388 79	1.974 75			
21	Horodenka								
22	Husiatyn			663 94	26.111 07	1.566 58	8.081 38	15.133 60	
23	Jarosław			606 08	27.593 19	2.442 08	2.867	33.553	
24	Jasło			1.390 22	25.628 44	8.693 04		35.333 20	
25	Jaworów			874 75	15.829 99	5.257 47	10.331 10	13.924 80	
26	Kałusz			451	13.840 25	778 20	1.525 80		
27	Kamionka	4.702 70	3.599 20	663 30	53.187 74	96	1.826		
28	Kolbuszowa	1.172		902 83	16.740 99	8.812 14			
29	Kołomyja			707	45.849 87			21.381 80	
30	Kossów	200		598 60	56.159 63	1.980 79		29.582	
31	Kraków			3.289 10	46.771 92	19.954 86	1.188		
32	Krosno	17.510		755 90	13.819 18	11.920	43.733 92	33.221 89	
33	Limanowa		2.957 40	740 73	11.896 28	4.071 45	675 56		
34	Lisko	1.200		1.789	11.140 72			26.850	
35	Lwów		10.350 57	2.278 02	59.334 26	1.630 16	81.862 67	48.357	
36	Łańcut	400		869 64	49.388 44	3.641 57	7.938 43	34.543 60	
37	Mielec			1.227 16	19.594 84	1.854 05	3.194	15.445 80	
38	Mościska		2.855	838 08	28.900 91	3.296 83	9.000 30	15.301 80	613
39	Myślenice			1.116	43.040 42	15.587 86		35.071	
40	Nadwórna	340		246	21.051 29	350	8.466	39.165	
41	Nisko	200		327	16.344 72	238 88		9.943 20	
42	Nowytarg	20.000		1.016 84	40.920 28	8.161 38	3.637 55		
43	Pilzno	5.000		221 52	15.364 04	2.452 89			
44	Podhajce	600		341 20	14.215 68			19.124 50	
45	Przemyśl			757	4.955 76	422 70	582 49		
46	Przemyślany	8.001 26	299 54	949 34	25.422 76			14.889 60	
47	Rawa	4.700	4.324 96	1.661 66	2.660 40	380	7.950		
48	Rohatyn	6.827 36	4.310 23	598 60	19.956 89	1.000	58.132 98	37.820 30	
49	Ropczyce		308	679 42	20.968 57	5.546 34			
50	Rudki			1.172	4.187			19.873 60	
51	Rzeszów	34.197	4.782 93	28.027 11	169.015 12	13.306 74		51.728	
52	Sambor			346 38	7.261 60	2.239 65			
53	Sanok	1.082		2.005 10	12.992 06	572 18		33.804 40	
54	Sącz nowy		4.110 58	1.096 90	26.197 81	7.389 77	638 42		
55	Skałat		7.482	1.140 80	24.652	958 56			
56	Śniatyn	808		520	33.829 76		3.297 70		
57	Sokal	13.161 91	9.369	1.039	61.047 68		4.041 50		
58	Stanisławów	200		1.030 58	40.012 25	397 50			
59	Stary Sambor	840	1.524 40	665 92	8.589 01	2.161 50	600		
60	Stryj		428 84	4.259 95	15.551 67	8.023 87		2.300	
61	Tarnobrzeg	3.150		1.277 56	19.641 05	1.705 78	4.849	17.017 40	
62	Tarnopol		15.384 42	330 80	30.539 90	352 30		17.062	
63	Tarnów		1.824	306	26.051 92	6.875 93			
64	Tłumacz			870 54	35.534 06			51.438	
65	Trembowla	200	4.177 80	202	26.451 65	593 22	9.654 28	13.313 40	
66	Turka			390	11.840 87	3.915 49	15.328	24.791	
67	Wadowice		3.129	2.322 70	46.442 19	7.014 40	13.534 46	32.746	
68	Wieliczka			1.722 38	37.739 67	7.888 13	6.994 22	42.422 24	
69	Zaleszczyki		3.268	318 02	8.216 80	578 62	2.300		
70	Zbaraż			742 60	22.658 48	262 04	979	13.270 50	14
71	Złoczów		6.672	1.879	24.104 48	537 28	2.601 21		
72	Żółkiew	7.388	4.518 28	939 57	26.525 29	972 60	200		
73	Żydaczów		4.898	358	32.076 12	752 87			
74	Żywiec		3.814	1.225 80	42.068 13	1.579 86			
	Razem	140.491 57	181.768 95	101.003 98	[illegible]46.402 23	212.455 41	401.437 76	1,128.165 44	698

1	2 Nazwa gminy	25 Wydatki nadzwyczajne, kupno: gruntów, domów, budowli itp. K gr.	26 Wydatki nadzwyczajne, kupno: papierów wartościowych K gr.	27 Wydatki nadzwyczajne: spłata długów K gr.	28 Wydatki nadzwyczajne: zaliczki udzielone i spłacone K gr.	29 Wydatki rozmaite K gr.	30 Wydatki na cele melioracyjne K gr.	31 Zapas kasowy z końcem roku K gr.	32 Razem K gr.	33 Uwaga
1	Biała	200		22.676 30	1.233	32.881 02		10.542 91	827.718 39	
2	Bóbrka			6.145 38		10.995 50		20	128.081 58	
3	Bochnia			13.991 46	307 86	13.276 40		7.470 49	194.740 25	
4	Bohorodczany			1.604 20	930	4.224 20	1.228	5.888 38	91.521 72	
5	Borszczów	678		6.272 86		19.321 64			163.197 24	
6	Brody			15.300 69	651 16	6.842 21			188.452 19	
7	Brzesko	374	1.080	17.156 24		4.942 32			194.166 94	
8	Brzeżany			3.825		8.267 68			107.371 90	
9	Brzozów	13.060 34		7.948 80		10.084 80			130.634 12	
10	Buczacz	2.981	1.391 33	4.689 50	666	7.754 28			172.497 40	
11	Chrzanów			14.672 39		7.848 12		253 85	286.134 15	
12	Cieszanów	100		16.949 34		5.754 18			107.774 60	
13	Czortków			10.310 41		7.657 69			76.601 85	
14	Dąbrowa		1.123 10	13.396 03		11.812 09			136.338 96	
15	Dobromil			10.858 64	1.200	3.666 52	1.420		121.500 75	
16	Dolina	1.647 30		12.212 15		13.347 22	1.375 70	727 41	203.042 72	
17	Drohobycz									Mimo licznych urgensów wyzów nie nadesłano.
18	Gorlice	512 50		5.405 37		6.796 69			118.858 76	
19	Gródek					14.993 64	260		83.248 41	
20	Grybów		1.200	11.797 38	430	6.057 18			82.204 86	
21	Horodenka									Mimo licznych urgensów wykazów nie przedłożono.
22	Husiatyn			22.163 90		11.643 20			161.010 78	
23	Jarosław			16.748 82		12.575 58		692	180.818 20	
24	Jasło			12.425 61	1.537 68	10.758 69			150.848 38	
25	Jaworów			2.029 73		14.723 67		532 69	107.778 62	
26	Kałusz	11.609 33		18.789 73		10.671 02		382 34	122.702 06	
27	Kamionka	100		18.222 71		9.163		393 77	180.900 74	
28	Kolbuszowa	110		13.531 68	551 83	6.243 64			92.632 21	
29	Kołomyja	760		24.978 86	100	9.739 19		5.807 84	183.102 97	
30	Kossów	3.540		5.046 92	120	15.090 62		6.820 64	200.744 21	
31	Kraków	1.180		22.994 46	126 24	10.401 10			184.152 52	
32	Krosno	9.697 50				6.419 20		31.412 62	200.886 78	
33	Limanowa	58 80		3.665 34	336 93	4.247 84		1.389 56	60.325 48	
34	Lisko			11.388	200	4.182 08			107.750 12	
35	Lwów			46.136 99		37.643 99		3.797 41	434.962 75	
36	Łańcut	7.920 68		18.991 74		23.998 72		989 71	269.228 21	
37	Mielec			7.811 42		15.616 45			121.383 80	
38	Mościska	2.238 38		9.750 46	300	5.842 87			155.419 16	
39	Myślenice	160		28.417 08	1.000	15.858 06			221.474 47	
40	Nadwórna	1.150		15.021 05		12.438 39			174.540 42	
41	Nisko			3.896 99		4.628 31	2.448 36		67.576 26	
42	Nowytarg			60.971 82	7.528 41	7.392 09	2.967 43		251.715 08	
43	Pilzno			5.858 07		5.617 53			73.238 59	
44	Podhajce	394 97		9.588 22	1.444 12	6.676 32	11 08		120.431 83	
45	Przemyśl	1.616 50		7.400 42		15.092 59			103.675 90	
46	Przemyślany			7.247 20	240	6.568 38	2.961 40		117.136 26	
47	Rawa	49.900		12.476 28	11 91	21.214 18			185.557 55	
48	Rohatyn	1.801 35	2.466 67	15.704 15	395 42	21.609 87			284.360 06	
49	Ropczyce	13.540		21.442 09		4.865 85	5.600		129.017 28	
50	Rudki			3.536		8.498 13			90.004 52	
51	Rzeszów			93.960 89		18.974 85	165 16		828.687 07	
52	Sambor			11.175 68		14.792 53			89.262 08	
53	Sanok	395 32		13.843 35		14.077 44			126.106 53	
54	Sącz nowy	2.800		14.843 02	1.020	13.988 51	1.740 07	275 72	172.145 62	
55	Skałat	330		8.644 62		10.694 60			129.771 32	
56	Śniatyn	1.600		25.526 70	7.033 93	18.784 57	2.957 80	8.712 58	233.649 47	
57	Sokal	200	800	8.794 41	740	13.392 80			215.714 52	
58	Stanisławów	19.795 41	3.000	120.743 25	3.276 86	9.074 84		1.358 77	290 882 44	
59	Stary Sambor			12.368 73	500	6.102 15			88.377 83	
60	Stryj	3.350		4.904 28	671	5.823 10	609	5.844 35	113.249 56	
61	Tarnobrzeg	2.035 46		8.899 46		14.440 22		162 19	160.284 90	
62	Tarnopol	580		7.753 66	20	6.815 41	9.285	648 68	154.691 97	
63	Tarnów			5.180 16		4.944 24			77.943 91	
64	Tłumacz	710		18.223 40		13.735 78	1.000		198.481 43	
65	Trembowla	2.475	875	6.903 71	2.431 40	6.595 72	2.024	41 28	121.262 43	
66	Turka	100	1.294	2.903 29		4.094 15		216	98.006 23	
67	Wadowice		4.049 15	28.887 65		10.376 72			219.184 84	
68	Wieliczka			1.520	1.082 14	11.309 79		2.684 74	187.301 15	
69	Zaleszczyki	2.100		9.791 78		4.638 20			79.041 87	
70	Zbaraż	1.078		5.907 72		7.943 74			93.100 37	
71	Złoczów			13.011 11	47 92	11.688 33	2.812 62	1.022 55	175.091 32	
72	Żółkiew	670		4.141 08		7.434 52			111.318 75	
73	Żydaczów			8.488 50	5.428 18	11.457 59			180.492 79	
74	Żywiec			11.913 57		15.527 02		1.052 82	165.502 90	
	Razem	168.539 84	17.279 75	1,094.778 35	41.561 99	792.601 16	38.855 62	99.135 75	11,951.918 30	

Wykaz

uchwalonej stopy procentowej dodatków na cele gminne podług budżetów na r. 1902.

Liczba porząd.	Nazwa powiatu	Ilość gmin i przeciętna stopa procentowa dodatków gminnych przez nie pobieranych bez dodatku drogowego					Razem gmin		Ogółem gmin	Uwaga
		%					z dodatkami gminnymi	bez dodatków gminnych		
		do 20	od 21—50	od 51—100	od 101 i wyżej	przeciętnie				
1	Biała	10	31	21	—	39	62	6	68	
2	Bóbrka	8	71	10	—	39½	89	1	90	
3	Bochnia	70	47	—	—	17	117	22	139	
4	Bohorodczany	2	34	—	—	38½	36	1	37	
5	Borszczów	10	64	—	—	36½	74	1	75	
6	Brody	11	90	—	—	34½	101	2	103	
7	Brzesko	15	90	—	—	48	105	7	112	
8	Brzeżany	1	47	26	—	65	74	—	74	
9	Brzozów	15	38	—	—	25	53	3	56	
10	Buczacz	18	62	—	—	28½	80	5	85	
11	Chrzanów	12	69	—	—	37	81	3	84	
12	Cieszanów	19	46	—	—	32½	65	1	66	
13	Czortków	1	41	—	—	40	42	2	44	
14	Dąbrowa	27	63	—	—	24	90	15	105	
15	Dobromil	13	57	10	—	26½	80	16	96	
16	Dolina	8	52	27	—	48½	87	—	87	
17	Drohobycz	—	—	—	—	—	—	—	—	Mimo licznych urgensów wykazów nie przedłożono.
18	Gorlice	13	56	18	—	40	87	—	87	
19	Gródek	17	50	—	—	31	67	2	69	
20	Grybów	3	68	—	—	50	71	1	72	
21	Horodenka	—	—	—	—	—	—	—	—	Mimo licznych urgensów wykazów nie przedłożono.
22	Husiatyn	13	36	2	—	33	51	—	51	
23	Jarosław	72	26	—	—	15½	98	13	111	
24	Jasło	17	133	—	—	41½	150	5	155	
25	Jaworów	9	59	2	—	36	70	3	73	
26	Kałusz	11	54	—	—	34½	65	4	69	
27	Kamionka	34	53	—	—	23½	87	5	92	
28	Kolbuszowa	17	36	—	—	23	53	9	62	
29	Kołomyja	4	71	—	—	50	75	—	75	
30	Kossów	4	38	—	—	36	42	3	45	
31	Kraków	19	71	12	—	33	102	7	109	
32	Krosno	26	48	—	—	25	74	9	83	
33	Limanowa	26	60	—	—	31½	86	5	91	
34	Lisko	16	136	—	—	36	152	2	154	
35	Lwów	58	64	—	—	25	122	9	131	
36	Łańcut	55	44	—	—	19	99	9	108	
37	Mielec	4	91	—	—	42	95	1	96	
38	Mościska	11	62	—	—	33	73	5	78	
39	Myślenice	32	21	—	—	16½	53	12	65	
40	Nadwórna	3	30	—	—	41	33	—	33	
41	Nisko	4	53	—	—	34	57	1	58	

Liczba porząd.	Nazwa powiatu	Ilość gmin i przeciętna stopa procentowa dodatków gminnych przez nie pobieranych bez dodatku drogowego					Razem gmin		Ogółem gmin	Uwaga
		%					z dodatkami gminnymi	bez dodatków gminnych		
		do 20	od 21—50	od 51—100	od 101 i wyżej	przeciętnie				
42	Nowy Targ .	4	66	1	—	33	71	4	75	
43	Pilzno . . .	29	29	—	—	22	58	3	61	
44	Podhajce . .	8	55	—	—	39 1/2	63	2	65	
45	Przemyśl . .	40	63	—	—	22	103	19	122	
46	Przemyślany .	18	47	2	—	27	67	2	69	
47	Rawa . . .	14	55	3	—	34	72	2	74	
48	Rohatyn . .	35	61	—	—	25	96	3	99	
49	Ropczyce . .	19	56	—	—	35	75	4	79	
50	Rudki . . .	25	43	—	—	55	68	5	73	
51	Rzeszów . .	13	99	—	—	39	112	4	116	
52	Sambor . .	25	49	3	—	29	77	9	86	
53	Sanok . . .	12	100	7	1	36 1/2	120	8	128	
54	Sącz Nowy	45	103	3	—	29 1/2	151	16	167	
55	Skałat . . .	19	43	1	—	31	63	1	64	
56	Śniatyn . .	8	20	1	—	18	29	12	41	
57	Sokal . . .	24	67	—	—	31	91	8	99	
58	Stanisławów .	8	62	—	—	33	70	4	74	
59	Stary Sambor	8	48	—	—	31 1/2	56	3	59	
60	Stryj . . .	22	56	19	—	35	97	4	101	
61	Tarnobrzeg .	8	46	12	—	35 1/2	66	5	71	
62	Tarnopol . .	14	66	—	—	34 1/2	80	3	83	
63	Tarnów . .	8	70	4	—	40	82	3	85	
64	Tłumacz . .	12	52	—	—	32	64	1	65	
65	Trembowla .	2	38	—	—	36	40	2	42	
66	Turka . . .	24	48	—	—	25	72	2	74	
67	Wadowice . .	37	52	—	—	21 1/2	89	14	103	
68	Wieliczka . .	62	83	1	—	23 1/2	146	18	164	
69	Zaleszczyki .	17	38	—	—	27	55	2	57	
70	Zbaraż . . .	21	37	—	—	27 1/2	58	—	58	
71	Złoczów . .	21	116	—	—	34	137	3	140	
72	Żółkiew . .	12	50	10	—	38	72	1	73	
73	Żydaczów . .	19	35	—	—	20	54	20	74	
74	Żywiec . . .	24	46	—	—	26	70	—	70	
	Razem . .	1.365	4.161	195	1	2.356 1/2	5.722	377	6.099	

Wykaz

gminnych kas pożyczkowych za rok 1901.

L. porz.	Nazwa powiatu	Ilość		Stan kasy z końcem roku 1901		Uwaga
		gmin	kas pożyczkowych	K	gr	
1	Biała	68	—	—	—	Nie ma żadnych kas.
2	Bóbrka	90	63	266.025	89	
3	Bochnia	139	87	124.581	18	
4	Bohorodczany	37	16	69.364	09	
5	Borszczów	75	57	219.360	65	
6	Brody	103	67	195.796	86	
7	Brzesko	112	112	590.886	20	
8	Brzeżany	74	51	173.469	61	
9	Brzozów	56	44	220.776	39	
10	Buczacz	85	77	297.115	44	
11	Chrzanów	84	2	9.456	39	
12	Cieszanów	66	8	29.323	79	
13	Czortków	44	45	314.203	17	
14	Dąbrowa	105	97	284.937	96	
15	Dobromil	96	2	14.764	39	
16	Dolina	87	52	173.060	22	
17	Drohobycz	79	40	290.038	62	
18	Gorlice	87	76	190.818	15	
19	Gródek	69	2	19.742	85	
20	Grybów	72	57	148.344	12	
21	Horodenka	49	46	256.406	57	
22	Husiatyn	51	53	428.798	10	
23	Jarosław	111	94	456.588	37	
24	Jasło	155	147	308.312	03	
25	Jaworów	73	25	42.329	57	
26	Kałusz	69	69	312.100	20	
27	Kamionka	92	83	338.302	24	
28	Kołomyja	75	62	240.549	03	
29	Kolbuszowa	62	38	271.595	32	
30	Kossów	45	13	325.266	96	
31	Kraków	109	—	—	—	Nie ma żadnych kas.
32	Krosno	83	81	330.449	87	
33	Limanowa	91	88	195.786	30	
34	Lisko	154	4	10.665	80	
35	Lwów	131	90	366.871	89	
36	Łańcut	108	82	594.595	71	
37	Mielec	96	96	369.909	96	
38	Mościska	78	19	94.069	63	
39	Myślenice	65	7	23.982	94	
	Do przeniesienia	3.295	2.052	8,598.646	46	

L. porz.	Nazwa powiatu	Ilość		Stan kasy z końcem roku 1901		Uwaga
		gmin	kas pożyczkowych	K	gr	
	Z przeniesienia .	3.295	2.052	8,598.646	46	
40	Nadwórna	33	8	28.164	88	
41	Nisko	58	43	150.888	88	
42	Nowy-Targ . . .	75	12	41.308	71	
43	Pilzno	61	41	128.028	45	
44	Podhajce	65	57	302.361	04	
45	Przemyśl	122	83	220.910	30	
46	Przemyślany . . .	69	15	74.077	70	
47	Rawa	—	—	—	—	Mimo licznych urgensów wykazu nie nadesłano.
48	Rohatyn	99	70	257.290	90	
49	Ropczyce	79	52	89.003	37	
50	Rudki	73	7	62.722	04	
51	Rzeszów	116	106	369.964	36	
52	Sambor	86	21	64.835	07	
53	Sanok	128	56	168.328	01	
54	Sącz-Nowy . . .	167	56	184.192	—	
55	Skałat	64	64	591 592	76	
56	Śniatyn	41	14	72 842	21	
57	Sokal	100	75	308.626	71	
58	Stanisławów . . .	74	30	124.642	55	
59	Stary-Sambor . .	59	21	59.828	38	
60	Stryj	101	32	191.790	68	
61	Tarnobrzeg . . .	71	63	314.655	—	
62	Tarnopol	83	82	668.778	39	
63	Tarnów	85	82	318.600	98	
64	Tłumacz	65	31	126.542	63	
65	Trembowla . . .	42	30	260.864	81	
66	Turka	74	2	13.479	74	
67	Wadowice . . .	103	9	27.635	28	
68	Wieliczka	165	51	37.049	17	
69	Zaleszczyki . . .	57	36	169.964	86	
70	Zbaraż	58	49	248.098	26	
71	Złoczów	140	107	377.931	64	
72	Żółkiew	74	12	66.977	49	
73	Żydaczów	74	64	405.418	41	
74	Żywiec	70	1	7.945	64	
	Razem . .	6.126	3.534	15,133.787	76	

Wykaz

powiatowych kas pożyczkowych za rok 1901.

L. porz.	Powiat	Stan kasy z końcem roku 1901. K	g	Uwaga
1	Brzesko	36.818	48	
2	Borszczów	9.507	25	W likwidacyi.
3	Czortków	—	—	Kasa przestała istnieć.
4	Dobromil	114.048	22	
5	Drohobycz	239.681	80	
6	Horodenka	—	—	Kasa przestała istnieć.
7	Jaworów	31.465	41	W likwidacyi.
8	Kossów	129.597	19	
9	Nadwórna	44.004	96	
10	Pilzno	65.947	—	
11	Przemyśl	32.871	78	Powstała w r. 1901.
12	Rzeszów	136.830	31	
13	Sambor	342.967	32	
14	Turka	112.906	21	W likwidacyi.
15	Wieliczka	249.118	85	
16	Złoczów { *a)* Stan kasy dawnej .	1.721	35	W likwidacyi.
	{ *b)* „ „ nowej .	10.745	66	
17	Żydaczów	7.396	95	W likwidacyi.
	Razem . .	1,565.628	74	

Wykaz

powiatowych kas oszczędności za rok 1901.

L. porz.	Powiat	Wysokość wkładek K	g	Pożyczki hipoteczne K	g	Pożyczki komunalne K	g	Weksle K	g	Zastaw papierów wartościowych K	g	Fundusz rezerwowy K	g	Stan z końcem roku 1901 K	g	Uwaga
1	Bochnia	1,697.908	80	1,143.604	—	46.275	—	366.311	—	6.515	—	71.297	—	1,828.309	02	
2	Bohorodczany	129.263	53	34.478	83	3.089	18	88.468	—	639	36	4.439	83	139.718	41	
3	Brody	635.260	33	447.067	40	8.537	92	135.687	55	41.714	76	34.130	52	662.675	16	
4	Brzeżany	607.642	10	453.629	25	—	—	149.519	33	—	—	21.216	33	625.091	51	
5	Buczacz	310.019	17	136.199	99	3.459	68	117.128	—	4.686	—	2 931	38	370 619	87	
6	Dolina	932.111	48	517.055	65	41.386	66	124.552	—	510	—	45.631	35	1,012.921	87	
7	Gorlice	325.608	50	170.573	23	4.565	70	145.971	84	3.620		—	—	369.065	15	
8	Horodenka	306.387	90	260.522	96	—	—	72.129	—	—	—	24.148	06	365.064	38	
9	Kałusz	780.684	22	342.510	46	85.495	04	268.720	37	2.548		31.719	08	903.425	96	
10	Kolbuszowa	173.597	64	156.447	42	—	—	16.533	—	—	—	5.431	71	177.819	07	
11	Kraków	14.705.394	49	10,616.814	57	98.853	87	1,334.128	15	24.945	—	546.346	79	15,503.125	18	
12	Myślenice	1,011.483	30	680.190	72	22.732	28	130.255	—	1.489	—	41.624	31	1,071.319	94	
13	Nowy-Targ	570.780	92	366.099	58	—	—	184.751	10	6.649	—	5.645	16	599.566	36	
14	Ropczyce	872.214	80	599.708	04	—	—	113.082	46	—	—	42 118	62	941.235	87	
15	Sambor	303.579	16	157.277	31	8.050	74	110.898	69	—	—	31.011	90	308.249	57	
16	Śniatyn	260.177	97	380.410	94	—	—	249.102	—	—	—		—	772.815	27	
17	Tarnobrzeg	521.374	96	503.863	83	—	—	23.497	61	—	—	3.481	67	540.507	11	
18	Trembowla	559.607	37	250.326	70	—	—	224.033	96	7.934	28	45.558	90	629.505	34	
19	Wadowice	3,870.986	56	2,305.166	19	132.208	08	772.547	80	65.991	43	236.058	04	4,173.188	32	
20	Wieliczka	2,545.409	42	1,356.176	76	—	—	133.069	73	8.744	56	—	—	2,667.533	67	
21	Zaleszczyki	247.699	59	194.266	95	4.875	67	35.369	—	5.359	15	12.052	96	261.514	70	
	Razem	31,367.192	21	21,072.390	78	459.529	82	4,795.759	59	181.345	54	1,204.843	91	33,923.271	73	

Wykaz

miejskich kas oszczędności za rok 1901.

L. porządk.	Miejscowość	Wysokość wkładek oszczędności K	g	Pożyczki hipoteczne K	g	Pożyczki komunalne K	g	Weksle K	g	Zastaw papierów wartośc. K	g	Fundusz rezerwowy K	g	Stan kasy z końcem roku 1900 K	g	Uwaga
1	Biała	11,458.326	84	8.497.240	43	496.946	85	162.094	16	67.100	–	104.719	69	11,714.407	54	
2	Bochnia	2,229.465	82	1,547.087	27	—		497.703	32	—	—	204.696	50	2,510.539	89	
3	Dobromil	225.337	17	157.554	14	—	—	83.740	—	1.510	–	4.903	43	256.164	84	
4	Drohobycz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Mimo licznych urgensów wykazu nie nadesłano.
5	Jarosław	1,372.069	—	1,098.736	34	—	—	285.067	—	9.271	94	49.225	26	1,457.815	47	
6	Jasło	3,082.068	43	1,533.408	90	35.801	33	691.755	19	11.604	—	216.019	92	3,206 842	50	
7	Kołomyja	3,739.571	93	2,763.654	31	1.522	—	726.360	95	31.196	02	295.614	02	4,072.777	76	
8	Kraków	28,185.964	75	18,379.649	07	291.492	18	1,135.346	05	471.135	—	2,317.278	77	32,266.067	36	
9	Podgórze	1,374.506	96	705.641	94	—	—	609.912	95	7.990	—	12,947	44	1,409.162	27	
10	Rzeszów	2,873.452	74	2,007.169	78	334	12	714.402	—	2.160	—	391.644	74	3,417.705	58	
11	Sambor	4,405.706	65	3,243.085	39	534.177	24	323.426		14.177	71	427 062	38	4,443.952	39	
12	Sącz-Nowy	4,018.897	37	2,752.003	66	139.695	88	230.999	47	—	—	301.739	97	4,093.574	73	
13	Śniatyn	245.817	62	126.817	17	—	—	142.472		586	–	6.264	03	257.546	50	
14	Sokal	617.040	40	505.226	95	2.666	67	73.356	32	400	–	7.173	54	622.567	67	
15	Stanisławów	6,494.196	05	4,555.668	29	—	—	626.405	12	17.898	37	460.188	05	7,177.780	49	
16	Stryj	1,234.891	57	599.396	28	31.636	10	405 891	27	8.390	—	81.954	57	1,356 273	12	
17	Tarnopol	5,176.014	45	2,764.227	11	197.645	08	1,753.490	54	139.236	—	551.754		5,505.296	45	
18	Tarnów	9,309.880	92	5,724.477	44	928.989	21	827.779	51	78.234	—	494.673	30	9,400.225	81	
19	Żywiec	1,189.549	28	864.836	50	—	—	315.815	86	—	—	85.923	90	1,231.488	02	
	Razem	87,232.757	95	56,826.180	97	2,660.906	66	8,606.014	71	860.939	04	6,013.783	51	94,400.187	89	

Sprawozdanie

z czynności

Departamentu II. Wydziału krajowego

za czas od 1. listopada 1902. do 30. czerwca 1904.

Departament II.

Szefowie Departamentu: śp. Tadeusz Romanowicz, członek Wydziału krajowego — Dr. Władysław Jahl, zastępca członka Wydziału krajowego.

Sprawy finansowe, sprawy przemysłowe, sprawy fundacyi stypendyjnych, przeznaczonych dla przemysłowców i rękodzielników, sprawy górnicze, sprawy krajowej sprzedaży soli i poboru krajowej opłaty konsumcyjnej od piwa.

I. Ustawy i uchwały podlegające Najwyższej Sankcyi.

Uchwała w przedmiocie prowizoryum budżetowego na I. kwartał 1903

W załatwieniu sprawozdania Komisyi budżetowej w przedmiocie prowizoryum budżetowego na I. kwartał 1903 powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 30. grudnia 1902 następujące uchwały:

1. Sejm upoważnia Wydział krajowy do czynienia wydatków zwyczajnych z funduszu krajowego na rachunek roku budżetowego 1903 na podstawie budżetu z r. 1902.

2. Sejm upoważnia do pobierania na rzecz funduszu krajowego dodatku do państwowych podatków bezpośrednich a mianowicie:

a) dodatku do państwowego podatku gruntowego, domowo-czynszowego, domowo-klasowego i 5% podatku od wolnych domów w wysokości 60 groszy od każdej korony całej przypisanej należytości tych podatków;

b) dodatku do państwowych podatków bezpośrednich osobistych, wprowadzonych ustawą z dnia 25. października 1896 dz. p. p. Nr. 220 z wyjątkiem podatku osobisto-dochodowego w wysokości 66 groszy od każdej korony całej przypisanej należytości tych podatków;

c) opodatkowani w mieście Krakowie i w powiatach krakowskim i chrzanowskim opłacać będą dodatek do podatków; a to wymienionych pod 2 a) w wysokości 49 groszy, wymienionych pod 2 b) w wysokości 55 groszy od każdej korony całej przypisanej należytości tych podatków;

3. Upoważnienia udzielone pod 1. i 2. obowiązują do dnia 31. marca 1903.

Uchwały pod 2. i 3. uzyskały Najwyższe zatwierdzenie, o czem c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy pismem z dnia 14. stycznia 1903 l. 337.

Najwyższe rozporządzenia, upoważniające do pobierania dodatków krajowych od 1. kwietnia do 31. października 1903.

Gdy powyższe prowizoryum upływało a widoków na zwołanie Wysokiego Sejmu jeszcze w miesiącu marcu nie było, Wydział krajowy pismem z dnia 11. marca 1903 l. 20725 zwrócił się do c. k Prezydyum Namiestnictwa z prośbą o wyjednanie we właściwej drodze zwołania Wysokiego Sejmu w miesiącu kwietniu, a gdyby to nastąpić nie mogło, o wyjednanie Najwyższego rozporządzenia, przedłużającego prowizoryum budżetowe do końca kwietnia 1903.

Najwyższem rozporządzeniem podanem do wiadomości Wydziału krajowego pismem c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 4. kwietnia 1903 l. 3756 zezwolono na rozpisanie i pobór dodatków krajowych także w miesiącu kwietniu 1903 według wymiaru ustanowionego na r. 1902.

Wobec braku pewności, czy zwołanie Wysokiego Sejmu nastąpi w takim czasie, ażeby była możność uchwalenia dalszego prowizoryum budżetowego, Wydział krajowy odniósł się ponownie z prośbą do c. k. Prezydyum Namiestnictwa (dnia 7. kwietnia 1903 l. 27490) o wyjednanie Najwyższego upoważnienia do dalszego prowizorycznego poboru dodatków krajowych po koniec października 1903.

Najwyższem postanowieniem zakomunikowanem Wydziałowi krajowemu pismem c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 24. kwietnia 1903 l. 4672 zezwolono na prowizoryczny pobór dodatków krajowych w czasie od 1. maja do 31. października 1903 według wymiaru ustanowionego na r. 1902.

Uchwała finansowa na r. 1903.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi budżetowej uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniach z dnia 30. i 31. października 1903 budżet funduszu krajowego na r. 1903 a zarazem powziął następujące uchwały:

I. Na rok 1903 ustanawia się wydatki funduszu krajowego w kwocie . . . . . 24,043.826 K,
a dochody własne tego funduszu w kwocie . . . . 9,774.560 K.

II. Na pokrycie niedoboru funduszu krajowego w r. 1903 pobierany będzie dodatek do państwowych podatków bezpośrednich, a mianowicie:

a) dodatek do państwowego podatku gruntowego, do państwowego podatku domowo-czynszowego, domowo-klasowego i 5% owego podatku od domów wolnych po 60 halerzy od każdej korony całej przypisanej należytości tych podatków;

b) dodatek do państwowych bezpośrednich podatków osobistych, wprowadzonych ustawą z dnia 25. października 1896 Dz. u. p. 220, z wyjątkiem podatku osobisto-dochodowego, w wysokości 66 halerzy od każdej korony całej przypisanej należytoćci tych podatków;

c) Opodatkowani w mieście Krakowie, tudzież w powiatach: Krakowskim i Chrzanowskim opłacać będą dodatek do podatków w ustępie II. ad a) wymienionych w wysokości 49 halerzy, zaś do podatków w tymże ustępie ad b) wymienionych po 55 halerzy od każdej korony całej należytości tych podatków.

III. Kwoty przyzwolone na r. 1903 w rubrykach i pozycyach wydatków budżetu krajowego w znaczeniu ściślejszem, niemniej w funduszu krajowym w znaczeniu obszerniejszem, jakoteż wszelkich zakładów krajowych, będą wydawane tylko na cele oznaczone w poszczególnych rubrykach i pozycyach, a to osobno w dziale wydatków zwyczajnych, osobno w dziale wydatków nadzwyczajnych.

Przenoszenie zaoszczędzeń dozwolone jest tylko przy następujących pozycyach funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu:

a) w rubryce I. między pozycyami 5, 6, 7 i między pozycyą 8 i 10;

b) w rubryce II. między literami a, b, c, d pozycyi 26;

c) w rubryce VIII. między pozycyami 221 i 222, tudzież między pozycyami 226, 227 i 228;

d) w rubryce X. między pozycyami 286c i 288 dalej 263, 292 i 296 dalej w należących do tej rubryki budżetach szkół rolniczych, szkoły

gospodarstwa lasowego we Lwowie, szkoły ogrodniczej w Tarnowie i zakładu sadowniczego w Zaleszczykach, między wszystkiemi pozycyami każdej rubryki zwyczajnych wydatków tych szkół;

e) w rubryce XI. między pozycyami 332, 334 i 335;

f) w rubryce XII. między pozycyami 396 i 461, między pozycyami 458 i 469, między pozycyami 459 i 460, między pozycyami 466 i 468a, między pozycyami 458 i 473, wreszcie między pozycyami działów A, B, C, D i F wydatków na szkoły przemysłowe zawodowe połączone z warsztatami wzorowymi, wszakże tylko w granicach każdego działu z osobna i tylko w wydatkach zwyczajnych.

Uchwała pod II. uzyskała Najwyższe zatwierdzenie cesarskiem rozporządzeniem z dnia 13. grudnia 1903.

Uchwała finansowa na r. 1904 i ustawa o zaciągnięciu pożyczki 7,000.000 K. na regulacyę rzek.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi budżetowej uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniach dnia 31. października oraz 2. i 3. listopada 1903 budżet krajowy na r. 1904, ustawę o zaciągnięciu siedmiomilionowej pożyczki na regulacyę rzek a zarazem powziął następujące uchwały:

I. Na rok 1904 ustanawia się wydatki funduszu krajowego w kwocie . . . . . 25,229.381 K.
a dochody własne tego funduszu w sumie . . . . 10,677.466 K.

II. 1. Na pokrycie niedoboru funduszu krajowego w r. 1904 pobierany będzie dodatek do państwowych podatków bezpośrednich. a mianowicie:

a) dodatek do państwowego podatku gruntowego, do państwowego podatku domowo-czynszowego, domowo-klasowego i 5% owego podatku od domów wolnych po 60 halerzy od każdej korony całej przypisanej należytości tych podatków;

b) dodatek do państwowych bezpośrednich podatków osobistych, wprowadzonych ustawą z dnia 25. października 1896 Dz. u. p. Nr. 220, z wyjątkiem podatku osobisto-dochodowego, w wysokości 66 h. od każdej korony całej przypisanej należytości tych podatków;

2. Opodatkowani w mieście Krakowie, tudzież w powiatach: Krakowskim i Chrzanowskim opłacać będą dodatek do podatków w ustępie II. ad a) wymienionych, w wysokości 52 halerzy, zaś do podatków w tymże ustępie ad b) wymienionych, po 58 halerzy od każdej korony całej należytości tych podatków;

3. Kwoty przyzwolone na r. 1904 w rubrykach i pozycyach wydatków budżetu krajowego w znaczeniu ściślejszem, niemniej w funduszu krajowym w znaczeniu obszerniejszem, jakoteż wszelkich zakładów krajowych, będą wydawane tylko na cele oznaczone w poszczególnych rubrykach i pozycyach a to osobno w dziale wydatków zwyczajnych, osobno w dziale wydatków nadzwyczajnych,

Przenoszenie zaoszczędzeń dozwolone jest tylko przy następujących pozycyach funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu;

a) w rubryce I. między pozycyami 5, 6, 7 i między pozycyą 8 i 10;

b) w rubryce II. między literami a, b, c, d pozycyi 26;

c) w rubryce VIII. między pozycyami 208 i 209, tudzież między pozycyami 213, 214, 215 i 216;

d) w rubryce X. między pozycyami 277 c) i 279 dalej 25^3, 283 i 287;

dalej w należących do tej rubryki budżetach szkół rolniczych, szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, szkoły mleczarskiej w Rzeszowie, szkoły ogrodniczej w Tarnowie i zakładu sadowniczego w Zaleszczykach, między wszystkiemi pozycyami każdej rubryki zwyczajnych wydatków tych szkół;

e) w rubryce XI. między pozycyami 327. 328 i 329;

f) w rubryce XII. między pozycyami 391 i 460, między pozycyami 457 i 467, między pozycyami 458 a 459, między pozycyami 464 a 466 a),

i poz. 457 i 472, wreszcie między pozycyami działów A, B, C, D i F wydatków na szkoły przemysłowe zawodowe połączone z warstatami wzorowymi, wszakże tylko w granicach każdego działu z osobna i tylko w wydatkach zwyczajnych.

III. Ustawa o zaciągnięciu pożyczki na pokrycie datku kraju do kosztów regulacyi rzek, mającej się wykonać w myśl ustawy z dnia 18. września 1901 Dz. u. kraj. Nr. 103;

Art. I.

Celem pokrycia datku krajowego do kosztów regulacyi rzek w myśl §. 4. ustawy z dnia 18. września 1901 Dz. u. kraj. Nr. 103 w okresie od r. 1904 do r. 1912, upoważnia się Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki w 4% obligacyach krajowych z terminem umorzenia 50-letnim w imiennej wartości 7,000.000 K.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom Skarbu i spraw wewnętrznych.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki do wysokości 2,076.000 K. a to w części z funduszów pozostających pod zarządem Wydziału krajowego, a w części w jednym z zakładów finansowych, jednakże bez wydawania papierów (obligów) emisyjnych krajowych.

Pożyczka ta ma być użytą:

1. Na pokrycie kosztów wynikłych z rozszerzenia zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie.

2. Na pokrycie kosztów wynikłych z odbioru zamku królewskiego na Wawelu w Krakowie, w myśl uchwały sejmowej z dnia 8. lutego 1897 roku.

V. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby na przyszłość stale zwoływał Sejm krajowy w takim czasie, by budżet krajowy mógł być corocznie uchwalany przed początkiem odnośnego roku, tudzież by Sejmowi pozostawiony został potrzebny czas do gruntownego roztrząśnienia i załatwienia w zakres jego czynności wchodzących spraw.

Najwyższem postanowieniem z dnia 22. stycznia 1904 zostały sankcyonowane wymienione pod II. uchwały o poborze dodatku krajowego na rok 1904.

Temże samem postanowieniem uzyskała sankcyę uchwalona pod III. ustawa o zaciągnięciu pożyczki 7,000.000 K.

Uchwała o zaciągnięciu pożyczki 2,076,000 K. na rozszerzenie zakładu Kulparkowskiego i na koszta ewakuacyi Wawelu nie otrzymała jeszcze po dzień zamknięcia sprawozdania Najwyższego zatwierdzenia,

Ustawa o uwolnieniu budynków, mieszczących zdrowe i tanie mieszkania dla robotników od dodatków autonomicznych do podatku domowo-czynszowego i domowo-klasowego

W załatwieniu sprawozdania Komisyi podatkowej o przedłożeniu rządowem z projektem ustawy krajowej w ulgach podatkowych dla mieszkań robotników uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 30. grudnia 1902 ustawę o uwolnieniu budynków wymienionych w ustawie państwowej z 8. lipca 1902 Dz. p. p. Nr. 144 a mieszczących zdrowe i tanie mieszkania dla robotników od krajowych i powiatowych dodatków do podatku domowo-klasowego i domowo-czynszowego i od 5% podatku od dochodu z domów czasowo wolnych od podatku jak niemniej od połowy dodatku gminnego do tych podatków.

Ustawa ta uzyskała sankcyę Najwyższem postanowieniem z dnia 18. marca 1903.

Projekt ustawy o uwolnieniu od dodatków krajowych i gminnych 181 domów we Lwowie jakie w miejsce istniejących będą nowo, dla celów asanacyjnych w okresie 10-letnim wybudowane.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi budżetowej o projekcie Wydziału krajowego w przedmiocie ulg podatkowych dla nowo budowanych we Lwowie domów w celach asanacyjnych uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 31. października 1903 ustawę o czasowem uwolnieniu od dodatków krajowego i gminnego do podatku domowo-czynszowego tych budowli, które w celu poprawy stosunków zdrowotnych będą we Lwowie nowo zbudowane w miejsce 181 domów przeznaczonych ua zburzenie a uwolnionych na podstawie ustawy państwowej z dnia 27. sierpnia 1903 Dz. p. p. Nr. 185 od podatku domowo-czynszowego.

Po dzień zamknięcia sprawozdania ustawa powyższa nie uzyskała Najwyższego zatwierdzenia.

II. Inne sprawy departamentu II-go.

Uchwała w sprawie zamknięcia rachunków funduszów budżetem objętych za lata 1900, 1901 i 1902.

Uchwałą z dnia 3. listopada 1903 udzielił Wysoki Sejm absolutoryum z rachunków funduszu krajowego, funduszów dotowanych ze Skarbu krajowego, tudzież funduszów samoistnych budżetem objętych, złożonych za lata 1900, 1901 i 1902, która to uchwała objęła także absolutoryum dla c. k. krajowej Rady szkolnej z działu wydatków krajowego funduszu szkolnego za te lata.

O tej uchwale zawiadomiono interesowanych pismem z dnia 17. listopada 1903 l. 102406.

Rezolucya Wysokiego Sejmu o wniosku posła Mazikiewicza o uwolnieniu domów włościańskich i małomieszczańskich dwu najniższych klas podatkowych od wszelkich dodatków autonomicznych na czas uwolnienia ich od państwowego podatku domowo-klasowego, o ile domy te kryte są materyałem ogniotrwałym.

Załatwiając wniosek posła ks. Mazikiewicza i towarzyszy o uwolnieniu domów włościańskich i małomieszczańskich dwu najniższych klas podatkowych tj. XV. i XVI. od wszelkich dodatków autonomicznych na czas uwolnienia ich od państwowego podatku domowo-klasowego, o ile domy te kryte są materyałem ogniotrwałym, Wysoki Sejm uchwałą z dn. 3. listopada 1903 polecił Wydziałowi krajowemu sprawę tę zbadać, uwzględnić przy tem domy ogniotrwałe kryte nie murowane i z wyniku badań zdać sprawę.

Wydział krajowy pragnąc przedewszystkiem poznać efekt finansowy, jakiby się łączył z ewentualnem uwolnieniem tych domów od dodatku krajowego i dla skarbu krajowego i dla właścicieli domów, zażądał od c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu odnośnych dat, które wykazują, że było w ogóle bez względu na materyał, jakim je pokryto, uwolnionych domów od podatku domowo-klasowego

w r. 1900	w XV. klasie	395,	w XVI. klasie	543,	razem	938
w r. 1901	„	402,	„	421,	„	823
w r. 1902	„	546,	„	616,	„	1162

Ponieważ domy w klasie XV. opłacają podatek państwowy w kwocie 3·40 K, a domy w klasie XVI. w kwocie 3 K i 1·50 K, 60% dodatek krajowy wynosił w r. 1902 kwotę 2.220·84 K i tyleby wynosił w razie ewentualnego uwolnienia ubytek w dochodach funduszu krajowego, gdyby uwolnienie to przyznano wszystkim bez wyjątku nowym domom, nie biorąc wcale względu na materyał, jakim są kryte. Taką samą mniej więcej kwotę wynoszą dodatki powiatowe i gminne.

Właścicielom zaś powyższych domów przyniosłoby ewentualne uwolnienie od wszelkich autonomicznych dodatków do państwowego podatku domowo-klasowego rocznie kwotę mniej więcej 3·40 K, względnie 3·00 K względnie 1·50 K, przyjmując, że wszystkie autonomiczne dodatki wynoszą 100% podatku państwowego.

Ponieważ zaś — zdaniem Wydziału krajowego — zysk w rocznej kwocie K, 3·40, 3·00 względnie 1·50 nikogo nie może zachęcić do ogniotrwałego krycia swego domu, coby było celem uwolnienia, Wydział krajowy nie

może doradzać Wysokiemu Sejmowi uwolnienia powyższych domów od opłacania dodatków autonomicznych do podatku domowego, o ile są kryte materyałem ogniotrwałym.

Petycya gm. Sokal o odpisanie dodatków krajowych do podatku zarobkowego z prawa propinacyi.

Uchwałą z dnia 3. listopada 1903 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego sprawozdania petycyę gm. Sokal o odpisanie dodatków krajowych do podatku zarobkowego od dochodu z prawa propinacyi za lata 1898 do 1902 włącznie.

Równocześnie z wniesieniem petycyi tej do Wysokiego Sejmu, a mianowicie dnia 19. września 1903 odniósł się Wydział powiatowy w Sokalu imieniem gminy m. Sokala z prośbą do Wydziału krajowego o odpisanie wspomnianych dodatków do wymierzonego gminie za lata 1898 do 1902 podatku zarobkowego z dochodu za wydzierżawienie prawa propinacyi, a to w kwocie 9.511 K, motywując żądanie przykrem położeniem majątkowem gminy, jakie po pożarze tego miasta nastało. Zarazem zawiadomił Wydział powiatowy Wydział krajowy, że gmina wniosła przeciw wymiarowi podatku rekurs.

Załatwiając wówczas tę prośbę Wydział krajowy oznajmił reskryptem z dnia 9. października 1903 l. 84.674 Wydziałowi powiatowemu, że prośby tej uwzględnić nie może, gdyż nie znachodzi tytułu, któryby go w granicach kompetencyi do tego upoważniał. Zarazem upraszał Wydział krajowy c. k. Dyrekcyę skarbu, ażeby w czasie właściwym doniosła Wydzialowi krajowemu, z jakim skutkiem załatwione zostały wniesione przez gminę rekursy.

Gdy pismem z dnia 21. kwietnia 1903 l. 45.848 c. k. Dyrekcya skarbu zawiadomiła, że rekursy gminy jako nieuzasadnione odrzucono, oznajmił Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu, że wobec prawnego istnienia przypisu podatku zarobkowego nie może zwolnić gminy od przypisanego do tego podatku dodatku krajowego.

Rezolucya do Rządu o przestrzeganie przepisów co do uwolnienia budynków Rad powiatowych od podatku domowo-czynszowego i klasowego

Wskutek rezolucyi Wysokiego Sejmu z dnia 18. września 1903 wzywającej Rząd o wydanie odpowiednich poleceń c. k. Władzom skarbowym, ażeby przysługujące budynkom Rad powiatowych (o ile budynki te na cele publiczne i administracyjne są użyte) uwolnienie od podatku domowo-czynszowego i klasowego ściśle stosowały — zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 9. grudnia 1903 l. 15.077, że c. k. Ministerstwo finansów reskryptem z dnia 14. listopada 1903 l. 72.683 poleciło podwładnym urzędom skarbowym, ażeby od 1. stycznia 1904 nietylko te ubikacye w budynkach Rad powiatowych od podatków domowych uwalniały, które są przeznaczone na cele urzędowe, jak biura, kasy itp., ale także i te lokale, które urzędnicy i służba powiatu dla urzędowego użytku lub in partem salarii zajmują.

Wobec tego, że odtąd domom takim nie będzie wcale przypisywany państwowy podatek, że zatem odpadnie podstawa do wymierzenia i przypisania dodatków autonomicznych, zażądał Wydział krajowy pismem z dnia 1. maja 1904 l. 12.932 od c. k. kraj. Dyrekcyi skarbu, ażeby co do takich budynków względnie lokali Władze skarbowe zaniechały przypisywania dodatków autonomicznych.

Według pisma c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z 6. czerwca 1904 l. 56.514 powyższy reskrypt ministeryalny został zakomunikowany okólnikiem c. k. Dyrekcyi z tej samej daty wszystkim c. k. urzędom podatkowym i Administracyi podatków we Lwowie i Krakowie z uwagą, że w analogicznych wypadkach przysługuje takim budynkom również stałe uwolnienie od dodatków autonomicznych.

O tych postanowieniach zawiadomiono wszystkie Wydziały powiatowe.

Rezolucya do Rządu w sprawie ulg w opodatkowaniu i obłożeniu opłata-

Na uchwaloną przez Wysoki Sejm dnia 12. października 1903 rezolucyę, wzywającą Rząd do zmienienia istniejących ustaw i rozporządzeń o opodatkowaniu spirytusu ze względu na zniżenie ceny spirytusu denaturowanego, a mianowicie co do zniesienia opłaty kontrolnej i poboru akcyzy miejskiej, od spirytusu denaturowanego, oraz zniesienia taryfy kolejowej dla tego artykułu,

mi spirytusu denaturowanego.

otrzymał Wydział krajowy od c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomienie, że uchwała powyższa została przedłożoną pp. ministrom skarbu i kolei, że jednak decyzya ministeryalna jeszcze w tej sprawie nie nadeszła.

Odbywanie się targów i jarmarków w niedziele i uroczyste święta katolickie.

Załatwiając sprawozdanie komisyi administracyjnej o wniosku posła Milana w sprawie odbywania w święta targów i jarmarków powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 19. lutego 1898 następującą uchwałę:

Sejm wzywa c. k. Rząd, aby w miarę możności usuwał przeszkody w święceniu świąt, a w szczególności nie dozwalał na odbywanie targów i jarmarków w uroczyste święta katolickie.

Wskutek powyższej uchwały Wysokiego Sejmu, jakoteż skutkiem kilkakrotnego przypominania tej sprawy c. k. Namiestnictwu przez Wydział krajowy (pismami lw $37.379/_{00}$, lw $62.879/_{00}$, lw $6.817/_{01}$) wydało c. k. Namiestnictwo dnia 20. maja br. (L. $11931/_{00}$) okólnik do starostw z przypomnieniem, że według dekretu kancelaryi nadwornej z 29. maja 1807 targi i jarmarki w niedziele i uroczyste święta katolickie odbywać się nie mogą, a gdyby na dzień targowy, lub jarmarczny przypadała niedziela lub święto, tark względnie jarmark musi być przełożony na następny dzień powszedni; wyjątkowo tylko mogą się odbywać targi i jarmarki w niedziele i uroczyste święta wtedy, jeśli na to pozwala specyalna koncesya lub przywilej.

W sprawie dodatków krajowych do podatku państwowego

Jakto już w zeszłorocznem sprawozdaniu Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi przedstawił, oparła się o Trybunał administracyjny kwestya, czy ustawa z 18. lipca 1893 Nr. 38 Dz. u. i r. kr. z 1893 uwalniająca budowle, które w celu poprawy stosunków zdrowotnych m. Lwowa będą nowo zbudowane w miejsce 181 domów wykazanych przez Magistrat, „od dodatku do podatku dla funduszu krajowego“ — uwalnia te budowle także od dodatku do 5%-owego podatku państwowego, które opłacają domy wolne od podatku państwowego. Wydział krajowy orzekł, że dodatek krajowy do 5%-owego podatku państwowego ma być opłacany, a Trybunał administracyjny w obu przypadkach, które skutkiem odwołania się stron przeszły pod jego orzecznictwo, podzielił zdanie Wydziału krajowego i odrzucił zażalenia stron jako nieuzasadnione.

Petycya gminy m. Przeworska o uwolnienie od dodatku krajowego do podatku domowo-czynszowego domów nowo wybudowanych, przebudowanych i dobudowanych.

Nad sprawozdaniem kraj. komisyi podatkowej z petycyi gminy m. Przeworska o uwolnieniu od dodatku krajowego domów nowo wybudowanych, przebudowanych i dobudowanych w tem mieście, nie powziął Wysoki Sejm żadnej uchwały. Wydział krajowy tedy, któremu ta sprawa przypadła do załatwienia, orzekł, że Przeworsk jako należący do rzędu „miast“, ma jako taki prawo korzystania z dobrodziejstwa uchwały sejmowej z 28. września 1868 Nr. 20. Dz. u. i rozp. kraj.. którą uwolniono domy „w miastach“ nowo wybudowane, przebudowane i dobudowane od płacenia dodatku krajowego do podatku domowo-czynszowego na ten sam przeciąg czasu, przez który w moc obowiązujących ustaw nie będą pociągane do opłaty podatku domowego dla Skarbu państwa. Wydział krajowy (pismem z dnia 24. listopada 1903 Lw. 105.015/03 zażądał tedy od c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, by poleciła odnośnym organom zastosować powyższą uchwałę sejmową z r. 1868 także do nowo wybudowanych i przebudowanych i dobudowanych domów w Przeworsku.

Sprawa rozdawnictwa stypendyów i pożyczek z fundacyi śp. z hr. Golejewskich Czarkowskiej

Od chwili wejścia w życie fundacyi stypendyjnej i zapomogowej dla rzemieślników i przemysłowców im. Feliksy Maryi z hr. Golejewskich Czartowskiej toczył się między obecnym kuratorem fundacyi a Wydziałem krajowym, jako władzą zarządzającą fundacyą spór co do sposobu wykonywania prawa prezenty i nadawania stypendyów i pożyczek z tej fundacyi, a to z powodu odmiennej interpretacyi postanowień art. XIII. i XVII. aktu fundacyjnego, odnoszących się do prawa prezentowania kandydatów i nadawania im stypendyów, jakoteż innych postanowień tego aktu w związku z tą sprawą zostających.

I tak: podczas gdy Wydział krajowy, opierając się na postanowieniu Art. XIII., które „zastrzega kuratorowi rozdawanie stypendyów i pożyczek na podstawie ułożonego przez Wydział krajowy dla każdego stypendyum i każdej pożyczki terna z pomiędzy zgłaszających się kandydatów“, domagał się, by kurator tylko z pośród umieszczonych w poszczególnych ternach kandydatów dokonywał wyboru — twierdził kurator, że bynajmniej nie jest związany propozycyą ternalną Wydziału krajowego i że przysługuje mu prawo nadawania stypendyów i pożyczek nie umieszczonym w ternie, a znajdującym się w tabeli kwalifikacyjnej wszystkich kandydatów, którą to tabelę Wydział krajowy obowiązany jest kuratorowi wraz z propozycyą przesyłać.

Zarazem kwestyonował kurator sposób układania propozycyi ternalnej a mianowicie kwestyonował, czy Wydziałowi krajowemu wolno proponować tych samych kandydatów w kilku ternach lecz na różnych miejscach, czy też winien Wydział krajowy układać każde poszczególne terno z całkiem różnych kandydatów.

W r. 1901 odniósł się kurator z prośbą do c. k. Namiestnictwa, jako najwyższej władzy fundacyjnej w kraju o rozstrzygnięcie powyższych spornych kwestyi.

Gdy c. k. Namiestnictwo rezolucyą z dnia 17. lutego 1902 l. 2401 orzekło, że Wydział krajowy nie jest wprawdzie w układaniu tern ograniczony, że jednak kuratorowi przysługuje prawo nadawania stypendyów i pożyczek także kandydatom w ternach nie umieszczonym, wniósł Wydział krajowy pismem z dnia 4. marca 1902 l. 14.919 rekurs do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, które wziąwszy za podstawę rozstrzygnięcia nietylko treść obowiązującego aktu fundacyjnego, lecz także i wszelkie antecedencye historyczne powstania fundacyi, uchyliło reskryptem z dnia 13. października 1902 l. 41.964 zaczepioną decyzyę c. k. Namiestnictwa i orzekło, że prawo posiadacza fideikomisu nadawania stypendyów i pożyczek ograniczone jest do kompetentów umieszczonych w ternach przez Wydział krajowy proponowanych.

Przeciw temu orzeczeniu wniósł kurator zażalenie do Najwyższego Trybunału administracyjnego, który orzeczeniem z dnia 20. kwietnia 1904 l. 4.060 zażalenie to jako nieuzasadnione odrzucił, uznając tem samem interpretacyę Wydziału krajowego w zasadniczej kwestyi nadawania stypendyów i pożyczek za słuszną.

Zarazem odmówił Trybunał żądaniu w zażaleniu postawionemu o rozstrzygnienie drugiej kwestyi spornej, a to sposobu układania propozycyi ternalnej, motywując odmowę tem, że kurator we właściwym czasie nie opugnował odnośnego orzeczenia c. k. Namiestnictwa, a dalsza instancya t. j. c. k. Ministerstwo nie miało obowiązku z urzędu tej sprawy rozstrzygać, z drugiej jednak strony zaznacza c. k. Trybunał, że przez to orzeczenie nie traci kurator możności dochodzenia swych pretensyi co do układania tern, gdyż obecne orzeczenie Trybunału rozstrzyga zasadniczą kwestyę, że kurator jest związany ternem Wydziału krajowego.

Wskutek tego orzeczenia powstał nowy stan prawny, wobec którego dopuszczalnem jest wznowienie sporu o sposób układania tern.

Sprawa ochrony interesów przemysłu krajowego wobec zmiany austro-węgierskiej autonomicznej taryfy cłowej i odnowienia traktatów handlowych.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. października 1903 powziętej na wniosek p. Kozłowskiego i towarzyszy z dnia 30. grudnia 1901, w sprawie zajęcia się ochroną krajowej produkcyi wobec zmiany austro-węgierskiej autonomicznej taryfy cłowej i odnowienia traktatów handlowych, departamentowi II. Wydziału krajowego przypada w udziale sprawa ochrony przemysłu i górnictwa krajowego.

Ażeby sobie zdać sprawę, jakie stanowisko winien kraj zająć wobec zmiany taryfy celnej i odnowienia traktatów handlowych, należało zbadać, jaki wpływ wywierały dotychczasowe cła na warunki bytu naszego górnictwa i przemysłu, jakie są potrzeby i postulaty oraz jakie grożą niebezpieczeństwa. W pierwszym rzędzie należało zbadać dotychczasowe usiłowania korporacyi powołanych do czuwania nad interesami produkcyi przemysłowej kraju, które brały udział w przygotowaniu austro-węgierskiej taryfy autonomicznej, ich żądania wraz z motywami, oraz dotychczasowe tychże rezultaty czy zawody.

Zasięgnąwszy opinii krajowej komisyi przemysłowej, zaproszono dla przeprowadzenia zleconej przez Sejm ekspertyzy cłowej do stałego współudziału Izby handlowo-przemysłowe oraz Centralny Związek gal. przemysłu fabrycznego, które przez swych delegatów miały zarazem dopomagać do wyboru ekspertów z kół fachowych oraz w przesłuchiwaniu tychże. Przy współudziale też delegatów Izb handlowo-przemysłowych i Centralnego Związku gal. przemysłu fabrycznego odbyła się w marcu b. r. w departamencie II. ekspertyza, do której zaproszono kilkudziestu wybitnych przedstawicieli przemysłu krajowego. Niektórzy przemysłowcy przysłali pisemnie życzenia. Niestety udział przemysłowców nie odpowiadał w zupełności życzeniom Wydziału krajowego.

Przemysł został podzielony na 10 grup i ankieta odbyła się na dziesięciu posiedzeniach pod przewodnictwem członka Wydziału krajowego, śp. Tadeusza Romanowicza lub Dr. T. Rutowskiego.

Grupy przemysłowe zostały ustanowione, jak następuje:

I. Przemysł naftowy, produkcya surowa ropy i wosku ziemnego, przemysł rafineryjny, wyrób oleju świetlanego i płodów ubocznych, odpadków i smar.

II. Przemysł drzewny, wyroby rżnięte i tarte, wyrób progów kolejowych, klepek, posadzek i parkietów, fornirów, listew, stolarstwa budulcowego, mebli stolarskich i giętych, wyrób artykułów toczonych.

III. Przemysł wyrobów z mięsa, masarstwo, wyrób konserw mięsnych i roślinnych.

IV. Przemysł piwowarski, wyroby trunków spirytusowych, rozolisów, likierów, octu.

V. Przemysł chemiczny:

A) przemysł przetworów soli kuchennej, soli potazowych, produktów pogazowych, kwasu siarkowego.

B) mydlarstwo, wyrób świec, olejów, smar, tłuszczów sztucznych.

C) wyrób nawozów sztucznych, kleju, lakierów, farb, olejów eterycznych, perfum, esencyi, drogueryi i preparatów aptekarskich.

D) zapałek, środków wybuchowych.

VI. Przemysł keramiczny, wyrób cementu, wapna hydraulicznego, — cegieł, kafli, terrakot, — rur i ścieków wszelkiego rodzaju, — kamionek, majolik, szkła i wyrobów szklanych.

VII. Przemysł garbarski, sprawa skór surowych, garbników, przemysł białoskórniczy, — szewstwo, rymarstwo, wyrób pasów maszynowych, rękawicznictwo i galanterya skórzana.

VIII. Przemysł papierowy, wyrób drzewnika, celulozy, papieru i konfekcyi papierowej.

IX. Przemysł tkacki, lniany, bawełniany, wełniany, wyrób der koców, wyrób kilimów, — wyroby powroźnicze.

X. Przemysł metalowy, wyroby z żelaza, lane, kute, — wyrób, maszyn i narzędzi rolniczych i wiertniczych, kotłów i aparatów, wyrób wozów, powozów, wyrób wagonów.

Za podstawę ekspertyzy służył następujący kwestyonaryusz dla ekspertyzy w sprawie cłowej taryfy autonomicznej i odnowienia traktatów handlowych.

Górnictwo i przemysł.

Pytania ogólne dla wszystkich grup i gałęzi przemysłu.

A) Ochrona celna targu wewnętrznego Monarchii Austro-Węgierskiej.

Czy produkcya krajowa gałęzi przemysłu stojącej na porządku dziennym ekspertyzy potrzebnje ochrony celnej na targach wewnętrznych Monarchii Austro-Węgierskiej.

Jaki wpływ wywierały dotychczasowe cła na warunki bytu krajowej produkcyi w stosunku do produkcyi zagranicznej.

Jaki wpływ wywierały dotychczasowe cła na warunki bytu krajowej produkcyi w stosunku do produkcyi innych krajów Austro-Węgierskiej Monarchii.

Czy potrzebną jest zmiana, względnie podwyższenie ceł?

Czy jest dopuszczalne obniżenie ceł wchodowych, względnie, gdyby obniżenie miało nastąpić, jaką taryfę należy uważać za ostateczną granicę obniżenia?

Czy projektowana przez c. k. Rząd nowa taryfa autonomiczna jest odpowiednia? Jeżeli nie, do jakich zmian należy dążyć?

Czy w razie konieczności ustępstwa przy zawarciu traktatów handlowych ustępstwa te mają być przyznane jedynie pewnym krajom zagranicznym, czy też mogą być rozciągnięte także na inne w drodze przyznania stanowiska najbardziej uwzględnionego państwa (Meistbegünstigung)? Czy w interesie krajowej produkcyi jest wskazanem, ażeby pewne kraje zagraniczne zostały wykluczone od korzystania z tego stanowiska najbardziej uwzględnionego państwa, i które to są kraje?

Czy projektowana taryfa autonomiczna odpowiada potrzebom tej gałęzi przemysłu co do przywozu z zagranicy:

1. surowych materyałów?
2. materyałów pomocniczych i półfabrykatów?
3. maszyn i narzędzi?

Czy w razie niemożebności uzyskania korzystniejszej taryfy cłowej na wytwory przemysłowe tej gałęzi przemysłu nie należy dążyć do kompensaty na innem polu, n. p.: co do ułatwień importu surowców, półfabrykatów lub maszyn i narzędzi?

B) Ułatwienia taryfowe w traktatach handlowych dla zbytu krajowego przemysłu za granicą.

Czy produkcya krajowa tej gałęzi przemysłu ma zbyt poza granicami kraju, względnie czy w razie korzystnych taryf lub innych warunków ten zbyt mieć by mogła?

Jakie są stałe i przejściowe targi zbytu zagranicznego, do których krajów zagranicznych jest możliwy i pożądany zbyt?

Jak wysoki jest dotychczasowy wywóz krajowej produkcyi za granicę, względnie, jakim mógłby stać się wywóz krajowej produkcyi w razie korzystnych traktatów handlowych?

Jakich warunków taryfowych należy domagać się dla eksportu przy zawieraniu nowych traktatów handlowych z zagranicą?

Pod jakimi warunkami mógłby nasz eksport się podnieść?

W razie jakich taryf autonomicznych zagranicznych byłby nasz eksport zagrożony, względnie ustać by miał? Uprasza się o cyfry ile możności ścisłe.

Gdyby obniżenie zagranicznego cła nie dało się osiągnąć a jest niebezpieczeństwo jeszcze dalszego podwyższania, czy jest pożądanem przynajmniej związanie taryfy zagranicznej traktatem na pewien przeciąg czasu?

Czy z punktu widzenia krajowej produkcyi nie jest pożądane uzyskanie w zagranicznej taryfie jakich podziałów taryfowych i uzyskanie ulg w tych nowych pozycyach?

Czy nie należy dążyć do traktatowego ubezpieczenia interpretacyi poszczególnych pozycyi taryfowych, ażeby się ubezpieczyć od dowolnego ich tłómaczenia? Jakie są pod tym względem dotychczasowe doświadczenia?

Jakie są inne warunki eksportu zagranicznego i w jakim kierunku dążyć należy przy odnawianiu traktatów celem zabezpieczenia lub umożliwienia eksportu zapomocą innych udogodnień oprócz taryf celnych?

C) Spostrzeżenia, życzenia i żądania nieprzewidziane ogólnym kwestyonaryuszem.

Na podstawie ekspertyzy został wypracowany załączony memoryał Wydziału krajowego do Koła polskiego i c. k. Rządu.

Zważywszy, że memoryał publiczny nie mógł uwzględniać wymogów taktyki, ani jawnie traktować kwestyi postulatów ostatecznych, a pożądanych lub nadających się do kompromisowego traktowania lub wyrównania w drodze kompromisów, Wydział krajowy wydelegował Dr. Tadeusza Rutowskiego do Koła polskiego celem uzupełnienia memoryału i dania różnych wyjaśnień.

Dr. Rutowski wziął udział w konferencyach komisyi Koła polskiego w Wiedniu dla spraw traktatowych, wspólnie z dyrektorem kraj. centr. Związku fabrycznego br. Dr. Battaglią oraz przedłożył żądania kraju w Ministerstwie handlu JE. szefowi sekcyi Stibralowi na konferencyi, w której brali udział poseł Dr. Kolischer i br. Battaglia.

Komisya Koła polskiego przyjęła do wiadomości życzenia i postulaty kraju, godząc się na zajęte przez Wydział krajowy stanowisko zarówno co do żywotności i stopnia wartości postulatów oraz co do dróg i środków taktycznych.

JE. szef sekcyi Stibral na dłuższej konferencyi przyjął do wiadomości życzenia kraju, uzupełnione poza ramy memoryału, zwłaszcza co do postulatów odnoszących się do traktatu handlowego z Rosyą i zajął wobec nich stanowisko ze wszech miar przychylne.

Aleg. Załączamy */. memoryał Wydziału krajowego.

Oddzielne sprawozdania Departamentu II.

W oddzielnych przedłożeniach zdaje Wydział krajowy sprawę z czynności Departamentu II.:

1) w zakresie przemysłu krajowego łącznie ze sprawozdaniem krajowe komisyi dla spraw przemysłowych;
2) w sprawach górniczych;
3) w sprawach krajowej sprzedaży soli;
4) w sprawie poboru krajowej opłaty konsumcyjnej od piwa.

MEMORYAŁ
Wydziału krajowego
w sprawie taryfy autonomicznej i odnowienia traktatów handlowych co do wyrobów przemysłu.

Projektowana celna taryfa autonomiczna, wywołana powszechno-światowym prądem celnej polityki ochronnej, a zwłaszcza taryfą autonomiczną niemiecką, stwarza nowe podstawy dla polityki celnej Monarchii. Jest ona śmiałym krokiem naprzód w kierunku ochrony celnej dla produkcyi krajowej, podnosi na całej linii cła od wyrobów przemysłu, utrudniając znakomicie przywóz obcych wytworów, umożliwiając przemysłowi królestw i krajów Monarchii utrzymanie wewnętrznych targów i uzyskanie korzystniejszych warunków wewnętrznego zbytu.

Nie może ulegać wątpliwości. że dla przemysłu rozwiniętego krajów austryackich przyniesie to nie małe korzyści, które będą niepospolitym nabytkiem, jeżeli dla gałęzi przemysłu produkującego na wywóz Monarchia zdobędzie w traktatach warunki odpowiednie.

Nie da się też zaprzeczyć, że w pewnej mierze z tej ochrony celnej korzystać będą i kraje dążące do zaszczepienia przemysłu; oczywiście co do gałęzi przemysłu, które mają wasunki powstania i rozwoju.

Nie wolno jednak z punktu widzenia ogólno krajowego ekonomicznego interesu pominąć względów, które ryczałtowe to podniesienie ceł na wyroby przemysłowe, a z niem konieczne podrożenie artykułów konsumowanych, a nie produkowanych w danym kraju, nakazują uważać za ciężar, który spada na kraj.

W takiem położeniu jest kraj nasz. Siedmiomilionowy kraj, z dawien dawna skazany na konsumowanie wyrobów przemysłu krajów austryackich o z dawna rozwiniętym przemyśle, długo istna kolonia do eksploatowania przez bogate w kapitał i przemysł kraje, czyni wszelkie usiłowania, by pójść także na drogę uprzemysłowienia. Usiłowania kraju i Sejmu są poważne i wzmagają się. Niestety zaniedbania przeszłości, wręcz niechętna uprzymysłowieniu Galicyi ekonomiczna polityka państwowa, administracyjna, podatkowa, taryfowa, która od niedawna dopiero ulega zmianie, czynią proces ten przeobrażenia bardzo powolnym.

Kraj jest i będzie jeszcze bardzo długo wielkim konsumentem dla wielu gałęzi austryackiego przemysłu, największym na targach wewnętrznych, — z korzyści, jakie przynieść może nowa wydatna ochrona cłowa korzystać nie może, a poniesie tylko jej ofiary.

Takich ofiar domaga się taryfa autonomiczna dla poparcia i ochrony przemysłu tkackiego i konfekcyjnego, garbarstwa i wyrobu obuwia, przemysłu metalowego, zwłaszcza całego przemysłu żelaznego od surowca i żelaza materyałowego po jego wszelakie prze-

twory, szeregu gałęzi przemysłu chemicznego. Ludność siedmiomilionowa, rolnictwo, leśnictwo, przemysł naftowy, miasta zapłacą ochronę, jakiej dozna szereg gałęzi przemysłu przemysłowych krajów Monarchii.

Nie może więc ulegać żadnej wątpliwości, że ofiary wymagane dziś od kraju, mogą być jedynie w takim razie wzięte na barki kraju, jeżeli znajdują kompenzatę w korzyściach, w opiece dla tych gałęzi produkcyi krajowej, które jej potrzebują; jeżeli kraj znajdzie w nich widoki rozwoju szeregu gałęzi przemysłu, które powinny się rozwinąć w kraju, jeżeli polityka handlowa państwa zaopiekuje się z równą skrupulatnością gałęźmi galicyjskiej produkcyi eksportowej, jak to zwykła czynić dla produkcyi innych krajów, jeżeli zdoła dla tych gałęzi produkcyi surowej i przetwórczej zdobyć możliwe warunki warunki pozakrajowego zbytu.

Bez tych kompenzat, bez umożliwienia eksportu naszej produkcyi leśnej i bydlęcej wraz z gałęźmi przemysłu o nie opartego, bez pomocy dla naszego przemysłu naftowego, ofiary wymagane na rzecz przemysłowych krajów austryackich byłyby z punktu widzenia interesów naszego kraju wręcz niemożliwe do poniesienia.

Przechodzimy do najważniejszych gałęzi przemysłu.

Drzewo.

Kwestya eksportu drzewa jest dla tej połowy monarchii pierwszorzędnego znaczenia, decyduje o tem, czy bilans handlowy jest czynny czy bierny. I dla naszego kraju ma olbrzymie znaczenie. To też z punktu widzenia opóluych interesów kraju, a zwłaszcza interesów właścicieli ziemi, Wydział krajowy już wypowiedział swoją opinię w poprzednim memoryale.

Dążenie do obniżenia ceł niemieckich, a zwłaszcza różnicy pomiędzy cłem na drzewo krągłe, a cłem na drzewo tarte jest postulatem żywotnego znaczenia, a dla nas stanowić musi w najwyższej mierze o wartości traktatu. W uzupełnieniu przesłanych uwag na podstawie ekspertyzy agrarnej, dołączamy uwagi z punktu widzenia przemysłu drzewnego, na podstawie ekspertyzy co do warunków bytu licznych gałęzi przemysłu drzewnego.

Jednogłośną jest opinia, że różniczkowanie ceł niemieckich, którego dążeniem jest ograniczenie lub wykluczenie importu artykułów przemysłu, a ułatwienie dostawy surowego materyału drzewnego dla przemysłu drzewnego Niemiec, zdolnego zatrudnić dziesiątki tysięcy rąk i dać możność rozwoju wszelakim gałęziom przemysłu drzewnego w Niemczech będzie wręcz zgubnem dla przemysłu drzewnego w Austryi.

Już istniejąca „Spannung“ między cłem na krąglaki, a na drzewo tarte utrudniała eksport tegoż — nowa taryfa z jej „rozpiętością“ jeszcze podniesioną musi stać się wręcz zgubną dla przemysłu.

Podniesione cło daje się w pewnej mierze tylko zwalczać różnicą frachtową, to też w miarę podniesienia cła odsuwa się możliwość eksportu taniego materyału i szlachetniejszych przetworów drzewnych. Cło niemieckie uniemożliwia eksport tarcic z odległości mniejszej niż 400—450 *klm.*

Według ścisłych obliczeń każde podwyższenie cła o 20 mk. odsuwa tę możliwość o 75 *klm.* To znaczy, że cło niemieckie na wyroby tarte uniemożliwia ich eksport do Niemiec z całej zachodniej i środkowej Galicyi.

Więc dążenie, ażeby tę „Spannung“ zamierzoną w stosunku 20 : 80 mk. zredukować co najwyżej do stosunku 1 : 3 musi być postulatem imperatywnym. Toż samo ma się ze szlachetniejszymi przetworami jak parkiety, ramy do okien, odrzwia etc., co by się spotkało z jeszcze większemi trudnościami wobec wyraźnej dążności Niemiec protegowania własnego przemysłu i ułatwiania mu dowozu surowca. Podobna tendencya wyraża się w wolności od cła klocków na celulozę, a cłem na masę papierową i celulozę.

Nafta i wosk ziemny.

Produkcya nafty galicyjskiej robi z każdym rokiem olbrzymie postępy, wysunęła produkcyę górniczą tego kraju na jedno z naczelnych miejsc w Austryi, ruguje obce im-

porty i pcha się na targi zagraniczne. Ostatnie dwa lata znaczyły olbrzymi krok naprzód, produkcya się prawie podwoiła z 4·5 milionów ctn. mtr. w r. 1901 wzrosła do 7·2 milionów w r. 1903, a rezultaty Borysławskie zapowiadają nowe sukcesy.

Konsumcya wewnętrzna Austryi wynosi 2·25 milionów ctn. mtr., na co potrzeba 4 5 mil. ctn. surowca, pozostaje na eksport 3 miliony. Ten eksport zdobyty n. p. do Niemiec wynosi już 500.000 ctn., a potrzeba 1,500.000 eksportować.

Znaczenie ekonomiczne wzrasta ciągle. Podatek naftowy przynosi *ca* 30,000.000 K. Wartość faktyczna nafty i t. zw. „ubocznych" produktów, które zamieniły się w pierwszorzędne gałęzie produkcyi jak parafina, oleje smarowe, benzyna wynosi przeciętnie (bez podatku) 115,000.000 K.

W razie przeróbki całej surowej produkcyi ropy z r. 1903 w kraju i państwie więc 7 milionów ctn. tak się ten przemysł przedstawia:

Nafta . . .	3,500.000	cntm	a 35 K.	(z podatkiem)	125,500.000 K
benzyna . .	350.000	„	„ 15	„	5,250.000 „
parafina . .	350.000	„	„ 50	„	17,500.000 „
oleje smarowe	700.000	„	„ 15	„	10,500.000 „
olej niebieski	700.000	„	„ 3	„	2,100.000 „
koks . . .	210.000	„	„ 3	„	630.000 „
					161,480.000 K

Otóż gałęź przemysłu i górnictwa, któraby mogła być złotodajną dla kraju, pierwszorzędnym czynnikiem ekonomicznym w Austryi, laboruje na brak zbytu. Walka konkurencyjna z naftą amerykańską i kaspijską, po części i rumuńską, coraz większa trudność zbytu dla nafty samej a zwłaszcza jej derywatów, które się już produkuje w olbrzymich ilościach, zmuszają do postawienia kwestyi zdobycia targów sąsiednich na pierwszem miejscu.

Tymczasem n. p. nafta rosyjska dzięki korzystnym taryfom kierunkowym dostaje się za teren niemiecki terytoryalnie nam daleko bliższy i nam się należący.

Powstaje więc już kwestya nie tylko eksportu rafinady, najpożądańszego ale w danym razie nawet ropy, nie jako surowca dla wyrobu destylatu za granicą monarchii, coby było ze szkodą możliwości zarobku przemysłowca i robotnika, ale ropy jako opału.

Eksport benzyny i parafiny staje się kwestyą więcej niż rentowności górnictwa naftowego. Destylacya daje 5% benzyny, dla której monarchia nie ma dostatecznego konsumenta. Część używa się do wyrobu zapalnej nafty, ze szkodą skarbu (od oleju solarowego, połowy mieszaniny nie płaci się podatku). Część idzie do Niemiec i tam rafinowana idzie nawet do Rosyi.

Eksport benzyny, której mamy do 350.000 ctn., wynosił:

w r. 1902 . . .	138.736	„
w r. 1903 , . .	139.638	„

Tymczasem Niemcy podnoszą już i tak wielkie cło na benzynę z 6 mrk. na 10 mrk., zaś rosyjskie cło wynosi 27 K. 91 h.

Uzyskanie więc zniżenia ceł na benzynę do Niemiec i Rosyi jest pożądane.

Gorzej jeszcze z parafiną. Ropa galicyjska, zwłaszcza nowsze kopalnie, borysławska jest bardzo bogata w parafinę, przeciętna zawartość parafiny 5%, w borysławskiej 7%. Możemy więc dysponować 350.000 ctn. mtr. Sama ropa borysławska przy 5,000.000 ctn. daje 250.000 ctn. parafiny. Tymczasem jeszcze w r. 1902 wchodziło do Austryi amerykańskiej surowej parafiny 8.204 ctn. i parafiny rafinowanej 34.174 ctn. Zaś Galicya eksportowała w r. 1903 3.872 ctn. parafiny surowej a 5.537 parafiny białej.

Otóż uzyskanie obniżenia ceł na parafinę zwłaszcza do Rosyi, której ropa jest wolna od parafiny, jest bardzo pożądane, a cło rosyjskie 51 K 39 h. za 100 klgr. jest nieusprawiedliwione.

Nadto należy ułatwiać użycie parafiny w Monarchii. Tymczasem taryfa autonomiczna, która podniosła cło ochronne na parafinę surową z 11·60 na 16 dla surowej,

a na 20 K na białą rafinowaną, równocześnie czyni ulgę dla fabryk zapałek, i pozwala tymże importować parafinę „mięką", punkt topliwości 42° i niżej) za cłem 7 K. Polega to na fałszywej opinii, jakoby Austrya nie fabrykowała lub nie mogła fabrykować parafiny miękiej, tymczasem jest to jedynie kwestyą konjunktury. Fabrykacya miękiej parafiny dla austryackich fabryk zapałek przyczyniłaby się do podniesienia wywozu parafiny o wysokim stopniu topliwości.

Projektowana ochrona celna jest dostateczna.

Należy dążyć do obniżenia cła na naftę do Niemiec, cła na benzynę do Niemiec, a zwłaszcza do Rosyi, oraz cła na parafinę do Rosyi.

Również należy dążyć do obniżenia cła na wosk ziemny do Rosyi.

Woskowi ziemnemu robi ostrą konkurencyę cerezyna sztuczna, fabrykowana za pomocą domieszki wysoko topliwych, twardych wosków roślinnych, przez co się dzieje że cerezyna fałszowana sztuczna jest tańsza od wosku ziemnego. Import wosku ziemnego jest monopolizowany w ręku holenderskich i niemieckich importerów i fabrykantów cerezyny. Doprowadziło to do zamknięcia faaryk cerezyny z wosku ziemnego galicyjskiego. Pożądane wszelkie ułatwienia eksportu wosku, n. p. smoły woskowej do izolacyi kabli i t. p.

Zniżenie lub zniesienie cła na wosk ziemny w Rosyi (w Niemczech wolny od cła) byłoby z pożytkiem dla nas i z korzyścią dla fabryk cerezyny w Rosyi. zwłaszcza w sąsiedniem Królestwie polskiem.

Żelazo, wyroby żelazne, narzędzia i maszyny.

Konsumcya żelaza w kraju naszym zwiększa się stale, a nie mając własnej produkcyi surowego żelaza a dopiero powoli rozwijający się przemysł metalowy, Galicya jest wielkim odbiorcą żelaza i wyrobów żelaznych i płaci olbrzymi haracz na rzecz innych prowincyi.

Rolnictwo, przemysł naftowy, powolny ale stały rozwój miast, powolne ale niezawodne postępy na polu przemysłu odczuwają ciężar sztucznego podrożenia żelaza od dawna i remonstrowały przy każdej sposobności, ile razy w interesie austryackiej produkcyi żelaza podnoszono cła importowe.

Takie stanowisko zajął kraj w r. 1878, gdy wprowadzono autonomiczną taryfę 1 guldena, takie w r. 1882 i 1887, gdy fiksowano taryfę autonomiczną dzisiejszej wysokości (1 K. 90 h.) obniżoną traktatowo w r. 1892 na 1 K 55 h. Przeciw pierwszej walczono jeszcze prawie wyłącznie z punktu widzenia konsumcyi rolniczej żelaza, przeciw następnym już podnosił przemysł naftowy wielkie zarzuty.

Prawda, że pod ochroną ceł autonomicznych nawet w traktatowej wysokości z r. 1892 podniosła się znakomicie produkcya żelaza, potroiła się od r. 1882, ale Galicya zapłaciła olbrzymie miliony w cenie wszelakich surowców, pół fabrykatów i wyrobów gotowych.

Największy kraj rolniczy sprowadza wszystkie potrzebne artykuły po cenach podniesionych cłem ochronnem, sierp i kosę, nóż sieczkarni, blachę płużną, oś i głownię obręcz, łańcuch czy gwóźdź, leśnictwo przepłaca topór i piłę, przemysł rolniczy kotły i maszyny, — nafciarstwo wydaje olbrzymie sumy na rury i blachy, narzędzia wiertnicze, liny druciane, wszystkie rękodzieła przepłacają narzędzia, cały przemysł wszystkie, potrzeby metalowe.

Ustalona traktatem z Niemcami r. 1891 taryfa cłowa na żelazo i wyroby żelazne dała monopol kilku gwarectwom, który organizacya kartelowa wyzyskuje ze szkodą wielorakich interesów w całem państwie, ze szkodą naszego kraju, lecz żelaza przedewszystkiem. Cło jest wyeksploatowane do ostatniego halerza.

Traci na tem administracya kolei żelaznych. W Prusiech płaci rząd za tonę szyn stalowych 132 K, zaś w Austryi 178 K. Para kół kosztuje w państwie austryackiem 435 K, w pruskich Gliwicach 240 K. Pokrywy na progi w Prusiech kosztują 136 K w Austryi 180 K. Drobny materyał kolejowy w Prusiech 243 K w Austryi 315 K. To tłómaczy w olbrzymiej mierze, dlaczego w Austryi — płacąc materyał kolejowy 40 do 50% drożej — koleje państwowe mimo wysokich taryf przewozowych, wykazują nędzne dochody.

Naczelna administracya kolejowa zmusza fabryki wyrabiające konstrukcye budowlane, wozy, czy tylko półfabrykaty pomocnicze dla kolei państwowych, do przerabiania krajowego żelaza, coby było właściwem, gdyby nie nadmierna ochrona celna i oddanie monopolu żelaznego kilku gwarectwom ukonstytuowanym w kartel.

Monopol ten odczuwa cały przemysł matalowy austryacki, o ile nie jest sam gałęzią monopolu żelaznego. Gwarectwa zwarły się w kartel główny dla żelaza surowego, sztabowego, walcowego, fasonowego, blachy, drutu; pod jego egidą potworzyły się uboczne kartele na konstrukcye żelazne, mosty, rury, druty, blachy, dwoździe. Fabryki gwarectw muszą zabijać w konkurencyjnej walce fabryki wyrobów żelaznych, nie mające własnego surowego żelaza i zmuszone kupować surowiec i półfabrykat w hutach uprzywilejowanych. Gwarectwa mogą liczyć swoim fabrykom żelaza po cenie własnych kosztów, to znaczy 5 do 8 K mniej na ctn. metr. Żelazo użyte we własnych fabrykach nie obciąża przydzielonego im w kartelu kontyngentu.

Tak się tłumaczy niezmiernie trudna walka konkurencyjna, gdy chodzi o konstrukcye, rury wodociągowe czy gazowe, naftowe, rezerwoary, kotły czy maszyny. Np. huta w Witkowicach może oferować rezerwoar na ropę po 36 K, gdy fabryka krajowa musi żądać 42 K za 1 g., by uzyskać zysk równy. Huta traci wprawdzie zarobek 6 K na *ctm.* blachy. ale zyskuje tych 6 K na robocie kotlarskiej, powiększa produkcyę i obrót swój, co zmniejsza ogólne koszta, regie — i to wszystko bez obciążenia swojego kontyngentu.

Otóż nie może ulegać żadnej wątpliwości, że ochrona celna na żelazo surowe i materyałowe jest przesadną, nieusprawiedliwioną wobec warunków, w jakich się w sąsiednim np. Śląsku pruskim nietylko rentuje, ale przy taryfie 1 K 19 h. doskonale rozwija. Austryacka produkcya żelaza niema gorszych warunków opałowych, a nawet co do tych gwarectw, które są odległe od węgla, a zwłaszcza tych, które koks z nad Renu sprowadzać muszą, ochrona jest przesadna.

Usprawiedliwione są też uwagi, że pod wygodną ochroną celną i wszelaką protekcyą państwową skartelowane gwarectwa i ich fabryki przerabiające żelazo, nie dotrzymują kroku w technicznych postępach metalowej produkcyi zagranicznej, niemieckiej, nawet rosyjskiej.

Otóż jeżeli w interesie austryackiej produkcyi przetwórczej i przemysłu metalowego ochrona celna daje się motywować, choć ona znowu podniesie haracz płacony przez wszelaką konsumcyę metalową naszego kraju, to obciążenie cła na żelazo surowe i materyałowe, na żelazo surowe, walcowe, sztabowe, konstrukcyjne, fasonowe i niefasonowe, na blachę grubą i drut, nie daje się usprawiedliwić.

W interesie rolnictwa i leśnictwa, w interesie przemysłu naftowego, wszystkich gałęzi przemysłu, w interesie kolei a obecnie i budowy dróg wodnych, należałoby cło na żelazo obniżyć.

Obniżenie to winno nastąpić co najmniej do tej granicy, przy której jeszcze import obcy będzie nie utrudniony, a tylko przesadne i niczem nie usprawiedliwione zyski monopolistycznych gwarectw i ich fabryk zostałyby zredukowane.

Nie wolno też Wydziałowi krajowemu pominąć, że pomimo pozorów przeważnego utrzymania *statu quo,* taryfa projektowana na całej linii podnosi cenę mnóstwa artykułów masowej konsumcyi rolniczej i leśnej, jak sierp czy kosa, oś czy młot, topór, piła, narzędzia itd. Na tę nową ofiarę mógłby się kraj zgodzić jedynie pod warunkiem, gdyby polityka cłowa uwzględniła inne potrzeby kraju i przyniosła pomoc tam, gdzie są zaangażowane wręcz żywotne interesa kraju naszego.

Ułatwienia wywozu wyrobów metalowych.

Z punktu widzenia interesów kraju naszego nie mamy nic przeciw usiłowaniom zdobycia targów obcych dla wyrobów metalowych zwłaszcza wyrobu maszyn przemysłu austryackiego.

Dla powoli powstającego u nas przemysłu byłyby pożądane ułatwienia eksportowe do Rosyi, Rumunii dla wyrobu aparatów i narzędzi wiertniczych.

Z konieczności powstał i rozwija się w Galicyi przemysł wyrobu narzędzi wiertniczych, a wypróbowany w najrozmaitszych geologicznych warunkach na przestrzeni pra-

wie stumilowej kraju, we wszystkich głębokościach, dochodzących i przechodzących obecnie kilometrowe głębie, wypróbowawszy wszystkie systemy wiertnicze europejskie i amerykańskie, wprowadziwszy szeregi ulepszeń i samoistnych wynalazków co do całych systemów czy poszczególnych funkcyi i odpowiednich narzędzi, stanął już na wysokości niepoślednej.

Technika głębokich wierceń galicyjska stoi na wysokości lub prześcigła najlepsze dotąd znane, a tak jak technicy nasi, wiertacze są cenieni i powoływani na Kaukaz, czy Sumatrę, do krajów La Plata czy nawet do Pensylwanii, tak samo i wyrób krajowy narzędzi wiertniczych, całych rygów czy poszczególnych narzędzi wszystkich systemów, jedna sobie poważną markę i może się stać przemysłem eksportowym.

Pożądanem byłoby uzyskanie odpowiednich ulg dla wywozu zwłaszcza do Rosyi.

Fabrykacya zegarków.

Projektowana taryfa autonomiczna z instygacyi handlarzy i importerów zagranicznych zegarków a niedopatrzenia organów, które taryfę układały, grozi wprost zniszczeniem powstałego we Lwowie przemysłu, fabrykacyi zegarków.

„Im Zollgebiete wird die Erzeugung von Taschenuhren bisher ueberhaupt nicht betrieben“ mówią motywa rządowe do projektu taryfy. Tymczasem we Lwowie istnieje fabryka braci Zipperów, pod firmą A. H. Zipper, którzy, wykształciwszy się w Szwajcaryi, założyli wzorową, dotąd jedyną w Austryi prawdziwą fabrykę zegarków kieszonkowych. Fabryka ta wyrabia blisko 1000 zegarków tygodniowo czyli 45 do 50.000 zegarków na rok. Zatrudnia 50 do 80 ludzi. Zbyt ma w kraju, w sąsiednich krajach koronnych Monarchii, nawet w Wiedniu, w Węgrzech, wywozi do Rosyi i Rumunii.

Jeżeli się zważy, że import gotowych zegarków wynosił w ostatniem dziesięcioleciu przeciętnie 500.000 sztuk rocznie, należy uważać pierwszą austryacką fabrykę gotowych zegarków w Galicyi wyrabiającą 50.000 sztuk rocznie za poważną i pożądaną próbę, która ze wszech miar zasługuje na ochronę i poparcie państwa.

Fabryka braci Zipperów we Lwowie sprowadza z fabryk szwajcarskich i francuskich poszczególne składowe części, platiny i werki (ebauches) *en gros*, sprężyny, kamienie, kapsle i koperty, i jak to czynią setki podobnych „fabryk zegarków“ w Szwajcaryi, Francyi czy Anglii, składa je, zakłada kamienie, sprężyny, dopasowuje, poleruje, ustawia, remontuje, wkłada w koperty itp., słowem wyrabia fabrycznie zegarki.

Nie jest to więc wcale składanie zegarków gotowych rozłożonych dla części dla obejścia cła, jak się to może zdarzać, ale wyrób samoistny zegarków z poszczególnych części sprowadzanych z rozmaitych fabryk, kopert, platin, *ebauches* i *fournitures*, cyferblatów i wskazówek. Jedną gałęź potrzebnych części zamierza nawet fabryka samoistnie wyrabiać, mianowicie chce niebawem zaprowadzić własny wyrób kopert z przynależnościami.

Otóż importerzy gotowych zegarków w Wiedniu uczuli się zagrożeni przez powstanie lwowskiej fabryki zegarków, która mając zręczne i tanie siły robocze a po szwajcarsku wydoskonalone techniczne kierownictwo, zaczęła rugować import gotowych zegarków. Zadenuncyonowali więc fabrykę jako przedsiębiorstwo montowania jeno rozebranych ale całych zegarków w celu obchodzenia cła i wdrożyli akcyę, jakiej nawet Szwajcarya i jej fabrykacya zegarków bardziej zagrożona dotąd nie podjęła.

Powiodło im się nakłonić Rząd do zmiany taryfy pod pozorem „zmiany tekstu“, a ta „Textänderung“ znaczyłaby odrazu zabicie nowej w Austryi gałęzi przemysłu, która miała to nieszczęście, że powstała w Galicyi.

Mianowicie płacą obecnie platiny i werki (ebauches) cło autonomiczne 120 K a traktatowe 95 K 24 h. na wagę za 100 klg. Według „zmiany tekstu“ proponowanej płaciłyby odtąd platiny cło od sztuki po 70 h., to jest tyle, ile obecnie całe zegarki i werki.

Zmiana (p. 587) wymierzona wprost i wyłącznie w lwowską fabrykę, musiałaby ją zabić, albowiem taryfa 70 h. od sztuki platiny, które dziś wynosiło może 2 h. wraz z cłem od carrure i innych części składowych wyniesie przeszło 1 K 20 h., to znaczy o 50 h. więcej jak wynosi cło od gotowego zegarka! (p. 585 c.).

Zważywszy, że Austrya nie produkuje części składowych zegarków, to wygórowane „cło ochronne“ na szwajcarskie platiny jest czemś monstrualnem, podyktowanem przez handlarzy i importerów zagranicznych zegarków!

Błąd ten niesłychany w przygotowanej taryfie autonomicznej dający się tłómaczyć jedynie niedopatrzeniem z jednej a podejściem z drugiej strony winien być usunięty. Nie wątpimy, że Rząd w najkrótszym czasie zbada przez swoich rzeczoznawców na miejscu przemysł lwowski i przekona się, jakeśmy się przekonali, że przemysł ten nie jest wcale „*remontage*“ rozłożonych na części pierwej złożonych całych zegarków, ale właśnie fabryką zegarków z masami sprowadzanych surowych części i materyałów, które obrabia, dopasowuje i montuje, co właśnie jest cechą znamienną fabryki zegarków.

Wydział krajowy wraz ze wszystkimi czynnikami zajmującymi się przemysłem, po dokładnem dochodzeniu widzi się zmuszonym usilnie obstawać przy tem, by usunięto zamach wymierzony przeciw nowej gałęzi przemysłu powstałej w Austryi na gruncie galicyjskim, która ma wszelkie warunki, by się stać ze wszech miar pożądaną zarówno dając zarobek licznym robotnikom, jak też mogącą przynieść korzyści nawet skarbowi państwa.

Przemysł papierowy.

Projektowana taryfa autonomiczna zacząwszy od cła wywozowego na gałgany po cło na papier wszelkiego gatunku i konfekcyę papierową odpowiada interesom naszego przemysłu.

Inaczej ma się z możliwością eksportu.

Wywóz masy drzewnej do Niemiec utrudniony. Niemcy chcą przez wolny import drzewa na wyrób masy i celulozy i wysokie cło 3 mk. od drzewika wykluczyć import z Austryi.

Nadto z rokiem 1905 grozi klęska od strony Rosyi. Dziś jest możebny do Rosyi (do papierni Królestwa Polskiego) import z Galicyi pomimo 30 kopiejek od puda masy drzewnika, a trzy razy takiego cła od tektury drzewnej. Z roku 1905 ma ustać wewnętrzne cło między Finlandyą a cesarstwem i Rosya zostanie zalaną masową produkcyą finlandzką, kraju o olbrzymich bogactwach drzewa i kolosalnych siłach wody za bezcen.

Należy więc dążyć do zniesienia lub zniżenia cła do Niemiec, Rosyi, Rumunii i Włoch.

Projektowana ochrona celua na papier odpowiada potrzebom, wystarcza w projektowanej wysokości, ale nie powinna być traktatowo zniżoną.

Przemysłowi papierowemu należałoby jednak przyjść z pomocą także na innej drodze.

Projektowane cło na chemikalia jest dla przemysłu papierowego szkodliwe. Fabryki papieru domagają się zniesienia cła na chlorek wapna z projektowanej wysokości 3·60 na 2·50 od ctm. Dotąd cło wynosiło 3·57, zniżono traktatowo do 1·79 K.

Również cło na ałun winno być zniżone z projektowanych 3 K 60 h. na 2 K 50.

Nareszcie domagają się papiernie obniżenia cła na maszyny, zwłaszcza cła na właściwą maszynę do wyrobu papieru z przyrządem suszącym „Eigentliche Papiermaschine mit dem Trockenapparat“ do wysokości *status quo*.

Wyrób konserw mięsnych i roślinnych.

Przemysł masarski stanął w Galicyi na poważnej wysokości, a zwłaszcza t. zw. krakowskie wyroby, produkowane według znanego typu w wielu miejscowościach nietylko zachodniej Galicyi mogłyby być pożądanym artykułem wywozowym.

Cios zadała w roku 1900 ustawa niemiecka z 3. czerwca o oględzinach mięsa „Fleischbeschaugesetz“, wydana pozornie w celach hygienicznych, zastosowana jednak tylko do obcego importu w celu ochrony krajowej produkcyi. Ustawa ta w najwyższym stopniu sekacyjna równa się prohibicyi. Wprowadzenie Fleischbeschau nie utrudniło, ale wręcz uniemożliwiło import z Austryi.

Przeciw niemieckiemu rozporządzeniu nie reagowała Austrya, nie uczyniwszy nic, ażeby represaliami zmusić do ustępstw. Dozwala się na import wszelkich konserw, mie-

szanin, kiełbas i kiełbasek z Niemiec, używających skrobi i różnych niehygienicznych odpadków podległych psuciu się, zabarwionych szkodliwemi barwnikami.

Uzyskanie zmiany rozporządzenia co do „Fleischbeschau“ byłoby poważnego znaczenia, gdyż przy fabrykacyi wyrobów masarskich zarabia robotnik doskonale wykwalifikowany, a odpadki dostają się po taniej cenie ubogiej ludności.

Również pożądane zmiany pewnych rozporządzeń sanitarnych w Szwajcaryi i w Anglii.

Również należałoby dążyć do zniżenia ceł na eksport konserw jarzynowych we wszystkich kierunkach.

Przemysł tkacki.

Nie ulega wątpliwości, że taryfa autonomiczna dla ochrony przemysłu tkackiego przyniesie za sobą znaczne obciążenie ludności siedmiomilionowej kraju, która w olbrzymiej mierze zaopatruje się na targach pozakrajowych. Wyroby z lnu i bawełny, juty, wyroby z wełny, nie mówiąc o jedwabnych, dalej konfekcye męskie i damskie są przedmiotem importu a podwyższenie cła ochrounego będzie wyzyskane przez przemysł innych krajów austryackich w kraju naszym do ostatniego halerza.

Zaledwie w minimalnej części skorzysta z tych ceł ochronnych przemysł krajowy, mianowicie przemysł wełniany miasta Białej i kilka zakładów fabrycznych na zachodniem pograniczu i małe zaczątki organizacyi ginącego przemysłu domowego.

To też z punktu widzenia większości interesów krajowych musimy uważać taryfy na artykuły przemysłu tkackiego i konfekcyjnego jako ciężką ofiarę, której żadną miarą nie kompensują korzyści, jakie może odnieść tkacki przemysł w Galicyi.

Według przecięcia z lat 1890 do 1892 wynosił import Galicyi wszystkich stacyi kolei żelaznych z wyjątkiem stacyj kolei północnej przeszło 56 milionów koron, przyjmując za podstawę obliczenia ceny cetnara metrycznego najtańszych tkanin bawełnianych. Dla całej Galicyi naszej przyjąć należy wartość pozakrajowego importu na przeszło 80 milionów koron. Więc haracz, który z podwyższeniem ceł na wyroby tkackie Galicya by zapłacić musiała, wynosić będzie miliony.

Nie da się też zaprzeczyć, że pod wzmożoną ochronę celną stary przemysł tkacki innych krajów koronnych będzie tem swobodniej eksploatował kraj, a powstanie krajowego przemysłu będzie miało cięższą walkę.

Przyjęcie więc nowego ciężaru na kraj mogłoby więc mieć usprawiedliwienie jedynie w razie wydatnych i równorzędnych ustępstw dla galicyjskiej produkcyi na innych polach.

Nadto domagać się musimy, ażeby dla tych gałęzi przemysłu tkackiego, które posiadamy, zwłaszcza dla przemysłu wełnianego zostały zdobyte ułatwienia eksportowe.

Przemysł bialski eksportuje na Wschód do Lewanty i Persyi, a zdobycie dla niego zbytu w Rosyi byłoby pożądane.

Także dążyć należy do usunięcia niebezpieczeństwa podniesienia taryfy rumuńskiej, która godzi wprost w wyrób artykułów tkackich małych, nie w sztukach, jak portyery, chustki wełniane i bawełniane drukowane, przez lud używane, jakie właśnie w kraju naszym się wyrabia, wyrabiało i przy pewnej opiece wyrabiać by mogło. To niebezpieczeństwo należałoby usunąć.

SPRAWOZDANIE

z czynności

Departamentu III. Wydziału krajowego

za czas od 1. grudnia 1902 do 31. lipca 1904 r.

Departament III.

Szef departamentu: Dr. Tadeusz Pilat, Członek Wydziału krajowego; jego zastępca: Stanisław Jędrzejowicz.

Sprawy kultury krajowej i melioracye. Szkoły rolnicze. Sprawy hodowli. Bank krajowy. Sprawy kredytu rolniczego i włościańskiego. Organizacya Spółek oszczędności i pożyczek i innych stowarzyszeń rolniczych. Sprawy agrarne. Krajowy skład publiczny w Krakowie.

Departament przedkłada osobne sprawozdania w następujących przedmiotach:

1. Sprawozdanie o krajowych zakładach naukowych rolniczych, gorzelni i folwarku w Dublanach.
2. Sprawozdanie o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie.
3. Sprawozdanie o krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie.
4. Sprawozdanie o krajowych niższych szkołach rolniczych.
5. Sprawozdanie o krajowych doświadczalnych stacyach rolniczych.
6. Sprawozdanie o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie.
7. Sprawozdanie o krajowym Zakładzie sadowniczym w Zaleszczykach i podniesieniu sadownictwa w kraju.
8. Sprawozdanie z czynności odnoszących się do podniesienia gospodarstwa nabiałowego i o szkole mleczarskiej w Rzeszowie.
9. Sprawozdanie o krajowych szkołach zimowych i o czynnościach nauczycieli wędrownych.
10. Sprawozdanie z czynności dotyczących podniesienia hodowli bydła.
11. Sprawozdanie w przedmiocie podniesienia chowu koni.
12. Sprawozdanie w przedmiocie podniesienia hodowli drobiu.
13. Sprawozdanie o klęsce posuchy w r. 1904.
14. Sprawozdanie o projekcie ustawy o tępieniu myszy polnych.
15. Sprawozdanie o Banku krajowym.
16. Sprawozdanie z projektem ustawy o tworzeniu włości rentowych.
17. Sprawozdanie z czynności Biura patronatu Wydziału krajowego nad Spółkami oszczędności i pożyczek.
18. Sprawozdanie o krajowym publicznym składzie w Krakowie.
19. Sprawozdanie o popieraniu kultury krajowej na polu melioracyi.
20. Sprawozdanie o krajowym kursie dozorców drenarskich.
21. Sprawozdanie o regulacyi rzek kanałowych.
22. Sprawozdanie o budowie dróg wodnych.
23. Sprawozdanie o czynnościach agrarnych (komasacya gruntów).

Uchwały i ustawy wymagające Najwyższej Sankcyi lub zatwierdzenia c. k. Rządu.

Projekty ustaw: „o zalesieniu ochronnem“ i „o niektórych zarządzeniach policyjnych leśnych i wodnych“.

Uchwalone przez Wys. Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego na posiedzeniu z dnia 18. września 1903 r. projekty ustaw: 1) „o zalesieniu ochronnem“ i 2) „o niektórych zarządzeniach policyjnych leśnych i wodnych“, zostały c. k. Rządowi przedłożone wraz z rezolucyami, które Wys. Sejm równocześnie do c. k. Rządu wystosował, pismem Marszałka krajowego z dnia 18. września 1903 r. L. S. 1387 z prośbą o przedstawienie ich do Najwyższej Sankcyi. Do dnia wygotowania niniejszego sprawozdania nie otrzymał Wydział krajowy wiadomości o udzieleniu tym projektom Najwyższej Sankcyi a względnie o jej odmówieniu, mimo że w pismach z d. 21. czerwca 1904 LW. 55.093 i z dnia 13. sierpnia 1904 LW. 75.258 do c. k. Prezydyum c. k. Namiestnictwa wystosowanych sprawę tę przypominał i o wiadomość określającą stanowisko c. k. Rządu wobec niej upraszał.

Ustawa o publicznych biurach pośrednictwa pracy.

Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 14. października 1903 projekt ustawy o publicznych biurach pośrednictwa pracy uzyskał Najwyższą Sankcyę w Najwyższem postanowieniu z d. 16. marca 1904 r., o czem Wydział krajowy zawiadomiony został pismem c. k. Prezydyum c. k. Namiestnictwa z d. 3. maja 1904 r. L. 5.719/pr. Zarazem zawiadomiło Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, że równocześnie zarządzone zostało ogłoszenie ustawy w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

O czynnościach Wydziału krajowego w celu organizacyi biur pośrednictwa pracy zdajemy sprawę poniżej.

Ustawa o zmianie ustawy o używaniu ogierów prywatnych do stanowienia.

Odezwą z 7. maja 1903 l. 5.194 zawiadomiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydział krajowy, że projekt ustawy krajowej, zmieniającej niektóre postanowienia ustawy o używaniu ogierów prywatnych do stanowienia otrzymał Najwyższą Sankcyę.

Ustawy i uchwały w sprawach regulacyi rzek i melioracyi.

O projektach ustaw: o regulacyi potoku Błotnia, o zabudowaniu debr w Zniesieniu, o zabudowaniu debr w Mikołajowie, o obwałowaniu lewego brzegu Wisły od Grzegórzek do ujścia Białuchy i od Białuchy do granic państwa, o podwyższenie prawego wału nadwiślańskiego między Podgórzem a Niepołomicami, o konserwacyi robót regulacyjnych na potokach: Krzemienicy, Babulówce z dopływami i Trześni, o wykonaniu dróg wodnych w Galicyi, zdaje Wydział krajowy sprawę w przedłożeniu: „o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych i melioracyi“.

Uchwały w sprawie zmian statutu Banku krajowego.

W wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 26. października 1903 r. w sprawie zmiany postanowień statutu Banku krajowego, zdaje Wydział krajowy sprawę w przedłożeniu „o Banku krajowym“, tu nadmieniamy jedynie, że zostały one zatwierdzone reskryptem Ministra spraw wewnętrznych z dnia 21. marca 1904, L. 11.955, wydanym w porozumieniu z c. k. Ministerstwem skarbu.

Uchwała w sprawie zaciągnięcia pożyczki na akcyę pomocniczą z powodu klęsk elementarnych.

O udzieleniu Najwyższego zatwierdzenia uchwale Wysokiego Sejmu z d. 23. października 1903 r., upoważniającej Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki w kwocie 850.000 K. na akcyę pomocniczą z powodu klęsk elementarnych, zdaje Wydział krajowy sprawę w sprawozdaniu z czynności Departamentu II. Wydziału krajowego.

Inne uchwały Wysokiego Sejmu, przekazane wnioski i petycye, tudzież ważniejsze sprawy z zakresu działania Departamentu.

Uchwała przekazująca wniosek p. Gniewosza z projektem ustawy lasowej

Uchwałą z dnia 18. września 1903 r. przekazał Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku p. Gniewosza, w którym przedłożył projekt ustawy lasowej, wniosek ten Wydziałowi krajowemu „z poleceniem zbadania i przedłożenia na następnej sesyi sejmowej projektu ustawy lasowej, obejmującej całość spraw dotyczących lasów w Galicyi położonych".

Uchwałą z d. 1. lutego 1904 r. postanowił Wydział krajowy, pragnąc dla tak ważnej pracy ustawodawczej zyskać jak najkorzystniejsze warunki, wśród których sprawą pierwszorzędnego znaczenia musi być poznanie opinii i zapatrywań w tym przedmiocie c. k. Rządu, zwrócić się do c. k. Rządu z prośbą o objawienie zapatrywania jego na projekt ustawy wypracowany i przedłożony przez p. Gniewosza w jego wniosku, by przy wykonaniu danego Wydziałowi krajowemu przez Wysoki Sejm polecenia, mógł tenże zająć wobec zapatrywania c. k. Rządu odpowiednie stanowisko. Prośbę tę wystosował Wydział krajowy w piśmie z d. 1. lutego 1904 r. LW. 85.748/903. Do takiego toku postępowania czuł się Wydział krajowy tem więcej spowodowanym, że przedłożony Wysokiemu Sejmowi przez Wydział krajowy w sesyi r. 1901 sprawozdaniem z dnia 2. kwietnia 1901 r. LW. 21.788/901 (Al. Sprawozd. stenogr. z r. 1901 Nr. 49), projekt krajowej ustawy lasowej nie przyszedł pod obrady Wysokiego Sejmu głównie z tego powodu, iż przed przedłożeniem go Wysokiemu Sejmowi, nie zbadano opinii c. k. Rządu w tej sprawie.

Równocześnie z powyższem pismem zwrócił się Wydział krajowy do Komitetów obu Towarzystw gospodarskich w kraju i do Wydziału galicyjskiego Towarzystwa leśnego we Lwowie i komunikując im wniosek p. Gniewosza, tudzież sprawozdanie Komisyi gospodarstwa krajowego o nim, upraszał je, by swe opinie w sprawie tego projektu Wydziałowi krajowemu przedłożyły. Wezwaniu temu uczyniło zadość dotąd jedynie Towarzystwo rolnicze w Krakowie.

Nie mając odpowiedzi wyjaśniającej zapatrywania c. k. Rządu, nie może Wydział krajowy wywiązać się z otrzymanego polecenia już w tej sesyi Wysokiego Sejmu, dołoży jednakże starania, by w sesyi następnej przedstawić Wysokiemu Sejmowi w sprawie tej pozytywne wnioski.

Uchwała Przekazująca wniosek p. Zardeckiego w sprawie zmiany ustawy łowieckiej.

Na posiedzeniu z dnia 20. października 1903 r. powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania Komisyi administracyjnej o wniosku p. Żardeckiego w sprawie projektu ustawy łowieckiej następującą uchwałę:

„Wniosek p. Żardeckiego odsyła się Wydziałowi krajowemu do zbadania, czy nie zachodzi potrzeba zmian niektórych postanowień dziś obowiązującej ustawy łowieckiej".

Przystępując do wykonania polecenia, przyszedł Wydział krajowy do przekonania, że, nie będąc powołanym do wykonywania obecnie obowiązującej ustawy łowieckiej, nie rozporządza materyałem potrzebnym do ocenienia, czy zachodzi, lub nie, potrzeba zmiany tej ustawy. Wydział krajowy postanowił tedy postarać się o zebranie dla rozstrzygnięcia w tej pod względem gospodarczym ważnej a pod względem społecznym drażliwej sprawie odpowiedniego materyału, któryby pozwolił wyrobić sobie sąd o sposobie wykonywania ustawy łowieckiej w naszym kraju obowiązującej, a zwłaszcza o sposobie wykonywania tych jej postanowień a względnie całych działów postanowień, które są głównie przedmiotem krytyki, utyskiwań i żalów i których zmiany żądał p. Żardecki w swym wniosku. Wydział krajowy ułożył tedy kwestyonaryusz, obejmujący szereg pytań dążących do wyjaśnienia, w jaki sposób ustawa łowiecka jest wykonywaną i o ile podnoszone przeciw tej ustawie zarzuty są uzasadnione

w samych postanowieniach ustawy, o ile zaś mogą znaleść wytłómaczenie w sposobie jej wykonywania, i kwestyonarz ten przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z dnia 1. lutego 1904 r. LW. 99.404 z prośbą, by raczyło oznajmić, czy byłoby gotowem zarządzić przy jego pomocy zebranie potrzebnego dla Wydziału krajowego materyału, oświadczając w razie przychylnej odpowiedzi gotowość przesłania odpowiedniej liczby egzemplarzy kwestyonaryusza. Zarazem upraszał Wydział krajowy c. k. Prezydyum c. k Namiestnictwa, by także obok materyału, jakiego dostarczą odpowiedzi na kwestyonaryusz, zechciało zebrać materyał, którym rozporządzać może w tej sprawie c. k. Namiestnictwo, jako władza powołana do wydawania w toku instancyi orzeczeń w sprawach unormowanych ustawą łowiecką.

Kwestyonaryusz wyżej wspomniany pozwalamy sobie podać tu do wiadomości Wysokiego Sejmu w dosłownej osnowie:

Zestawienie pytań

odnośnie do wykonywania ustawy łowieckiej z dnia 5. marca 1897, Dz. u. kr. Nr. 71.

I. odnośnie do rozdziału I. ustawy.

A. W sprawie ustanowienia okręgów polowań:

1.

Ile okręgów polowania samodzielnego i ile okręgów polowania gminnego ustanowiono w obrębie każdego powiatu politycznego (w myśl §. 5. i 6. ustawy łowieckiej).

2.

Czy i w ilu wypadkach zastosowano postanowienia §. 8. ustawy:

a) o złączeniu obszaru polowania gminnego z obszarami samodzielnego polowania;

b) o ustanowieniu wspólnego obszaru polowania na zgodne życzenia gmin i posiadaczy obszarów dworskich.

3

W ilu wypadkach wcielono do obwodów samodzielnych polowań ułamki okręgów polowań gminnych w myśl §. 11. ustawy.

4.

Czy i ile przeciw uskutecznionym ustanowieniom okręgom polowań wniesiono przedstawień w myśl §. 7. ustawy.

a) z gmin,

b) od przełożeństw obszarów dworskich względnie właścicieli dóbr, i ile z nich uwzględniono ad *a*) i *b*).

B. W sprawie wydzierżawienia polowań gminnych:

1.

Czy i w ilu wypadkach poruczyło Starostwo czynność wydzierżawienia gminnego polowania naczelnikom gminy (§. 13. ustawy ustęp 1).

2.

Czy ogłoszenie o licytacyi zamieszczano także w dziennikach (§. 14. ustawy)?

3.

Ile przeciętnie zgłoszeń wpływało przy licytacyach na jedno polowanie?

4.

Ile zgłoszeń odrzucono z powodu, iż zgłaszający się nie mogli być w myśl §. 15. ustawy dopuszczeni do dzierżawy?

5.

Czy brak posiadania karty myśliwskiej uważano za powód do odrzucenia zgłoszenia?

6.

Ile rekursów wpłynęło do c. k. Starostwa przeciw aktom licytacyi i ile z nich zostało uwzględnionych, czyli ile aktów licytacyi zniesiono (§. 17.)?

C. W sprawie wysokości czynszu dzierżawnego:

1.

Jaką podstawę przyjmywało c. k. Starostwo do oznaczenia wysokości ceny wywołania przy ogłoszeniach licytacyi polowań gminnych?

2.

Ile wyniosły w powiecie czynsze dzierżawne uzyskane za polowania gminne?

3.

W ilu wypadkach musiano ogłosić powtórną licytacyę w myśl postanowienia §. 18. ustawy?

4.

Czy zdarzyły się wypadki niezłożenia czynszu dzierżawnego (§. 20. ustęp 2.) i zastosowania postanowień §. 22. ustawy?

5.

Czy okazały się wypadki poddzierżawienia polowania w całości lub części za zezwoleniem c. k. Starostwa (§. 23. ustawy)?

6.

Czy zaszły wypadki przedłużenia dzierżawy w myśl §. 29. ustawy i jak liczne?

II. odnośnie do rozdziału II. ustawy łowieckiej.

A. W sprawie nadzoru nad polowaniem:

1.

Ilu uprawnionych do samoistnego polowania i dzierżawców polowania gminnego ustanowiło po wejściu w życie ustawy łowieckiej straż łowiecką (§. 30. ustawy)?

B. W sprawie ochrony zwierzyny:

1.

Czy w powiecie zastosowano postanowienia §. 35. *a* i *b* ustawy i co do jakiej zwierzyny?

2.

Czy postanowienia §. 36. i 37. o świadectwach pochodzenia zwierzyny są wykonywane w powiecie ściśle? a tu należałoby, by c. k. Starostwa odniosły się do Magistratów miast o dostarczenie dat potrzebnych.

C. W sprawie innych przepisów policyi łowieckiej:

1.

Czy postanowienia § 38. ustęp 2. ustawy łowieckiej są w powiecie wykonywane? Ile strzelb złożono w c. k. Starostwie odebranych od osób nie mających prawa chodzenia z bronią w myśl postanowienia tego §-fu?

2.

Czy i w jakiej ilości wpłynęły do c. k. Starostwa zażalenia i skargi ludności z powodu szkód zrządzonych przez polowania wbrew postanowieniom §. 39.?

3.

Czy i ile skarg ludności wpłynęło do c. k. Starostwa z powodu ścigania lub strzelania zwierzyny w najbliższem otoczeniu zabudowań i wchodzenia do ogrodzonych miejsc bez zezwolenia właściciela (§. 40. ust.)?

4.

Ile z tych skarg pod 2. i 3. okazało się uzasadnionemi i pociągnęło ukaranie winnych?

5.

Czy zakaz (§. 41. ustawy) polowania w niedzielę i święta jest przestrzegany? W ilu wypadkach wymierzono karę za jego przekroczenie?

6.

Czy i ile zaszło w powiecie wypadków ukarania za stawianie żelazek, łapek i przyrządów samochwytnych i chwytanie w nie zwierzyny? (§. 42. ustawy).

7.

Czy i ile wpłynęło skarg ludności z powodu zabicia psów i kotów wbrew przepisom ustawy (§. 43.)?

8.

Czy i ile wpłynęło ze strony uprawnionych do polowania skarg na nieuprawnionych z powodu zabijania zwierząt uznanych za szkodliwe, które wolno zabijać i chwytać z powodu przekroczenia §. 46. ustawy łowieckiej i jaki był wynik zbadania tych skarg, a więc w ilu wypadkach wymierzono kary?

D. W sprawie tępienia zwierząt szkodliwych:

1.

W ilu wypadkach wniesiono do c. k. Starostwa skargi na uprawnionych do polowania, iż nie czynią zadość obowiązkom tępienia szkodliwej zwierzyny i:

a) w ilu wypadkach Starostwo wydało orzeczenie po myśli §. 47. ustęp *a*) ustawy?

b) w ilu wypadkach wydało certyfikaty myśliwskie w myśl §. 47. ustęp *b*) ustawy.

2.

Jaką sumę wyniosły wynagrodzenia, przyznane za szkody, zrządzone przez dziki?

3.

Ile obław na dziki i drapieżne zwierzęta zarządziło Starostwo od czasu wejścia w życie ustawy łowieckiej w myśl §. 48.?

4.

Z jakim skutkiem obławy te przeprowadzono, a zwłaszcza jaką kwotę za sprzedanie sztuk ubitych oddano do funduszów ubogich w gminach interesowanych?

III. odnośnie do rozdziału III. ustawy.

A. W sprawie szkód wyrządzonych przez polowanie i zwierzynę:

1.

Czy i w jakiej ilości wpływają skargi ludności rolniczej z powodu szkód zrządzonych w ogrodach, sadach, szkółkach drzewek i drzewach i w jakiej ilości uznano skargi te za uzasadnione?

2.

Czy i jaką kwotę przyznano tytułem odszkodowań w tych wypadkach?

B. W sprawie postępowania o odszkodowanie szkód:

1.

Ile na ogół postępowań takich przeprowadzono?

2.

W ilu wypadkach doprowadzono do ugody (po myśli §. 60. ustawy łowieckiej)?

3.

Czy Starostwo skorzystało z prawa poruczenia naczelnikowi gminy, względnie przełożonemu obszaru dworskiego dochodzeń w sprawach szkód polowaniem i przez zwierzyny zrządzonych (§. 62. ust. łowieckiej)?

4.

Czy przepisane ustawą postępowanie nie trwa zbyt długo, tak, że nie czyni zadość przepisom ustawy, uniemożliwia stwierdzenia szkody na miejscu?

5.

Czy przeciwko orzeczeniu c. k. Starostwa o wynagrodzeniu szkód wpływają rekursy? i ile ich było, ile z nich uwzględniła wyższa instancya?

IV. odnośnie do rozdziału V. ustawy łowieckiej.

1.

Ile doniesień o dostrzeżonych przekroczeniach ustawy łowieckiej wpłynęło do Starostwa w ostatnim roku?

2.

Ile orzeczeń skaznjących na grzywny wydało c. k. Starostwo?

3.

Jaka suma tytułem grzywien wpłynęła w ciągu roku 1903 do funduszu ubogich gmin tamtejszego powiatu?

V. odnośnie do VI. rozdziału ustawy łowieckiej.

1.

Czy i w ilu wypadkach odmówiono wydania kart myśliwskich z powodów przewidzianych w ustawie?

2.

Czy i w ilu wypadkach stwierdzono u polujących brak kart myśliwskich? jakie w tych wypadkach nałożono grzywny?

3.

W ilu wypadkach odebrano po myśli §. 86. ustawy łowieckiej karty myśliwskie względnie certyfikaty?

Odezwą z dnia 7. sierpnia 1904 L. 1907/pr. oznajmiło nam Prezydyum c. k. Namiestnictwa, iż gotowe jest zarządzić zebranie dat żądanych w myśl kwestyonaryusza przez c. k. Starostwa. Odezwą zatem z dnia 11. sierpnia 1904 r. LW. 79794 przesłał Wydział krajowy żądaną ilość odbitek kwestyonaryusza Namiestnictwn.

Odpowiedzi, skoro tylko nadejdą, podda Wydział krajowy rozbiorowi, na którego podstawie przedłoży Wys. Sejmowi swe wnioski w tej sprawie.

Równocześnie z wysłaniem kwestyonaryusza do c. k. Prezydyum c. k. Namiestnictwa zwrócił się Wydział krajowy do Wydziału galic. Towarzystwa Łowieckiego we Lwowie i komunikując mu powyższy kwestyonaryusz, upraszał, by także ze swej strony, o ile to będzie możliwem w zakresie jego działania, starał się zebrać odpowiedni materyał faktyczny mogący posłużyć do tem ściślejszego opracowania sprawy. Do chwili wygotowania niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy na to pismo odpowiedzi.

Wezwanie do Rządu w sprawie przestrzegania przepisów ustawy łowieckiej.

Na posiedzeniu z dnia 20. października 1903 r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Wzywa się c. k. Rząd:

1) aby ściśle przestrzegał postanowień niniejszej ustawy łowieckiej odnośnie do tępienia dzików i ochrony przeciw szkodom wyrządzonym przez dzikie zwierzęta;

2) aby przepis o kartach myśliwskich i certyfikatach był wykonywany".

Uchwałę tę zakomunikował Marszałek Sejmu c. k. Namiestnikowi pismem z dnia 20. października 1903 r. L. S. 3181/03.

W piśmie z dnia 6. lutego 1904 LW. 99404 upraszał Wydział krajowy c. k. Prezydyum c. k. Namiestnictwa o oznajmienie, czy i jakie zarządzenia wydało c. k. Namiestnictwo odnośnie do tych rezolucyi.

Odezwą z dnia 14. czerwca 1904 L. 14182/pr. ex 1903 zakomunikowało c. k. Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu okólnik równocześnie wydany do powiatowych władz politycznych w sprawie poruszonej w powyższej uchwale, który tu w dosłownem brzmieniu podajemy do wiadomości Wysokiego Sejmu.

Okólnik do wszystkich Panów c. k. Starostów.

„Uchwałą z 20. października 1903 wezwał Sejm galicyjski c. k. Rząd:

1) aby ściśle przestrzegał postanowień dzisiejszej ustawy łowieckiej odnośnie do tępienia dzików i ochrony przeciw szkodom, wyrządzanym przez dzikie zwierzęta i

2) aby przepis o kartach myśliwskich i certyfikatach był wykonywany.

Co do kart myśliwskich przypominam Panu okólnik Namiestnictwa z 21. stycznia 1904 L. 1260 a nadto polecam, aby powtarzającej się dość często praktyce polowania bez karty myśliwskiej stanowczo tamę położył i w tym celu nie tylko nad poszczególnemi osobami, ale także przy większych polowaniach właściwą wykonywał kontrolę.

Co do szkód wyrządzanych przez dziki odwołuję się do okólnika Namiestnictwa z 21. maja 1898 L. 39119 i polecam Panu, aby przedewszystkiem przez sprężyste wykonywanie postanowień §§. 47. i 48. ustawy łowieckiej starał się zapobiedz zbytniemu rozmnażaniu się dzików.

Rzeczą Pana będzie, o ile tego zachodzi potrzeba, korzystać ze środków przewidzianych w powyższych paragrafach, mianowicie wydawać bezpłatne certyfikaty myśliwskie dla tępienia dzików i zarządzać publiczne obławy.

Sprawy dotyczące wykonywania ustawy łowieckiej, w szczególności zaś sprawy o wynagrodzenie szkody, wyrządzonej przez dziki należy uważać zawsze jako pilne i nie dopuszczać do żadnej zwłoki w ich załatwianiu.

Ponieważ z aktów rekursowych, przedkładanych c. k. Namiestnictwu przekonałem się, że skargi stron na nieprawidłowe i przewlekłe postępowanie politycznych władz powiatowych w sprawach łowieckich wogóle, a w szczególności w sprawach, tyczących się wynagrodzenia szkody, wyrządzonej przez dziki, są uzasadnione, zarządzam, co następuje:

Gdy do c. k. Starostwa wpłynie zażalenie o wynagrodzenie szkody wyrządzonej przez dziki należy przedewszystkiem zbadać bez najmniejszej zwłoki a w każdym razie w terminie 14-dniowym, zakreślonym w §. 59. ustawy łowieckiej:

1) Czy podanie o odszkodowanie wniosła osoba do tego uprawniona, t. j. poszkodowany sam lub jego prawny zastępca;

2) Czy zażalenie skierowane jest przeciw właściwej osobie t. j. przeciw uprawnionemu do polowania w odnośnym okręgu łowieckim (§. 51. u. ł.) i czy w nim oznaczono przynajmniej w przybliżeniu pretensyę do odszkodowania;

3) Czy poszkodowany w czasie, kiedy szkoda mogła być jeszcze dostrzeżoną, zgłosił ją przez naczelnika gminy u uprawnionego do polowania lub tegoż zastępcy z wezwaniem o zgodne załatwienie sprawy i jaki był wynik tej pertraktacyi (§. 58. ust. łow.) oraz czy nie przekroczono prekluzywnego terminu, po upływie którego strona według wyraźnego brzmienia (§. 58. ust. łow.) traci prawo do odszkodowania

Jeżeli z tego badania przedwstępnego okaże się, że szkody u naczelnika gminy wcale nie zgłoszono, należy wniesione do Starostwa podanie zwrócić bezwłocznie stronie z pouczeniem, by o ile szkoda jest jeszcze widoczną, zgłosiła ją zaraz u naczelnika gminy do odpowiedniego dalszego postępowania.

Zarazem należy stronę pouczyć, że jeśli w ciągu 8 dni, licząc od dnia zgłoszenia szkody u naczelnika gminy nie nastąpi załatwienie sprawy w drodze ugodowej, winna w terminie prekluzywnym dalszych 8 dni wnieść ponowne zażalenie do Starostwa o odszkodowanie.

Skoro zaś sprawdzonem będzie, że poszkodowany powyższego terminu prekluzywnego nie dotrzymał lub że szkoda zgłoszoną została tak późno, iż już sprawdzoną i ocenioną być nie może, należy z powołaniem się na §. 58. ustawy łowieckiej bez dalszych dochodzeń orzec o utracie prawa do odszkodowania.

Jeśli zaś strona, wnosząca zażalenie do Starostwa zastosowała się do powyższych terminów a pod względem kompetencyi do załatwienia sprawy nie zachodzi wyjątek z §. 66. nstawy łowieckiej, natenczas należy jak najrychlej zarządzić dochodzenie na miejscu z zachowaniem postanowień §§. 59, 60. i 61. ustawy łowieckiej tudzież artykułu VI. rozporządzenia Namiestnictwa z 1. kwietnia 1898 L. 2943/pr. dz. u. kr. Nr. 21. i usiłować przedewszystkiem ugodowe załatwienie sprawy, a dopiero, gdyby ugoda nie przyszła do skutku, a znawcy orzekli, iż uszkodzenie nastąpiło rzeczywiście przez dziki, orzec, czy i o ile ze względu na postanowienia §. 47. lit. a) ustawy łowieckiej cięży na uprawnionym do wykonywania polowania obowiązek zwrócenia zgłoszonej i przez znawców ocenionej szkody.

Aby uprawnionego do polowania można zobowiązać do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez dziki, winno dochodzenie wykazać, że on na swych obszarach dziki hoduje (np. przez podawanie karmy, zakaz strzelania samic, zachowanie czasu ochronnego w celu rozmnożenia dzików) lub, że obowiązkowi ich tępienia nie czyni zadość (np. przez zaniedbanie polowania na dziki i zaniedbanie użycia innych ustawą dozwolonych środków (§. 50. ust. łow.).

Wydając orzeczenie o obowiązku wynagrodzenia szkody, należy je wystosować imiennie do uprawnionego do polowania lub jego umocowanego zastępcy, a nie np. do przełożonego obszaru dworskiego, Dyrekcyi dóbr lub zarządu lasów prywatnych, leśnictwa i tp.

Wraz z orzeczeniem o odszkodowaniu należy także zobowiązać winnego do ponoszenia kosztów dochodzenia (§. 64. i 65. ust. łow.).

W orzeczeniu należy zamieścić klauzulę rekursową po myśli §. 3. ust. z 12. maja 1896 dz. u. p. Nr. 101 i §. 69. ustawy łowieckiej.

Dowody doręczenia orzeczenia stronom interesowanym należy przechować w aktach.

Rekursy, które w myśl §. 70. ustawy łowieckiej mają moc wstrzymującą, należy najpóźniej do dni 14 przedkładać c. k. Namiestnictwu.

Gdy wreszcie wykonywanie ustawy łowieckiej wymaga pewnej rutyny prawnej, należy referat ten powierzać zawsze tylko wrobionym urzędnikom konceptowym, którzy powinni z ustawą łowiecką jak najdokładniej się obznajomić".

Uchwała w sprawie wypracowania projektu ustawy parcelacyjnej.

Uchwałą z dnia 26. października 1903 r. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, by „wypracował i na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył projekt ustawy parcelacyjnej, któraby unormowała z punktu widzenia interesu publicznego sprawę parcelacyi, określiła warunki, pod jakiemi parcelacya ma być uznaną za odpowiadającą temu interesowi publicznemu, zapewniła dla takiej parcelacyi uproszczenia i ndogodnienia procedury i manipulacyi parcelacyjnej oraz zapewniła jej ulgi należytościowe i stemplowe i odpowiednią zmianę ustaw państwowych".

W wykonaniu tej uchwały przedsięwziął Wydział krajowy cały szereg czynności przygotowawczych i studyów. Przedewszystkiem zwrócił się Wydział krajowy do prof. Dra Władysława Leopolda Jaworskiego z prośbą o wypracowanie referatu, któryby wyjaśnił te punkta, które w procesie parcelacyjnym, jak on się w dzisiejszych warunkach i w obecnym stanie urządzeń prawnych odbywa, domagają się ustawowego uregulowania, oraz prawniczo określił te myśli, które są podnoszone, aby parcelacyi nadać pewien oznaczony kierunek.

Prof. Dr. Jaworski wypracował i przedłożył Wydziałowi krajowemu referat w powyższej sprawie. Referat ten był przedmiotem obrad konferencyi odbytej w dniu 29. lipca 1904 w biurze Dep. III. oraz obrad Sekcyi stałej krajowej Komisyi dla spraw rolniczych, na jej posiedzeniu z dnia 30. lipca 1904. Wynikiem zarówno jednego jak i drugiego zebrania, było uznanie konieczności oparcia wniosków Wydziału krajowego dla Wys. Sejmu na dokładnem, o ile możności ścisłem, poznaniu zarówno samego procesu parcelacyjnego, jak i jego gospodarczych i ekonomicznych następstw. W tym celu konieczne są dalsze studya, których przeprowadzenie wymaga dłuższego czasu tak, że wygotowanie wniosków dla Wysokiego Sejmu już na zbliżającą się sesyę nie jest możliwem. Obok przygotowanin statystyki dóbr tabularnych, którą opracownje krajowe biuro statystyczne a która dla oceny następstw procesu parcelacyi w kraju niewątpliwie dostarczy cennych danych, zwrócił się Wydział krajowy także do 4 najważniejszych instytucyi kredytowych w kraju mianowicie do: Galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego, Banku krajowego, c. k. uprz. galic. akc. Banku hipotecznego i galic. Kasy Oszczędności we Lwowie, z prośbą, by zechciały dostarczyć Wydziałowi krajowemu danych z czasokresu 1890—1903 co do ruchu parcelacyjnego. Po za staraniem o zebranin tych dat prowadzi Wydział krajowy nadto studya nad ustawodawstwem zagranicznem, normującem parcelacyę, w celu zużytkowania w swem przedłożeniu także doświadczeń tam poczynionych. Na podstawie tak opracowanego substratu będzie Wydział krajowy mógł w następnej sesyi Wys. Sejmu przedstawić Wys. Sejmowi swe wnioski.

Uchwała polecająca organizacyę biur pośrednictwa pracy.

Uchwałą, powziętą na posiedzeniu z dnia 14. października 1903 r. w załatwieniu sprawozdania komisyi dla ustawy o biurach pośrednictwa pracy, polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, „ażeby poczynił bezwłocznie kroki do utworzenia krajowego biura pośrednictwa pracy".

Przystępując do wykonania tej uchwały, zdawał sobie Wydział krajowy sprawę, że obok organizacyi samego krajowego biura pośrednictwa pracy, mającego tworzyć niejako ognisko, skupiające usiłowania powiato-

wych i gminnych publicznych biur pośrednictwa pracy, które w myśl uchwalonej przez Wysoki Sejm ustawy mają powstawać w kraju, rzeczą Wydziału krajowego jest poprzeć i ułatwić organizacyę powiatowych i gminnych publicznych biur pośrednictwa pracy, wykonać te wszystkie czynności, które tworzenie takich biur ułatwić mogą. W tym celu odniósł się Wydział krajowy do Wydziału krajowego Królestwa Czech, gdzie w myśl ustawy krajowej z dnia 29. czerwca 1903 r. sprawę pośrednictwa pracy ustawodawczo unormowano i do Królewskiego Ministerstwa rolnictwa w Buda-Peszcie, gdzie sprawa ta już w r. 1899 rozporządzeniem ministeryalnem uregulowaną została, z prośbą o udzielenie wszelkich przez wspomniane władze wydanych statutów, regulaminów, instrukcyi i formularzy, dotyczących organizacyi lokalnych publicznych biur pośrednictwa pracy, tudzież wykonywania nad niemi kontroli i nadzoru i wypełniania roli pośredniczenia między temi lokalnemi instytucyami. Nadto ułożył Wydział krajowy celem pozyskania materyału, na którego podstawie możnaby powziąć decyzyę, gdzie przedewszystkiem w kraju naszym należy przystąpić do organizowania lokalnych (powiatowych lub gminnych) biur pośrednictwa pracy, kwestyonaryusz, który miał dostarczyć dat o ruchu robotniczym i zapotrzebowaniu sił roboczych w poszczególnych okolicach kraju. Kwestyonaryusz ten podajemy w dosłownem brzmieniu:

Kwestyonaryusz

(informacyjny dla Wydziału krajowego w sprawie pośrednictwa pracy).

Uwaga 1. Za podstawę odpowiedzi należy przyjąć czasy najnowsze tj. ostatnie dwa lata z uwzględnieniem chwili bieżącej.

Uwaga 2. Należy wypełniony zwrócić najdalej do 1. kwietnia.

I.

Robotnicy rolni.

1. Czy w tamtejszym powiecie (oddziale, okolicy) jest zwyczaj, że miejscowi robotnicy rolni wychodzą na roboty sezonowe w dalsze okolice?

Dokąd? w obrębie kraju? w jakie strony?

Poza granice kraju? dokąd mianowicie głównie?

2. W których miesiącach objawia się ruch wychodźczy na roboty sezonowe? Jak długo trwa sezon wychodźczy, względnie kiedy robotnicy wracają do domów?

3. Kto pośredniczy między nimi a pracodawcami? Agenci? co za jedni? czy tylko koncesyonowani?

Kto oprócz agentów zawodowych? Może wysłańcy pracodawców?

Czy może robotnicy idą bez pośrednictwa na samodzielne poszukiwanie zarobku?

4. Co płacą robotnicy pośrednikom i agentom? czy są stałe taksy? jakie? Jeżeli nie ma taks stałych, jakie są opłaty mniej więcej?

Czy prowizye agentów nie przechodzą miary godziwej i nie stają się wyzyskiem? (Pożądane przytoczenie przykładów).

5. Czy wskutek odpływu miejscowych sił roboczych, tamtejsi rolnicy-pracodawcy odczuwają brak robotnika?

6. Czy ten brak jest tak silnym, że miejscowi pracodawcy sprowadzają obcych robotników?

7. Czy mimo tego, że miejscowi robotnicy *nie* odpływają, pracodawcy sprowadzają obcych robotników z innych przyczyn? z jakich?

8. W obu wypadkach (pytanie 6 i 7) skąd sprowadzają obcych robotników? z sąsiednich powiatów?

Z dalszych okolic kraju? skąd?

Z poza granic kraju? skąd?

9. Na jak długi sezon? czy od wiosny do jesieni?

Czy tylko do pewnych robót (sianokosy, żniwa itp.)?

10. Czy i jakich używają zawodowych pośredników? ile im płacą od głowy?

Czy wysyłają po tych robotników swoich oficyalistów?

Czy może robotnicy sezonowi zgłaszają się sami, poszukując pracy?

II.

Robotnicy nie-rolni.

11. Czy z tamtych okolic odpływają robotnicy sezonowi (tj. wracający w pewnych okresach stałych do domów) nie rolni, lecz innych kategoryi (np. lasowi, ziemni, górniczy, budowlani itp.) jacy?

12. Dokąd idą? czy w kraju czy poza jego granice?

Czy werbują ich pośrednicy-agenci?

13. Czy na odwrót do tamtych okolic nadpływają robotnicy sezonowi nie rolni?

Jacy? skąd pochodzą? kto ich werbuje?

III.

Uwagi dowolne dotyczące:

a) ruchu robotniczego,

b) obecnego pośrednictwa pracy,

c) pożądanych dla robotników i pracodawców zmian na przyszłość a także kwestyi potrzeby publ. biura pracy w tamtejszej okolicy.

Kwestyonaryusz wysłano: do wszystkich Wydziałów powiatowych w kraju, do 94 Posłów Sejmowych, z kuryi gmin wiejskich i większej własności, do 25 prezesów Oddziałów galic. Towarzystwa gospodarskiego, do 13 prezesów rolniczych Towarzystw okręgowych i wreszcie do innych osobistości zajmujących się sprawą organizacyi pośrednictwa pracy w naszym kraju i ruchem robotniczej ludności rolniczej.

Pismem z dnia 10. lutego 1904 L. 11546. nadesłał Wydział krajowy Królestwa Czech materyały, jakimi rozporządzał. Odpowiedzi nadesłane na kwestyonaryusz, zestawione razem, dają pouczający pogląd na stosunki panujące w kraju i tworzą cenną podstawę dla dalszej akcyi.

Pragnąc w akcyi organizacyjnej zarówno lokalnych biur pośrednictwa pracy, jak biura krajowego skorzystać z doświadczeń, jakie poczyniono na tem polu w krajach, w których sprawą tą zajęto się już do dłuższego czasu, wysłał Wydział krajowy Dr. Zbigniewa Pazdrę, koncypistę Wydziału krajowego, do Czech, dolnej Austryi, Styryi, Węgier, Prus i Bawaryi celem zapoznania się z urządzeniem tamtejszych biur pośrednictwa pracy. W czasie od 21. marca do 18. kwietnia 1904 r. zwiedził wysłannik Wydziału krajowego biura pośrednictwa pracy w Mysłowicach (Übernahmestelle und Arbeitsnachweis für galizische Arbeiter berlińskiej Izby rolniczej), Wrocławiu (biuro pracy szląskiej Izby rolniczej i miejskie biuro pracy), Monachium (monachijskie biuro pracy i urządzenie biura bawarskiego związku dla pośrednictwa pracy), Augsburgu (biuro pracy), Wiedniu (miejskie biuro pracy), Gracu (biuro pracy). Nadto przestudyował tenże wysłannik węgierskie urządzenia pośrednictwa pracy w węgierskiem Ministerstwie rolnictwa, miejskich biurach pośrednictwa pracy w: Buda Peszcie i gminnem biurze pośrednictwa pracy w Békésesaba. W Czechach, prócz miejskich biur pracy w Pradze, zwiedził delegat zakład dla pośrednictwa pracy w Wysoczanach, biura lokalne w Smichowie i Kolinie i centralne biuro powiatowe w Pilźnie. Poznawszy

także urządzenie i organizacyę najważniejszych biur pośrednictwa w kraju naszym, mianowicie: powiatowe Biuro w Biały, Tarnobrzegu, Kolbuszowie, Stanisławowie i Brodach, złożył Dr. Pazdro Wydziałowi krajowemu sprawozdanie, zawierające cenny materyał do dalszych prac organizacyjnych.

Na podstawie w ten sposób zebranego materyału wypracowany został projekt wzorowego statutu dla powiatowych biur pracy. Pismem z dnia 22. lipca 1904. LW. 73632 przesłał Wydział krajowy ten projekt c. k. Namiestnictwu celem wyjednania dlań aprobaty c. k. Rządu. Skoro aprobata uzyskaną zostanie, przeszle Wydział krajowy statut ten Reprezentacyom powiatów, w których stosunki robotnicze wymagają założenia publicznych Biur pośrednictwa pracy, do uchwalenia, poczem będzie można przystąpić do organizacyi tychże biur.

Z dniem 1. lipca 1904 r. został referat o pośrednictwie pracy przedzielony Dep. IV. Wydziału krajowego, który też odtąd sprawą tą się zajmuje.

Uchwała polecająca przeprowadzenie ankiety celem zbadania obecnych stosunków rolniczych w kraju.

W załatwieniu sprawozdania komisyi dla reform agrarnych o wniosku p. Cieleckiego w sprawie zwołania ankiety celem obmyślenia środków przyjścia z pomocą rolnictwu w kraju, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. września 1903 r. następującą uchwałę:

„Wzywa się Wydział krajowy, aby przeprowadził ankietę celem zbadania obecnych stosunków rolniczych w naszym kraju.“

W wykonaniu tego polecenia postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 14. listopada 1903 r. LW. 85745/903 zalecone badania obecnych stosunków rolniczych oprzeć: 1) na mającej się wkrótce ukazać publikacyi zawierającej materyał statystyczny zebrany przez c. k. Ministerstwo finansów a przedstawiający podział całej własności ziemskiej w kraju na kategorye podług rozmiarów a następnie innych cech charakterystycznych w kraju; 2) na materyale zebranym w przygotowywanej pracy biura statystycznego o statystyce własności tabularnej; 3) na materyale, który zostanie zebrany w drodze ankiety pisemnej, podobnie jak to uczyniono w r. 1877/8.

Praca ad 2) t. j. statystyka własności tabularnej według stanu z roku 1903 w porównaniu ze stanem własności tabularnej w roku 1890 jest bliską ukończenia: materyał cały jest zebrany a opracowanie tegoż dość daleko już posunięte (ob. sprawozdanie z czynności biura statystycznego).

Praca ad 1), t. j. rządowa statystyka własności ziemskiej (Grundbesitzstatistik) zdaje się nie długo już da na siebie czekać, gdyż rezultaty jej z innych krajów koronnych zostały już ogłoszone.

Dla ostatecznego przedyskutowania i ułożenia kwestyonaryusza dla ankiety pisemnej ma Wydział krajowy zamiar zebrać już w najbliższym czasie konferencyę złożoną z osób, których opinia w tej sprawie jest konieczną celem zapewnienia ankiecie powodzenia.

Wyniki ankiety zamierza Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi.

Uchwały w sprawie ochrony interesów krajn przy zmianie austro-węgierskiej taryfy cłowej i zawieraniu nowych traktatów handlowych.

Uchwałą z dnia 16. października 1903 roku polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, „ażeby dołożył starania do przeprowadzenia żądań“ zawartych w równocześnie przez Sejm uchwalonych rezolucyach do c. k. Rządu w sprawie ochrony interesów naszego kraju przy ułożeniu nowej taryfy cłowej i zawieraniu nowych traktatów handlowych, tudzież, by „po zasięgnięciu zdania rzeczoznawców wniósł odpowiednie przedstawienie do c. k. Rządu.“

W wykonaniu tego polecenia postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 5. stycznia 1904 roku przeprowadzić jeszcze w ciągu stycznia 1904 roku expertyzę, którąby objęto postulaty poszczególnych gałęzi produkcyi naszego kraju ze względu na zbliżającą się chwilę zmiany austro-węgierskiej taryfy cłowej tudzież zawarcia nowych traktatów handlowych.

Expertyza miała być w myśl powyższej uchwały Wydziału krajowego przeprowadzoną oddzielnie dla produktów rolnictwa i tych gałęzi przemysłu,

które są najściślej z rolnictwem związane, oddzielnie zaś dla produkcyi przemysłowej kraju. W obrębie każdego z tych 2 działów miała być expertyza przeprowadzoną grupami, na które się każdy z tych działów rozpada. Pismem z dnia 5. stycznia 1904 roku LW. 97.404/903 zwrócił się Wydział krajowy do Izb handlowych i przemysłowych w Brodach, Krakowie i Lwowie, do dyrekcyi Centralnego Związku galicyjskiego Przemysłu fabrycznego, do krajowego Towarzystwa naftowego we Lwowie i komunikując tym ciałom swą uchwałę wyżej streszczoną, powołał się na ich dotychczasowe prace około zebrania materyałów gromadzonych z inicyatywy c. k. Rządu dla stworzenia podstawy do wypracowania projektu nowej taryfy cłowej i substratów dla traktatów handlowych, i upraszał je o wyznaczenie ze swej strony expertów dla grup produkcyi przemysłowej. Dalszy przebieg sprawy w dziale produkcyi przemysłowej przedstawiony jest w sprawozdaniu z czynności Dep. II. Wydziału krajowego, tu poprzestajemy na podaniu do wiadomości Wysokiego Sejmu toku czynności podjętych dla przeprowadzenia expertyzy dla działu produkcyi rolniczej. Równocześnie zwrócił się Wydział krajowy powyżej powołanem pismem do Komitetu c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie i Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, z podobnem jak do wyżej wspomnianych korporacyi przedstawieniem i upraszał te Komitety o zamianowaniu dla każdej grupy produkcyi gospodarstw rolniczych w kraju po 2 expertów. Również odniósł się Wydział krajowy do Wydziału galicyjskiego Towarzystwa leśnego we Lwowie z prośbą o mianowanie 2 expertów dla grupy obejmującej produkcyę gospodarstw leśnych. Produkcyę gospodarstw rolniczych podzielił Wydział krajowy na następujące grupy:

I. grupa, obejmująca produkcyę: zboża, paszy, nasion, mąki i otrębów;

II. grupa, obejmująca produkcyę: jarzyn, owoców i roślin handlowych (chmielu, rzepaku, maku, kminu, anyżu i t. p.);

III. grupa, obejmująca produkcyę: zwierząt domowych, mięsa i produkta uboczne, jak: łoju, skór, rogów, kości i t. p;

IV. grupa obejmująca produkcyę: drobiu, jaj, tudzież pierza;

V. grupa, obejmująca produkcyę: mleka, masła i serów.

VI. grupa, obejmująca: przemysł rolniczy, a więc produkcyę spirytusu, krochmalu, drożdży i cukru.

VII. grupa, obejmująca: płody łowiectwa i rybołostwa;

VIII. grupa, obejmująca: produkcyę gospodarstw lasowych: drzewo i wyroby drzewne.

Termina dla przesłuchania expertów wyznaczył Wydział krajowy, jak następuje:

Dla grupy I. dzień 21. stycznia 1904, godz. 10. przed południem, grupy II. dzień 23. stycznia 1904, godz. 10. przed południem, grupy III. dzień 23. stycznia godz. 5. po południu, grupy IV. dzień 25. stycznia 1904, godz. 10. przed południem, grupy V. dzień 25. stycznia 1904, godz. 5. po południu, grupy VI. dzień 21. stycznia 1904, godz. 5. po południu, grupy VII. dzień 28. stycznia 1904, godz. 5. po południu, grupy VIII. dzień 27. stycznia godz. 5. po południu.

Wydział krajowy postanowił nadto zaprosić ze swej strony następujących expertów:

Dla grupy I. pp.: Alfreda Fränkla, właściciela młynów w Przemyślu i Dr. Adama Prażmowskiego, Dyrektora Związku Handlowego Kółek rolniczych w Krakowie; dla grupy II: pp. Ignacego Russmana, kupca we Lwowie i Gabryela Steigelfesta, sekretarza „Związku fabryk olejów“ we Lwowie; dla grupy III: p. Jędrzeja Majewskiego, handlarza nierogacizny z Pruchnika; dla grupy IV: p. Dr. Prażmowskiego, dyrektora Związku Handlowego Kółek rolniczych w Krakowie, firmę Sobel, Margulies i Maschler w Przemyślu i przedstawiciela „Izby kupców“ w Podwołoczyskach; dla grupy V: p. Stefana Bajorskiego, pomocnika kraj. instruktora mleczarstwa w Krakawie; dla grupy VI: p. Antoniego Gosiewskiego, Dyrektora cukro-

wni w Przeworsku; dla grupy VII: p. Michała Naimskiego, pełnomocnika dóbr Zatorskich, Jonasza Elmera, kupca we Lwowie i przedstawiciela Izby kupców w Podwołoczyskach; dla grupy VIII: pp. Wilhelma Adama Schmidta, właściciela dóbr w Demni, Józefa Faltera, członka Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie i Józefa Bubera, kupca we Lwowie.

Komitet Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie delegował jako expertów z swego ramiona: dla grupy I: pp. Dr. Karola Paygerta i Dra Maryana Lisowieckiego; dla grupy II: pp. Barona Juliana Brunickiego i Dra Włodzimierza Kozłowskiego; dla grupy III: pp. Jerzego Turnaua i Leona Ryniewicza; dla grupy IV: Dra Szpilmana i Eustachego Wolskiego; dla grupy V: pp. Dra Władysława Kraińskiego i Jana Marszałkowicza; dla grupy VI: pp. Juliusza Fromla i ks. Andrzeja Lubomirskiego; dla grupy VII: pp. Dra Stanisława Miziewicza i Adolfa bar. Brunickiego; dla grupy VIII: pp. Kazimierza hr. Szeptyckiego i Kazimierza ks. Lubomirskiego.

Komitet Towarzystwa rolniczego w Krakowie wyznaczył jako expertów: dla grupy I: pp. Maryana Dydyńskiego i Dra Jakóba Tomalskiego; dla grupy II: pp. Dra Stanisława Larysz Niedzielskiego i Dra Stanisława Golińskiego; dla grupy III: pp. Karola Czecza i Zdzisława Włodka; dla grupy IV: Mikołaja hr. Reya i Stefana Bojanowskiego; dla grupy V: pp. Karola Czecza i Dra Adama Krzyżanowskiego: dla grupy VI: pp. prof. Gustawa Steingrabera i Dra Widołda Mileskiego; dla grupy VII: pp. Dra Ferdynanda Wilkosza i JE. Adama Jędrzejowicza; dla grupy VIII: pp. Henryka Dolańskiego i Juliusza Sieglera.

Wydział galicyjskiego Towarzystwa leśnego we Lwowie delegował jako swych expertów: dla grupy VIII pp.: c. k. starszego Radcę leśnictwa Alfreda Rosenberga i Józefa Flechnera, c. k. radcę leśnictwa.

Nadto zwrócił się Wydział krajowy pismem z dnia 18. stycznia 1904 roku LW. 6387 do c. k. Dyrekcyi kolei państwowych we Lwowie, by zechciała zezwolić naczelnikowi działu kommercyalnego w tejże Dyrekcyi, p. Józefowi Makuszowi, na wzięcie udziału w expertyzie i otrzymał przychylne załatwienie swej prośby, co tu z wdzięcznością podnosi, udział bowiem p. Makusza w expertyzach, jako wytrawnego znawcy z jednej strony stosunków handlu exportowego naszego kraju, z drugiej strony handlu płodami rolniczemi południowych prowincyi rosyjskich, a nadto jako znawcy taryf kolejowych był dla wyniku expertyzy bardzo cennym i pożądanym.

Przesłuchanie expertów przeprowadził Szef Departamentu III. w terminach wyżej oznaczonych a podnoszone przez expertów postulaty dla każdej grupy produkcyi, dotyczące postanowień projektu nowej austro-węgierskiej taryfy cłowej, dalej dotyczące postanowień przyszłych traktatów handlowo-cłowych, wreszcie dotyczące polityki taryfowej i handlowej państwa zostały zebrane w szeregu protokołów z przeprowadzonych expertyz. Protokoły te, jako zawierające materyał poufny i nie nadający się na razie do ogłoszenia, są do przejrzenia w aktach Wydziału krajowego.

Postulaty wyrażone przy expertyzach przedstawił Wydział krajowy pełnej krajowej Komisyi dla spraw rolniczych na jej posiedzeniu z dnia 25. lutego 1904 roku a opierając się na opinii tego organu doradczego w sprawach rolnictwa krajowego, opinii zasadniczo zgodnej z postulatami, które podniesiono przy expertyzach, wypracował memoryał do c. k. Ministerstwa roln. wystosowany, a obejmujący zestawienie tych wszystkich postulatów, których uwzględnienia ze strony państwa w chwili normowania na nowy okres czasu trwania mocy obowiązującej nowej taryfy cłowej i nowych międzypaństwowych umów handlowo-cłowych interesa rolniczej produkcyi naszego kraju wymagają zarówno w postanowieniach tych aktów ustawodawczych, jak i w polityce taryfowej i wewnętrznej handlowej państwa, jeśli ta produkcya ma w przyszłości znaleźć warunki rozwoju.

Pismem z dnia 12. kwietnia 1904 roku LW. 25721, przesłał Wydział krajowy powyższy memoryał c. k. Prezydyum c. k. Namiestnictwa z prośbą o przedłożenie go c. k. Ministerstwa rolnictwa i poparcia zawartych

w nim postulatów, będących rozwinięciem żądań, które Wysoki Sejm w uchwałach swych z dnia 16. października 1903 roku do c. k. Rządu wystosował. Zarazem przesłał Wydział krajowy odpis memoryału Prezydyum Koła Polskiego w Wiedniu, dołączając doń 10 odbitek memoryału w języku polskim dla użytku członków Koła, zasiadających w komisyi obradującej nad sprawą przedłożenia rządowego o projekcie taryfy cłowej i komisyi, której Koło poruczyło zbadanie sprawy traktaktów cłowych. Znane powody sprawiły, że w sprawie taryfy cłowej i odnowienia traktatów z sąsiedniemi państwami dotąd w drodze konstytucyjnej decyzya nie zapadła, Wydział krajowy więc nie może Wysokiemu Sejmowi zdać sprawy, jaki skutek odniosło przedstawienie rzeczy wniesione w wyżej powołanym memoryale.

Uchwała z wezwaniem do c. k. Rządu w sprawie unormowania produkcyi cukru wskutek konwencyi brukselskiej.

Na posiedzeniu z dnia 30. grudnia 1902 r. uchwalił Wysoki Sejm w załatwieniu wniosku nagłego, wniesionego przez p. Zdzisława Traczewskiego i towarzyszy, następującą uchwałę:

„Wzywa się c. k. Rząd, by w przedłożeniach odnoszących się do unormowania produkcyi cukru w interesie rolnictwa naszego kraju i związanego z nim przemysłu cukrowniczego w jak najszerszej mierze uwzględnił nie tylko istnienie tego przemysłu, ale i dalszy jego rozwój zapewnił".

Uchwała ta zakomunikowaną została c. k. Rządowi pismem Marszałka sejmowego z dnia 30. grudnia 1902 do L. S. 1775, a Wydział krajowy oceniając należycie doniosłość sprawy rozwoju przemysłu cukrowniczego dla rolnictwa kraju, wniósł, skoro tylko treść przedłożenia rządowego z projektem ustawy o kontyngencie cukrowym stała się znaną, memoryał do Koła Polskiego we Wiedniu z dnia 14. stycznia 1903 r. L. W. 3981/903. W memoryale tym przedstawił Wydział krajowy znaczenie świeżo powstałego przemysłu cukrowniczego dla podniesienia rolnictwa w kraju, a wykazawszy, że w razie przyjęcia projektu ustawy przedłożonego przez Rząd obradującej wówczas ankiecie cukrowniczej przemysł galicyjski i bukowiński pozbawiony zostanie warunków rozwoju, a tem samem nie zdoła pokonać współzawodniczącej konkurencyi fabryk czeskich i morawskich, upraszał Koło, by z całym naciskiem w sprawie tej żądało zmiany projektu ustawy, o rozdziale kontyngentu cukrowego takiej, iżby sumy wyznaczone dla fabryk cukru w Galicyi i na Bukowinie zapewniły tym fabrykom możność egzystencyi i rozwoju. Memoryał ten zakomunikował Wydział krajowy w odpisie Wydziałowi krajowemu w Czerniowcach, upraszając o poparcie tej sprawy imieniem tego kraju koronnego, i JE. Ministrowi dla Galicyi. Wyniki tych usiłowań Koła Polskiego osiągnięte z początkiem roku 1903 i dalsze koleje sprawy wywołane zniesieniem ustawy o rozdziale kontyngentu cukrowego są znane.

Uchwała w sprawie popierania zakładania małych wędlarń jako przemysłu domowo-rolniczego.

Na posiedzeniu w dniu 18. września 1903 r. powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania Komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku p. Trzecieskiego w sprawie powyższej, następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby popierał zakładanie małych i średnich wędlarń i otoczył troskliwą opieką tę gałęź przemysłu rolniczego".

W wykonaniu tej uchwały odniósł się Wydział krajowy do obu Towarzystw rolniczych w kraju, tudzież do Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych z prośbą, by w organach swych zwróciły uwagę na pożytek, jaki z przeróbki mięsa mogą gospodarstwa wiejskie wśród odpowiednich warunków odnieść, a zarazem wezwał te korporacye do przedłożenia wniosków, w jaki sposób możnaby najskuteczniej udzielać tej gałęzi przemysłu rolniczego poparcia ze strony kraju.

Przedłożone przez Towarzystwa opinie i wnioski przekazał Wydział krajowy krajowej Komisyi dla spraw rolniczych, by także ten organ doradczy mógł w tej kwestyi dać wyraz swemu zapatrywaniu. Krajowa komisya dla spraw rolniczych do chwili wygotowania niniejszego sprawozdania nie przedłożyła swej opinii w tym przedmiocie.

Wniosek posła Straszkiewicza i towarzyszy w sprawie popierania uprawy roślin okopowych.

Przy rozprawach nad rubr. X. wydatków budżetu krajowego na rok 1904 powziął Wysoki Sejm dnia 2. października 1903 następującą uchwałę: „W załatwieniu wniosku nagłego posła Struszkiewicza o przyznanie 50.000 K. na popieranie uprawy roślin okopowych Sejm poleca Wydziałowi krajowemu aby zasięgnąwszy zdania obu krajowych Towarzystw rolniczych, zbadał, czy i o ile należy przyjść z pomocą produkcyi roślin okopowych w kraju i ewentualne wnioski przedstawił Sejmowi na najbliższej sesyi."

Wypełniając to polecenie, zwrócił się Wydział krajowy do obydwóch Towarzystw rolniczych z wezwaniem do wypowiedzenia w tej sprawie swego zdania, uważał bowiem, że praktyczne przeprowadzenie tak szeroko zakreślonej akcyi przedewszystkiem oprzeć się powinno na życzeniach naszego całego ziemiaństwa, którego reprezentantami są właśnie obydwa Towarzystwa. Sposób załatwienia sprawy tej przez komitety odpowiedział najzupełniej intencyi Wydziału krajowego, było ono bowiem wynikiem porozumienia krajowych stowarzyszeń rolniczych na pierwszem posiedzeniu centralnego ich wydziału. Uchwały tegoż przesłał bez zmian Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego lwowskiego pismem z dnia 25. lipca b. r. L. 1710, Komitet zaś Towarzystwa krakowskiego z pewnemi dopełnieniami pismem bez daty L. 1446. Według zdań obydwóch Komitetów celem podniesienia uprawy roślin okopowych powinno się dążyć:

A. W sprawie buraków:

a) Do jak najwydatniejszego ułatwienia drenowań w okolicach buraczanych, przez pomnożenie ekspozytur biura melioracyjnego i umieszczenie ich w rejonach plantacyi buraków i przez udzielanie na drenowanie kredytu spłacalnego w przeciągu lat kilkunastu bez żądania pierwszeństwa hipotecznego.

b) Do uzyskania subwencyi na zakupno narzędzi do upraw buraczanych potrzebnych w celu demonstrowania ich rolnikom, oraz w celu premiowania robotników akordowych.

c) Do wyjednania możności odbioru wytłoków nietylko w jesieni ale również w miesiącach zimowych i do założenia suszarni wytłoków.

d) Do poparcia subwencyą krajową prób użycia nasienia produkcyi krajowej w plantacyach buraczanych.

e) Do uzyskania subwencyi we formie pożyczki bezprocentowej w długich terminach ratami zwrotnej, na budowę domów dla robotników wedle pewnych typów wybranych przez bratnie Towarzystwa.

f) Do uzyskania od zarządu kolei gwarancyi za ilość towaru tj., że tak buraki jak wytłoki w całości do stacyi adresowej w wadze stacyi nadawczej dostawione będą, z obowiązkiem zwrotu wartości w razie ubytku i do zaprowadzenia wag na wszystkich stacyach ładujących buraki.

g) Do uregulowania stosunków robotniczych w szczególności przez zapewnienie szybkiego wykonania rygoru, w dotrzymywaniu umów między pracodawcą, a sezonowym robotnikiem rolnym.

B. W sprawie kartofli:

a) Do założenia suszarni kartofli.

b) Do ułatwienia produkcyi spirytusu denaturowanego w myśl szczegółowych, dawniej już przedstawionych referatów.

C. W sprawie kapusty:

Do założenia fabryki kiszenia kapusty. Oprócz tego Komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego uznał, że należy dążyć

w sprawie popierania uprawy buraków cukrowych:

a) Do popierania w okolicach nadających się do uprawy buraków cukrowych wzorowych plantacyi buraczanych, w większych gospodarstwach 5—10 morgowych, zaś w małych $^1/_2$—1 morgowych, a to przez udzielanie nasienia, narzędzi lub nawozów pomocniczych, jakoteż fachowych wskazówek. Z tego względu uznaje Komitet za wskazane przeznaczenie na ten cel z funduszu krajowego odpowiednich subwencyi Towarzystwom rolniczym.

b) Do wykształcenia dostatecznej liczby ukwalifikowanych dozorców buraczanych, którzy, będąc niejako specyalistami do uprawy buraków, nie tylko prowadziliby nadzór nad sposobem wykonania robót, ale i kierownikom gospodarstw niejednokrotnie mogliby służyć radą, w jakim czasie i w jaki sposób należy odpowiednie roboty przy burakach wykonać.

c) Aby przy udzielaniu zasiłków z funduszów krajowych na budowę dróg uwzględniono w pierwszym rzędzie okolice sprzyjające plantacyi buraka cukrowego, oraz drogi mające służyć do transportu buraków.

d) Do usunięcia niekorzystnych dla cukrownictwa krajowego taryf kolejowych, które nietylko powinny uwzględniać niekorzystną konfiguracyę kraju, ale co najmniej powinny równomiernie traktować swych klientów i nie stawiać obcych producentów w korzystniejszem położeniu taryfowem.

e) W sprawie popierania uprawy buraków pastewnych:

Wobec podnoszenia się poziomu hodowli bydła w kraju, uważa Komitet za wskazane, dążyć do rozprzestrzenienia uprawy roślin okopowych pastewnych przy pomocy funduszów krajowych przez subwencyonowanie, względnie zakładanie wzorowych pól demonstracyjnych 5—10 morgowych w większych, a $^1/_2$—1 morgowych w gospodarstwach mniejszych, czy to przez udzielanie nasienia, czy narzędzi, czy nawozów pomocniczych, czy ewentualnie odpowiednich premii pieniężnych, czy też przez pouczenia przy pomocy sił fachowych.

Pismem z dnia 30. lipca b. r. L. 3164 przesłał następnie Komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego jako uzupełnienie odpowiedzi na zapytanie Wydziału krajowego uwiadomienie o uchwale następującej treści:

Z uwagi, iż przeznaczenie z funduszów krajowych pewnej kwoty na zakupno sztucznych nawozów dla poparcia uprawy buraków cukrowych należy uważać za bardzo korzystne i wskazane dla rolnictwa krajowego, Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie ma zaszczyt oświadczyć się za jak najwydatniejszą w tym kierunku pomocą finansową z funduszu krajowego z tem jednak zastrzeżeniem, by fundusz na to przeznaczony w żadnym kierunku nie uszczuplał funduszów, jakie Wysoki Sejm przeznacza na ogólne cele rolnicze.

Nie wchodząc w szczegółowy rozbiór tych postulatów, których urzeczywistnienie wchodzi więcej w zakres działalności Towarzystw rolniczych, Kółek rolniczych, zależy wreszcie tylko od właścicieli cukrowni lub inicyatywy prywatnej, skreślimy to w krótkości, co w tych kierunkach dotychczas Wydział krajowy zdziałał.

A. Buraki cukrowe:

Ad a) Sprawy pomnożenia ekspozytur biura melioracyjnego i odpowiedniego ich rozmieszczenia, w celu ułatwienia drenowania, nie uważa Wydział krajowy na razie za tak pilną. Ilość tychże, oraz rozmieszczenie jest naturalnym wynikiem obecnych potrzeb naszego rolnictwa. W miarę wzrostu zgłoszeń o pomoc biura melioracyjnego i wystąpienia żądań takiej pomocy z okolic, z których dotąd mniej się zgłaszano, pójdzie i pomnożenie ekspozytur biura melioracyjnego i umieszczenie ich tam właśnie, gdzie zapotrzebowanie będzie najsilniejsze. Potrzeby w tym kierunku rolnictwa znajdowały i zawsze znajdą jaknajprzychylniejsze poparcie Wydziału krajowego, zależy więc tylko od rzeczywistego wzrostu zgłoszeń, aby i to życzenie Komitetu przyszło jaknajrychlej do skutku. Natomiast Wydział krajowy podziela najzupełniej zdanie Komitetów co do ułatwień przy udzielaniu kredytu na przeprowadzenie drenowania, uważa też, że dotychczasowe trudności przy uzyskaniu tego są największą przeszkodą do znaczniejszego rozszerzenia się drenowań w naszym kraju. W tym kierunku Wydział krajowy na podstawie wstępnych rokowań przeprowadzonych w roku zeszłym między Kołem polskiem a Rządem poczynił odpowiednie kroki u Rządu, o czem zdaje sprawę na innem miejscu.

Ad c) Sprawę popierania uprawy nasienia buraków cukrowych w kraju wziął pod rozwagę Wydział krajowy od chwili powstania w kraju cukrowni w Przeworsku, polecił nawet stacyi botaniczno-rolniczej przepro-

wadzenie odpowiednich doświadczeń. Ponieważ wyniki prób tych wypadły bardzo pomyślnie, Wydział krajowy okazał się też skłonnym popierać działalność takiego zakładu, który z inicyatywy prywatnej powstał w Rusiatyczach. Sprawa rozszerzenia dalszego akcyi tej po kraju przez zakładanie kilku jeszcze stacyi selekcyjnych lub reprodukcyjnych musi być jednak zostawiona inicyatywie prywatnej, która może liczyć zawsze na pomoc kraju, jeżeli da gwarancyę rozwoju i odpowie wszystkim warunkom.

C. Ziemniaki.

Wzmagająca się stale w kraju uprawa ziemniaków (obszar zajęty pod uprawę w r. 1903 w Galicyi zachodniej wynosił 175.658 ha., w Galicyi wschodniej 229.666 ha.) stoi w bezpośrednim związku z powstawaniem coraz nowych gorzelni oraz zwiększaniem się opasów. Wzrost ten kultury ziemniaków wywołał równocześnie i zwiększenie się wymagań co do przymiotów tychże, a mianowicie plenności, zawartości skrobii oraz odporności przeciw chorobom. Przez długie lata jedyną dostarczycielką ziemniaków nasiennych, które miały tym warunkom odpowiadać, była zagranica, dostarczająca jednak towaru nie zawsze rzetelnego, a mimo swej drogości dla naszych warunków najczęściej nieodpowiedniego. Zwrot ku dobremu w tej sprawie uczynił dopiero u nas Zakład produkcyi ziemniaków nasiennych H. Dołkowskiego w Nowej Wsi pod Kętami. Wydział krajowy oceniając doniosłe znaczenie tego Zakładu dla kraju, zwrócił się do Wysokiego Sejmu przed kilku laty o subwencyę dla tegoż, która też przyznaną została. Jedyny ten Zakład w kraju, położony na zachodniej tegoż granicy, w specyalnych warunkach gleby i klimatu na cały obszar Galicyi wystarczyć nie może, jest też istotną potrzebą kraju założenie przynajmniej dwóch jeszcze takich zakładów.

D. Kapusta:

Wydział krajowy uznaje, iż sprawa podniesienia uprawy kapusty, tego tak powszechnego i ulubionego pokarmu naszego ludu, zasługuje również z wielu względów na silniejsze poparcie. Obecna produkcya kapusty, mimo dosyć rozległej kultury, nie zaspakaja wszystkich potrzeb w kraju, jest po większej części prowadzoną bardzo pierwotnie, wydaje plon mały i średniej wartości. Cała podgórska najuboższa ludność żywi się kapustą węgierską, większe zaś miasta importują kiszoną kapustę z Morawy, Czech, a nawet Tyrolu. Wobec tego, że kraj nasz posiada jak najświetniejsze warunki do uprawy kapusty, że zapotrzebowanie jej wzrasta, a produkcya z powodu nieuregulowanego zbytu handlowego i nieumiejętnie prowadzonej przeróbki stale maleje (obszar zajęty pod uprawę w r. 1893 wynosił w zachodniej Galicyi 14.917 ha., we wschodniej Galicyi. 20.737 ha. w r. zaś 1903 w zachodniej Galicyi 13.263, we wschodniej Galicyi 14.373 ha.), Wydział krajowy oddawna oglądał się za odpowiednim kandydatem, któryby się kiszenia kapusty nauczył i przy pomocy kraju tego rodzaju fabrykę założył. Obecnie fabryka konserw w Lubyczy królewskiej ma zamiar rozszerzyć swą produkcyę na wyrób kapusty kiszonej.

Uchwała polecająca starania o utworzenie funduszu na przeprowadzanie zalesień ochronnych.

Na posiedzeniu z dnia 18. września 1903 r. powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o projektach ustaw: „o zalesieniu ochronnem“ i „o niektórych zarządzeniach policyjnych leśnych i wodnych“, między innemi także następującą uchwałę: „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by wszedł w rokowania z c. k. Rządem celem wytworzenia funduszu z równorzędnym współudziałem kraju i państwa dla przyjścia w pomoc posiadaczom gruntowym lub jednostkom administracyjnym, nie mogącym dla braku środków pieniężnych lub sił roboczych zadość uczynić postanowieniom ustawy o niektórych zarządzeniach policyjnych leśnych i wodnych. Po ukończeniu rokowań z c. k. Rządem ma Wydział krajowy przedłożyć Sejmowi projekt ustawy, by kary pieniężne w §. 16. ustawy o zarządzeniach policyjnych oznaczone wpływały do funduszu zapomogowego“.

Wydział krajowy z wykonaniem tego polecenia musiał się wstrzymać aż do chwili otrzymania wiadomości, że projekty ustaw o zalesieniu ochronnem i wyjątkowych zarządzeniach policyjnych leśnych i wodnych uzyskały Najwyższą Sankcyę. Jak już wyżej podano, wiadomości takiej Wydział krajowy do chwili wygotowania niniejszego sprawozdania nie otrzymał, nie mógł tedy przystąpić do rokowań w powyższej uchwale zaleconych.

Petycya prof. Jentysa w sprawie subwencyonowania doświadczeń rolniczych.

Wysoki Sejm przy rozprawach nad Rubr. X. wydatków budżetu krajowego na r. 1904, uchwałą z dnia 2. listopada 1903, odstąpił Wydziałowi krajowemu petycyę prof. Dr. Stefana Jentysa w sprawie subwencyonowania doświadczeń rolniczych z poleceniem przeprowadzenia rokowań z krakowskiem Towarzystwem rolniczem co do sposobu i zakresu tych doświadczeń i wstawienia potrzebnej kwoty w budżet na r. 1905.

Prof. Dr. Jentys, dyrektor c. k. Zakładu doświadczalnego rolniczego w Krakowie, powołując się na ciężkie położenie, w jakiem znajduje się w naszym kraju rolnictwo i na konieczność poprawy tegoż przez wprowadzenie intenzywniejszej kultury, opartej na szerszem i umiejętnem użyciu nawozów pomocniczych, nowych odmian roślin gospodarskich, oraz racyonalnego żywienia inwentarzy, zwrócił się do Wysokiego Sejmu z prośbą o zasiłek w kwocie 3.000 kor. przez lat trzy na przeprowadzenie doświadczeń w zachodniej części kraju.

C. k. Zakład doświadczalny rolniczy, założony w r. 1902 przy studyum rolniczem w Krakowie, oprócz działalności naukowej i kontrolnej postawił sobie jako jedno z główniejszych zadań organizowanie rolniczych doświadczeń, szczególniej w zachodniej części kraju, przy współudziale praktycznych rolników, oraz nadzór nad ich wykonaniem. Poparcie materyalne tego kierunku działalności Zakładu ze strony c. k. Rządu jest na razie bardzo skromne, c. k. Ministerstwo oświecenia bowiem daleko chętniej udziela Zakładowi wszelkich zasiłków na cele naukowe, niż na praktyczne, zostawiając subwencyonowanie praktycznej działalności władzom, do których należy popieranie kultury rolniczej.

Organizowanie oraz nadzór rolniczych doświadczeń polowych ma wielkie i rozległe znaczenie, a rozwój tych doświadczeń bezwarunkowo wywrzeć musi wybitny wpływ na podniesienie gospodarstwa rolniczego w kraju. Zakład rolniczy, służąc fachową pomocą i poradą na podstawie owych doświadczeń, staje też obok krakowskiego Towarzystwa rolniczego jako jeden z organów urzeczywistniających w praktyczny sposób tegoż myśl przewodnią, t. j. podniesienie rolnictwa. Towarzystwo rolnicze krakowskie, odczuwając trafnie pilne potrzeby rolnictwa w wielu kierunkach, a w szczególności dla kierowania doświadczeniami rolniczemi, nie ma specyalnych organów fachowych i odpowiednio urządzonych pracowni. W c. k. Zakładzie doświadczalnym rolniczym znalazło dopiero Towarzystwo czynnik, który zamiary tegoż może umiejętnie do skutku doprowadzić i tak pokierować całą praktyczną rolniczą działalnością Towarzystwa, że wyniki prac tych będą już mogły posłużyć jako pewne wskazówki dla praktycznych rolników. Potrzeba zakładu doświadczalnego rolniczego tak też głęboko była odczuta przez komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, że z chwilą otwarcia Zakładu kierownictwo doświadczeniami zaraz zostało temuż oddane.

W r. 1903 użył komitet na cele podniesienia kultury rolniczej:

1) na podniesienie uprawy roślin pastewnych . .	6.000	kor.	— gr.
2) na podniesienie uprawy ziemniaków . . .	2.000	„	— „
3) na podniesienie uprawy roślin pastewnych w Nowotarszczyźnie	5.832	„	24 „
4) na podniesienie uprawy lnu	8.830	„	49 „
5) na doświadczenia polowe	4.771	„	47 „
Razem .	27.434	kor.	20 gr.

z czego w r. 1903 pod bezpośrednim kierunkiem c. k. Zakładu doświadczalnego przeprowadzono:

próby z ziemniakami w kwocie	1.616	kor.	74 gr.
z jarzynami	309	„	82 „
z oziminami	460	„	15 „
Razem .	2.386	kor.	71 gr.

Na brak więc środków na tego rodzaju doświadczenia żalić się dyrektor Zakładu nie może, a to tem bardziej, że liczyć może na pełne poparcie w komitecie Towarzystwa rolniczego, który mając znaczniejsze fundusze do dyspozycyi na podniesienie kultury rolniczej, z pewnością postara się o możliwe rozszerzenie współpracownictwa c. k. Zakładu doświadczalnego przy zużyciu tychże.

Względy te sprawiły, że Wydział krajowy nie uznał za konieczne wstawienia osobnej kwoty do preliminarza budżetu na r. 1905 na poparcie działalności doświadczalnej c. k. Zakładu doświadczalnego w Krakowie.

Uchwała w sprawie subwencyi państwowej na podniesienie chowu świń w okolicach, w których hodowla jest zagrożona upadkiem wskutek pomoru świń i zwalczania tej zarazy.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z wnioskiem o przyznanie subwencyi dla krajowych Towarzystw rolniczych celem ułatwienia ludności włościańskiej odnowienia hodowli trzody chlewnej, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 5. października 1903 r. między innemi także następującą uchwałę:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, by na cele akcyi obu Towarzystw gospodarskich w kraju, podjętej dla ułatwienia ludności włościańskiej odnowienia hodowli świń w okolicach, w których hodowla świń jest zagrożoną upadkiem wskutek panowania tam i zwalczania pomoru świń, przyznał obu Towarzystwom wydatne subwencye na czas, jak długo akcya wspomniana będzie potrzebną".

Uchwała ta zakomunikowaną została c. k. Rządowi pismem Wydziału krajowego z dnia 11. listopada 1903 r. L. W. 90.438 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa wystosowanem wraz z prośbą, by c. k Prezydyum żądanie w rezolucyi zawarte jak najgoręcej wobec Rządu centralnego poprzeć zechciało. Prośbę tę ponowiliśmy następnie w piśmie z dnia 18. lutego 1904 L. W. 16017. W reskrypcie z dnia 11. marca 1904 L. 2318/pr. zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, że „c. k. Ministerstwo rolnictwa nie powzięło jeszcze decyzyi stanowczej co do udzielenia subwencyi państwowej na podniesienie chowu świń w kraju". Jednakże następnie zawiadomieni zostaliśmy pismem c. k. Namiestnictwa z dnia 17. maja 1904L 203, że na cele hodowli świń przyznało c. k. Ministerstwo rolnictwa w r. 1903 każdemu z dwóch Towarzystw w kraju subwencyę w sumie 14.000 k. (razem przeto 28.000 k.), w reskrypcie zaś c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 13. czerwca 1904 L. 16081, którym asygnowano subwencyę dla c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, przyznano temuż Towarzystwu na rok 1904 subwencyę na cele podniesienia hodowli świń w kwocie 19.500 k., w takimże wreszcie reskrypcie z dnia 13. czerwca 1904 L. 16070 przyznano c. k. galic. Towarzystwu gospodarskiemu we Lwowie jako subwencyę na cel powyższy na r. 1904 kwotę 20.000 k. Przyznaniem tych subwencyi podwyższonych, łącznie bowiem na r. 1904 oba Towarzystwa otrzymają w r. 1904 kwotę subwencyi na cele podniesienia hodowli świń 39.500 k., uczynił c. k. Rząd centralny zadość wezwaniu zawartemu w powyżej przytoczonej rezolucyi Wysokiego Sejmu, o ile w niej chodziło o przyznanie na cel powyższy wydatniejszych, niż dotąd, subwencyi, dotąd jednak nie uwzględnił c. k. Rząd żądania, by subwencye te przyznał „na czas, jak długo akcya wspomniana będzie potrzebną", wyraźnie bowiem zaznacza doraźność subwencyi przyznawanych tylko na rok.

Uchwała w sprawie stypendyów rządowych dla uczniów c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie.

Przy rozprawach nad Rubr. X. wydatków budżetu krajowego na rok 1904 powziął Wysoki Sejm 2. listopada 1903 następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu poczynienie kroków u c. k. Rządu, aby i Rząd przynajmniej w równej mierze, jak kraj, udzielał stypendya dla krajowych uczniów Akademii weterynaryi".

Wydział krajowy wskutek tej uchwały zwrócił się w tej sprawie odezwą z 1. kwietnia 1904 L. 108229 do c. k. Namiestnictwa, dotąd wszakże odpowiedzi nie otrzymał.

Uchwała w sprawie przyznania subwencyi dla Towarzystw rolniczych w kraju na premiowanie sług.

Na posiedzeniu z dnia 2. listopada 1903 r. powziął Wysoki Sejm wśród rozpraw nad Rubr. X. wydatków budżetu krajowego na rok 1904 w załatwieniu petycyi galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, petycyi oddziału rohatyńskiego tegoż Towarzystwa i petycyi Rady oddziału tegoż Towarzystwa w Jaworowie następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić rokowania z c. k. Rządem w celu uzyskania dla obydwu Towarzystw rolniczych zasiłku na premie dla sług i upoważnia Wydział krajowy do wstawienia do preliminarza budżetu na rok 1905 kwoty 1.000 k. na premie dla sług, pod warunkiem, że c. k. Rząd ze swej strony zapewni zasiłek na ten cel".

Petycya galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, domagając się subwencyi na cel premiowania sług gospodarstw wiejskich, powołuje się na fakt, iż w zachodnich krajach monarchii, jak w Tyrolu, Wyższej Austryi i Niższej Austryi Rząd na ten cel udziela subwencyi. Wydział krajowy, pragnąc w tej sprawie skorzystać z doświadczeń owych krajów, a zwłaszcza chcąc poznać, jak sprawa ta została zorganizowaną w Niższej Austryi, gdzie od r. 1893 istnieje w zarządzie Wydziału krajowego osobny fundusz, z którego przyznawane bywają premie dla służby gospodarskiej, zwrócił się pismem z dnia 29. grudnia 1903 r. L. W. 108616/03 do Wydziału krajowego w Wiedniu z prośbą o wyjaśnienie: 1) czy skarb państwa przyczynił się do powstania tego funduszu, względnie jakich dlań udziela subwencyi; 2) kto premie przyznaje; 3) kto jest uprawnionym i pod jakimi warunkami do ubiegania się o premię; 4) jakie organa lokalne opiniują podania ubiegających się o nagrody. Wyjaśnień tych dotąd Wydział krajowy nie otrzymał.

Wobec tego tedy, że merytorycznie sprawy za dojrzałą do przedłożenia Wysokiemu Sejmowi wniosków w tej sprawie uznać nie można, wobec dalej faktu, że c. k. Rząd prośby gal. Towarzystwa gospodarskiego o przyznanie subwencyi na premie dla służby dotąd nie uwzględnił, wreszcie wobec tego, iż stan finansów krajowych w roku bieżącym nakazywał Wydziałowi krajowemu jak największą oględność w preliminowaniu nowych wydatków, Wydział krajowy postanowił nie przedłożyć w preliminarzu budżetu na rok 1905 Wysokiemu Sejmowi wniosku subwencyi na cel powyższy, lecz wstrzymać się aż do czasu, kiedy będzie można przedłożyć Wysokiemu Sejmowi należycie opracowany program działania w tej sprawie.

Uchwała w sprawie zbadania petycyi Towarzystwa rolniczego w Krakowie L. s. 2253.

Na posiedzeniu z dnia 2. listopada 1903 wśród rozpraw nad Rubr. X. wydatków budżetu funduszu krajowego na rok 1904 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Petycyę krakowskiego Towarzystwa rolniczego L. s. 2253 odsyła się Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego uwzględnienia w przyszłości po dokonaniu reorganizacyi nauki wędrownej".

Petycya tą uchwałą odstąpiona Wydziałowi krajowemu zawiera żądanie podwyższenia krajowej subwencyi „na ogólne cele" Towarzystwa rolniczego w Krakowie z 9.000 k. przyznanych tym tytułem Towarzystwu na rok 1902 do kwoty 40.000 k. rocznie i uzasadnienie tego żądania oparte głównie na przedstawieniu, że Towarzystwo wobec faktu wzrastania liczby członków włościan, nie mogących uiszczać wysokich wkładek rocznych, i wobec zanikania wskutek parcelacyi obszarów dworskich, nie ma dosta-

tecznych własnych funduszów, przy których pomocy mogłoby swe zadanie spełniać i przychodzić z pomocą odpowiednią lokalnym swym organom, to jest Towarzystwom okręgowym. Petycya kładzie główny nacisk na potrzebę ożywienia działalności biur Towarzystw okręgowych, które w myśl wywodów petycyi winnyby się stać ogniskami krzewienia postępu w rolnictwie, źródłami fachowej rady i pomocy dla członków Towarzystw okręgowych, z którymi biura mogą łatwo utrzymać ciągłą styczność. Dla wprowadzenia reorganizacyi Towarzystw okręgowych domagała się tedy owa petycya głównie tak znacznego podniesienia subwencyi krajowej, a komisya budżetowa, dopatrując się słusznie w tak pojętej reorganizacyi działalności Towarzystw okręgowych związku z sprawą reorganizacyi nauki wędrownej rolnictwa, przedstawiła Wysokiemu Sejmowi wniosek wyżej przytoczonej uchwały. Wydział krajowy nie mógł w czasie, który upłynął od powzięcia powyższej uchwały Wysokiego Sejmu, przystąpić do sprawy reorganizacyi nauki wędrownej, sądził jednak, że nie należy z tego powodu wstrzymywać wypłaty subwencyi uchwalonej przez Wysoki Sejm „na ogólne cele“ Towarzystwa w poz. 289 wydatków budżetu krajowego na rok 1904 w podwyższonej kwocie 12.000 k., jakoteż subwencyi uchwalonej w tymże budżecie w poz. 289 a) w kwocie 4.000 k. „na zasilenie działalności Towarzystw okręgowych Towarzystwa rolniczego w Krakowie“, aż do czasu, kiedy sprawa reorganizacyi nauki wędrownej będzie dojrzałą. Subwencyę tedy na ogólne cele Towarzystwa wyasygnował Wydział krajowy bezzwłocznie, subwencyę zaś na zasilenie działalności Towarzystw okręgowych wyasygnował Wydział krajowy uchwałą z dnia 29. kwietnia 1904 L. W. 41279, otrzymawszy od komitetu Towarzystwa rolniczego w Krakowie w piśmie z dnia 22. kwietnia 1904 L. 884 wyjaśnienie, w jaki sposób komitet Towarzystwa rolniczego zamierza subwencyi tej użyć.

Uchwała w sprawie rokowań z c. k. Rządem o subwencyonowanie szkoły chmielarskiej w Starem Siole.

Uchwałą z dnia 2. listopada 1903 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu: „przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem celem przyczynienia się Rządu do utrzymania szkoły chmielarskiej w Starem Siole“, a zarazem polecił „ewentualne wstawienie w budżet krajowy na rok 1905 potrzebnej subwencyi“.

Wykonując to polecenie, odniósł się Wydział krajowy pismem z dnia 29. grudnia 1903 L. W. 108597 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa i komunikując powyższą uchwałę, a zarazem przedkładając petycyę, wniesioną w tej sprawie przez c. k. gal. Towarzystwo gospodarskie we Lwowie do Wysokiego Sejmu, upraszał, by Prezydyum Namiestnictwa raczyło sprawę przyznania subwencyi ze skarbu Państwa na szkołę chmielarską Rządowi centralnemu przypomnieć, a Wydział krajowy o decyzyi c. k. Rządu zawiadomić tak, by mógł przy ułożeniu preliminarza budżetu na r. 1905 stosownie do powyższej uchwały postąpić.

Mimo przypomnień w tej sprawie z 28. kwietnia 1904 L. W 39527 i z dnia 3. lipca 1904 L. W. 64098, otrzymaliśmy w piśmie c. k. Namiestnictwa z dnia 20. lipca 1904 L. 98817 jedynie zawiadomienie, że c. k. Namiestnictwo „w swoim czasie“ sprawę tę c. k. Ministerstwu rolnictwa przedstawiło, że jednakże „dotąd Ministerstwo nie powzięło jeszcze w tej sprawie decyzyi“.

Wobec tego, że polecenie drugie zawarte w uchwale Wysokiego Sejmu, a dotyczące wstawienia w preliminarz budżetu funduszu krajowego na rok 1905 potrzebnej subwencyi dla szkoły chmielarskiej, było tylko ewentualnem na wypadek przyznania przez Rząd wyższej dla tego zakładu subwencyi, a niemniej wobec niepomyślnego stanu finansów kraju, którego wyrazem jest przedłożony Wysokiemu Sejmowi preliminarz, zmuszający do jak najogłędniejszej oszczędności w wydatkach, Wydział krajowy nie przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosku przyznania subwencyi na szkołę chmielarską w Starem Siole.

Uchwała w sprawie zmiany ustawy o księgosuszu.

Na posiedzeniu z dnia 3. listopada 1903 powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej o petycyi Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu o zmianę ustawy o księgosuszu następującą uchwałę:

„Petycyę Rady powiatowej w Tarnobrzegu w sprawie zmiany ustawy o księgosuszu z dnia 29. lutego 1880 Dz. u. p. Nr. 37 odstępuje się c. k. Rządowi do możliwego uwzględnienia".

Uchwałę tę zakomunikowano c. k. Rządowi pismem Marszałka krajowego z dnia 3. listopada 1903 L. s. 570. Na zapytanie Wydziału krajowego z dnia 30. marca 1904 L. W. 31792, jakie zarządzenie c. k. Rząd w sprawie tej wydać zamierza, zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy pismem z dnia 2. maja 1904 L. 52190, że okólnikiem z dnia 12. lutego 1904 L. 7624 zawezwało graniczne Starostwa do przedstawienia wniosków w sprawie zmiany przepisów ustawy o księgosuszu i że po zbadaniu tych wniosków wyda dalsze potrzebne zarządzenia, względnie przedstawi sprawę c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych do decyzyi.

Niezałatwione petycye gminy Lubiczko i Izdebki w sprawie niszczenia lasów.

W ubiegłej sesyi nie mógł Wysoki Sejm załatwić dla braku czasu petycyi mieszkańców gminy Lubiczko w powiecie dąbrowskim (L. s. 3216) w sprawie niszczenia lasów w tym powiecie i petycyi mieszkańców gminy Izdebki i okolicy, w powiecie brzozowskim, w sprawie niszczenia lasów w Izdebkach (L. s. 3541). Wydział krajowy, mając sobie te petycye odstąpione przez Marszałka krajowego, przesłał je pismem z dnia 29. grudnia 1903 L. W. 109901/03 do c. k. Prezydyum c. k. Namiestnictwa do dalszego urzędowania. Zarazem upraszaliśmy c. k. Prezydyum, by raczyło nas zawiadomić o wyniku zarządzonych w tej sprawie dochodzeń. Do chwili wygotowania niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy tego zawiadomienia.

Krajowa Komisya dla spraw rolniczych.

W czasie od ostatniego sprawozdania, jakie przedłożyliśmy Wysokiemu Sejmowi, aż po dzień 30. sierpnia 1904 w składzie kraj. komisyi dla spraw rolniczych nie zaszła żadna zmiana. W powyższym okresie czasu sekcya stała odbyła siedm posiedzeń, mianowicie w dniach: 20. marca, 24. czerwca, 14. sierpnia, 15. października i 21. grudnia 1903 r., nadto zaś w ciągu b. roku w dniu 24. lutego i 27. czerwca, na których to posiedzeniach omówiono szczegółowo 116 spraw przydzielonych komisyi do zaopiniowania. Ważniejsze przedmioty, nad którymi obradowała sekcya stała kraj. komisyi dla spraw rolniczych, były:

1. Sprawa założenia wyższej szkoły ogrodniczej w Krakowie.
2. Statut organizacyjny krajowej szkoły mleczarskiej w Rzeszowie.
3. Sprawa podniesienia chowu koni.
4. Projekt zmiany przepisów wykonawczych do ustawy o licencyonowaniu buhajów.
5. Sprawa podniesienia gospodarstwa na połoninach.
6. Sprawa zwalczania gruźlicy u bydła zapomocą metody prof. Behringa.
7. Założenie krajowej szkoły rolniczej w Miłocinie.
8. Statut normalny dla spółek mleczarskich.
9. Sprawa oceny i kontroli mleczności u bydła.

Nadto zaopiniowała sekcya stała wiele próśb o udzielenie pożyczek z funduszu przemysłowo-rolniczego na założenie lub powiększenie mleczarni, młynów, fabryk zajmujących się wyrobem dachówek i rurek drenarskich, przetworów owocowych i drożdży; wreszcie próśb o subwencye, zasiłki i stypendya.

Pełna komisya rolnicza zwołaną została na dzień 25. lutego b. r. z następującym przedmiotem obrad:

1. Opinia w sprawie memoryału Wydziału krajowego o traktatach cłowych.
2. Przyczyny upadku chowu koni w Galicyi i środki zaradcze.

3. Sprawa założenia kraj. szkoły rolniczej w Miłocinie.
4. Sprawozdanie z czynności przygotowawczych w sprawie ustawy łowieckiej.

Rozdawnictwo pożyczek udzielonych ze stałego funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego.

W okresie czasu objętym niniejszem sprawozdaniem przedstawiał się stan funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego jak, następuje:

Zamknięcie rachunkowe za rok 1902, podane do wiadomości Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem Wydziału krajowego z dnia 21. lipca 1903 r. LW. 55.941/903 (Al. sprawozd. stenogr. Nr. 237), wykazało stan tego funduszu z dniem 31. grudnia 1902:

1. Należytości czynne	317.889	K.	19 gr.
2. Zapas kasowy na lokacyi w Banku krajowym	222.086	„	70 „
Zatem czysty stan funduszu	539.975	K.	89 gr.

Dochody funduszu w r. 1902 wynosiły:

1. Zwroty udzielonych pożyczek	126.202	K.	51 gr.
2. Dotacya krajowa	120.000	„	— „
3. Odsetki pobrane od dłużników	6.769	„	91 „
4. Odsetki zwłoki	209	„	10 „
5. Odsetki od lokacyi w Banku krajowym	4.372	„	91 „
6. Odsetki pobrane z kasy krajowej	546	„	67 „
Razem	258.101	K.	10 gr.
a nadto zapas kasowy ulokowany z początkiem r. 1902 w Banku krajowym	41.446	„	— „
co daje ogólną sumę	299.547	K.	10 gr.

którą fundusz w r. 1902 dysponował.

Wydatki funduszu w r. 1902 wynosiły:

1. Pożyczki udzielone	74.900	K.	— gr.
2. Koszta administracyjne	2.560	„	40 „
Suma wydatków	77.460	K.	40 gr.

Ta suma wydatków, strącona od sumy dochodów 299.547 K. 10 gr., dała z końcem roku 1902 zapas kasowy ulokowany w Banku krajowym w kwocie 222.086 K. 70 gr.

Zamknięcie rachunkowe za r. 1903, przedłożone obecnie Wysokiemu Sejmowi, wykazuje:

Dochody:

1. Zwroty pożyczek	79.911	K.	34 gr.
2. Odsetki od dłużników	9.477	„	85 „
3. Odsetki zwłoki	455	„	65 „
4. Odsetki z lokacyi w Banku krajowym	4.196	„	88 „
Suma dochodów	94.041	K.	72 gr.
a nadto zapas kasowy ulokowany z początkiem r. 1903 w Banku krajowym	222.086	„	70 „
co daje ogólną sumę	316.128	K.	42 gr.

którą fundusz miał na r. 1903 do rozporządzenia.

Wydatki funduszu wynosiły:

1. Pożyczki udzielone	164.999	K.	68 gr.
2. Odpisanie reszty pożyczki niespłacalnej	3.020	„	70 „
3. Koszta administracyjne	2.172	„	07 „
Suma wydatków	170.192	K.	42 gr.

Po potrąceniu tej sumy wydatków od sumy dochodów wyżej wykazanych wraz z pozostałością z r. 1902, otrzymujemy pozostałość ulokowaną z końcem r. 1903 w Banku krajowym w sumie 145.936 K.

Wedle rachunku przedłożonego przez Bank krajowy za I. półrocze r. 1904 przedstawia się rachunek funduszu w tem półroczu, jak następuje:

Dochody:

1. Zwroty udzielonych pożyczek i odsetki od nich	27.791 K.	79 gr.
2. Odsetki od lokacyi w Banku krajowym,	1.523 „	72 „
Suma dochodów	29.315 K.	51 gr.
Zapas ulokowany z końcem r. 1903 w Banku krajowym jak wyżej	145.936 „	— „
Suma zatem	175.251 K.	51 gr.

Wydatki:

1. Wypłata pożyczek	102.668 K.	75 gr.
2. Podatek zarobkowy	844 „	68 „
3. Koszta	5 „	08 „
Suma wydatków	103.518 K.	51 gr.

Po potrąceniu sumy wydatków od sumy dochodów wraz z zapasem kasowym ulokowanym w Banku krajowym, otrzymujemy sumę 71.733 K., którą jako saldo z dniem 30. czerwca 1904 przeniesiono na dalszy rachunek funduszu.

W ciągu czasu od 30. listopada 1902 do 30. czerwca 1904 załatwił Wydział krajowy 40 podań o pożyczki z funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego. Suma żądań w podaniach tych zawartych wynosiła 783.000 K., a żądania odnosiły się do następujących gałęzi przemysłu:

I. Na fabryki rurek drenarskich żądano w 2 podaniach 15.000 K.

II. Na fabryki dachówek cementowych żądano w 6 podaniach 49.000 K.

III. Na cegielnie w jednem podaniu żądano 3000 K.

IV. Na młyny w 6 podaniach żądano 89.000.

V. Na budowę gorzelni żądano w jednem podaniu 30.000 K.

VI. Na fabrykę drożdży w jednem podaniu żądano 50.000 K.

VII. Na fabryki nawozów sztucznych żądano w dwu podaniach 60.000 K.

VIII. Na mleczarnie żądano w 9 podaniach sumy 137.000 K.

IX. Na exploatacyę torfowisk żądano w 3 podaniach 49.000 K.

X. Na przedsiębiorstwa sadowniczo-ogrodnicze w 2 podaniach żądano 12.000 K.

XI. Na fabrykę konserw i drutu drzewnego żądano w jednem podaniu 150.000 K.

XII. Na zakład selekcyi buraków cukrowych żądano w jednem podaniu 40.000 K.

XIII. Na założenie wylęgarni drobiu żądano w jednem podaniu 3.000 K.

XIV. Na przeróbkę owoców na wina owocowe żądano w jednem podaniu 8.000 K.

XV. Na wyrób maszyn rolniczych żądano w jednem podaniu 8.000 K.

XVI. Na cele podniesienia i ożywienia handlu rolniczego w 2 podaniach żądano 80.000 K.

Z tego materyału załatwił Wydział krajowy po dzień 30. czerwca 1904 r. podań 34, w których zawarte żądania wynosiły sumę 499.000 K. Sześć podań niezałatwionych z sumą żądań 284.000 K. oczekuje bliższego zbadania i załatwienia. Podania jeszcze nie załatwione są: 2 podania o pożyczkę na założenie lub powiększenie przedsiębiorstw mleczarskich (razem żądano 61.000 K.), jedno podanie o pożyczkę na założenie fabryki dachówek (żądano 20.000 K.), jedno podanie o pożyczkę na rozszerzenie cegielni (żądano 3.000 K.), jedno podanie o pożyczkę na rozszerzenie fabryki nawozów sztucznych (żądanie 50.000 K.) i jedno podanie na rozszerzenie fabryki konserw z jarzyn i drutu drewnianego (żądanie 150.000 K.).

Z 34 podań o pożyczki, załatwionych przez Wydział krajowy, uwzględniono 24 podań, odmownie załatwiono 10 podań.

W załatwieniu podań uwzględnionych przyznano pożyczki:

I. Dla fabryki rurek drenarskich jedną pożyczkę w kwocie 6.000 K., a gdy suma żądań w 2 podaniach w tej kategoryi prośb wynosiła 15.000 K., przeto zredukowano żądanie o 60%.

II. Na fabryki dachówek cementowych, na 5 podań z sumą żądań 29.000 K., uwzględniono 4 podania, przyznając pożyczki na ten cel w łącznej sumie 15.000 K., dokonano zatem redukcyi żądań o przeszło 48%.

III. Na budowę lub rozszerzenie młynów z 6 podań o sumie żądań 89.000 K., przyznano 2 pożyczki w łącznej sumie 23.000 K., (cztery podania załatwiono odmownie), zredukowano więc ogólne żądania o przeszło 73%.

IV. Podania o pożyczkę na budowę i urządzenie gorzelni (żądanie 30.000 K.), nie uwzględnił Wydział krajowy wcale.

V. Podanie o pożyczkę na urządzenie fabryki drożdży przy gorzelni rolniczej (żądanie 50.000 K.), uwzględnił Wydział krajowy w całej pełni, przyznając pożyczkę w kwocie 50.000 K.

VI. Podanie o pożyczkę na urządzenie fabryki sztucznego nawozu (jedno, z żądaniem 10.000 K.), zostało uwzględnione w pełnej kwocie, (drugie podanie tej samej kategoryi z żądaniem 50.000 K. oczekuje załatwienia).

VII. Z 7 podań o pożyczki na mleczarnie (suma żądań 78.000 K.) uwzględnił Wydział krajowy wszystkie, redukując żądania do kwoty 52.000 K., a więc tylko o niespełna 32%.

VIII. Z 3 podań o pożyczki na exploatacyę torfowisk (suma żądań 49.000 K.), uwzględnił Wydział krajowy 2 podania, przyznając pożyczki w łącznej kwocie 13.000 K., redukcya więc wyniosła przeszło 73%.

IX. Z 2 podań na przedsiębiorstwa sadowniczo-ogrodnicze (łączne żądanie 12.000 K.), uwzględnił Wydział krajowy oba, a przyznając pożyczki w łącznej kwocie 10.000, zredukował żądanie zaledwie o niespełna 17%.

X. Podanie o pożyczkę na zakład selekcyi nasion buraków cukrowych (jedno, z żądaniem 40.000 K.) uwzględnił Wydział krajowy, a przyznając na ten cel pożyczkę 30.000 K., zredukował pierwotne żądanie tylko o 25%.

XI. Podanie o pożyczkę na założenie wylęgarni drobiu (jedno) uwzględnił Wydział krajowy, przyznając pożyczkę 3.000 K., to jest w pełnej kwocie żądanej.

XII. Podanie o pożyczkę na przedsiębiorstwo wyrobu win owocowych (jedno, z żądaniem 8.000 K.), uwzględnił Wydział krajowy, a udzielając pożyczki 3.000 K., zredukował żądanie o prawie 63%.

XIII. Z 2 podań o pożyczki na przedsiębiorstwa handlowo-rolnicze (z sumą żądań 80.000 K.) uwzględnił Wydział krajowy jedno podanie i udzielił pożyczki w kwocie 40.000 K., żądanie więc w tej grupie podań zredukował o 50%.

XIV. Podanie o pożyczkę na wyrób wynalezionej maszyny rolniczej (kopaczki ziemniaków, z żądaniem 8.000 K.) odrzucił Wydział krajowy, jako nie nadające się do uwzględnienia.

Z tego zestawienia szczegółowego przechodzimy do ogólnego obrazu. Wydane przez Wydział krajowy promesy na pożyczki w liczbie 24 wynosiły sumę łączną 255.000, a że żądania w odnośnych podaniach przedstawiały sumę 378.000 K., przeto redukcya dokonana wynosiła 32·54%, czyli wydane promesy stanowiły 67·46% sumy żądanej. Z załatwionych podań nie uwzględniono 10. Na tę cyfrę składa się:

1) jedno podanie o pożyczkę na fabrykę rurek drenarskich w sumie 9.000 K.;

2) jedno podanie o pożyczkę na założenie magazynów rolniczych w sumie 20.000 K.;

3) jedno podanie o pożyczkę 30.000 K. na budowę gorzelni;

4) cztery podania o pożyczki (razem 47.000 K.) na budowy lub rozszerzenia młynów;

5) jedno podanie na rozszerzenie fabryki dachówek cementowych (3.000 Koron);

6) jedno podanie na wyrób wynalezionej maszyny rolniczej (8.000 K.);
7) jedno podanie o pożyczkę (4.000) na exploatacyę torfowisk;
razem tedy 10 podań, przedstawiających łączną sumę żądań 121.000 K.

Powyższe zestawienie wyjaśnia też w znacznej części zasadnicze stanowisko Wydziału krajowego w sprawie rozdawnictwa pożyczek z funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego. Wydział krajowy odmawia pożyczek na gałęzie przemysłu rolniczego już będące w silnym rozwoju i mające warunki tego rozwoju, nawet bez poparcia kredytowego ze strony kraju, jak n. p. przemysł gorzelniczy; dalej odmawia Wydział krajowy pożyczek na przedsiębiorstwa pozornie tylko do przemysłu rolniczego należące, jak n. p. młyny często nie związane z gospodarstwem rolnem; wreszcie Wydział krajowy odmawia pożyczki tam wszędzie, gdzie przedsiębiorstwo zamierzone nie ma warunków rozwoju i rentowności, lub gdzie finansowe zabezpieczenie zwrotu pożyczki nie może być uznanem za dostateczne. Uwzględniając podania przedsiębiorstw żywotnych, ściśle rolniczo-przemysłowy charakter mających, lub też pośrednio wprawdzie tylko ale dodatnio oddziałujących na rolnictwo (jak n. p. działalność handlowa Towarzystwa rolniczego okręgowego w Wieliczce, lub działalność fabryk nawozów sztucznych), musi Wydział krajowy znacznie stosunkowo obniżać żądania bezpośrednio interesowanych. Redukcya żądań, w powyższym wywodzie wszędzie wyraźnie zaznaczona, uzasadniona jest: po pierwsze zbadaniem rzeczywistej potrzeby, które często wykazuje, że żądana w podaniu kwota pożyczki jest przesadnie wysoko obliczoną, przyczem Wydział zawsze uważa na to, aby około połowy kosztów zamierzonej inwestycyi pokrywał pożyczający z własnych funduszów; powtóre względem na zasoby funduszu i całość zgłoszonych żądań o pożyczki, a wreszcie względem na bezpieczeństwo funduszu.

Spłata pożyczek, dotąd udzielonych, odbywa się z nielicznemi wyjątkami prawidłowo. Dotąd odpisano z udzielonych pożyczek tylko jedną w kwocie resztującej 3 020 K. 70 gr. Odpisanie okazało się koniecznem wobec zupełnego upadku finansowego dłużnika, tak, że nie było możności uzyskania zwrotu tej resztującej kwoty. Nadto są 2 pożyczki, co do których zachodzi obawa strat, mianowicie pożyczka udzielona „Podgórskiej Spółce dla handlu świniami i bydłem rogatem w Stanisławowie“ (resztująca kwota 7.200 K.) i pożyczka udzielona „Spółce owocarskiej“ w Nadwórnie (kwota zaległa 2.000 K.), które to przedsiębiorstwa, mimo pomyślnych z początku warunków rozwoju doznały zupełnego niepowodzenia. W obu wypadkach podjęte kroki egzekucyjne dają nadzieję, że straty na tych pożyczkach dadzą się ograniczyć do minimum.

W czterech wypadkach udzielił Wydział krajowy zezwolenia na prolongatę spłaty pożyczek, uwzględniając wniesione o to prośby i wykazane a usprawiedliwiające prośby zmiany stosunków. Nieznaczne zmiany terminów spłat, nie pogarszając warunków bezpieczeństwa pożyczek z funduszu udzielonych, stały się znaczną pomocą dla interesowanych.

Kończąc niniejsze sprawozdanie, nadmieniamy, że wskutek starań Wydziału krajowego przyznało c. k. Ministerstwo skarbu reskryptem z dnia 10. marca 1904 L. 88.310/903 stałe uwolnienie od podatku zarobkowego także pożyczkowemu funduszowi dla przemysłu rolniczego. Zarazem zarządziło c. k. Ministerstwo odpisanie i zwrot kwot uiszczonych tytułem powyższego podatku w latach 1898—1901 włącznie, wynoszących (bez dodatków krajowych i gminnych) 3.964 K. 32 gr. Wskutek przyznania tego uwolnienia opłacać będzie fundusz pożyczkowy w przyszłości jedynie podatek rentowy, co znacznie mniej obciąży fundusz, niż opłacanie podatku zarobkowego.

Pomoc kraju z powodu klęsk elementarnych z r. 1903.

Załatwiając sprawozdanie Komisyi budżetowej w przedmiocie akcyi pomocniczej kraju z powodu klęsk elementarnych, jakie nawiedziły Galicyę w r. 1903, przeznaczył Wysoki Sejm uchwałami z dnia 23. i 26. października 1903 r.:

Na zasiłki i bezprocentowe pożyczki dla ludności dotkniętej elementarnemi klęskami w r. 1903, sumę 400.000 K. do dyspozycyi Wydziału krajowego, upoważniając Wydział krajowy do użycia tej sumy według swego uznania na wyżywienie ludności, dostarczenie nasion na zasiewy lub paszy dla bydła, na pomoc dla ludności miejskiej w Krakowie i okolicy albo na roboty publiczne.

Oprócz tego przeznaczył Wysoki Sejm wyłącznie na bezprocentowe pożyczki dla rolników i dla ludności miejskiej w Krakowie i okolicy, dotkniętych klęskami elemeutarnemi sumę 400.000 K.

Rozdział tych zasików i pożyczek miał nastąpić w stosunku do rzeczywistej szkody we wszystkich powiatach, dotkniętych klęskami elementarnemi, zaś spłata pożyczek bezprocentowych miała być rozłożoną na 10 lat, licząc od 1. stycznia 1906.

Nadto Wysoki Sejm przeznaczył na r. 1904 sumę 150.000 K. jako zasiłek krajowy na uzupełnienie obwałowań Wisły pod Krakowem, z zastrzeżeniem, że rozdział tej sumy na poszczególne przedsiębiorstwa i oznaczenie procentowego udziału funduszu krajowego nastąpi przez uchwalenie specyalnych ustaw o wykonaniu tych obwałowań

Wobec wykazanych w sprawozdaniach dwudziestomilionowych szkód, jakie wyrządziła powódź, kilkunastomilionowych strat zrządzonych gradobiciem, a ponadto wobec nieurodzaju spowodowanego na znacznych przestrzeniach kraju długotrwałą słotą, Wydział krajowy mając do dyspozycyi skromny fundusz zapomogowy, znalazł się w trudnem położeniu, przystępując do rozdzielenia tej pomocy. Licząc się zatem z niemożebnością zaspokojenia wszystkich żądań, jakie przedstawiły powiaty i nie mogąc uwzględniać wszystkich próśb, jakie coraz liczniej nadpływać zaczęły od poszczególnych gmin i jednostek, a mając na względzie nierównie znaczniejsze fundusze, jakie na ten sam cel uchwalone zostały ze skarbu państwa do dyspozycyi c. k. Namiestnika, Wydział krajowy postanowił z funduszów zapomogowych udzielić pomocy przedewszystkiem tym powiatom, które przez powódź lub gradobicie poniosły największe szkody w r. 1903 a między temi wyróżnił przed innemi powiaty, w których ludność rolnicza także i w poprzednich latach ucierpiała znacznie skutkiem podobnych wypadków elementarnych. Rzecz naturalna, że wysokość pomocy oznaczona w stosunku do rozmiarów szkody, sprawdzonej przez Wydziały powiatowe, nie zawsze mogła odpowiadać rzeczywistej potrzebie, a nigdy nie mogła powetować ubytku zrządzonego przez klęskę, co zresztą nie jest zadaniem akcyi ratunkowej zasilanej z funduszów publicznych.

Przy rozdzielaniu tak zapomóg jakoteż i bezprocentowych pożyczek z funduszu krajowego, liczył się Wydział krajowy z pomocą w mierze nierównie obfitszej udzielaną powiatom i jednostkom z funduszów państwowych; w tym celu od czasu do czasu zasięgaliśmy wiadomości w c. k. Prezydyum Namiestnictwa, które powiaty i w jakiej wysokości wspomożone zostały, uzupełniając następnie tę pomoc własnymi funduszami, zależnie od nabytego przeświadczenia o istotnych potrzebach powiatów. Również asygnując Wydziałom powiatowym zasiłki, polecaliśmy, ażeby rozdanie ich odbywało się zawsze z uwzględnieniem rozdawnictwa zapomóg rządowych, gdyż tylko skutkiem takiego porozumienia możebnem jest sprawiedliwsze i równomierniejsze przeprowadzenie akcyi ratunkowej.

A) Bezwrotne zasiłki:

Przeznaczony na ten cel kredyt 400.000 K. uznał Wydział krajowy za najwłaściwsze rozdzielić na trzy części i każdą z nich zużytkować w najodpowiedniejszej porze roku. Pośród kilkudziesięciu powiatów, które w r. 1903 nawiedzone zostały klęskami elementarnemi, znajdowały się w dość znacznej liczbie powiaty najdotkliwiej nawiedzone, w których było po kilka lub kilkanaście gmin zupełnie zniszczonych powodzią lub gradem, pozbawionych wszelkich środków do życia i zagospodarowania. Tym należało przyjść z natychmiastową pomocą na zakupno żywności, odbudowanie domów i t. d. Dlatego też Wydział krajowy zaraz w jesieni r. 1903 rozdzielił

pierwszą część zapomogi mianowicie 85.000 koron, między 24 powiaty, potrzebujące doraźnej pomocy. Zasiłki te pozwoliliśmy zużyć na zakupno żywności i wyjątkowo na zapomogi w gotówce, jednakże tylko w wypadkach rzeczywistego niedostatku i w miejscowościach posiadających zbyt trudne warunki zarobkowania.

Drugą część zasiłków rozdał Wydział krajowy zaraz z wiosną 1904 r., a zatem w chwili, kiedy rolnik dotknięty klęskami elementarnemi wyczerpał resztki swoich zasobów przez zimę, zarobić jeszcze nie wiele potrafił a musiał mieć dostateczną ilość ziarna na zasiew i wyżywienie. W tym czasie nawet tym okolicom, które w jesieni mogły się jeszcze obejść bez doraźnych zapomóg, udzielić trzeba było znaczniejszych zasiłków. Rozdzielił też Wydział krajowy w marcu b. roku między 39 powiatów kwotę 161.000 koron, polecając Wydziałom powiatowym, ażeby otrzymane zasiłki zużyły na zakupno ziarna do zasiewu i ziemniaków, następnie zaś sprowadzone artykuły odsprzedawały ludności po cenach zniżonych, zaś wyjątkowo tylko w wypadkach zupełnego zubożenia rolnika, dostarczały ich zupełnie bezpłatnie. Gdyby zaś po opędzeniu wszystkich kosztów okazała się jeszcze jaka pozostałość z tego zasiłku, wówczas wolno ją było Wydziałom powiatowym obrócić na robociznę przy drogach gminnych w miejscowościach potrzebujących najwięcej pomocy.

Trzecią część funduszu zapomogowego zarezerwował Wydział krajowy na wykonanie pomniejszych robót melioracyjnych prowadzonych przez krajowe Biuro melioracyjne w okolicach nawiedzonych klęskami elementarnemi, zwłaszcza na odprowadzenie wód stagnujących po powodzi, na doraźne zapomogi dla towarzystw i osób prywatnych znajdujących się w wyjątkowem położeniu, pozostawiając prócz tego resztę około 34.000 K. na sam przednowek, gdyby ewentualnie okazała się konieczna potrzeba udzielenia tu i ówdzie jeszcze doraźnej pomocy.

Ogółem z funduszu zapomogowego udzieliliśmy powiatom w jesieni roku 1903 i na wiosnę 1904, jak wyżej wspomniano, 246.000 K. Oprócz tego osobno w najlejszych wypadkach kilkunastu powiatom 44.000 K., łącznie zatem 49 powiatom 290.400 K. Zasiłki te udzielone zostały do dyspozycyi Wydziałów powiatowych: na zakupno żywności, ziarna na zasiew i wykonanie pomniejszych robót publicznych. Mianowicie otrzymały Wydziały powiatowe:

1.	Podhajce	11.000
2.	Biała	10.000
3.	Bochnia	10.000
4.	Brzesko	10.000
5.	Chrzanów	10.000
6.	Dąbrowa	10.000
7.	Kraków	10.000
8.	Myślenice	10.000
9.	Nowy Sącz	10.000
10.	Wieliczka	10.000
11.	Żydaczów	9.000
12.	Rohatyn	8.000
13.	Stryj	8.000
14.	Tarnopol	8.000
15.	Wadowice	8.000
16.	Złoczów	8.000
17.	Żywiec	8.000
18.	Husiatyn	7.000
19.	Limanowa	7.000
20.	Zaleszczyki	7.000
21.	Brzeżany	6.000
22.	Brzozów	6.000
	do przeniesienia	191.000

	z przeniesienia . . .	191.000
23.	Przemyśl	6.000
24.	Gorlice	5.400
25.	Brody	5.000
26.	Buczacz	5.000
27.	Kolbuszowa	5.000
28.	Mielec	5.000
29.	Rudki	5.000
30.	Skałat	5.000
31.	Trembowla	5.000
32.	Bóbrka	3.000
33	Cieszanów	3.000
34.	Dolina	3.000
35.	Jasło	3.000
36.	Jaworów	3.000
37.	Kałusz	3.000
38.	Kołomyja	3.000
39	Krosno	3.000
40.	Lisko	3.000
41.	Mościska	3.000
42.	Nadwórna	3.000
43.	N. Targ	3.000
44.	Pilzno	3.000
45	Sokal	3.000
46.	Tarnobrzeg	3.000
47.	Tarnów	3.000
48.	Żółkiew	3.000
49.	Gródek	2.000
	Razem . .	290.400

Oprócz tego w dwóch powiatach w wysokim stopniu dotkniętych klęską powodzi zezwoliliśmy na prolongatę spłaty pożyczek dawniej zaciągniętych, opłacając należytości procentowe za rok jeden, mianowicie: od pożyczki głodowej zaciągniętej w r. 1900 przez Wydział powiatowy Bocheński w kwocie 20.000 K. należytość procentową 600 K. i od pożyczki 50.000 K. zaciągniętej w roku 1901 przez powiat Brzesko należytość procentową 1.666 K. 70 gr. Nadto Wydziałowi powiatowemu w Nowym Sączu udzieliliśmy zasiłku 4.000 K. na budowę drogi Piwniczna-Szczawnica, i 5.000 K. na budowę drogi Tęgoborze-Znamirowice. Wreszcie stosownie do uchwały Wys. Sejmu z 24. października 1903 r., zbadawszy przekazaną nam petycyę gm. Łodygowice L. s. 3172 i przekonawszy się na podstawie sprawozdania Wydziału powiatowego w Żywcu o znacznych szkodach w komunikacyach, jakie w tej gminie wyrządziła zeszłoroczna powódź, wyasygnowaliśmy 1.000 K. na naprawę dróg i mostów we wspomnianej gminie.

Wliczając te dodatkowe zasiłki do poprzednio wykazanych, otrzymamy sumę zapomóg, jakie dostał:

pow.	Bochnia	10.000 +	600·— =	10.600· — K.
„	Brzesko	10.000 +	1.666·70 =	11.666·70 „
„	N. Sącz	10.000 +	9.000·— =	19.000·— „
„	Żywiec	8.000 +	1.000·— =	9.000·— „
Łącznie zaś wszystkie 49 powiatów więcej o				12.266·70 „
czyli razem . .				302.666·70 K.

Ponieważ zaś po zatem osobno otrzymały: gmina miasta Krakowa 5.000 K., m. Podgórze 4.000 K., wreszcie kilka instytucyi: jak Towarzystwo Dobroczynności, klasztor SS. Felicyanek na Smoleńsku w Krakowie, Towarzystwo rolnicze w Nowym Targu, Kółko rolnicze w Staszkowie itd., razem 7.200 K., przeto ogólny wydatek rozdzielonych zapomóg i zasiłków z funduszu na ten cel wyznaczonego wzrósł do kwoty 318.866 K 70 gr.

Z pozostałej reszty funduszu zapomogowego przeznaczoną została kwota: 47.079 K. 74 gr. na wykonanie pilnych robót melioracyjnych, potrzebnych dla zabezpieczenia pewnych miejscowości przed ponownemi klęskami a przytem dających miejscowej ludności zarobek w czasie dla niej najkrytyczniejszym. Z wykonanych robót zasługują na szczególniejszą uwagę: a) przedłużenie kanału Pojawsko-Jadownickiego i przeprowadzenie rowów osuszających kosztem 8.400 K., przyczem c. k. Namiestnictwo udzieliło na ten cel taką samą kwotę, b) odbudowanie luny na Bystrem w Zakopanem kosztem 4.755 K., c) budowa mostu pod Polauką 40% kosztów czyli 960 K., d) konserwacya Żabnicy 3.000 K., e) wreszcie roboty regulacyjne na Krzemienicy i Babulówce (1.719 K.) na Nowym Brniu (10.000 K.), na Białce (17.500 K.) i na Niszkówce (493 K.).

Tym sposobem Wydział krajowy do końca czerwca 1904 r. wydał z funduszu 400.000 K., przeznaczonego do jego dyspozycyi łącznie na cele powyżej wymienione kwoty 365.946 K. 47 gr., zatem pozostała do rozdania jeszcze reszta 34.053 K. 56. gr, zwiększona do sumy 35.077 K. 96 gr. skutkiem datku dla powodzian nadesłanego przez magistrat m. Jarosławia (938 K. 47 gr.) i drobnej kwoty 86 K. 40 gr. jako zwrotu zasiłku przeznaczonego dla powodzian w Czernichowie w r. 1903.

Początkowo było zamiarem Wydziału krajowego zarezerwowaną kwotę 35.077 K. wydać jeszcze w ciągu miesiąca czerwca, t. j. w najcięższych chwilach przednówku, między ludność najbardziej potrzebującą pomocy. Gdy jednak z dniem każdym stawało się coraz widoczniejszem, że skutkiem długotrwającej posuchy, nowa klęska elementarna zaczyna zagrażać krajowi, a nadto liczne pożary wyrządziły w bardzo wielu miejscowościach znaczne szkody, postanowił Wydział krajowy pozostałą resztę zachować na przyszłość, co było tem bardziej wskazanem, że najpilniejsze potrzeby ludności nawiedzonej klęskami elementarnemi w roku 1903, zdawały się być już zaspokojone, zwłaszcza skutkiem dość znacznych zasiłków udzielonych powiatom w ostatnich miesiącach z funduszów państwowych.

B) Bezprocentowe pożyczki.

Obok zasiłków udzielanych na roboty publiczne, przedewszystkiem na robociznę drogową, niemniej zasiłków przeznaczonych na zakupno zboża i ziemniaków celem odprzedawania ich ludności po zniżonych cenach, okazało się już niejednokrotnie, że nie małą usługę przy akcyi ratunkowej z powodu klęsk elementarnych, oddawały bezprocentowe pożyczki udzielane powiatom, gminom, czy też jednostkom. To też i przy tegorocznej akcyi pomocniczej fundusz 400.000 K. przeznaczony przez Wysoki Sejm na udzielanie bezprocentowych pożyczek, okazał się wielce pomocnym dla złagodzenia skutków klęski powodziowej. Fundusz ten nie wystarczył wprawdzie na zaspokojenie znacznie większych zgłoszeń, jakie nadesłano z powiatów, przecież można było w granicach jego zasobności udzielić kilkunastu powiatom stosunkowo dość wydatnej pomocy, dostarczyć przeszło stukilkudziesięciu gminom a w nich niewątpliwie kilkuset i więcej gospodarstwom rolnym niezbędnego funduszu do utrzymania gospodarstw i przetrwania roku klęski.

Ponieważ przy rozdzielaniu pożyczek z jednej strony zwracać musieliśmy baczną uwagę na to, ażeby zwrot funduszów pożyczonych był dostatecznie zapewnionym, z drugiej strony, ażeby z powodu wypełnienia koniecznych formalności zrealizowanie pożyczek nie natrafiało na zbytnie trudności i opóźnienie, dlatego przyznając powiatom ryczałt na pożyczki, zostawialiśmy do woli Wydziałów powiatowych, aby, albo same zaciągały je na podstawie odnośnych uchwał Rad powiatowych, lub też w granicach przyznanego ryczałtu spowodowały najbardziej potrzebujące gminy do zaciągnięcia pożyczek i zeznania skryptów dłużnych według formularzy przez nas wygotowanych.

Jak widać z umieszczonej tabeli z 13-tu powiatów, które korzystały z funduszu pożyczkowego, pięć powiatów mianowicie: Biała, Chrzanów, Grybów, Myślenice i Wadowice same zaciągnęły bezprocentowe pożyczki na ogólną sumę 73.000 K. a wraz z miastem Podgórzem na 85.000 K; natomiast w ośmiu powiatach: Bochnia, Brzesko, Dąbrowa, Kraków, Nowy Sącz, Tarnopol, Tarnów i Wieliczka, 86 gmin wiejskich zaciągnęło pożyczki na ogólną sumę 177.700 K., czyli w przecięciu każda gmina ponad 2000 K. i nadesłały skrypta dłużne, które w Wydziale krajowym przechowane zostały.

Lp.	POWIATY	Udzielono bezprocentowych pożyczek						
		1 powiatom dla gmin	2 gminom bezpośrednio		razem dla gmin (1 — 2)	3 bezpośrednio właść. i dzierż. drobnych folw.		Ogółem (1 – 2—3)
		koron	ilość gmin	koron	koron	ilość	koron	koron
1.	Biała	8.000	—	—	8.000	1	5.000	13.000
2.	Bochnia	—	17	50.000	50.000	4	24.000	74.000
3.	Brzesko	—	16	40.000	40.000	12	36.000	76.000
4.	Chrzanów	15.000	—	—	15.000	—	—	15.000
5	Dąbrowa	—	9	15.000	15.000	—	—	15.000
6.	Grybów	15.000	—	—	15.000	—	—	15.000
7.	Kraków	—	11	25.000	25.000	8	18.000	43.000
8.	Myślenice	15.000	—	—	15.000	—	—	15.000
9.	Nowy Sącz	—	2	7.500	7.500	2	2.500	10.000
10.	Tarnopol	—	1	5.000	5.000	—	—	5.000
11.	Tarnów	—	8	6.200	6.200	2	8.000	14.200
12.	Wadowice	20.000	—	—	20.000	—	—	20.000
13.	Wieliczka	—	22	29.000	29.000	15	23.400	52.400
14.	Kraków miasto	—	—	—	—	11	20.000	20.000
15.	Podgórze „	12.000	—	—	12.000	—	—	12.000
	Razem .	85.000	86	177.700	262.700	55	137.500	400.200

Wszystko, co dotychczas było powiedzianem o pomocy udzielonej z funduszów krajowych na rzecz ludności dotkniętej klęskami elementarnemi w roku 1903, odnosiło się prawie wyłącznie do pomocy przyznanej mniejszym gospodarstwom rolnym, tymczasem tak powódź jak i grad zniszczyły w równej mierze i zachwiały egzystencyą bardzo wielu dzierżawców a i właścicieli drobniejszych folwarków tabularnych. Tym należało również przyjść z pomocą materyalną, tem bardziej że przy rozdziale bezzwrotnych zasiłków pominięci zostali zupełnie. Zwłaszcza średnie folwarki położone nad Wisłą w powiatach: Krakowskim, Wielickim, Bocheńskim i Brzeskim ucierpiały bardzo przez powódź, dlatego Wydział krajowy $^1/_4$ część funduszu pożyczkowego przeznaczył na podźwignięcie z upadku tych średnich gospodarstw, zasięgając w każdym wypadku opinii prezesa miejscowej Rady powiatowej i oznaczając wysokość pożyczki w stosunku do wielkości folwarku, rozmiarów szkody zrządzonej przez powódź i zasobności funduszu, jaki był w tym celu do dyspozycyi.

Ogółem rozdano w 7-miu powiatach: Biała, Bochnia, Brzesko, Kraków, Nowy Sącz, Tarnów i Wieliczka, 44 pożyczek bezprocentowych na kwotę 117.500 K, oprócz pożyczek przyznanych 11-stu właścicielom realności w mieście Krakowie w wysokości 20.000 K. Na wszystkie te pożyczki wystawione zostały skrypta dłużne, bądź z zabezpieczeniem hipotecznem, bądź

też z poręką osób dających dostateczną gwarancyę, że udzielona pożyczka w oznaczonych terminach funduszowi krajowemu zwróconą zostanie.

Fundusz pożyczkowy został całkowicie wyczerpany, suma bowiem wypłaconych pożyczek udzielonych gminom, powiatom, właścicielom i dzierżawcom folwarków wynosi łączną kwotę: 400.200 K. Zważywszy jednak że dla gmin powiatu Tarnowskiego przyznaliśmy ryczałtową kwotę 7.000 K, z tego zaś dotychczas podjęło ośm gmin pożyczki w sumie 6200 K, pozostaje zatem niezrealizowana jeszcze pożyczka 800 K, przez jedną gminę, która jak nas zawiadamia w ostatniej chwili Wydział powiatowy, podjętą zostanie przez gminę Komorów, w takim razie ogólna suma wypłaconych pożyczek wzrośnie do kwoty 401.000 K, a wówczas przekroczony jeden tysiąc na pożyczkach umniejszy o tę samą kwotę wykazaną pozostałość funduszu zapomogowego a zatem z kwoty 35.071 na 34.077 K.

Budowa gmachu dla studyum rolniczego w Krakowie.

Reskryptem z dnia 21. grudnia 1903 l. 42801, intymowanym Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 27. stycznia 1904 l. 8036, oznajmiło c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia, że wobec uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 2. listopada 1903, którą kraj zobowiązał się przyczynić kosztem 10.000 K. do kosztów budowy gmachu dla studyum rolniczego w Krakowie, uważa za spełnione żądania c. k. Rządu co do materyalnego współudziału kraju w kosztach wymienionej budowy.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 31. października 1903, wzywającej c. k. Rząd, aby przystąpił czemprędzej do budowy gmachu dla studyum rolniczego w Krakowie, którato uchwała zakomunikowaną została c. k. Namiestnictwu pismem Marszałka krajowego z dnia 31. października 1903, l. 3.383, oznajmiło c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty reskryptem z dnia 21. grudnia 1903 l. 39582, intymowanym nam odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 14. lipca b. r. l. 73.548, że do akcyi budowlanej dla studyum rolniczego będzie można dopiero wtedy przystąpić, gdy wszystkie trzy parcele gruntowe pod budowę upatrzone i od gminy miasta Krakowa nabyte zaintabulowane zostaną jako własność skarbowa. Formalności te mają być w najbliższym czasie załatwione. Powołaną co dopiero odezwą z dnia 14. lipca b. r. l. 73.548 oznajmiło zarazem c. k. Namiestnictwo, że projekt budowy, której koszta obliczone zostały w przybliżeniu na 570.000 K, poddany będzie bezwłocznie zbadaniu przez departament techniczny c. k. Namiestnictwa i przedstawiony następnie do decyzyi c. k. Ministerstwa.

Stypendya A) dla kandydatów kształcących się na nauczycieli kraj. szkół rolniczych.

Z funduszów uchwalonych przez Wysoki Sejm w rubr. X. budżetu krajowego na rok 1903 w kwocie 10.000 K, i na rok 1904 w tej samej wysokości, pobierali stypendya następujący kandydaci:

a) w roku 1903

Karol Huppenthal, b. asystent krajowej stacyi doświadczalnej chemiczno-rolniczej w Dublanach, otrzymał po raz wtóry stypendyum w kwocie 2.000 K, na studya w zakresie chemii rolniczej. Ukończywszy zaczętą w r. 1902 pracę w laboratoryum chemii rolniczej prof. Pfeifera w Wrocławiu, przeniósł się stypendysta na wydział filozoficzny uniwersytetu w Lipsku, gdzie pracował głównie w laboratoryach chemii fizyologicznej i fizyologii roślin. Po uzupełnieniu studyów na uniwersytecie w Jena objął p. Huppenthal obowiązki nauczyciela fachowego w niższej szkole rolniczej w Dublanach.

Tadeusz Gołogurski pobierał stypendyum w kwocie 2.000 K. na studya w zakresie mechaniki rolniczej i budownictwa wiejskiego. Po odbyciu studyów teoretycznych w instytucie agronomicznym w Berlinie i praktyki rolniczej w dobrach ks. Szwarcenberga objął stypendysta obowiązki asystenta katedry inżynieryi wiejskiej na studyum rolniczem w Krakowie.

Bolesław Strusiewicz, uzyskawszy przedłużenie stypendyum na rok 1902/3 w kwocie 2.000 K. kontynuował studya w dziedzinie hodowli i mleczarstwa na uniwersytecie w Getyndze. Przy pomocy zasiłku z funduszów stypendyjnych Komitetu Tow. gosp. p. Strusiewicz pozostał w Getyndze nadal dla wykończenia pracy naukowej w stacyi doświadczalnej dla żywienia zwierząt domowych pod kierunkiem prof. Lehmana.

Kazimierz Wróblewski otrzymał po ukończeniu średniej szkoły rolniczej w Czernichowie stypendyum w kwocie 960 K na praktykę rolniczą i nauczycielską w szkole rolniczej w Bereźnicy. Po trzechmiesięcznej praktyce p. Wróblewski zrezygnował ze stypendyum i szkołę w Bereźnicy opuścił.

b) na rok 1903/4 otrzymali stypendya:

Tadeusz Rogoyski, asystent katedry budowy maszyn w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, stypendyum w kwocie 2.000 K na studya mechaniki rolniczej i rolnictwa w instytucie agronomicznym w Halle.

Franciszek Bandrowski, asystent rolniczego zakładu doświadczalnego uniwersytetu w Krakowie, otrzymał stypendyum w kwocie 1000 K, na studya z dziedziny gorzelnictwa i przemysłu fermentacyjnego. P. Bandrowski rozpoczął studya te dopiero w kwietniu b. r. w instytucie dla przemysłu fermentacyjnego prof. Dellbrücka i Lindnera w Berlinie.

Witold Obrąpalski, b. uczeń instytutu agronomicznego w Berlinie i zarządca majątku Kijewo w Poznańskiem, otrzymał stypendyum w kwocie 2.000 K na ukończenie przerwanych studyów w Berlinie, za zobowiązaniem się wstąpienia potem do służby w zawodzie nauczycielskim w krajowych szkołach rolniczych.

Bronisław Gąsienica otrzymał po ukończeniu w roku 1902 akademii rolniczej w Dublanach i po odbyciu następnie praktyki gospodarskiej w dobrach p. Karola Czecza w Bierzanowie, stypendyum w kwocie 1.200 K rocznie na praktykę nauczycielską w krajowej szkole rolniczej w Suchodole. Obowiązki praktykanta zaczął p. Gąsienica pełnić we wrześniu 1903 a w lipcu b. r. złożył egzamin nauczycielski z bardzo dobrym postępem.

B.) Stypendya mleczarskie.

W okresie objętym niniejszem sprawozdaniem pobierali stypendya na naukę mleczarstwa i serkarstwa następujący kandydaci:

Aleksander Bartoszek, były uczeń szkoły rolniczej w Kobiernicach, potem kierownik mleczarni, otrzymał zasiłek 800 K. na naukę serkarstwa w Doren. Szkołę tę ukończył stypendysta we wrześniu 1903 z bardzo dobrym postępem, poczem udzielił mu Wydział krajowy dalszego zasiłku 500 K. na wykształcenie się w wyrobie serów miękkich w szkole mleczarskiej w Friedland. Także ten kurs ukończył stypendysta z bardzo dobrym postępem w marcu 1904. W maju i w czerwcu b. r. pełnił p. Bartoszek obowiązki serkarza w krajowej szkole mleczarskiej w Rzeszowie, następnie założył własną mleczarnię.

Zygmunt Ihnatowicz, asystent katedry hodowli i mleczarstwa na studyum rolniczem uniwersytetu w Krakowie, otrzymał stypendyum w kwocie 1000 K. na studya mleczarskie w Hameln, które odbył w czasie od 1. czerwca do września 1903. P. Ihnatowicz zapoznał się z organizacyą włościańskich spółek mleczarskich nad Renem i w październiku 1903 objął obowiązki instruktora w krajowem biurze mleczarskiem.

Józef Gawlikowski otrzymał po ukończeniu Akademii rolniczej w Dublanach stypendyum w kwocie 1500 K. na studya mleczarskie, które odbył kolejno w szkole mleczarskiej w Rzeszowie, w instytutach mleczarskich w Kleinhof, Tapiau i Hameln w czasie od lipca 1903 do końca lutego 1904. W marcu b. r. Wydział krajowy mianował p. Gawlikowskiego krajowym instruktorem adjunktem mleczarstwa z siedzibą urzędową w Krakowie, w biurze Komitetu Towarzystwa rolniczego.

Jan Honig z Podusilnej w powiecie Przemyślańskim, ukończywszy szkołę rolniczą w Tulln i szkołę serkarską w Rütti, zwrócił się z prośbą do Wydziału krajowego o zasiłek na naukę wyrobu serów miękkich. Uzyskawszy stypendyum w kwocie 800 K. odbył w czasie od 1. listopada 1903 do końca kwietnia b. r. kurs serkarski w Moudon. W sierpniu b. r. objął obowiązki instruktora serkarza w krajowej szkole mleczarskiej w Rzeszowie.

Zygmunt Chmielewski, b. asystent stacyi doświadczalnej w Dublanach, otrzymał stypendyum w kwocie 1000 K., na ścisłe studya mleczarskie z szczególnem uzwględnieniem pasteuryzacyi i chronienia czystych kultur w technice mleczarskiej. Po przerobieniu praktycznego kursu w mleczarni szkoły rzeszowskiej odbył p. Chmielewski dalsze studya w instytucie mleczarskim w Kiel zwłaszcza zaś w słynnej pracowni prof. Storcha w Kopenhadze. Przy tej sposobności zapoznał się stypendysta z rozwojem przemysłu mleczarskiego w Danii i po ukończeniu studyów założył własną mleczarnię w kraju, urządzoną na wzór postępowych małych mleczarń duńskich.

Tadeusz Turski, funkcyonaryusz w biurze Komitetu Towarzystwa rolniczego w Krakowie, pobierał stypendyum na naukę mleczarstwa w kwocie 900 K. Stypendysta wstąpił przedewszystkiem do szkoły mleczarskiej w Rzeszowie a po złożeniu egzaminu z niższego kursu udał się do instytutu mleczarskiego w Hamelu, gdzie w ciągu kilkomiesięcznego pobytu zapoznał się praktycznie z przeróbką mleka na większą skalę. P. Turski zwiedził obok tego mleczarnie spółkowe w Hannowerze i odbył dwutygodniową praktykę w warstatach firmy Alfa Separator we Wiedniu. W lipcu b. r. Wydział krajowy mianował p. Turskiego pomocnikiem instruktora mleczarstwa w krajowem biurze mleczarskiem.

C.) Fundacye stypendyjne dla uczniów kraj. szkół rolniczych.

Z fundacyi stypendyjnych, przydzielonych do czynności Dep. III., a przeznaczouych dla uczniów krajowych szkół rolniczych, pobierali w r. 1902/3 stypendya następujący uczniowie:

Z fundacyi ś. p. Tomasza Bodziocha, uczniowie szkoły rolniczej w Czernichowie: Jan Dąbrowski (kurs III), Konstanty Lipiński (kurs III), Stefan Mieczkowski (kurs III), Kazimierz Wolski (I) i Władysław Peszkowski (I) po 200 K. Z fundacyi ś. p. Napoleona Jeleńskiego uczniowie szkoły rolniczej w Czernichowie: Władysław Massalski (III), Tadeusz Biernawski (III), Czesław Juchniewicz (I), Stefan Lelesz (I) i Zygmunt Łempicki (I) po 400 K. Z fundacyi ś. p. Dominika Bohdanowicza, uczniowie Akademii rolniczej w Dublanach: Edward Zabłocki (kurs III), Andrzej Piotrowski (II) i Zdzisław Ludkiewicz (II) po 200 K.; stypendyum w kwocie 380 K. z fundacyi ś. p. Kunegundy Brześciańskiej pobierał Zdzisław Bańkowski, uczeń II. r. Akademii rolniczej w Dublanach. Z fundacyi ś. p. Ignacego Krzeczunowicza, uczniowie Akademii rolniczej w Dublanach: Łucyan Cegliński (III), Stefan Matecki (II), Walenty Hłyń (III) po 400 K. z fundacyi ś. p. Waleryana Krzeczunowicza, uczniowie Dublańscy: Jan Dyduszyński (II). Edward Zabłocki (III) po 280 K. Stypendyum w kwocie 600 K. z fundacyi ś. p. X. Jana Kucharskiego pobierał uczeń II r. Akademii, Józef Kawecki.

Z wakujących na rok szkolny 1903/4 stypendyów nadano:

Z fundacyi ś. p. Tomasza Bodziocha, uczniom szkoły w Czernichowie: Maryanowi Rudzkiemu (II), Czesławowi Juchniewiczowi (II), Żelisławowi Danyszowi (I) i Izydorowi Hawrankowi (I). Z fundacyi ś. p. Napoleona Jeleńskiego, uczniom szkoły czernichowskiej: Stefanowi Ganzemu (I) i Romanowi Grodeckiemu (I). Z fundacyi ś. p. Dominika Bohdanowicza, uczniom II r. Akademii w Dublanach: Leonowi Odyńcowi i Władysławowi Ślaskiemu. Z fundacyi ś. p. Ignacego Krzeczunowicza uczniom Akademii: Zdzisławowi Bańkowskiemu (III) i Stanisławowi Żółtowskiemu (II). Z fundacyi ś. p. Waleryana Krzeczunowicza uczniowi II. r. Akademii: Tadeuszowi Nowosielskiemu.

Stypendya krajowe dla uczniów c. k. Akademii wet. we Lwowie.

Na rok szkolny 1902/3 nadał Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem Rektoratu c. k. Akademii weterynaryi stypendya z funduszu krajowego rocznych 500 K. słuchaczom I. roku tej Akademii: Józefowi Zagajowi, Spirydyonowi Matreńczukowi i Władysławowi Petraszce.

Na r. 1903 preliminował Wysoki Sejm 1.500 K. na stypendya dla uczniów Akademii, na r. 1904 zaś 2.500 K., Wydział krajowy rozpisał wobec tego konkurs na pięć stypendów z funduszu krajowego po 500 K. na rok szkolny 1903/4, dobierając na ten cel do 1.500 K. na r. 1903, część subwencyi (1000 K.) i 2.500 K. na r. 1904 na powyższy cel uchwalonej. Zgodnie z wnioskiem Rektoratu nadał Wydział krajowy na r. 1903/4 stypendya z funduszu krajowego rocznych 500 K. następującym uczniom II. roku Akademii: Piotrowi Lechowi, Spirydyonowi Matreńczukowi tudzież uczniom I. roku Akademii: Władysławowi Guzkowi, Janowi Gromczakiewiczowi i Eustachemu Borodyewiczowi. Nadto zaś z funduszu na zasiłki naukowe udzielił Wydział krajowy na wniosek Rektoratu Akademii 260 K. tytułem jednorazowego zasiłku Karolowi Kuczurakowi, rygorozantowi Akademii na opłatę taks rygorozalnych. Na r. 1904/5 rozpisał Wydział krajowy podobnie jak w r. z. konkurs na pięć stypendyów z funduszu krajowego po 500 K. rocznie dla uczniów Akademii.

Zasiłki dla uczniów szkoły kucia koni.

W preliminarzu na r. 1903 uchwalił Wysoki Sejm 600 K. na stypendya dla uczniów szkoły kucia koni przy c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie. Wydział krajowy nadał siedm stypendyów po 85 K. 71 gr. uczniom następującym: Mikołajowi Łabie, Franciszkowi Gorącemu, Maksymowi Jaremce, Rudolfowi Kohlowi, Janowi Kowalukowi, Filomenowi Litwinowi i Eustachemu Maksymowiczowi.

Na r. 1904 uchwalił Wysoki Sejm w miejsce dotychczasowej rubryki „na stypendya dla uczniów szkoły kucia koni“, 1500 K. jako „stałą subwencyę na utrzymanie internatu dla podkuwaczy kształcących się w szkole kucia koni“ przy c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie.

Internat taki dotąd jednak nie został zorganizowany. Wobec tego Wydział krajowy uważał, że postąpi w myśl intencyi Wysokiego Sejmu, jeśli z kwoty na subwencyonowanie internatu przeznaczonej, wyasygnuje zasiłki dla uczniów szkoły kucia koni. Tą myślą się kierując, nadał Wydział krajowy zasiłki 20 uczniom w łącznej kwocie 1500 K. a mianowicie zasiłki po 180 K. czterem uczniom: Teodorowi Hładce, Mikołajowi Hołowczakowi, Władysławowi Krumpholcowi i Franciszkowi Rusekowi, zasiłki po 160 K. trzem uczniom: Piotrowi Demskiemu, Teofilowi Sordykowi i Michałowi Edwardowi dwojga imion Wojnarskiemu, wreszcie zasiłki po 100 K. trzem uczniom: Grzegorzowi Czorneńskiemu, Pawłowi Maguniowi i Tomaszowi Wadyakowi.

Krajowy nauczyciel weterynaryi.

Krajowy nauczyciel weterynaryi, p. Teofil Sochaniewicz, udzielał jak w latach poprzednich nauki weterynaryi na umyślnych kursach w krajowych niższych szkołach rolniczych. W r. 1903 odbyły się te kursa w szkole rolniczej w Bereźnicy w czasie od 19. stycznia do 21. lutego (godzin nauki 50) przy udziale 10 uczniów III r.; kurs w Horodence trwał od 3. marca do 4. kwietnia (55 godz. nauki) przy udziale 9 uczniów III r.; wreszcie w szkole rolniczej w Suchodole odbył się kurs weterynaryi w czasie od 22. kwietnia do 27. maja (62 godz. nauki) a korzystało z nauki 12 uczniów III r.

W r. 1904 udzielał p. Sochaniewicz nauki anatomii i fizyologii zwierząt domowych, tudzież nauki weterynaryi na kursie rolniczym dla nauczycieli szkół ludowych urządzonym w b. r. w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową w szkole rolniczej w Suchodole. Wykład tych nauk wyczerpał p. Sochaniewicz zgodnie z zatwierdzonym planem w 72 godzinach, oprócz demonstracyi i ćwiczeń, w czasie od 2. marca do 20. czerwca b. r. Równocześnie odbył p. Sochaniewicz kurs nauki weterynaryi w osobnych godzinach wykładowych dla uczniów szkoły rolniczej w Suchodole, w tym samym zakresie, jak w r. 1903.

W czasie, objętym sprawozdaniem, przeszczepił krajowy nauczyciel weterynaryi na wniosek komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego następujące obory:

1. Dwukrotnie oborę zarodową pełnej krwi Oldenburg w Babicach, pow. Mościska;
2. dwukrotnie oborę zarodową półkrwi Oldenburg w Babicach, pow, Mościska;
3. dwukrotnie oborę zarodową półkrwi Oldenburg w Mikulicach, pow. Przeworsk;
4. dwukrotnie oborę zarodową półkrwi Simmenthal w Zarszynie, pow. Sanok;
5. oborę zarodową pełnej krwi Simmenthal w Firlejówce, pow. Złoczów;
6. oborę zarodową półkrwi Simmenthal w Firlejówce, pow. Złoczów;
7. oborę prywatną rasy mięszanej w Firlejówce, pow. Złoczów;
8. oborę zarodową półkrwi Simmenthal w Klebanówce, pow. Zbaraż;
9. oborę zarodową pełnej krwi Simmenthal w Rozwieżnej, powiat Jarosław;
10. oborę zarodową półkrwi Simmenthal w Szyłach, pow. Zbaraż;
11. oborę zarodową półkrwi Simmenthal w Lisieczyńcach, pow. Zbaraż;
12. oborę zarodową pełnej krwi Oldenburg w Mikulicach, pow. Przeworsk;
13. oborę zarodową półkrwi Oldenburg w Dublanach, pow. Lwów;
14. oborę zarodową półkrwi Allglerskiej w Dublanach, pow. Lwów;
15. oborę zarodową półkrwi Oldenburg w Chłopicach, pow. Jarosław;
16. oborę prywatną rasy mięszanej w Jabłonce, pow. Brzozów;
17. oborę zarodową półkrwi Simmenthal w Niebocku, pow. Brzozów;
18. oborę zarodową półkrwi Oldenburg w Dolnej, pow. Przeworsk;
19. oborę zarodową prywatną w Podzamczu, pow. Przeworsk;
20. oborę zarodową prywatną w Gorliczynie, pow. Przeworsk;
21. oborę zarodową prywatną w Chłopicach, pow Jarosław;
22. oborę kraj. niższej Szkoły rolniczej w Suchodole, pow. Krosno.

Na polecenie Wydziału krajowego napisał p. Sochaniewicz pracę p. t. „Akcya tępienia gruźlicy u bydła rogatego w Galicyi. 1899—1903“, w której przedstawił przebieg całej akcyi, opartej na rozpoznawczem szczepieniu tuberkuliną, jej rozmiary i wyniki. Praca ta, przeznaczona w pierwszej linii dla szerszych kół hodowców w kraju, wydrukowaną została nakładem Wydziału krajowego i jest dołączona jako osobny alegat do sprawozdania Wydziału krajowego z czynności, odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1903.

Również na polecenie Wydziału krajowego wypracował p. Sochaniewicz opinię fachową w sprawie postawionego w Radzie państwa wniosku, zmierzającego do tego, by w drodze ustawy zasadniczo tylko lekarzom weterynaryjnym przyznane było prawo wykonywania praktyki weterynaryjnej.

Opinia Wydziału krajowego w sprawie przyznania lekarzom weterynaryjnym wyłącznego prawa wykonywania praktyki weterynaryjnej.

Odezwą z 3. czerwca 1903 l. 60812 zwróciło się c. k. Namiestnictwo do Wydziału krajowego z prośbą o opinię w powyższej sprawie, w szczególności upraszało c. k. Namiestnictwo, by Wydział krajowy, uwzględniając stosunki kraju, objawił swe zdanie, czy w razie, gdyby lekarzom weterynaryjnym przyznano wyłączne prawo wykonywania praktyki weterynaryjnej, obecnie praktykujący weterynarze mogliby wogóle odpowiedzieć wszystkim wymaganiom w sposób, nie obciążający zbytecznie ludności, utrzymującej zwierzęta, względnie, czy i o ile potrzebnem jest zabezpieczyć w inny sposób rychłą pierwszą pomoc w nieszczęśliwych wypadkach.

Zgodnie z opinią sekcyi stałej krajowej Komisyi dla spraw rolniczych oświadczył się Wydział krajowy przeciw przyznaniu wyłącznego prawa praktyki weterynaryjnej lekarzom weterynaryjnym, a to raz dlatego, że nie ma u nas w kraju dostatecznej liczby weterynarzy, powtóre dlatego, że w bardzo przeważnej liczbie wypadków zachodziłaby jaskrawa dysproporcya między kosztem sprowadzenia weterynarza, a wartością chorego zwierzęcia.

Przyznanie więc powyższego prawa weterynarzom musiałoby w naszym kraju pozostać już to niewykonalnem, już to w bardzo wielkiej liczbie wypadków osiągnęłoby skutek wprost odwrotny do zamierzonego, bo mogłoby przynieść najdotkliwsze szkody właścicielom dotkniętych chorobą zwierząt, u których interes materyalny jest tutaj wyłącznie decydującym, a to albo przez koszta pomocy weterynarskiej, albo przez zaniechanie leczenia zwierzęcia. Równocześnie wszakże wyraził Wydział krajowy zdanie, że na innej drodze należy wyzyskać wszystkie zdobycze nauki weterynaryjnej dla poprawy stanu zdrowia i warunków utrzymania zwierząt, stanowiących poważny kapitał majątku krajowego.

Jarmarki na konie (remonty).

C. k. Namiestnictwo zawiadamiało Wydział krajowy, podobnie jak w poprzednich latach, o terminie jarmarków na konie dla pułków kawaleryi c. k. obrony krajowej. Chcąc hodowcom koni ułatwić korzystną sprzedaż koni skarbowi wojskowemu, podawał Wydział krajowy Wydziałom powiatowym do wiadomości program tych jarmarków z wezwaniem do jak najszerszego ogłoszenia programu i zachęcenia hodowców koni do jak najliczniejszego udziału w tych jarmarkach. Jarmarki takie odbyły się w marcu 1903 w 20 miejscowościach, we wrześniu tegoż roku w 17 miejscowościach, w marcu 1904 w 14 miejscowościach.

Premiowanie koni.

Wydział krajowy podawał również do wiadomości Wydziałów powiatowych terminy premiowania koni połączonego z przyznawaniem subwencyi właścicielom prywatnych ogierów licencyowanych, z wezwaniem do ogłoszenia tych terminów w powiecie, a w szczególności do uwiadomienia o nich zwierzchności gminnych i przełożonych obszarów dworskich i zwracania ich uwagi na szczegółowe warunki uzyskania tak premii, jak subwencyj.

Wiosenne premiowanie odbyło się w maju 1903 r. w Nisku, wyłącznie dla koni galicyjskiej rasy krajowej, jakie od dawien dawna tam chowają włościanie bez przymieszki innej krwi, dalej w Rzeszowie, Sanoku, Nowym Sączu i Wadowicach.

Jesienne premiowanie koni odbyło się we wrześniu i październiku 1903: w Stryju, Mikuliczynie, Skałacie, Gródku i Janowie.

Wiosenne premiowanie w r. 1904 odbyło się w maju w Nisku, wyłącznie dla koni krajowej rasy galicyjskiej, podobnie jak w r. 1903, tudzież w Rzeszowie, Tarnowie, Wadowicach, Nowym Sączu, Jaśle i Sanoku.

W r. 1903 rozdano jako nagrody państwowe premie w łącznej sumie 720 K, w r. 1904 zaś podczas premiowania wiosennego rozdano premie w łącznej kwocie 390 K, a nadto w czasie każdego premiowania rozdawano srebrne medale państwowe za chów koni.

Kurs rolniczy dla nauczycieli szkół ludowych.

W porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową zorganizował Wydział krajowy w b. r. w kraj. szkole rolniczej w Suchodole kurs rolniczy dla nauczycieli ludowych, jako przyszłych kierowników dopełniających kursów rolniczych przy szkołach ludowych. Kurs ten został otwartym 1. marca br. przy udziale 15 frekwentantów, których powołała c. k. Rada szkolna krajowa z pośród nauczycieli ludowych. Udzielanie nauki poruczył Wydział krajowy nauczycielom szkoły rolniczej w Suchodole. Koszt urządzenia kursu ponosi c. k. Rada szkolna krajowa. Wydział krajowy przyczynia się zaś, podobnie jak w latach poprzednich, do częściowego pokrywania wydatków z tytułu remuneracyi prelegentów kwotą 2000 K. Kwotę tę wstawiono do rubr. X. preliminarza wydatków budżetu kraj. na r. 1905.

Uchwały w sprawie Towarzystwa Kółek rolniczych i sprawy dotyczące tego Towarzystwa.

W czasie ostatniej sesyi sejmowej uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 31. października 1903 r. wśród rozpraw nad rubryką X. wydatków budżetu funduszu krajowego na r. 1903 i na posiedzeniu z dnia 2. listopada 1903 r. wśród rozpraw nad tąż rubryką budżetu na r. 1904 następujące subwencye dla Towarzystwa Kółek rolniczych:

	na rok	Kor.	na rok	Kor.
1. Na koszta zakładania i lustracyi Kółek rolniczych	1903	14.000	1904	15.000
2. Na utrzymanie lustratorów handlowych sklepików	1903	8.000	1904	8.000
3. Na utrzymanie praktycznych kursów handlowych dla sklepikarzy Kółek rolniczych	1903	4.000	1904	4.000
4. Na ogólne cele rozwoju rolniczej i handlowej działalności Kółek pod kierunkiem i kontrolą Zarządu .	1903	9.000	1904	10.000
Razem zatem wyniosły subwencye kraju .	1903	35.000	1904	37.000

Na posiedzeniu z dnia 22. października 1903 powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdanie Komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego Departamentu III. Wydziału krajowego następujące uchwały dotyczące Towarzystwa Kółek rolniczych:

1. „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w Rubr. X. preliminarza na r. 1905 wziął pod rozwagę wyższe subwencyonowanie poszczególnych gałęzi gospodarczych na rzecz galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, Towarzystwa rolniczego w Krakowie i Towarzystwa Kółek rolniczych".

2. „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby poczynił kroki w celu wyjednania od c. k. Rządu wydatniejszych subwencyi na cele rolnictwa".

Odnośnie do wykonania uchwał przyznających subwencye z funduszu krajowego nadmieniamy, że subwencye na r. 1903 wyasygnował Wydział krajowy, opierając się na upoważnieniu zawartem w uchwale o prowizoryum budżetowem na r. 1903, jeszcze reskryptami z dnia 30. stycznia 1903 r. LW. 1690 z dnia 7. kwietnia 1903 r. LW. 27.308, z dnia 7. sierpnia 1903 r. LW. 70534 i z dnia 21. października 1903 r. LW. 91129 tak, że po uchwaleniu przez Wysoki Sejm budżetu na r. 1903 pozostała do wypłacenia jedynie kwota 3000 K, o którą Wysoki Sejm w r. 1903 podwyższył subwencyę Towarzystwa i którą też reskryptem z dnia 27. listopada 1903 r. Towarzystwu Kółek rolniczych wyasygnowano. Subwencye przyznane na r. 1904 wyasygnowano zostały reskryptami Wydziału krajowego z dnia: 22. grudnia 1903 r. LW. 108.604 i z dnia 17. czerwca 1904 r. LW. 58935 w całości.

O użyciu subwencyi przyznanej przez Wys. Sejm na r. 1902 i 1903 zdał Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych sprawę w swych sprawozdaniach, za te lata wydanych; o sposobie, w jaki zużytą będzie subwencya na r. 1904 przyznana poda wiadomość w sprawozdaniu, które dopiero w czerwcu r. 1905 zostanie ogłoszone: dlatego też w treściwem przedstawieniu obrazu działalności Towarzystwa i jego rozwoju, do którego przystępujemy obecnie, podajemy daty odnoszące się jedynie do lat 1902 i 1903, pomijając na razie półrocze upłynione roku bieżącego, które omówić będziemy mogli dopiero w r. 1905.

Szczegółowy rachunek funduszów Towarzystwa, obejmujący także subwencye przez Wys. Sejm przyznane za lata 1902 i 1903, przedstawia się dla tego dwulecia, jak następuje:

Przychody:

	w r. 1902	w r. 1903
1. Subwencya Wys. Sejmu na cele ogólne	12.000 K. — gr.	12.000 K. — gr.
2. Subwencya Wys. Sejmu na lustratorów handl. . . .	8.000 „ — „	8.000 „ — „
3. Subwencya Wys. Sejmu na wprowadzenie pól doświadczalnych	8.000 „ — „	8.000 „ — „
Do przeniesienia . .	28.000 K. — gr.	28.000 K. — gr.

	w r. 1902	w r. 1903
Z przeniesienia . .	28.000 K. — gr.	28.000 K. — gr.
4. Subwencya Wys. Sejmu na kursa dla sklepikarzy . .	4.000 „ — „	4.000 „ — „
5. Subwencya Wys. Sejmu na „Przewodnik Kółek rolniczych“	1.000 „ — „	1.000 „ — „
6. Subwencya Wys. Sejmu dodatkowa na ogólne cele . .	— „ — „	3.000 „ — „
7. Subwencya c. k. Rządu przez Towarzystwo gospodarskie na lustracye gospodarskie . .	10.000 „ — „	10.000 „ — „
8. Subwencya c. k. Rządu przez Towarzystwo gospod. na wzorowe gnojarnie . . .	500 „ — „	500 „ — „
9. Subwencya Rządu przez Tow. rolnicze w Krakowie na cele rolnicze	2.000 „ — „	2.000 „ — „
10. Subwencya Rządu na lustracye handlowe	6.400 „ — „	10.000 „ — „
11. Subwencya Powiatowej Kasy Oszcz. w Krakowie . .	400 „ — „	400 „ — „
12. Subwencya Związku handlow. w Krakowie . . .	600 „ — „	600 „ — „
13. Subwencya Tow. Wzaj. Ubezp. w Krakowie . . .	600 „ — „	600 „ — „
14. Subwencya fundacyi śp. dra Towarnickiego . . .	2.000 „ — „	2.000 „ — „
15. Subwencya rad powiatowych	580 „ — „	325 „ — „
16. Subwencya Bazaru Kółka rolniczego w Czernichowie .	600 „ — „	600 „ — „
17. Wkładki członków wspierających	3.648 „ 70 „	4.121 „ — „
18. Wkładki członków założycieli	400 „ — „	400 „ — „
19. Opłaty 20-groszowe od członków Kółek rolniczych . .	— „ — „	224 „ 30 „
20. Z prenumeraty i ogłoszeń „Przewodnika“	6.164 „ 98 „	6.805 „ 53 „
21. Ze sprzedaży wydawnictw .	987 „ 51 „	677 „ 91 „
22. Ze zwrotu kosztów lustracyi handlowych przez Kółka roln.	1.180 „ 27 „	1.325 „ 61 „
23. Ze sprzedaży książek . .	— „ — „	514 „ 09 „
24. Nadzwyczajne nieprzewidziane	1.337 „ 11 „	1.446 „ 40 „
25. Z rachunku przechodowego z Kółkami rolniczemi . .	48.029 „ 62 „	53.892 „ 47 „
26. Odsetki lokacyi funduszów .	186 „ 87 „	398 „ 90 „
27. Od Kółek rolniczych zwroty za koszta manipulacyi przy pośrednictwie w zakupnie .	— „ — „	716 „ 27 „
28. Pozostałość z r. 1901 względnie 1902	364 „ 76 „	3.937 „ 44 „
Suma przychodów . .	119.379 „ 82 „	137.484 „ 92 „

Rozchody:

	w r. 1902	w r. 1903
1. Najem lokalu . . .	1.512 K. — gr.	1.540 K. 33 gr.
2. Opał i światło . . .	178 „ 60 „	153 „ 95 „
3. Druki i litografie . .	2.999 „ 71 „	2.665 „ 37 „
Do przeniesienia . .	4.690 K. 31 gr.	4.359 K. 65 gr.

	w r. 1902	w r. 1903
Z przeniesienia . .	4.690 K. 31 gr.	4.359 K. 65 gr.
4. Portorya, stemple, ogłoszenia podatki	1.802 „ 27 „	2.017 „ 32 „
5. Utensylia kancelaryjne .	609 „ 11 „	1.332 „ 28 „
6. Nadzwyczajne i nieprzewidz.	2.352 „ — „	1.979 „ 03 „
7. Książki dla bibliotek Kółek i czasopisma	1.490 „ 54 „	2.758 „ 59 „
8. Zwroty kosztów wyłożonych przez Zarządy powiatowe .	190 „ — „	407 „ 97 „
9. Wydawnictwo „Przewodnika“ Kółek rolniczych . . .	8.916 „ 46 „	9.984 „ 37 „
10. Podróże delegatów . .	377 „ 46 „	443 „ 20 „
11. Koszta ogólnej Rady . .	848 „ 79 „	668 „ 70 „
12. Wydawnictwa Towarzystwa .	1.398 „ — „	738 „ 40 „
13. Koszta pól doświadczalnych: *a*) nasiona, nawozy itd. .	5.767 „ 12 „	7.660 „ 90 „
b) podróże inspektorów rolniczych i instruktora sadownictwa	3.494 „ 30 „	3.179 „ 30 „
14. Subwencye na zakupno nasion	2.068 „ 19 „	1.900 „ 94 „
15. Nagrody za ulepszenie gnojarni	431 „ — „	660 „ — „
16. Kursa handl. w Czernichowie	6.010 „ — „	6.315 „ 92 „
17. Koszta lustracyi handlowych	7.246 „ 93 „	8.554 „ 27 „
18. Płace lustratorów handlowych	4.200 „ 30 „	4.800 „ — „
19. Płace kierownika biura, pisarzy i służby	7.567 „ 08 „	9.599 „ 99 „
20. Płace inspektorów roln. i instruktora sadownictwa . .	8.600 „ — „	8.940 „ — „
21. Depozyt wkładek członków założycieli	400 „ — „	400 „ — „
22. Udział wkładek człon. wspierających dla Zarządów powiat.	113 „ — „	41 „ — „
23. Depozyt opłat 20-groszowych	— „ — „	224 „ 30 „
24. Na rozbudzenie życia towarzyskiego	— „ — „	389 „ 69 „
25. Zaliczki na płace . .	10 „ — „	— „ — „
26. Rachunek przechodowy z Kółkami rolniczemi . . .	— „ — „	53.892 „ 47 „
27. Saldo przeniesione na rok następny	3.937 „ 44 „	6.236 „ 43 „
Suma rozchodów . .	119.379 K. 82 gr.	137.484 K. 92 gr.

Liczba Kółek rolniczych wzrosła w r. 1902 o 79 nowo zawiązanych Kółek, w r. 1903 o 96 Kółek, równocześnie skreślił Zarząd Towarzystwa w r. 1902 57 Kółek z ogólnej liczby Kółek jako upadłe i nie mające warunków rozwoju. Ogólna liczba Kółek upadłych w czasie zawiązania Towarzystwa wynosi 363 Kółek. Ogólną liczbę członków Kółek podaje sprawozdanie za rok 1903: 44054.

Sprawozdania Towarzystwa za omawiane lata zawierają statystykę Kółek. W sprawozdaniu za r. 1902 jest ona oparta na materyałach nadesłanych z 952 Kółek, w sprawozdaniu za rok 1903 obejmuje materyał przedłożony z 972 Kółek. Wzrost liczby Kółek poczuwających się do nadesłania sprawozdań, na których statystyka się opiera, jest stałym. Przypominamy, że w r. 1898 materyał taki nadesłało zaledwie 340 Kółek, a w r. 1899: 520, w r. 1900: 729, w r. 1901: 898. Obok statystyki Zarządów Kółek rolniczych, podającej dane o tem, jakie warstwy społeczeństwa naszego pracują głównie w kierownictwie Kółek, zawiera statystyka za r. 1903 następujące daty, illustrujące działalność tych organizmów na polu zbiorowej pracy go-

spodarczej. W 972 Kółkach, odbyło w r. 1903: 3 243 zgromadzeń ogólnych, 8.789 zebrań zwyczajnych i 5.931 zebrań zarządów, razem tedy 16.984 zebrań poświęconych już to pracy nad sprawami Kółek, już omówieniom spraw gospodarczych, już wreszcie celom towarzyskim, kształceniu się i dźwiganiu ku lepszej przyszłości. Wyrazem osiągniętych zbiorową pracą wyników, po za korzyściami, jakie Kółka przynoszą każdemu z swych członków, jest cyfra przedstawiającą wartość budynków będących własnością Kółek, cyfra poważna, bo przenosząca pół miliona koron: 584.791 K. a o tyle pewna, że obok niej znajdujemy sumę, na którą budynki te były ubezpieczone: 299.332 K. Domy Kółek, to dorobek pracy zbiorowej, dorobek trwałej wartości dla ogółu mieszkańców danej miejscowości, bo dom Kółka mieści w sobie po największej części bibliotekę i czytelnię, salę zebrań i pouczeń, jednem słowem ognisko życia zbiorowego. Biblioteki i czytelnie Kółek obejmowały: 67.004 dzieł i 2.450 czasopism.

Na gospodarczą działalność Kółek rzucają światło następujące daty: Kółka objęte statystyką sprowadziły: nasion za kwotę: 138.953 K., (w roku 1902 za kwotę: 97.316 K.), nawozów sztucznych za kwotę: 212.019 K. (w roku 1902 za kwotę 252.889 K.), maszyn i narzędzi rolniczych za kwotę: 63.915 K. (w roku 1902 za kwotę: 50.666 K.), drzew owocowych za kwotę: 3.286 K. (w roku 1902 za kwotę: 2.512 K.), członkowie 21 Kółek zbronowali powierzchnię: 1.293 morgów a z tej powierzchni przypadło na Galicyę zachodnią 1.267 morgów, na środkową 27 morgów, w Galicyi wschodniej Kółka tą sprawą jeszcze się nie zajęły. Przy 11 Kółkach istniały wspólne szpichlerze, przy 7 mleczarnie spółkowe, przy 8 piekarnie, przy 122 rzeźnie, prowadzone jako przedsiębiorstwa Kółka na rachunek jego członków. Nadto wykazuje statystyka, iż przy 32 Kółkach istniały kasy pożyczkowe, że z inicyatywy 109 Kółek powstały Spółki oszczędności i pożyczek pod Patronatem Wydziału krajowego zostające, że przy 62 Kółkach były zbiornice pocztowe, że 110 Kółek stało w związku z ochotniczemi strażami ogniowemi, że 125 Kółek miało własne sikawki a 7 Kółek dzierżawiło w r. 1903 myta.

Nadto na 972 Kółek było 794 Kółek, przy których istniały sklepiki Kółek, z których 461 prowadzono w własnym zarządzie Kółek a 283 wydzierżawiano na korzyść Kółka. W własnej administracyi było więc 62% ogólnej liczby sklepów objętych statystyką, a 38% było sklepów wydzierżawionych. Z ogółu sklepów przypada na Galicyę zachodnią 469 czyli 63% na środkową 177 czyli 24%, na wschodnią 69 czyli tylko 13%. Udziały członków ulokowane w sklepach wynosiły ogółem 419.471 K. w przecięciu zatem 564 K. na jeden sklep. Jeśli wysokość udziałów w sklepach Kółek zbadamy, uwzględniając poszczególne części kraju, wystąpią znaczniejsze różnice, jak bowiem obliczył Dr. Stefczyk w swej pracy o sprawozdaniu Kółek rolniczych za r. 1903, wypada suma udziałów w sklepach Galicyi zachodniej: 293.160 K., czyli na jeden sklep 623 K., w Galicyi środkowej: 84.181 K., czyli na jeden sklep 475 K., w Galicyi wschodniej: 42.130 K., czyli na jeden sklep 426 K. Kapitały udziałowe umieszczone w sklepikach Kółek rolniczych maleją i to dość znacznie (jeszcze w roku 1902 wynosiła suma udziałów: 420.031 K.) Jest to po części wynikiem faktu, iż znaczna ilość Kółek spłaciła właścicieli udziałów i obecnie obraca własnymi funduszami, po części zaś wynikiem wydzierżawiania sklepików, przyczem członkowie wycofują swe udziały. Z dzierżawy sklepików wydzierżawionych w r. 1903 w liczbie 283 miały Kółka łączną sumę dochodu: 36.939 K., czynsz dzierżawy przeciętnie wynosił zatem: 130 K. 52 gr. rocznie. Przy sklepach Kółek było 371 trafik tytoniu; 382 sklepików trudniło się sprzedażą wina; 192 sklepików miało prawo sprzedaży napojów słodzonych. Statystyka podaje nadto, że po sklepach Kółek zakupiono jaj za 136.397 K. a zboża za 17.432 K. Na cele publiczne przeznaczyły Kółka w roku 1903: 24 346 K., z czego 18.027 K. na cele kościelne i cerkiewne a 6319 K. na inne cele publiczne.

Powyższe cyfry przedstawiają wyniki działalności Kółek rolniczych na miejscu, w gminach stanowiących ich siedzibę działalności, którą Zarząd główny Towarzystwa kieruje jedynie i popiera w miarę środków, jakim i na cele swej akcyi rozporządzać może. Przed omówieniem tej działalności Zarządu głównego ma sobie Wydział krajowy za obowiązek zwrócić uwagę na fakt stanowiący, zdaniem Wydziału krajowego, wielce dodatni objaw w rozwoju towarzystwa Kółek rolniczych. Stanowią go wzrastające w ostatnich latach dochody Towarzystwa, które nazwać można „własnemi", a zaliczamy do nich te wszystkie pozycye przychodów Towarzystwa, które nie są subwencyami, czy to od kraju, czy państwa, czy innych czynników publicznych. Dochody te wynosiły: w roku 1901 10.550 K. 45 gr., w roku 1902: 14.505 K. 44 gr., w roku 1903: 17.228 K. 92 gr., stanowiły więc w roku 1901 tylko 18.10% całego dochodu Towarzystwa, w roku 1902: 20.32% tegoż dochodu, w roku 1903: 20.61% i to pomimo, że w roku 1903 dochód ogólny Towarzystwa wzrósł znacznie wskutek podwyższenia subwencyi krajowej o 3.000 K, i subwencyi rządowej o 3.600 K. tak, że gdyby nie te podwyżki, dochody własne stanowiłyby: 22.31% całości dochodu Towarzystwa w tymże roku. W tym wzroście główny jego czynnik stanowią wkładki płynące do Kółek rolniczych tytułem wkładek członków wspierających. I tak w roku 1898 opłacało te wkładki tylko 15 Kółek, dając tym tytułem Towarzystwu tylko 172 K.; w roku 1899: 36 Kółek, dając 292 K.; w roku 1900: 70 Kółek, dając 646 K.; w roku 1901: 121 Kółek, dając 999 K.; w roku 1902: 221 Kółek, dając 1.785 K., w r. 1903 291 Kółek, dając 2.410 K. Dzięki obudzeniu się wśród Kółek poczucia obowiązku do ponoszenia tego dobrowolnego ciężaru na rzecz działalności Zarządu głównego Towarzystwa wzrósł dochód z wkładek członków wspierających, który w roku 1898 wynosił wogóle tylko 1366 K, w roku 1903 do kwoty 4.121 K., czyli o 33.14%. Nadto przybyły Towarzystu dochody od członków Kółek płynące: Z prenumeraty Przewodnika (w kwocie 2.014 K. w r. 1903), ze zwrotu kosztów lustracyi Kółek (w roku 1903: 2.090 K.), z drobnych opłat za koszta manipulacyi przy pośrednictwie zakupna narzędzi i maszyn rolniczych, (w roku 1903: 716 K.), wreszcie ze zwrotów za zboże dostarczone do pól doświadczalnych (w kwocie: 1.446 K.).

Fakt ten nazwaliśmy dodatnim w rozwoju Towarzystwa, świadczy bowiem, że Kółka i ich członkowie cenią działalność zarządu centralnego, że uznają użyteczność tej działalności dla siebie, skoro same gotowe są do ofiar na rzecz tej działalności. W ten sposób wytwarza się między organizacyą naczelną Towarzystwa Kółek rolniczych a pracującemi u dołu Kółkami i ich członkami ściślejszy, bo materyalny związek, który niewątpliwie wzmacnia całą wewnętrzną organizacyę Towarzystwa, a także na zewnątrz podnosi jego powagę i znaczenie. Przedłożone przez Zarząd główny Ogólnej Radzie Towarzystwa, mającej się odbyć w Przemyślu, wnioski do zmiany statutu Towarzystwa mają na celu ujęcie tego dotąd dobrowolnie ze strony Kółek rolniczych występującego objawu w normy statutowe, któreby Towarzystwu zapewniły stałe poparcie tych czynników, dla których dobra ono pracuje. Wydział krajowy wita ten zwrot w rozwoju Towarzystwa Kółek rolniczych z pełnem uznaniem, odpowiada on bowiem niejednokrotnie w Wysokim Sejmie wyrażanym życzeniom i daje rękojmię trwałego i zdrowego rozwoju Towarzystwa i skuteczności jego użytecznej pracy.

Praca ta w ciągu 2 lat objętych sprawozdaniem niniejszem prowadzoną była przez Zarząd główny Towarzystwa na wszystkich polach zakreślonych jego działalności statutem z całą intenzywnością, na jaką pozwalały fundusze, którymi Towarzystwo mogło rozporządzać. Trudno tedy — zaznaczamy to otwarcie — przedstawić Wysokiemu Sejmowi wyniki tej działalności, chociażby w pobieżnem tylko streszczeniu danych, zawartych w sprawozdaniach Towarzystwa za lata 1902 (obejmuje 114 stronic druku) i 1903 (obejmuje 176 stronic druku), musimy więc powołać się tylko na te

sprawozdania dostępne ogółowi, podając jedynie wzmianki o najważniejszych wynikach działalności Towarzystwa, dających się ująć w cyfry.

Na polu działalności Zarządu głównego w zakresie podniesienia rolnictwa na pierwszem miejscu wspomnieć należy o polach doświadczalnych urządzanych przez tenże Zarząd i prowadzonych pod kontrolą jego organów. Akcya ta, wprowadzona w życie w r. 1901, rozwija się stale i pomyślnie, jak tego dowodzą następujące — acz suche — cyfry ilości pól założonych. W r. 1901 ilość pól użytych pod doświadczenia z żytem ozimem wynosiła 7 (o powierzchni 7 morgów), w r. 1902 wzrosła do pól 15 (o 15 morgach powierzchni), w r. 1903 do 36 pól (o 28 morgach), w r. 1904 do 70 pól (o 35 morgach); ilość pól użytych pod doświadczenia z pszenicą ozimą wynosiła w 1901 r. 11 pól (o 11 morgach), w 1902 r. 16 pól (o 16 morgach), w 1903 r. 35 pól (o 28 morgach), w 1904 r. 75 pól (o 36 morgach); ilość pól użytych pod doświadczenia z jęczmieniem wynosiła w 1901 r. 53 pól (o 47½ morgach), w 1902 r. 65 pól (o 65 morgach), w 1903 r. 130 pól (o 65 morgach), w 1904 r. 120 pól (o 60 morgach); ilość pól użytych pod doświadczenia z owsem wynosiła w 1901 r. 75 pól (o 69 morgach), w 1902 r. 75 pól (o 69 morgach), w 1903 r. 150 pól (o 75 morgach), w 1904 r. 220 pól (o 110 morgach). Nadto w r. 1904 wprowadzono na 40 polach (o 10 morgach powierzchni) doświadczenia z jęczmieniem ozimym i takież doświadczenia z żytem jarem na 10 polach (o powierzchni 2½ morgów). Od chwili rozpoczęcia akcyi w r. 1901 do roku 1904 wzrosła liczba pól zajętych pod doświadczenia z 186 (o 134½ morgach) do 530 (o 252½ morgach powierzchni), a zaznaczyć należy, że rozwój rzeczy mógł być o wiele silniejszym, gdyby nie brak funduszów i zgłoszeń na doświadczenia ze zbożami jarem. Z wiosną 1904 wpłynęło przeszło od 1.500 osób z 453 miejscowości, ze zbożami ozimemi 256 osób ofiarowało gotowość przeprowadzenia doświadczeń. Korzyść, jaką pola doświadczalne przynoszą, została więc przez interesowane warstwy zrozumiana, a dowodzą tego także sprawozdania przez prowadzących doświadczenia przesyłane, świadczące o żywem zainteresowaniu się rzeczą.

Podobne znaczenie, jak pola doświadczalne, mają też zarządzane przez Towarzystwo Kółek rolniczych próby z nawożeniem łąk i pastwisk. Prób nawożenia łąk przeprowadzono w 1901/2 r. 71 w 29 powiatach, w 1902/3 r. urządzono prób takich 36, a to w 21 powiatach. Sprawozdania z tych prób nadesłane zestawia sprawozdanie Towarzystwa w pouczające tabele. Próby nawożenia i w ogóle uprawiania pastwisk podjęte w r. 1902/3 dokonano w 16 powiatach, a 19 miejscowościach z wynikiem dodatnim tam wszędzie, gdzie powódź z r. 1903 nie zniszczyła usiłowań. Do tego działu czynności należy też prowadzenie pól doświadczalnych z nawozami sztucznymi. W r. 1902 założył Zarząd 6 takich pól w powiecie mieleckim, które mimo wyjątkowych warunków atmosferycznych dały szereg spostrzeżeń bardzo pouczających. Na r. 1904 urządzono 30 prób w powiatach: Kraków, Bochnia, Brzesko, Pilzno, Lwów i Zbaraż. Równolegle z działalnością na polu wyżej omówionych prób i doświadczeń szła akcya Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych w sprawie upowszechnienia wśród włościan użycia odpowiednich roślin pastewnych i dobrych nasion. Sprawę pierwszą podjęto jako warunek, jeden z najważniejszych, podniesienia hodowli u włościan, a co za tem idzie, podniesienia przychodu z gospodarstw włościańskich. Podniesiono tę sprawę w r. 1902 w „Przewodniku Kółek“, w wykładach inspektorów rolniczych, na zjazdach powiatowych, w pogadankach w czasie kontrolowania pól doświadczalnych, a nadto użyto jako środka agitacyjnego bezpłatnego rozdawnictwa nasion roślin pastewnych. W r. 1902, chcąc upowszechnić uprawę seradeli, rośliny pastewnej odpowiedniej dla okolic o glebie piaszczystej, rozdał Zarząd główny 930 kg. seradeli między Kółka powiatów o odpewiedniej glebie. Zarząd odebrał 137 sprawozdań, potwierdzających odpowiednie wyniki użycia tego nasienia, z początkiem zatem

r. 1903 postanowił akcyę rozszerzyć na inne także rośliny pastewne. Stosownie do nadesłanych w zgłoszeniach z danych co do jakości gleby, podglebia, przedplonu, nawożenia, wielkości powierzchni do zasiania przeznaczonej i t. p. szczegółów rozdał Zarząd w 55 powiatach między 121 Kółek: 1.073 kg. różnych nasion roślin pastewnych bezpłatnie, z zastrzeżeniem jedynie obowiązku przedłożenia Zarządowi sprawozdań o osiągniętych wynikach. W jesieni 1903 nadesłano 234 sprawozdań, zawierających cenny materyał, zużytkowany następnie dla ogółu członków Kółek w artykułach „Przewodnika". Akcya powiodła się nadspodziewanie dobrze i szczęśliwie, a Zarząd zachęcony tem rozdał na 1904 r.: 202 kg. nasienia buraków cukrowych, 52 kg. marchwi angielskiej, 40 kg. marchwi saalfeldzkiej, 600 kg. końskiego zębu, 200 kg. seradeli, 50 kg. esparcety, 400 kg. soczewicy i 200 kg. wyki różowej. Rozdziału tego dokonano między 91 Kółek (w 45 powiatach). Co do innych nasion spełniał Zarząd główny jedynie zadanie pośrednictwa między Kółkami a dostawcami, zużytkowując tę sposobność do wykonywania ochrony przed wyzyskiem dostawców, jakoteż do udzielania nabywcom rad fachowych i potrzebnych wskazówek co do uprawy danej rośliny, jakości nasienia i t. p. W r. 1902 zakupiły Kółka za pośrednictwem Zarządu głównego: koniczyny czerwonej 53.100 kg. za sumę 94.473 k., innych nasion 4.721 kg. za sumę 5.957 k., przyczem Zarząd główny nieznaczną stosunkowo kwotę mógł obrócić na subwencyę dla tej akcyi. W r. 1903 wyniosła ogólna ilość zakupionego za pośrednictwem Towarzystwa nasienia koniczyny czerwonej 64 276 kg. za cenę 99.720 k. 55 gr., ogólna ilość innych nasion 16.645 kg. za cenę 6.293 k. 35 gr. Siemienia lnianego parnawskiego i ryskiego zakupiły Kółka za pośrednictwem Towarzystwa w r. 1902 z opustem przyznanym w kwocie 8 k. na worku za kwotę 3.774 k., w r. zaś 1903 zakupiły Kółka tego siemienia 13.914½ kg. wartości 4.404 k. Nadto rozdał Zarząd bezpłatnie w 1902 r. 20 Kółkom 200 kg., w 1903 r. 18 Kółkom 164 kg. tego siemienia, pragnąc w okolicach nadających się do uprawy lnu zapoznać włościan z tem doskonałem nasieniem i zachęcić ich do tej uprawy. Pośrednictwo handlowe Zarządu Towarzystwa rozciągało się także, podobnie jak w latach ubiegłych, na nabywanie nawozów sztucznych i maszyn rolniczych. W r. 1902 sprowadzono za pośrednictwem Zarządu 98 wagonów żużli, 11 wagonów mąki kościanej, 13¼ wagonów superfosfatów i 5⅛ wagonów kainitu, czyli ogółem 127⅜ wagonów sztucznych nawozów, przedstawiających wartość 74.544 k., w r. 1903 zakupiono przy pośrednictwie Zarządu: żużli 90·10 wagonów, superfosfatów 19 wagonów, mąki kostnej 9·5 wagonów, kainitu 4·5 wagonów, wapna 2 wagony, czyli ogółem 125 wagonów nawozów sztucznych wartości 73.705 k. Niezwykle rozwinął się w r. 1902 dział pośrednictwa w zakupnie maszyn i narzędzi rolniczych. Podczas gdy Kółka rolnicze zakupiły za pośrednictwem Zarządu w r. 1899 maszyn i narzędzi rolniczych za 7.578 k., w r. 1900 za 9.904 k., w r. 1901 za 12.137 k., to w r. 1902 zakupy te dały sumę wypłaconą przez Kółka 82.769 k. 70 gr. Wykaz maszyn i narzędzi zakupionych w owym roku pozwala stwierdzić podniesienie się kultury w gospodarstwach włościańskich, dowodzi bowiem, że coraz więcej upowszechniają się w tych gospodarstwach maszyny, pozwalające rolnikowi oszczędzać na czasie, a zapewniające lepsze wykonanie pracy. Gdy dawniej zakupywano za pośrednictwem Towarzystwa przeważnie tylko sieczkarnie, to w r. 1902 kupiono 14 pługów, 7 pługów i plewiaczów, 18 buraczarek, 1 kartoflarkę, 1 grabiarkę, 6 siewników ręcznych, 14 siewników rzędowych, 50 młocarń, 30 kieratów, 187 młynków, 2 triery, 975 sieczkarń i t. d. Kupna były przeprowadzone z małym wyjątkiem za gotówkę, a opust uzyskany przez Towarzystwo dla nabywających wyniósł 21.615 k. W r. 1903 spadła wprawdzie ogólna suma zakupna na kwotę 52.269 k., co Zarząd główny przypisuje tej okoliczności, iż rok 1903 był rokiem słabego urodzaju i klęsk elementarnych, ale przegląd maszyn i narzędzi zakupionych w ciągu tego roku świadczy znowu korzystnie

o rosnącej świadomości zawodowej u włościan. Świadczą o tem cyfry: pługów udoskonalonych zakupiono 16, bron 5, oborywaczy i plewiaczy 19, siewników ręcznych 9, rzędowych 5, grabiarek 3, młocarni 52, kieratów 5, młynków 91, tryerów 6, sieczkarń 281, a nadto buraczarek 8, śrutowników 3, pomp do gnojówki 5, że nie wspominamy o narzędziach ogrodniczych i owocarskich, wagach, kosach i maszynach do szycia. Opust, jaki Towarzystwo uzyskało przez swe pośrednictwo, wynosił w tym roku 16.465 k. W ważnej pod względem gospodarczym sprawie lepszego obchodzenia się z obornikiem oddziałuje Zarząd główny na członków Kółek przez artykuły zamieszczane w „Przewodniku Kółek“, pouczenia udzielane przy sposobności inspekcyi pól doświadczelnych, wreszcie przez ogłaszanie konkursów o nagrody za dokonane ulepszenia w przechowywaniu gnoju. W r. 1902 przyznano takich nagród 43, przeznaczając na to kwotę 426 k., w r. 1903 przyznano 18 nagród konkursowych w łącznej kwocie 660 k.

Obok tych spraw, stanowiących stały przedmiot zajęcia się organów Towarzystwa na polu jego akcyi skierowanej do podniesienia rolnictwa, należy wspomnieć, że Zarząd główny nie spuszcza z oka także: 1) sprawy melioracyi rolnych, dla której spopularyzowania poświęcano liczne artykuły w „Przewodniku“ i spieszono z udzielaniem potrzebnych wskazówek i informacyi; 2) sprawy upowszechnienia uprawy buraków cukrowych w gospodarstwach włościańskich, którą Towarzystwo popierało wedle sił swoich; 3) sprawy podniesienia produkcyi mleka i w związku z nią sprawy propagowania tworzenia spółek mleczarskich; 4) sprawy krzewienia wiadomości o łąkach i trawach. Podobnie pracował też Zarząd główny nad sprawą podniesienia sadownictwa, wysyłając instruktora sadownictwa do okolic i miejscowości, mających warunki przyrodzone i ludność chętną do zajęcia się tą gałęzią gospodarstwa. Wykłady popularne i pouczenia, dalej kilkanaście kursów praktycznych w takich miejscowościach, które mają warunki sprzyjające podniesieniu sadownictwa, pomoc fachowa w prowadzeniu szkółki drzew owocowych (w Łańcucie), wreszcie pośrednictwo w zakupnie drzewek (w 1902 r. 1.040 sztuk, w 1903 r. 4.281 sztuk drzewek i krzewów), nakoniec urządzenie uroczystości sadzenia drzewek owocowych, oto środki, którymi się w tej akcyi posługiwano. W sprawie hodowli kóz i chowu drobiu i królików podjął Zarząd główny w ostatnich 2 latach starania, na razie wobec braku funduszów na skromne rozmiary zakreślone, akcyi mogącej w przyszłości znaczne korzyści gospodarstwu członków Kółek zapewnić.

Cała tu w głównych rysach streszczona działalność Towarzystwa na polu podniesienia rolnictwa skupiała się dotąd w sekcyi rolniczej Towarzystwa, nie dość licznej, by zadaniom swym bez przeciążenia podołać mogła. Pragnąc akcyę swą na tem polu pogłębić i rozwinąć na działy gospodarstwa rolnego, dotąd odłogiem w działalności Towarzystwa leżące, zwrócił się Zarząd główny do całego grona ludzi fachowych, przeważnie profesorów szkół rolniczych, o pomoc i współpracownictwo w sekcyi. Działalność tak wzmocnionego ciała będzie przedmiotem sprawozdania w roku przyszłym.

Drugi dział działalności Towarzystwa stanowi jego działalność na polu opieki nad sklepikami założonemi przez Kółka rolnicze. W r. 1902 czynnych było 3 lustratorów sklepików i przeprowadzili oni w tym roku 297 lustracyi. Z tych lustracyi dokonanych w 172 sklepach, położonych w 35 powiatach, zestawione wyniki dają następujące cyfry: W aktywach: gotówka w kasie 53.820 k., wartość towarów 349.198 k., wierzytelności (za pobrane towary) 262.722 k., wartość inwentarzy i budynków 182.040 k. W stanie biernym wykazały te lustracye: wysokość ogólnej kwoty udziałów 167.659 k., wysokość funduszów rezerwowych (których wiele przedsiębiorstw handlowych Kółek rolniczych wcale nie tworzy) 113.215 k., długi za towary i pożyczki zaciągnięte gotówką 397.695 k., wreszcie suma nadwyżek 190 045 k. Obrót roczny wynosił 3,803.864 k. — Ci sami 3 lustratorowie w r. 1903 przeprowadzili 374 lustracyi w sklepi-

kach Kółek. W czasie tych lustracyi sporządzono w 196 sklepikach, które były we własnym zarządzie Kółek prowadzone, inwentarze i bilanse, zestawione w tabeli, której wyniki poniżej przytaczamy; 43 sklepów było wydzierżawionych; 51 lustracyi dokonano w celu wprowadzenia w życie nowo założonych sklepików; wreszcie w 81 wypadkach lustratorowie byli czynni, udzielając jedynie potrzebnych wyjaśnień, usuwając spory, reorganizując przedsiębiorstwa zachwiane. Wyniki bilansowe w 196 sklepikach, prowadzone we własnym zarządzie Kółek, a położonych w 45 powiatach, przedstawiają następujące pozycye i sumy:

a) w aktywach: gotówka w kasach 46.267 k., wartość towarów 439.516 k., wierzytelności (za towary) 300.560 k., wartość inwentarzy i budynków 274.618 k.:

b) w stanie biernym: suma udziałów 187.061 k., suma funduszów rezerwowych (których wiele Kółek nie tworzy wcale) 162.566 k., długi za towary i pożyczki zaciągnięte na prowadzenie przedsiębiorstw 537.340 k., sumy nadwyżek 187.647 k. Suma obrotów rocznych 4,599.890 k.

Czynsze dzierżawne za 43 wydzierżawionych sklepików przyniosły, przy sumie obrotu rocznego 421.000 k., 4.469 k.; udziały członków włożone w te wydzierżawione przedsiębiorstwa wynosiły 11.913 k.; wartość inwentarzy i budynków oddanych dzierżawcom w używanie wynosiła 22.313 k.

Przywiedzione powyżej cyfry dokładnie illustrują stan rozwoju sklepikarstwa wiejskiego, które przy Kółkach rolniczych rozwinęło się tak potężnie, a przynosząc zyski materyalne Kółkom i tym ich członkom, którzy składają udziały na sklepiki, przyczyniło się do podniesienia ducha przedsiębiorczości i należytego ocenienia wartości dobrze użytego grosza wśród ludności wiejskiej. Zestawienie tych cyfr uwidacznia też słabe strony sklepików wiejskich. Stanowi je: 1) tak w jednem, jak w drugiem zestawieniu widoczna wada łatwego, bodaj czy nie zbyt łatwego, udzielania kredytu za brane ze sklepików towary, tak zwane „borgi“, które w sklepikach zlustrowanych w r. 1902 stanowiły 75·23% sumy przedstawiającej wartość towarów w tych sklepikach zebranych; w sklepikach zaś zlustrowanych w r. 1903 suma tak zwanych borgów w stosunku do sumy wartości towarów wprawdzie nieco spada (stanowi 69·52% tej sumy), zawsze jednak świadczy o tej samej tendencyi łatwego kredytowania. Drugą taką nie dodatnią cechą, widoczną z powyższego zestawienia, jest suma długów za towary i w gotówce zaciągniętych. Trzecią wreszcie ujemną cechę stanowi fakt, że mimo dużych zysków nie wszystkie sklepiki składają fundusze rezerwowe. Uderza też fakt, że zestawienia polustracyjne nie zawierają danych o wysokości wypłacanych od udziałów dywidend. Z ujemnemi właściwościami sklepików, któreśmy powyżej zaznaczyli, walczy Zarząd główny i jego organa usilnie, jednak jak dotąd nie dość jeszcze skutecznie wskutek głównie zbyt luźnegp związku, jaki między Kołkami a ich sklepikami istnieje. Reforma tego stosunku taka, iżby Kółku, jako takiemu, zapewniony był stanowczy wpływ na prowadzenie przedsiębiorstw handlowych, które przy niem powstają, jest zdaniem Wydziału krajowego jedną z najważniejszych spraw w tym dziale czynności Towarzystwa, tylko bowiem przez taką reformę będzie Zarząd Towarzystwa mógł ze swej strony zyskać odpowiedni wpływ na prowadzenie tych przedsiębiorstw.

Obok lustracyi sklepików, połączonych z niemi pouczeń i wskazówek, stanowi sprawa wykształcenia odpowiednich kierowników sklepików wiejskich na praktycznych kursach handlowych ważny przedmiot zakresu działania zarządu Towarzystwa w sprawach handlowych. Kursa handlowe w Czernichowie odbywały się w czasie, z którego zdajemy sprawę, normalnie i prawidłowo. W r. 1902 miała ta szkoła ogółem 25 uczniów, z których 4 przeszło z r. 1901, a 21 było nowo przyjętych; w r. 1903 ogół uczniów stanowiła cyfra 27 (w tem 4 przeszło z r. 1902, a 23 przyjęto nowych). W r. 1902 był na kursach tylko 1 uczeń na własny koszt, 2 miało zasiłki po 50 K., zeszta po 100 K. na cały czas nauki; w r. 1903 było na

kursach na koszt własny 5 uczniów, 1 uczeń miał zasiłek w kwocie 25 K., 1 w kwocie 75 K., 21 miało zasiłki po 100 K., 1 zasiłek w kwocie 150 K. na czas nauki. Z 25 uczniów, którzy w r. 1902 byli na kursach, wydalono 1, z uczniów w r. 1903 wydalono 2. Z uczniów r. 1902 znalazło zajęcie w handlach wiejskich Kółek: 12, w prywatnych sklepikach wiejskich: 2, w handlach w miastach: 3, zachorował 1, jeden w chwili zestawienia nie miał posady. Z uczniów r. 1903 znalazło 14 zajęcie w sklepikach Kółek rolniczych, 2 prowadzi własne sklepiki wiejskie, 1 jest zajęty w większem przedsiębiorstwie handlowem w miasteczku, 4 jest chwilowo bez zajęcia.

Ważne pole działalności Towarzystwa, na które Towarzystwo Kółek rolniczych weszło dopiero w r. 1902/3, stanowi sprawa organizowania przy Kółkach rolniczych ochotniczych straży pożarnych. W porozumieniu z krajowym Związkiem ochotniczych straży pożarnych, wydał zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych regulamin dla straży pożarnych, zawiązujących się przy Kółkach, wydaje jako dodatek do „Przewodnika“ bezpłatny miesięczny dodatek pod tytułem: „Obrona pożarna“, zawierający odpowiednie pouczenia i zachęcający do tworzenia straży, wreszcie urządza po powiatach powiatowe kursa strażackie. Działalność Towarzystwa na tem polu poparło c. k. Namiestnictwo okólnikiem do c. k. Starostw i Wydział krajowy pismem do Wydziałów powiatowych. W ciągu krótkiego czasu powstało przy Kółkach 36 straży pożarnych i urządzono 4 powiatowe kursa: w Rudkach, w Zamarstynowie, w Jarosławiu i Komarnie. Wobec częstych klęsk pożarnych w kraju, może ta akcya Towarzystwa Kółek rolniczych, jeśli znajdzie poparcie i zrozumienie swej doniosłości, oddać społeczeństwu nieocenione usługi.

Na polu podniesienia oświaty i wiedzy wśród członków Kółek działa Zarząd, pomijając pouczenia, wykłady, demonstracye i lustracye, poświęcone budzeniu fachowej wiedzy rolniczej i podniesieniu wszelkich gałęzi dobrobytu, przez: 1. wydawnictwa, a to dziełek treści ekonomicznej i „Przewodnika Kółek rolniczych“, 2. popieranie rozwoju czytelń i biblioteczek przy Kółkach, 3. popieranie rozwoju życia towarzyskiego w Kółkach. W latach, objętych sprawozdaniem, wydał Zarząd Towarzystwa następujące broszury: 1) Niewyzyskane ulgi podatkowe dla domów włościańskich (po polsku i po rusku), 2) O opustach podatku gruntowego, 3) Wskazówki do uprawy mało rozpowszechnionych roślin pastewnych: marchwi pastewnej i końskiego zębu, 4) O drenowaniu, 5) O współudziale Kółek rolniczych w walce przeciw alkoholizmowi, 6) O komasacyi i dzieleniu gruntów wspólnych (po polsku i po rusku). Wydawnictwa te znajdują czytelników i rozsprzedaż ich postępuje prawidłowo. Oprócz własnych wydawnictw zaleca Zarząd Towarzystwa Kółkom nabywanie użytecznych wydawnictw ludowych i dla ułatwienia ich nabywania, pośredniczy w ich zakupnie. W r. 1902 rozsprzedano za pośrednictwem Zarządu głównego wydawnictw obcych za: 418 K. 75 gr. W r. 1903 postanowił Zarząd główny energiczniej popierać akcye Kółek na polu tworzenia biblioteczek przy Kółkach i zasilania biblioteczek już istniejących. W tym celu wydano zarządzenia, określające obowiązki bibliotekarzy w Kółkach, wprowadzające odpowiedzialność tych funkcyonaryuszy za powierzone ich opiece książki i czuwanie nad tem, by książki wypożyczone były regularnie zwracane. Zarazem postanowił Zarząd zasilać biblioteczki Kółek w miarę możności odpowiedniemi dziełkami, dostarczanemi im bezpłatnie. W r. 1903 rozesłał Zarząd do nowozawiązanych Kółek jako zbiorki 40—50 książek liczące, 4496 książek, a prócz tego wysłał do dawniej założonych Kółek: 1359 dziełek dla zasilenia ich zbiorków. Nadto zachęca Zarząd Towarzystwa poszczególne Kółka, by na zebraniach niedzielnych i świątecznych odczytywano wspólnie nadsyłane dziełka treści gospodarskiej, przyczynia się to bowiem do szerzenia i ugruntowania zawodowej wiedzy, a nadto zapobiega wpływowi karczmy. W tym samym celu podjął Zarząd starania o rozbudzenie życia towarzyskiego w Kółkach, zachęcając do urządzania zebrań dla uczczenia obchodów pamiątkowych, odpowiednich odczytów i pogadanek, wreszcie pouczających widowisk (z latarnią magiczną), jasełek i teatrów amatorskich. Zarząd główny w spra-

wach tych poprzestaje na szerzeniu zachęty i udzielaniu potrzebnych wyjaśnień. Przeprowadzono np. dobór utworów dramatycznych, nadających się do przedstawień amatorskich, a uwzględniając, że literatura nasza w dziale sztuk ludowych jest ubogą, poruszył u „Macierzy polskiej“ myśl rozpisania konkursu na utwór dramatyczny dla ludu. Konkurs taki rzeczywiście się odbył, a zainicyowane przez Zarząd Towarzyszwa myśli, przyjęte zostały po Kółkach z wdzięcznością, tak, że Kółka w coraz to wyższym stopniu stają się ogniskami zdrowej zabawy towarzyskiej. O „Przewodniku Kółek rolniczych“ wspominaliśmy tylokrotnie w ciągu niniejszego sprawozdania, iż sądzimy, że tu możemy poprzestać na zaznaczeniu krótko, iż to jedyne fachowe pismo rolniczo-ekonomiczne dla ludu, cieszy się coraz większą wziętością i poczytnością.

Kończąc treściwy obraz działalności Towarzystwa, nie możemy nie wspomnieć, że poza zwykłemi czynnościami, wypełniającemi statutowy zakres działania Towarzystwa, Zarząd jego uważał za swój obowiązek zajmowania się każdą donioślejszą, ogółu ludności rolniczej dotyczącą sprawą, omawiać ją na swych posiedzeniach, zwracać na nią uwagę powołanych czynników, w memoryałach i przedstawieniach. Tak zajmował się Zarząd i sprawą asekuracyi od ognia, sprawą komasacyi i ustaw agrarnych, sprawą wejścia w życie ustawy o włościach rentowych, sprawą poprawy ksiąg gruntowych, sprawą ustawy o zawodowych stowarzyszeniach rolniczych, sprawą ucisku podatkowego. Nadto wobec klęski, jaka nawiedziła kraj w r. 1903, podjęło Towarzystwo Kółek rolniczych ze swej strony akcyę niesienia pomocy klęską dotkniętym i zdołało w niej osiągnąć poważne wyniki.

Przedstawiwszy w głównych zarysach działalność Towarzystwa, oceniając należycie jej wyniki doniosłe i chlubnie świadczące o zrozumieniu zadań Towarzystwa ze strony jego zarządu, przechodzi Wydział krajowy do zdania sprawy z rezolucyi Wys. Sejmu, u wstępu niniejszego sprawozdania przytoczonych. Pierwszą z nich polecono Wydziałowi krajowemu wziąć pod rozwagę przy układaniu preliminarza budżetu funduszu krajowego na r. 1905, wyższe subwencyowanie poszczególnych gałęzi gospodarczych obu Towarzystw gospodarskich w kraju i Towarzystwa Kółek rolniczych. Czyniąc zadość temu poleceniu, a uznając pożyteczną działalność Towarzystwa Kółek rolniczych, podobnie, jak i obu innych Towarzystw, w uchwale wymienionych, musiał Wydział krajowy ściśle się liczyć z położeniem finansowem kraju, przedstawionem Wys. Sejmowi w sprawozdaniu Wydziału krajowego o preliminarzu budżetu funduszu krajowego na r. 1905. Położenie to, wymagające dla utrzymania równowagi budżetowej podwyższenia dodatków krajowych i zaciągnięcia pożyczki na pokrycie części wydatków koniecznych, nie pozwala — zdaniem Wydziału krajowego — przedkładać obecnie wniosków podwyższenia subwencyi na cele pracy towarzystw, chociażby tak pożytecznej, jak towarzystw, w uchwale powyższej wspomnianych. Dlatego nie przedłożono Wys. Sejmowi w preliminarzu na r. 1905 wniosków o podwyższenie subwencyi.

Co do drugiej rezolucyi, polecającej Wydziałowi krajowemu poczynienie kroków w celu wyjednania od c. k. Rządu wydatniejszych subwencyj na cele rolnictwa, zaznacza Wydział krajowy ogólnie, że nie pomija żadnej sprawy i żadnej sposobności starania się u Rządu o znaczniejsze na cele rolnicze zasiłki. Odnośnie do Towarzystwa Kółek rolniczych, podnosi Wydział krajowy z przyjemnością i uznaniem, że starania te uwieńczone zostały pomyślnym rezultatem. Pismem c. k. Namiestnictwa z d. 30 marca 1903 r. l. 36695, zawiadomiony został Wydział krajowy, że Ministerstwo rolnictwa przyznało Towarzystwu Kółek rolniczych dodatkową subwencyę za r. 1902 w kwocie 10.000 K. na urządzenie praktycznych kursów handlowych i utrzymania lustratorów handlowych, pismem zaś z d. 6. lipca 1904 r. l. 89422 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, o przyznaniu przez Ministerstwo rolnictwa temuż Towarzystwu dodatkowej subwencyi za r. 1903 w kwocie 12.000 K. na koszta zarządu i wydawnictwa organu tegoż Towarzystwa.

Rozdawnictwo pożyczek z funduszu pożyczkowego dla Kółek rolniczych.

W sprawozdaniu z czynności Departamentu III. za czas od 1. stycznia 1902 r. do 30. listopada 1902 r. (Aleg. 220. sprawozdań stenogr. z sesyi Sejmu r. 1901/3) przedstawiono Wysokiemu Sejmowi stan funduszu pożyczkowego, utworzonego przez Wysoki Sejm dla podniesienia handlowej działalności Kółek rolniczych wedle zamknięcia rachunku tego funduszu za r. 1901. Obecnie przedkładamy Wysokiemu Sejmowi wyniki zamknięć rachunków tego funduszu za r. 1902 i 1903.

W r. 1902 wynosiły w tym funduszu:

A) Dochody:

1. Zwroty pożyczek udzielonych Kółkom	19.629	K. 53	gr.
2. Odsetki od lokacyi w Banku krajowym	379	„ 20	„
3. Odsetki od dłużników	—	„ 14	„
4. Zapas ulokowany z początkiem roku 1902 w Banku krajowym	21.908	„ —	„
Suma	41.916	K. 87	gr.

B) Wydatki:

1. Pożyczki wypłacone Kółkom rolniczym	35.400	K. —	gr.
2. Koszta administracyi	63	„ 87	„
Suma	35.463	K. 87	gr

Zapas kasowy zatem ulokowany z końcem roku w Banku krajowym 6.453 K. 87 gr.

Stan tedy majątku przedstawiał się z końcem r. 1902:

1. Należytości czynne u Kółek rolniczych	63.613	K. 87	gr.
2. Zapas kasowy ulokowany w Banku krajowym	6.453	„ —	„
Razem	70.066	K. 87	gr.

a że fundusz nie ma stanu biernego, przeto ta kwota przedstawia też jego czysty stan czynny.

Wedle zamknięcia rachunku za r. 1903, które osobno przedkładamy Wysokiemu Sejmowi w sprawozdaniu „o zamknięciu rachunków funduszów krajowych za r. 1903“, przedstawiały się dochody i wydatki funduszu, jak następuje:

A) Dochody:

1. Zwrot pożyczek udzielonych Kółkom rolniczym	23.849	K. 21	gr.
2. Odsetki od lokacyi w Banku krajowym	351	„ 53	„
3. Zapas kasowy ulokowany z początkiem r. 1903 w Banku krajowym	6.453	„ —	„
Suma	30.653	K. 74	gr.

B) Wydatki:

1. Pożyczki Kółkom rolniczym udzielone	23.900	K. —	gr.
2. Odpisane pożyczki	176	„ 71	„
3. Koszta administracyi	230	„ 03	„
Suma	24.306	K. 74	gr.

Z porównania wydatków z dochodami okazuje się tedy nadwyżka 6.347 K., którą z końcem roku 1903 ulokowano w Banku krajowym.

Stan majątku funduszu z końcem r. 1903 wynosił tedy w stanie czynnym:

1. Należytości czynne u Kółek rolniczych	63.664	K. 66	gr.
2. Pozostałość na lokacyi	6.347	„ —	„
Suma	70.011	K. 66	gr.

Stanu biernego niema.

W porównaniu z r. 1902, kiedy majątek wynosił: 70.066 K. 87 gr. okazuje się ubytek w kwocie 55 K. 21 gr., który jest wynikiem odpisania jednej nieściągalnej pożyczki w resztującej kwocie: 176 K. 71 gr., o konieczności odpisania tej kwoty mówimy niżej.

Wedle relacyi Banku krajowego z dnia 22. lipca 1904 r. LW. 74.365, którą przedłożony został wyciąg z rachunku po dzień 30. czerwca 1904 r., przedstawiały się w tem półroczu dochody i wydatki funduszu Kółek rolniczych, jak następuje:

A) Dochody:

1. Wpływy z rat pożyczek	17.870 K.	03 gr.
2. Odsetki od lokacyi w Banku . . .	77 „	78 „
Suma . .	17.956 K.	81 gr.

B) Wydatki:

1. Wypłacone pożyczki	13.600 „	— gr.
2. Koszta administracyjne	126 „	81 „
Suma . .	13.726 K.	81 gr.

Nadwyżka pozostała na lokacyi w Banku krajowym: 4.230 K.

W okresie od 30. listopada 1902 po dzień 30. czerwca 1904 wydał Wydział krajowy następujące promesy na pożyczki dla Kółek rolniczych:

Kółku rolniczemu	w Biertowicach . .	na pożyczkę w kwocie	600 K
„ „ „	Biskupicach radł. .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Bieńkowej Wiszni .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Błudnikach . .	„ „ „ „	800 „
„ „ „	Boryczowie . .	„ „ „ „	400 „
„ „ „	Bystrzycy . .	„ „ „ „	400 „
„ „ „	Chłopach . .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Dembowcu . .	„ „ „ „	1.500 „
„ „ „	Dołhej wojniłow. .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Glińsku . . .	„ „ „ „	3.000 „
„ „ „	Górnej wsi . .	„ „ „ „	1.000 „
„ „ „	Haliczu . . .	„ „ „ „	800 „
„ „ „	Iskrzyni. . .	„ „ „ „	800 „
„ „ „	Izdebniku . .	„ „ „ „	800 „
„ „ „	Jastrząbce nowej .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Jozefowie . .	„ „ „ „	800 „
„ „ „	Jurkowie . .	„ „ „ „	800 „
„ „ „	Kolbuszowej . .	„ „ „ „	2.000 „
„ „ „	Koniuszkach Siem. .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Kopyczyńcach .	„ „ „ „	3.000 „
„ „ „	Laszkach zawiąz .	„ „ „ „	800 „
„ „ „	Leżajsku . .	„ „ „ „	800 „
„ „ „	Lipnikach . .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Lubatowej . .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Łoszniowie . .	„ „ „ „	1.600 „
„ „ „	Łukawcu . .	„ „ „ „	1.500 „
„ „ „	Milatynie . .	„ „ „ „	1.000 „
„ „ „	Młyniskach . .	„ „ „ „	500 „
„ „ „	Mszanie . . .	„ „ „ „	500 „
„ „ „	Ochotnicy . .	„ „ „ „	500 „
„ „ „	Potoku Złotym .	„ „ „ „	1.000 „
„ „ „	Prałkowcach . .	„ „ „ „	1.000 „
„ „ „	Radochońcach .	„ „ „ „	1.200 „
„ „ „	Rakszawie . .	„ „ „ „	1.000 „
„ „ „	Rayczy . . .	„ „ „ „	3.000 „
„ „ „	Równem . . .	„ „ „ „	1.000 „
„ „ „	Rumnie . . .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Siekierczycach .	„ „ „ „	800 „
„ „ „	Sieku Bieńkowym .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Słobodzie Konkolnic.	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Sokołowie . .	„ „ „ „	600 „
„ „ „	Sosolówce . .	„ „ „ „	2.000 „
	do przeniesienia		32.000 K.

	z przeniesienia	32.000	K.
Kółku rolniczemu w Średniem ad Sambor	na pożyczkę w kwocie	800	„
„ „ „ Staszkówce . .	„ „ „ „	600	„
„ „ „ Stroniu . .	„ „ „ „	800	„
„ „ „ Świlczy . . .	„ „ „ „	1.000	„
„ „ „ Szynwałdzie . .	„ „ „ „	1.000	„
„ „ „ Tarnoszynie . .	„ „ „ „	600	„
„ „ „ Tomraszkowcach .	„ „ „ „	600	„
„ „ „ Tuligłowach . .	„ „ „ „	1.000	„
„ „ „ Wyciążach . .	„ „ „ „	300	„
„ „ „ Zbydniowie . .	„ „ „ „	600	„
Razem 52 Kółkom rolniczym na pożyczki w kwocie		49.400	K.

Ogółem przedstawił Zarząd Główny Towarzystwa Kółek rolniczych 56 próśb Kółek rolniczych, w których żądania Kółek wynosiły łączną sumę 70.300 K. Sumę tę zredukował Zarząd główny do kwoty: 64.000 K. a zatem redukcya wynosiła: 6.300 K. czyli 8·96% żądań pierwotnych. Wydział krajowy nie uwzględnił wcale 4 próśb z łączną kwotą żądań: 6.500 K., pozostałą zaś sumę żądań zawartych w 52 podaniach w kwocie: 63.800 K. zredukował do sumy wyżej wykazanej promes: 49.400 K. a zatem o kwotę: 14.400 K., czyli o 22.57% pierwotnych żądań. Wnioski Zarządu głównego co do tych 52 uwzględnionych przez Wydział krajowy próśb czyniły sumę 62.000 K., redukcya więc tej propozycyi dała kwotę: 12.600 K. czyli wyniosła 20·32%. Redukcyę tak znaczną musiał Wydział krajowy przeprowadzać, mając zarówno na względzie zapas gotówki, jakim mógł w funduszu pożyczkowym dla Kółek rolniczych rozporządzać, jak i stan finansowy Kółek starających się o pożyczkę rzeczywistą potrzebę pożyczki i zdolność kredytową danego Kółka. Te same względy były też powodem odmówienia czterem prośbom Kółek.

Z funduszu pożyczkowego dla Kółek rolniczych udziela Wydział krajowy, jak to wiadomo z poprzednich sprawozdań, pożyczek czytelniom „Proświty“ na podniesienie ich działalności handlowej. W okresie czasu objętym niniejszem sprawozdaniem, wystawił Wydział krajowy następujące promesy na pożyczki dla czytelń:

w Bednarowie na . . .	400	K.
„ Chiszczewicach na . .	1.000	„
„ Hrehorowie na . . .	800	„
„ Malczycach na . . .	800	„
„ Ryszkowej Woli na . .	800	„
Razem 5 promes na . .	3 800	K.

Ogółem wpłynęło podań czytelń 6, jednego podania Wydział krajowy nie uwzględnił. Ogół żądań w 5 uwzględnionych podaniach dał sumę: 4.200 K. Żądania te zredukował Wydział krajowy o 400 K, czyli 9·52%.

Po dzień zamknięcia niniejszego sprawozdania wypłacił Bank krajowy 36 promes, z tych 2 pozostałe z poprzedniego okresu czasu a 34 z pośród obecnie wystawionych.

Razem zrealizowano 36 promes w sumie: 36.500 K.

W okresie objętym niniejszem sprawozdaniem postanowił Wydział krajowy odpisać z pretensyi funduszu pożyczkowego kwotę: 176 K. 71 gr. uwidocznioną w zamknięciu rachunkowem za r. 1903; złożyły się na nią trzy reszty pożyczek udzielonych Kółkom w: 1. Wyżnem (kwota odpisana 167 K. 93 gr.), 2. Wołczyszczowicach (kwota: 2 K. 30 gr.), 3. Muszynie (kwota 6 K. 48 gr.). W pierwszym wypadku Kółko się rozwiązało przed spłaceniem pożyczki, ręczyciele pomarli i resztę pożyczki trzebaby było egzekucyjnie ściągać z spadkobiercy jednego z ręczycieli, którego stosunki majątkowe były tak smutne, że przymusowe ściągnięcie reszty pożyczki, byłoby spowodowało zupełną ruinę zobowiązanego; w dwóch dalszych wy-

padkach kwoty były tak drobne, że koszta egzekucyi nie byłyby się opłaciły.

W ciągu tegoż okresu zgłosiły się trzy Kółka rolnicze i jedna Czytelnia Proświty do Wydziału krajowego z prośbami o zmianę terminów płatności uzyskanych pożyczek, względnie o ich prolongowanie, powołując się na następstwa klęsk elementarnych, które dotknęły członków tych instytucyi a wskutek tego utrudniły też nie wywiązanie się z przyjętych zobobowiązań. Wydział krajowy przyszedłszy do przekonania, że prośby te oparte były na rzeczywistej potrzebie, udzielił żądanych prolongat w spłacie pożyczek.

Sprawa podniesienia uprawy tytoniu; instruktor uprawy tytoniu.

Na cele Towarzystwa dla podniesienia uprawy tytoniu w Śniatynie wyasygnował Wydział krajowy w. r. 1903 subwencyę uchwaloną w rubr. X. budżetu krajowego w sumie 6000 K i subwencyę państwową w kwocie 2.000 K na koszta utrzymania instruktora uprawy tytoniu. Wskutek starań Towarzystwa popartych przez Wydział krajowy wyasygnował c. k. Rząd w r. 1903 subwencyę nadzwyczajną w kwocie 4000 K. na koszta praktycznych kursów uprawy tytoniu. Subwencya ta nie zużyta w r. 1903, przeniesioną została do dyspozycyi na r. 1904.

Przedłożone Wydziałowi krajowemu udokomentowane zamknięcie rachunków Towarzystwa uprawy tytoniu za r. 1903 przedstawia się następująco:

A. Dochody.

Zapas kasowy z r. 1902	1.861 K.
Zwrot zaliczek na płacę	310 K.
Subwencya z funduszów krajowych	6.000 K.
Subwencya państwowa na utrzymanie instruktora	2.000 K.
Razem	10.171 K.

B. Rozchody.

Płace, honorarya, koszta objazdów, instruktora	3.900 K.
Stacya doświadczalna w Ilińcach	400 K.
Koszta kursów uprawy tytoniu urządzonych w Mielnicy i Trembowli	1.438 K.
Budowa wzorowych suszarń, zakupno rozsadników, narzędzi i środków naukowych	3.768 K.
Wydatki administracyjne	486 K.
Razem	9.992 K.
W porównaniu z dochodami	10.171 K.
Pozostaje reszta kasowa	179 K.

wstawiona do preliminarza Towarzystwa na r. 1904 jako pierwsza pozycya dochodów.

Według sprawozdania z czynności Towarzystwa dla podniesienia uprawy tytoniu w Śniatynie uprawiało roślinę tytoniową w r. 1903 ogółem 28.113 plantatorów w 384 gminach. Ilość wyprodukowanego liścia wynosiła 48.535 q. Za materyał ten wypłacono producentom sumę 2,150.402 K. t. j. przeciętnie po 44 K. 30 gr. za 100 kg. Ceny wypłacane za produkt doborowy były znacznie wyższe od przeciętnej i w tym względzie zaznacza się skuteczność starań Komitetu Towarzystwa uprawy tytoniu o przekonanie drobnych plantatorów naocznym przykładem o korzyściach poprawnego obchodzenia się z liściem tytoniowym. Dla zachęty i stworzenia wzorów do naśladowania założył Komitet Towarzystwa uprawy tytoniu własnymi funduszami 9 normalnych suszarń na gruntach małych uprawiaczy. Za liście suszonych prawidłowo w tych suszarniach płacono po 52 do 75 K. za 100 kg., podczas

gdy za materyał suszony dawnym zwyczajem na oplotkach osiągali plantatorzy tylko 38 do 39 k. za 100 kg.

Założoną w r. 1900 stacyę doświadczalną uprawy tytoniu przeniesiono z Załucza do Hiniec, w pobliżu magazynu rządowego w Zabłotowie. Stacya pozostaje pod kierownictwem p. Józefa Pieleckiego i służy do przeprowadzania doświadczeń zastosowaniem nawozów sztucznych tudzież prób z uprawą kilku gatunków tytoni zagranicznych.

W r. 1903 urządził Komitet dwa praktyczne kursa uprawy tytoniu: w Mielnicy dla naczelników gmin i pisarzy gminnych (razem 39 uczestników) i w Trembowli dla nauczycieli ludowych. Na kurs w Trembowli przeznaczyła c. k. Rada szkolna krajowa 17 nauczycieli ludowych z okolic o najbardziej rozpowszechnionej uprawie tytoniu. Obydwa kursa przeprowadził p. Zygmunt Jakliński, dyrektor c. k. urzędu zakupna tytoniu w Borczszowie.

Propagandę racyonalnej uprawy tytoniu prowadziło Towarzystwo, jak w ubiegłych latach, przy pomocy instruktora p. Antoniego Macka, który objeżdża plantacye i udziela na miejscu pouczeń.

Rybactwo.

Uchwałą z dnia 26. października 1903 przyjął Wysoki Sejm do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 23. września 1903 r. LW. 81.218 o popieraniu gospodarstwa rybnego, obejmujące czas po dzień 1. września 1903, uchwalając zarazem szereg rezolucyi, mających służyć Wydziałowi krajowemu za wytyczne w dalszej akcyi około podniesienia gospodarstwa rybnego.

Z dziesięciu wówczas przez Wysoki Sejm uchwalonych rezolucyi, sześć jako wezwania do c. k. Rządu tylko pośrednio dotyczą Wydziału krajowego. We wszystkich rezolucyami temi poruszonych sprawach odnosił się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa, a rezultat tych usiłowań Wydziału krajowego, by woli Wysokiego Sejmu jak najprędzej zadość się stało, przedstawia się następująco:

Odnośnie do wezwania Wysokiego Sejmu, aby c. k. Rząd przeprowadził w jak najkrótszym czasie rewizyę rozporządzeń wykonawczych do ustawy o rybołostwie, zwróciło się c. k. Namiestnictwo do Wydziału krajowego z żądaniem przedłożenia dokładnie opracowanego projektu zmiany tychże rozporządzeń. — Wydział krajowy nie uczynił jeszcze żądaniu temu zadość, a to dlatego, że sprawa, o którą chodzi, zmianą rozporządzeń wykonawczych do ustawy, jak się okazuje, nie może być skutecznie rozwiązaną w drodze rozporządzenia wykonawczego, lecz wymaga wprowadzenia niektórych zmian w samej ustawie. W sprawie zmiany ustawy rozpoczęte przed laty czterema pertraktacye z c. k. Rządem, nie doprowadziły dotąd do pożądanego rezultatu. Należy się jednak spodziewać, że sprawa ta niebawem pomyślnie załatwioną będzie i że Wydział krajowy już na następnej sesyi Wysokiego Sejmu będzie mógł przedłożyć projekt zmiany ustawy o rybołowstwie, czem uczyni zadość poleceniu Wysokiego Sejmu, który uchwałą swą z dnia 26. października 1903 przedłożenie takiego projektu zalecił.

Rezolucya Wysokiego Sejmu, wzywająca c. k. Rząd, aby utworzył w jak najkrótszym czasie przy jednym z wyższych państwowych zakładów naukowych w kraju stacyę biologiczną dla ryb, której głównem zadaniem byłoby badanie chorób ryb, o ile Wydziałowi krajowemu wiadomo, nie dała dotąd powodu do zarządzeń rządowych, mających na celu utworzenie takiej stacyi.

Natomiast kolegium profesorów Akademii weterynaryi we Lwowie z własnej inicyatywy zajęło się sprawą utworzenia takiej stacyi biologicznej we Lwowie, i doprowadziło do tego, że z dniem 1. września 1904 otwartą została w Akademii weterynaryi we Lwowie pierwsza w państwie stacya biologiczna dla ryb — instytucya mająca dla podniesienia gospodarstwa rybnego ogromne znaczenie. Ponieważ kolegium profesorów Akademii weterynaryi utworzyło tę stacyę w własnym zakresie działania, bez specyalnych na ten cel dotacyi, przeto środki, jakiemi stacya rozporządza, są jeszcze

bardzo szczupłe, a urządzenia stacyi pozostawiają jeszcze bardzo dużo do życzenia. W każdym jednak razie uważa Wydział krajowy za swój obowiązek zaznaczyć tu fakt otwarcia tej stacyi, i zasługę tego przyznać kolegium profesorów lwowskiej Akademii weterynaryi. Kierownictwo stacyi objął p. Stanisław Fibich, doktor medycyny i dyplomowany lekarz weterynaryi, który odbył specyalne w tym kierunku studya w monachijskiej stacyi biologicznej dla ryb, znakomicie prowadzonej przez prof. Dr. Brunona Hofera. Wobec tego można się spodziewać, że nowo powstały zakład rozwinie się, jeżeli tylko uzyska potrzebne do rozwoju swego środki.

W sprawie zanieczyszczenia wód płynących odpadkami fabrycznemi, której załatwienia domagał się Wysoki Sejm, wydało c. k. Namiestnictwo do c. k. Starostw okólnik, zawierający ścisłe wskazówki postępowania dla ochrony wód bieżących przed zanieczyszczeniem, Wydział krajowy nie może jednak dziś już stwierdzić, czy okólnik ten (z dnia 30. marca 1904 L. 1.013) przyniósł jakie skutki, owszem zaznaczyć musi, że w bardzo wielu wypadkach dotychczasowe zanieczyszczanie wód trwa dalej bez zmiany i bez jakiegokolwiek ograniczenia.

Uchwalone przez Wysoki Sejm wezwania c. k. Rządu do obniżenia taryfy przewozowej dla transportu ryb koleją, do wzięcia w obronę rybaków, wykonywujących rybołostwo na granicznych przestrzeniach rzek, a uszczuplanych w niewątpliwych swych prawach, dalej do oddawania pierwszeństwa przy wydzierżawianiu rewirów rybackich rybakom zawodowym, nie odniosły dotąd żadnego skutku — a przynajmniej Wydziałowi krajowemu nie wiadomo, czy c. k. Rząd zrobił cokolwiek dla spełnienia postulatów Wysokiego Sejmu.

Uchwała Wysokiego Sejmu, upoważniająca Wydział krajowy do udzielania właścicielom gruntów przy urządzaniu, zakładaniu i prowadzeniu gospodarstwa rybnego bezpłatnej fachowej pomocy ma niewątpliwie dla podniesienia gospodarstwa rybnego bardzo doniosłe znaczenie.

Już w czasie sprawozdawczym, a więc w pierwszym roku po powzięciu powyżej wspomnianej uchwały, wysyłał Wydział krajowy fachowego swego urzędnika do 10 miejscowości tylko dla udzielenia porady fachowej, nie licząc tu tych podróży tegoż urzędnika, gdzie oprócz udzielenia porady fachowej pod względem gospodarczym, wykonać trzeba było roboty techniczne (zdjęcia lub wytyczenia), co miało miejsce w dalszych 10 miejscowościach*). Nie ulega wątpliwości, że ilość próśb o udzielenie pomocy fachowej wzrośnie z czasem, a wówczas wzrosną także wydatki na pokrycie kosztów podróży wspomnianego urzędnika i Wydział krajowy będzie zmuszonym prosić Wysoki Sejm, by na pokrycie tychże kosztów wstawił w budżet krajowy odpowiednie kredyta, gdyż fundusze, z których obecnie pokrywa się te koszta**), nie mogłyby bez uszczerbku dla głównego celu swego przeznaczenia, wystarczyć na pokrycie zwiększonych kosztów podróży urzędnika dla spraw rybactwa. Na okoliczność tę wzraca już dziś Wydział krajowy uwagę Wysokiego Sejmu, wstrzymując się na razie od jakichkolwiek w tym kierunku wniosków.

Przyznana na lat pięć (od r. 1904) przez Wysoki Sejm subwencya dla Zakładu chowu ryb w Oparach o rocznych 2.450 koron, zapewnia temu zakładowi możność dalszego pomyślnego rozwoju. W okresie sprawozdawczym wpuszczono do rzek (Stryj, Bug i Biała dunajcowa) znaczne ilości narybku karpia, pstrąga i sandacza, wychowanego w tym zakładzie. — Także wielu właścicielom stawów dostarcza ten zakład znaczniejszych ilości narybku, potrzebnego do zagospodarowania stawów. Wobec tego można powiedzieć,

---

*) Szczegółowy wykaz podróży służbowych urzędnika fachowego dla spraw rybactwa, zamieszczono w sprawozdaniu biura melioracyjnego.

**) W części samoistny fundusz dla podniesienia rybactwa, w części fundusz krajowy, a mianowicie fundusze przeznaczone na pokrycie kosztów robót technicznych przy melioracyach prywatnych.

że zakład ten spełnia swe zadanie — a spodziewać się należy, że po wykończeniu robót zamierzonych dla rozszerzenia urządzeń zakładu, znaczenie zakładu wzrośnie, a wraz ze zwiększoną produkcyą wzrośnie również zakres jego oddziaływania.

Już w roku zeszłym w sprawozdaniu swem zaznaczył Wydział krajowy, że wprowadzenie w całym kraju w życie obowiązującej ustawy o rybołowstwie jest bliską ukończenia. Nie chcąc powtarzać tu podanych już tam szczegółowych wykazów, ogranicza się Wydział krajowy na zaznaczeniu, że podział rzek na rewiry rybackie jest już ukończony i że wydzierżawienie prawa rybołowstwa na pozostałej jeszcze reszcie rewirów rybackich w ciągu roku przeprowadzonem być powinno.

Wydział krajowy ze swej strony czuwa jak najgorliwiej nad tem, by ustawa rybacka wszędzie jak najściślej wykonywaną była, wspiera o ile możności usiłowania podniesienia gospodarstwa rybnego na rzekach, stara się uzyskać u odpowiednich władz jak najskuteczniejszą ochronę spraw rybactwa, którego interesów zawsze broni, musi tu jednak przyznać, że skutek działalności tej jest nie duży, a to głównie dlatego, że najwięcej w tej sprawie interesowani dzierżawcy rewirów rybackich wielokrotnie nie umieją ocenić należycie wartości rybołowstwa, nie znają i nie wierzą w skuteczność środków, któremi rybność rzek podnieśćby można. Lecz z czasem te stosunki ułożyć się muszą. W kraju wytworzyć się musi pewien zastęp ludzi, którzy potrafią gospodarstwo rybne na rzekach prowadzić, i do tego odpowiednie środki będą mieli — musi wytworzyć się pewien zastęp zawodowych dzierżawców rewirów rybackich, a wtedy dopiero pewne zorganizowanie gospodarstwa rybnego na rzekach będzie możliwe, a akcya około podniesienia tegoż gospodarstwa daleko wydatniejsze niż obecnie skutki przynieść będzie mogła.

Czynności krajowego biura statystycznego.

W okresie, będącym przedmiotem sprawozdania, wydało biuro krajowe statystyczne tom VII. „Podręcznika statystyki Galicyi“ i zeszyt drugi tomu XIXego, tudzież zeszyt I. tomu XXego Wiadomości statystycznych. Tom VII. „Podręcznika“ obejmuje działy następujące: *a)* w części pierwszej: 1) Obszar, podział terytoryalny i ludność. 2) Ruch ludności. 3) Stosunki zdrowotne i zakłady humanitarne. 4) Stosunki kościelne. 5) Zakłady naukowe i wychowawcze. 6) Prasa. 7) Stowarzyszenia. 8) Własność ziemska. 9) Rolnictwo. 10) Górnictwo i leśnictwo. — *b)* w części drugiej: 11) Przemysł. 12) Komunikacye. 13) Instytucye kredytowe. 14) Statystyka pożarów, gradobić i organizacya ubezpieczeń. 15) Galicya w budżecie państwa. 16) Budżet krajowy, budżety powiatowe, miast, gmin małomiejskich i wiejskich. 17) Sądownictwo. 18) C. i k. wojsko.

W zeszycie drugim tomu XIX. „Wiadomości statystycznych“ wyszły w okresie sprawozdawczym rozprawy następujące:

1) Praca Dr. Joachima Bartoszewicza pod tytułem „Siła podatkowa gmin wiejskich w Galicyi“.

2) Praca tego samego autora pod tytułem: „Pogląd na usiłowania i prace około reformy gminnej w Galicyi“.

3) Praca Dr. Zbigniewa Pazdry pod tytułem: „Zaludnienie gmin i obszarów dworskich według spisu z r. 1900“.

W zeszycie pierwszym tomu XX. „Wiadomości statystycznych“ wyszła nareszcie rozprawa Dr. Zbigniewa Pazdry pod tytułem „Strejki rolne w Galicyi wschodniej w r. 1902 i 1903“.

W ciągu okresu sprawozdawczego ułożone zostały i posłane do Wiednia tablice do IV. rocznika statystyki krajów koronnych, wydawanego przez centralną komisyę statystyczną w Wiedniu przy współpracownictwie wszystkich Wydziałów krajowych, względnie krajowych biur statystycznych. W toku jest obecnie wypracowanie „Statystyki własności tabularnej“, wydanie „Skorowidza dóbr tabularnych“, tudzież opracowanie obszernych tablic dla V. rocznika statystyki krajów koronnych.

Sprawozdanie

z czynności

Departamentu IV. Wydziału krajowego

w zakresie dróg

za czas od 1. listopada 1902 do 31. grudnia 1903.

(z 8 alegatami).

Z drukarni i litografii Pillera i Spki we Lwowie.

Departament IV.

Szef Departamentu: Dr. Stanisław Dąmbski, członek Wydziału krajowego.

A.

Uchwały podlegające Najwyższej sankcyi.

a) Uchwały sankcyonowane.

Uchwały o udzielenie koncesyj na pobór myta.

Najwyższemi postanowieniami z dnia 5. sierpnia 1903., z dnia 27. stycznia 1904 i z dnia 6. lutego 1904, zatwierdzone zostały uchwały Wysokiego Sejmu, któremu udzielono koncesyi na pobór myta:

Obszarowi dworskiemu w Rudkach od mostu na potoku Wiszence w Rudkach:

Radzie powiatowej w Jarosławiu na drodze powiatowej Jarosław-Hucisko;

Wydziałowi powiatowemu w Jarosławiu na drodze gminnej I. klasy Jarosław-Kańczuga;

Wydziałowi powiatowemu w Wieliczce od mostu na rzece Krzyworzece w Wiśniowej na drodze gminnej I. klasy Czasław-Wiśniowa-Wierzbanowa;

Wydziałowi powiatowemu w Mielcu na drodze gminnej I. klasy Mielec-Borowa;

Wydziałowi powiatowemu w Złoczowie od mostu gminnego I. klasy na rzece Pełtwi w Kutkorzu;

Wydziatowi powiatowemu w Brzesku od mostu na rzece Uszwicy w Borzęcinie na drodze gminnej I. klasy Szczurowa-Waryś;

Wydziałom powiatowym w Brzesku i Tarnowie na drodze gminnej I. klasy Bogumiłowice-Miechowice małe;

Wydziałowi powiatowemu w Samborze od mostu na rzece Strwiążu w Czaplach na drodze gminnej I. klasy Sambor-Czaple;

Gminie Gromiec od przewozu przez rzeke Wisłę w Gromcu;

Radzie powiatowej w Buczaczu na drodze powiatowej Buczacz-Potok złoty;

Radzie powiatowej w Drohobyczu na drodze powiatowej Drohobycz-Chyrawka-Glinne;

Wydziałowi powiatowemu w Drohobyczu na drogach gminnych I. klasy Lisznia-Podburz i Wygoda-Medenice;

Obszarowi dworskiemu w Koniuszkach siemianowskich od dwóch mostów na rzece Dniestrze;

Wydziałowi powiatowemu w Wieliczce na drodze gminnej I. klasy Podgórze-Swoszowice-Świątniki-Mogilany;

Radzie powiatowej w Tarnowie na drodze powiatowej Tuchów-Ryglice-Jodłowa;

Radzie powiatowej w Jaworowie na drodze powiatowej Jaworów-Niemirów;

Obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Surochowie od mostu na rzece Szkle;

Radzie powiatowej w Jaworowie na drodze powiatowej Jaworów-Niemirów;

Radzie powiatowej w Borszczowie na drodze powiatowej Uście biskupie-Bilcze;

Wydziałowi powiatowemu w Nisku na drodze gminnej I. klasy Jeżów-Nart:

Wydziałowi powiatowemu w Lisku na drodze gminnej I. klasy Lutowiska-Cisna;

Wydziałowi powiatowemu w Gródku na drogach gminnych I. klasy Gródek-Uherce-Koropuż i Gródek-Doliniany-Dobrzany;

Radzie powiatowej w Sokalu na drodze powiatowej Sokal-Uhrynów;

Wydziałowi powiatowemu w Tarnobrzegu na drodze gminnej I. klasy Zaleszany-Radomyśl-Nowiny;

Wydziałowi powiatowemu w Nisku na drodze gminnej I. klasy Nisko-Przyszów:

Gminie Podmichale od przewozu przez rzekę Łomnicę w Podmichalu;

Obszarowi dworskiemu w Holeszowie od przewozu przez rzekę Dniestr:

Obszarowi dworskiemu w Dąbrówce starzeńskiej od przewozu przez rzekę San;

Obszarowi dworskiemu w Bartkówce od przewozu przez rzekę San;

Radzie powiatowej w Kałuszu od przewozu przez rzekę Łomnicę w Medyni;

Radzie powiatowej w Brodach od przewozu przez rzekę Styr w Szczurowicach;

Wydziałowi powiatowemu w Brodach na publicznym dojeździe kolejowym Jasionów-Zabłotce:

Wydziałowi krajowemu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na drodze gminnej Majdan-Bojanów-Rozwadów.

b) Uchwała jeszcze nie sankcyonowana.

Dotychczas nie otrzymała Najwyższego zatwierdzenia uchwała sejmowa z dnia 23. czerwca 1902 o udzieleniu koncesyi mytniczej spółce Harklowskiej »Edward Dzwonkowski i S-ka w Harklowy« od przewozu przez rzekę Ropę pod Skołyszynem.

B.

Uchwały sejmowe nie podlegające najwyższej sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone.

Uchwała w sprawie uznania za państwowe dróg mających doniosłe znaczenie wojskowe i ekonomiczne.

Na posiedzeniu z 12. października 1903 powziął Wysoki sejm następującą uchwałę:

»Sejm wzywa Wydział krajowy, aby dążył do uzyskania od c. k. Rządu uznania za państwowe tych dróg, które mają donośne znaczenie pod względem wojskowym i ekonomicznym«.

Uchwałą powyższą ponowił Wysoki Sejm uchwały tej samej treści powzięte na posiedzeniu z 22. marca 1899 i 2. maja 1900.

Na memoryały Wydziału krajowego z 20. czerwca 1899 l. 20176 i z 1. sierpnia 1900 l. 33904 przedłożone c. k. Rządowi w wykonaniu uchwał z r. 1899 i 1900 zawiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z d. 26. października 1900 l. 8986|pr., jakto przedstawiliśmy w sprawozdaniu z czynności za rok 1900 — że sprawa inkamerowania 23 dróg krajowych załatwioną być może od wypadku do wypadku, co do każdej drogi z osobna, jeżeli wedle zebranych danych okaże się, że inkamerowanie jest uzasadnione, że mianowicie ze względu na kierunek i położenie można przyznać im znaczenie dróg eraryalnych.

W wykonaniu uchwały z 12. października 1903 odnieśliśmy się do ck. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 4. lutego 1904 l. 97837.

W piśmie tem odwołując się do poprzednich uchwał sejmowych i pism naszych oraz powołanej odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 1900 r. podnieśliśmy, że c. k. Rząd nie wydał żadnego zarządzenia co do badań w sprawie potrzeby inkamerowania dróg krajowych a nawet podobnych zarządzeń nie zapowiedział, prośbę zaś naszą o odbycie w tej sprawie wspólnej konferencyi pozostawił bez odpowiedzi.

Zaznaczywszy, że w ten sposób sprawa ze stadyum zasadniczego nie przejdzie nigdy w stadyum praktyczne pomimo, że c. k. Rządowi bez żadnych szczegółowych dochodzeń już z góry wiadomo, że w liczbie 23 dróg krajowych znajdują się drogi mające znaczenie dróg eraryalnych, gdyż łączą centra wewnętrznej komunikacyi z granicą państwa np. drogi Kraków — Chełmek, Tarnów — Szczucin, Dembica — Nadbrzezie, Jarosław — Bełzec, Lwów — Stojanów, Zborów Załoźce, Tarnopol-Podwołoczyska, Husiatyn-Kopyczyńce — ponowiliśmy dawniejsze żądania, upraszając zarazem c. k. Prezydyum Namiestnictwa o jak najżyczliwsze poparcie sprawy u c. k. Rządu centralnego, tudzież o wyjednanie względnie poczynienie w jak najkrótszym czasie zarządzeń celem przeprowadzenia obiecanych w tej sprawie badań czy to przy współudziale delegatów Wydziału krajowego czy wyłącznie przez organa rządowe, o ile badania te c. k. Rząd uzna za potrzebne.

Na pismo to dotychczas nie nadeszła odpowiedź.

Uchwała w sprawie projektu ustawy o budowie dróg konkurencyjnych.

Na posiedzeniu z 12. października 1903 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

»Sejm wzywa Wydział krajowy, aby po wypracowaniu projektu sieci dróg ważnych pod względem ekonomicznym i po przeprowadzonych rokowaniach z c. k. Rządem i stronami interesowanemi a w końcu projektów wstępnych i kosztorysów — przedłożył Sejmowi projekt ustawy dotyczącej budowy dróg konkurencyjnych na wzór ustawy krajowej z 22. sierpnia 1897 Dz. ust. kr. Nr. 31 obowiązującej w Tyrolu i ustawy z 29. października 1890 Dz. ust. kr. Nr. 9 obowiązującej w Przedarulanii.

Celem wykonania tej uchwały a przedewszystkiem dla sporządzenia wspomnianego projektu sieci dróg ważnych pod względem ekonomicznym Wydział krajowy okólnikiem z 4. lutego 1904 l. 97836, wezwał wszystkie Wydziały powiatowe, ażeby po przedstawieniu sprawy Radzie powiatowej i na podstawie jej uchwały przedłożyły wykaz dróg w powiecie ważnych pod względem ekonomicznym, które w najbliższej przyszłości winny być uporządkowane względnie zbudowane tudzież, ażeby w tym wykazie podały:

1) Długość każdej drogi;

2) miejscowości, przez które droga przechodzi z oznaczeniem głównych kierunków na mapie sztabowej 1/75000 względnie na kopii;

3) motywa ważności ekonomicznej drogi mają być zestawione według stopniowej ważności ekonomicznej dla oznaczenia przez Wydział krajowy porządku budowy poszczególnych dróg.

Termin przedłożenia wykazów tych naznaczył Wydział krajowy do 15. maja b. r.

Dotychczas nie przedłożyło jeszcze sprawozdania 43 Wydziałów powiatowych.

Uchwała w sprawie projektu ustawy o policyi drogowej.

Uchwałą z dnia 12. października 1903 Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu wypracować projekt ustawy o policyi drogowej. W tym przedmiocie przedkładamy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Uchwała o powiększeniu ilości warsztatów betonowych i wyjednaniu od c. k. Rządu obniżenia taryfy kolejowej od materyałów wyrobów betonowych.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 12. października 1903 r., aby powiększyć ilość krajowych warsztatów wyrobów betonowych, zarządzono na razie rozporządzeniem z dnia 10. grudnia 1903 r. LW. 82152/03 założenie nowego krajowego warsztatu w Brzeżanach.

Sprawa obniżenia taryfy od materyałów i wyrobów betonowych na wszystkich państwowych szlakach kolejowych dla autonomicznych warsztatów betonowych wskutek starań Wydziału krajowego, została załatwiona rozporządzeniami (L. W. 100218/1903) c. k. Ministerstwa kolei, ogłoszonemi w dzienniku rozporządzeń dla kolei i żeglugi z dnia 20. października 1903 r. Nr. 121. i z dnia 12. stycznia 1904 Nr. 3 poz. 319.

Na podstawie tych rozporządzeń taryfy na przewóz cementu i betonu od 1 wagonu normalnej wagi 10.000 kg. zniżono:

za	50	km.	o 43%
»	100	»	» 41%
»	200	»	» 36%
»	300	»	» 32%
»	500	»	» 28%

Uchwała polecająca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie z c. k. rządem rokowań, aby rury betonowe używane do budowy studzien uznano jako wyroby użyteczności publicznej.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. października 1903 r. polecającej Wydziałowi krajowemu, aby przeprowadził z c. k. Rządem rokowania w tym kierunku, aby rury betonowe używane do budowy studzien, uznano jako wyroby użyteczności publicznej, Wydział krajowy odniósł się do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z przedstawieniem tej sprawy w memoryale z dnia 4. lutego 1904 r. LW. 95717/03, w którym upraszał c. k. Prezydyum Namiestnictwa, ażeby zgodziło się, by w krajowych warstatach wyrobów betonowych, które nie są zakładami przemysłowymi, względnie przedsiębiorstwami w znaczeniu ustawy przemysłowej, tudzież w warstatach dla wyrobów betonowych założonych i utrzymywanych przez powiaty i gminy wyłącznie dla celów drogowych wyjętych również z pod ustawy przemysłowej, mogły być wyrabiane rury betonowe do użytku przy budowie studzien i ażeby c. k. Prezydyum Namiestnictwa uznając powszechną użyteczność rzeczonych wyrobów, zgodziło się zarazem, by wyroby te były odstępywane po cenach własnej produkcyi, gminom względnie także osobom prywatnym, do budowy studzien bez podciągania z tego powodu warsztatów pod przepisy ustawy przemysłowej, — wreszcie ażeby c. k. Prezydyum Namiestnictwa wyjednało uwolnienie dla wyrobu w warsztatach autonomicznych rzeczonych rur betonowych do ocembrowywania studzien w gminach od podlegania podatkowi zarobkowemu, według II. działu ustawy z dnia 25. października 1896 Nr 220 Dz. u. p.

Dotychczas Wydział krajowy nie otrzymał w tym przedmiocie od c. k. Prezydyum Namiestnictwa odpowiedzi.

Uchwała w sprawie zastosowania §. 43 ust. drog. do niektórych gmin podmiejskich powiatu krakowskiego.

Petycye Reprezentacyi powiatowej w Krakowie, ażeby przepisy §. 43. ust. drog. z 5. lipca 1897 z zastrzeżeniem cesarskiego zezwolenia rozciągnięto na gminy podmiejskie, Półwsie zwierzynieckie, Zwierzyniec, Czarnawies, Nowa wieś narodowa, Łobzów, Krowodrza, Prądnik czerwony, Grzegórzki i Dąbie, Wysoki Sejm uchwałą z 30. września 1903 odstąpił Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia na najbliższej sesyi swego wniosku. — O tej uchwale Wydział krajowy reskryptem z 24. listopada 1903 l. 88694 zawiadomił Wydział powiatowy w Krakowie z oznajmieniem, że z pod badania faktycznego stanu stosunków lokalnych muszą być wyłączone gminy Półwsie Zwierzynieckie, Zwierzyniec, Łobzów, Prądnik czerwony i Grzegórzki, ponieważ w tych gminach istnieje obszar dworski. Zastosowanie bowiem do nich §. 43. ust. drog. musiałoby sprowadzić stosunki przeciwne postanowieniom §. 15., 16., 19.,

38. i innych ustawy drog. Równocześnie zażądał Wydział krajowy bliższych szczegółów i wyjaśnień odnoszących się do gmin Czarna wieś, Nowa wieś narodowa, Krowodrza i Dąbie celem umożliwienia przedłożenia Wysokiemu Sejmowi sprawozdania z wnioskiem na zastosowanie §. 43. ust. drog. do tych czterech gmin. Żądaniu temu pomimo przypomnienia z 6. czerwca 1904 l. 55512 nie uczyniono zadość aż do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania.

Ponieważ stosunki, jakie istnieją pod względem odrabiania i ściągania prestacyi drogowych w tych czterech gminach, panują również w wymienionych wyżej pięciu gminach podmiejskich, w których istnieje obszar dworski, zastosowanie §. 43. ust. drog. także do tych pięciu gmin byłoby pożądane.

Również byłoby rzeczą pożądaną zaprowadzić ekwiwalent prestacyjny w miejsce prestacyi drogowych i w innych miejscowościach w kraju, gdzie jest obszar dworski a w których ściąganie prestacyi drogowych względnie ich ceny wykupna jest w tym stopniu utrudnione a częstokroć nawet niemożliwe, że bardzo znaczna część z tych należytości przepada z uszczerbkiem dla miejscowych funduszów drogowych i stanu komunikacyi publicznej w tych gminach.

Przykładowo możemy zacytować miejscowości jak Jaworzno (siedziba wielkiej kopalni węgla) — Rawa ruska (o charakterze osady miejskiej) Zakopane (stacya klimatyczna) — gdzie już z inicyatywy czynników miejscowych sprawa wprowadzenia ekwiwalentu prestacyjnego była poruszoną i przez Wydział krajowy rozpatrywaną.

Zaprowadzenie wszakże ekwiwalentu prestacyjnego w takich gminach przymusowo mogłoby przyjść do skutku jedynie w drodze ustawodawczej przez wydanie nowej drogowej, która między innemi musiałaby zawierać takie postanowienia:

a) o wspólnym (gminy i obszaru dworskiego) organie wchodzącym w prawa i obowiązki miejscowego zarządu drogowego;

b) o podstawie do obliczenia ekwiwalentu prestacyjnego od rodzin względnie partyi zamieszkałych na obszarze dworskim i obowiązku opłacania tego ekwiwalentu;

c) o udziale obszaru dworskiego w pokryciu niedoborów miejscowego funduszu drogowego;

d) o wysokości udziału przypadającego miejscowemu funduszowi drogowemu z ustawowego dziesięcioprocentowego dodatku do podatków bezpośrednich opłacanych tak w gminie jak na obszarze dworskim.

Uchwała w sprawie uznania dróg powiatowych Rzeszow-Tarnobrzeg i Rzeszów-Jasło za drogi krajowe.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 19. września 1903 przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania wniosek posła Szajera o uznanie drog powiatowych Rzeszów-Tarnobrzeg i Rzeszow Jasło za drogi krajowe.

W wykonaniu powyższego polecenia Wydział krajowy, dla ocenienia, jakie koszta przypadłyby na fundusz krajowy w razie ukrajowienia tychże dróg, rozporządzeniem z 1. lutego 1904 L. 88694 zarządził zbadanie na miejscu przy współudziale interesowanych Wydziałów powiatowych sprawy drogi powiatowej Rzeszow-Jasło, a w szczególności znaczenia drogi pod względem jej ważności dla okolicy, stanu drogi pod względem technicznym, średniego kosztu konserwacyi, dochodów myt, potrzeby i kosztu częściowych rekonstrukcyi, ciężarów dotyczących powiatów poza działem drogowym, wreszcie czy i o ile interesowane powiaty przyczyniłyby się do ewentualnej koniecznej przed ukrajowieniem rekonstrukcyi tej drogi, tudzież do kosztów przyszłej jej konserwacyi.

O ile chodziło o drogę powiatową Rzeszów-Tarnobrzeg, to badania podobne okazały się zbędne, gdy dotyczące daty są Wydziałowi krajowemu znane.

Wyniki badań dotychczas nie zostały przedłożone.

Uchwała w sprawie budowy drogi z Brodów do Sokala względnie Krys ynopola.

W załatwieniu sprawozdania komisyi drogowej o wniosku posła Gnoińskiego w sprawie uznania drogi Brody-Łopatyn-Radziechów do Krystynopola za krajową powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października r. 1903 następującą uchwałę:

Na budowę dróg Brody-Radziechów Krystynopol w powiatach: brodzkim, kamioneckim i sokalskim, przyznaje się subwencyę krajową w wysokości 75% rzeczywistych kosztów budowy, pod warunkami:

1) Jeżeli wszystkie dotyczące reprezentacye powiatowe przez odpowiednie uchwały zabezpieczą resztę kosztów budowy tj. 25%.

2) Uznają powyższą drogę na swojem terytoryum za powiatową, zabezpieczając koszta jej utrzymania w miarę postępu budowy.

3) Tak wypracowanie projektu jak i przeprowadzenie całej budowy uskuteczni Wydział krajowy przez swoje organa.

4) Program budowy co do miejsca i czasu ustanowi Wydział krajowy według własnego uznania w miarę rozporządzalnych funduszów i sił technicznych.

O tej uchwale zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 27. października r. 1903 l. 95.460/903 Wydziały powiatowe w Brodach, Kamionce Strumiłowej i Sokalu, wzywając te Reprezentacye powiatowe do przedłożenia uchwał tamtejszych Rad powiatowych powziąć się mających zgodnie z osnową powyższej uchwały Wysokiego Sejmu. Rokowania w tej mierze jeszcze nie są ukończone.

Rozporządzeniem z dnia 26. kwietnia r. 1904 l. 41.346 wydelegowaliśmy naszych dwu inżynierów do wykonania trasy drogi powiatowej Krystynopol Brody, i o tem zarządzeniu powiadomiliśmy interesowane powiaty jakoteż właściwe c. k. Starostwa.

Uchwała w sprawie przeniesienia rampy kolejowej w Stanisławowie.

Uchwałą z dnia 19. października 1903 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania wniosek p Huryka o sprawie przeniesienia rampy kolejowej w Stanisławowie.

W wykonaniu powyższej uchwały wezwał Wydział krajowy reskryptem z dnia 23. listopada 1903 do l. 97.341 Wydział powiatowy w Stanisławowie, by komisyonalnie zbadał na miejscu przy współudziale zastępców interesowanych gmin a w szczególności gminy m. Stanisławowa, o ile obecne położenie rampy obok dworca kolejowego w Stanisławowie przy ulicy Wołczynieckiej jest dla ruchu komunikacyjnego niedogodne oraz w jaki sposób możnaby komunikacyę udogodnić.

Ze sprawozdania Wydziału powiatowego z dnia 19. grudnia 1903 l. 3667 okazało się, że sprawa zastąpienia rampy kolejowej na ul. Wołczynieckiej w Knihininie pod Stanisławowem, podjazdem po pod tor kolejowy jest od kilku lat przedmiotem badań i była rozpatrywaną także przez c. k. Starostwo w Stanisławowie; że c. k. Dyrekcya kolei państwowych przedłożyła c. k. Ministerstwu kolejowemu projekt podjazdu, uznając tem samem potrzebę urządzenia tegoż; że wreszcie Wydział powiatowy w Stanisławowie w październiku 1903 r. bezpośrednio odniósł się do c. k. Ministerstwa kolejowego o spieszne załatwienie tej sprawy.

Wobec tego, Wydział krajowy pismem z dnia 13. lutego 1904 do l. 110 odniósł się do c. k. Prezydyum Namiestnictwa o poparcie tej sprawy w c. k. Ministerstwie kolejowem i wyjednanie, by budowa powyższego podjazdu w jak najkrótszym czasie kosztem Skarbu kolejowego wykonana była.

Według pisma c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 11. lipca 1904 do l. 9228 c. k. Ministerstwo kolejowe zgadza się w zasadzie na wybudowanie podjazdu pod tory kolejowe w ul. Wołczynieckiej w Stanisławowie i poleciło Dyrekcyi kolejowej w Stanisławowie, by wdrożyła rokowania ze stronami interesowanemi w sprawie udziału w przyszłych kosztach utrzymania podjazdu. Od pomyślnego ich przebiegu zależne jest wdrożenie robót.

Uchwała petycyi zarządu Czarnohorskiego Towarzystwa oddziału Tatrzańskiego o budowę drogi z Żabiego do Worochty.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 3. października 1903 r., którą odstąpiono Wydziałowi krajowemu do właściwego urzędowania petycyę zarządu Czarnohorskiego Towarzystwa oddziału Tatrzańskiego o budowę drogi z Żabiego do Worochty, przesłaliśmy odpisy petycyi Wydziałom powiatowym w Kossowie i Nadwórnie z wezwaniem, do zdania sprawy, czy i jakie zamierzają przedsięwziąć czynności w celu doprowadzenia do skutku projektowanej przez Towarzystwo Tatrzańskie komunikacyi.

Dotychczas wszakże Wydział krajowy nie otrzymał żądanych sprawozdań.

Uchwała w sprawie petycyi Rady powiatowej w Sanoku o uwolnienie powiatu Sanockiego od obowiązku zapłacenia funduszowi krajowemu na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną kwoty 31.820 Kor.

Wskutek uchwały z dnia 29. października 1903 r., którą Wysoki Sejm przeszedł do porządku dziennego nad petycyą Wydziału Rady powiatowej w Sanoku o uwolnienie powiatu sanockiego od obowiązku przyjętego uchwałą Rady powiatowej z dnia 3. lipca 1880 r., zapłacenia funduszowi krajowemu na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną kwoty 31.820 koron, zawiadomił Wydział krajowy o powyższej uchwale Wydział powiatowy w Sanoku, wzywając go zarazem do bezzwłocznego spełnienia przyjętego obowiązku i przez wstawienie do budżetu powiatowego odpowiedniej kwoty, uzyskał potrzebne fundusze na spłatę deklarowanego datku funduszowi krajowemu.

W następstwie tego przedłożył Wydział powiatowy w Sanoku sprawozdanie z dnia 9. stycznia 1904 r. l. 3113 w którem zawiadamia, że Rada powiatowa na częściową spłatę datku na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną wstawiła do budżetu na rok 1904 kwotę 1000 koron.

C

Wezwania do c. k. Rządu.

Sprawa opodatkowania autonomicznych warsztatów betonowych.

Uchwałą z dnia 12. października 1903 Wysoki Sejm wezwał c. k. Rząd do zaniechania upodatkowania warsztatów wyrobów betonowych przez kraj i powiaty założonych dla dostarczenia objektów potrzebnych do budowy i konserwacyi dróg. Tę uchwałę zakomunikowano c. k. Rządowi.

D.

Drogi krajowe.

Utrzymanie dróg krajowych.

Drogi krajowe w r. 1903 były bardzo dotkliwie uszkodzone z powodu klęsk powodziowych szczególniej w okręgach zachodnich.

Naprawa tych uszkodzeń na drogach i mostach spowodowała w r. 1903 wyższy od normalnego preliminarza wydatek: o 118.178 koron 47 halerzy.

Pomniejszych mostów drewnianych i przepustów zamieniono przy normalnej konserwacyi na stałe (murowane, kryte płytami lub o żelaznych trawersach, sklepione względnie betonowe, lub o konstrukcyi żelazno-betonowej) sztuk 103.

Średni koszt utrzymania jednego kilometra dróg krajowych w roku 1902 wynosił 473 koron.

Rekonstrukcya dróg krajowych.

W przedmiocie rekonstrukcyi dróg krajowych Wydział krajowy zdaje sprawę, jak następuje:

1. Przy rekonstrukcyi drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica między Zbyszycami a Dąbrową obejmującej 5580 m. b. a przeprowadzanej przy udziale subwencyi państwowej i według zasadniczego pro-

jektu c. k. Namiestnictwa, wykonano roboty po koniec roku 1902 na długości 3600 m. b.

Z początkiem roku 1903 okazały się znaczniejsze uszkodzenia na całej tej przestrzeni a część drogi na długości około 1000 m. b. została zupełnie zniszczona, a to wskutek zwiększonego ruchu terenów usuwistych. Wobec czego dalsze roboty przy tej rekonstrukcyi wstrzymano i przeprowadzono zbadanie komisyonalne na miejscu ogólnego stanu i warunków budowy przez delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego.

Z powodu skonstatowanych wyjątkowych warunków budowy, wynik przeprowadzonej rewizyi przedstawiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa do dalszej decyzyi c. k. Ministerstwu (LW. 30.603/904.) Dotychczas decyzya c. k. Ministerstwa nie nadeszła.

Na rzecz tej rekonstrukcyi asygnowano dotąd ogółem 110.000 koron.

2. Przełożono drogę krajową Zakliczyn-Sącz-Niedzica w km. 23 na dług. 126 m. b.
3. Rekonstrukcya drogi krajowej Rohatyn-Tarnopol w km. 78, 79 i 80 na zamierzonej długości 2125 m. b. została ukończoną w zupełności.
4. Rekonstrukcya drogi krajowej Jarosław-Bełzec:
   a) w Oleszycach na długości 1518 m. b. na ukończeniu,
   b) w Cieszanowie na dług. 300 m. b. ukończona.
5. Rekonstrukcya drogi krajowej Krasne-Busk na długości 150 m. b. ukończona.
6. Rekonstrukcyę drogi krajowej Rzeszów Nadbrzezie w Rzeszowie na długości 200 m. b. ukończono.

Prócz tego:

7. Wskutek budowy ścieków względnie chodników uregulowano drogi krajowe:
   a) Kraków-Chełmek w Kryspinowie na długości 250 m. b.
   b) Kraków-Barau w 1 km. na dług. 150 m.
   c) Zator-Sucha w Tarnawie dolnej na dług. 50 m.
   d) Dębica Nadbrzezie w Tarnobrzegu na dług. 92 m.
   e) Tarnów-Szczucin w Szczucinie na dług. 120 m.
   f) Buczacz-Monasterzyska w Buczaczu na dług. 100 m.
   g) Buczacz-Czortków w Buczaczu na dług. 60 m.
   h) Żółkiew-Krystynopol w Mostach Wielkich na dług. 530 m.
   i) Zakliczyn-Sącz-Niedzica w gminie Czerniec na dług. 180 m. i w Krościenku na dług. 400 m.
   k) Słotwina-Brzesko-Sącz w Brzesku na dług. 250 m.
   l) Skała-Zaleszczyki w Zaleszczykach na dług. 50 m.
   m) Czortków-Skała w Skale na dług. 100 m.

Resultat licytacyi wydzierżawienia stacyi mytniczych na drogach krajowych.

Z dniem 31-go grudnia 1902 i 1903 upłynęły zwyczajne terminy dzierżawy dla 136 stacyj mytniczych na drogach krajowych.

Na dzierżawę tych myt rozpisał Wydział krajowy licytacye.

Ceny wywołania przyjęte do tych licytacyj w wysokości dotychczasowych czynszów wynosiły:

a) na rok 1903 łączną kwotę . . .		124.434 K.—
b) na rok 1904 „ „ . . .		315.925 „ —
Razem . . .		440.359 K.—
Gdy rezultat częściowych licytacyi wykazał w roku 1903 łączną kwotę	126.313 K.	
zaś w roku 1904 łączną kwotę	322.501 „	448.814 „ —
przeto w porównaniu z cenami wywołania wypadł korzystniej o . . .		8.455 K.—

w szczególności:

a) w roku 1903 o . . 1879 K.
b) w roku 1904 o . . 6.576 „
Razem j. w. . 8.455 K.

Z wyż wspomnianych 136 stacyj mytniczych wydzierżawiono:
73 wyżej ceny wywołania,
17 w wysokości pobieranego czynszu,
46 niżej ceny wywołania.

Rezultat ogólny administracyjny myt krajowych.

Dochody z myt na drogach krajowych preliminowane na lata 1902 i 1903 po 464.000 K. t. j. . . . . 928.000 K.— g.
według zaś zamknięć rachunkowych z tych lat przyniosły one w rzeczywistości łączną kwotę . . . 998.533 „ 17 „
a mianowicie:
a) za rok 1902 . . 490.586 K. 51 g.
b) za rok 1903 . . 507.946 „ 66 „

Gdy dochody z dzierżawy tych myt przyniosły w roku 1900 tylko . . 472.193 K. 62 g.
zaś w roku 1901 tylko . . 496.219 „ 03 „ 968.413 „ 65 „

zatem w porównaniu z dochodami za lata 1902 i 1903 zwiększyły się o łączną kwotę . . . 30.120 K. 52 g.
z której przypada:
a) na rok 1902 . . 18.392 K. 89 g.
b) na rok 1903 . . 11.727 „ 63 „
Razem j. w. . 30.120 K. 52 g.

Podług kontraktów dzierżawnych na rok 1904 ogólna cyfra dochodu z wydzierżawionych myt na drogach krajowych wynosi — po uwzględnieniu już opustów z czynszów za dzierżawę myt krajowych na stacyach w Nowym dworze pod Krystynopolem, Bohutynie i Rozhadowie łączną kwotę . . . . . 516.836 K. —

Zaległości w dochodach mytniczych.

Zaległość czynszów mytniczych z końcem roku 1901 wynosiła . . . . . 38.718 K. 43 g.
z której odpisano . . . 5.041 K. 81 g.
ściągnięto . . . . 1.042 „ 38 „ 6.084 „ 19 „
pozostała zatem reszta zaległości w kwocie . . 32.634 K. 24 g.

Zaległość ta przedstawiała się, jak następuje:
a) ciężyła na zawodnych dzierżawcach myt a mianowicie:
w Bagienicy . . 2.585 K. 04 g.
„ Bohutynie i Rozhadowie 9.255 „ 41 „
„ Miechocinie . . 662 „ 38 „
„ Niedzicy . . 1 453 „ 32 „
„ Raszkowie i Serafińcach 4.931 „ 56 „
„ Repechowie i Szpilczynie 1.550 „ 56 „
„ Rozwadowie . 2.510 „ 39 „
„ Suchostawie . . 4.589 „ 70 „
„ Żółkwi . . . 956 „ 36 „
„ Żydatyczach (Podliskach małych) . . . 2.437 „ 62 „ 30.932 K. 14 g.

b) pochodziła z dzierżawy myt na drodze krajowej Jarosław-Bełzec . . . 1.701 „ 90 „
Razem j. w. . . . 32.634 K. 24 g.

Zaległość czynszów mytniczych z końcem roku 1902 wynosiła . . . . . 35.490 K. 95 g.
z której ściągnięto . . . . . 545 „ 26 „
pozostała zatem w rzeczywistości zaległość w kwocie 34.945 K. 69 g.

Zaległość ta przedstawia się szczegółowo w następujący sposób:

a) cięży na zawodnych dzierzawcach myta a mianowicie:

w Bagienicy . .	2.938 K	72 g.	
„ Bohutynie i Rozbadowie . .	10.141 „	56 „	
„ Miechocinie . .	662 „	38 „	
„ Niedzicy . .	1.453 „	32 „	
„ Raszkowie i Serafińcach	4.931 „	56 „	
„ Repechowie i Szpilczynie	1.550 „	56 „	
„ Rozwadowie . .	3.825 „	39 „	
„ Suchostawie . .	4.589 „	70 „	
„ Żółkwi . . .	956 „	36 „	
„ Żydatyczach (Podliskach małych . .	2.437 „	62 „	33.487 K. 17 g.

b) pochodzi z dzierżawy myt na drodze krajowej Jarosław-Bełzec . . . 1.458 „ 52 „

Razem j. w. . . . . 34.945 K. 69 g.

Przeciw dzierżawcom ad a) wdrożono kroki sądowe, dzierżawcy zaś ad b) zezwolono na ratalną spłatę należytości.

Domki mytnicze.

Dokończono budowy domku mytniczego w Kutcach (Babińcach) i zarządzono budowę nowego domku mytniczego w Monasterzyskach. Zamierzona jest budowa nowego domku w Kruhelu małym. Zarządzono naprawę domków mytniczych w Okocimiu, Wielowsi, Szaflarach, Zbarażu, Jasionce, Założcach, Wojciechówce, Winnikach, Bagiennicy, Haliczu, Krzyżu, Białokiernicy, Mostach wielkich, Staromieściu, Gładyszowie, Szlachcińcach, Stawczanach, Porzeczu, Sokołowie, Wulce zapałowskiej i Gołkowicach.

Sprzedano stare domki mytnicze w Ottynii, Dawidowie, Dawidkowcach i Kutcach.

Rewizya i regulacya myt na drogach krajowych.

W porozumieniu z c. k. Namiestnictwem przeniósł Wydział krajowy rogatkę z Bohutyna do Pomorzan.

Również przeniósł Wydział krajowy rogatkę ze Zalesia gorzyckiego do Gorzyc.

W Kozowie Wydział krajowy przeniósł rogatkę o kilkadziesiąt metrów, zniżył mieszkańcom Kozowy przepisane należytości o połowę i równocześnie zniósł rogatkę boczną, ustawioną na dojeździe kolejowym.

W Jarosławiu rogatka została przeniesiona z prawej strony na lewą stronę Sanu.

W Haliczu dla zapobieżenia objazdom ustawiono koło rogatki głównej rogatkę ochronną.

Wydział krajowy zniżył opłaty mytnicze o jedną klasę w Nowym dworze i w Miłowaniu, o dwie klasy zaś na Juście a natomiast podwyższył opłaty o jedną klasę w Poberężu.

Aleg. 1. Sprawa datków dobrowolnych na budowę dróg krajowych.

Według załączonego wykazu datków dobrowolnych na budowę dróg krajowych pozostała z końcem roku 1903 do spłacenia należytość w kwocie 8236 koron.

Zmiana w etacie służby dróg krajowych.

1. Rozporządzeniem z dnia 9. maja 1903 r. LW. 32689/03 przeznaczył Wydział krajowy starszego inżyniera p. Felicyana Pintowskiego przydzielonego czasowo do prowadzenia zarządu technicznego dróg krajowych okręgu Przemyskiego, do czynności w oddziale techniczno drogowym a w jego miejsce przeznaczył inżyniera p. Bolesława Bronikowskiego z siedzibą w Jarosławiu.

2. Rozporządzeniem z dnia 9. lutego 1904 r. LW. 9197|04 Wydział krajowy przeniósł inżyniera I. kl. p. Stanisława Jodłowskiego, na jego własne żądanie w stały stan spoczynku, przyznając mu emeryturę za 32 lat służby krajowej w kwocie rocznej 3897 K.

Wiadomość o dalszych nominacyach w biurze techniczno-drogowem, podaje sprawozdanie biura prezydyalnego.

1. Rozporządzeniem z dnia 9. stycznia 1903 r. LW. 79267/02 Wydział krajowy w skutek prośby konduktora dróg krajowych II kl. Zygmunta Kwiatkowskiego uwolnił go ze służby.

Uchwałą z dnia 2. listopada 1903 r. przy załatwianiu budżetu na rok 1904 (Rubr. VIII.) przyznał Wysoki Sejm temu Zygmuntowi Kwiatkowskiemu stałe zaopatrzenie w kwocie 400 K. rocznie, o czem go zawiadomiono i asygnowano mu przyznane zaopatrzenie.

2. Dekretem z dnia 9. stycznia 1903 r. LW. 85395/02 mianował Wydział krajowy prowizorycznych konduktorów III kl.:

a) Józefa Marka w Borszczowie:

b) Józefa Zuba w oddziale techn-drog. etatowymi konduktorami III. klasy.

3. W dniu 28. lutego 1903. zmarł konduktor I. kl. dróg krajowych Karol Hausner w Lubieniu wielkim.

Pozostałej po nim wdowie pani Franciszce Hausnerowej przyznał Wydział krajowy pensyę wdowią w kwocie 800 K. rocznie i dodatki na wychowanie dwojga dzieci po 160 koron rocznie dla każdego aż do osiągnięcia wieku normalnego.

4. Rozporządzeniem z dnia 27. marca 1903 r. LW. 13294/03 przeniósł Wydział krajowy prowizorycznego konduktora III. kl. Edwarda Podlewskiego z Krościenka nad Dunajcem do Lubienia w., poruczając mu dozór nad drogą krajową Zimnawoda-Moszany w miejsce zmarłego konduktora I. kl. ś. p. Karola Hausnera, — zaś prowiz. konduktorowi III. kl. Franciszkowi Sołowkowowi przy !zielonemu do czynności w oddziale techniczno-drogowym, poruczył nadzór nad drogą krajową Krościenko - Szczawnica i nad drogą krajową Zakliczyn-Niedzica na przestrzeni od 51 klm. do końca drogi t. j. do 94 klm.

5. Dekretem z dnia 27 marca 1903 r. LW. 20405/03 mianował Wydział krajowy drogomistrza powiatowego w Leżajsku Edwarda Malinowskiego prowizorycznym konduktorem III. kl. dla dróg krajowych, przydzielając go na razie do czynności w oddziale techniczno-drogowym.

6. Dekretem z dnia 27. marca 1903 r. LW. 24021/03 mianował Wydział krajowy konduktora II. kl. Edmunda Deyczakowskiego w Ottynii konduktorem I. kl.

7. Rozporządzeniem z dnia 7. maja 1903 r. LW. 16867/03 Wydział krajowy wskutek prośby Feliksa Widego konduktora dróg krajowych III. kl. przeniósł go w stały stan spoczynku, wyznaczając mu równocześnie tytułem emerytury roczną kwotę 800 koron.

8. Dekretem z dnia 9. maja 1903 r. LW. 26615|03 mianował Wydział krajowy konduktora drogowego magistratu w Nowym Sączu, Władysława Tomanka, prowizorycznym konduktorem III. kl. dla dróg krajowych, przydzielając go na razie do czynności w oddziale techniczno-drogowym.

9. Dekretem z dnia 14. maja 1903 r. Lw. 37804/03 mianował Wydział krajowy prowizorycznych konduktorów III. klasy:

a) Franciszka Piotrowskiego:
b) Romana Wojtowicza:
c) Józefa Buczyńskiego:
d) Bazylego Łopatyńskiego;
e) Stanisława Wilka

stałymi etatowymi konduktorami III. klasy.

10. Dekretem z dnia 3. lipca 1903 r. LW. 6521 mianował Wydział krajowy zastępcę konduktora dróg gminnych w Zakopanem Tomasza Śliwińskiego prowizorycznym konduktorem dróg krajowych III. klasy, poruczając mu nadzór drogi gminnej I kl. Zakopane — Łysa Polana — Morskie Oko, tudzież nadzór dróg gminnych II. kl. w Zakopanem, uporządkowanych przy udziale subwencyi krajowej.

11. Rozporządzeniem z dnia 18. grudnia 1903 r. LW. 102 875/03 Wydział krajowy uwolnił ze służby krajowej prowizorycznego konduktora III. kl. przydzielonego do nadzorowania drogi krajowej Lwów-Stojanów Edwarda Malinowskiego.

12. Rozporządzeniem z dnia 22. grudnia 1903 r. LW. 119.209/03 Wydział krajowy przeznaczył prowizorycznego konduktora III. kl. Władysława Tomanka do nadzorowania drogi krajowej Lwów-Stojanów od klm. 35. do klm. 75.8 oraz do dozoru warsztatu betonowego, cegielni i kamieniołomu, w miejsce uwolnionego ze służby Edwarda Malinowskiego.

13. Rozporządzeniem z dnia 12. lutego 1904 r. LW. 118.918/03 przeniósł Wydział krajowy w stały stan spoczynku Mieczysława Koryckiego, starszego konduktora dróg krajowych i wyznaczył mu emeryturę za 38 lat służby krajowej w kwocie o rocznych 1824 koron.

14. Dekretem z dnia 27. lutego 1904 r. LW. 12.906 mianował Wydział krajowy prowiz. konduktora III. kl. Ludwika Farbowskiego w Jarosławiu, stałym etatowym konduktorem III. kl.

15. W dniu 5. kwietnia 1904 r. zmarł konduktor I. klasy, Stanisław Bauman w Przemyślu. Pozostała wdowa nie wniosła dotychczas podania ani o pensyę wdowią, ani o dodatki na wychowanie dzieci.

16. Dekretem z dnia 8. kwietnia 1904 r. LW. 33.870. mianował Wydział krajowy:

a) konduktora I. kl. Gustawa Christa, etatowym starszym konduktorem.

b) konduktora II. kl. Rudolfa Lityńskiego w Kozowie, etatowym konduktorem I. klasy.

17. Rozporządzeniem z dnia 26. kwietnia 1904 r. LW. 36.399/04 przeniósł Wydział krajowy konduktora I. kl. Rudolfa Lityńskiego z Kozowy do Przemyśla, poruczając mu dozór nad drogą krajową Przemyśl-Sanok, zaś konduktorowi III. kl. Józefowi Zubowi przydzielonemu do czynności w oddziale techniczno-drogowym, poruczył dozór nad drogą krajową Rohatyn-Tarnopol od klm. 33. do klm. 83.9 z siedzibą w Kozowie.

18. Rozporządzeniem z dnia 8. kwietnia 1904 r. LW. 33.871/04 poruczył Wydział krajowy ukończonemu uczniowi szkoły konduktorów drogowych Apolinaremu Dąbrowskiemu nadzorowanie drogi krajowej Dębica-Nadbrzezie w Mielcu.

19. Dekretem z dnia 1. czerwca 1904 LW. 50.236/04 mianował Wydział krajowy konduktora II. kl. Nikodema Żurbickiego z Tłumacza etatowym konduktorem I. klasy.

20. Dekretem z dnia 30. czerwca 1904 r. LW. 62.820/04 mianował Wydział krajowy dotychczasowych konduktorów III. kl a) Józefa Zuba w Kozowie i b) Józefa Buczyńskiego w Rzeszowie, etatowymi konduktorami II. klasy.

Podwyższenie ryczałtów na objazdy dla konduktorów dróg krajowych.

Przy reorganizacyi oddziałów konduktorskich w roku 1892. ustanowiono ryczałty na objazdy dróg krajowych od kilometra rocznie po K 8 h. 62.

Na podstawie powyższego wymiaru wstawiano corocznie do budżetu krajowego do pozycyi »na obowiązkowe objazdy dróg krajowych »dla konduktorów« kwotę 16.202 K.

Ze względu wszakże na konieczną potrzebę podwyższenia tych ryczałtów, wstawiono do budżetu krajowego od r. 1903. na ten cel kwotę 22.682 K i zwiększono wskutek tego koduktorom ryczałty w stosunku do kosztów furmanek w poszczególnych okolicach a mianowicie:

dla	13	oddziałów konduktorskich	o 30%
»	15	» »	o 40%
»	7	» »	o 50%
»	2	» »	o 60%

Sprawa polepszenia bytu drożników przy drogach krajowych.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 2. listopada 1903 r. wstawiono w budżecie krajowym na r. 1904 (Rubr. VIII. poz 199. o)

α) zasługi dla 342 drożników	103.000 K.
β) nadzwyczajny ryczałt do dyspozycyi Wydziału krajowego na dodatkowe wynagrodzenia dla drożników więcej zasłużonych i dla drożników zamieszkałych w okolicach drożyźnianych .	46.000 K.
Ogólna zatem pozycya dla drożników wynosi sumę	149.000 K.

Dotychczasowe pobory drożników dróg krajowych wynosiły po 300 K rocznie a nadto w miarę wykonywanych robót otrzymywali za roboty nadobowiązkowe wynagrodzenie do wysokości 60 K rocznie. Nadto z powodu warunków miejscowych kilku drożników pobierało dodatki na mieszkanie a kilku otrzymywało mieszkanie w naturze (w krajowych domkach).

Wskutek zwiększonej przez Wysoki Sejm dotacyi dla drożników krajowych zostało umożliwione podwyższenie ich poborów, które też Rada Wydziału krajowego uchwałą z dnia 26. stycznia 1904 r. LW. 114.504|03 ustaliła w wysokości 420 koron, jako normalne wynagrodzenie roczne.

Nadto ci drożnicy, którzy ze zwględu na dłuższą służbę i bardzo gorliwe wykonywanie obowiązków zasługują na wyjątkowe uwzględnienie otrzymują dodatek po 60 K rocznie.

Podwyższenie to wszakże nastąpi w pełnej mierze dopiero od stycznia 1905 r., gdyż z kredytu na rok 1904 dla drożników uchwalonego, musiało być pokryte także wynagrodzenie drożników za nadobowiązkowe roboty wykonane w r. 1903, a które poprzednio były wypłacane z kredytu przeznaczonego na konserwacyę dróg krajowych.

Równocześnie zarządził Wydział krajowy, że Wydziały powiatowe będą przyjmować i wydalać drożników w porozumieniu z inżynierem okręgowym i że w razie różnicy zdań rozstrzyga Wydział krajowy. Konduktorowie zatem mają przedstawiać Wydziałowi powiatowemu swe wnioski, tak co do przyjęcia kandydatów, jak i co do wydalenia drożników wyłącznie za pośrednictwem inżyniera okręgowego, poczem Wydział powiatowy przedstawi nominacyę nowych drożników do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu.

E.

Drogi powiatowe i gminne.

O ogólnym stanie budowy dróg powiatowych i gminnych, tudzież o pomocy technicznej udzielonej powiatom, przedłożymy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

SUBWENCYE

udzielone z funduszu krajowego w roku 1903 na budowę dróg powiatowych i gminnych.

Lp.	Powiat	Droga	Szczegół Kor.	gr.	Ogół Kor.	gr.
1	Biała	Na budowę drogi powiatowej Biała-Jawiszowice	4.514	14		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Jawiszowice-Wadowice	16.000	—		
		„ budowę drogi gminnej j. w. kosztа komisyjne	71	35	20.585	49
2	Bobrka	„ budowę drogi gminnej I kl. Bryńce-Choderkowce	2.375	67		
		„ budowę drogi gminnej I kl. j. w. kosztа komisyjne	156	82	2.532	49
3	Bochnia	„ budowę drogi gminnej I kl. Wiśnicz-Kobyle	2.500	—		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Zagórzany-Lubomierz				
		a) dla powiatu Bocheńskiego . . . . . 921 K 20 h.				
		b) dla powiatu Wielickiego . . . . . 3.329 „ 80 „	4.251			
		na budowę drogi gminnej j. w. kosztа komisyjne	52	21	6.803	21
4	Bohorodczany	budowę drogi gminnej j.w. Dźwiniacz-Sołotwina			3.003	—
5	Borszczów	„ budowę drogi powiatowej Skowiatyn-Szyszkowce			503	62
6	Brody	„ budowę drogi powiatowej Brody-Leszniów-Szczurowice . . .			17.590	29
7	Brzesko	„ naprawę szkód elementarnych przy drogach powiatowych Wrzepia-Dołęga, Mokrzyska-Radłów, i Radłów-Miechowice			1.859	21
8	Brzeżany	„ budowę drogi gminnej I kl. Bożykow-Potutory	5.000	—		
		„ budowę drogi gminnej j. w. odciski litograficzne map	20	37		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Horodyszcze-Kozłów	2.000	—	7.020	37
9	Brzozów	„ budowę drogi powiatowej Brzozów-Wara	14.000			
		„ budowę drogi powiatowej j. w. kosztа komisyjne	978	59		

L. p.	Powiat	Droga	Szczegół Kor.	Szczegół gr.	Ogół Kor.	Ogół gr.
	Brzozów	Na budowę drogi powiatowej j. w. odciski litograficzne map . . .	8	40	14.986	99
10	Buczacz	„ budowę drogi gminnej I kl. Jazłowiec-Niżniów	14.000	—		
		„ budowę drogi gminnej j. w. koszta komisyjne	954	69		
		„ budowę drogi gminnej j. w. ubezpieczenie robotników	652	95	15.607	64
11	Cieszanów	„ budowę drogi powiatowej Oleszyce-Cewków	8.419	51		
		„ budowę drogi powiatowej Lubaczów-Hruszów	1 407	15	9 826	66
12	Dobromil	„ budowę drogi gminnej I kl. Rybotycze-Huwniki	5.000	—		
		„ budowę mostu na Wiarze w Huwnikach reszta	139	96		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Hubicze-Bircza	271	70		
		„ budowę drogi gminnej j. w. koszta komisyjne	611	15		
		„ budowę drogi gminnej j. w. odciski litograficzne map	47	60		
		„ budowę drogi gminnej Nowe miasto-Dobromil, koszta kom. .	325	40		
		„ budowę drogi gminnej Dobromil-Jureczkowa	144	40	6.540	21
13	Drohobycz	„ utrzymanie drogi powiatowej Hubicze-Schodnica zaległe należytości	9.421	92		
		„ budowę drogi powiatowej Hubicze-Drohobycz	7.500	—		
		„ budowę drogi powiatowej j. w. koszta komisyjne	479	50		
		„ budowę drogi powiatowej j. w. ubezpiecz nie robotników . . .	259	16		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Wygoda-Medenice	17.941	30		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Lisznia-Podbuż	4.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Schodnica-Kropiwnik	10.000	—	49.601	88
14	Gorlice	„ budowę drogi gminnej I kl. Gładyszów-Uście ruskie			2.000	—
15	Gródek	„ budowę drogi gminnej I. kl. Gródek-Dobrzany, koszta kom. .			46	—
16	Horodenka	„ budowę drogi powiatowej Horodenka-Obertyn			5.000	—
17	Husiatyn	„ budowę drogi gminnej I kl. Probużna-Dębówka	8.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Kolędziany-Probuzna	3.000	—	11.000	—

L. p.	Powiat	Droga	Szczegół Kor.	gr.	Ogół Kor.	gr.
18	Jarosław	Na budowę drogi powiatowej Jarosław-Hucisko	12.212	26		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Bystrowice-Przeworsk	11.070	—		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Radymno-Oleszyce	4.487	77	27.770	03
19	Jasło	„ budowę drogi gminnej I kl. Kąty-Desznice			4.000	—
20	Jaworów	„ budowę drogi powiatowej Jaworów-Niemirów	30.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Okopy-Hruszów	5.000	—	35.000	—
21	Kałusz	„ budowę drogi gminnej I kl. Kałusz-Kopanka-Żurawno			5.000	—
22	Kamionka	„ budowę drogi strategicznej Busk-Żelechów	2.000	—		
		„ budowę drogi powiatowej Lisko-Streptów	29.003	61	31.003	61
23	Kolbuszowa	„ budowę drogi powiatowej Kolbuszowa-Mielec			13.385	55
24	Kossów	„ budowę drogi powiatowej Kossów-Jasienów górny	40.000	—		
		„ budowę drogi powiatowej j. w. koszta komisyjne	2.343	67		
		„ budowę drogi powiatowej j. w. ubezpieczenie robotników	501	43	42.845	10
25	Kraków	„ budowę chodnika przy drodze gminnej w Prądniku czerwonym			1.000	—
26	Krosno	„ budowę mostu na Jasionce na drodze Komborsko-Żmigrodzkiej			10.000	—
27	Limanowa	„ budowę drogi gminnej I kl. Młynne-Ujanowice	10.114	74		
		„ naprawę dróg uszkodzonych przez powódź	2.981	—	13.095	74
28	Lisko	„ budowę drogi gminnej I kl. Lutowiska-Cisna			25.000	—
29	Lwów	„ budowę drogi gminnej Lwów-Brzuchowice, koszta kom.	59	76		
		„ budowę drogi bocznej w Dublanach	1.181	—		
		„ budowę drogi do Kulparkowa ubezpieczenie robotników	275	36	1.516	12
30	Łańcut	„ budowę drogi gminnej Przeworsk-Markowa i Bystrowice	14.000	—		
		„ budowę drogi powiatowej Łańcut-Leżajsk Tarnagóra	6.000	—	20.000	—
31	Mościska	„ budowę drogi gminnej I kl. Pakość-Hussaków-Radochońce	7.000	—		
		„ budowę drogi gminaej j. w. koszta komisyjne	54	10		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Rudki-Sądowa Wisznia	3.000		10.054	10

L. p.	Powiat	Droga	Szczegół Kor	Szczegół gr.	Ogół K. r.	Ogół gr.
32	Myślenice	Na budowę drogi gminnej I. kl. Zembrzyca-Biertowice	6.000	—		
		„ budowę drogi gminnej j. w. koszta komisyjne	64	46		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Jordanów Spytkowice	1.613	52	7.677	98
33	Nadwórna	„ budowę drogi gminnej I kl. Nadwórna-Łanczyn	11.232	01		
		„ budowę drogi gminnej I kl. j. w. koszta komisyjne	991	60		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Delatyn-Łuczki	1.665	28	13.888	89
34	Nisko	„ budowę drogi gminnej I kl. Majdan-Stany-Rozwadów	10.844	40		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. j w. koszta komisyjne	1.003	18		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Jeżów-Nart	3.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I kl. Nisko-Przyszów	3.000		17.847	58
35	Nowy Targ	„ budowę drogi gminnej Pieninskiej	32.500	—		
		„ budowę drogi gminnej j. w. koszta komisyjne	2 175	57		
		„ budowę drogi gminnej j. w. ubezpieczenie robotników	395	38		
		„ budowę drogi gminnej Zakopane-Dolina Kościeliska	22.100	—		
		„ budowę drogi gminnej j. w. koszta komisyjne	2.266	48		
		„ budowę ścieków i krawężników przy ul. Zamojskiego	3.000	—		
		„ budowę I części ul. Sienkiewicza	8.000	—		
		„ koszta komisyjne z powodu budowy dróg w Zakopanem	940	96		
		„ ubezpieczenie oberwanej szkarpy przy drodze gminnej Łysa Polana-Morskie Oko	4.600	—		
		„ utrzymanie drogi gminnej Zakopane Łysa Polana Morskie Oko, koszta komisyjne	215	90		
		budowę drogi gminnej I. klasy Chabówka-Raba wyżnia-Bielanka, koszta komisyjne	24	84	76.219	13
36	Podhajce	„ budowę drogi gminnej I. kl. Podhajce-Denysów			22.000	—
37	Przemyśl	„ budowę drogi gminnej I. kl. Stroniowce-Medyka	3.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Chałupki medyckie - Torki- Stubno-Hruszowice	5 169	83	8.169	83

L. p.	Powiat	Droga	Szczegół Kor.	gr.	Ogół Kor.	gr.
38	Przemyślany	Na budowę drogi gminnej I. klasy Przemyślany-Pomorzany	3.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. j. w. koszta komisyjne	235	46	3.235	46
39	Rawa	„ budowę drogi powiatowej Rawa-Niemirów	36.000	—		
		„ budowę drogi powiatowej Rawa-Niemirów koszta komisyjne . . .	129	70	36.129	70
40	Rohatyn	„ budowę drog gminnej I. kl. Rohatyn Potok-Czercze	5.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Rohatyn-Potok-Czercze koszta komisyjne	539	78		
		„ na budowę drogi gminnej I. kl. Pukaśw-Stratyn	6.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Konkolniki-Słoboda konkolnicka .	647	97	12.187	75
41	Ropczyce	„ budowę drogi gminnej I. klasy Sędziszów-Kolbuszowa	4.112	90		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Sędziszów-Strzyżów	6 000	—	10.112	90
42	Rudki	„ budowę drogi gminnej I. klasy Uherce niezabitowskie-Koropuż .	2.300	—		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Uherce niezabitowskie-Koropuż koszta komisyjne	74	31		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Komarno-Tuligłowy	3.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Rudki-Sądowa Wisznia, koszta komisyjne	28	50	5.402	81
43	Rzeszów	„ budowę drogi gminnej I. klasy Łańcut-Nowa wieś zaczerska . .	4.000	—		
		„ budowę drogi powiatowej Tyczyn-Jawornik	19.000	—		
		„ budowę drogi powiatowej Tyczyn-Błażowa	10.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Miłocin-Bratkowice	3.000	—	36.000	—
44	Sambor	„ budowę drogi powiatowej Sambor-Podbuż	3.959	76		
		„ budowę drogi gminnej Przemyśl-Rudki	4.172	22	8.131	98
45	Sącz nowy	„ budowę drogi gminnej I. klasy Chełmiec-Stadło-Naszacowice . .	8.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Krynica-Wierzchomla	5.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Stara wieś-Weber, koszta komisyjne . .	100	—	13.100	—

L. p.	Powiat	Droga	Szczegół Kor.	gr.	Ogół Kor.	gr.
46	Śniatyn	Na budowę drogi powiatowej Dżurów-Ilińce	7.000	—		
		„ budowę drogi gminnej Tułuków-Stecowa, koszta komisyjne	1.391	88	8.391	88
47	Sokal	„ budowę drogi gminnej I. klasy Sokal-Uhryniów	92.654	49		
		„ budowę mostu na Bugu w Sokalu	10.000	—		
		„ budowę mostu na Bugu w Sokalu koszta komisyjne	68	49	102.722	98
48	Stary Sambor	„ budowę drogi powiatowej Ławrów-Mszaniec	10.000	—		
		„ budowę drogi powiatowej Ławrów-Mszaniec koszta komisyjne	1.925	89		
		„ budowę drogi powiatowej Ławrów-Mszaniec ubezpieczenie robotników	341	—	12.266	89
49	Stryj	„ budowę drogi gminnej I. klasy Tuchołka-Smorze	—	—	15.147	19
50	Tarnobrzeg	„ budowę drogi gminnej I. kl. Gorzyce-Czekaj	2.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Gorzyce-Czekaj koszta komisyjne	616	04		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Radomyśl-Chwałowice	6.016	20	8.632	24
51	Tarnopol	„ budowę drogi gminnej I. klasy Horodyszcze-Kozłów-Prokopiwna-Jezierna	3.500	—		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Chomy-Berezowica mała	2.645	33		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Denysów-Kopyczyńce-Podhajce	10.127	—	16.272	33
52	Tarnów	„ budowę drogi gminnej I. klasy Tarnów-Ryglice		—	10.000	—
53	Tłumacz	„ budowę drogi gminnej I. klasy Tłumacz-Bohorodyczyn		—	13.701	41
54	Trembowla	„ budowę drogi gminnej I. klasy Semenów-Buczacz	5.501	08		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Semenów-Buczacz koszta komisyjne	480	32		
		„ koszta komisyjne z powodu budowy dróg gminnych Semenów-Buczacz, Derenówka-Janów, Janów-Kobyłowłoki i mostu na Gnieźnie	846	87	6.828	27
55	Turka	„ budowę drogi powiatowej Turka-Czarna	—	—	18.050	
56	Wadowice	„ budowę drogi gminnej I. klasy Brody-Skawinki-Budzów	800	—		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Wadowice-Frydrychowce-Osiek	12.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Biertowice-Zembrzyce	5.500	—	18.300	—

L. p.	Powiat	Droga	Szczegół Kor.	gr.	Ogół Kor.	gr.
57	Wieliczka	Na budowę drogi gminnej I. klasy Gorzków-Dobczyce	2.000	—		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Prokocim - Bierzanów - Kokotów-Węgrzce-Grabie	6.520	04		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Podgórze-Bonarka-Swoszowice .	1.431	—		
		„ budowę drogi gminnej I. kl. Podgórze-Bonarka-Swoszowice koszta komisyjne	44	—		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Zagórzany-Lubomierz	39	34	10.034	38
58	Zbaraż	„ budowę dróg gminnych I. klasy Zbaraż-Podwołoczyska i Zbaraż-Berezowica mała		—	24.000	—
59	Złoczów	„ budowę drogi powiatowej Złoczów-Dunajów	—	—	7.000	—
60	Żółkiew	„ budowę drogi powiatowej Żółkiew-Kamionka strum.	20.000	—		
		„ budowę drogi powiatowej Żółkiew-Kamionka strum. koszta komisyjne	179	84		
		„ budowę drogi gminnej I. klasy Turynka-Derewnia	700	—	20.879	84
61	Żydaczów	„ budowę drogi powiatowej Stryj-Żurawno	—	—	5.000	—
62	Żywiec	„ budowę drogi gminnej I. klasy Lachowice-Jeleśna	—	—	3.000	—
		Razem . .	—	—	984.505	73
		Po potrąceniu zwrotów:				
		1) Zaległych dochodów drogi powiatowej Hubicze-Schodnica . . .	1.337	72		
		2) Z funduszu regulacyi rzeki Łęgu w Przyszowie, tytułem kosztów budowy mostu na drodze Majdan-Stany-Rozwadów w pow. Niskim	11.375	80		
		3) Z Wydziału powiatowego w Nowym Targu, tytułem niespotrzebowanej subwencyi na budowę drogi do Morskiego Oka	361	96		
		4) Z Wydziału powiatowego w Wieliczce tytułem datku na budowę drogi Zagórzany-Lubomierz . . .	1.431	—	14.506	48
		Pozostają wydatki netto zgodnie z zamknięciem rachunków za r. 1903 do LW. 52305/04			969.999	25

SUBWENCYE

dla powiatowych funduszów drogowych, udzielone z funduszu krajowego w roku 1903 z mocy §. 28. ustęp czwarty ustawy drogowej.

Lp.	Powiat	Droga	Szczegół Kor.	gr.	Ogół Kor.	gr.
1	Biała	Na naprawę szkód powodziowych			2.000	—
2	Bochnia	„ budowę drogi gminnej I. klasy Zagórzany-Lubomierz	710	20	—	—
		„ zasilenie powiatowych funduszów drogowych	2.000	—	—	—
		„ naprawę szkód powodziowych .	2.000	—	4.710	20
3	Brzesko	„ zasilenie powiatowych funduszów drogowych	2.500	—		
		„ naprawę szkód powodziowych . .	2.000	—	4.500	—
4	Brzozów	„ zasilenie powiatowych funduszów drogowych	—	—	3.000	—
5	Chrzanów	„ naprawę szkód powodziowych .	—	—	2.000	—
6	Dąbrowa	„ zasilenie powiat. fund. drogowych	—	—	3.000	—
7	Dobromil	„ „ „ „	—	—	4.000	—
8	Grybów	„ „ „ „	—	—	2.000	—
9	Kraków	„ „ „ „ „	9.000	—	—	—
		„ naprawę szkód powodziowych . .	3.000	—	—	—
		„ koszta komisyjne inż. Geberta z powodu naprawy dróg uszkodzonych przez powódź	1.336	96	13.336	96
10	Limanowa	„ naprawę szkód powodziowych .	—	—	2.000	—
11	Mielec	„ zasilenie powiatowych funduszów drogowych	—	—	2.000	—
12	Myślenice	„ naprawę szkód powodziowych .	—	—	2.000	—
13	Nowy Targ	„ utrzymanie dróg i ulic w Zakopanem uporządkowanych przy udziale subwencyi krajowej . .	1.796	26		
		„ koszta komisyjne z powodu dozoru dróg i ulic w Zakopanem . . .	209	—		
		„ dostawę szutru i piasku na drogi w Zakopanem	3.686	—		
		„ utrzymanie drogi gminnej Zakopane-Łysa-Polana	11.000	—		
		„ dostawę szutru i piasku na powyższą drogę	3.078	—		
		„ utrzymanie drogi Łysa-Polana-Morskie Oko	2.000	—		
		„ koszta komisyjne z powodu nadzoru drogi Zakopane-Łysa Polana Morskie Oko	91	04		

L. p.	Powiat	Droga	Szczegół Kor.	gr.	Ogół Kor.	gr.
	Nowy Targ	Część poborów konduktora Tomasza Śliwiński go z powodu nadzoru drogi Łysa Polana-Morskie Oko	562	50	—	—
		Na zasilenie powiatowych funduszów drogowych	3.000	—	—	—
		„ naprawę szkód powodziowych .	2.000	—	27.422	80
14	Ropczyce	» zasilenie pow. fund. drogowych			1.000	—
15	Rzeszów	„ „ „ „ „			4.000	—
16	Sącz nowy	„ naprawę szkód powodziowych . .			2.000	—
17	Sokal	„ koszta komisyjne z powodu budowy mostu na Bugu			300	—
18	Wadowice	„ naprawę szkód powodziowych .			2.000	—
19	Wieliczka	„ „ „ „			3.000	—
20	Żywiec	„ „ „ „			4.000	—
		Razem . .	—	—	88.269	96
		Po potrąceniu zwrotów:				
		1) Z Wydziału pow. w Nowym Targu gotówki z wykupna prestacyi drogowej w Zakopanem	2.698	31	—	—
		Reszty nie wyrachowanych zaliczek na utrzymanie drogi Zakopane-Łysa Polana z roku 1902 . . .	3.158	26	—	—
		2) Datków dobrowolnych na utrzymanie drogi Zakopane-Łysa Polana	2 435	—	8.291	57
		Pozostają wydatki netto zgodnie z zamknięciem rachunków za r. 1903 do LW. 52305/04.			79 978	39

Zasiłki z funduszu krajowego na naprawę dróg uszkodzonych powodzią.

Wskutek uszkodzeń drogowych powodzią w roku 1903 udzielono 12 powiatom zachodniej Galicyi zasiłków na doraźną naprawę komunikacyi z tytułu §. 28. ust. drog. w łącznej kwocie 28.000 kor. (LW 63.422/903), objętej powyższym wykazem subwencyj dla powiatowych funduszów drogowych.

Nadto okólnikiem do LW. 76.031/903 przyznano Wydziałom powiatowym dotkniętym klęską powodzi zasiłki z funduszu krajowego na naprawę szkód na drogach zbudowanych przy udziale subwencyi krajowej i dotychczas asygnowano odpowiednio do wysokości ocenionych szkód i w stosunku do udziału subwencyi:

1)	Wydziałowi pow. w Białej	969.68 K
2)	„ „ „ Brzesku	1.859·21 K
3)	„ „ „ Limanowej	2.981·00 K
4)	„ „ „ Nowym Sączu , . .	10.049·83 K
5)	„ „ „ Wieliczce	3.084·44 K
	Razem . .	18.944·16 K

Zakładowy fundusz pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne.

Zakładowy fundusz pożyczkowy na budowę dróg powiatowych i gminnych wynosił po koniec roku 1901 . . . . . 760.000 K —

Dotacya z funduszu krajowego w myśl uchwały Sejmu z 17. lutego 1898 r. przyznanych 15 rat:

IV. rata na rok 1902 40.000 K
V. „ „ „ 1903 40.000 K — 80.000 K —

Razem 840.000 K —

Po koniec roku 1901 udzielono Wydziałom powiatowym pożyczek w sumie . . . 1,826.723 K —

Udzielono pożyczek Wydziałom powiatowym:

W r. 1902. a to:

1. Borszczów	10.000 K —		
2. Brzesko	13.000 K —		
3. Kamionka	55,000 K —		
4. Rzeszów	20.000 K —		
5. Sokal	38.000 K —	136.000 K	

W r. 1903. a to:

1. Husiatyn	5.000 K —		
2. Kamionka Str.	15.000 K —		
3. Myślenice	10.000 K —		
4. Przemyślany	20.000 K —		
5. Rzeszów	3.000 K —		
6. Skałat	1.815 K -		
7. Trembowla	8.000 K —		
8. Zbaraż	20.000 K —		
9 Żółkiew	30.000 K —		
10. Krosno	15.000 K	127.815 K —	263 815 K —

Razem 74 Wydziałom powiatowym 2.090.538 K —

Na rachunek powyższych pożyczek spłacono po koniec roku 1901 . . . . . 1.148.198 K 30 h

W roku 1902 116.948 K 96 h
W roku 1903 117.890 K 50 h 234.839 K 46 h

Ogółem spłacono 1,383.037 K 76 h

Po porównaniu z sumą udzielonych pożyczek j. w. pozostaje do zwrotu w latach następnych . . . . . 707.500 K 24 h
jak to w zamknięciu tego funduszu za rok 1903 wykazano.

Od ulokowanej rozporządzalnej gotówki na 3% rachunku bieżącym uzyskano odsetki po koniec roku 1901 . . . . . 20.953 K 43 h

za rok 1902 . . 2.751 K 48 h
„ „ 1903 . . 4.156 K 29 h 6.907 K 77 h

razem uzyskano . . 27.861 K 20 h

Od Wydziałów powiatowych otrzymano z tytułu 6% odsetek zwłoki za niedotrzymanie terminu płatności rat pożyczkowych po koniec roku 1901 . . . . . 5.881 K 07 h

za rok 1902 . . . 165 K 01 h
„ „ 1903 . . . 681 K 75 h 846 K 76 h

Razem . . . 6.727 K 83 h

Bilans z 31. grudnia 1903.

Należytości czynne:			
1. Od Wydziałów powiatowych:			
a) z tytułu zwrotu kapitału	707.500 K 24 h		
b) „ „ 6% odsetek zwłoki . . .	294 K 66 h	707.794 K 90 h	
2. Na 3% rachunku bieżącym funduszu krajowego . .		165.224 K 03 h	
Suma należytości czynnych		873.018 K 93 h	
Należytości bierne:		—	—
Czysty stan czynny		873.018 K 93 h	
Z końcem roku 1901 czysty stan czynny wynosił . . .		784.991 K 08 h	
zaś z 31. grudnia 1903, jak powyż wykazano, takiż stan wynosi		873.018 K 93 h	
Z porównania okazuje się przyrost majątku za rok 1902 i 1903 o kwotę . . .		88 027 K 85 h	
Wedle zamknięć rachunkowych okazał się przyrost za rok 1902 w kwocie . .	42.977 K 41 h		
zaś w r. 1903 w kwocie .	45.050 K 44 h		
zatem razem j. w. .	88.027 K 85 h		

Aleg. 2—5. Ewidencya miejscowych i powiatowych funduszów drogowych.

W załączeniu jako alegaty 2, 3, 4, 5 przedkładamy wykazy dochodów i wydatków miejscowych funduszów dróg gminnych za r. 1901 i 1902, tudzież wykazy wynikłości zamknięć rachunkowych powiatowych funduszów drogowych za r. 1901 i 1902.

Sprawa uznania dróg za drogi gminne I. klasy.

W okresie, do którego odnosi się niniejsze sprawozdanie, uznał Wydział krajowy na wniosek odnośnych Wydziałów powiatowych za drogi gminne I klasy:

W powiecie	Bobreckim	jedną drogę dług.:	12.0 km.
»	Brzeskim	dwie drogi »	39.7 »
»	Buczackim	16 dróg »	218.0 »
»	Dąbrowskim	14 » »	114.7 »
»	Drohobyckim	jedną drogę »	5.3 »
»	Grodeckim	» » »	9.8 »
»	Grybowskim	11 dróg »	76.5 »
»	Husiatyńskim	1 drogę »	4.5 »
»	Jasielskim	dwie drogi »	8.3 »
»	Mościskim	jedną » »	21.0 »
»	Nowotarskim	« » »	17.7 »
»	Rohatyńskim	sześć dróg »	52.0 »
»	Rudeńskim	„ » »	7.6 »
»	Samborskim	jedną drogę »	10.0 »
»	Sokalskim	» » »	1.050 »
»	Tarnowskim	» » »	11.3 »
»	Trembowelskim	» » »	8.0 »
»	Wadowickim	jedną drogę »	3.7 »
»	Wielickim	» » »	2.8 »
»	Złoczowskim	» » »	9.0 »
»	Żółkiewskim	» » »	27.2 »

F.

Publiczne dojazdy kolejowe.

W czasie od 1. listopada 1902 r. do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania przedstawiają się dalsze wyniki w urządzeniu publicznych dojazdów kolejowych, jak następuje:

1. W powiecie Brzeskim.

Wydział powiatowy w Brzesku zamierza przedstawić władzom orzekającym potrzebę budowy dojazdu kolejowego od gościńca państwowego w Dębnie i od drogi powiatowej w Bielczy do stacyi kolejowej w Biadolinach szlacheckich.

W tym celu Wydział powiatowy przeprowadził rozprawę konkurencyjną w dniu 30. maja 1904 r.

2. W powiecie Brzozowskim.

W sprawie urządzenia publicznego dojazdu kolejowego od stacyi w Dynowie na linii nowo budującej się kolei lokalnej Przeworsk-Bachórz, przeprowadził Wydział powiatowy w Brzozowie rozprawę konkurencyjną, dotychczas wszakże nie przedłożył tej sprawy Wydziałowi krajowemu.

3. W powiecie Bobreckim.

Wydział powiatowy w Bóbrce zamierzał spowodować uznanie potrzeby budowy publicznego dojazdu kolejowego od stacyi w Boryniczach do miasteczka w Brzozdowcach na długości 7 klm. Przeprowadzona wszakże w tym przedmiocie rozprawa konkurencyjna w dniu 6. lipca 1903 r. nie mogła doprowadzić do porozumienia stron konkurujących z powodu braku odpowiednich planów i kosztorysów.

4. W powiecie Drohobyckim.

a) W sprawie dojazdu kolejowego od stacyi w Borysławiu do drogi powiatowej w Borysławiu wypracowano w Wydziale krajowym projekt i kosztorys budowy i przesłano Wydziałowi powiatowemu w Drohobyczu rozporządzeniem z dnia 23. czerwca 1903 r. LW. 35880.

Od tego czasu Wydział powiatowy nie przedsięwziął dalszej akcyi w tym przedmiocie.

b) Na żądanie Wydziału powiatowego w Drohobyczu wypracowano w Wydziale krajowym projekt i kosztorys na budowę dojazdu kolejowego w Dobrowlanach linii kolei Stryj-Chyrów. Gotowy operat przesłano Wydziałowi powiatowemu rozporządzeniem z dnia 20. kwietnia 1904 LW. 28948 do przeprowadzenia rozprawy konkurencyjnej, której jednak Wydział powiatowy dotychczas nie rozpisał.

5. W powiecie Grodeckim.

a) Dojazd kolejowy od stacyi w Stawczanach wykończony dotychczas tylko w pierwszej połowie.

b) Dojazd kolejowy w Lubieniu w. ukończony w całości i do publicznego użytku oddany.

6. W powiecie Horodeńskim.

Uznany za publiczny orzeczeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 21. września 1899 do L. 94961 dojazd kolejowy od stacyi Horodenka mia-

sto linii kolei Delatyn-Kołomyja - Stefanówka do gościńca państwowego Kołomyja-Horodenka nie został dotychczas wybudowany. Wydział powiatowy w Horodence przedłożył 29. maja 1904 nowy projekt na budowę powyższego dojazdu, który mu zwrócono celem przeprowadzenia ponownej rozprawy konkurencyjnej.

7. W powiecie Husiatyńskim.

Dojazd kolejowy od stacyi w Hadynkowcach do miasteczka w Probużnej pozostaje zawsze jeszcze niewykończony na przestrzeni grobli w Hadynkowcach z powodu nieuregulowanego stosunku z właścicielem obszaru dworskiego w Hadynkowcach co do obowiązku rekonstruowania i utrzymywania istniejącej szluzy i grobli.

8. W powiecie Jaworowskim.

Publiczny dojazd kolejowy od stacyi w Jaworowie do gościńca państwowego tamże na linii kolei lokalnej Lwów-Kleparów-Janów do Jaworowa został wykończony i do publicznego użytku oddany.

9. W powiecie Lwowskim.

Dojazdy kolejowe: a) od stacyi w Barszczowicach do miasteczka Jaryczowa nowego. i b) od stacyi Szczerzec do miasta Szczerca, — są w toku budowy.

10. W powiecie Łańcuckim.

Dojazd kolejowy od stacyi w Grodzisku na linii kolei Przeworsk-Rozwadów do miasteczka w Grodzisku o dług. 5 klm. 613 m. został uznany za publiczny orzeczeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 29. maja 1903 r. L. 48974. Wydział powiatowy w Łańcucie nie przystąpił jeszcze do rozpoczęcia budowy tego dojazdu.

11. W powiecie Niskim.

Publiczny dojazd kolejowy od stacyi w Łętowni linii kolei Przeworsk-Rozwadów do drogi krajowej Rzeszów Nadbrzezie w miejscowości Jeżowe został wykończony i do publicznego użytku oddany.

12. W powiecie Nowotarskim.

a) Rozszerzenie dotychczasowego publicznego dojazdu kolejowego od stacyi Nowy Targ linii kolei Chabówka-Zakopane z drogą powiatową Nowy Targ-Czarny Dunajec o 3 metry w celu umożliwienia urządzenia chodnika i rozdzielenia w ten sposób ruchu kołowego od ruchu pieszych zostało uznane za potrzebne orzeczeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 17. stycznia 1904 L. 4571.
b) Dojazd kolejowy od stacyi w Podczerwonem na linii nowo budującej się kolei Nowy Targ-Sucha Hora do drogi powiatowej Czarny Dunajec-Sucha hora został uznany za publiczny orzeczeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 17. czerwca 1904 L. 81539.

13. W powiecie Rawskim.

Dojazd kolejowy od stacyi w Rawie ruskiej linii kolei Lwów-Bełzec do miasta w Rawie został rozszerzony i do publicznego użytku oddany.

14. W powiecie Rohatyńskim.

Sprawa projektowanych dojazdów kolejowych od stacyi w Psarach:
a) do miasteczka w Knihyniczach i

b) do drogi krajowej Lwowsko-Rohatyńskiej w Podkamieniu, — zwrocona Wydziałowi powiatowemu w Rohatynie do uzupełnienia rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 31. grudnia 1903 r. LW. 54077 03 nie została dotychczas przez Wydział powiatowy wznowioną.

15 W powiecie Rudeckim.

Dojazdy kolejowe na linii kolei Lwów-Sambor-granica węg. od stacyi: 1. w Rudkach, 2. w Komarnie Buczałach, 3. w Chłopczycach i 4. w Koniuszkach siemianowskich zostały wykończone i do publicznego użytku oddane.

16 W powiecie Rzeszowskim

1) Sprawa drugiego dojazdu kolejowego od stacyi w Strzyżowie na linii kolei Rzeszów-Jasło dotyczczas jeszcze nie jest definitywnie zakończoną

2) W sprawie dwóch dojazdów kolejowych od stacyi w Rzeszowie:

a) do gościńca państwowego w mieście Rzeszowie;

b) przez Ruską wieś do drogi krajowej w mieście Rzeszowie zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo odezwą z 23 września 1903 r. L. 104852, iż przedłożyło powyższą sprawę c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych do decyzyi.

3. Odniesiono się do c k. Namiestnictwa o wydanie orzeczenia uznającego potrzebę budowy dojazdu kolejowego od stacyi Szklary kolei lokalnej Przeworsk-Bachórz-Dynów do drogi krajowej Przeworsk-Dynów.

17. W powiecie Samborskim.

Dojazd kolejowy do stacyi Kalinów (Kaisersdorf) został wybudowany i do publicznego użytku oddany

18. W powiecie Starosamborskim.

Z powodu budującej się nowej linii kolei Lwów-Sambor-granica węg. została uznaną przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym potrzeba budowy następujących dojazdów kolejowych:

1 od stacyi Stary Sambor do gościńca państwowego o dług. 30 5 m.

2. w Busowiskach dto dto 37.5 m.

3 w Strzyłkach dto dto 47.5 m.

Budowę tych dojazdów uskutecznia c. k. Kierownictwo kolejowe.

19. W powiecie Stryjskim.

Według relacyi Wydziału powiatowego z dnia 14. czerwca 1904 L. 1905. (LW. kr. 60487 04) dojazd kolejowy Chodowice-Daszawa został ukończony.

Kolaudacyi dotychczas jeszcze nie przeprowadzono.

20. W powiecie Tarnobrzeskim.

Wydział powiatowy w Tarnobrzegu zamierza spowodować urządzenie dojazdu kolejowego od przystanku kolejowego Sokolniki-Grębów.

Dotychczas wszakże rozprawy konkurencyjnej w tym przedmiocie nie przeprowadzono.

21. W powiecie Tarnopolskim.

Wydział powiatawy w Tarnopolu projektuje dojazd kolejowy od stacyi Denysów-Kupczynce w powiecie Tarnopolskim do drogi krajowej Rohatyn-Tarnopol w powiecie Brzeżańskim.

Przedłożone w tej sprawie akta zostały zwrócone Wydziałowi powiatowemu w Tarnopolu do uzupełnienia rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 31. grudnia 1903 LW. 88485/03.

22. W powiecie Turczańskim.

Dojazdy kolejowe od stacyi: a) w Jasienicy zamkowej i b) w Turce zostały uznane za publiczne i budowę ich przeprowadza c. k. Kierownictwo kolejowe.

23. W powiecie Wielickim

Sprawa rozszerzenia dojazdu kolejowego Podgorze-Bonarka została przedłożoną c. k. Namiestnictwu do wydania orzeczenia.

24 W powiecie Żywieckim.

W sprawie dojazdu kolejowego w Zwardoniu Wydział krajowy wypracował przez swoje organa techniczne projekt budowy i polecił rozporządzeniem z dnia 16. maja 1904 r. LW. 36395 Wydziałowi powiatowemu w Żywcu przeprowadzenie w tym przedmiocie rozprawy konkurencyjnej.

G.

Inne ważniejsze sprawy.

Projekt ustawy o sadzeniu i ochronie drzew przydrożnych.

W przedmiocie projektu ustawy o sadzeniu i ochronie drzew przydrożnych przedkładamy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Szkoła konduktorów drogowych.

O wynikach III-go roku nauki (1903—190) drugiego trzechlecia szkoły praktycznej konduktorów drogowych przedkładamy następujące sprawozdanie.

Dnia 16. listopada 1903 r. po powrocie uczniów z praktyki letniej II roku szkolnego zamknięto klasę II-gą i wpisano uczniów do klasy III-ciej. Naukę zimową klasy III-ej rozpoczęto d. 16. listopada 1903 r, zakończono 15. kwietnia 1904 r. po egzaminach kursowych.

Na powyższym kursie udzielano następujących przedmiotów:

Projektowanie dróg z ćwiczeniami, utrzymanie dróg, roboty sztuczne z ćwiczeniami, rysunek techniczny i kaligrafia, przepisy administracyi drogowej, język polski i geografia Polski i Rusi, język ruski, w końcu dodatkowe szczegółowe objaśnienia i przepisy tyczące się praktyki.

Z 22 uczniów zwyczajnych wpisanych do klasy III-ciej pozostało do czasu zamknięcia nauki zimowej tejże klasy 21 uczniów, gdyż jeden jako chory nie uczęszczał na kursa, a po wyzdrowieniu pozwolono mu do LW. 36381 04 zdawać egzamin kursowy wraz z egzaminem kwalifikacyjnym.

Po egzaminach kursowych wysłano powyższych uczniów na praktykę letnią klasy III. do robót drogowych prowadzonych pod kierownictwem inżynierów krajowych i powiatowych, jakto uwidoczniono w załączonem A. pod 6. zestawieniu. — W tem samem zestawieniu wykazano ogólny wynik egzaminów kursowych klasy III-ciej, dalej ostateczną ilość punktów osiągniętą przez cały czas nauki zimowej klasy III. za wszystkie obowiązki uczniów, wzięte zbiorowo z wynikami egzaminów kursowych

Aleg. 6.

(postępy, pilność, zachowanie się, ścisłość i staranność w pracach i ćwiczeniach szkolnych), w końcu ogólny wynik praktyki letniej klasy II-ej (1903 r.), który w poprzedniem sprawozdaniu nie mógł być jeszcze przedłożony.

O lokacyi ucznia przez czas nauki zimowej stanowi osiągnięta przez niego zbiorowa ilość punktów, uwidoczniona w trzeciej rubryce zestawienia — Jednocześnie zaznacza się, że w III-ej klasie nauki maximum możliwe dla uczniów wynosiło 464 punktów, zaś minimum dostatecznych stopni 232 punktów.

Nauka zimowa klasy III-ej obejmowała następujące przedmioty, których udzielanie pod kierownictwem star. inżyniera p. J. Kinela poruczono:

Projektowanie dróg z ćwiczeniami inżynierowi adjunktowi p. L. Grochowi, utrzymanie dróg star. inżynierowi p. K. Strońskiemu, roboty sztuczne i mosty star. inżynierowi p. H. Czaplickiemu, zadania i rysunki do robót sztucznych praktykantowi technicznemu p. K. Pielechowi, przepisy administracyi drogowej adj. rachunkowemu p. Z. Kossowskiemu, język polski, geografię i statystykę Galicyi profesorowi gimnazyalnemu p. T. Szafranowi, język ruski dyetaryuszowi Wydziału krajowego p. M. Sawickiemu.

W myśl §. 24. regulaminu szkoły zarządzono przeprowadzenie egzaminu kwalifikacyjnego w d. od 20. do 24. września r. b. a wynik tegoż zostanie podanym w następnem sprawozdaniu.

Ze względu na kończące się drugie trzechlecie szkoły i dla zestawienia całkowitych kosztów utrzymania jednego ucznia w tejże, przedstawia się trzechletni wydatek na szkołę t. j. począwszy od d. 16. listopada 1901 r. po koniec lipca r. 1904 na podstawie zestawienia do LW. 68401/04, jak następuje:

1.	Dodatek za kierownictwo szkoły	1625.00 koron
2.	Wynadgrodzenie za wykłady	12653.00 „
3.	Stypendya dla uczniów	16000 00 „
4.	Zapomogi	400.00 „
5.	Potrzeby szkolne	2479.77 „
6.	Koszta wyjazdów uczniów na praktyki letnie (zwracane)	1043.20 „
7.	Obsługa szkoły	300.00 „
	Razem	34500.97 koron.

Dochody własne szkoły w II-giem trzechleciu wraz ze zwrotami kosztów wyjazdu uczniów na praktyki letnie wynoszą 2627.00 koron.

Z porównania okazuje się czysty wydatek w II-em trzechleciu pokryty z funduszu krajowego w kwocie 31873.97 koron

Ponieważ wszystkich uczniów przypuścić się mających do egzaminu kwalifikacyjnego jest 22, zatem koszt wykształcenia jednego ucznia wyniesie 1448.81 kor. czyli rocznie wydano na jednego ucznia z funduszu krajowego 482 93 kor.

W pierwszem trzechleciu ogólny wydatek na szkołę wraz z jej urządzeniem wynosił kwotę 31014.68 koron

co przy 24 uczniach, którzy takową ukończyli, wynosiło przeciętnie na ucznia 1292.28 koron a na rok 430.76 koron.

Podwyżka w drugiem trzechleciu tak przeciętnych wydatków na ucznia jak i rocznych pochodzi głównie z podniesionej liczby stypendyów z 15 na 26 tj. o jedenaście stypendyów, uchwałą Wysokiego Sejmu z 11. lipca 1902 r; nadto z mniejszej liczby uczniów bo 22, gdy przed trzema laty ukończyło szkołę 24 uczniów.

Dla porównania należytego wydatków II-go i I-go trzechlecia w warunkach tej samej liczby stypendystów w obydwóch trzechleciach należy odjąć różnicę wypłaconych stypendyów w II-giem trzechleciu wynoszącą kwotę 4200 koron od ogólnych wydatków obliczonych w II-giem trzechleciu na kwotę 31873.97 kor., pozostanie zatem wydatek przy jednakowej liczbie stypendyów jak w I. trzechleciu a na II-gie trzechlecie w kwocie 27600.97 koron, który jest znacznie mniejszy od wydatków I-go trzechlecia, wyżej wykazanych.

Ze względu iż wszystkie żądania Wydziałów powiatowych i inżynierów Wydziału krajowego co do przydzielenia w r. b. uczniów na praktykę letnią nie mogły być uwzględnione z braku odpowiedniej liczby kandydatów, postanowił Wydział krajowy do LW. 57730 03 otworzyć z d. 16. listopada r. b. pierwszy kurs trzeciego trzechlecia szkoły, dlaczego odnośny konkurs rozpisano.

Krajowe warstaty dla wyrobów betonowych.

Ruch wyrobów betonowych w 5 krajowych warstatach, a mianowicie w Rzeszowie, Jarosławiu, Żółkwi, Kamionce Strum. i Borszczowie w roku 1903 przedstawia się, jak następuje:

1) Na budynki i narzędzia wydano		9.063.49 K.
2) Na roboby betonowe		77.983.06
	razem	87.046.55

Wyrobiono:

a) rur		15.524 sztuk
b) krawężników, płyt i t. p. . . .		18.490 „
	razem	34.014 sztuk.

Co stanowi 1910 metr. sześć. betonu.

Sprzedano (z pozostałych wyrobów betonowych z r. 1902 i wyprodukowanych w roku 1903.)

a) rur		13.660 sztuk
b) krawężników, płyt i t. p. . . .		21.075 »
	razem	34.735 sztuk
Ze sprzedaży uzyskano		86.953 kor. 36h

Koszta założenia warstatów, oraz koszta wyrobów betonowych od r. 1899 t. j. od założenia warstatów do końca roku 1903 przedstawiają się, jak następuje:

1) Na założenie warstatów wydano . .		47.692 kor. 20 h.
2) Na wyroby betonowe „ . .		274.427 kor. 00 h.
	razem	322.119 kor. 20 h.

Wyrobiono: rur, krawężników i t. p

132634 sztuk objętości 6716 m³

Sprzedano 118903 „ „	5863 »	
Pozostało 13731 „ „	853 »	
Ze sprzedaży uzyskano		274.087 kor. 53 h.
Należytość czynna za wyroby wynosi . . .		12.740 kor. 84 „
Wartość pozostałych wyrobów . . .		38.129 kor. 51 „
„ „ materyałów surowych . .		987 kor. 81 „
	razem	325.945 kor. 69 h.

Nadwyżka wartości pozostałych wyrobów i materyałów wynosi 3826 kor. 49 h. przeznaczona na pokrycie kosztów administracyi, dalszej produkcyi i na zakupno nowych narzędzi.

Najwięcej rozwinął się warstat w Rzeszowie.

W warstacie tym w roku 1903 wyrobiono rur 7965 sztuk i 16244 krawężników, płyt i t. p., co stanowi 1025 metrów sześciennych betonu.

Sprzedano zaś rur, krawężników i t. p. 24267 sztuk, co stanowi 1015 m. sześć. betonu.

Na wyroby te wydano: 41075 kor. 87. h.

Ze sprzedaży zaś (z pozostałych wyrobów z r. 1902 i wyprodukowanych w r. 1903) uzyskano 39472 kor. 67 h.

Należytości czynne za wyroby betonowe z końcem roku 1903 wynoszą 11.071.80 K

Według sprawozdań przedłożonych przez Wydziały powiatowe (LW. 48613 902) tudzież według dat zebranych w krótkiej drodze założono dotychczas w 24 powiatach 26 warstatów do wyrobów betonowych.

Z powyższego okazuje się, że oprócz kilku prywatnych fabryk do wyrobów betonowych a mianowicie we Lwowie. Krakowie. Tarnowie, Kołomyi i t. d. znajduje się obecnie w kraju 31 warstatów autonomicznych.

Przytem zaznacza się, że zarządzono założenie w r. b. krajowego warstatu w Brzeżanach.

Sprawa budowy drogi gminnej I. kl. Gorzyce-Czekaj.

Budowa drogi Gorzyce-Czekaj w powiecie tarnobrzeskim została rozpoczętą w r. 1901. a ukończoną w zupełności w r. 1903. na całej swej długości 5010 m. przy udziale 24000 kor. ryczałtowej subwencyi państwowej tudzież 30% ogólnych kosztów pokrytych subwencyą krajową. Ogólna kwota kosztorysowa wynosiła 86.000 kor.; rachunki z budowy nie są dotąd zamknięte.

Sprawa budowy drogi Hruszów-Niemirów Magierów-Dobrosin.

Ogólna długość tej drogi wynosi m. b. 39430 i droga ta przechodzi przez powiaty Jaworowski (na dług. 4356 m.) Rawski (na dług. 34119 m) i Żółkiewski (955 m).

Projekt na budowę całej drogi wypracowano przez organa techniczne Wydziału kraj. a kosztorys obliczono na kwotę ogólną 648.400 kor.

C. k. Rząd przyznał na tę budowę ryczałtowy zasiłek w kwocie 200.000 kor: budowa jednak dotychczas rozpoczętą nie została z powodu nie ukończenia pertraktacyi z powiatami co do udziału w pokryciu reszty kosztów budowy.

Sprawa budowy drogi gminnej I. kl. łącznej t. z. Pienińskiej.

Budowę tej drogi wykończono w zupełności do granicy kraju na długości 1790 mb. w r. 1903.

Ogólny koszt budowy tej przestrzeni wynosił 92000 kor.

Alegat. 7. Rachunki funduszu pro praeterito budowy dróg krajowych i powiatowych.

Podług załączonego pod 7. wykazu (od poz. 1 do 7 i 8) funduszu pro praeterito budowy dróg krajowych i powiatowych po koniec roku 1902 (rachunków za rok 1903 mimo kilkukrotnych przypomnień dotychczas *nie* przedłożono) przedstawiają się wynikłości rachunków 6 ciu dróg w 3-ch powiatach, jak następuje:

Należytości od stron konkurencyjnych .	133.216 K 92 h
Zapas gotówką i efektami	9.431 K 09 h
Razem . .	142.648 K 01 h
Należytości bierne przypadające stronom konkurencyjnym do wypłaty za przerobne . .	185.450 K 35 h
okazuje się niedobór . . .	42.802 K 34 h
który od niedoboru, wykazanego w sprawozdaniu za rok 1901 w kwocie . .	42.359 K 40 h
zwiększył się o kwotę . .	442 K 94 h

Z przyczyn podniesionych w poprzednich sprawozdaniach (za lata 1897, 1898, 1899, 1900 i 1901) mianowicie, że pierwotne przypisy w księgach likwidacyjnych były niejasne i zbyt ogólnikowe, a tem samem płynność należytości konkurencyjnych udowodnioną być nie mogła, odpisano z należytości czynnych w czasie od 1. stycznia 1903 po koniec czerwca 1904 — na podstawie zatwierdzonych już przez Wydział krajowy aktów — następujące datki konkurencyjne z funduszu pro praeterito budowy drogi.

a) krajowej Brzeżany-Podwołoczyska:

L. W.: 86.436|02 . . .	38 K 40 h		
„ „ 72.134|03 . . .	124 K 24 h		
„ „ 15.601|04 . . .	87 K 80 h		
„ „ 45.451|04 . . .	1.305 K 98 h	1.556 K 42 h	

b) powiatowych:

α) Tarnopol-Brody:

L. W.: 52.980|02	57 K 94 h		
„ „ 62.181|02	41 K 49 h		
„ „ 24.030|03—	20.639 K 07 h		
„ „ 45.451|04—	185 K 04 h	20.923 K 54 h	

β) Grzymałów Skałat:

Smykowce

L. W.: 72.134|03—	735 K 32 h		
„ „ 85.197|03	9.324 K 38 h	10.059 K 70 h	30.983 K 24 h
		Razem . .		32.539 K 66 h

Stan zebranych dotychczas za pasów kasowych ulokowanych na książeczki wkładkowe Banku krajowego — przechowane tymczasowo w depozytach funduszu krajowego — wynosił wedle sprawozdania za rok 1901 – mianowicie po koniec pierwszego półrocza 1902 numer: *a*) 8 229 kwotę . . 11 938 K 48 h
b) 9.556 „ . . 12.732 K 26 h 24.670 K 74 h

Doliczając do książeczki numer:

α) *ad a.* 8.229.

1. dolokowaną (podług alegatu 5. dołączonego do sprawozdania za rok 1901) z tytułu zapasu kasowego funduszu pro praeterito budowy drogi krajowej Strussów-Buczacz byłego obwodu stanisławowskiego (L. W. 61.972|92) kwotę 2 K 26 h
2. odsetki za drugie półrocze 1902 i za rok 1903 — jak L. W. 3.170|03, 71.880|03 i 8.449|04 — w kwotach 214.89+218.79+222.74 — 656 K 42 h

Razem . 658 K 68 h

β, ad b. 9.556

1. dolokowane zapasy kasowe (L. W. 61.972|02) funduszu pro praeterito budowy dróg kraj.: Przemyśl-Sanok 71 K 03 h Sanok-Rzeszów 30 K 84 h Jarosław-Bełzec 35 K 10 h .	136 K 97 h		
2. odsetki za czas jak wyżej w kwotach 229·99+235·79+240·03	705 K 81 h	842 K 78 h	1.501 K 46 h
wynosi razem stan rzeczonych zapasów po koniec roku 1903 (L. W. 8.449|04) kwotę			26.172 K 20 h.

Do L. W 53 041|02 oświadczono c. k. Namiestnictwu, że Wydział krajowy *tylko* w tym razie zgodzi się może na odpisanie z funduszu pro praeterito budowy drogi powiatowej Tarnopol-Brody zaległych datków konkurencyjnych, ciążących na gminach i obszarach dworskich powiatu tarnopolskiego w łącznej kwocie — j. w. wykazano — 20.639 K 07 h, skoro równocześnie udowodnioną zostanie możność odpisania z tegoż funduszu należytości przypadających stronom konkurencyjnym za przerobne 19.626 K 17 h.

Zarazem proszono o zarządzenie jak najrychlejszego przeprowadzenia likwidacyi całego pomienionego funduszu.

Odnośnie do L. W. 62.182 02 co do uregulowania wypłat za przerobne do funduszów pro praeterito budowy 4-ch dróg obwodu tarnopolskiego, oznajmiło c. k Namiestnictwo do L. W. 57.303 03, że

1. „według protokołu z dnia 16. stycznia 1868 spisanego przy oddaniu dróg krajowych i obwodowych w zarząd Reprezentacyi krajowej, c. k. Rząd *nie* przyjął na siebie zobowiązania zapłacenia należytości biernych funduszów pro praeterito budowy dróg krajowych, zobowiązał się tylko w myśl §. 16. tegoż protokołu do ściągania zaległych datków konkurencyjnych i wypłacenia należytości, o ile gotówki starczy.

2. że nie da się na razie ocenić, czy zebrane dotychczas fundusze wystarczą na wypłatę należytości stron za przerobne do funduszów pro praeterito budowy dróg krajowych, gdyż pretensye stron nie są należycie udowodnione i nie opierają się na dokumentach wykazujących dowodnie ich płynność, skutkiem tego zaległości bierne w znacznej części *nie* przedstawiają dla kontrybuentów, którzy do budowy dróg konkurowali, realnej wartości i dlatego z tych samych przyczyn jak należytości czynne będą mogły być odpisane.“

3. „rachunki funduszu pro praeterito budowy pomienionych wyżej 4-ch dróg oraz likwidacya funduszów tych są już na ukończeniu, a jedyną prawie trudność w uporządkowaniu funduszu pro praeterito budowy drogi krajowej Brzeżany-Podwołoczyska stanowi ściągnięcie datków od gminy chrześcijańskiej i izraelickiej w Tarnopolu, a które wynoszą według odnośnego rachunku 944·54+9.244·37 = 10.188 K 91 h“

Dla bliższego wyjaśnienia zaznacza się, że wedle powołanego §. 16. *„władze polityczne zatrzymują całkowite przeprowadzenie wszelkich w tym względzie jeszcze w toku będących lub powstać mogących spraw, dotychczasowego zarządu się tyczących, a mianowicie rozstrzyganie wszelkich z tego tytułu pochodzących pretensyi, pozwów, przedstawień i rekursów, ściąganie zaległych datków konkurencyjnych, wypłacanie należytości, o ile gotówka wystarczy*

do ich uszczenia i t. p. — Nadwyżki po ukończeniu spraw i po uiszczeniu przypadających należytości w kasach pozostałe, będą pozostawione do dyspozycyi Wydziału krajowego.“

Do LW. 45.451/04 zgodził się Wydział krajowy na *wpisanie* pretensyi gminy Rosochowaciec w kwocie 1.086 K 11 h za przerobne do budowy drogi krajowej Brzeżany-Podwołoczyska do wykazu należytości biernych tegoż funduszu, przyczem proszono ponownie o wszystkie rachunki funduszu pro praeterito budowy drogi krajowej Lwów-Rohatyn. 4-ch dróg obwodu tarnopolskiego i powiatowej Grzymałów-Skałat-Smykowce za rok 1903.

Ubezpieczenie robotników i drożników od wypadków.

Zgodnie z ustawą z dnia 28. grudnia 1887. (Dz. p. p. z r. 1888 Nr. 1.) ubezpieczono w latach 1902 i 1903 tych robotników i drożników na drogach krajowych i subwencyonowanych, którzy byli użyci przy robotach drogowych, prowadzonych we własnym zarządzie.

Z tego zobowiązania wynikłe koszta poniesiono z funduszu krajowego.

1. Na roboty zwyczajne wykonywane przy utrzymaniu dróg krajowych i przy robotach w warsztatach betonowych w kwocie:

	za rok 1902	1903
	886 K 84 h	1.005 K 77 h

2. Na roboty nadzwyczajne (przy budowie mostów w kamieniołomach i cegielniach) a to: za rok 1902

a) na drogach krajowych	545 K 91 h	
b) „ „ subwencyonowanych i dojazdach kolejowych	1.541 K 19 h	2.087 K 10 h
za r. 1903		
a) na drogach krajowych	451 K 21 h	
b) „ „ subwencyonowanych i dojazdach kolejowych	2.202 K 62 h	2.653 K 83 h
Razem w r. 1902 . .	2.973 K 94 h	
Razem w r. 1903		3.659 K 60 h
W roku 1901 koszt ubezpieczen wynosił . .	2.489 K 94 h	
zaś w r. 1902 kwotę jw. .	2.973 K 94 h	
okazuje się wydatek większy o	484 K — h	
Porownując zaś r. 1902 i r. 1903, okazuje się wydatek większy w r. 1903 o . . .		685 K 66 h

Wzrost powyższych wydatków spowodowany został większą ilością robót prowadzonych w obu poszczególnionych latach w zarządzie własnym.

Otwarcie drogi gminnej Majdan-Bojanów-Rozwadów.

Uchwałą sejmową zatwierdzoną Najwyższem postanowieniem z dnia 6. lutego 1904 (Nr. 32. u. kr.) uzyskał Wydział krajowy koncesyę na pobor myta na drodze gminnej Majdan Bojanów Rozwadów na czas po koniec roku 1910 na rogatkach w Krzątce Rozwadowie i Przyszowie kameralnym; w Rozwadowie i Krzątce już stoją rogatki, zaś w Przyszowie Kameralnym zostanie ustawiona, skoro c. k. Starostwo wyznaczy miejsce pod nią. W tym celu już przeprowadziło dochodzenie na miejscu.

Przedłużenie udzielonych koncesyj mytniczych.

Na podstawie postanowienia §. 9. ust. 5. ustawy drogowej, Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem przedłużył koncesye na dalszych lat pięć do pobierania opłat mytniczych, a mianowicie:

Obszarowi dworskiemu w Husakowie od dwóch mostów na rzece Sołotwinie;

Radzie powiatowej w Kamionce strumiłowej od mostu na rzece Pełwi w Busku:

Obszarowi dworskiemu w Wysocku od przewozu przez rzekę San;

Radzie powiatowej w Cieszanowie na drodze powiatowej Dachnow-Lubaczów:

Wydziałowi powiatowemu w Borszczowie na drodze powiatowej Iwanków-Germakówka;

Radzie powiatowej w Kolbuszowie na drodze powiatowej Kolbuszowa-Sokołów;

Radzie powiatowej w Kolbuszowie na drodze powiatowej Kolbuszowa Sędziszów:

Radzie powiatowej w Borszczowie na drodze powiatowej Uście biskupie-Jezierzany:

Radzie powiatowej w Nisku od mostu powiatowego na rzece Tanwi pod Ulanowem:

Wydziałowi powiatowemu w Nisku na drodze gminnej z Jeżowego na Rudnik do Krzeszowa:

Gminie w Babinie od mostu na rzece Strwiążu w Babinie;

Obszarowi dworskiemu w Podleszanach od przewozu przez rzekę Wisłokę:

Radzie powiatowej w Mielcu od mostu na Nowym Brniu w Ziempniowie;

Wydziałowi powiatowemu na drodze gminnej Radomyśl-Przecław:

Radzie powiatowej w Dąbrowie na drogach powiatowych Dąbrowa-Żabno-Otfinów i Szczucin-Otałęż;

Obszarowi dworskiemu w Glinnie od mostów na rzece Strypie na drodze gminnej z Pomorzan do Kozłowa;

Radzie powiatowej w Dąbrowie na drogach powiatowych Otfinów-Uście jezuickie i Dąbrowa-Mędrzechów oraz od mostu na rzece Młynówce w Radgoszczy;

Gminie Niepołomice od przewozu przez rzekę Wisłę pod Niepołomicami:

Radzie powiatowej w Białej na drodze Międzybrodzkiej na stacyi Porąbce:

Radzie powiatowej od mostu powiatowego na rzece Białce w Kaniowie starym:

Radzie powiatowej w Rzeszowie od dwóch mostów na Strugu na drodze Tyczyn-Jawornik

Wydziałowi powiatowemu w Mielcu na drodze gminnej Bugaj-Otałęż:

Radzie powiatowej w Kamionce strumiłowej na drodze powiatowej Jabłonka-Busk-Rakobuty:

Radzie powiatowej w Rzeszowie od przewozu przez rzekę Wisłok pod Strzyżowem:

Radzie powiatowej w Rzeszowie od mostu powiatowego na rzece Wisłoku w Żarnowy:

Radzie powiatowej w Stryju na drodze powiatowej Stryj-Żurawno;

Radzie powiatowej w Rzeszowie na drodze powiatowej Domaradz-Strzyżów:

Radzie powiatowej w Kamionce strumiłowej na drodze powiatowej Zadwórze-Lisko:

Obszarom dworskim w Niezwiskach i Łuce od przewozu przez rzekę Dniestr.

Nadto przedłużył Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem gminom miast Żołkwi, Stanisławowa, Rzeszowa, Brzeżan i Kołomyi koncesyę do pobierania myta kopytkowego.

Zmiana ustawy drogowej.

Wskutek uchwały komisyi drogowej Wysokiego Sejmu z dnia 19. października 1903, L. s. 3.355 o wnioskach pp. Buynowskiego, Stapińskiego i tow. w przedmiocie zmiany ustawy drogowej z dnia 5. lipca 1897 dz. u. kr. Nr 43. Wydział krajowy postanowił zbadać, czy i o ile gospodarka drogowa, oparta na prestacyach w naturze, dała wyniki dodatnie lub ujemne. W tym celu okólnikiem z dnia 29. grudnia 1903 LW. 109.967 polecił Wydział krajowy Wydziałom powiatowym, aby przedłożyły w tej sprawie wszechstronnie umotywowaną opinię wraz z odpowiednimi wnioskami, opartymi na nabytem doświadczeniu i z uwzględnieniem potrzeb tak komunikacyjnych jak i ekonomicznych ludności powiatu.

Szczególniej polecił Wydział krajowy zbadać i donieść, czy jest życzeniem ludności, aby prestacye w naturze zostały zastąpione dodatkiem do podatków bezpośrednich i czy ta zmiana oddziała korzystnie na utrzymanie dróg gminnych.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania otrzymał Wydział krajowy odpowiedź od dwudziestu dziewięciu Wydziałów powiatowych, z których 16 oświadczyło się za zastąpieniem prestacyj dodatkiem do podatków bezpośrednich, — 10 za pozostawieniem istniejących prestacyj, — 2 za wykupnem tychże i wreszcie jeden Wydział powiatowy oświadczył się za zniesieniem prestacyj, ale nie objawił zdania, czemby je zastąpić.

Kontrola nad miastami pobierającymi kopytkowe.

Tak, jak w latach poprzednich wykonywał Wydział krajowy kontrolę nad miastami, które na mocy specyalnych ustaw uprawnione są do pobierania myta kopytkowego, a w szczególności w Brodach, Brzeżanach, Jarosławiu, Kołomyi, Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie, Tarnowie, Tarnopolu, Żółkwi, jakoteż nad Wydziałem powiatowym w Buczaczu, pobierającym powyższą opłatę w zastępstwie gminy miasta Buczacza.

Magistraty wszystkich tych miast i Wydział powiatowy w Buczaczu przedłożyły preliminarze drogowe na rok 1903, które były na miejscu badane, a następnie przedmiotem odpowiednich zarządzeń Wydziału krajowego.

W podobny sposób załatwione zostały rachunki drogowe za rok 1902 wszystkich miast powyżej wymienionych.

Dotychczas nie przedłożono preliminarzy drogowych na rok 1904 z miast Buczacza, Przemyśla, Tarnowa, Rzeszowa, Żółkwi, zamknięcia zaś rachunków za rok 1903 przedłożono dotychczas jedynie z Buczacza, Brodów i Jarosławia, wskutek czego wysłaliśmy odpowiednie ponaglenia.

Aleg. 8. Subwencye państwowe na budowę i rekonstrukcye dróg powiatowych i gminnych.

W załączeniu /. przedkładamy Wysokiemu Sejmowi wykaz zezwolonych w r. 1903 kredytów ze skarbu państwa na budowę i rekonstrukcyę dróg krajowych, powiatowych i gminnych.

Orzeczenia c. k. Trybunału administracyjnego.

C. k. Trybunał administracyjny odrzucił następujące zażalenia:

1) zażalenie Karola Korna i Andrzeja Walczoka, właścicieli kamieniołomów z Bielska, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 29-go listopada 1901 L. 79.429, którem nałożono na nich obowiązek płacenia do Kasy Wydziału powiatowego w Białej z powodu używania w niezwykły sposób drogi gminnej I. kl. Lipnik-Straconka transportami kamienia na utrzymanie tej drogi corocznie począwszy od 1-go stycznia 1899 r. przez tak długi czas, jak długo w tej samej mierze zużywać będą niezwykle wymienioną drogę, osobne datki a mianowicie: na Karola Korna osobny datek w kwocie 600 kor., na Andrzeja Walczoka osobny datek w kwocie 200 koron rocznie;

2) zażalenie Dra Ludwika Lisińskiego przełożonego obszaru dworskiego w Łuce z częścią Zazul i Julii Lisińskiej, właścicielki pomienionych dóbr, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 7. stycznia

1902 L. 66.240/01, którem zatwierdzono orzeczenie Wydziału powiatowego w Złoczowie z dnia 21. maja 1902 L. 1.723 w sprawie częściowego przełożenia drogi gminnej II. kl. w Łuce;

3) zażalenie Wydziału krajowego imieniem funduszu krajowego wniesione wskutek orzeczenia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 17-go marca 1902 do L. 41.402/00, którem zniesiono orzeczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 16. marca 1898 L. 20.546, zarządzające wywłaszczenie w gminie Siedleczka położonych gruntów dla budowy drogi krajowej Kańczuga-Dynów.

4) zażalenie Dawida Süssmana z Krakowa przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 6. listopada 1902 L. 77.920, którem nałożono na niego obowiązek uiszczenia osobnego datku w kwocie 495 kor. wskutek niezwykłego zużywania nieomyconych dróg gminnych z Żarnowa przez Dobieszyn do Polanki w r. 1899;

5) zażalenie Adolfa Ringera z Zawoi przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 4. listopada 1902 L. 33.127, którem nałożono na niego obowiązek uiszczenia osobnego datku po 75 kor. rocznie za lata 1895—1898 wskutek niezwykłego zużywania transportami drzewa nieomyconej drogi Biała-Skawica-Zawoja;

6) zażalenie Majera Ortnera, Hilarego Kamińskiego i gminy wyznaniowej izr w Uhnowie przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 3-go maja 1902 L. 22.750 w sprawie sprzedaży gruntów niepotrzebnych dla drogi powiatowej Rawa-Uhnów.

Nadto:

7) c. k. Trybunał administracyjny wstrzymał dalsze dochodzenie w sprawie zażalenia Elgina Scotta, właściciela kopalni w Borysławiu, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 3-go stycznia 1903 r. L. 85.826 zatwierdzającemu orzeczenie Wydziału powiatowego w Drohobyczu z dnia 14. sierpnia 1902 L. 3.138 co do naruszenia całości drogi gminnej w Borysławiu, oznaczonej parc. l. k. 2.715, ponieważ Elgin Scott bezpośrednio przed rozprawą zażalenie swoje cofnął.

II C.k. Trybunał administracyjny natomiast zniósł:

1) orzeczenie Wydziału krajowego z dnia 14 stycznia 1902 r. L. 81.823/01, którem nałożono na Judę Rubla, właściciela dóbr, cegielni, gorzelni i rafineryi spirytusu z Sobniowa, osobny datek za niezwykłe zużywanie nieomyconych dróg gminnych z Jasła do Sobniowa i z Sobniowa do Zołkowa:

2) orzeczenie Wydziału krajowego z dnia 29. listopada 1901 r. L. 72.165, którem nałożono na Jakóba i Józefa Kohnów w Wiedniu i Smolniku, jako właścicieli tartaku parowego w Smolniku, osobny datek za niezwykłe zużywanie nieomyconej drogi powiatowej Ustrzyki-Lutowiska w powiecie turczańskim położonej;

3) orzeczenie Wydziału krajowego z dnia 4. listopada 1902 L. 33.127, którem nałożono na Lewiego Schönguta z Zawoi osobny datek za niezwykłe zużywanie drogi Biała-Skawia-Zawoja a to po 60 koron rocznie za lata 1897 i 1898:

4) orzeczenie Wydziału krajowego z dnia 4. listopada 1902 L. 33.127. którem nałożono na Salamona Brülla z Zawoi osobny datek za zużywanie w niezwykły sposób transportami drzewa nieomyconej drogi gminnej Biała-Skawia-Zawoja a to po 150 kor. rocznie za lata 1895—1898.

5) orzeczenie Wydziału krajowego z dnia 14-go stycznia 1903 L. 97.272, którem nałożono na Szaję Güttlera, handlarza drzewa z Krakowa obowiązek uiszczenia osobnego jednorazowego datku w kwocie 2.000 kor. wskutek niezwykłego zużywania w latach 1893—1897 nieomyconych dróg gminnych w Jabłonicy, Lipnicy gór., Bączalu gór., Lisowie i Skołyszynie transportami drzewa.

III. Następujące zażalenia wytoczone przed c. k. Trybunałem administracyjnym nie są dotychczas rozstrzygnięte:

1) zażalenie Eliasza Lufta i Samuela Freundmanna, właścicieli fabryki gipsu w Ostrowie, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 24. stycznia 1902 L. 79.846/01, którem zobowiązano właścicieli fabryki gipsu w Ostrowie do uiszczenia jednorazowego datku w kwocie 1.000 kor. na budowę dojazdu kolejowego w Szczercu i na przyszłą konserwacyę corocznie w kwocie 100 kor.

2) zażalenie Adolfa Rappaporta, właściciela dóbr Lewniowa, przeciw orzeczeniu Wydziału kraj. z dnia 10. lutego 190 L. 95.805 zatwierdzającemu rozporządzenie Wydziału powiatowego w Brzesku z dnia 1. października 1902 L. 2.059, którem wezwano żalącego się do naprawienia drogi gminnej publicznej, wiodącej z Lewniowa do Tworkowej.

3) zażalenie c. k. Dyrekcyi kolei państw. w Krakowie przeciw c. k. Namiestnictwu we Lwowie i Wydziałowi krajowemu o zniesienie orzeczenia c. k. Namiestnictwa z dnia 7-go marca 1903 L. 132.523, którem zarządzono budowę drugiego dojazdu kolejowego do stacyi Strzyżów linii kolei Jasło-Rzeszów;

4) zażalenie Maurycego Schwarza, przedsiębiorcy z Zabłocia, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 18-go sierpnia 1903 L. 66.550, którem nałożono na żalącego się osobny datek za niezwykłe zużywanie nieomyconej drogi gminnej w Radziechowcach transportami kamienia, po 40 kor. rocznie od r. 1900, jak długo w tej samej mierze trwać będzie zużywanie przez niego rzeczonej drogi.

5) zażalenie Jana Bielawskiego, właściciela cegielni w Nehrybce, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 27. lutego 1903 L. 12.167, którem nałożono na żalącego się osobny datek za zużywanie w niezwykły sposób nieomyconej drogi gminnej II. kl. w Niehrybce.

Akademia im. Maryi Teresy w Wiedniu.

Odezwą z dnia 28. października 1902 r. L. 127957 zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy o opróżnieniu jednego miejsca funduszowego w Akademii im. Maryi Teresy w Wiedniu.

Po rozpisaniu konkursu przez Wydział krajowy z dnia 11. listopada 1902 do L. 79222 uczyniono przedstawienie do najwyższego Tronu.

Najwyższem postanowieniem z dnia 12. marca 1903 nadał Najjaśniejszy Pan miejsce funduszowe Leonowi Jerzemu Gołogórskiemu.

Następnie odezwą z dnia z dnia 16. marca 1903 L. 33807 zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy, że z końcem roku szkolnego 1902/1903 będą opróżnione dwa galicyjskie miejsca funduszowe w Akademii im. Maryi Teresy, i upraszało o rozpisanie konkursu i przesłanie wniosku na obsadzenie tych miejsc.

Po rozpisaniu konkursu przez Wydział krajowy z dnia 26. marca 1903 r. L. 22998 uczyniono przedstawienie do Najwyższego Tronu.

Najwyższem postanowieniem z dnia 5. lipca 1903 r. nadał Najjaśniejszy Pan, zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego, miejsca funduszowe: Stanisławowi Zygmuntowi Janowi Obertyńskiemu i Jerzemu Juliuszowi Hugonowi Piwockiemu.

Już jednak odezwą z dnia 14. sierpnia 1903 r. L. 108921 zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy, iż p. Adam Obertyński zrzekł się galic. miejsca funduszowego nadanego Najwyższem postanowieniem z dnia 5. lipca 1903 jego synowi Stanisławowi, i upraszało Wydział krajowy, by wniosek względem nadania tego miejsca funduszowego w powyższy sposób opróżnionego przedstawił z wszelkim możliwym pośpiechem tak, by nadanie to mogło nastąpić z początkiem roku szkolnego 1903/4.

Ze względu na opóźnienie w nadaniu tego miejsca funduszowego, jakie rozpisanie konkursu z końcem sierpnia musiałoby sprowadzić, Wydział krajowy konkursu nie rozpisał, ograniczając się do przedstawienia terna z kandydatów, którzy o miejsca funduszowe w c. k. Akademii Maryi Teresy ubiegali się na mocy konkursu z 26. marca 1903 L. 22998. C. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 8. października 1903 r. L. 131798 zawiadomiło Wydział krajowy, że Najjaśniejszy Pan Najwyższem postano-

wieniem z dnia 26. września 1903 nadał to opróżnione gal. miejsce funduszowe zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego Zbigniewowi Teodorowi Emilowi Rauchowi a nadto temże samem Najwyższem postanowieniem drugie opróżnione gal. miejsce funduszowe, o opróżnieniu którego c. k. Namiestnictwo nie zawiadomiło Wydziału krajowego, Adamowi Zygmuntowi Ludgardowi Bieńkowskiemu.

Wobec tego Wydział krajowy odezwą z dnia 19. października 1903 r. L. 92254 odniósł się do c. k. Namiestnictwa z tem, by na przyszłość zechciało uwiadomić Wydział krajowy o każdem opróżnionem miejscu funduszowem tak, by na każde miejsce odrębnie propozycya ze strony Wydziału krajowego mogła być przedłożoną.

Sprawy szlachectwa i zmiany nazwisk.

W czasie od 1. listopada 1902 do końca grudnia 1903 (względnie do 31. maja 1904) załatwiono w dziale szlachectwa następujące sprawy:

1. Co do staropolskiego szlachectwa:

1) dwa podania przedłożono z poparciem do Najwyższej decyzyi;
2) przy sześciu podaniach udzielono opinii na żądanie c. k. Namiestnictwa we Lwowie;
3) trzy podania zwrócono proszącym do uzupełnienia dowodami. Najwyższa decyzya nastąpiła w jednym wypadku i to co do prośby dawniejszej.

II. Certyfikatów szlachectwa wydano sześćdziesiąt, z tych trzynaście po poprzedniem zasięgnięciu upoważnienia ze strony c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, ponieważ legitymujący się pochodzili w trzecim, względnie w czwartym stopniu od osób zapisanych w metrykach szlacheckich galicyjskich

III. Spraw szlachectwa ogólnej treści, a mianowicie co do różnych wyjaśnień, wypisów z metryk szlacheckich galicyjskich i innych żądań, załatwiono sto jeden, a w tych mieszczą się także dwa wykazy, równie wpisów w metryki szlacheckie galicyjskie, dokonanych w roku 1903 i 1904, przedkładane z początkiem każdego roku c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych, na ręce c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

IV. W sprawie zmiany nazwisk oznajmiono c. k. Namiestnictwu we Lwowie — na żądanie tegoż — do stu dziewięćdziesięciu trzech podań, czy nadać się mające nazwiska przysługują, lub nie przysługują rodom szlacheckim.

Alegat 1. do sprawozdania z czynności Dep. IV. Wydziału kraj. za rok 1902/1903.

WYKAZ

datków dobrowolnych deklarowanych na budowę dróg krajowych po koniec roku 1903.

L. porz.	Przedmiot	Należytość zaległa K.	h.	Należytość bieżąca K.	h.	Należytość razem K.	h.	Odpisano K.	h.	Pozostaje K.	h.	Uiszczenie K.	h.	Pozostała należytość z lat ubiegł. K.	h.	Pozostała należytość z roku bież. K.	h.	Pozostała należytość razem K.	h.
	Rok 1902.																		
	I. Droga Lwów-Stojanów.																		
1	Rada powiatowa w Kamionce strumiłowej	6.000	—	—	—	6.000	—	—	—	6.000	—	—	—	6.000	—	—	—	6.000	—
2	Gmina Kamionka strumiłowa	4.236	—	—	—	4.236	—	—	—	4.236	—	500	—	3.736	—	—	—	3.736	—
	Razem	10.236	—	—	—	10.236	—	—	—	10.236	—	500	—	9.736	—	—	—	9.736	—
	Rok 1903.																		
1	Rada powiatowa w Kamionce strumiłowej	6.000	—	—	—	6.000	—	—	—	6.000	—	1.000	—	5.000	—	—	—	5.000	—
2	Gmina Kamionka strumiłowa	3.736	—	—	—	3.736	—	—	—	3.736	—	500	—	3.236	—	—	—	3.236	—
	Razem	9.736	—	—	—	9.736	—	—	—	9.736	—	1.500	—	8.236	—	—	—	8.236	—

WYKAZ

dochodów i wydatków miejscowych funduszów drogowych za rok 1901.

Liczba porządkowa	Powiat	Długość dróg gminnych w klm.	Ilość rodzin obowiązanych do prestacyi	Wartość prestacyi	Dochody w gotówce						Zużyto dni pieszych i ciągłych wartości	Wydatki w gotówce	Pozostałość w nieodrobionych prestacyach	Zapas kasowy w gotówce	Uwaga
					Dotacya z powiat. fund. dróg gminnych		Czynsze z myta		Inne dochody						
				Kor. h.	Kor. h.		Kor. h.		Kor. h.		Kor. h.	Kor. h.	Kor. h.	Kor. h.	
1	Biała	496 438	13.886	35.474 82	12.203	77			28.831	94	41.035 71	32.437 30	32.654 89	3.037 52	8.380 82	
2	Bóbrka	896.314	12.241	19.585 60	16.571	66	1.300	—	2.240	02	20.111 68	18.432 98	19.046 27	1.152 62	1.065 41	
3	Bochnia	628.966	35.859	34.711	26.280	70			—		26.280 70	33.254 —	26.280 70	1.457 —		
4	Bohorodczany	453 000	10.315	24.756 —	11.680	97			76		11.156 97	24.642 —	11.156 97	114 —		
5	Borszczów	523.682	21.963	21.963 —	—	—			—		—	21.263 50	— —	699 50		
6	Brody	995.269	19.410	38.820 —	11.756	19			—	—	11.756 19	36.870 89	11.756 19	1.949 11		
7	Brzesko	645.392	17.573	29.146 —	16.033	80			460	34	16.494 14	28.143 50	16 378 15	1.002 50	115 99	
8	Brzeżany	588.887	12.518	20.028 80	21.318	35			—	—	21.318 35	19.436 10	21.318 35	592 70		
9	Brzozów	269.290	13.462	27.950 80	24.635	82			13.506	14	38.141 96	27.950 80	38.141 96	— —		
10	Buczacz	769.800	19.000	38.000 —	42.700	—			819	92	43 519 92	35.880 50	43.519 92	2.119 50		
11	Chrzanów	459.100	13.274	47.786 40	20.228	49			10.400	58	30 629 07	40.690 20	30.419 20	7.096 20	209 87	
12	Cieszanów	760.376	12.618	25.236 —	1.350	—			—	—	1.350 —	25.012 —	1.350 —	224 —		
13	Czortków	459.000	12.871	18 019 40	6.601	83			—	—	6 601 83	15.541 85	6.601 83	2.477 55		
14	Dąbrowa	599.710	8.395	14.604 —	2.789	29			5.649	50	8.438 79	14.574 80	8.438 79	29 20		
15	Dobromil	344 000	10.795	17.828 80	7.368	93			—	—	7.368 93	17.288 70	7.368 93	540 10		
16	Dolina	524.860	16.866	51.590 20	22.660	54			—	—	22.660 54	46 398 55	22.660 54	5.191 65		
17	Drohobycz	592.100	21.973	61.584 76	—				540	—	540 —	60.511 96	540 —	1.072 80		
18	Gorlice	376.970	12.117	25.209 20	55.365	38			—	—	55.365 38	23.995 04	55 365 38	1.214 16		
19	Gródek	618.520	9.722	20.774 —	13.413	04			—	—	13.413 04	19.653 40	13.413 04	1.120 60		
20	Grybów	376.025	7.468	12.230 60	6.486	62			1.749	—	8.235 64	10.907 17	8.235 64	1.323 43		
21	Horodenka	544.167	16.259	24.063 40	7.045	56			2.440	02	9 486 26	19.496 40	7.011 04	4.567 —	2.475 22	
22	Husiatyn	742.057	16.299	19.558 80	4.011	12			3.512	70	7 523 12	13.727 60	6.847 69	5.831 20	675 43	
23	Jarosław	964.880	17 394	34.788 —	13.272	31			—	—	13.272 31	33.518 50	12.590 43	1.269 50	681 88	
24	Jasło	676.980	17.374	35.190 —	12.557	48			2 839	—	15.396 55	34.676 28	15 265 69	513 72	130 86	
25	Jaworów	725.645	11.568	13.881 60	9.269	83			5	07	9.275 23	13.592 —	9.275 23	289 60		
26	Kałusz	564.241	15.851	36.275 40	—	—	400	—	—	40	400 —	35.931 29	400 —	344 11		
27	Kamionka	744.250	17.336	17.336 —	680	03			1.350		2 031 01	14.559 —	1.938 81	2.777 —	92 20	
28	Kolbuszowa	489.906	13.687	23.485 26	9.419	72			3.053	98	12.473 56	19.682 36	12.002 19	3.802 90	471 37	
29	Kołomyja	421.000	19.409	20.581 10	37.664	81			—	84	37.664 81	17.277 60	37.664 81	3.303 50		
30	Kosów	640.400	14.521	29.042 —					188	—	188 20	27.732 —	146 —	1.310 —	42 20	
31	Kraków I.	101.247	9.619	11.542 80	31.440	92			—	20	31.440 92	5.469 60	31 440 92	6.073 20		
	„ II.	349.063	14.246	22.647 60	29 445	85			276	—	29.721 85	19.221 20	29.721 85	3.426 40		
		371.923	12.225	29.351 70	24.804	37			13.185	—	37 989 44	28.216 50	37.407 74	1.135 20	581 70	
		563.285	12 448	24.896 —	14.892	73	3.373	72	28.586	—	46 852 64	23.934	44.885 87	962 —	1.966 77	
		665.204	13.437	26.870 —	15.859	74			—	—	15.859 74	26.880	16.859 74			
		1,055.590	20.721	47.181 —	57.045	08	400	—	7.557	34	65.002 42	40.785 50	64.197 48	6.395 50	804 94	
		1,006.700	24.031	33.643 40	10.823	85			—	—	10 823 85	33.449 02	10.823 85	194 38		
37	Mielec	888.316	12.636	15.163 20	22.456	49			—	—	22.456 49	14.609 40	22.456 49	553 80		
38	Mościska	541.202	13 074	15.688 80	8.501	72			1.945	13	10.446 85	14.498 70	10.446 85	1.190 10		
39	Myś enice	471.100	14 577	33.490	6.807	17			47	57	6.854 74	33.369 —	6.854 57	121 —		17
40	Nadwórna	406.312	13.191	39.573 —	25.799	06			3.745	78	29.544 84	37.777 50	29.540 57	1.795 50	4 27	
41	Nisko	512.700	11.235	17.976 —	13.856	95			—	—	13 856 95	9.239 17	13.856 95	8.736 83		
42	Nowy Targ	571.400	14.551	39.860 90	16 077	60			—	—	16.077 60	37.466 80	16 077 60	2.394 10		
43	Pilzno	272.894	7.955	13.156 —	27.588	04			—	—	27.588 04	12.007 40	27.588 04	1.148 60		
44	P. dhajce	825 629	11.610	26.733 20	—	—			—	—	—	23.049 66	— —	3.683 54		
45	Przemyśl	—	14.851	29.702 —	86.165	26			—	—	86.165 26	28.129 —	86.165 26	1.573 —		
46	Przemyślany	738.201	12.490	14.988 —	10.666	92			13	80	10.680 22	13.312 96	10.680 22	1.675 04		
47	Rawa	—	16.987	20.384 40	—	—			—	—	— —	18.450 40	— —	1.934 —		
48	Rohatyn	785.700	18 095	37.820 30	57.730	98	402	—	—	—	58.132 98	36.325 45	58.132 98	1.494 85		
49	Ropczyce	592.033	12.796	15.896 40	50.404	10			—	—	50.404 10	15.088 40	50.104 10	808 —		
50	Rudki	617.455	12.421	19.873 60	14.793	19			—	—	14.793 19	17.992 80	14.793 19	1.880 80		
51	Rzeszów	689.800	26.276	52.552 —	58.827	70			40	95	58.868 65	51.099 —	58.865 25	1.453 —	3 40	
52	Sambor	494.588	14 367	45.974 40	18.732	08			—	—	18.732 08	43 500 40	18.732 08	2.474 —		
53	Sanok	500.735	14.356	38.532 96	30.027	59			—	—	30.027 59	36.585 59	30.027 59	1.947 37		
54	Sącz nowy	895.259	17.465	27.502 50	10.411	41	11.477	—	25.792	21	47.680 62	26.268 35	47.680 62	1.234 15		
55	Skałat	604.500	14.241	17.089 20	15.866	89			—	—	15.866 89	12.980 20	15.866 89	4.109 —		
56	Śniatyn	347.800	16.566	23.179 30	—	—			—	—	— —	18.976 71	— —	4.202 59		
57	Sokal	785.100	16.408	20.018 24	33.583	16			4.132	07	37.715 23	18.366 54	36.412 05	1.651 70	1.303 18	
58	Stanisławów	332 400	18.928	24.661 60	2.222	77			87	70	2.310 47	18.419 40	2.310 47	6.242 20		
59	Stary Sambor	260.280	8.241	13.185 60	6.685	—			—	—	6.685 —	12.552 —	6 685 —	633 60		
60	Stryj	871.900	15.315	42.984 60	9.370	30			—	—	9.370 30	40 833 80	9.370 30	2.150 80		
61	Tarnobrzeg	592.273	12.495	21.491 40	1.027	48			1.268	03	2.395 51	15.658 50	2.395 51	5.832 90		
62	Tarnopol	1,075.000	17.226	17.330 20	70.962	98	400	—	—	—	71.362 98	14.722 50	71.362 98	2.607 70		
63	Tarnów	691.908	12.127	19.403 20	29.637	45			—	—	29.637 45	15.716 43	29.637 45	3.686 77		
64	Tłumacz	581.515	20.426	50.889 20	92.901	53			—	—	92.901 53	50.889 20	92 901 53	— —		
65	Trembowla	3 3.500	12.222	14.666 40	8.142	42			11.546	68	19.689 10	12.130 75	18.784 43	2.535 65	904 67	
66	Turka	489.550	12.244	24.507	16 261	59			—	—	16.261 59	23.303 —	16 261 59	1.204 —		
67	Wadowice	753.734	17.087	34.552 —	11.350	81			451	64	11.802 45	33.481 —	11.690 84	1.071 —	111 61	
68	Wieliczka	822.030	15.688	37.590 20	14.408	41			—	—	14.408 41	37.012 41	14.408 41	577 79		
69	Zaleszczyki	887.648	14.175	17.010 —	23.589	46			—	—	23.589 46	15 522 —	23.589 46	1.488 —		
70	Zbaraż	677.314	11.019	13.600 —	8.451	55			18	46	8.470 01	12.931 —	8.185 35	669 —	284 66	
71	Złoczów	1,430.490	27.142	30.719 40	3 865	94			2.106	67	5 972 61	27 591 10	2.689 15	3.128 30	3.283 46	
72	Żółkiew	688.600	13.366	13.366 —	17.331	16			—	—	17.331 16	11.172 50	17.331 16	2.193 50		
73	Żydaczów	483.700	10.896	15.254 40	12.473	12			—	—	12 473 12	15.054 80	12.473 12	199 60		
74	Żywiec	456.245	17.488	37.176 —	22.172	27			1.065	75	23 238 02	35.537 —	23 238 02	1.639 —		
	Razem	45.153.018	1,133.984	2,027.185 04	1,456.229	33	17.652	72	179.630	19	1,653 612 24	1,870 684 91	1,630.022 16	156 590 13	23.590 08	

WYKAZ

dochodów i wydatków miejscowych funduszów drogowych za rok 1902.

Liczba porządkowa	Powiat	Długość dróg gminnych w klm.	Ilość rodzin obowiązanych do prestacyi	Wartość prestacyi Kor. h.	Dochody w gotówce: Dotacya z powiat. fund. dróg gminnych Kor. h.	Czynsze z myta Kor. h.	Inne dochody Kor. h.	razem Kor. h.	Zużyto dni pieszych i ciągłych wartości Kor. h.	Wydatki w gotówce Kor. h.	Pozostałość w nieodrobionych prestacyach Kor. h.	Zapas kasowy w gotówce Kor. h.	Uwaga
1	Biała	469.016	10.882	32.022 —	8.674 11		514 64	9.188 75	29 647 50	9.188 75	2.374 50		
2	Bóbrka	731.427	12.239	19.582 40	15.894 07	1.075 —	3.191 31	20.160 38	18.536 74	17.732 47	1.045 66	2.427 91	
3	Bochnia	628.966	35.859	36.217	11.870		— —	11.870 —	34.429 70	11.870 —	1.787 30		
4	Bohorodczany	453.000	10.315	24.756 —	12.914 31		122	13.036 31	24.627 60	13.036 31	128 40		
5	Borszczów	523.682	21.839	21.839 —	— —		— —	— —	21.118 50	— —	720 50		
6	Brody	995.269	19.410	38.820 —	15.445 64		— —	15.445 64	36.610 —	15.445 64	2.210 —		
7	Brzesko	666.789	15.079	30.158 —	13.264 65		669 02	13.933 67	29.453 —	13.815 14	705 —	118 53	
8	Brzeżany	588.887	12.518	20.028 80	19 857 04		— —	19.587 04	19.643 20	19.587 04	385 60		
9	Brzozów	269.290	13.462	27.950 80	9.205 61		1.617 51	10.823 12	26.037 60	10 828 12	1.913 20		
10	Buczacz	769.300	18.109	37.423 —	—		— —	— —	35.807 —	— —	1.616 —		
11	Chrzanów	459.100	12.086	43 509 60	35.577 27		16.033 63	51.610 90	42 568 20	51 385 38	941 40	225 52	
12	Cieszanów	760.376	12.618	25.236 —	842		— —	842 —	24.739 —	842 —	497 —		
13	Czortków	459.000	12.829	17.960 60	7.885 35		— —	7.885 35	16.192 40	7.885 35	1.768 20		
14	Dąbrowa	637.227	10.439	14.780 10	2.666 90		4.252 —	6.918 90	14.543 80	6.918 90	236 30		
15	Dobromil	401.563	10.795	17.825 80	13.449 20		— —	13 449 20	16.102 55	13.449 20	1.723 25		
16	Dolina	524.860	16 866	51.590 20	28.172 67	3.100 —	160 —	31.432 67	48.836 10	31.432 67	2.754 10		
17	Drohobycz	592.100	21.967	61.584 72			3.742 80	3.742 80	60.796 32	3.742 80	788 40		
18	Gorlice	376.970	12.117	29.455 60	50.083 06	7.333 72	652 —	58 068 78	27.241 60	58.068 78	2.214 —		
19	Gródek	618.520	9.722	20.675 60	8 561 45		2 —	8.563 45	19.494 82	8.563 45	1.180 78		
20	Grybów	376.025	7 468	16.744 60	10.505 78		— —	10.505 78	14.610 50	10.505 78	2.104 10		
21	Horodenka	544.167	16.279	24.076 40	8 743 20		3.951 78	12.694 98	18.869 70	8 608 18	5.206 70	4.086 80	
22	Husiatyn	742.057	16.436	19.723 20	4.985 16		863 13	5.848 29	14.228 90	5.228 41	5.494 30	619 88	
23	Jarosław	1030.900	17.193	34.386 —	16.326 16		275 —	16.601 16	33.334	15 860 76	1.052 —	740 40	
24	Jasło	676.980	17.393	35.330 20	10.548 56		4.421 29	14 969 85	34.522 —	14.138 51	808 20	831 34	
25	Jaworów	726.145	11.604	13.924 80	7.436 08		— —	7.436 08	3.593 60	7.436 08	331 20		
26	Kałusz	564.241	15.851	37.633 40		400	—	400 —	36.818 60	— —	814 80	400	
27	Kamionka	774 250	17.429	17.429	2.262 16		2.205 56	4 467 72	15.013 75	4.179 —	2.415 25	288 72	
28	Kolbuszowa	491.308	12.623	18.786 40	4.269 12		2.074 20	6 343 32	14.525 95	6.260 40	4 260 45	82 92	
29	Kołomyja	421.000	20.197	21.353 60	47.534 26		— —	47.534 26	16.545 90	47 534 26	4.807 70		
30	Kosów	633.044	14 310	28.620 —	600 —		301 50	901 50	27.911 28	901 50	708 72		
31	Kraków I.	101.247	13.715	11.638 80	36.950 78		— —	36.950 78	5.428 —	36.950 78	6.210 80		
	„ II.	348.892	13.715	21.277 20	27.028 21		— —	27.028 21	19.582 60	27.028 21	1.694 60		
32	Krosno	371.923	12.225	30.612 20	43 733 92		7.331 54	51.065 46	29.045 50	48.658 88	1.566 70	2.406 58	
33	Limanowa	563.285	12.501	25.002 —	27.184 86	4.718 16	17.400 —	49.303 02	24.067 —	44.859 38	935 —	4.443 64	
34	Lisko	669.240	13.435	26.870 —	3.400 —		— —	3·400	26 870 —	3.400 —	— —		
35	Lwów	1055.590	21.092	48.319 —	82.286 42	400	5.329 34	88.015 76	39.031 50	84.348 34	9.287 50	3 667 42	
36	Łańcut	1055.700	24.674	34.543 60	9.599 62		— —	9.599 62	34.380 18	9.599 62	163 42		
37	Mielec	888.316	12.636	15.163 20	31.047 63		— —	31.047 63	14.702 40	31 047 63	460 80		
38	Mościska	541.202	13.094	15.712 80	1.726 17		1.586 23	3 312 40	14.814 40	3.312 40	898 40		
39	Myślenice	471.100	14.769	33 970 —	17.204 70		— —	17.204 70	33.622 50	17.204 70	347 50		
40	Nadwórna	406.312	13.265	39.795 —	29.758 55		4 465 92	34.224 47	37.335 50	34.098 89	2.459 50	125 58	
41	Nisko	512.700	11.132	18.203 70	4.617 48		—	4.617 48	10.597 74	4 617 48	7.605 96		
42	Nowy Targ	571.400	14.551	39.860 90	19.683 68		— —	19.683 68	37.818 80	19.683 68	2.042 10		
43	Pilzno	272.894	7.955	13.156 —	16 781 33		— —	16.781 33	12.0·8 20	16.781 33	1.147 80		
44	Podhajce	638.640	16.089	25.742 40	—		— —	— —	22.286 40	— —	3 456 —		
45	Przemyśl	—	15.389	30.778 —	— —		— —	— —	30.018 50	— —	759 50		
46	Przemyślany	738.201	12.363	14.834 20	7.872 05		48 —	7.920 05	12.317 78	7.920 05	2.516 42		
47	Rawa	646.500	17.319	20.782 80	—		— —	— —	18.745 80	— —	2.037 —		
48	Rohatyn	779.700	18.114	37.858 30	44.434 69	402 —	— —	44.836 69	37.051 28	44.836 69	807 02		
49	Ropczyce	592.033	12.796	15.896 40	31.638 36		— —	31 638 36	14 793 20	31.638 36	1.103 20		
50	Rudki	621.455	12.421	19.873 60	12.141 82		— —	12.141 82	18.573 18	12 141 82	1.300 42		
51	Rzeszów	885.400	25.990	51.980 —	55.643 54		— —	55.643 54	51.167 —	55.643 54	813 —		
52	Sambor	494.558	14.261	45.655 20	22 080 81		— —	22.080 81	42.484 80	22 080 81	3.170 40		
53	Sanok	500.735	14.285	34.284 —	24.108 52		— —	24.108 52	32.782 76	24.108 52	1.501 24		
54	Sącz nowy	—	—	—	— —		— —	— —	— —	— —	— —		Pomimo urgensów nie przedł.
55	Skałat	604.500	14.230	17.076 —	11.758 50		— —	11.758 50	12.892 80	11.758 50	4.183 20		
56	Śniatyn	347.800	17.036	26.024 32	— —		— —	— —	18.482 —	—	7.542 32		
57	Sokal	785.100	16.408	20.059 —	27.332 45		4.849 25	32 181 70	18.353 10	32.027 57	1.705 90	154 13	
58	Stanisławów	332.400	18.928	23.690 80	14.980 29		378 51	15.358 80	20.915 80	15.105 87	2.775 —	252 93	
59	Stary Sambor	260.280	8.241	13.185 60	6.770 —		— —	6.770 —	12.216 40	6 770 —	969 20		
60	Stryj okr. Skole	393.100	4.820	15.394 —	10.668 45		— —	10.668 45	14.976 40	10.668 45	417 60		
	„ Stryj	522.000	9.817	15.697 60	15.321 31		— —	15.321 31	14.022 40	15.321 31	1.675 20		
61	Tarnobrzeg	592 273	12.646	21.688 40	4.102 17		— —	6.745 15	15.962 20	6.745 15	5.726 20		
62	Tarnopol	107.500	16.364	16.364 —	69.617 15		2.642 98	69.617 15	13.598 —	69.617 15	2.766 —		
63	Tarnów	691.908	11.979	19.166 40	29.807 16		— —	29.807 16	11.434 20	29.8 7 16	7.732 20		
64	Tłumacz	581.515	20.426	50.889 60	88.854 56		— —	88.854 56	50.889 60	88.854 56	— —		
65	Trembowla	473.500	12.289	14.746 80	9.222 49	400 —	10.215 51	19.838 —	11.867 40	14.372 86	2.879 40	5.465 14	
66	Turka	489.500	12.232	24.464 —	15.961 15		— —	15.961 15	23.502 —	15.961 15	962 —		
67	Wadowice	753.734	17.304	34.608 —	15.313 77		— —	15 313 77	33.947 50	15.313 77	660 50		
68	Wieliczka	822.030	15.688	37.590 20	8.214 30		— —	8.214 30	36.992 42	8.214 30	597 78		
69	Zaleszczyki	887.648	14.175	17.010 —	14.882 97		— —	14.882 97	15. 19 40	14.882 9·	1.590 60		
70	Zbaraż	677.314	11.222	13.923 —	14.601 94		— —	14.882 20	13.238 84	14.882 20	684 16		
71	Złoczów	1430.490	25.581	51.162	— —		280 26	— —	47.353 50	— —	3.808 50		
72	Żółkiew	688.600	13.366	13.366	16.843 78		— —	16.843 78	10.739 75	16.843 78	2.626 25		
73	Żydaczów	483.700	11.165	15.573 60	17.299 —		— —	17.299 —	14.681 30	17.299 —	892 30		
74	Żywiec	456.245	17.582	37.049	32.920 46		44 —	32.964 46	36.533 —	32.964 44	516 —		
	Razem	42,962.569	1,115.540	2,009.960 44	1.340.698 85	17.828 88	99.620 91	1,458.148 64	1,853 972 84	1,331.811 20	155 987 60	26.337 44	

Wynikłości

zamknięć rachunkowych powiatowych funduszów drogowych za r. 1901.

L. porz.	Nazwa powiatu	Drogi gminne.						Drogi powiatowe.					
		Dochody		Wydatki		Zapas kasowy		Dochody		Wydatki		Zapas kasowy	
		K.	g.	K.	g.	K.	g.	K.	g.	K.	g.	K.	g.
1	Biała	70.840	60	56.833	85	14 006	75	78.143	61	27.163	85	50.979	76
2	Bóbrka . . .	61.168	53	60.168	53	1.000		—	—	—	—	—	—
3	Bochnia . . .	106 996	18	106.349	02	647	16	56.202	44	55.257	52	944	92
4	Borohodczany	22.762	10	15.420	97	7.341	13	—	-	—	—	—	—
5	Borszczów . .	35.593	21	32.190	92	3.402	29	39.780	02	39.701	23	78	79
6	Brody	50.343	97	47.356	05	2.987	92	84.296	95	82.826	66	1.470	29
7	Brzesko . . .	93.117	16	88.937	39	4.179	77	31.606	40	31.340	94	265	46
8	Brzeżany . .	69.288	49	69 287	23	1	26	—	—	—	—	—	—
9	Brzozów . . .	45.828	60	38.141	96	7.686	64	27.426	22	24.789	19	2.637	03
10	Buczacz . . .	140.222	17	140.179	32	42	85	15.799	38	13.166	46	2.632	92
11	Chrzanów . .	76.908	50	75 250	96	1.657	54	78.674	67	77.411	13	1.263	54
12	Cieszanów . .	30.400	25	25.221	01	5.179	24	63.392	21	63.392	21	—	—
13	Czortków . .	25.899	90	22.650	47	3.249	43	14.448	78	10.089	19	4.359	59
14	Dąbrowa . .	39.941	25	39.941	25	—	—	33.809	19	33.809	19	—	—
15	Dobromil . .	70.441	23	69 949	06	492	17	—	-	—	—	—	—
16	Dolina . . .	38.810	86	38.087	49	723	37	—	—	—	—	—	—
17	Drohobycz . .	179.063	81	160.366	51	18.697	30	135.931	94	131.405	46	4.526	48
18	Gorlice . . .	104 268	04	104.268	04	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Gródek . . .	61.378	40	61.378	40	—	—	11.052	52	11.052	52	—	—
20	Grybów . . .	16.005	43	15.999	46	5	97	17.080	86	16.943	28	137	58
21	Horodenka . .	45.310	01	29.998	62	15 311	39	9.655	51	8.377	12	1.278	39
22	Husiatyn . .	29.405	66	29.396	90	8	76	42.317	61	42 312	91	4	70
23	Jarosław . . .	363.186	36	359.744	69	3.441	67	59.869	96	59.869	96	—	—
24	Jasło	69.243	18	65.546	47	3.696	71	21.396	32	17.939	82	3.456	50
25	Jaworów . . .	64.932	52	64.091	55	840	97	—	—	—	—	—	—
26	Kałusz . . .	38.662	55	38 662	55	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Kamionka . .	144.110	91	141.136	74	2.974	17	110.217	20	100.053	87	10.163	33
28	Kolbuszowa .	21.885	12	20.999	85	885	27	43.427	57	41.839	84	1.587	73
29	Kołomyja . .	49.080	69	49.024	93	55	76	19.991	86	19.844	78	147	08
30	Kosów	30.963	89	20.022	15	10.941	74	41.462	77	31.861	47	9.601	30
31	Kraków . . .	79.423	08	79.423	08	—	—	12.020	36	11 564	15	456	21
32	Krosno . . .	58.411	47	54.189	76	4.221	71	43.085	36	41.110	35	1.975	01
33	Limanowa . .	61.545	72	46.302	07	15.243	65	16.102	44	16.102	44	—	—
34	Lisko	107.819	27	107.819	27	—	—	29.862	89	28.044	66	1.818	23
35	Lwów	92.274	45	85.481	52	6.792	93	—	—	—	—	—	—
36	Łańcut . . .	83.672	78	83.672	78	—	—	51.243	82	51.243	82	—	—

L. porz.	Nazwa powiatu	Dochody		Wydatki		Zapas kasowy		Dochody		Wydatki		Zapas kasowy	
		K.	h.	K.	h.	K	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.
37	Mielec . . .	78.418	75	67.611	13	10 807	62	22.999	47	22.651	00	348	47
38	Mościska . . .	68.128	66	68.128	66	—	—	17.056	06	17.056	06	—	—
39	Myślenice . .	71.314	74	69.138	72	2.176	02	6.439	46	4.572	51	1.866	95
40	Nadwórna . .	39.705	68	38.814	06	891	62	—	—	—	—	—	—
41	Nisko	80.349	11	79.505	81	843	30	8.922	22	8.922	22	—	—
42	Nowy Targ .	23.286	21	23.108	70	177	51	29.582	29	26.084	52	3.497	77
43	Pilzno	54.838	48	54.838	48	—	—	18.142	56	17.818	01	324	55
44	Podhajce . .	73.876	71	69.974	90	3.901	81	24.028	62	24.028	62	—	—
45	Przemyśl .	86.165	26	86.162	16	3	10	—	—	—	—	—	—
46	Przemyślany .	89.402	16	89.402	16	—	—	24.892	16	24.892	16	—	—
47	Rawa	87.531	45	87.531	45	—	—	68.117	34	68.117	34	—	—
48	Rohatyn . . .	75.618	96	75.618	96	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Ropczyce . .	69.302	09	69.302	09		—	9.540	38	9.540	38	—	—
50	Rudki	27.624	06	19.719	95	7.904	11	20.777	61	13.240	37	7.537	24
51	Rzeszów . . .	102.167	47	101.905	61	261	86	213.958	67	206.098	47	7.860	20
52	Sambor . . .	53.241	31	49.298	20	3.943	11	12.689	14	11.472	72	1.216	42
53	Sanok	69.286	69	69.286	64	—	05	2.913	77	2.913	77	—	—
54	Sącz nowy .	65.741	89	53.979	29	11.762	60	62.958	19	62.958	19	—	—
55	Skałat	74.251	83	74.167	80	84	03	—	—	—	—	—	—
56	Śniatyn . . .	60.054	09	60.054	09	—	—	44.839	63	43.776	57	1.063	06
57	Sokal	42.707	95	42.707	25		70	48.771	38	48.771	38	—	—
58	Stanisławów .	70.583	77	66.130	28	4.453	49	6.799	45	6.510	30	289	15
59	Stary Sambor	10.057	99	7.575	42	2.482	57	24.811	82	19.159	33	5.652	49
60	Stryj . . .	70.639	53	69.802	46	837	07	38 563	03	38.124	72	438	31
61	Tarnobrzeg .	80.330	88	80 330	88	—	—	47.618	63	43.237	48	4.381	15
62	Tarnopol . .	170 991	14	170.991	14	—	—	19.721	31	14.182	23	5.539	08
63	Tarnów . . .	90.690	27	65.902	70	24.787	57	53.652	74	49.663	79	3.988	95
64	Tłumacz . . .	100.813	80	92.974	73	7.839	07	—	—	—	—	—	
65	Trembowla .	68.734	75	68.717	04	17	71	45.008	68	44.956	68	52	—
66	Turka	28.056	63	27.237	21	819	42	6 262	58	6.209	02	53	56
67	Wadowice .	62.726	27	62.726	27	—	—	52.491	07	52.491	07	—	—
68	Weliczka . .	148 671	03	148.670	68	—	35	40.804	87	40.801	94	2	93
69	Zaleszczyki .	98.285	84	98.084	55	201	29	17.610	66	17.365	18	245	48
70	Zbaraż . . .	73.630	19	73 219	29	410	90	—	—	—	—	—	—
71	Złoczów . . .	91.176	83	91.119	—	57	83	47.484	58	47.484	58	—	—
72	Żółkiew . . .	87.480	36	81.085	87	6.394	49	—	—	—	—	—	—
73	Żydaczów . .	21.356	38	21.323	04	33	34	22.399	77	19.978	47	2.421	30
74	Żywiec . . .	42.624	46	42.624	46		-	30 498	61	30 498	61	—	—
	Razem . .	5,389.070	01	5.162.261	95	226.808	06	2,278 655	61	2,132.091	71	146.563	90

Wynikłości

zamknięć rachunkowych powiatowych funduszów drogowych za r. 1902.

L. porz.	Nazwa powiatu	Drogi gminne. Dochody K.	h.	Wydatki K.	h.	Zapas kasowy K.	h.	Drogi powiatowe. Dochody K.	h.	Wydatki K	h.	Zapas kasowy K.	h.
1	Biała	90 865	39	62.887	82	27.977	57	111.294	07	72.445	42	38.848	65
2	Bóbrka . . .	99.736	68	88.507	25	11.229	43	—	—	—	—	—	—
3	Bochnia . . .	74.243	89	74.198	02	45	87	26.653	21	25.743	11	910	10
4	Bohorodczany	26.023	86	18.992	75	7.031	11	—	—	—	—	—	—
5	Borszczów . .	34.832	73	33.540	45	1.292	28	36.971	62	36.137	73	833	89
6	Brody	87.962	73	81.184	20	6.778	53	41.236	99	41.186	55	50	41
7	Brzesko . . .	93.441	35	93.427	37	13	98	44.889	93	38.319	82	6.570	11
8	Brzeżany . .	59.140	74	58.912	92	227	82	—	—	—	—	—	—
9	Brzozów . . .	40.585	81	15.732	82	24.852	99	32.656	67	26.764	33	5.892	34
10	Buczacz . . .	18.447	47	11.743	30	6.704	17	82.913	76	70.925	83	11.987	93
11	Chrzanów . .	99.047	93	98.254	23	793	70	73.059	44	71.079	43	1.980	01
12	Cieszanów . .	24.352	25	24.125	74	226	51	57.321	82	57.321	52	—	30
13	Czortków . .	42.468	28	40.038	55	2.429	73	13.937	04	13.883	10	53	94
14	Dąbrowa . .	42.957	16	41.757	16	1.200	—	33.958	95	33.958	95	—	—
15	Dobromil . .	104.921	63	103.964	42	957	21	—	—	—	—	—	—
16	Dolina . . .	43.789	51	43.521	58	267	93	—	—	—	—	—	—
17	Drohobycz . .	174.339	94	173.597	47	742	47	138.339	40	137.492	58	846	82
18	Gorlice . . .	122 070	73	121.890	73	180	—	—	—	—	—	—	—
19	Gródek . . .	75.090	—	75.090	—	—	—	4.904	03	4.904	03	—	—
20	Grybów . . .	13.545	47	13.466	01	79	46	15.631	45	15.623	85	7	60
21	Horodenka . .	38.508	77	27.638	46	10.870	31	23.379	55	23.379	55	—	—
22	Husiatyn . .	39 190	32	38.466	08	724	24	59.110	42	58.957	67	152	75
23	Jarosław . . .	195.753	31	193.247	61	2.505	70	36.418	58	35.038	94	1.379	64
24	Jasło	54.817	02	48.997	51	5.819	51	19.929	69	15.527	80	4.401	89
25	Jaworów . . .	95.971	34	90.650	05	5.321	29	17.185	19	14.006	17	3.179	02
26	Kałusz . . .	42 338	01	41.488	06	849	95	—	—	—	—	—	—
27	Kamionka . .	187.105	95	180.225	27	6.880	68	105.094	03	96.943	73	8.150	30
28	Kolbuszowa .	15.830	79	15.667	62	163	17	40.625	18	39.607	39	1.017	79
29	Kołomyja . .	61.040	76	60.998	22	42	54	11 762	71	11.759	66	3	05
30	Kosów . . .	37.884	28	37.228	81	655	47	59.814	33	58.751	16	1.063	17
31	Kraków . . .	92.289	43	89.972	33	2.317	10	13.599	04	12.478	95	1.120	09
32	Krosno . . .	46 549	90	46.254	53	295	37	31.214	19	26.742	32	4.471	87
33	Limanowa . .	50.270	65	48.762	81	1.507	84	17.301	40	16.987	93	313	47
34	Lisko	91.836	99	91.836	99	—	—	32.863	43	29.192	72	3.670	71
35	Lwów	139.164	83	136.006	16	3.158	67	—	—	—	—	—	—
36	Łańcut . . .	102.090	—	84.539	78	17.550	22	54.665	22	54.665	22	—	—

L. porz.	Nazwa powiatu	Dochody		Wydatki		Zapas kasowy		Dochody		Wydatki		Zapas kasowy	
		K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.
37	Mielec	78.240	79	75.298	88	2.941	91	17.760	84	15.105	15	2.655	69
38	Mościska	60.772	83	60.772	83	—	—	18.355	98	18.355	98	—	—
39	Myślenice	63.990	54	63.117	75	872	79	5.177	55	2.995	—	2.182	55
40	Nadwórna	36.307	27	34.909	35	1.397	92	—	—	—	—	—	—
41	Nisko	60.940	71	60.940	71	—	—	22.081	29	22.081	29	—	—
42	Nowy Targ	23 857	83	22.083	68	1.774	15	25.323	16	15.475	90	9 847	26
43	Pilzno	38.783	32	34.903	44	3.879	88	14.829	96	12.545	13	2.284	83
44	Podhajce	70.306	38	70.306	38	—	—	24.968	72	24.968	72	—	—
45	Przemyśl	67.185	32	66 690	66	494	66	—	—	—	—	—	—
46	Przemyślany	—	—	—	—	—	—	27.391	92	27.391	92	—	—
47	Rawa	68.448	22	68.448	22	—	—	103 199	40	103.199	40	—	—
48	Rohatyn	57.042	72	51.480	57	5.562	15	—	—	—	—	—	—
49	Ropczyce	47.852	54	47.004	05	848	49	12.550	29	10.303	89	2 246	40
50	Rudki	31.389	69	18.493	14	12.896	55	14.020	64	12.885	04	1.135	60
51	Rzeszów	124.152	72	101.675	05	22.477	67	195.033	03	186.606	12	8.426	91
52	Sambor	63.357	92	58.984	15	4.373	77	11 685	15	7.225	59	4.459	56
53	Sanok	51.770	21	51.757	14	13	07	3.777	21	3.741	66	35	55
54	Sącz nowy	50.845	75	41.088	67	9.757	08	44.946	64	44.946	64	—	—
55	Skałat	72 350	25	72.340	83	9	42	—	—	—	—	—	—
56	Śniatyn	37.575	23	35.211	33	2.363	90	49.810	73	46.881	02	2.929	71
57	Sokal	37.222	23	34.760	80	2.461	43	74.256	38	73.483	97	772	41
58	Stanisławów	80.271	59	78.961	09	1.310	50	3.355	84	3 215	20	140	64
59	Stary Sambor	12.808	43	10.673	51	2.134	92	29.842	64	27.366	44	2.476	20
60	Stryj	82 404	98	82 401	75	3	23	23 571	07	21.394	11	2 176	96
61	Tarnob zeg	82 426	67	82 426	67	—	—	49.258	19	48.065	84	1.192	35
62	Tarnopol	159.406	78	158.619	74	787	04	16.065	08	12.176	61	3.888	47
63	Tarnów	49.142	15	36.284	87	12.857	28	54.001	83	35.785	58	18.216	25
64	Tłumacz	94.051	53	88.854	56	5.196	97	—	—	—	—	—	—
65	Trembowla	59.874	32	59.850	36	23	96	26.679	33	26.565	44	113	89
66	Turka	19.735	17	19.338	08	397	09	5.154	56	4.540	35	614	21
67	Wadowice	105.734	42	105.734	42	—	—	17.926	84	17.242	79	684	05
68	Wiel czka	113.714	33	113 657	30	57	03	36.166	36	36.160	88	5	48
69	Zaleszczyki	45.241	58	44.626	22	615	36	21.964	22	9.331	98	12.632	24
70	Zbaraż	77.594	19	77.594	19	—	—	—	—	—	—	—	—
71	Złoczów	80.500	50	77.395	04	3 105	46	34.292	24	34.292	24	—	—
72	Żółkiew	63.839	14	58.290	73	5.548	41	—	—	—	—	—	—
73	Żydaczów	28.128	89	27.792	32	336	57	36.150	44	26.430	18	9.720	26
74	Żywiec	65.041	04	65.041	04	—	—	39.259	78	39.185	90	73	88
	Razem	5,020.814	08	4,764.622	60	256.191	48	2.295.588	62	2,109.771	42	185.817	20

Zestawienie

klasyfikacyjne uczniów szkoły praktycznej konduktorów drogowych za rok szkolny 1903–1904 i praktyki letniej za rok 1903.

Numer lokacyi egzaminu kursowego	Nazwisko, imię i rok urodzenia ucznia		Rok szkolny 1903—4 klasa III. Nauka zimowa: Ostateczna ilość punktów egzam. kursowego	Nauka zimowa: Ogólny wynik egzaminu kursowego	Roboty drogowe, do których przydzielono ucznia na praktykę letnią	Ogólny wynik praktyki letniej w roku 1903 klasa II.	Uwagi
1	**Dąbrowski Apolinary**	1881	457	bardzo dobry	Zamianowany pełniącym obowiązki konduktora dróg krajowych w Mielcu do L. W. 33871/04	bardzo dobry	
2	**Szczerban Aleksander**	1877	432	bardzo dobry	do biura Oddziału techniczno drogowego, następnie na zastępstwo konduktora dr. kr. w Nowym Sączu.	dobry	
3	**Goebel Zbigniew**	1876	399	bardzo dobry	do Wydziału powiatowego w Gródku skutkiem zamianowania go tamże konduktorem drogowym.	dobry	
4	**Flisowski Franciszek**	1876	393	bardzo dobry	do Wydziału powiatowego w Kosowie.	dobry	
5	**Stachyra Ignacy**	1882	392	bardzo dobry	do inżyniera dróg krajowych okręgu lwowskiego.	dobry	
6	**Gedrojć Tadeusz**	1880	386	bardzo dobry	do Wydziału powiatowego w Myślenicach.	dobry	
7	**Grzybowski Wojciech**	1883	378	bardzo dobry	do inżyniera dróg krajowych okręgu stanisławowskiego.	dobry	
8	**Kwieciński Władysław**	1877	357	dobry	do Wydziału powiatowego w Nisku.	dobry	
9-10	**Klapa Karol**	1877	350	dobry	do biura Oddziału techniczno drogowego, następnie do budowy drogi subwencyonowanej Rohatyn- Potok-Czercze w powiecie Ronatyńskim.	bardzo dobry	
	Mikusiński Felicyan	1884	350	dobry	do trasy dróg w powiecie Dobromilskim.	dobry	
11	**Brąglewicz Franciszek**	1881	333	dobry	na budowy drogi powiatowej Kosów-Jasienów górny.	dobry	
12-13	**Duszyński Karol**	1883	324	dobry	do inżyniera drog krajowych w okręgu jarosławskim.	dobry	
	Janusz Aleksander	1877	324	dobry	do Magistratu król. woln. miasta Rzeszowa.	dobry	
14	**Bichałowicz Władysław**	1886	319	dobry	do inżyniera dróg krajowych okręgu lwowskiego.	dobry	
15	**Gostomski Mieczysław**	1872	305	dobry	do Wydziału powiatowego w Mościskach.	dobry	
16	**Osiński Adam**	1883	299	dostateczny	do inżyniera dróg krajowych okręgu jarosławskiego.	dobry	
17	**Schmidt Paweł**	1882	284	dostateczny	do Wydziału powiatowego w Chrzanowie.	dobry	
18	**Simon Gustaw**	1883	277	dostateczny	do Magistratu król. woln. stoł. miasta Krakowa.	dobry	Jako stypendysta tegoż Wydziału.
19	**Gliszczyński Stanisław**	1881	269	dostateczny	do inżyniera dróg krajowych okręgu Rzeszowskiego.	dobry	
20	**Smerecki Antoni**	1881	262	dostateczny	do Wydziału powiatowego w Bzezowie.	dostateczny	
21	**Dubik Adam**	1872	252	dostateczny	do Wydziału powiatowego w Lisku.	dobry	
22	**Krakowski Felicyan**	1875	z powodu słabości nie klasyfikowany, natomiast do L.W 36381/04 pozwolono mu zdawać egz. kurs. w terminie późniejszym.		do pomocy kierownikowi Szkoły kond. drog. następnie do Wydz. powiatowego w Śniatynie a to do L. W. 62910/04.	dobry	

Wy-

stanu funduszów pro praeterito budowy dróg

Liczba porz.	Fundusz pro praeterito budowy drogi	Administruje c. k. Starostwo w	Z należytości czynnych z końcem r 1901 wykazanych w kwocie K.	g.	odpisano kwotę K.	g.	Wynikłości Aktywne Należytości czynne od stron konkurencyjnych K.	g.
1	kraj. Lwów-Rohatyn . .	Bóbrce	10.666	57	—	—	10.646	57
2	pow. Tarnopol-Brody . .	Tarnopolu	20.933	54	20.923	54	20.933	54
3	kraj. Brzeżany-Podwołoczyska		24.429	52	1.556	42	23.339	34
4	„ „ Tarnopol .		91	59	—	—	91	59
5	„ Strussów-Buczacz . .		24 172	18	—	—	23 965	
6	„ Jarosław-Bełzec . .	Jarosławiu		—		—	—	—
7	pow Grzymałów-Skałat-Smykowce	Skałacie	55.227	89	10.059	70	54.208	03
8	Drogi obwodowe byłego obwodu nowosądeckiego .	Limanowej	31	85	—	—	31	85
		Razem .	135.553	14	32.539	66	133.216	92

kaz

krajowych i powiatowych z końcem roku 1902

z końcem roku 1902 z braku rachunków za rok 1903.

Aktywa		Pasywa	Z porównania okazuje się		Uwagi
Zapas kasowy gotówką i efektami	razem	Należytości bierne od stron konkurencyjnych	Zwyżka	Niedobór	
K. g.	K. g.	K. g.	K. g.	K. g.	
2.948 76	13.595 33	10.578 65	3 016 68	—	(LW. 107.670 03 i 17.352 04)
2 04	20.935 58	19.626 17	1.309 41	—	
1.810 39	25.149 73	39.549 42	— —	14.399 69	(LW. 57.303 03)
506 50	598 09	— —	598 09	—	
806 54	24.772 54	45.432 62	— —	20.660 08	
— —	— —	8.841 90	— —	8.84 90	Jak w roku 1901
3.356 86	57.564 89	61.421 59	— —	3.856 70	(LW. 44.296 03)
— —	31 85	— —	31 85	—	Jak w roku 1901.
9.431 09	142.648 01	185.450 35	4.956 03	47.758 37	
				42.802 34	

WYKAZ

kredytów zezwolonych **na rok 1903** ze skarbu państwa na budowę dróg krajowych, powiatowych i gminnych.

Licz. porz.	Nazwa drogi	Powiat, w którym droga jest położona	Długość drogi w klm.	Zezwolono zasiłek państwowy	Zezwolono kredyt do r. 1902	Zezwolono kredyt na r. 1903	UWAGA
				w walucie koronowej			
	I. Budowy wykonane przez c. k. Rząd						
1	Droga Żurawno-Knihinicze i most na Dniestrze	Rohatyn i Żydaczów	21.780	310.400	270.000	20.000	Budowa na ukończeniu
2	Droga Iskań-Bircza	Dobromil i Przemyśl	16.680	100.800	30.000	20.000	„ nie rozpoczęta
3	Droga między Mikołajowem a Krynicą	Żydaczów	—	239.000	40.000	80.000	„ „ „
	II. Przyznane lub udzielone zasiłki na budowę dróg powiatowych lub gminnych.						
4	Tryna-Dąbrowica	Żółkiew	4.200	12.000	—	12.000	koszta 24.000 K.
5	Okopy-Hruszów	Jaworów	4.000	20.000	—	5.000	„ 38.900 „
6	Wadowice-Jawiszowice (Gutsau)	Wadowice i Biała	16.676	70.000	—	15.000	„ 355.000 „
7	Mokrzyska-Biskupice	Brzesko	26.000	20.000	5.000	5.000	„ 55.000 „
8	Podliski małe, Jaryczów nowy-Żelechów wielki	Lwów i Złoczów	24.971	203.000	90.000	20.000	„ 275.000 „
9	Błożowa-Rzeszów	Rzeszów	9.118	30.000	20.000	10.000	„ 96.000 „
10	Busk-Żelechów	Kamionka strum.	9.142	113.200	80.000	20.000	„ 139.000 „
11	Jaworów-Niemirów-Rawa ruska	Jaworów i Rawa ruska	37.975	240.000	170.000	60.000	„ 488.000 „
	Razem . . .		170.542	1,364.400	705.000	267.000	

L. W. 63045|1904.

SPRAWOZDANIE

z czynności

Departamentu IV. Wydziału krajowego

w sprawach kolejowych

za czas od 1. grudnia 1902 do 31. grudnia 1903.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

TREŚĆ

I. Koleje lokalne będące w ruchu.

1. Ustalenie kapitałów budowy . . . . . .
2. Wyniki eksploatacyjne za rok 1902 i 1903 3

II. Koleje lokalne będące w budowie w okresie sprawodawczym.

3. Przedłużenie kolei lokalnej Piła—Jaworzno 12
4. Kolej lokalna Przeworsk—Bachórz—Dynów 12
5. » » Janów—Jaworów 13
6. » » Nowy Targ—Sucha hora 13

III. Projektowane koleje lokalne.

7. Kolej lokalna Tarnów—Szczucin 13
8. » » Lwów—Podhajce 14
9. » » Tarnopol—Zbaraż 15
10. » » Podgórze—Myślenice—Lubień 15
11. » » Nowy Sącz—Szczawina 16
11. » » Borysław—Stebnik 16
12. » » Lwów—Stojanów 16
13. » » Kołomyja—Kosów—Kuty 16
14. Dalsze zgłoszone projekta 16

IV. Krajowy fundusz kolejowy.

15. Obciążenie 17
16. Zasoby 18
17. Plan finansowy dalszej akcyi 19

V. Fundusz dyspozycyjny dla studyów przedwstępnych.

18. Umotywowanie potrzeby 20

VI. Uchwały ogólnego znaczenia.

19. Uchwała przyjmująca poprzednie sprawozdanie 21
20. Otwarcie ruchu publicznego na kolei Tłumacz—Pałahicze 22
21. Opalenie lokomotyw ropą 22
22. Otwarcie stacyi towarowej w Zarwanicy 24
23. Zakupno biletów jazdy przez urlopników 24
24. Szybsza komunikacya między Krakowem a Zakopanem 24
25. Brak wozów przy pociągach osobowych, zaprowadzenie IV. klasy i zniżenie ceny jazdy 24

VII. Działalność biura kolejowego pod względem komercyalnym i taryfowym . 27
VIII. Wniosek Wydziału krajowego 27

I. Koleje lokalne będące w ruchu.

1. Ustalenie kapitałów budowy

W sprawie ustalenia kapitałów zakładowych kolei lokalnych Trzebinia-Skawce, Delatyn-Kołomyja-Stefanówka i Piła-Jaworzno i pokrycia zwiększonych kosztów budowy tych kolei powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 20. października 1903 następujące uchwały:

»*1. Sejm upoważnia Wydział krajowy do podwyższenia imieniem kraju udzielonej uchwałami sejmowemi z dnia 8. lutego 1895 i z dnia 15. lutego 1897 kolei lokalnej Trzebinia-Skawce gwarancyi dochodów o tę kwotę, która potrzebną jest do oprocentowania po cztery od sta (4%), opłacania bankowego dodatku administracyjnego i prawidłowego umorzenia najdalej do końca r. 1968 pożyczki, którą Towarzystwo akcyjne tej kolei zaciągnie w imiennej sumie nie wyższej niż 720.000 koron na pokrycie zwiększonych kosztów budowy, a która wpisana będzie w księdze kolejowej na karcie ciężarów na drugiem miejscu t. j. po pożyczce pierwszeństwa w sumie 3.320.000 K.*

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do podwyższenia imieniem kraju udzielonej uchwałami sejmowemi z dnia 8. lutego 1895 i z dnia 8. lutego 1896 kolei lokalnej Delatyn-Kołomyja-Stefanówka gwarancyi dochodów o tę kwotę, która potrzebną jest do oprocentowania po cztery od sta (4%), opłacania bankowego dodatku administracyjnego i prawidłowego umorzenia najdalej do końca r. 1968 pożyczki, którą Towarzystwo akcyjne tej kolei zaciągnie w imiennej sumie nie wyższej niż 900.000 koron na pokrycie zwiększonych kosztów budowy, a która wpisaną będzie w księdze kolejowej na karcie ciężarów na drugiem miejscu t. j. po pożyczce pierwszeństwa w sumie 5.200.000 K.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do podwyższenia imieniem kraju udzielonej uchwałami sejmowemi z dnia 8. lutego 1895 i z dnia 8. lutego 1896 kolei lokalnej Piła-Jaworzno gwarancyi dochodów o tę kwotę, która jest potrzebną do oprocentowania po cztery od sta (4%), opłacania bankowego dodatku administracyjnego i prawidłowego umorzenia najdalej do końca r. 1968 pożyczki, którą Towarzystwo tej kolei zaciągnie w imiennej sumie nie wyższej niż 330.000 koron na pokrycie zwiększonych kosztów budowy, a która wpisaną będzie w księdze kolejowej na karcie ciężarów na drugiem miejscu t. j. po pożyczce pierwszeństwa w sumie 928.000 K.

4. Warunki zaciągnięcia tych pożyczek i ich zrealizowania jak również warunki przyznania tych zwiększonych gwarancyi dochodów ustanowi Wydział krajowy.«

Uchwały te zatwierdzone zostały najwyższem postanowieniem z dnia 30. kwietnia 1904, o ile dotyczą stałego obciążenia kraju.

Uchwały walnych zgromadzeń Towarzystw akcyjnych tych trzech kolei, mające na celu przeprowadzenie rzeczonych powiększeń kapitałów nie uzyskały jeszcze zatwierdzenia rządowego; z tego też powodu nie mogły być dotychczas zaciągnięte pożyczki zezwolone przez Wysoki Sejm powyższemi uchwałami.

2. Wyniki eksploatacyjne za lata 1902 i 1903.

W ostatniem naszem sprawozdaniu w sprawach kolejowych za czas do 1. grudnia 1902 przedstawione były ostateczne wyniki eksploatacyjne za rok 1901. Obecnie jesteśmy w możności podać do wiadomości Wysokiego Sejmu rezultaty prowadzenia ruchu na kolejach lokalnych popar-

tych przez kraj na podstawie ustawy krajowej z dnia 17. lipca 1893. Dz. u. kr. Nr. 42 za lata 1902 i 1903.

Wyniki te są coraz pomyślniejsze i stwierdzają dodatnio pożyteczność podjętej przez kraj akcyi popierania budowy kolei niższorzędnych.

Załączona tablica I. (str. 5.) przedstawia koszta budowy pojedyńczych kolei i stosunek udziałów kraju, państwa i interesentów miejscowych.

W tablicy II. (str. 6 i 7.) uwidoczniono szczegółowo cyfry dochodów i wydatków, w tablicy III. (str. 8 i 9.) daty statystyczne dotyczące ruchu i wyników eksplotacyjnych, a w tablicy IV. (str. 10 i 11.) użycie nadwyżek dochodów.

Wszystkie powyższe daty zestawiono porównawczo za trzy ostatnie lata rachunkowe 1901, 1902 i 1903.

Z powyższych zestawień wynika, że dochody kolei lokalnych zwiększają się a wydatki eksploatacyjne nie są zbyt wysokie. Na kolei lokalnej Delatyn-Kołomyja-Stefanówka i Chabówka-Zakopane stosunek procentowy wydatków do dochodów jest względnie wysoki, wywołany jest jednak wymianą progów i innemi koniecznemi robotami konserwacyi toru. Nadto na kolei żelaznej Chabówka-Zakopane głównie należy podtrzymywać ruch osobowy, co wywołuje większe koszta eksplotacyi.

Prowadzący ruch na naszych kolejach lokalnych c. k. Zarząd kolei państwowych poczynił w dobrze zrozumiałym interesie kolei lokalnych w latach 1902 i 1903 zarządzenia celem obniżenia kosztów eksplotacyi, przy czem doszedł w rzeczywistości do korzystnych rezultatów.

W tablicy IV. rubryka 5 i 6 przedstawiono stosunek procentowy ogólnych dochodów do całego kapitału budowy i do udziału kraju w tym kapitale budowy. W r. 1903 wynosiły dochody w stosunku do całego kapitału budowy

na kolei	Trzebinia-Skawce	5·58%
„ „	Łupków-Cisna	3·70%
„ „	Borki w.-Grzymałów	3·43%
„ „	Chabówka-Zakopane	2·26%
„ „	Piła-Jaworzno	1·30%
„ „	Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	0·85%

W roku 1903 pokryły dochody kolejowe w zupełności raty pożyczki pierwszeństwa kolei lokalnej Borki w. Grzymałów, Trzebinia-Skawce i Chabówka-Zakopane, a nadto przyniosły dywidendy od akcyi pierwszeństwa kolei Trzebinia-Skawce w wysokości po 16 koron od akcyi t. j. po 4% i od emitowanych akcyi zakładowych tej kolei w tej samej wysokości; akcye pierwszeństwa kolei Chabówka-Zakopane dały dywidendę w wysokości po 14½ koron od akcyi t. j. po 3·625%.

Kolej Łupków-Cisna wykazuje za r. 1903 czysty dochód w kwocie 57.139·42 koron wystarczający na umorzenie 111 sztuk akcyi pierwszeństwa nominalnej wartości 44.400 koron. Reszta czystego zysku użyta będzie stosownie do uchwał walnego zgromadzenia, które się odbędzie w jesieni bieżącego roku, na dywidendę od akcyi pierwszeństwa i wyposażenie funduszu rezerwowego.

Poprawa stosunków na kolei lokalnej Piła-Jaworzno spowodowana wybudowaniem przedłużenia linii do kopalni węgla gwarectwa jaworznickiego jest znaczna tak, że spodziewać się można, iż dochody pokryją już w r. 1904 anuitety pożyczki bieżącej i pewną część raty pożyczki pierwszeństwa.

Co do kolei lokalnej Delatyn Kołomyja-Stefanówka możemy tylko powiedzieć, że jakkolwiek rozwój ruchu na niej się poprawia, jednak postęp w tej mierze jest jeszcze bardzo powolny. Wydatki prowadzenia ruchu zapewne już w najbliższym roku będą mogły być w znacznej mierze zredukowane.

Zestawienie

kosztów budowy kolei lokalnych, będących w ruchu, popartych przez kraj na podstawie ustawy krajowej z dnia 17. lipca 1893 Dz. u. k. Nr. 42 i stosunku udziałów w kapitale budowy.

Nazwa kolei lokalnej	Dzień otwarcia ruchu	Długość budowlana linii	Kapitał zakładowy	Kapitał budowy na 1 kilometr	Udział w kapitale budowy											
					kraju			państwa		interesentów lokalnych			kraju	państwa	interesentów miejscowych	
					pożyczka pierwszeństwa gwarantowana przez kraj	w akcyach pierwszeństwa	w akcyach zakładowych	w akcyach pierwszeństwa	w akcyach zakładowych	w akcyach pierwszeństwa	w akcyach zakładowych	w funduszu bezzwrotnym				
		Km.	w koronach										procentowo			
Borki wielkie-Grzymałów	12/8 1897	32.638	1.800.000	55,150	1,200,000	—	—	—	420.000	—	180.000	—	66·67%	23·33%	10·00%	
Łupków-Cisna	22/1 1898	24.941	1,580.000	63,349	—	1,050.000	—	—	—	60.000	470.000	—	66·46%	—	33·65%	
Trzebinia-Skawce	15/8 1899	59.783	6.928.800	115,900	a) 3,320 000 b) 720.000	266 000	—	—	1,148.800	634.000	840.000	—	62·13%	16·59%	21·27%	
Chabówka-Zakopane	25/10 1899	43.284	5,800.000	133.999	2,260.000	—	—	470,000	2,600.000	470.000	—	—	39·00%	52·80%	8·20%	
Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	18/10 1899	111.977	9.184.000	82,017	a) 5,200.000 b) 900.000	—	—	—	1,214.800	—	1,869.200	—	66·42%	13·23%	20·35%	
Piła-Jaworzno	27/10 1900	25.087	1,909.000	76.091	a) 928.000 b) 330.000	—	—	—	364.800	—	257.200	29.000	65·89%	19·91%	15·00%	
Razem		297.710	27,201.800	91.370	14,858.000	1,316.000	—	470,000	5,748.400	1,164.000	3,616.400	29.000	59·46%	22·86%	17·68%	
					16,174.000			6,218.400		4,809.400						

Ponadto przyczynił się kraj do budowy c. k. kolei państwowych Chodorów-Podwysokie i Przeworsk-Rozwadów bezzwrotnym dodatkiem w wysokości 2,500.000 koron, oraz przejął akcye zakładowe kolei lokalnej Kraków-Kocmyrzów nominalnej wartości 200.000 koron, a kolei lokalnej Lwów-Jaworów nominalnej wartości 300.000 koron.

Tablica Nr. II.

Wyniki eks-

kolei lokalnych, popartych przez kraj na podstawie

Nazwa kolei lokalnej	Rok	1	2	3	4	5	6	7
		Dochody z przewozu						
		osób cywilnych	osób wojskowych	pakunków	towarów pośpiesznych	towarów zwykłych	Razem (rub. 1—5)	Dochody różne
		Korony						
Borki wielkie-Grzymałów	1901	28.524·38	444·91	383·98	4.700·47	86.218·85	120.272·59	1.687·—
	1902	29.225·17	698·60	359·55	5.794·47	86·009·39	122.087·18	1.160·55
	1903	30.444·79	712·59	373·98	4.868·69	94.584·67	130.884·72	3.595·91
Łupków—Cisna	1901	4.713·62	15·97	108·85	255·67	71.945·09	77 039·20	184·88
	1902	5.215·17	4·26	159·30	381·27	84.667·11	90.427·11	761·10
	1903	6.324·29	22·64	190·18	588·69	104.291·41	111.417·21	757·38
Trzebinia-Skawce	1901	34.730·62	777·54	347·16	1.073·29	290.322·10	327.250·71	6.572·79
	1902	34.788·73	906·52	381·03	2.037·99	302.584·13	340.698·40	32.855·59
	1903	34.620·37	782·25	326·28	2.644·91	520.206·47	558.580·28	35.344·35
Chabówka-Zakopane	1901	138.286·70	3.595·02	9.082·53	10.660·18	114.741·98	276.366·41	5.890·80
	1902	140.642·55	4.012·21	9.415·97	14.906·38	112.930·13	281.907·24	2.358 54
	1903	144 106 55	4.512·32	9.839·07	16.129·26	133.578·78	308.165·98	9.061 03
Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	1901	108·053·97	10.538·40	1.936·98	13.617·12	252.723·71	386·870·18	25.549·50
	1902	115.009·02	14.840·79	1.906·53	17.570·06	272.187·89	421.514 29	10.403·32
	1903	122.702·18	9.312·98	1.954·59	15.847·55	363.991·74	513.809·04	3.994·15
Piła-Jaworzno	1901	2.913·14	25·94	7·34	63 81	22.358·80	25.369·03	37·06
	1902	2.498·38	28·90	11 21	157·69	32.188·97	34.885·15	8.157·70
	1903	6.062·26	47·83	38·58	285·19	80 238·84	86.672·70	7.528 64
Kraków-Kocmyrzów	1901	21.235·54	480·09	175·14	977·38	77.484·92	100.353·07	2.150·06
	1902	22 385·81	647·84	150·72	3.211·08	75.142·48	101.537·93	2.166·22
	1803	24.703·58	778·06	180·22	2.959·58	73·891·36	102.512·80	2.148·10

ploatacyjne

ustawy kraj. z dnia 17. lipca 1893 Dz. u. kr. Nr. 42.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	Wydatki							W porównaniu rubr. 8 i 15	
Suma dochodów (rub. 6 i 7)	Zarząd ogólny	Nadzór i konserwacya	Obsługa ruchu i spraw komercyalnych	Obsługa parowozów i warsztaty	Razem (rubryka 9—12)	Wydatki różne	Suma wydatków (rub. 13 i 14)	Nadwyżka	Niedobór
Korony									
121.959·59	3.394·24	21.714·70	14 264·45	31.905·59	71.278·98	10.591·82	81.870·80	40.088·79	—
123.247·73	2.873·31	18.102·66	12.968·06	25.825·38	59.769·41	17.905·21	77.674·62	45.573·11	—
134.480·63	2.533·90	18.159·06	12.471·10	20.047·86	53.211·92	20.517·73	73 729·65	60.750·98	—
77.224·08	2.403·23	20.535·26	13.060·74	14.468·59	50.467·82	5.738·39	56.206·21	21.017·87	—
91 188·21	2.123·14	15.493·16	14.181 14	12.788·69	44.586·13	5.571·83	50.157·96	41.030·25	—
112.174·59	1.865·55	15.931 04	6.392·02	14.987·92	39.176·53	15.858·64	55.035·17	57.139·42	—
333·823·50	8.896·62	53.690·76	63.653.70	60.588·15	186.829·23	46.562·07	233.391·30	100.432·20	—
373.553·99	8.183·16	52·434·10	52 703 15	58.526·12	171.846·53	40.462·53	212.309·06	161.244·93	—
593.924·63	10.059·12	82·322 92	50.056·15	68.803·50	211.241·69	77.080·44	288.322·13	305.602·50	—
252.257·21	7.143·85	54.750·53	39.030·95	49.095·66	150.020·99	22.251·60	172.272·59	109.984·62	—
284.265·78	5.767·49	35.894·84	34.636·20	44·819·01	121.117·54	19,512·52	140.630·06	143.635·72	—
317.227·01	6.960·61	63.572·23	35.352·23	40.287·39	146.172·46	45.678·17	191.850·63	125.376·38	—
412.419·68	13.935·66	124.195·43	43.393·39	106.497·97	288.022·45	69.528·—	357.550·45	54.869·23	—
431.917·61	14.473·46	150.812·46	35.400·58	103.256·18	303.942·68	75.806·11	379.748·79	52.168·82	—
517.803·19	18.155·98	225.902·82	39.568·86	97.647·93	381.275·59	58.438 02	439.713·61	78·089·58	—
25.406·09	1.565·91	12.488·58	7.866·45	10.963·60	32.884·54	7.215·46	40.100·—	—	14.693·91
43.042·85	1.370·84	10.268 96	5.996·57	11.151·56	28.787·93	13.853·35	42 641·28	401·57	—
94.201·34	2.086 44	13·885 13	9.697·62	18.146·13	43.815·32	25.525·70	69.341·02	24.860 32	—
102.503·13	3.376·24	11.399·51	21.866·26	34.259·37	70.901·38	8.702·90	79.604·28	22.898·85	—
103.704·15	3.229·08	13·388·33	20.389·17	30 803·95	67.810·53	12.215·68	80.026·21	23.677·94	—
104.660·90	3.541·98	18.712·48	23.882·87	28.244 21	74.381·54	20.510·93	94.892·47	10.997·08	—

Tablica Nr. III.

Daty sta

dotyczące ruchu i wyników eksploatacyjnych kolei lokal

Nazwa kolei lokalnej	Długość eksploatacyjna	Przewieziono osób						Przewieziono to		
		ogółem	na 1 km	ogółem	na 1 km	ogółem	na 1 km	ogółem	na 1 km	ogółem
		w r. 1901		w r. 1902		w r. 1903		w r. 1901		w r.
Borki wielkie-Grzymałów	33	33.083	1.015	31.319	949	37.393	1.133	26.419	810	28.652
Łupków-Cisna	25	6 758	271	7.539	302	8.650	346	21.822	875	28.583
Trzebinia-Skawce	60	51.542	862	51.791	866	54.514	906	296.705	4.962	184.715
Chabówka-Zakopane	43	122.533	2.830	131.137	3.030	134.609	3.130	29.442	680	37.435
Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	112	189.143	1.689	120.978	1.081	100.464	897	42.268	377	55.557
Piła-Jaworzno	21 od 5/8 1903 26	8.484	398	7.098	332	14.438	628	31.935	1.500	74.094

tystyczne

nych, których zarząd jest w krajowem biurze kolejowem.

warów w tonnach			Dochody na 1 klm.			Wydatki na 1 km.			Stosunek procentowy wydatków do dochodów w roku		
na 1 km	ogółem	na 1 km	w koronach						1901	1902	1903
1902	w r. 1903		w r. 1901	w r. 1902	w r. 1903	w r. 1901	w r. 1902	w r. 1903			
869	31.386	951	3.741	3.735	4.075	2.511	2.354	2 234	67·12%	63 02%	54 82%
1.143	32.357	1 294	3.137	3.675	4.486	2.254	2 006	2 201	71·82%	55·00%	49 06%
3.078	326.098	5.435	5.582	6.226	9.899	3.904	3.538	4.805	69·94%	56·83%	48·54%
871	50.057	1.164	6.518	6 611	7.377	3.978	3 270	4.461	61 03%	49·47%	60·40%
496	67.894	606	3.682	3.856	4.623	3.192	3.391	3.926	86·70%	87·92%	84·91%
3.528	111.572	4.880	1.193	2.050	4.096	1.884	2.030	3.015	157·92%	99·06%	73·60%

Tablica Nr. IV.

Zesta

użycia dochodów

popartych przez kraj na podstawie ustawy

Nazwa kolei lokalnej	Rok	1	2	3	4	5	6	7	8
		Dochody kolei lokalnych						Użycie	
		Pozostałość z roku poprzedniego	Nadwyżka eksploatacyjna (tabl. II. rubr. 16)	Inne dochody (odsetki i t. p. [5])	Suma dochodów (rubr. 1. 2. 3)	w stosunku do całego kapitału zakładowego	w stosunku do udziału kraju	pokrycie niedoborów z lat poprzednich	raty pożyczek pierwszeństwa przez kraj gwarantowanych
		k o r o n y						k	
Borki wielkie-Grzymałów	1901	—	40.088·79	447·58	40.536·37	2·25%	3·378%	—	40.536·37
	1902	—	45.573·11	1195·54	46.768·65	2·60%	3·9%	—	46.768·65
	1903	—	60.750·98	1.014·95	61.795·93	3·43%	5·15%	—	50.665·93
Łupków-Cisna	1901	—	21.017·87	—	21.017·87	1·33%	2·00%	21.017·87	—
	1902	—	41.030·25	267·43	41.297·68	2·61%	3·93%	21.854·09	—
	1903	243·59	57.139·42	1.151·10	58.534·11	3·70%	5·57%	—	—
Trzebinia-Skawce	1901	—	100.43·.·20	1.270·37	101.7 2·57	1·47%	2·36%	—	101.702·57
	1902	—	161.244·93	171·18	161.416·11	2·33%	3·74%	[2] 15.621·62	140.668·71
	1903	—	305.602·50	[4] 80. 30 44	386.432·94	5·58%	8·97%	[2] 36.580·10 78·710.23	140·660·52
Chabówka-Zakopane	1901	—	109.984·62	—	109.984·62	1·88%	4·86%	—	96.097·47
	1902	12.120·12	143.635·72	—	155.755.84	2·68%	6·89%	—	97.78 ·53
	1903	5.132·29	125.376·38	819.03	131.327·70	2·26%	5·81%	—	95.499·90
Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	1901	—	54.869·23	—	54.869·23	0·59%	0·90%	[3] 54·869·23	—
	1902	—	52.168·82	484·42	52 653·24	0·57%	0·86%	[3] 52.168 82	484·42
	1903	—	78.089·58	316·98	78·406·56	0·85%	1·29%	[3] 78.089·58	—
Piła-Jaworzno	1901	—	—	88·66	88·66	—	—	88·66	—
	1901	—	401.57	—	401·57	0·02%	0·03%	401·57	—
	1903	—	24.860·32	—	24.860·32	1·30%	1·98%	21.205·54	—

wienie

kolei lokalnych

krajowej z 17. lipca r. 1893 Dz. u. kr. Nr. 42.

9	10	11	12	13	14	15	16	17
nadwyżki dochodów								
Umorzenie akcyi pierwszeństwa	oprocentowanie akcyi pierwszeństwa	umorzenie akcyi zakładowych	oprocentowanie akcyi zakładowych	inne przeznaczenie (odsetki i t. p. [6])	wyposażenie funduszu rezerwowego	przeniesienie na rachunek roku następnego	z końcem roku niepokryty niedobór eksploatacyjny	Uwaga
o r o n y								
—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	11.090·00	—	—	
—		—	—	—	—	—	21.854·09	
[4]) 19.200·00		—	—	—	—	243·59	—	
[5]) 58.534·11		—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	5.125·78	—	—	
—	36.000	—	67.200	—	27.262·09	—	—	
—	—	—	—	1.767·03	—	12.120·12	—	
—	37.600·00	—	—	14.364·94	872·08	5.132·29	—	
—	34.075·00	—	—	—	716·56	1.036·24	—	
—	—	—	—	—	—	—	276.134·15	
—	—	—	—	—	—	—	223.965·33	
—	—	—	—	316·93	—	—	145.875·75	
—	—	—	—	—	—	—	20.781·79	
—	—	—	—	825·32	—	—	21.205·54	
—	—	—		3.654·78	—	—	—	

[1]) Kwota 78.710·23 K. wynik z obrachunku kartelowego z r. 1900/1901.

[2]) Zwrot funduszowi kolejowemu z tytułu tymczasowych zaliczek gwarancyjnych w kwocie 78.710·23 K. z tytułu definitywnych zaliczek gwarancyjnych 36.580·10 K.

[3]) Pokrycie części kosztów odbudowy szlaku kolejowego, zniszczonego powodzią w r. 1900 w kwocie 176.229·88 K.

[4]) Plan umorzenia akcyi pierwszeństwa nie jest dotychczas zatwierdzony przez c. k. Rząd — kwoty odnośne zarezerwowano na umorzenie i oprocentowanie akcyi pierwszeństwa i wyposażenie funduszu rezerwowego.

[5]) Rubryka dochodów „Inne dochody“ zawiera prócz jedynego wypadku, o którym wyżej pod [1]) jest mowa, wyłącznie czynne odsetki od funduszów Towarzystw.

[6]) Rubryka wydatków „Inne przeznaczenie“ mieści w sobie odsetki bierne, przyczem się zaznacza, że odnośna pozycya w rachunku kolei żelaznej Chabówka - Zakopane za r. 1902 z tego powodu jest tak wysoka, ponieważ mieszczą się w niej odsetki zwłoki zapłacone fabryce w Witkowicach.

II. Koleje lokalne będące w budowie w okresie sprawozdawczym.

3. Przedłużenie kolei lokalnej Piła-Jaworzno

Budowa przedłużenia kolei lokalnej Piła-Jaworzno ukończoną została w lipcu 1903.

Otwarcie ruchu na tem przedłużeniu nastąpiło dnia 5-go sierpnia 1903.

Z chwilą oddania nowej stacyi Jaworzno miasto dla powszechnego użytku zniesioną została dotychczasowa końcowa stacya Jaworzno, położona w gminie Jeleń.

Obrachunek z przedsiębiorstwem budowy Edward Uderski w Krakowie został już okończony.

Ostateczny odbiór robót — po jednorocznej gwarancyi — jakoteż kolaudacya państwowa odbędą się w miesiącu lipcu b. r.

4. Kolej lok. Przeworsk-Bachórz-Dynów

W sprawie powiększenia kapitału budowy kolei lokalnej Przeworsk-Bachórz-Dynów i przedłużenia linii około 3 kilometry powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. września 1903 następujące uchwały

„1. Sejm uznaje za użyteczną i potrzebną budowę przedłużenia kolei lokalnej Przeworsk-Bachórz (Dynów) o około 3 kilometry z końcową stacyą na południe po za miastem Dynów.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do podwyższenia imieniem kraju udzielonej uchwałą Rady Wydziału krajowego z dnia 30. marca 1900 r. L. 17.304 z mocy uchwały sejmowej z dnia 30. grudnia 1899 r. — kolei lokalnej Przeworsk-Bachórz (Dynów) gwarancyi dochodów o tę kwotę, która jest potrzebną do oprocentowania po cztery od sta (4%), opłacania bankowego dodatku administracyjnego i prawidłowego umorzenia najdalej do końca r. 1968 pożyczki, którą koncesyonaryusz tej kolei zaciągnie w imiennej sumie nie wyższej niż 698.000 koron na pokrycie zwiększonych kosztów budowy, a która wpisaną będzie w księdze kolejowej na karcie ciężarów na drugiem miejscu, t. j. po pożyczce pierwszeństwa w sumie 2,266.000 koron.

3. Warunki zaciągnięcia tej pożyczki i jej zrealizowania, jak też warunki przyznania zwiększonej gwarancyi ustanowi Wydział krajowy“.

Uchwały te, o ile dotyczą stałego obciążenia kraju, zostały zatwierdzone Najwyższem postanowieniem z d. 8. maja 1904.

Po przeprowadzeniu nieodzownych formalności zaciągnięta będzie przez koncesyonaryusza dodatkowa pożyczka w kwocie 698 000 koron, w Banku krajowym.

Udział państwa w powiększeniu kapiłału budowy nie jest dotychczas ustawowo zapewniony; opiera się jednak na przyrzeczeniu c. k. Rządu uczynionem Wydziałowi krajowemu z zastrzeżeniem ustawowego upoważnienia.

Po myśli kontraktu budowy obowiązane było przedsiębiorstwo budowy wykończyć pierwszą część tej kolei t. j. od Przeworska do Jawornika polskiego do dnia 1. lipca 1904, drugą zaś część z Jawornika polskiego do Dynowa do dnia 1. września 1904. Zamierzonem też było ruch na tej kolei otworzyć w dwóch wymienionych terminach.

Według stanu budowy przedsiębiorstwo budowy było w możności dotrzymać te termina kontraktem ustanowione. Ze względu jednak na zna-

czne koszta całego szeregu komisyi poprzedzających otwarcie ruchu, któreby należało podwójnie przedsiębrać, postanowił Wydział krajowy otworzyć całą linię w jednym terminie t. j. 1. września 1904.

Wydział krajowy przeprowadził z c. k. Dyrekcyą kolei państwowych we Lwowie pertraktacye co do organizacyi służby ruchu na kolei Przeworsk-Bachórz-Dynów, przyczem kierowano się względami oszczędnościowemi, z uwzględnieniem miejscowych potrzeb i stosunków.

5. Kolej lokalna Janów-Jaworów

Kolej z Janowa do Jaworowa 31·223 km. długą oddano dnia 14. listopada 1903 do publicznego użytku. W kosztach budowy partycypuje kraj kwotą 300.000 koron z mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 4. lipca 1901 w zamian za akcye zakładowe II. emisyi. Linia ta kolejowa stanowi integralną część pierwotnej kolei ze Lwowa (Kleparowa) do Janowa i wspólne przedsiębiorstwo z tą pierwotną linią kolejową. Za rok 1903 sporządziła przeto c. k. Dyrekcya kolei państwowych we Lwowie jako prowadząca ruch dwa rachunki eksplotacyjne t. j. do 14. listopada 1903 dla linii pierwotnej i drugi od tego dnia po koniec roku obejmujący i nową linię. Gdy rachunki te nie obejmują całego roku i z tego powodu nie mogą dać obrazu rzeczywistego rozwoju kolei, nie podajemy rezultatów eksplotacyjnych za r. 1903 w poszczególnych cyfrach: zaznaczamy jedynie, że za czas od 1. stycznia do 14. listopada 1903 osiągnięto nadwyżkę eksplotacyjną w kwocie 20.707·21 koron, za czas zaś od 14. listopada do 31. grudnia 1903 w kwocie 4.937·89 koron.

Nadwyżki tej użyto na częściowe pokrycie zobowiązań odnoszących się do kapitału pierwszeństwa.

Statut zmieniony towarzystwa akcyjnego kolei lokalnej Lwów (Kleparów) — Jaworów zatwierdziło c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z dnia 1. lutego 1904 L. 41.377 A. 1903. Wydział krajowy z mocy postanowień tego statutu zamianował członkiem Rady zawiadowczej tej kolei dyrektora krajowego biura kolejowego, p. Stanisława Kułakowskiego.

6. Kolej Nowy Targ-Suchahora

Budowę kolejowej odnogi z Nowego Targu do granicy węgierskiej koło Suchej Hory przeprowadza c. k. Rząd na rachunek Towarzystwa akcyjnego »kolej żelazna Chabowka-Zakopane«, opłacając pełne koszta budowy w zamian za akcye zakładowe II. emisyi. Otwarcie linii nastąpić ma w bieżącym roku.

Rachunki eksploatacyjne dla obu linii z Chabówki do Zakopanego i z Nowego Targu do Suchej Hory będą zupełnie oddzielnie prowadzone tak, że z powodu budowy tej odnogi interesa pierwszej linii nie mogą być narażone na żadną szkodę.

III. Projektowane koleje lokalne.

7. Kolej lokalna Tarnów-Szczucin

Na posiedzeniu z dnia 18. września 1903 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę w sprawie budowy kolei lokalnej z Tarnowa do Szczucina:

„Upoważnia się Wydział krajowy do przeprowadzenia rokowań c. k. Rządem o uzyskanie koncesyi dla kolei lokalnej Tarnów-Szczucin jako normalnotorowej i do finansowego poparcia imieniem kraju budowy tej kolei o torze normalnym pod warunkami wyrażonymi w uchwale sejmowej z dnia 1. lipca 1901 o poparciu przez kraj budowy kolei lokalnych drugiego programu“.

Na tej podstawie wypracował Wydział krajowy projekt szczegółowy dla tej kolei i przeprowadził rokowania z c. k. Ministerstwem kolejowem co do wysokości kosztorysu budowy, ustalając koszta te na kwotę 3,400.000 koron.

Rokowania z c. k. Rządem co do urzeczywistnienia planu finansowego uchwalonego przez Wysoki Sejm za posiedzeniu z 4. lipca 1901 nie doprowadziły niestety do korzystnego rezultatu,

Wydział krajowy spodziewa się, że komisya obchodowa dla tej linii przeprowadzona będzie jeszcze w bieżącym roku, poczem sporządzony będzie operat dla przysądzenia budowy.

Samo zaś oddanie budowy będzie mogło nastąpić dopiero po ukończeniu rokowań z c. k. Rządem w sprawie wysokości udziału państwa i wydaniu koncesyi na budowę i eksploatacyę.

8. Kolej lokalna Lwów-Podhajce

W sprawie powyższej kolei powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 29. października 1903 następujące uchwały:

I. Sejm uchyla w całej osnowie uchwały I—VII powzięte na posiedzeniu z dnia 12. lipca 1902 w sprawie poparcia budowy kolei lokalnej Lwów-Podhajce.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do objęcia imieniem kraju akcyi pierwszeństwa przyszłego towarzystwa akcyjnego kolei lokalnej Lwów-Podhajce w sumie nie przekraczającej kwoty 2,100.000 t. j. dwóch milionów stu tysięcy koron przez wpłatę za nie w pełnej imiennej wartości z zasobów krajowego funduszu kolejowego, a to pod warunkami:

1. że interesenci miejscowi wpłacą na akcye zakładowe tego towarzystwa przynajmniej kwotę 1,400.000 t. j. milion czterysta tysięcy koron,

2. że wpłata na akcye pierwszeństwa, które kraj obejmie, nastąpi wtenczas, gdy interesenci miejscowi uiszczą gotówką wpłatę na akcye zakładowe, a od gwarantujących ciał autonomicznych ich ewentualne zobowiązania gwarancyjne oprocentowania i umorzenia pewnej części zakładowego kapitału akcyjnego będą prawnie zabezpieczone,

3. że warunki koncesyjne i postanowienia statutu przyszłego Towarzystwa akcyjnego co do porządku użycia dochodów kolei, ułożone będą w porozumieniu i przy współudziale Wydziału krajowego,

4. że Wydziałowi krajowemu będzie zapewniony odpowiedni udział w zarządzie towarzystwa akcyjnego kolei lokalnej Lwów-Podhajce, i

5. że budowa tej kolei, jakoteż dostawy dla tej kolei i t. p. będą rozdane o ile możności w porozumieniu z Wydziałem krajowym i o ile możności z uwzględnieniem sił i dostawców krajowych a w szczególności budowa kolei przeprowadzona będzie na zasadzie ograniczonego lub publicznego zaproszenia do złożenia ofert.

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia imieniem kraju z koncesyonaryuszami kolei lokalnej Lwów-Podhajce umowy spółkowej, w której będą zastrzeżone wszystkie powyżej wymienione warunki udziału kraju w kapitale budowy tej kolei i w której będzie ustanowiony sposób i termina wpłaty tego udziału.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy, aby w razie potrzeby zaciągnął w Banku krajowym lub też w innym zakładzie finansowym pożyczkę w wysokości potrzebnej do wpłaty w pełnej imiennej wartości na akcye pierwszeństwa kolei lokalnej Lwów-Podhajce, które ma objąć kraj w sumie nie przekraczającej kwoty 2,100.000 koron (ustęp II.) i aby roczne raty na oprocentowanie najwyżej po 4 od sta i umorzenie tej pożyczki najdalej do końca roku 1968 wraz z bankowym dodatkiem administracyjnym pokrywał z dochodów krajowego funduszu kolejowego.

V. O ileby według uznania Wydziału krajowego zachodziła potrzeba zamiast wpłaty przez ciała autonomiczne na akcye zakładowe, przyjąć ich gwarancyę oprocentowania i umorzenia pewnej części kapitału akcyjnego zakładowego, upoważnia Sejm Wydział krajowy do objęcia zrealizowania tej gwarancyi i pokrycia tem spowodowanego wydatku z zasobów krajowego funduszu kolejowego lub z funduszów uzyskanych przez zaciągnięcie na ten cel pożyczki. Dla zabezpieczenia funduszu krajowego od wszelkich strat z tego powodu, zawrze wprzód Wydział krajowy stosowne umowy z gwarantującemi ciałami autonomicznemi.

VI. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by przy ustaleniu trasy projektowanej kolei Lwowsko-Podhajeckiej poparł interesu miasta Lwowa, o ile będzie to zgodnem z interesami finansowymi i ekonomicznymi kraju.

Najwyższem postanowieniem z dnia 23. stycznia 1904 udzieloną została dla powyższych uchwał Sankcya, a to o ile przez uchwały te nastąpi stałe obciążenie funduszu krajowego.

Uchwałę tę zakomunikował nadto Wydział krajowy c. k. Ministerstwu kolei żelaznych oraz konsorcyum kolei Lwów-Podhajce, temu ostatniemu

z wezwaniem do jaknajspieszniejszego zebrania udziałów interesentów miejscowych w wysokości 1,400.000 koron.

Wedle sprawozdania Konsorcyum wynoszą udziały interesentów subskrybowane dotychczas, 1,324.600 koron tak, że brak jeszcze kwoty 75.400 koron.

Zebraniem tych brakujących 75.000 koron zajmuje się konsorcyum i spodziewać się należy, że uskuteczni to w najbliższym czasie, aby umożliwić przez to uzyskanie koncesyi i rozpoczęcie budowy.

Stroną techniczną kolei tej zajmuje się Rząd przez c. k. kierownictwo budowy we Lwowie.

Projekt wstępny wypracowany przez to kierownictwo poddany został ponownej rewizyi trasy — przyczem uwzględniono życzenia Reprezentacyi król. miasta Lwowa tak co dokierunku trasy jak i usytuowania stacyi w obrębie i okolicy miasta Lwowa.

Wypracowanie projektu szczegółowego jest w toku.

9. Kolej lokalna Tarnopol-Zbaraż

Na zaproszenie c. k. Ministerstwa kolei żelaznych odbyła się dnia 19. maja 1904 rozprawa koncesyjna dla kolei lokalnej Tarnopol-Zbaraż za współudziałem delegata Wydziału krajowego. Protokołu koncesyjnego nie podpisano jednak ze względu na żądanie c. k. Rządu, aby siedziba przyszłego towarzystwa akcyjnego dla tej kolei była we Wiedniu. Sprawa siedziby nie jest dotychczas rozstrzygnięta. Według urzędowego zawiadomienia c. k. Ministerstwa kolei żelaznych udział interesentów miejscowych w kwocie 255.000 koron jest już wpłacony.

Rozprawa rozdania robót budowlanych, do której c. k. Ministerstwo kolejowe zaprosiło 10 firm, odbyła się już, rezultat jej został Wydziałowi krajowemu udzielony do wiadomości.

10. Kolej lokalna Podgórze-Myślenice-Lubień

Na posiedzeniu z dnia 29. października 1903 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„*W razie przyznania przez c. k. Administracyę Państwa na rzecz oprocentowania po 4% i prawidłowego umorzenia kapitału pierwszeństwa przez cały okres czasu, potrzebny na umorzenie pożyczki pierwszeństwa, w sumie K. 2,200.000 zwłoki (Stundung), dla należytości za prowadzenie ruchu projektowanej kolei lokalnej Podgórze-Myślenice Lubień w ten sposób, iż z dochodów brutto tej kolei będą w pierwszym rzędzie pokrywane raty oprocentowania i umorzenia kapitału pierwszeństwa, — upoważnia się Wydział krajowy do udzielenia imieniem kraju dla projektowanej kolei lokalnej Podgórze-Myślenice-Lubień gwarancyi rocznego dochodu równającego się rocznej kwocie potrzebnej do oprocentowania najwyżej po 4% i umorzenia zaciągnąć się mającej przez przedsiębiorstwo tej kolei pożyczki pierwszeństwa w sumie najwyżej K. 2,200.000 pod warunkiem, iż cała reszta potrzebnego na budowę tej kolei kapitału ustalonego na podstawie projektu szczegółowego i kosztorysu zbadanego i uznanego przez Wydział krajowy, ponad wymienioną pożyczkę pierwszeństwa i ponad sumę K. 500.000 wypłacić się mającą przez kraj na akcye zakładowe w myśl uchwały sejmowej z dnia 4. lipca 1901 r. dostarczoną, względnie zabezpieczoną w sposób przez Wydział krajowy za dostateczny uznany — będzie przez interesentów.*

Wszystkie inne warunki uchwały sejmowej z dnia 4. lipca 1901 r. dotyczące poparcia kolei Podgórze-Myślenice-Lubień pozostają w mocy«.

Na tej podstawie wezwał Wydział krajowy ubiegające się o koncesyę konsorcyum, aby przedłożyło projekt i kosztorys celem zbadania. Wezwaniu temu nie uczyniono zadość, gdyż sprawa budowy tej kolei natrafiła na nową przeszkodą ze strony c. k. Rządu, który nie chce się zgodzić na prowadzenie tej linii wąskotorowej z Wieliczki do Podgórza a to ze względów konkurencyjnych dla linii kolei państwowej na przestrzeni Wieliczka-Kraków.

Na wniosek krajowej Rady kolejowej odniósł się w tej sprawie Wydział krajowy do c. k. Ministerstwa kolei żelaznych z przedstawieniem, że budowa tej kolei wąskotorowej z Wieliczki do Podgórza nie może stanowić konkurencyi dla głównej linii, gdyż powiększenie ilości pociągów

na linii głównej musiałoby natrafić na trudności znaczne a dotychczasowe środki komunikacyjne między temi miastami zupełnie nie wystarczają do zaspokojenia potrzeb obecnego ruchu.

11. Kolej lokalna Nowy Sącz-Szczawnica i Borysław-Stebnik

Sprawy kolei z Nowego Sącza do Szczawnicy i Borysławia do Stebnika nie postąpiły w okresie sprawozdawczym o tyle naprzód, by mogły być przedmiotem konkretnych wniosków.

12. Kolej lokalna Lwów-Stojanów

Na posiedzeniu z dnia 29. października 1903, powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę.

»*1. Sejm uznaje budowę kolei lokalnej ze Lwowa na Kamionkę strumiłową do Stojanowa ze względu na ogólne interesa kraju za użyteczną i potrzebną.*

2. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby poczynił potrzebne kroki celem urzeczywistnienia budowy tej kolei i upoważnia do przeprowadzenia pertraktacyi z c. k. Rządem, któreby miały na celu urzeczywistnienie projektu budowy tej kolei przedewszystkiem jako kolei państwowej, ewentualnie w razie gdyby Wydział krajowy uznał to za wskazane, do uzyskania koncesyi przedwstępnej celem wypracowania projektu szczegółowego dla tej kolei za zaliczeniem potrzebnych na to funduszów z krajowego funduszu kolejowego, które będą zwrotne z kapitału budowy«.

W odpowiedzi na dotyczące zapytanie Wydziału krajowego uwiadomiło c. k. Ministerstwo kolejowe, że c. k. Rząd obecnie nie jest w możności zająć stanowiska co do budowy kolei ze Lwowa do Stojanowa; w szczególności zaś mógłby na pytanie, czy i kiedy budowa tej kolei jako kolei państwowej mogłaby nastąpić, dopiero wtedy dać odpowiedź, gdy znane będą koszta budowy i wyniki dochodzeń co do spodziewanej rentowności kolei.

Wydział krajowy korzystając z umocowania uchwałą Sejmu udzielonego postanowił przystąpić do wypracowania projektu szczegółowego dla tej linii w porozumieniu z c. k. Ministerstwem kolei żelaznych, a to tem bardziej, że według oświadczenia tego Ministerstwa na wypadek budowy kolei ze Lwowa do Stojanowa jako kolei państwowej koszta projektu będą zwrócone Wydziałowi krajowemu z funduszu budowy.

Przed przystąpieniem do projektu szczegółowego w pierwszej linii porozumie się tedy Wydział krajowy z c. k. Rządem co do wymagań stawianych dla tej kolei, która ze Lwowa do Kamionki budowana ma być jako kolej główna drugorzędna.

13. Kolej lokalna Kołomyja-Kosów-Kuty

Uchwałą z dnia 3. listopada 1903 postanowił Wysoki Sejm odstąpić Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę mieszkańców powiatów Kossowskiego i Nadwórniańskiego oraz członków Towarzystwa Tatrzańskiego w sprawie budowy kolei z Kołomyi na Kossów do Kut.

Już w roku 1896 podobna petycya wpłynęła do Wysokiego Sejmu, w załatwieniu której Wydział krajowy poinformował Wydział powiatowy w Kosowie, jako najbardziej interesowany, pod jakimi warunkami mogłaby ta kolej być urzeczywistniona. Ze strony interesentów nie uczyniono jednak nic celem posunięcia sprawy naprzód.

Dla zoryentowania się, czy i o ile proponowana ta kolej może być użyteczną i potrzebną tak dla okolicy, jak i ze względu na ogólne interesa kraju, postanowił Wydział krajowy przeprowadzić studya co do stosunków handlowych i ekonomicznych tej okolicy. Wyniki tych dochodzeń będą podstawą dla ewentualnej akcyi poparcia budowy tej kolei.

14. Dalsze zgłoszone projekta.

Projekt wstępny dla kolei lokalnej Złoczów-Sasów-Usznia wypracowany przez p. Henryka Weisera był przedmiotem rewizyi trasy w miesiącu maju 1903 r. i uzyskał zatwierdzenie c. k. Ministerstwa kolei żelaznych.

Koszta budowy obliczone przez projektanta na kwotę 1,550.000 koron, zamierzonem jest w pierwszej linii pokryć w drodze pożyczki pierwszeństwa uzyskać się mającej na podstawie zezwolenia c. k. Rządu w myśl Art. IX. ustawy z 31. grudnia 1894. Dz. u. p. Nr. 2 z 1895. kredytowania należytości za prowadzenie ruchu na rzecz umorzenia

i oprocentowania pożyczki pierwszeństwa. Resztę kapitału miałyby pokryć udziały kraju i interesentów. W sprawie tej zarządzone będą potrzebne badania po przedłożeniu przez petenta operatu projektu wstępnego.

Nadto w ewidencyi utrzymuje Wydział krajowy następujące linie kolejowe, których znaczenie ekonomiczne i warunki techniczne budowy należałoby zbadać, a mianowicie:

z Grzymałowa do Kałaharówki,
z Cisny przez Lutowiska do Strzyłek,
z Nowego Targu na Czorsztyn do Szczawnicy,
z Muszyny do Krynicy

IV. Krajowy fundusz kolejowy.

15. Obciążenie.

Obciążenie funduszu kolejowego przedstawia się, jak następuje:

A) Pożyczki już zaciągnięte.	Suma imienna pożyczki	Raty półroczne pożyczki i stemple od kwitów na te raty
I. Pożyczki imieniem kraju zaciągnięte na pokrycie subwencyj bezzwrotnych:	Koron	Koron
a) na rzecz kolei Chodorów-Podwysokie	2,000.000	43.645·50
b) » » » Przeworsk-Rozwadów .	500.000	10.950·—
Suma I. . .	2,500.000	54.595·50
II. Pożyczki kolejowe gwarantowane przez kraj:		
c) na kolej Borki wielkie-Grzymałów .	1,200.000	26.158·50
d) » » Trzebinia-Skawce	3,320.000	72.616·78
e) » » Chabówka-Zakopane . . .	2,260.000	49.362·38
f) » » Delatyn-Kołomyja Stefanówka	5,200.000	113.871·—
g) » » Piła-Jaworzno	928.000	20.481·94
h) » » Przeworsk-Bachórz (Dynów) .	2.266.000	50.082·22
Suma II . .	15,174.000	332.572·82
III. Pożyczki kraju na pokrycie wpłat za objęte przez kraj:)*		
i) akcye pierwsz. kolei Łupków-Cisna .	930.000	20.296·22
k) akcye zakł. kolei Kraków-Kocmyrzów w sumie imiennej 200.000 koron, tudzież akcye pierwsz. kolei Trzebinia-Skawce w sumie imiennej 266.000 kor. (z powodu powiększenia kapitału zakładowego) i akcye pierwsz. kolei Łupków - Cisna w sumie imiennej 120.000 koron (podobnież z powodu powiększenia kapitału zakładowego) .	600.000	13.176·—
Suma II . . .	1,530.000	33.472·22

*) Nie wykazuje się tu zaciągniętej przez kraj w sumie 1,574.000 koron pożyczki celem zastąpienia gwarantujących interesentów kolei Delatyn-Kołomyja-Stefanówka w objęciu i wpłacie akcyi tej kolei. Raty tej pożyczki wynoszą półrocznie koron 34.336·94. Gwarancya tych rat jest pewna, raty wpływają, — chociaż więc i za tę pożyczkę odpowiada fundusz kolejowy, nie wynika z niej stały ciężar dla tego funduszu.

B) Pożyczki, które będą w najbliższym czasie zaciągnięte na podstawie uchwalonych przez Wysoki Sejm gwarancyi:	Suma imienna pożyczki	Raty półroczne pożyczki i stemple od kwitów na te raty
	Koron	Koron
		około
a) na kolej Trzebinia-Skawce	720.000	16.000·—
b) » » Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	900 000	19.950·—
c) » » Piła-Jaworzno	330.000	7.350·—
d) » » Przeworsk-Bachórz (Dynów) .	698.000	15.550·—
Suma IV. . .	2,648.000	58.850·—

Zobowiązania te obciążają roczną dotacyę krajowego funduszu kolejowego i jego zasoby do końca roku 1968. r o c z n i e w kwocie . . . . . 958.981·08 K.

Po nadto udzielił krajowy fundusz kolejowy kolei lokalnej Piła-Jaworzno pożyczkę bieżącą w kwocie 370.000 koron, która ma być spłaconą z dochodów tej kolei w ciagu lat 20, począwszy od 1. stycznia 1904. Ponieważ pożyczkę powyższą wypłacono kolei lokalnej gotówką z zasobów funduszu kolejowego, przeto nie wypływa dla tego funduszu z tytułu tej pożyczki obciążenie na przyszłość.

16. Zasoby.

Stan zasobów krajowego funduszu kolejowego przedstawia się z dniem 31. maja 1904. następująco:

1. w zaległych ratach interesentów koron . . .	8.294·16
2. w zaliczkach zwrotnych udzielonych kolejom lokalnym na budowę, tymczasowe pokrycie przekroczeń budowy, na sporządzenie projektów kolejowych i w 4% pożyczce bieżącej 370.000 koron zwrotnej w 20 latach od 1. stycznia 1904. udzielonej na budowę przedłużenia kolei Piła-Jaworzno kor. . .	2,262.548·11
3. na lokacyi w Banku krajowym na 3%-wym rachunku bieżącym kor.	2,112.179·35
4. w 4%-wych obligacyach kolejowych Banku krajowego imiennie 22.000 kor. nabytych po kursie 97%	21.340·00
5. w oprocentowanych przez gwarantów akcyach pierwszeństwa kolei Chabówka-Zakopane kor. .	370.000 00
łącznie koron . .	4,774.361·62

Nadto do funduszu kolejowego wpłynie:

6. po odbyciu walnego zgromadzenia akcyonaryuszy Towarzystwa akcyjnego kolei lokalnej Trzebinia-Skawce w miesiącu lipcu 1904. tytułem zwrotu zaliczek gwarancyjnych kor.	115.290·33
7. i tytułem dywidendy od akcyi pierwszeństwa tej kolei będących własnością funduszu kolejowego imiennej wartości 266.000 koron	10 640·00
8. wreszcie po zatwierdzeniu planu umorzenia akcyi pierwszeństwa kolei lokalnej Łupków-Cisna tytułem dywidendy i umorzenia wylosowanych tych akcyi pierwszeństwa, z których fundusz kolejowy objął	

w imiennej wartości 1,050.0 0 koron wpłynie kwota około kor. . . . . 40.000·00
Zasoby funduszu kolejowego wynoszą przeto sumę koron . . . . . 4,940.291·95
Jeżeli od tej kwoty strąci się subwencyę na kolej Lwów-Podhajce (2,100.000 kor,) i na kolej Tarnopol Zbaraż (600.000 kor.) razem koron . . . 2,700.000·00
pozostaje suma koron . . . 2,240.291·95.

17. Plan finansowy dalszej akcyi popierania budowy kolei.

Na posiedzeniu z dnia 29. października 1903 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę.

»*Sejm wzywa Wydział krajowy, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył projekt i plan finansowy dalszej akcyi kraju na polu poparcia budowy kolei niższorzędnych i uwzględnił to już przy przedłożeniu budżetu krajowego za rok 1905*«.

Wysoki Sejm uchwalając na posiedzeniu z dnia 4. lipca 1901. nowy program poparcia przez kraj budowy 6 kolei lokalnych a nadto uchwalając na posiedzeniu z dnia 29. października 1903. subwencyę krajową dla projektowanej kolei lokalnej Lwów-Podhajce, wziął za podstawę w obliczeniu stanu funduszu kolejowego tę okoliczność, że czyste dochody kolei Borki wielkie-Grzymałów, Trzebinia-Skawce i Chabówka-Zakopane zapewniają w okrągłej rocznej kwocie 200.000 koron, częściowe pokrycie rat pożyczek pierwszeństwa gwarantowanych przez kraj. Obliczenie tego zwolnienia funduszu kolejowego nastąpiło na podstawie wyników eksploatacyjnych z roku 1900.

Obecnie mamy przed sobą te wyniki za dalsze trzy lata, a mianowicie zwolnienia te wynosiły:

w roku 1901 . . . koron 239.963·70
» 1902 . . . » 290.726·97
» 1903 . . . » 296.275·32

Stałe zwiększenie się dochodów kolejowych wskazuje na normalny i zdrowy rozwój ruchu na kolejach lokalnych objętych pierwszym programem akcyi kraju. W szczególności dochody kolei lokalnych Borki wielkie Grzymałów, Trzebinia Skawce i Chabówka-Zakopane należy uważać za zapewnione w tej wysokości, że kraj z tytułu gwarancyi dochodów dwóch ostatnich kolei stale jest zwolniony od jakichkolwiek dopłat, kolei zaś pierwszej w bardzo znacznej części. Nadto dochody kolei Trzebinia-Skawce i Łupków-Cisna, zapewniają dywidendy i wpłatę wartości wylosowanych akcyi pierwszeństwa będących własnością funduszu kolejowego, a mianowicie w imiennej wartości 266.000 koron kolei Trzebinia-Skawce i 1,050.000 koron kolei Łupków-Cisna. Dochodu z tego ostatniego tytułu nie można jednak włączać do zwolnień funduszu kolejowego od rocznych obciążeń, wpływy te znajdą swój wyraz w stanie zasobów tego funduszu.

Stosunki na kolei Piła-Jaworzno zmieniły się zupełnie na korzyść przez pozyskanie transportów węgla c. k. kolei państwowych; należy się spodziewać, że dochody tej kolei wystarczą nietylko na opłatę rat od pożyczki bieżącej ale w pewnej części i na opłatę rat pożyczki pierwszeństwa. Że jednak obecnie jeszcze nie mamy tych wyników za pełny rok obrachunkowy, przeto nie możemy preliminować z tego tytułu stałego zwolnienia funduszu kolejowego.

Wobec powyższych okoliczności preliminuje Wydział krajowy zwolnienia funduszu kolejowego, jak następuje:

Kolej lokalna Borki w.-Grzymałów kor. . . . 40.000·—
» » Trzebinia-Skawce z tytułu obu pożyczek . 177.233·56
» » Chabówka-Zakopane kor. . . . 98.724·76
tj. okrągło w kwocie 300.000 koron.

Na tej podstawie obliczamy stan funduszu kolejowego, jak następuje:

Nominalne obciążenie krajowego funduszu kolejowego, jak wyżej koron . . . . . 958.981·08
Zwolnienia jak wykazano kor. . . . . 300.000·—
zatem rzeczywiste obciążenie koron . . 659.000·—

Na pokrycie tego rocznego obciążenia służą dochody funduszu kolejowego a mianowicie:

a) dotacya roczna z funduszu krajowego w kwocie koron	750.000	
b) 3% od zasobów funduszu kolejowego, które stale utrzymać należy lokowane na rachunku bieżącym w kwocie 1.000.000 koron	30.000	780.000·—
Pozostaje przeto do dyspozycyi roczna renta . .		121.000·—

czyli w kapitale imiennym koron 2,600.000.

W tej tedy granicy będzie mógł Wydział krajowy przy dotychczasowej dotacyi funduszu kolejowego zrobić dalszy użytek z upoważnień uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 4. lipca 1901 co do poparcia budowy objętych tą uchwałą kolei lokalnych drugiego programu.

Wobec tego stanu funduszu kolejowego nie zachodzi jeszcze aktualna potrzeba podwyższenia dotacyi z funduszu krajowego; Wydział krajowy zaznacza jednak już obecnie, że dalszy rozwój akcyi kraju popierania budowy kolei lokalnych możliwy będzie tylko na wypadek podniesienia rocznej dotacyi funduszu kolejowego, a wniosek w tej mierze musiałby być przedłożonym Wysokiemu Sejmowi w stosownej chwili przy sposobności przedstawienia nowych projektów kolejowych do poparcia przez kraj.

V. Fundusz dyspozycyjny dla studyów przedwstępnych.

18. Umotywowanie potrzeby.

Po myśli §. 12. ustawy krajowej z dnia 17. lipca 1893. Dz. u. kr. Nr. 42. o popieraniu kolei niższorzędnych należy do Wydziału krajowego przygotowanie i przedkładanie Wysokiemu Sejmowi wniosków o popieraniu budowy kolei lokalnych; w szczególności zadaniem jest Wydziału krajowego badać przedłożone projekta, wdrażać i przeprowadzać dochodzenia przygotowawcze, pertraktacye i narady w celu zapewnienia budowy kolei żelaznych w myśl powyższej ustawy krajowej. Po myśli ostatniego ustępu powołanego paragrafu Wydział krajowy może także na prośbę interesowanych sporządzać projekta i obliczenia dochodów kolei niższorzędnych za zwrotem kosztów.

Na tej podstawie według dotychczasowej praktyki Wydział krajowy przedkładał Wysokiemu Sejmowi swe wnioski po zbadaniu gotowych projektów kolejowych wypracowanych kosztem starających się o koncesyę osób prywatnych lub konsorcyów. Jedynie w dwóch wypadkach przygotował Wydział krajowy projekta na koszt starających się o koncesye.

Wydział krajowy uważa stadyum, gdy jest już gotowy projekt wstępny, za spóźnione dla przedsiębrania badania co do użyteczności i celowości projektowanej linii kolejowej. Z jednej strony bowiem może zajść ewentualność, że projektant wyłoży i to znaczne koszta na sporządzenie wstępnego projektu linii, co do której Wydział krajowy nie będzie się mógł korzystnie oświadczyć. Z drugiej zaś strony Wydział krajowy przy podobnem postępowaniu zdany jest jedynie na badanie przedłożonych mu projektów.

Ażeby módz przygotować dalszy program budowy kolei lokalnych, do czego Wysoki Sejm wezwał Wydział krajowy przytoczoną wyżej (punkt 17. niniejszego sprawozdania) uchwałą powziętą na posiedzeniu z dnia 29. października 1903., potrzebny jest fundusz dyspozycyjny dla przeprowadzenia przez Wydział krajowy badań i przedwstępnych studyów linii kolejowych, a mianowicie pod względem ich znaczenia, użyteczności, rentowności i kosztów budowy. Przez uzyskanie tego funduszu będzie Wydział krajowy w możności już w stadyum przygotowawczem i przedwstępnem zbadać projekt kolejowy i odpowiednie do wyniku badań zająć stanowisko.

Koszta tych studyów, o ile odnoszą się do kolei, których budowa przyszłaby do skutku, byłyby zwrotne z funduszu budowy kolei, w przeciwnym zaś razie ponosiłby je fundusz krajowy.

Z tych powodów Wydział krajowy wstawia w preliminarz budżetu krajowego na rok 1905. w rubrykę VIII. wydatków kwotę 6.000 koron na badania projektów kolejowych.

VI. Uchwały Wysokiego Sejmu ogólnego znaczenia.

19. Uchwała przyjmująca sprawozdanie poprzednie.

1. Wysoki Sejm załatwiając sprawozdanie komisyi kolejowej o sprawozdaniu z czynności departamentu IV. Wydziału krajowego w sprawach kolejowych za czas od 1. grudnia 1900. do 30. listopada 1901. powziął na posiedzeniu z 20. października 1903, następujące uchwały:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie departamentu IV. Wydziału krajowego w sprawach kolejowych

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby przy pomocy zreorganizować się mającego biura kolejowego starał się o zwiększenie dochodów na kolejach lokalnych a to przez możliwe wpływanie na pozyskanie zwiększonych transportów jakoteż przez wpływanie na możliwe oszczędności ruchu.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby obliczenia co do kosztów założenia, jakoteż co do przypuszczalnej rentowności przy nowych projektach kolejowych robione były z możliwie wielką dokładnością.

4. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w odpowiedni sposób przedstawił imieniem Sejmu władzom centralnym, że skromne środki kolei lokalnych zasadniczo nie mogą służyć celom ogólno państwowym i strategicznym i że zasadniczo wszelkie w tej mierze stawiane wymogi wojskowości nie mogą być pokrywane ze szczupłych funduszów lokalnych dróg żelaznych.

5. Sejm, uznając całą ważność rozwoju sieci kolejowych lokalnych i uznając konieczność dalszego rozwoju akcyi w tej mierze, uchwala, iż należy tylko tyle kolei lokalnych rocznie budować, ile siłami biura kolejowego można z wszelką dokładnością skontrolować pod względem technicznym i administracyjnym w czasie budowy.

Odnośnie do uchwały drugiej podnosi Wydział krajowy, że za jego usilnem staraniem wciągnięto do ruchu towarowego przechodowego koleje lokalne, o ile one tworzą krótszą rutę. W ten sposób pozyskano dla tych kolei przesyłki transitujące przysparzające dochody. Przez wybudowanie przedłużenia kolei lokalnej Piła-Jaworzno pozyskano około 15.000 wagonów węgla dla tej kolei. jak i dla kolei lokalnej Trzebinia-Skawce na szlaku z Bolęcina do Spytkowic.

Celem usunięcia konkurencyi osiowej spowodowano zniżkę taryfową dla towarów na kolei Chabówka-Zakopane.

Dla pozyskania większych transportów drzewa dla kolei Delatyn-Kołomyja-Stefanówka Wydział krajowy od dłuższego czasu stara się o założenie państwowych składów drzewa opałowego w Gwoździcu, Horodence i Zaleszczykach, starania te niestety dotychczas nie osiągnęły pomyślnych rezultatów.

Co do uchwały przytoczonej powyżej pod 3. zaznacza się, że dążeniem Wydziału krajowego jest zestawiać kosztorysy budowy kolei lokalnych i ich rachunki rentowności z możliwie największą dokładnością, zaznacza się jednak, że obliczenia te mimo największej dokładności przy ich sporządzaniu mogą z powodu okoliczności niezależnych zawieść w wielkiej nawet mierze.

W sprawie poruszonej w punkcie 4-tym powyżej przytoczonych uchwał zaznacza się, że Wydział krajowy w każdym poszczególnym wypadku przy sposobności rokowań koncesyjnych i ubiegania się o udział państwa w zebraniu kapitału budowy dla poszczególnych kolei lokalnych podnosi wielkie obciążenie tych kolei świadczeniami na cele ogólno-państwowe i stawia żądanie, by zwiększone temi świadczeniami koszta budowy ponosił skarb państwowy.

Zasadniczo traktuje się tę sprawę nader ważną dla dalszego rozwoju kolei lokalnych przy sposobności rewizyi ustawy państwowej o kolejach niższorzędnych z 31. grudnia 1894. Dz. u p Nr. 2. z r. 1895. z powodu jej odnowienia; moc obowiązująca tej ustawy upływa z końcem roku 1904.

Ustęp piąty powyższych uchwał ustanawiający dalszy postęp akcyi około budowy kolei lokalnych znalazł już poprzednio wyraz w uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 4. lipca 1901. (Ustęp V.) powziętej w sprawie programu dalszej akcyi kraju na polu popierania budowy kolei niższorzędnych. W ustępie tym postanowił bowiem Wysoki Sejm, że uchwalone koleje mają być budowane nie jednocześnie, lecz jedna po drugiej.

Uchwała z dnia 3. listopada 1903.

20. Otwarcie ruchu publicznego na kolei Tłumacz-Pałahicze-Tłumacz

»Wzywa się c. k. Rząd, aby zmusił akcyjne Towarzystwo Chropińskie jako koncesyonaryusza kolei lokalnej Tłumacz-Pałahicze-Tłumacz miasto do bezzwłocznego dopełnienia warunków koncesyi i otwarcia regularnego publicznego ruchu towarowego na tejże kolei«.

Powyższa uchwała została zakomunikowana panu c. k. Namiestnikowi, a prócz tego zarządził Wydział krajowy merytoryczne zbadanie sprawy, które wykazało następujący rezultat.

Obrót kolejowy stacyi Tłumacz-Pałahicze wynosił w roku 1903:

Osób odjeżdżających i przyjeżdżających .	35.000
Pakunków	35 ton
Przesyłek pospiesznych . . .	371
» zwyczajnych . . .	25.816

Z tego koleją lokalną Tłumacz-Pałahicze-Tłumacz miasto przewieziono tylko 15.000 ton różnych towarów.

Po otwarciu ruchu publicznego na powyższej kolei lokalnej cały wykazany obrót kolejowy przeszedłby prawdopodobnie z obecnej stacyi Tłumacz-Pałahicze na przyszłą stacyę Tłumacz miasto, a ułatwienie transportu i obniżenie jego kosztów stanowiłoby poważną korzyść ekonomiczną dla okolicy.

W razie zaprowadzenia publicznego ruchu tak osobowego jak i towarowego koszta niezbędnych inwestycyi wynosiłyby około 107.000 kor., gdyby się zaprowadziło tylko publiczny ruch towarowy, to koszta te obniżyłyby się do kwoty 28.000 koron. Wobec spodziewanych dochodów z eksploatacyi inwestycye byłyby produktywne, a więc i finansowe względy kolejowego przedsiębiorstwa przemawiają za otwarciem publicznego ruchu. Sytuacya w obecnej chwili jest jednak o tyle niejasną, że Towarzystwo Chropińskie zamierza podobno zwinąć fabrykę cukru w Tłumaczu, a w takim razie złożyłoby bezwątpienia również i koncesyę na eksploatacyę kolei lokalnej.

W takim wypadku, jeżeli się nie znajdzie nowe konsorcyum, będzie rzeczą państwa, prawa i obowiązki przelane na obecnego koncesyonaryusza przyjąć na siebie.

Wydział krajowy zatrzymuje tę sprawę w ewidencyi i w stosownej chwili poczyni odpowiednie kroki.

Uchwała z dnia 31. października 1903.

21. Opalanie lokomotyw ropą.

„Wzywa się c. k. Rząd, aby na kolejach państwowych w Galicyi wprowadził ogrzewanie maszyn ropą“.

O powyższej uchwale zawiadomił Marszałek krajowy pana c. k. Namiestnika, a Wydział krajowy zebrał bliższe informacye o obecnym stanie tej sprawy.

Przy przedwstępnych układach z Towarzystwem „Ropa“, przeprowadzonych jeszcze w r. 1901 podało c. k. Ministerstwo kolejowe następujące warunki, pod którymi mógłby Zarząd kolei państwowych przejść do częściowego użycia ropy, względnie odpadków naftowych do opalania lokomotyw:

1. Umowa o dostarczenie wymienionego materyału opałowego dla lokomotyw miała być zawartą co najmniej na lat 10, a to by umożliwić odpowiednie umorzenie kosztów urządzenia lokomotyw i składów.

2. Roczna ilość dostarczyć się mającego materyału opałowego miała wynosić 15.000 do 20.000 ton.

3. Koszta opalania nowym materyałem miały być bezwarunkowo niższe od kosztów opalania węglem, przy uwzględnieniu wartości kalorycznej obu materyałów i odciągów na umorzenie kosztów inwestycyi.

4. Wartość kaloryczna miała być oznaczona na podstawie próbnych jazd.

Równocześnie upoważniło c. k. Ministerstwo kolejowe c. k. Dyrekcyę kolei państwowych we Lwowie do dalszych pertraktacyi z producentami.

Po gorliwych i wszechstronnych studyach przyszła c. k. Dyrekcya kolei państwowych we Lwowie do przekonania, że w galicyjskich stosunkach, ze względu na bezpieczeństwo ruchu z jednej strony, a na kwestyę kosztów z drugiej strony — do ogrzewania maszyn kwalifikuje się najlepiej odbenzynowana ropa, czyli t. zw. »ropał«, t. j. materyał o punkcie zapalności co najmniej 100° C i o ciężarze gatunkowym 0·900.

W roku 1902 przeprowadziła c. k. Dyrekcya kolejowa próby przy 111 pociągach, przyczem spalono 94.450 kg ropału. Próby te, które bardzo korzystnie wypadły, wykazały następujące zalety nowego paliwa.

1) wysoką kaloryczną wartość ropału;
2) doszczętność spalenia i łatwość regulowania opalania, zatem ekonomiczne użytkowanie ropału;
3) niewytwarzanie się dymu, tak uciążliwego dla podróżnych;
4) brak zupełny lotu iskier, dający zupełną gwarancyę bezpieczeństwa przed wznieceniem pożaru;
5) znacznie mniejsza praca palacza;
6) uniknięcie potrzeby czyszczenia popielnika po stacyach.

Wobec tego zamierzała c. k. Dyrekcya kolei państwowych we Lwowie zaprowadzić ogrzewanie maszyn ropałem przy pośpiesznych i osobowych pociągach własnego okręgu, a prócz tego przy pociągach pospiesznych na głównej linii aż po Kraków.

W tym celu musiałoby się odpowiedniemi palnikami zaopatrzyć 67 lokomotyw i wybudować zbiorniki i rurociągi we Lwowie, Przemyślu, Stryju i Drohobyczu.

Roczne zapotrzebowanie ropału, który miał zastąpić używany dotąd w powyższych celach węgiel karwiński: wynosiłoby 25.000 ton

Na podstawie kalkulacyi, że 1 kg. węgla karwińskiego przeparowuje 6·58 kg. wody, zaś 1 kg. ropału przeparowuje 11·5 kg. wody, dalej, że tona węgla karwińskiego z dostawą do Zwardonia kosztuje 10 K. 92 gr. wreszcie, że kapitał potrzebny na cele inwestycyi t. j. urządzenia maszyn i zbiorników w łącznej kwocie 392.100 koron ma być oprocentowany i umorzony w 10 latach ustaliła c. k. Dyrekcya cenę ropału na 2. K. 85 gr. od 100 kg. loco Borysław.

Ponieważ dzięki zjednoczeniu producentów ropy i porozumieniu się z rafineryami, cena ropy podniosła się zwyż 3 korony od 100 kg., ustała na razie potrzeba używania ropy na opał. Równocześnie poszły także w górę ceny wszelkich destylatów i odpadków tak, że konkurencya tych materyałów z węglem a nawet drzewem, jest obecnie wykluczoną.

W ten sposób przedstawia się sprawa w tej chwili.

Ponieważ jednak produkcya ropy wciąż się wzmaga i wewnętrzne zapotrzebowanie monarchii przewyższa już teraz o blisko $2^1/_2$ miliona metrycznych cetnarów rocznie, zatem jeżeli nadwyżki tej nie uda się wywieźć z korzyścią za granice państwa, sprawa opału ropą może się znowu stać aktualną.

Uchwała z dnia 29. października 1903.

22. O warcie stacyi towarowej w Zarwanicy.

»Wzywa się c. k. Rząd o utworzenie na drodze żelaznej Karola Ludwika w miejscowości Zarwanica, stacyi towarowej.«

Po zakomunikowaniu powyższej uchwały c. k. Rządowi — zwrócił się Wydział krajowy do c. k. Dyrekcyi kolei państwowych we Lwowie z prośbą o rychłe uwzględnienie O ile nam wiadomo z informacyi zasięgniętych w krótkiej drodze, sprawa życzliwie poparta przez c. k. Dyrekcyę przedłożona została c. k. Ministerstwu kolejowemu do ostatecznej decyzyi.

Uchwała z dnia 2. listopada 1903.

23. Zakupno biletów jazdy przez urlopników.

„Wzywa się Rząd, ażeby zarządził, by urlopnicy nie kupowali pojedynczo biletów iazdy przy kasie kolejowej i nie tamowali przystępu do kas.“

Po zawiadomieniu pana c. k Namiestnika o powyższej uchwale, zwrócił się jeszcze Wydział krajowy do wszystkich c. k. Dyrekcyi kolejowych w Galicyi z uzasadnionem przedstawieniem. Z nadeszłych odpowiedzi podnieść można z uznaniem, że zwłaszcza c. k. Dyrekcya kolei pań. stwowej w Stanisławowie zajęła się gorliwie uregulowaniem tej sprawy.

Uchwała z dnia 2. listopada 1903.

24. Szybsza komunikacya między Krakowem a Zakopanem.

»Wzywa się Wydział krajowy, aby wpłynął w kierunku ulepszeń odnośnie do szybszej komunikcyi między Krakowem a Zakopanem i do zaprowadzenia ułatwień w kierunku powrotnych biletów jazdy.»

Życzeniu temu stało się zadość przez skrócenie czasu jazdy przy pociągach dziennych kursujących od 1. maja 1904 r. między Krakowem a Zakopanem. A mianowicie, przy pociągu Nr. 1014 wychodzącym z Krakowa o godzinie 10. minut 30 rano, skrócony został czas jazdy o 48 minut, a przy pociągu Nr. 6113 odjeżdżającym z Zakopanego o godzinie 8. minut 40 rano, czas jazdy skrócono o 56 minut.

Bilety powrotne do Zakopanego zostały również zaprowadzone, a to na razie ze wszystkich stacyi szlaku Chabówka-Zakopane i ze stacyi Kraków, Maków, Podgórze i Słotwina.

Prócz tego rokuje Wydział krajowy z c. k. Dyrekcyą kolei państwowych w Krakowie o zaprowadzenie biletów powrotnych do Zakopanego po szczególniej zniżonych cenach i z dłuższą ważnością — ze wszystkich ważniejszych stacyi c. k. kolei państwowych i kolei północnej.

a) Uchwała z dnia 2. listopada 1903.

25. Brak wozów przy pociągach osobowych i zaprowadzenie IV. klasy.

„Sejm wzywa Rząd, aby pomnożył na wszystkich szlakach kolejowych w Galicyi wozy przy pociągach osobowych“.

b) Uchwała z dnia 3. listopada 1903.

»Wniosek posła Szweda w sprawie zaprowadzenia przy pociągach osobowych wagonów IV. klasy i odpowiedniego zniżenia taryf biletowych — przekazuje się. Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania.«

Ścisłe i wszechstronne zbadanie tej trudnej sprawy, byłoby właściwie rzeczą Zarządu kolejowego, który posiada potrzebne ku temu celowi doświadczenia i daty. Wydział krajowy rozporządzając tylko szczupłym materyałem informacyjnym, musiał się w tym wypadku ograniczyć na teoretycznem wyświetleniu kwestyi tak ze stanowiska ekonomicznego, jak i finansowego.

Wniosek dotyczy jeneralnego obniżenia taryfy osobowej i zaprowadzenia wagonów IV. klasy.

Przyjmując za punkt wyjścia stan obecny, ocenić można finansowe konsekwencye ewentualnego jeneralnego obniżenia taryfy osobowej, jak następuje :

Z zasadniczych względów taryfowej jednolitości obniżenie osobowej taryfy musiałoby być przeprowadzone na wszystkich, t. j. wschodnich i zachodnich szlakach c. k. kolei państwowych.

Ponieważ dochody c. k. kolei państwowych z ruchu osobowego wynoszą około 70,000.000 koron, zatem każdy 1% taryfowego opustu — o ile nie znalazłby kompenzaty w pomnożeniu ruchu — sprawiłby ubytek w dochodach skarbowych o 700.000 koron rocznie.

Dla uzyskania kompletnej kompenzaty musi jednak rozmiar ruchu wzróść w progresywnym stosunku do taryfowego opustu.

I tak przy taryfowym opuście 25% wyrównuje straty przyrost ruchu o 34%, do wyrównania zaś strat z 50% obniżenia taryfy potrzeba już wzmożenia się ruchu o 100%.

Ale i na takim kluczu polegać nie można, bo przyrost ruchu może wywołać tak znaczne powiększenie kosztów ruchu, że jego efekt będzie dla dochodów stracony.

Nie można zatem w żadnym wypadku przewidzieć i ocenić choćby tylko w przybliżeniu finansowych konsekwencyi obniżenia osobowej taryfy. Natomiast można przyjąć jako rzecz pewną, że teraźniejszy barem taryfy osobowej c. k. kolei państwowej znacznie jest wyższy od własnych kosztów tejże kolei, czyli że obniżenie taryfy osobowej dałoby się przeprowadzić bez wywołania deficytu z exploatacyi a więc w najgorszym wypadku tylko na koszt obecnego czystego zysku.

Dla objaśnienia sprawy, przykład oparty na tle wyników ruchu osobowego w roku 1902.

Na wszystkich szlakach kolei państwowych przewieziono

pociągami pośpiesznymi

w I. Kl. . . .	203.622	podróżnych
w II. Kl. . . .	835.292	„
w III. Kl. . . .	1,355.547	„

pociągami osobowymi

w I. Kl. . . .	88.774	„
w II. Kl. . . .	1,718.330	„
w III. Kl. . . .	43,170.320	„
Razem	47,371.885	osób.

Przeciętna stawka taryfowa od osoby wynosiła

w pociągu pospiesznym

w I. Kl.	15 K. 91 gr.
w II. Kl.	8 K. 81 gr,
w III. Kl.	4 K. 01 gr.

w pociągu osobowym

w I. Kl.	6 K. 47 gr.
w II. Kl.	2 K. 36 gr.
w III. Kl.	0 K. 93 gr.

Łączny zaś dochód z ruchu osobowego (po strąceniu biletów wojskowych) wynosił 60,879.783 Koron.

Gdyby w takim stanie rzeczy taryfa została jeneralnie o 20% obniżona, to ubytek dochodów wynosiłby 12,175.957 koron, a że czysty zysk z ruchu osobowego wynosił prawdopodobnie około 12,000.000 koron, zatem administracya kolei państwowej straciłaby w tym wypadku całą t. j. po pokryciu kosztów własnych pozostającą nadwyżkę.

Oczywiście ewentualność ta w całej rozciągłości miałaby tylko wtenczas miejsce, gdyby pomimo obniżenia taryfy ilość podróżnych nie wzrosła.

Dla zupełnego wyrównania dochodów brutto musiałby ruch osobowy wzróść, jak następuje:

przy pociągach pospiesznych

w I. Kl. o	50.905	osób
w II. Kl, o	208.823	„
w III. Kl. o	338.886	„

przy pociągach osobowych

w I. Kl.	o	22.193	osób
w II. Kl.	o	429.582	„
w III. Kl.	o	10,792.555	„
razem	o	11,842.944	osób.

Oczywiście, że tak olbrzymi przyrost ruchu wywołałby niewątpliwie efektywne powiększenie własnych kosztów (aczkolwiek koszta jednostkowe musiałyby się obniżyć) czyli, że w rezultacie pozostałby czysty dochód mniejszy, jak przy wyższej taryfie a słabszej frekwencyi.

Co do drugiej części wniosku t. j. sprawy zaprowadzenia przy pociągach osobowych wagonów IV. klasy, uczynić można następujące uwagi.

Ekonomiczna korzyść z zaprowadzenia taniej klasy byłaby dla ludności wiejskiej i robotniczej bardzo doniosła.

Wagony IV. klasy możnaby bez ujmy dla taryfowej jednolitości zaprowadzić na razie tylko w Galicyi i na Bukowinie.

Statystyka kolei niemieckich wykazuje, że obsadzenie III. i IV. klasy jest mniej więcej równomierne.

Dla przeprowadzenia ruchu osobowego posiada Galicya obecnie 770 wagonów III. klasy.

Chcąc podjąć ruch osobowy w IV. klasie musiałaby administracya c. k. kolei państwowej zakupić przynajmniej 400 wagonów tej klasy co wymagałoby inwestowania kapitału okokoło 2 milionów koron.

Przy założeniu, że IV. klasa tańszą by była tylko o $33^1/_3\%$ od klasy III. a tylko jedna trzecia część publiczności używającej obecnie III. klasę przeniosłaby się do klasy IV., otrzymałoby się następujący finansowy rezultat:

Podług statystyki ruchu osobowego za rok 1903. udzielonej nam przez c. k. Dyrekcye kolei państwowej we Lwowie i Stanisławowie wynosił obrót osobowy przy pociągach III. klasy

w Stanisławowskim okręgu	2,375.692
w Lwowskim „	3,508.666
w Krakowskim „	3,000.000
(nie otrzymawszy urzędowych dat, wstawiamy okrągłą przeciętną cyfrę)	
razem	8,884.358 osób

czyli okrągło 9 milionów podróżnych.

Ponieważ przeciętna stawka taryfowa dla biletu III. Kl. wynosi 93 groszy, a dla podróżnego IV. klasy, wynosiłaby przy $33^1/_3\%$ obniżeniu taryfy tylko 62 groszy, zatem gdyby tylko 3 miliony podróżnych z klasy III. przeszło do klasy IV. wynikłby stąd dla zarządu kolejowego ubytek 930.000 Koron rocznie

Ubytek ten zostałby kompletnie pokryty, gdyby IV. klasa wyrobiła sobie swój własny ruch w wysokości przynajmniej $1^1/_2$ miliona osób rocznie.

Uwzględniając zaś oprocentowanie i amortyzacye wyłożonego na sprawienie wagonów IV. klasy kapitału, oraz ubytek dochodów pochodzący stąd, że wskutek częściowego opróżnienia III. kl. do klasy tej przeszłaby pewna część podróżnych, klasy II. czyniąc nawzajem miejsce dla podróżnych klasy I, można przyjąć że do wyrównania tych ostatnich różnic potrzebny by był dalszy przybytek podróżnych IV. kl. w ilości około 500.000 osób.

Sprawa przedstawia się więc z finansowego stanowiska w ten sposób, że gdyby obniżenie kosztów jazdy spowodowane zaprowadzeniem IV. kl. zwiększyło ilość dotychczasowych podróżnych o 2 miliony osób, czyli mniej więcej o 25% całego obecnego osobowego ruchu w Galicyi i na Bukowinie, to na podobnem zarządzeniu administracya kolei państwowej nie zyskałaby wprawdzie ale i nic nie straciła.

Zaprowadzenie wagonów IV. klasy miałoby wreszcie i tę zaletę, że usunęłoby odczuwany, zwłaszcza w letnim sezonie, brak wagonów w ogólności — przy pociągach osobowych i pospiesznych.

Odnośnie do tego braku zauważyć musimy, że jest on prawdopodobnie tylko względny. Według przeciętnej cyfry statystycznej przypada na każdy kilometr kolei państwowych (cała sieć zachodnia i wschodnia) 0.530 osobowego wagonu. Otóż n. p. w okręgu c. k. Dyrekcyi kolejowej we Lwowie znajduje się 542 wagonów osobowych a że szlaki państwowe tego okręgu liczą 1060 kilometrów, więc na 1 km. przypada tu 0.511 osobowego wagonu.

Stosunek przeciętny jest więc mniej więcej zatrzymany, tem bardziej, że pod względem długości państwa sieć galicyjska stanowi 4-tą część całej państwowej sieci, pod względem zaś rozmiarów ruchu osobowego Galicya i Bukowina dają 5-tą część całego ruchu.

Pomimo więc mniejszego ruchu jak na Zachodzie zaopatrzenie w wagony jest równomierne.

Brak miejsca daje się tu odczuwać tylko w pewnych dniach lub w ciągu pewnego sezonu. Statystyka wykazuje, że n. p. w miesiącu sierpniu ruch osobowy jest prawie 3 razy większy jak w lutym. Wogóle ruch osobowy graficznie przedstawiony tworzy linię krzywą, która w miesiącach lipcu, sierpniu i wrześniu dosięga punktu kulminacyjnego a przedtem i potem raptownie spada.

Przypuszczamy, że wagonów starczyłoby nawet na zaspokojenie zwiększonych wymogów ruchu osobowego w miesiącach letnich, gdyby Zarząd kolejowy cyrkulacyę tychże przyspieszył powiększeniem ilości pociągów w krytycznym czasie.

VII. Działalność Kr. biura kolejowego pod względem komercyalnym i taryfowym.

W pierwszym rzędzie załatwiało kr. biuro kolejowe wszelkie sprawy taryfowe i komercyalne dotyczące krajowych kolei lokalnych, przeprowadzając potrzebne ze względów finansowych lub ekonomicznych zmiany taryfowe, pośrednicząc przy kartelowych obrachunkach na korzyść poszczególnych linii i trutynując rachunki eksploatacyi. Ewidencyę taryf prowadziło się tak jak i w latach poprzednich.

W ostatnich czasach zaprowadził Wydział krajowy dla uprzystępnienia przedmiotu i materyału szerszym kołom interesentów peryodyczne sprawozdania taryfowe, udzielane do wiadomości interesowanym instytucyom, korporacyom i jednostkom.

VIII. Wniosek Wydziału krajowego.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy powziąć następującą uchwałę:

„Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie z czynności Departamentu IV. Wydziału krajowego w sprawach kolejowych za czas od 1. grudnia 1902 do 31. grudnia 1903 i oznacza zwolnienie rocznego obciążenia krajowego funduszu kolejowego przez dochody kolei lokalnych przez kraj popartych w sumie rocznej 300.000 K. słowami trzystu tysięcy koron.«

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Stanisław Dąmbski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Sprawozdanie

z czynności

Departamentu V. Wydziału krajowego

za czas od 1. listopada 1902 do 31. grudnia 1903.

Departament V.

Szef Departamentu: Mieczysław Onyszkiewicz, Członek Wydziału krajowego.

W r. 1902 wydał fundusz krajowy na cele zdrowia publicznego 2,887.713 K. Kwota ta jest większą od kwoty preliminowanej budżetem
Al. I. o 187.039 K, od kwoty wydanej w r. 1901 — mniejszą o 27.000 K.

W szczególności wypłacił fundusz krajowy:

Z rubr.	III.	koszta leczenia	2,579.816 K
„ „	IV.	za szczepienie ochronne	150.495 „
„ „	V.	za leki podczas epidemii . . .	98.034 „
„ „	VI.	na zasiłki dla zakładów leczniczych .	16.000 „
„ „	XI.	na dotacye zakładów	43.368 „
		Razem .	2,887.713 K.

W ciągu roku wpłynęło:

Z rubr.	IV.	nadwyżka od szpitala w Krakowie . .	24.938 K
		„ „ zakładu Kulparkowskiego .	100.914 „
„ „	V.	zwroty od szpitali prowincyonalnych .	59.703 „
		„ „ gmin	125 „
„ „	XI.	„ za sprawdzanie rach. aptekarskich	903 „
		Razem .	186.583 K.

Po strąceniu tej kwoty od wypłaconych 2,887.713 K pozostaje czysty wydatek 2,701.130 K. W porównaniu z rokiem 1901 wypłacono z rubr. III. o 120.486 K więcej, z rubr. IV. o 20.842 K mniej; z rubr. V. za koszta podczas epidemii i urządzenia okręgów sanitarnych o 10.853 K więcej; z rubryki VI. o 4.800 K więcej; na dotacye zakładów o 142.297 K mniej; wogóle zaś o 27.000 K mniej, aniżeli w roku poprzednim.

W dochodach wpłynęło do funduszu krajowego nadwyżek od szpitala św. Łazarza w Krakowie o 14.110 K mniej, od zakładu umysłowo-chorych w Kulparkowie o 12.326 K więcej aniżeli w r. 1901. Zwroty od gmin z lat przed 1875 o 275 K mniej, aniżeli było przeliminowanem.

Al. II. Wszystkie szpitale publiczne w kraju rozporządzały 5.409 łóżkami; chorych we wszystkich naszych zakładach leczniczych wraz z klinikami pielęgnowano 76.045 t. j. o 4.444 osób więcej aniżeli w roku poprzednim.

Dni leczenia było 1,887.380 t. j. o 85.611 więcej aniżeli w r. 1901. Umarło 5.164 to jest o 398 więcej aniżeli w roku poprzednim. W szczegól-

ności odsetek śmiertelności wynosił w szpitalach krajowych wraz z klinikami 7·4; u położnic wraz z ginekologicznemi 1·6; u obłąkanych 12·3; u dzieci wraz z oseskami 21·1; w szpitalach prowincyonalnych 5·7; we wszystkich zaś zakładach leczniczych w kraju 6·8. Średni pobyt chorego trwał w zakładach krajowych i klinikach 18·9, w zakładach położnic 17·4; w zakładach dla obłąkanych 167 dni; w szpitalach dla dzieci 24·8; w szpitalach prowincyonalnych 21·6, wogóle we wszystkich zakładach 24·8. Przeciętna ilość chorych dziennie leczonych w szpitalach krajowych była 1.174, w szpitalach prowincyonalnych 2.607; w zakładach położnic 168, w zakładach obłąkanych 1.022, w zakładach dla chorych dzieci 199; wogóle zaś 5.170.

Wydatki wynosiły we wszystkich szpitalach razem 2,677.978 K 68 gr. z tego przypada na szpitale krajowe 839.618 K 96 gr., na szpitale prowincyonalne 1,141.842 K 34 gr., na zakłady położnic 179.531 K 78 gr., na zakłady obłąkanych 540.096 K 68 gr., na szpitale dla dzieci 76.888 K 92 gr.,

Cała kuracya chorego kosztowała w szpitalach krajowych wraz z klinikami 35 K 73 gr., w szpitalach prowincyonalnych 23 K 61 gr., w zakładach położnic 50 K 92 gr., w zakładach dla obłąkanych 241 K 33 gr., w szpitalach dla dzieci 35 K 21 gr.

Koszt dnia leczenia w szpitalach krajowych wraz z klinikami wynosił 196 gr., w szpitalach prowincyonalnych 109·5 gr., w zakładach dla położnic 293 gr., w zakładach dla obłąkanych 145 gr., w szpitalach dla dzieci 141·9 gr.

Żywienie chorych kosztowało w szpitalach krajowych i klinikach 78 gr., w szpitalach prowincyonalnych 38·8, w zakładach dla położnic 70, w zakładach dla obłąkanych 54 gr.

W r. 1902 fundusz krajowy wypłacił na utrzymanie podrzutków i płace żywicielek:

Za dzieci	we Lwowie	169 K
„ „	w Krakowie	2.959 „
„ „	„ Wiedniu za r. 1901	48.126 „
„ „	„ Pradze za r. 1901	1.388 „
„ „	„ Bobrku u ks. Ogińskiej od 1. stycznia do 30. listopada 1902	18.502 „
	Razem .	71.144 K.

Zapomogi dla położnic udzielono we Lwowie 14.160 K, w Krakowie 6.312 K.

Al. III. Załączony wykaz wydatków w trzech zakładach krajowych w r. 1902 zawiera te wydatki, które wpływają na koszta utrzymania chorego i dokładny obraz gospodarności zarządów.

Wydatki w rubr. III. budżetu krajowego na koszta leczenia ubogich, które wynosiły w r. 1872 — 495.028 K, a w roku 1875, gdy były przyjęte koszta leczenia ubogich w całości na fundusz krajowy, 585.780, w 29 lat urosły do kwoty 2,579.816 K.

Zaległości kosztów leczenia wynoszą w szpitalu lwowskim 404.558 K, w krakowskim 207.747 K, w zakładzie kulparkowskim 202.212 K, w prowincyonalnych 534.718 K, razem 1,349.235 K.

Dla porównania przedstawiamy jak w latach poprzednich tablicę kosztów leczenia ubogich chorych w pięciu najludniejszych prowincyach Monarchii według dat rządowych za pięć lat i drugą tablicę ułożoną w naszem biurze statystycznem dla porównania ilości zakładów dla chorych w różnych prowincyach Monarchi, ilości łóżek ludności, kosztów leczenia i procentu śmiertelności.

Koszta leczenia ubogich chorych od r. 1896 do r. 1900 — podług Oesterreichische Statistik „Sanitätswesen“.

Rodzaj szpitala	Galicya					Czechy					Dolna Austrya					Styrya					Tyrol b. Vorarlbergu			
	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt	Na dzień	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt	Na dzień	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt	Na dzień	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt	Na dzień	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt
Szpitale powszechne	26	46.801	1,114.168		0·61	73	67 694	1,749.322		0·94	26	70.338	1,878.682		1·39	14	26.051	720.992		0·81	24	13.023	499.341	
Zakłady obłąkanych	2	1.877	293.665		0·74	5	6.283	1,417.695		0·69	5	4.396	988.739		0·98	2	1.711	429.662		0 61	2	800	185.793	
Zakłady położnic	2	2.100	32 526		0·71	1	3 872	86.276		1·44	1	10.893	161.151		1·29	1	588	12.363		1·18	1	650	17.427	
1896.	30	50.778	1,440.359	947.173		79	77.849	3,253.293	2,810.865		32	85.627	2,028.572	3,723.351		17	28.350	1,163.017	907.258		27	14 473	702.561	635.4
Szpitale powszechne	27	51.857	1,143.071		0·61	73	80.611	1,864.993		0·92	28	76.570	1.859.147		1·18	14	29 622	739.751		0·83	24	15.347	521.907	
Zakłady obłąkanych	2	1.833	294.733		0·76	5	6.244	1,468.854		0·72	5	4.026	910.090		1·00	2	1.733	441 408		0·62	2	821	188.911	
Zakłady położnic	2	2.205	29.917		0·92	1	3.941	93.893		1·46	1	10 810	161.734		1·29	1	555	10.205		1·50	1	731	18.997	
1897.	31	55.895	1,467,721	975.303		79	90.796	3,427.740	2,956.083		34	91.406	2.930.971	3,323.991		17	31.910	1,191 364	939.602		27	16.899	729.815	652.312
Szpitale powszechne	28	56.307	1,198.790		0·62	75	86.624	1,927.972		0·98	28	80.007	1,912.803		1·24	15	31.275	750.728		0·88	24	15.740	516.436	
Zakłady obłąkanych	2	1.914	301.949		0·78	5	6.272	1,507.325		0·76	5	4.083	928.724		1·00	2	1.854	460,995		0·59	2	883	200.318	
Zakłady położnic	2	2.327	35.491		0·91	1	3.533	82.151		1·73	1	11.551	162.291		1·29	1	652	11.092		1·43	1	783	19.753	
1898.	32	60.548	1,536.230	1,026.572		81	96.429	3,517.448	3,252.703		34	95.641	3.003.818	3,520.238		18	33.781	1,222.815	991.539		27	17.406	736.507	687.709
Szpitale powszechne	29	57.311	1,252.782	766.469	0·61	77	88.062	1,989.890	1,974.261	0·99	28	83.372	1,986.201	2,443.544	1·23	15	32.414	781.038	692.919	0·89	24	16.229	533 042	484.585
Zakłady obłąkanych	2	2.031	311.766	205.049	0·78	5	6.394	1,564.044	1,275.705	0·78	5	4.556	993.322	1,118.156	1·06	2	1.732	465.238	345 594	0·65	2	920	205.387	174.105
Zakłady położnic	2	1.700	27.324	64.255	0.91	1	3.511	78 635	156.182	1·99	1	10.824	153.088	216.742	1·41	1	1.292	22.212	22.568	1·01	1	790	20.384	50.959
1899.	33	61.098	1,591.872	1,035.773		83	97.967	3,332 569	3,406.148		34	98.752	3,032.611	3,778.442		18	45.438	1,268 488	1,061.081		27	17.939	758.813	709.649
Szpitale powszechne	29	59.876	1,294.746	1,623.215	1·25	76	90.350	2,078 927	4,173.072	2·00	29	82.494	2,009.766	5,808.115	2·89	15	41.767	784.735	1,433.006	1·83	24	16.780	546.292	1,017.423
Zakłady obłąkanych	2	2.032	334.160	410 100	1·23	5	6.686	1,552.800	2,776.987	1·77	5	5.004	1,062.723	2,311.721	2·08	2	1.794	481.422	742.437	1·34	2	989	215.041	379.025
Zakłady położnic	2	1.690	25 685	?	?	1	3.368	77.534	283.346	3·66	1	11.169	158.330	441.108	2·78	1	1.449	25.217	58.244	2·31	1	736	18.993	102.873
1900.	33	63.598	1,654.591	?	?	82	100.404	3,709.261	7,233.405		35	98 667	3,230.819	8,560.944		18	35.010	1,291.374	2,233.687		27	18.505	780.326	1,499.321

Ilość szpitali publicznych, łóżek, koszta leczenia i śmiertelność chorych w roku 1900.

Kraj	Ilość zakładów dla chorych			Ilość łóżek			Ludność cywilna z końcem r. 1900 (wedle spisu ludności)	Jedno łóżko przypada na mieszkańców	W szpitalach publicznych	
	Publiczne szpitale	Prywatne szpitale	Razem	Publiczne szpitale	Prywatne szpitale	Razem			Koszt dnia leczenia K	Procent śmiertelności
Dolna Austrya	35	49	84	9.565	2.756	12 321	3,061.724	248	2·64	9·15
Górna „	9	47	56	1.258	1.473	2.731	803.788	294	1·81	7·06
Salzburg . .	3	23	26	593	643	1.236	190.823	154	2·09	7·41
Styrya . . .	18	57	73	4.064	1.876	5.940	1,547.155	260	1·72	6·76
Karyntya . .	5	14	19	1.177	299	1.476	363.002	246	1·57	6·22
Kraina . . .	3	13	18	726	505	1.231	505.460	410	1·89	4·81
Tryest . . .	5	4	9	1.927	320	2.247	176.383	78	2·10	8·94
Gorycya i Gradyska . . .	4	2	6	418	211	629	231.050	367	1·23	13·22
Istrya . . .	3	3	6	570	70	640	337.362	527	1·79	6·44
Tyrol . . .	27	19	46	3.415	673	4.088	842.974	206	1·86	6·44
Vorarlberg . .	1	5	6	140	306	446	128.715	289	1·70	7.73
Czechy . . .	82	90	172	12.414	2.273	14.687	6,277.793	427	1·91	8·65
Morawa . . .	17	53	70	3.619	1.238	4.857	2,420.445	498	1·76	7·62
Śląsk . . .	6	20	26	1.003	594	1.597	676.242	423	2·10	5·81
Galicya . . .	33	60	93	4.604	1.723	6.327	7,245.074	1.145	1·25	7·18
Bukowina . .	6	2	8	70	70	816	726.308	890	1·72	4·95
Dalmacya . .	9	—	9	—	—	695	587.373	845	1·65	5·34
Razem .	266	461	727	46.937	15.030	61.967	25,921.671	418	1·94[1]	8·10

[1]) Bez zakładów dla położnych.

Nowe szpitale powszechne.

Wysoki Sejm uchwalił cztery ustawy nadające szpitalom nowowybudowanym charakter szpitali powszechnych i publicznych a mianowicie:

1) Na posiedzeniu z dnia 9. lipca 1902 dla szpitala w Dolinie.
2) „ „ „ 12. października 1903 dla szpitala w Skałacie.
3) „ „ „ 16. „ „ „ Kałuszu.
4) „ „ „ 28. „ „ „ w Tarnobrzegu.

Ustawy te wzaz ze sprawozdaniem Komisyi sanitarnej przesłane zostały c. k. Namiestnictwu dla wyjednania Najwyższej sankcyi. Na żądanie ck. Prezydyum Namiestnictwa przesłaliśmy oprócz tego opis budynków szpitalnych i ich wewnętrznego urządzenia, sprawozdanie co do ich oddalenia od sąsiednich szpitali, co do ich pojemności i frekwencyi chorych, a wreszcie co do stosunków sanitarnych i zarobkowych tych powiatów, w których szpitale powstały.

Nadto zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa od każdego szpitala uzupełnienia urządzenia wewnętrznego szpitala i usunięcia braków w protokole kolaudacyjnym wykazanych a w szczególności od szpitala w Dolinie przeprowadzenia wodociągów i kanalizacyi, w szpitalu zaś w Tarnobrzegu zaprowadzenia filtru dla filtrowania wody do picia. Z wiosną roku bieżącego zawiadomiły Wydziały powiatowe, że wypełniły wszystkie żądania c. k. Namiestnictwa i wniosły prośbę o kolaudacyę robót dokonanych.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania żadna z wyż wspomnianych czterech ustaw nie otrzymała jeszcze Najwyższej sankcyi.

Nowe budowle w szpitalach prowiucyonalnych.

Uchwałą z dnia 8. lipca 1902 LW. 52.181 Wys. Sejm uznając potrzebę odbudowania budynku szpitalnego w Zaleszczykach, upoważnił Wydział krajowy do zaciągnięcia na ten cel pożyczki w tej wysokości, jaka się okaże potrzebną dla pokrycia połowy kosztów tej budowy.

Ogólny koszt budowy obliczonym został na kwotę 142.500 K, po odliczeniu więc własnych funduszów szpitala w kwocie 48.020 K 94 h., pozostała do pokrycia brakująca kwota okrągło 94.480 K.

Na pokrycie połowy zaciągnął Wydział krajowy pożyczkę w Banku krajowym w kwocie 49.400 K.

Po przeprowadzeniu licytacyi ofertowej, budowę otrzymał p. Jan Lewiński, architekt we Lwowie, za ryczałtową kwotę 142.500 K.

Na gruncie darowanym przez gminę miasta Zaleszczyk, stanął już nowy szpital, który wykończony z końcem września b. r., otwartym zostanie dla chorych w październiku b. r.

Wys. Sejm uwzględniając petycyę gminy miasta Kołomyji, uchwałą z dnia 9. lipca 1902 L. s. 715 uznal potrzebę budowy nowego szpitała w Kołomyji na 100 łóżek i upoważnił Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki w wysokości 115.000 K na pokrycie połowy kosztów tej budowy.

Ogólny koszt wszystkich budowli szpitalnych wraz z wewnętrznem urządzeniem szpitala obliczony został na kwotę 238.432 K 79 h.

Na częściowe pokrycie powyższego wydatku użytą będzie przedewszystkiem kwota 25.000 K, uzyskana ze sprzedaży starego budynku szpitalnego gminie m. Kołomyji.

Dalszego funduszu na ten cel potrzebnego dostarczy w połowie gmina m. Kołomyji a w drugiej połowie fundusz szpitalny z pożyczki przez Wys. Sejm dozwolonej.

Po przeprowadzeniu licytacyi ofertowej budowę szpitala wraz z budynkami gospodarczymi i administracyjnymi otrzymał p. Jan Lewiński, architekt we Lwowie za kwotę 194.000 K i tenże przedsiębiorca urządzenie kanalizacyi za kwotę 5.199 K 27 h.

Roboty zaś wodociągowe oddane zostały p. Zygmuntowi Rodakowskiemu, przedsiębiorcy budowy wodociągów we Lwowie, za kwotę 13.200 K.

W dniu zamknięcia niniejszego sprawozdania jest już nowy szpital w Kołomyji na wykończeniu, a gdy z końcem września b. r. oddanym zostanie Wydziałowi krajowemu, zarządzonem zostanie bezzwłocznie przeniesienie chorych ze starego szpitala.

Wydział krajowy przedstawił W. Sejmowi potrzebę zakupna od gminy miasta Drohobycza budynku szpitalnego za 50.000 K oraz potrzebę rozszerzenia tego szpitala przez dobudowanie skrzydła kosztem około 30.000 K.

Wys. Sejm uchwałą z d. 12. października 1903 LW. 92.954 zezwolił na te wydatki, upoważniając Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki na ich pokrycie.

Wykonując powyższą uchwałę, zawarł Wydział krajowy z gminą Drohobycz kontrakt kupna i sprzedaży budynku szpitalnego za kwotę 50.000 K i oddał dobudowę części szpitala w przedsiębiorstwo p. Franciszkowi Jelonkowi, budowniczemu w Drohobyczu, za kwotę 33.642 K.

Na pokrycie tych wydatków zaciągniętą została pożyczka w Banku krajowym w kwocie 74.000 K. Budowa rozpoczęta doprowadzoną została z końcem czerwca b. r. pod dach, a z początkiem jesieni w zupełności wykończoną zostanie.

Do nowych budowli, które z upoważnienia Wys. Sejmu mają być wykonane w bieżącym roku, należy budowa domu administracyjnego i pawilonu dla zakaźnych w powszechnym szpitalu w Śniatynie.

Po uchwale Wys. Sejmu uznającej potrzebę rozszerzenia tego szpitala, Wydział krajowy przesłał plany i kosztorysy Wydziałowi powiatowemu dla przeprowadzenia budowy kosztem 25.000 K. Wydział powiatowy jednak zwrócił się z prośbą do Wydziału krajowego o zmianę planów i o zezwolenie użycia funduszu rezerwowego, jaki szpital posiada, na pokrycie wyższych kosztów stąd wynikających.

Wydział krajowy przychylił się do tej prośby, zwłoka jednak w przerobieniu planów sprawiła, że do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania, budowa pawilonów rozpoczętą jeszcze nie została.

W sprawie leczonych w zakładach zagranicznych.

W załatwieniu sprawozdania komisyi sanitarnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Dep. V. między innymi powziął Wys. Sejm na posiedzeniu d. 24. października 1903 r. następującą uchwałę: „Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby wdrożył pertraktacye ze szpitalami pozakrajowymi z myślą utworzenia kartelu, aby chorzy, którzy mają tyle zdrowia i pieniędzy, że mogą podejmować podróż za granicę kraju, nie byli przyjmowani na koszt Wydziału krajowego, gdyż za nich płacić nie będzie“.

W wykonaniu tego polecenia wystosowaliśmy do władz zarządzających szpitalami pozakrajowymi odezwy, upraszając o zwracanie uwagi na podróżujących chorych i zarządzenie jak najściślejszego badania stanu i rodzaju choroby przed przyjęciem ich do szpitala i odsyłania ich do jednego z najbliższych szpitali galicyjskich, jeżeli natychmiastowe przyjęcie nie jest absolutną koniecznością usprawiedliwione.

Jednocześnie udaliśmy się do c. k. Namiestnictwa z prośbą o przypomnienie c. k. Starostom okólnika wydanego w tym przedmiocie 3. czerwca 1896 r. do l. 43.448, z poleceniem stosownego pouczania i zawezwania

zwierzchności gmin, ażeby przy wydawaniu świadectw majątkowych chorym leczonym w szpitalach, a szczególnie pozakrajowych, postępowały z całą sumiennością i ścisłością, przytaczając wszelkie daty i szczegóły, na którychby oprzeć można żądanie zapłaty kosztów od leczonego samego lub krewnych, do ponoszenia tychże z ustawy obowiązanych. Wreszcie upraszaliśmy c. k. Namiestnictwo o polecenie c. k. Starostwom, ażeby przed odsełaniem świadectw majątkowych, odnoszących się do osób do Galicyi przynależnych, a leczonych w szpitalach pozakrajowych, w razie jakiejkolwiek wątpliwości co do szczegółów tych świadectw, żądały stwierdzenia ze strony urzędów hipotecznych, czy chorzy lub obowiązani do zapłaty krewni, nie posiadają w gminie przynależności lub zamieszkania majątku nieruchomego.

Nareszcie odnosiliśmy się do wszystkich wydziałów powiatowych, polecając im wydać podobnież okólniki i przypomnienia zwierzchnościom gminnym, iż zaniedbanie należytej przezorności przy wydawaniu poświadczeń, stwierdzających ubóstwo i przynależność, powoduje nietylko niesprawiedliwe obciążenie funduszu krajowego kosztami leczenia, ale nadto ze względu na postanowienie ustawy z 5. grudnia 1896 Nr. 222 dz. u. p. pociągnąć może za sobą dla samych gmin szkodliwe następstwa i ciężary, jeżeli świadectwa te wydane zostały z pominięciem ścisłego badania i wyczerpujących dochodzeń (LW. 113.605/1903).

Według otrzymanych dotąd odpowiedzi ze strony kilku wydziałów krajowych (LW. 53.660, 55.871, 58.377, 69.124 i 70.697/1904) wydane zostały stosowne zarządzenia po myśli szczegółów wyżej przytoczonej odezwy naszej i zadośćuczynienia przedstawionym żądaniom, o ile to w granicach obowiązujących ustaw okaże się możliwem.

Dyety dla lekarzy okręgowych za szczepienie ochronne od ospy.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi sanitarnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Dep. V. powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 24. października 1903 między innemi następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby wziął pod rozwagę, czy i o ile będzie wskazane ewentualne podwyższenie dyet lekarzom okręgowym i szpitalnym za szczepienie od ospy".

Na skutek uchwały powyższej Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić, co następuje:

Z powodu wzrastających nadmiernie wydatków funduszu krajowego na koszta szczepienia od ospy, które rok rocznie przekraczały preliminowane i uchwalone na ten cel kredyty, wykazując w roku 1901 przekroczenie to w sumie 23.474 K. Wydział krajowy idąc za wskazówkami i rezolucyami W. Sejmu w kierunku przestrzegania wogóle możliwej oszczędności w wydatkach skarbu krajowego, postanowił uchwałą z d. 12. maja 1901 l. 19.077 wprowadzić niektóre zarządzenia, zmierzające do obniżenia wydatków odnośnej rubryki budżetu krajowego, a mianowicie:

1. Odnieść się do c. k. Rządu, ażeby szczepienie z konieczności zarządzano w razie skonstatowania epidemii ospy na koszt c. k. Skarbu państwa, względnie nie odbywano takiego szczepienia z powodu stwierdzenia innej choroby epidemicznej.

2. Domagać się, ażeby szczepienie w granicach przydzielonych do okręgów sanitarnych przeprowadzali bezwarunkowo lekarze okręgowi, a nadto, żeby lekarzom tym, jako funkcyonaryuszom autonomicznym, przydzielano szczepienie również i w innych gminach nie należących do okręgów sanitarnych.

3. Domagać się, aby do czynności szczepienia delegowano tylko c. k. lekarzy młodszych i asystentów sanitarnych, którzy pobierają niższe dyety, a mianowicie: lekarze I. kl. po 6 K, zaś lekarze II. kl. i asystenci sanitarni po 5 K dziennie, podczas gdy c. k. lekarze starsi i wolno praktykujący pobierają tę dyetę w kwocie 7 K dziennie.

4. Dążyć do rewizyi, względnie do zmiany postanowień dotychczasowej instrukcyi szczepienia i stałego podziału okręgów szczepienia odpowiadającego okręgom sanitarnym z przestrzeganiem najbliższej i najkrótszej komunikacyi; wreszcie:

5. Zrównać dyety lekarzy okręgowych, względnie szpitalnych z dyetami przyznawanemi c. k. lekarzom rządowym I. kl., to jest po 6 K dziennie, pozostawiając te dyety w dotychczasowej wysokości, tj. po 7 K tylko c. k. starszym lekarzom powiatowym tudzież lekarzom wolno praktykującym, o ile zachodzi potrzeba i konieczność delegowania ich do czynności szczepienia.

Przy wprowadzaniu tych zarządzeń, które wykazały już istotnie znaczne stosunkowo zaoszczędzenia wydatków w odnośnej rubryce badżetu, Wydział krajowy obok dążności do obniżania wydatków, wychodził ze słusznego zapatrywania, iż lekarze okręgowi jako stali funkcyonaryusze, płatni z funduszów powiatów i kraju, nie mogą być uważani, pod względem spełniania swych czynności służbowych, do których należy i szczepienie, jako lekarze wolno praktykujący i pobierać za tę czynność spełnianą w gminach okręgu, a ewentualnie i poza jego granicami dyety w wysokości przyznanej lekarzom wolno praktykującym.

Wydział krajowy podejmując odpowiednie kroki i usiłowania, żeby przez powierzanie lekarzom okręgowym w możliwie najszerszych rozmiarach czynności szczepienia zapewnione, im były tem samem wydatniejsze dochody z tego działu czynności, co też faktycznie ma miejsce, musiał z drugiej strony przestrzegać, ażeby fundusz krajowy skutkiem tego nie był narażony na większe wydatki.

Przyznanie zatem lekarzom okręgowym za tę samą czynność wyższych dyet, aniżeli je pobierają c. k. lekarze I. kl., uważalibyśmy jako nie usprawiedliwione nietylko z powodów wyżej przytoczonych, ale również ze względu na okoliczność, iż z biegiem czasu płace i ryczałty objazdowe lekarzy okręgowych znacznie podwyższone zostały, a fundusz krajowy już z tego tytułu większe ponosi ciężary.

To samo i podwyższenia dyet, przyznawanych obecnie lekarzom szpitali powszechnych na równi z c. k. lekarzami I. kl. tj. po 6 K dziennie nie uważamy za wskazane, zwłaszcza, iż czynność ta stanowi źródło ubocznych dochodów tych lekarzy, pobierających stałe płace z prawami do emerytury i funkcyonaryusze ci w razie przydzielenia im szczepienia, na czas trwania tej czynności zwalniani są natomiast od swych urzędowych obowiązków służby.

Nadmieniamy wreszcie, iż lekarzom szpitali powszechnych przysługa możność zrzeczenia się powierzonej czynności szczepienia ochronnego, w czem również i lekarze okręgowi nie są krępowani, o ile rozchodzi się o szczepienie w gminach położonych poza granicami ich okręgów, która to czynność w danym razie powierzoną byłaby c. k. lekarzom I. kl. lub asystentom sanitarnym za dyetami również po 6 K, względnie po 5 koron dziennie. (LW. 113.608/903).

Zaliczki na koszta podróży uleczonych

W załatwieniu sprawozdania Komisyi sanitarnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Dep. V. między innemi powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu 24. października 1903 następującą uchwałę:

5. „Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby wziął pod rozwagę i na najbliższej sesyi zdał sprawę, czy nie byłoby korzystnem, aby podobnie, jak to ma miejsce w Zakładzie kulparkowskim, zaliczkował z funduszu szpitalnego także w szpitalach prowincyonalnych i krajowych koszta podróży dla chorych już uleczonych, z powodów których obecnie przeprowadza się porozumienie z gminami w celu szybszego wydalania ich ze szpitala“.

Wydział krajowy zastanawiając się nad tą sprawą, przyszedł do przekonania, że cel zamierzony zostanie osiągnięty, gdy będzie ściśle wykonywane rozp. min. z d. 4. grudnia 1856 l. 26.641, ustawa o przynależności dnia 3. grudnia 1863 d. u. p. Nr. 105 i rozporządzenie ministeryalne z dnia 17. czerwca 1869 l. 1713, co do postępowania z osobami, które w publicznych szpitalach leczone być nie mogą. W myśl tego rozporządzenia gmina, w której szpital się znajduje, jest obowiązaną ozdrowieńca, lub nieuleczalnego, potrzebującego opieki, odebrać i oddać gminie przynależności.

Okólnikiem z d. 18. lipca 1904 l. 72.561 przypomnieliśmy wszystkim szpitalom postanowienia rzeczonych reskryptów minist. z poleceniem, ażeby

w razie zaniedbania odbioru rekonwalescenta lub nieuleczalnie chorego w terminie do odbioru wyznaczonego (najwyżej 2 dni) żądały zwrotu kosztów utrzymania od gminy, w której szpital się znajduje, a gdyby gmina uchylała się od tego obowiązku, udawały się o interwencyę do Wydziału krajowego.

Zwracamy przytem uwagę, że szpitale nasze nie posiadają środków na zaliczki, a oprócz tego brak ludzi i urządzeń dla podejmowania wysyłki chorych i rekonwalescentów do gminy przynależności, a ściągnięcie narosłych stąd wydatków jest wątpliwe.

W sprawie pomieszkań sekundaryuszy w szpitalu lwowskim.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi sanitarnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Departamentu V. powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 24. października 1903, między innemi, następującą uchwałę:

„9. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zbadał i wziął pod rozwagę sprawę pomieszczenia sekundaryuszy w szpitalu lwowskim i aby przedłożył Sejmowi sprawozdanie na najbliższej sesyi".

W wykonaniu polecenia tego przedstawiamy, że obecnie w szpitalu lwowskim mieszka tylko trzech sekundaryuszów — dwóch w gmachu głównym i jeden w zakładzie położnic. Każdy z nich ma po jednym pokoju. Z dwóch sekundaryuszów, mieszkających w gmachu głównym, jeden należy do oddziału chirurgicznego, drugi do oddziału wewnętrznego. Na pomieszczenie większej liczby sekundaryuszów, gmach szpitala lwowskiego, w obecnym swym stanie nadmiernego przepełnienia, skutkiem wprowadzenia doń klinik: okulistycznej i dermatologicznej, absolutnie miejsca niema. Jedynie usunięcie z gmachu szpitalnego do osobnych budynków obu klinik, oraz ośmiu klinicznych Sióstr Miłosierdzia, dozwoliłoby przywrócić chorym szpitalnym przepisaną hygienę minimalną na jedno łóżko co do przestrzeni i powierzchni i dałoby możność z niewątpliwym pożytkiem dla szpitala urządzenia przy każdym oddziale po jednym pokoju na mieszkanie dla sekundaryusza.

Łóżka płatne w szpitalach.

W załatwieniu sprawozdania komisyi sanitarnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Departamentu V. na posiedzeniu d. 24. października między innemi powziął Wys. Sejm następującą uchwałę:

„7. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesyi przedłożył sprawozdanie i wnioski co do kwestyi, w których szpitalach i o ile dałoby się urządzić łóżka płatne dla zamożniejszych chorych, którzyby mogli przynosić czysty dochód funduszowi krajowemu".

Największa potrzeba płatnych łóżek i najznaczniejsze stąd korzyści możnaby osiągnąć w szpitalach krajowych. Jednak panujące w nich obecnie stosunki pod względem lokalów i frekwencyi dozwalają tylko w bardzo ograniczonej mierze na urządzenie separatek dla klasowych. Przy odbudowie jednak lub rozszerzaniu tych zakładów Wydział krajowy nie zapomni o tem poleceniu Wys. Sejmu.

Co do szpitali prowincyonalnych, to urządzenie takich płatnych łóżek i osiągnięcie z nich korzyści finansowych jest możliwe do osiągnięcia tylko w zakładach, mieszczących się w większych miastach, jak Przemyśl, Tarnów, Stanisławów, Stryj i Biała, ale nie w większej ilości jak po trzy lub po dwie separatki, gdyż i tu zachodzą te same względy i trudności, co i w szpitalach krajowych, lecz przy nowych budowach będziemy o tem pamiętali. W innych pomniejszych szpitalach, wypadki zapotrzebowania takich łóżek są tylko sporadyczne, z reguły zaś byłyby one niezajęte i spowodowałyby zwiększenie kosztów budowy i urządzenia lub uszczupliłyby pojemność szpitala z ujmą chorych ubogich.

Sprawozdania naukowe.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi sanitarnej z czynności Dep. V. między innemi powziął Wys. Sejm na posiedzeniu 24. października 1903 następującą uchwałę:

6. „Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby wziął pod rozwagę sprawę przywrócenia zwyczaju publikowania sprawozdań naukowych z czynności lekarskich wszystkich szpitali krajowych i prowincyonalnych«.

Pięciokrotnie w ostatnich czasach ubiegłego stulecia publikowaliśmy naukowe sprawozdania z naszych szpitali, pragnąc obudzić emulacyę pracujących w nich lekarzy, zachęcić do śledzenia i współdziałania w rozwoju i postępach fachowej wiedzy. Doświadczenie jednak przekonało nas, że dość znaczny wydatek na druk, kłopoty wydawnicze i strata czasu na przygotowanie tych sprawozdań nie opłacają się korzyściami z tego wynikającemi.

Przedewszystkiem sprawozdania takie z powodów technicznych muszą obejmować peryod o rok przynajmniej wcześniejszy od chwili ogłoszenia, a zatem przy obecnych postępach nauki lekarskiej, wszystkie sprawozdania już nie przedstawiają naukowego interesu, bo z obecnym rozwojem nauk lekarskich i podniesieniem poziomu naszego szpitalnictwa, rozwinęła się bardzo szeroko literatura i piśmiennictwo lekarskie, więc każdy interesujący lekarzy przypadek te pisma podają natychmiast do wiadomości, a fachowa ocena ich i krytyka odbywa się na cotygodniowych posiedzeniach Towarzystw lekarskich i na częstych obecnie zjazdach lekarzy. Nic więc dziwnego, że każdy z lekarzy woli obrać tę drogę, bo praca ich staje się znaną szerokiemu kołu natychmiast.

Jeżeli chodzi o daty statystyczne, to te znaleść można w corocznych sprawozdaniach c. k. Rady zdrowia i w relacyach Inspektora szpitali.

Wypada też mieć na uwadze, że wielkie przepełnienie szpitali tak znacznie powiększyło pracę lekarzy ordynujących w szpitalach krajowych, że sprawozdania naukowe, potrzebujące poprawnego opracowania i stylowego zaokrąglenia, wymagają dość długiego czasu na rzecz, której ogół lekarzy z powodu przedawnienia już i czytać nie będzie.

Co się zaś tyczy sprawozdań naukowych w szpitalach prowincyonalnych, to wobec małego personalu tych lekarzy w szpitalach żądać od nich jeszcze i tej pracy — niepodobna.

W sprawie założenia przy salinach zakładów leczniczych solankowych.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi sanitarnej o wniosku posła Maissa z wezwaniem do c. k. Rządu o założenie przy c. k. salinach galicyjskich leczniczych zakładów solankowych powziął Wys. Sejm na posiedzeniu dnia 18. września 1903 następującą uchwałę:

„Wniosek posła Maissa o założenie leczniczych zakładów solankowych przy c. k. salinach we wschodniej i zachodniej części kraju odstępuje się Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu się z krajową Radą zdrowia przedłożył Wysokiej Izbie odpowiedni wniosek".

Ponieważ c. k. krajowa Dyrekcya skarbu pismem z d. 29. grudnia 1902 L. 158.046 (LW. 3074/902) na skutek żądania c. k. Ministerstwa skarbu o przedłożenie tekstu wniosku p. Maissa, odniosła się do Wydziału krajowego o udzielenie aktów tej sprawy, Wydział krajowy po przesłaniu tych aktów, wykonując wyżej przytoczoną uchwałę, odniósł się pismem z d. 17. listopada 1903 d. l. 85693 do c. k. Dyrekcyi skarbu z zapytaniem, czy sprawa powyższa była rozważaną w c. k. Ministerstwie skarbu, ewentualnie w jakim stadyum znajdują się czynności przygotowawcze w tym kierunku. Zarazem odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa o udzielenie opinii w tym przedmiocie ze strony kraj. Rady zdrowia. W odpowiedzi na odezwy nasze Dyr. skarbu pismem z d. 1. grudnia (LW. 114580/903) oznajmiła, iż na polecenie c. k. Ministerswa skarbu przedłożyła relacyę swą w przedmiocie utworzenia łazienek solankowych przy c. k. wschodnio i zachodnio galicyjskich zarządach salinarnych i że nie omieszka uwiadomić Wydziału krajowego o zapadłej decyzyi. C. k. Namiestnictwo zaś (LW. 27.808/904) udzieliło nam opinię krajowej Rady zdrowia, którą przytaczamy w brzmieniu dosłownem: „Skuteczność kąpieli solankowych w wielu cierpieniach, jak zołzach, wypocinach pozapalnych, schorzeniach przewlekłych przewodu pokarmowego i oddechowego jest

stwierdzoną wielokrotnem doświadczeniem i nie ulega obecnie żadnej wątpliwości. Jest też rzeczą pożądaną, aby w kraju naszym, obfitującym w solanki tak, że nadmiar solanki idzie bardzo często na marne, urządzone zostały zakłady kąpielowe solankowe. Jednak wobec energicznego działania kąpieli solankowych, wydawanie ich dla chorych, musi pozostać pod nadzorem lekarskim i muszą być w zakładzie kąpielowym urządzenia odpowiednie. Zdarzyć by się bowiem mogło, że zakłady małe, polegające tylko na urządzeniu kilku lub kilkunastu wanien przy zakładach solankowych mogłyby raczej szkodę niż pożytek przynieść dla chcących używać tych kąpieli, a nadto zakłady takie, mimo dość znacznych kosztów urządzenia ich, przecież nie mogłyby się odpowiednio rentować. Rada zdrowia doradza przeto urządzenie w kraju zwłaszcza we wschodniej jego części zakładu solankowego kąpielowego, takiego, któryby stojąc na wysokości obecnych wymagań balneologicznych, dorównując lub nawet przewyższając dobrocią swą obecnie istniejące zakłady, mógł także rachować na publiczność bogatszą. Tym sposobem osiągnięte zyski mogłyby w znacznej części być użyte na ulgę dla ludności biedniejszej, potrzebującej kąpieli solankowych".

W sprawie wniosku posła Szajera co do babek wiejskich.

Na odezwę naszą z d. 16. października 1902 r. w sprawie dopuszczenia tak zwanych babek wiejskich do pomocy położnej w nagłych wypadkach c. k. Namiestnictwo powołało się na swoją odezwę z d. 10. czerwca 1895 L. 37.834, w której oznajmiło, a zarazem okólnikiem wszystkich Starostów pouczyło, że jeżeli przy dochodzeniu zostanie udowodnione, iż akuszerka gminna luh okręgowa rzeczywiście z powodu przeszkody nie mogła przybyć do rodzącej' władza nie będzie karała nieukwalifikowanej i nieuprawnionej babki za niesioną pomoc rodzącej, że jednak podlegać ma karze taka nieukwalifikowana babka, która udziela za wynagrodzeniem pomocy przy porodzie, chociaż można było do tego wezwać egzaminowaną akuszerkę gminną lub okręgową.

Zarządzenie to czyni w głównej rzeczy zadość życzeniu wyrażonemu we wniosku posła Szajera.

Powołany wyżej okólnik przypomniało c. k. Namiestnictwo równocześnie wszystkim c. k. Starostwom, z tem, że nie należy karać babek wiejskich za niesienie pomocy położniczej w braku akuszerek egzaminowanych lub w wypadkach nagłych, gdy pozyskanie ukwalifikowanej położnej z powodu jej nieobecności lub choroby jest niemożliwem.

Co do wniosku Wydziału krajowego, aby zobowiązano lekarzy okręgowych do udzielania babkom wykładów popularnych o niesieniu pomocy położniczej u rodzących, c. k. Namiestnictwo podniosło, że nie wchodząc w to, czy lekarze okręgowi mogliby być do tych wykładów zobowiązani, skoro instrukcya służbowa na nich tego obowiązku nie wkłada, wykłady takie nie przyniosłyby prawie żadnego pożytku, gdyż babki takie przeważnie, jako nieumiejące czytać nie są odpowiednim materyałem do podobnego pouczania. (LW. 30710/903).

Sprawa budowy szpitali w Kosowie i Nadwórnej.

Przesyłając 5. stycznia 1903 r. plany i kosztorysy na budowę szpitali powszechnych w Kossowie i Nadwórnej, prosiliśmy c. k. Namiestnictwo o wyjednanie u c. k. Skarbu Państwa subwencyi na budowę tych szpitali, odpowiadającej wysokości udziału powiatów i kraju.

C. k. Namiestnictwo odpowiadając d. 27. lutego 1904 r., uwiadomiło, że Ministerstwo spraw wewnętrznych powitało z wielkiem uznaniem zamiar budowy tych szpitali, mających na celu tłumienie chorób zakaźnych i zwalczanie kiły, rozszerzonej między tamtejszymi mieszkańcami.

Reskryptem powyższym wyraziło Ministerstwo zgodnie z dawniejszem oświadczeniem (14. lutego 1902 l. 21.852 ex 1901) chęć przyjścia w pomoc temu przedsięwzięciu przez udzielenie subwencyi z funduszów państwowych, je-

dnakże równocześnie zauważyło, że stosunki finansowe państwa nie pozwalają na udzielenie subwencyi jednorazowej w tej wysokości, jak sobie tego życzy Wydział krajowy. Pomoc ze skarbu państwa może być udzieloną tylko w ten sposób, że dla każdego z tych szpitali, skoro budowa uchwałą sejmową zapewnioną będzie, rząd przez lat dziesięć wypłacać będzie subwencyę roczną, na podstawie której będzie można odpowiednią część kapitału potrzebnego na budowę uzyskać w drodze pożyczki. Rzeczona subwencya rządowa zostanie jednak udzieloną pod warunkiem, jeżeli w obu szpitalach zostaną urządzone specyalne oddziały dla leczenia chorych kiłowych i wenerycznych i jeżeli corocznie Ministerstwu będą przedkładane z działalności tych szpitali sprawozdania, w których przedewszystkiem będą przedstawione wyniki zwalczania wenerycznej endemii w tamtych okolicach tak pod względem zdrowotnym, statystycznym, jak i naukowo-lekarskim. Przeciw przedłożonym planom c. k. Namiestnictwo po wysłuchaniu opinii krajowej Rady zdrowia nie podnosi zarzutu, byle tylko grunt pod budowę szpitali był dostatecznie obszerny i dobrze położony, a woda do użytku szpitali była dobra i w dostatecznej ilości, co do których to okoliczności zastrzega się wydanie orzeczenia przez właściwą władzę polityczną w myśl §. 26. ustawy z 30. kwietnia 1870 d. p. p. l. 68.

W odpowiedzi na tę odezwę a w szczególności na oświadczenie co do udziału c. k. skarbu państwa w kosztach budowy szpitali w Kosowie i Nadwórnie, mającego się zrealizować w formie pożyczki, spłacalnej przez c. k. rząd, roczną subwencyą przez lat dziesięć, oznajmiliśmy, iż tylko pod tym warunkiem będziemy mogli przedłożyć Wys. Sejmowi wniosek o uchwalenie kredytów z funduszów krajowych w wysokości $^1/_3$ części kosztów budowy tych szpitali, skoro otrzymamy ze strony c. k. rządu konkretną deklaracyę, zapewniającą udzielenie na ten cel subwencyi ze skarbu państwa w takiej samej wysokości, względnie wypłacania przez lat dziesięć kwoty wystarczającej na oprocentowanie i zamortyzowanie pożyczki w okresie 10-letnim.

Koszta budowy jednego szpitala o 60 łóżkach obliczono na kwotę 142.968 K, w której nie mieści się jednak koszt zakupna gruntu. Gdy atoli powiaty interesowane, ze względu na stosunki finansowe i położenie materyalne ludności deklarowały przyczynić się do kosztów budowy co najwyżej w kw. 40.000 K, przeto o ile przy rozprawie ofertowej nie powiodłoby się uzyskać zredukowania ogólnego kosztu budowy, dążyć wypadnie do obniżenia kosztorysu do ustalonej kwoty 120.000 kor. a to przez pewne zmniejszenie liczby łóżek i rozmiarów budynku w ogólności.

Wobec szczegółów powyższych, wynosić będzie udział funduszów powiatowych i kraju po 40.000 K na każdy z wymienionych szpitali, zaczem i w takiej samej wysokości domagać się musimy udziału c. k. Skarbu państwa.

Gdy zaś według odezwy c. k. Nam. subwencya odnośna z c. k. Skarku państwa uzyskaną być ma w formie pożyczki, spłacanej w latach dziesięciu, przeto celem zrealizowania potrzebnego kapitału odniósł się Wydział krajowy do Banku krajowego o stosowne wyjaśnienia, względnie ułożenie planu amortyzacyjnego. Według obliczenia Banku celem uzyskania gotówki 40.000 kor., potrzebnem byłoby zaciągnięcie pożyczki w obligacyach komunalnych w kwocie 42.000 K, z której raty półroczne, przy dziesięcioletniem umorzeniu wynosiłyby 2.555 K 70 gr. w zaokrągleniu 2556 K: rocznie zaś 5112 K. Ogółem zatem subwencya Skarbu państwa na pokrycie $^1/_3$ udziału w kosztach budowy szpitali w Kosowie i Nadwórnie (po 40.000 K w gotówce na każdy) = 80.000 K., spłacalna w formie amortyzacyi, zaciągniętej na ten cel pożyczki, wynosić winna przez lat dziesięć po 10.224 K rocznie.

Komunikując te szczegóły, Wydział krajowy upraszał c. k. Namiestnictwo o uzyskanie w drodze właściwej zapewnienia wypłaty subwencyi c. k. Skarbu państwa w kwocie wyżej wymienionej, a to przez lat dziesięć, oznajmiając zarazem, iż po otrzymaniu tego zapewnienia i na jego podstawie, prze-

dłoży natychmiast Wys. Sejmowi wyniki zmierzające do podjęcia budowy powyższych szpitali.

Nadmieniliśmy zarazem, iż do życzeń objawionych w odezwie Namiestnictwa o odnoszących się do szczegółów urządzenia wewnętrznego szpitali, wyboru gruntu i t. p. Wydział krajowy zastosuje się i w swoim czasie przeszle Namiestnictwu kopie planów budowy,

Z uwagi na podnoszoną od szeregu lat potrzebę i nagłość budowy szpitali w Kosowie i Nadwórnie, której i Wys. Sejm dał wyraz w odnośnych uchwałach i rezolucyach upraszaliśmy w końcu o rychłą odpowiedź, aby umożliwić Wydziałowi krajowemu przygotowanie sprawozdania i odnośnych wniosków na najbliższą sesyę Wys. Sejmu.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania decyzya c. k. Namiestnictwa nie nadeszła.

W sprawie zakładu dla szczepienia przeciwko wściekliźnie

W sprawozdaniach z czynności Wydziału krajowego za lata poprzednie wykazaliśmy, że szpital św. Łazarza w Krakowie od r. 1894 przyjmuje osoby pokąsane przez zwierzęta podejrzane o wściekliznę. Od r. 1900 (LW. 25·63/900) prowadzi Wydział rokowania z c. k. Rządem o uwolnienie szpitala św. Łazarza od przyjmowania tej kategoryi chorych, nad któremi rozstoczyć winien opiekę w pierwszym rzędzie c. k. Rząd ze względu na bezpieczeństwo publiczne.

Obecnie doszły rokowania do tego punktu, że c. k. Rząd postanowił pomieszczać osoby pokąsane przez wściekłe zwierzęta w prywatnym zakładzie, który miałby urządzić prof. Dr. Bujwid. Koszta leczenia ubogich, przynależnych do Galicyi, o ileby nie mogły być ściągnięte od właścicieli wściekłych zwierząt, pokrywałby w $^2/_3$ częściach fundusz państwowy, a w $^1/_3$ fundusz krajowy, według taksy dziennej w wysokości 3 K, unormowanej na podstawie przedłożonego nam preliminarza kosztów utrzymania zakładu, którego administracya będzie prowadzona przez organa c. k. rządu i pod jego kontrolą.

Zarazem pragnąc przyśpieszyć powstanie tego zakładu także w interesie szpitala św. Łazarza, przepełnionego chorymi i nie mającego odpowiedniego pomieszczenia dla chorych pokąsanych przez wściekłe zwierzęta, a coraz liczniej się zgłaszających, Wydział krajowy oświadczył (LW. 87.161/92) gotowość uiszczenia na rzecz tego zakładu 2060 K, jako $^1/_3$ kosztów pierwszego urządzenia zakładu.

Po otwarciu zakładu ustałaby wypłata subwencyi, którą obecnie prof. Dr. Bujwid pobiera dla swego zakładu o rocznych 2000 K. Statuta tego zakładu ułożył prof. Dr. Bujwid a Wydział krajowy poczynił w nich pewne zmiany i zastrzeżenia, które zakomunikował c. k. Namiestnictwu.

Pomimo kilkukrotnych przynagleń c. k. Rząd nie powziął w tej sprawie jeszcze ostatecznej decyzyi. Gdyby ją nam zakomunikowało c. k. Namiestnictwo przed ustaleniem budżetu funduszu krajowego na r. 1905, w takim razie wstawimy odpowiedni kredyt, potrzebny na pokrycie przypadającej na kraj $^1/_3$ części kosztów pierwszego urządzenia zakładu.

W sprawie pawilonu dla zakaźnych we Lwowie co do użycia jego do celu nauki.

Odezwą do LW. 40050/903 c. k. Namiestnictwo, komunikując nam odmowę c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty na prośbę wniesioną doń przez profesora kliniki chorób wewnętrznych o wzniesienie osobnego pawilonu dla chorych zakaźnych, zapytało o warunki, pod jakimi ewentualnie mógłby być użyty do nauki klinicznej powilon szpitala powszechnego z pomieszczonym w nim materyałem chorych zakaźnych.

Na to oznajmiliśmy c. k. Namiestnictwu po wyczerpującem zbadaniu sprawy, iż istniejące warunki techniczne budowy i urządzenia pawilonu szpitalnego dla chorych zakaźnych, tudzież względy na ogólne bezpieczeństwo zdrowia, czynią niedopuszczalnem użycie tego pawilonu, względnie pomieszczonego w nim materyału chorych do celów nauki klinicznej, połączonej z frekwencyą słuchaczy

i zadośćuczynienia odnośnym wymogom dydaktyczym w ogólności. (LW. 110.136/903).

Sprawa administrajnego połączenia klinik krakowskich ze szpitalem św. Łazarza

C. k. Namiestnictwo d. 12. kwienia 1904 do L. 50468 wezwało Wydział krajowy do oświadczenia się, czy nie byłby skłonnym wejść w ponowne rokowania z c. k. Rządem względem administracyjnego i ekonomicznego połączenia zakładu klinicznego c. k. Uniwersytetu w Krakowie z tamtejszym szpitalem św. Łazarza, a w danym razie od jakich warunków połączenie klinik ze szpitalem Wydział krajowy zamierza uczynić zawisłym.

Na wezwanie to oświadczyliśmy, że stanowczo nie możemy się godzić na objęcie przez zarząd szpitala św. Łazarza administracyi i gospodarki c. k. klinik krakowskich, najprzód z powodu wielkich trudności, jakie zarząd tego szpitala miałby do pokonania przy prowadzeniu administracyi klinik, poza obrębem szpitali położonych, a nareszcie i dlatego, iż przy bliższem badaniu okazuje się niemożebnem rozszerzenie obecnej kuchni i pralni szpitalnej, co stałoby się koniecznem w razie połączenia gospodarki zakładów klinik i szpitala. LW. 37.369/904.

Sprawa dostarczania leków c. k. klinikom krakowskim z apteki szpitala św. Łazarza.

C. k. Namiestnictwo utyskując na wzmagający się od szeregu lat niedobór c. k. klinik akademickich w Krakowie w dziale wydatków administracyjnych w szczególności także z powodu wygórowanych cen leków, pobieranych od aptekarzy krakowskich, zwróciło się do nas z prośbą, czy nie bylibyśmy skłonni zewolić na dostarczanie krakowskim c. k. zakładom klinicznym leków z apteki szpitala św. Łazarza.

Po zasięgnięciu opinii Dyrektora szpitala krakowskiego oświadczyliśmy c. k. Namiestnictwu (LW. 14292/904), iż mając na względzie dobro fakultetu medycznego i zakładów klinicznych, oraz chcąc oddać przysługę c. k. Administracyi klinik, zgodzilibyśmy się na zadośćuczynienie powyższemu żądaniu pod szczegółowo podanymi warunkami które, osobną umową musiałyby być unormowane. Warunki te, mające jedynie na celu uchronienie szpitala św. Łazarza od ewentualnych strat, odnoszą się do ryczałtu, któryby c. k. Rząd miał wypłacić na uzupełnienie inwentaryalnych urządzeń apteki i laboratoryum szpitala św. Łazarza, ich sposobu zarachowywania kosztu leków, przyczyniania się c. k. funduszu edukacyjnego do stosunkowego opłacania personalu aptecznego który ze względu na zwiększoną czynność apteki musiałby być zwiększony; skarb państwa musiałby też odpowiednio wynagrodzić aptekarza szpitalnego za jego czynność sprawdzania rachunków leków, dostarczanych c. k. klinikom z apteki szpitalnej, a c. k. Rząd winien będzie sam ze swej strony postarać się, aby koncesya szpitala św. Łazaza na prowadzenie apteki własnej rozszerzoną została w tym kierunku, ażeby ta apteka mogła wydawać leki poza obręb szpitala t. j. c. k. klinikom. Rozwiązanie umowy mogłoby nastąpić po 6 miesięcznem wypowiedzeniu jednej lub drugiej strony. Na podane przez nas powyższe warunki c. k. Namiestnictwo dotąd się nie oświadczyło.

Sprawa kliniki psychiatrycznej w Krakowie.

Na wniosek krakowskiego fakultetu lekarskiego odniosło się do c. k. Namiestnictwo do Wydziału krajowego z propozycyą wybudowania w ogrodzie szpitala św. Łazaza (za szpitalnym pawilonem dla obłąkanych) kosztem c. k. Skarbu państwa psychiatrycznej kliniki za przyczynieniem się z funduszów krajowych taką kwotą, jaka dałaby się na zamierzonej budowie zakładu dla obłąkanych w zachodniej Galicyi w ten sposób zaoszczędzić, iż pobudowanoby ten zakład nie na 500 lecz 450 łóżek.

Na odezwę tę c. k. Namiestnictwa odpowiedzieliśmy, że przedewszystkiem kraj niema prawnego obowiązku przyczyniania się do budowy c. k. klinik krakowskich i dlatego też Wydział krajowy nie czynił żadnych w tym kierunku przyrzeczeń w dotychczasowych swych korespondencyach, odnoszących się do c. k. kliniki psychiatrycznej, wskazywaliśmy jedynie na możliwość wyjednania przyzwolenia W. Sejmu na bezpłatne odstąpienie c. k. Rządowi części gruntu szpitala św. Łazaza w Krakowie pod budowę kliniki psychiatrycznej, a w dawniejszych korespondencyach proponowaliśmy także odstąpie-

nie obecnego szpitalnego pawilonu obłąkanych na urządzenie kliniki. Oświadczyliśmy następnie, że gdy uzupełnienie klinik uniwersyteckich jest w równej mierze potrzebą aktualną tak fakultetu lekarskiego w Krakowie jak i we Lwowie, przeto zdaniem naszem byłoby wskazanem, ażeby rokowania o świadczenie kraju, mające przyczynić się do umożliwienia budowy kliniki psychiatrycznej w Krakowie, były traktowane równocześnie i łącznie ze sprawą współudziału kraju w kosztach budowy brakujących jeszcze klinik fakultetu lekarskiego we Lwowie.

Podany przez fakultet lekarski prajekt zbudowania w zachodniej Galicyi krajowego zakładu dla obłąkanych, mniejszego o 50 łóżek, niż Wysoki Sejm postanowił i użycie tym sposobem zaoszczędzonej kwoty na finansowe poparcie budowy kliniki psychiastycznej w Krakowie, alteruje uchwałę sejmową z 24. paźdz. 1903, polecającą Wydziałowi krajowemu, aby przedłożył w przeciągu r. 1904 gotowe już plany i kosztorysy na budowę zakładu obłąkanych w zachodniej części kraju na 500 łóżek.

Dlatego też Wydział krajowy, zobowiązany do spełnienia w całości polecenia Wys. Sejmu, nie mógłby nawet podjąć takich rokowań, które musiałyby prowadzić do powstrzymania prac, wskazanych uchwałą Wys. Sejmu z 24. paźdz. 1903 lub co najmniej przesądzały ewentualność zmiany owej uchwały. LW. 30.359/904.

W sprawie mianowania sekundaryuszów na kliniki.

C. k. Namiesnictwo odezwą z 27. listopada 1902 do l. 92.683 uwiadomiło nas, że p. Minister Wyznań i Oświecenia prośby przełożonych klinik położniczej i dermatologicznej o pomnożenie na ich klinikach liczby asystentów nie uwzględnił, natomiast polecił c. k. Namiestnikowi odnieść się do Wydziału krajowego o przydzielenie do wspomnianych klinik lekarzy sekundaryuszów, albowiem pomnożenie pomocniczych sił lekarskich w tych klinikach jest uzasadnione potrzebą nie nauki klinicznej, lecz należytej obsługi chorych, umieszczonych w salach, dla których jako stanowiących oddział szpitalny powinien być lekarz przydzielony ze strony szpitala. Przydzielenie takich sekundaryuszów do klinik nie zostało wprawdzie w umowie z r. 1892 wyraźnie powiedziane, wynika jednak dość jasno, chociaż tylko pośrednio z postanowienia artykułu VII. tej umowy, „że sekundaryusze szpitalni na klinikach będą podlegali profesorom jako prymaryuszom“. Na tej podstawie c. k. Namiestnictwo prosiło o przydzielenie sekundaryusza dla każdej z wspomnianych czterech klinik i o uwiadomienie c. k. Namiestnictwa o wydanem zarządzeniu.

W odpowiedzi na odezwę powyższą, a w szczególności na objawione w niej zapatrywania, jakoby pomnożenie sił lekarskich na oddziałach klinicznych uzasadnione było potrzebą należytej obsługi chorych, do której mieliby być przydzieleni sekundaryusze szpitalni, zaznaczylismy przedewszystkiem, iż w kosztach zwyczajnego szpitalnego leczenia i utrzymania chorych na oddziałach klinicznych, które w myśl art. X. umowy z r. 1892 ponosi fundusz krajowy, mieszczą się wszystkie wydatki z tem połączone, a więc i płace potrzebnego personalu lekarskiego, administracyjnego itp., które to wydatki szpital rzeczywiście pokrywa z ustanowionej taksy dziennej po 1 K 60 gr. za każdego chorego, także i klinikom wypłacanej. Żądanie więc przydzielenia ponadto sekundaryuszów szpitalnych dla obsługi lekarskiej chorych, pomieszczonych na oddziałach klinicznych, o ile stać by się to miało na koszt funduszu krajowego, uważać musimy jako przekraczające granice zobowiązań, jakie fundusz krajowy na siebie przyjął, zwłaszcza iż pomnożenie personalu lekarskiego, względnie asystentów klinicznych, jakiego domagali się pp. profesorowie, motywowanem jest wyraźnie celami nauki, przeto nie może być uważane jako wynikające z potrzeby zwykłej szpitalnej obsługi lekarskiej chorych, której koszt, jak to wykazaliśmy, znajduje pokrycie w wypłaconej taksie leczenia. Nie możemy też podzielać zapatrywania, jakoby w brzmieniu artykułu umowy z r. 1892 wynikać miał chociażby pośrednio obowiązek Wydziału krajowego przydzielania sekundaryuszów szpitalnych do klinik. Cały bowiem art. VII. ma niewątpliwie na celu uregulowanie stosunku klinik i profesorów do władz szpitalnych, a nie jakiekolwiek zobowiązania kraju lub szpitala wobec klinik.

Oświadczyliśmy przeto, iż tylko pod tym warunkiem moglibyśmy przystąpić do mianowania sekundaryuszów dla oddziałów klinicznych, jeśli wynikająca stąd nadwyżka wydatków ponad normę szpitalną pokryta zostanie z c. k. Skarbu państwa, a nadto wykonywane będą w całej rozciągłości postanowienia zasadnicze artykułu VII. umowy, traktujące o obowiązkach i stanowisku kierowników oddziałów klinicznych do szpitala i obowiązujących instrukcyi. Jak to bowiem w odezwie naszej d. 27. grudnia 1893 r. do l. 81.261 przedstawiliśmy i z późniejszych komunikatów c. k. Namiestnictwa wiadomo, istniejący stan rzeczy nie odpowiada postanowieniom powołanego artykułu umowy, a jak sądzimy, obustronnie pożądanem jest, iżby dotychczasowe prowizoryum, stwarzające trudności nietylko w powyższym kierunku, lecz wogóle i co do innych postanowień tej umowy, jak najrychlej przez stałe unormowanie wzajemnych stosunków zastąpionem zostało. LW. 45.481/903.

W sprawie usprawiedliwień pobytu chorych dłużej nad 6 tygodni w klinikach.

Dyrektor szpitala lwowskiego doniósł nam, że kliniki wewnętrzne, chirurgiczna i dermatologiczna pomimo częstych wezwań nie usprawiedliwiają pobytu chorych leczonych dłużej nad 6 tygodni na tych klinikach. Wskutek tego zarządziliśmy, ażeby koszta leczenia takich chorych klinicznych, którzy nie zostali przyjęci przez izbę przyjęcia szpitalną, względnie nie zostali wybrani z oddziałów szpitalnych, wykazywano w całości do zwrotu z c. k. Skarbu państwa. Również aby wykazywano w całości do zwrotu ze Skarbu państwa koszta leczenia ponad okres sześciotygodniowy tych chorych klinicznych, co do których nie przedłożono usprawiedliwień lekarskich o potrzebie dłuższego leczenia. O zarządzeniu tem zakomunikowaliśmy c. k. Namiestnictwu, które wezwało pp. kierujących klinikami, aby o każdem przyjęciu chorego wprost do kliniki, bez pośrednictwa szpitalnej izby przyjęcia, zawiadamiali natychmiast Dyrekcyę szpitala, tudzież aby co do chorych, którzy w celach naukowych zatrzymani być muszą w klinikach ponad sześciotygodniowy okres leczenia szpitalnego, przed upływem tego okresu przesyłali Dyrekcyi szpitala przepisane usprawiedliwienia lekarskie. LW. 98.570/903.

W sprawie urządzenia ambulatoryum dentystycznego.

C. k. Namiestnictwo, wskutek reskryptu Ministerstwa spraw wewnętrznych komunikując nam okólnik swój, wydany do wszystkich Starostów w przedmiocie pielęgnowania zębów i jamy ustnej, zapytało zarazem, czy i w których szpitalach powszechnych krajowych możnaby urządzić ambulatorya do bezpłatnego leczenia chorych na zęby i czy Wydział krajowy nie zamierza wydać w tym względzie jakiego zarządzenia.

W odpowiedzi na tę odezwę oznajmiliśmy, iż w szpitalu krajowym we Lwowie, tudzież w szpitalach prowincyonalnych, podejmowane bywają bezpłatne zabiegi lecznicze w zwyczajnych objawach chorób na zęby. Co się zaś tyczy podniesionej przez c. k. Namiestnictwo kwestyi urządzenia przy szpitalach osobnych ambulatoryów do bezpłatnego leczenia chorych na zęby, to wobec otwarcia ambulatoryum dentystycznego przy Wszechnicy Jagiellońskiej, Wydział krajowy wstrzymuje się z powzięciem odnośnej decyzyi do czasu zebrania doświadczeń o rozwoju i działalności powyższego ambulatoryum, przyczem oczywiście i koszta odnośne wzięteby być musiały pod ścisłą rozwagę. LW. 91.032/903.

Budowa zakładu położniczego Krakowie.

C. k. Namiestnictwo d. 2. października 1903 uwiadomiło nas, że p. Minister wyznań i oświecenia, witając z zadowoleniem zasadnicze postanowienie Wydziału krajowego dotyczące budowy zakładu położniczego w Krakowie, w którym znalazłyby pomieszczenie klinika położniczo-ginekologiczna i szkoła akuszerek, oznajmił, że co do udziału etatu oświecenia w kosztach rzeczonej budowy, nie mógłby przy dalszych rokowaniach brać za podstawę propozycyi Wydziału krajowego, według której na fundusz krajowy przypadłoby do pokrycia z ogólnych, okrągło na milion koron preliminowanych kosztów, tylko część minimalna w kwocie 136.000 K.

W kwestyi rozdziału tych kosztów wychodzi p. Minister, jak wogóle przy wszystkich innych budowach, służących także celom klinicznym, z założenia, że etat oświecenia ponosić winien i może tylko tę zwyżkę kosztów, która przy założeniu i urządzeniu krajowego zakładu leczniczego przez to powstanie, że w obrębie takiego zakładu mają także znaleść zaspokojenie naukowe potrzeby klinik.

Odnośnie do projektu budowy miałyby przeto według zdania p. Ministra przypaść na rachunek etatu oświecenia:

1. Koszta założenia i urządzenia właściwych ubikacyj naukowych t. j. tych, które są zbędne w zakładach nie poświęconych nauczaniu, a więc klinicznej sali wykładowej kliniki uniwersyteckiej jak i szkoły akuszerek z bezpośrednio należącemi do tych sal przynależytościami (jak szatnia dla uczących się, osobne dla nich przeznaczone schody, ubikacye muzealne i tem podobne), dalej ubikacye internatowe dla uczenic akuszeryi; te koszta mogłyby być ewentualnie obliczone stosunkowo według przeciętnych kosztów metra kwadr. zabudowanej przestrzeni.

2. Drugą kategoryę tworzą te ubikacye, które są przeznaczone do wspólnego użytku, a zatem wszystkie pracownie i ambulatorya, pokój dla kierownika, mieszkania dla asystentów i innych funkcyonaryuszy, schody i kurytarze, sale operacyjne i inne istniejące oprócz sal na pomieszczenie chorych, poboczne ubikacye, które są potrzebne zarówno dla zakładu samego jak i dla celów naukowych, co do tych ubikacyj wskazanym jest rozdział kosztów wypośrodkować się mających stosunkowo według przeciętnych kosztów zabudowanej przestrzeni po połowie na etat oświecenia i fundusz krajowy.

3. Co się wreszcie tyczy wszystkich ubikacyj na pomieszczenie chorych i należących do tych ubikacyj lokalności pobocznych, przeznaczonych dla pielęgnowania chorych jak kuchenek, lokalów na dyżur, lokalów dla dozorców chorych, dla administracyjnych i gospodarczych celów i tym podobnych, to mógłby według oświadczenia Ministerstwa udział funduszu państwowego w kosztach o tyle tylko być usprawiedliwiony, o ile przy tych ubikacyach, stanowiących sam zakład leczniczy, większe wydatki spowodowaneby były dowodnie wskutek równoczesnego uwzględnienia potrzeb klinicznych, bądźto w rozmiarach, bądźto w wyposażeniu. Mianowicie odnosi się to szczególnie także do pawilonu infekcyjnego, niezbędnego również dla Zakładu krajowego, co do którego udział państwowy o tyle tylko może wchodzić w rachubę, o ile przy wykonaniu pawilonu zwiększone wydatki spowodowane być mogą wymogami naukowymi.

4. Koszta pewnych robót ubocznych, jak przyrządzenie terenu, założenie dróg i urządzeń ogrodowych, oparkanienie budowy i t. p., przy których interes kliniki nie powoduje żadnego ich podwyższenia, nie będą uwzględniane przy obliczeniu państwowego udziału w kosztach.

Podczas gdy koszta pod 1), które ponosićby miał etat oświecenia jak i połowa kosztów przypadających na wspólne ubikacye pod 2) wyszczególnione, dadzą się dokładnie cyfrowo oznaczyć według wspomnianej podstawy obliczenia, nie będzie to mogło mieć miejsca co do zawisłej od potrzeb klinicznych zwyżki wydatków przy budowie i urządzeniu ubikacyi na pomieszczenie chorych ad 3) i odnośnie do tych kosztów wypadnie zatem według oświadczenia p. Ministra, zawrzeć odpowiednią do okoliczności umowę, z tem jednak zastrzeżeniem, aby łączna wysokość udziału etatu oświecenia w kosztach budowy i urządzenia zakładu, jakie wynikną według rozwiniętych wyżej zasad, pod żadnym warunkiem nie przekraczały trzeciej części rzeczywistych dotyczących kosztów.

Zarządzając na tych podstawach dalsze rokowania z Wydziałem krajowym, mające objąć także pytanie, czy udział rządowy miałby być spłacany kapitałem, czy datkiem konkurencyjnym odpowiednim oprocentowaniu i amortyzacyi odnośnej kwoty kapitału, zauważył p. Minister co do opracowanego projektu budowy, że koszta zdają się mu być nadzwyczajnie wysoko preliminowane i że tylko taki projekt mógłby być wzięty za podstawę do rokowań o udział państwa w kosztach, w którym z góry zachowaną będzie największa

oszczędność i ograniczenie się do koniecznej potrzeby nie tylko co do ubikacyi wchodzących bezpośrednio w rachubę przy wspomnianym udziale państwa, ale wogóle w każdym kierunku.

Zażądał zatem p. Minister, aby pod tym względem projekt podano dokładnemu zbadaniu i zasięgnięto co do całego projektu opinii c. k. Rady zdrowia, zanim będzie mógł powziąć stanowczą decyzyę co do udziału państwa w kosztach w mowie będącej budowy.

Gdy c. k. Rada zdrowia oświadczyła się za potrzebą dokładnego zbadania całego projektu przez komisyę mieszaną, w której skład wchodziliby: reprezentant Wydziału krajowego, reprezentant c. k. Namiestnictwa, delegat c. k. Rady zdrowia, profesor kliniczny i profesor szkoły położnych. C. k. Na-Namiestnictwo przyłączając się do tego zapatrywania, zaprosiło nas o wyznaczenie rzeczonej komisyi i zawiadomienie o terminie, celem wyznaczenia delegata c. k. Namiestnictwa, tudzież zaproszenia Rady zdrowia do współudziału przez delegata.

W odpowiedzi na tę odezwę oznajmiliśmy c. k. Namiestnictwu, iż zgadzamy się na żądane przez p. Ministra wyznań i oświaty poddanie całego projektu i kosztorysu budowy zakładu położnic w Krakowie zbadaniu i ocenieniu komisyi mieszanej i wydelegujemy do tej czynności ze swej strony dyrektora szpitala św. Łazarza. Powołanie zaś do tej komisyi oprócz reprezentanta naszego delegatów wymienionych w odezwie, tudzież oznaczenie miejsca i terminu zebrania pozostawiliśmy zarządzeniu c. k. Namiestnictwa, a zarazem oznajmiliśmy, iż stanowisko nasze, co do poruszonych w reskr. ministeryalnym szczegółów i zapatrywań, zwłaszcza o ile one odnoszą się do udziału w kosztach budowy i sposobu spłaty tego udziału i t. p., zakomunikujemy c. k. Namiestnictwu dopiero po przedłożeniu elaboratu komisyi powołać się mającej do ocenienia projektu i kosztorysu zamierzonej budowy. LW. 89.560/903.

Komisya odbyła obrady dnia 4. stycznia 1904 r. w Krakowie i zredukowała koszta projektowanej budowy zakładu położniczo-ginekologicznego z 1,000.000 K na 750 tysięcy tj. o 250.000 K.

Odpisu protokołu obrad komisyi dotychczas nie otrzymaliśmy, zaznaczamy jedynie, że delegat nasz, dyrektor szpitala św. Łazarza, złożył podczas dyskusyi w komisyi następujące oświadczenie co do ewentualnego udziału funduszu krajowego i państwowego w kosztach projektowanej budowy, a mianowicie: uznaje słuszność zapatrywania c. k. Ministerstwa co do pokrycia z funduszu państwowego wydatków pod I. wymienionych, oraz co do pokrycia z funduszu krajowego wydatków pod 4 wymienionych, z tem jednak zastrzeżeniem, że jeżeli nie będą stawiane przez c. k. Rząd żadne specyalne żądania co do urządzeń w tym punkcie 4 wymienionych. Delegat nasz oświadczył, że zgadza się, by wydatki na lokalności pod 2 wymienione pokrył po połowie fundusz krajowy i fundusz państwowy, z wyjątkiem jednak ambulatoryów i mieszkań asystentów, te koszta bowiem przypaść muszą na fundusz państwowy, a fundusz krajowy poniósłby tylko koszt budowy mieszkania jednego sekundaryusza. Tak samo powinien po połowie przez fundusz krajowy i państwowy być pokryty wydatek ubikacyj pod 3 wymienionych, a przeznaczonych na pomieszczenie chorych tak w pawilonie głównym jak i w budynku dla zakaźnych.

W końcu delegat nasz podniósł tę okoliczność, że grunt w ogrodzie szpitala św. Łazarza pod budowę wybrany, obszaru 4.200 sążni kwadratowych, licząc po 50—60 K za sążeń, kosztuje od 200—250 tysięcy koron.

W sprawie budowy klinik.

Celem ustalenia programu akcyi w sprawie uzupełnienia brakujących klinik i wyjaśnienia stojących z tem w związku spornych kwestyj co do urządzenia klinik w szpitalu pomieszczonych, odbyła się w c. k. Namiestnictwie na d. 20. listop. 1902 konferencya, w której wzięli udział reprezentanci Wydziału krajowego, c. k. Namiestnictwa i fakultetu lekarskiego. Na konferencyi wykazał przedewszystkiem nasz delegat na podstawie aktów, że podnoszony kilkakrotnie ze strony c. k. Ministerstwa zarzut, iż Wydział krajowy w urządzeniu kliniki dermatologicznej i okulistycznej nie dopełnił warunków umowy

z r. 1892, jest niesłuszny, a przeciwnie, — co i panowie kierownicy klinik przyznali — Wydział krajowy w urządzeniu tych klinik poszedł nawet dalej, niż do tego umową i opartym na niej programem był obowiązany. Dalej stwierdzono, że takie ulepszenia tych klinik, jakie ze względu na ich naukowe potrzeby byłyby pożądane, z powodu struktury gmachu, w którym są pomieszczone, nie są możliwe.

Przechodząc zaś do sprawy budowy brakujących klinik, stwierdzono przedewszystkiem, że szpital nie rozporządza potrzebnym na ten cel gruntem; c. k. Namiestnictwo podjęło się przeto wystarać się o oferty od właścicieli gruntów przyległych; wreszcie c. k. Namiestnictwo akomodując się naszemu kategorycznemu oświadczeniu, że opracowania planów i kosztorysów na mającej się budować kliniki nie podejmujemy się, oświadczyło gotowość, łącznie z pp. profesorami opracować projekty i kosztorysy brakujących klinik i dopiero na takiej podstawie przystąpić do rokowań z Wydziałem krajowym o udział kraju i skarbu państwa w kosztach budowy tychże.

Po myśli postanowienia tej konferencyi c. k. Namiestnictwo pismem z d. 29. lipca 1903 r. L. 97.708 przedłożyło opracowane według wskazówek Wydziału lekarskiego dwa alternatywne projekta, z których jeden, ciaśniejszy, obejmował tylko budowę kliniki psychiatryczuej i laryngologicznej wraz z otiatryczną kosztem 764.600 kor., a drugi obszerniejszy, mający prócz powyżej wspomnianych pomieszczeń także klinikę dermatologiczną i okulistyczną kosztem 1,170.000 kor., a zarazem dołączyło c. k. Namiestnictwo oferty na potrzebne pod tę budowę grunta za cenę 234.400 kor. Popierając ze swej strony projekt obszerniejszy, c. k. Namiestnictwo wezwało Wydział krajowy do oświadczenia, do którego z tych projektów by się przychylił i czy gotów by był przedstawić Sejmowi wniosek pokrycia $^2/_3$ kosztów tych budowli.

W odpowiedzi na tę odezwę, a zarazem w wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z d. 24. paźdz. 1903 r. opiewającej:

1. Wzywa się Wydział krajowy, aby z Wys. c. k. Rządem ukończył jaknajspieszniej rozpoczęte definitywne rokowania, celem ułożenia ostatecznego planu, według którego ma nastąpić wzniesienie potrzebnych budynków dla pomieszczenia tych klinik Wydziału lekarskiego uniwersytetu lwowskiego, które muszą być w najbliższym czasie kreowane dla uzupełnienia tego wydziału na wzór wszystkich innych w Austryi istniejących Wydziałów lekarskich, a mianowicie kliniki chorób nerwowych i umysłowych, kliniki chorób krtani, gardła, nosa i uszu.

2. Upoważnia się Wydział krajowy, aby w preliminarzu budżetu na r. 1905 stosownie do wyników rokowań z c. k. Rządem przedstawił Sejmowi odpowiednie wnioski co do potrzebnych na ten cel kredytów.

Oznajmiliśmy c. k. Namiestnictwu, że jakkolwiek dla celów nauki, obszerniejszy projekt byłby niewątpliwie odpowiedniejszym, jednak o ile fundusz krajowy miałby uczestniczyć w kosztach wykonania, oświadczyć się musimy za programem ograniczającym się tylko do budowy klinik brakujących. Zniewala nas do tego oświadczenia ta okoliczność, iż do kosztów urządzenia kliniki dermatologicznej i okulistycznej fundusz krajowy już w granicach umową zakreślonych, a nawet ponad te granice się przyczynił i dalej pójść nie ma obowiązku a i finansowa możność kraju na to nie pozwala. Zaś co do udziału w kosztach, to wychodząc z zapatrywania, że przyczynienie się kraju nie powinno być wyższe niż wyniósłby koszt zbudowania i urządzenia szpitala na taką ilość łóżek, ile klinika ma ich pomieścić, a gdy koszta te, na podstawie nabytych doświadczeń wynoszą 2.400 kor. od jednego łóżka, przeto w tych zasadniczych granicach Wydział krajowy określa udział kraju w utworzeniu brakujących klinik.

Na odezwę tę c. k. Namiestnictwo zakomunikowało nam reskrypt Ministerstwa z dn. 2. kwietnia 1904, w którym c. k. Ministerstwo ponownie podnosi rarzuty przeciwko Wydziałowi krajowemu, których bezzasadność została udowodnioną, zaś decyzyę swą co do wyboru między przedłożonymi i opracowanymi przez fakultet lwowski w porozumieniu z organami Namiestnictwa obu

alternatywami budowy zawisłą czyni od redukcyi kosztów i ograniczeń, które w projektach budowlanych przeprowadzić poleca. Stosownem przerobieniem tych projektów miałby się zająć Wydział krajowy.

Na to odpowiedzieliśmy c. k. Namiestnictwu, prosząc o wydanie stosownych zarządzeń w kierunku ponownego przestudyowania i rozpatrzenia opracowanych projektów i kosztorysów, względnie ich redukcyi i oświadczyliśmy, że Wydział krajowy tylko pod tym warunkiem podejmie się przeprowadzenia budowy dla pomieszczenia dalszych utworzyć się mających klinik, iż plany i kosztorysy budowy zostaną wykonane przez organa techniczne c. k. Rządu i że do komitetu budowy delegat c. k. Namiastnictwa wyznaczonym zostanie, gdyż Wydziałowi krajowemu nie są znane wymogi i potrzeby przyszłych dwóch klinik, zwłaszcza wobec faktu, iż profesorowie dla tych klinik dotąd nawet zamianowanymi nie zostali, a przy tem zamiar c. k. Ministerstwa zredukowania liczby łóżek w istniejących pięciu klinikach zastosowanymby być musiał analogicznie i do dwóch dalszych klinik, a redukcya ta wywrzeć musiałaby wpływ nie tylko na szczegóły i rozmiary projektowanych nowych budowli, ale nadto i na ograniczenie tych budowli w ogólności.

Ponieważ rokowania te nie doprowadziły dotąd do żadnego wyniku, przeto Wydział krajewy nie jest w możności przedstawić Wysokiemu Sejmowi żadnego wniosku.

Sprawa pretensyi funduszu krajowego z tytułu wydatków na kliniki.

Odezwami naszemi z d. 8. kwietnia 1903 r. l. 22.181 i z 20. maja 1903 l. 41.361 ponownie i z naciskiem upominaliśmy się u Rządu o spłacenie przypadających od Skarbu państwa funduszowi kraj. zwrotów z powodu udzielanych zaliczek na utrzymanie klinik przynajmniej po koniec roku 1902, które łącznie z kwotą 20.629 K 69 gr. na roboty w klinikach medycznej i chirurgicznej wynosiły 243.594 K 06 gr., a gdy na te odezwy i następne do L. 97.713/903 i 840/904 nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi, przeto w wykonaniu uchwały Sejmu z d. 23. października 1903, polecającej „podjęcie odpowiednich kroków celem uzyskania tych wierzytelności“, d. 16. lutego 1904 r. l. 16.373 uwiadomiliśmy c. k. Namiestnictwo, że równocześnie dajemy polecenie Dyrektorowi lwowskiego szpitala, ażeby począwszy od dnia 1. kwietnia br. ograniczył wszelkie wydatki na utrzymanie chorych w klinikach do zwykłej normy szpitalnego leczenia i utrzymania, a to na wypadek, gdyby zaległe i wykazane c. k. Namiestnictwu należytości z tytułu nadwyżki w kosztach po koniec 1902 r. do ostatniego marca r. b. z c. k. Skarbu państwa wyasygnowane nie zostały.

Na odezwę tę, zakomunikowaną Ministerstwu, reskrytem 7. marca br. l. 7.961 pan minister wyznań i oświecenia oznajmił, że „chętnie poczyni u p. Ministra skarbu starania, aby Wydziałowi krajowemu, o ile tylko ze względu na finanse państwa będzie to możliwem, wyasygnowano jeszcze w bieżącym roku dalszą znaczniejszą kwotę, jako spłatę à conto, tudzież aby sprawę wyrównania mającej się jeszcze definitywnie u s t a l i ć reszty należytości funduszu krajowego uporządkować w sposób, ile możności czyniący zadość życzeniom Wydziału krajowego. Co się tyczy żądanych przez Wydział krajowy pro praeterito zwrotów, te ostatnie muszą być jeszcze ściślej zbadane.

Komunikując powyższy reskrypt p. Ministra, c. k. Namiestnictwa upraszało o odstąpienie na razie od zarządzeń, ograniczających dotychczasowy ruch klinik, wydanych do Dyrekcyi szpitala 16. lutego l. 16.373.

W odpowiedzi na tę odezwę wystosowaliśmy do c. k. Namiestnictwo pismo, w którem zaznaczyliśmy przedewszystkiem, że należytość funduszu krajowego z tytułu nadwyżki kosztów utrzymania i leczenia chorych klinicznych jest opartą na dokumentach i rachunkach, które c. k. Namiestnictwu corocznie przedstawialiśmy, z prośbą o wyasygnowanie przypadającej kwoty, że zatem cyfra tej należytości jest u s t a l o n ą. Co do wypłaty tej należytości jest ona gwarantowaną funduszowi krajowemu postanowieniem Art. X. umowy zawartej z administracyą państwa, nie może więc być zawisłą od starań, które p. Minister oświecenia zamierza przedsięwziąć u p. Ministra skarbu, pretensya bowiem funduszu krajowego wynika z przyjętych obopólnie warunków umowy,

jako stron kontraktujących, a nie do poszczególnych ministerstw. Co zaś do życzenia wyrażonego w końcowym ustępie odezwy c. k. Namiestnictwa, oznajmiliśmy, że polegając na zapewnieniu c. k. Namiestnictwa o rychłem wyasygnowaniu znaczniejszej kwoty z c. k. Skarbu państwa na rachunek zaległości i bliskiego unormowania sposobu spłaty nadwyżek w kosztach utrzymania i leczenia chorych klinicznych, odstępujemy na razie od zarządzeń ograniczających zaliczkowanie z funduszu krajowego odnośnych wydatków na kliniki, z warunkiem, aby sprawa ta uregulowaną była ostatecznie do końca kwietnia br. Gdyby zaś i ten termin minął bezskutecznie, a panujące dotąd anormalne stosunki i wynikające stąd dla funduszu krajowego trudności finansowe uchylone nie zostały, Wydział krajowy zniewolonym będzie restytuować d. 1. maja b. r. cofnięte ograniczenie w wydatkach na potrzeby klinik 12. marca L. 26.674/904.

Al. a) Odezwą z 23. kwietnia 1904 l. 57.909 (alegat a) c. k. Namiestnictwo zakomunikowało nam reskrypt c. k. Ministerstwa oświaty z 15. maja 1904
Al. b) l. 9.041 (alegat b). w przedmiocie zarysu układu zawrzeć się mającego o prowadzeniu administracyi klinik lwowskich i unormowania na przyszłość sposobu spłaty należytości z tytułu nadwyżki za leczenie chorych na klinikach.

W reskrypcie tym między innemi p. Minister oświadcza, że jeszcze w bieżącym roku, jeżeli finanse państwa pozwolą, asygnuje á conto 100.000 K pro praeterito, resztę zaś w ratach po definitywnem ustaleniu należytości funduszu krajowego i spodziewa się, że Wydział krajowy cofnie swe zarządzenie i będzie dalej administrował klinikami.

Na to odpowiedzieliśmy, iż kwestye zasadnicze poruszone w reskrypcie ministerstwa wymagają przestudyowania, tem więcej, że pewne szczegóły odbiegają w niektórych kierunkach od obowiązujących warunków umowy z r. 1892. Na prowadzenie administracyi klinik nadal zgodzimy się tylko w takim razie, jeżeli przed upływem terminu, oznaczonego w odezwie naszej 12. marca l. 26.674, to jest do 1. maja br., otrzymamy stanowczo obowiązującą deklaracyę ze strony c. k. Rządu, iż na poczet zaległości zapłaconą będzie najpóźniej do 1. września br. kwota 100.000 K. Co się zaś tyczy reszty zaległości Wydział krajowy weźmie pod przychylną rozwagę ratalną spłatę zaległości, o którą Rząd prosi, tylko pod warunkiem, jeżeli również do 1. września br. uznaną zostanie za płynną należytość, wykazana już c. k. Namiestnictwu szczegółowymi rachunkami po koniec roku 1902, tudzież za r. 1903, co do którego rachunek wkrótce zakomunikowanym będzie.

Zaznaczyliśmy w końcu, że godząc się na tak daleko idące modyfikacye żądań naszych, opartych na warunkach umowy, obowiązującej tak Wydział krajowy jak i c. k. Rząd, Wydział krajowy pragnie złożyć nowy dowód gotowości do wszelkich możliwych ułatwień, oraz usiłowań do polubownego rozwikłania trudności, nie z winy kraju powstałych, jakkolwiek jest to połączone z ofiarami finansowemi i zmusza Wydział krajowy do wydatkowania bez pokrycia budżetowego. Zarazem jednak zastrzegliśmy się przed jakąkolwiekbądź odpowiedzialnością za następstwa, jakieby bezskuteczność tych usiłowań spowodować musiała. LW. 40.863—23/IV.

Al. c) Telegramem d. 28. kwietnia b. r. (jak alegat c) p. Minister Wyznań i Oświaty upoważnił c. k. Namiestnictwo do złożenia Wydziałowi krajowemu obowiązującej deklaracyi, że na częściową spłatę zwrotów na rzecz funduszu krajowego z tytułu zaliczonych wydatków na utrzymanie klinik uniwersyteckich we Lwowie wypłaconą będzie kwota 100.000 K jeszcze przed 1. września.

Przyjmując do wiadomości zakomunikowaną nam deklaracyę Ministerstwa, odpowiedzieliśmy c. k. Namiestnictwu w odezwie z 30. maja 1904
Al. d) l. 43.385 (alegat d), że deklaracya ta jest tylko częściowem zadośćuczynieniem żądania naszego, nie obejmuje bowiem również zobowiązującego oświadczenia co do uznania w terminie wyżwymienionym należytości funduszu krajowego z powyż-

szego tytułu po koniec roku 1902, względnie 1903, obliczonych na zasadzie Art. X. umowy z r. 1892 i opartych na udokumentowanych rachunkach wydatków.

Ponieważ w odezwie naszej tymczasowe prowadzenie administracyi klinik uczyniliśmy zależnem nie tylko od częściowej spłaty zaległości, lecz również od uznania rachunków wydatków zaliczonych z funduszu krajowego w zastępstwie c. k. Skarbu państwa, przeto domagaliśmy się ponownie zadośćuczynienia w całej pełni warunkom przez nas postawionym, a w szczególności wydania równobrzmiącej deklaracyi co do uznania wykazanych należytości. Nie chcąc narażać kierowników klinik na nieuniknione trudności i czyniąc zadość życzeniu J. E. p. Namiestnika, poleciliśmy Dyrekcyi lwowskiego szpitala, by do końca bieżącego półrocza w sposób dotychczasowy administrowała, lecz oświadczyliśmy zarazem, że gdybyśmy w terminie przez nas oznaczonym uznania płynności pretensyi naszej nie uzyskali, w takim razie zmuszeni będziemy do uchylenia się od administrowania klinik uniwersyteckich z początkiem następnego półrocza i wstrzymać zaliczkowanie odnośnych wydatków w zastępstwie c. k. Skarbu państwa, a nadto nie moglibyśmy zgodzić się na ratalną spłatę zaległości. LW. 43.386/904.

W reskrypcie ministeryalnym zakomunikowanym przez c. k. Namiestctwo d. 23. kwietnia 1904 l. 57.908 poruszone były następujące sprawy:

1. Żądanie podwyższenia taksy za chorych, leczonych w klinikach.
2. Redukcya łóżek na klinikach o połowę.
3. Ustanowienie nieprzekraczalnej dotacyi 200.000 K rocznie na potrzeby klinik.
4. Przyjęcie na fundusz krajowy połowy kosztów prowadzenia ambulatoryów klinicznych.

Nareszcie Ministerstwo żądało wyjaśnienia co do sposobu zarachowań wydatków klinicznych, któreby mogło służyć za podstawę do projektu układu w tym przedmiocie zawrzeć się mającego.

Zwalczanie chorób syfilitycznych.

Z końcem czerwca 1903 upłynął rok od czasu ustanowienia osobnych lekarzy dla zwalczania chorób wenerycznych w powiatach kosowskim i nadwórniańskim. W pierwszym z tych powiatów eksponowano pięciu, a w drugim czterech lekarzy i urządzono dla każdego z nich kosztem Rządu osobny lokal ambulatoryjny, uposażony w narzędzia lekarskie i leki. Na każdego z nich włożono obowiązek zwiedzać systematycznie chaty przydzielonego sobie okręgu, ordynować w oznaczonych dniach w miejscach, gdzie większą ilość chorych znajdą, a oprócz tego pouczać ludność o niebezpieczeństwie tej choroby, o potrzebie i sposobach uchronienia się przed nią. Wszelkiego przymusu lub szykanowania ludności wzbroniono. W Żabiu urządzono szpital na 20 łóżek dla chorych wenerycznych, utrzymywany kosztem Rządu. Dozór nad czynnością lekarzy w okręgach wykonywał referent sanitarny c. k. Namiestnictwa.

Według wykazów zakomunikowanych nam przez c. k. Namiestnictwo w ciągu 12 miesięcy, to jest do 30. czerwca 1903 r. lekarze w powiecie kosowskim mieli w leczeniu 1.123 chorych, z tych wyleczono 706, usunęło się od leczenia 227 a 192 pozostało jeszcze w leczeniu. W tymże czasie w powiecie nadwórniańskim było w leczeniu 606 osób, z tych wyleczono 412, usunęło się od leczenia 87, pozostało w leczeuiu 107. Razem więc było leczonych 1.729; z tego wyleczonych 1.118 czyli 64·6% a 299 czyli 16.7% pozostało w leczeniu. LW. 118.362/903. Lekarzowi eksponowanemu w Żabiu i kierującemu szpitalem przyznaliśmy po 5 koron dziennie dyet.

Powody szerzenia się chorób wenerycznych pomiędzy Huculami, referent sanitarny c. k. Namiestnictwa upatruje w bardzo niskim stopniu moralności, a wskutek tego rozwiązłości i w niskim stopniu oświaty, a co za tem idzie, w niechlujstwie. LW. 42.082/903.

Rezultaty szczepień ochronnych.

Według sprawozdania prof. Bujwida w r. 1902 zgłosiło się do zakładu ogółem 516 osób. Z liczby tej 16 osób nie poddano szczepieniu, gdyż albo zwierzę kąsające nie było dotknięte wodowstrętem, albo naskórek mimo uką-

przeciw wodowstrętowi.

szenia nie był naruszony. Na 500 osób szczepionych zmarło wśród objawów wodowstrętu 8 chorych czyli 1·6%. Ta znaczna odsetka śmiertelności nie da się wyjaśnić inaczej, jak tylko szczególnemi własnościami epidemii wodowstrętu w tym roku, gdyż szczepienia dokonywane były w czasie właściwym; w dostatecznej ilości, a ostrożności, przedsięwzięte były rzec można wygórowane. Podobne podwyższenie śmiertelności notowano w r. 1902 i w zakładzie wiedeńskim, mianowicie 1·3%. Zważyć należy, że wypalania, stosowane przez lekarzy, były wogóle zbyt silne, co powodowało znaczne zniszczenie tkanki, dlatego też należałoby wprowadzić napuszczanie ran nalewką jodową, bo jod działa szybko na zarazek i dosyć głęboko do rany przenika, nie powodując tak rozległych zniszczeń tkanki jak środki żrące. Z ośmiu zmarłych 5 było pokąsanych w twarz lub głowę.

Rezultaty szczepienia krowianką.

Dostarczanie krowianki dla dorocznych szczepień od ospy powierzyliśmy pp. Kretowiczowi i dr. Barańskiemu.

Ze sprawozdań Starostów co do jakości krowianki, wynika, że przeciętny procent przyjęcia się krowianki od poszczególnych dostawców pochodzący, był następujący: krowianka Kretowicza dała wynik dodatni 97·4% u szczepionych (w r. 1891 — 97·4%); 87% u rewakcynowanych (w r. 1891 — 83·2%), Barańskiego zaś 95·8% u szczepionych i 87·4% u rewakcynowanych. Równocześnie krowianka z zakładu państwowego we Wiedniu użyta dla szczepień z konieczności w kraju i dla doraźnego szczepienia w mieście Krakowie, dała pomyślny rezultat 94·7% u szczepionych i 78 u rewakcyonowanych.

Na prośbę Wydziału krajowego c. k. Namiestnictwo wydało okólnik do wszystkich starostw przypominający, że w myśl §. 4. rozporządzenia Namiestnictwa wydanego w porozumieniu z Wydziałem krajowym d. 12. kwietnia 1890 l. 18.936 Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wyznacza corocznie lekarzy, którym ma być poruczone szczepienie ochronne od ospy, a p. Starosta, względnie lekarz powiatowy, winien przedstawić tylko odpowiedni wniosek. Do powyższego zarządzenia winien p. Starosta zawsze się stosować, nawet w takim wypadku, gdyby w porze już rozpoczętego dorocznego szczepienia z powodu przesiedlenia, śmierci lub innej przeszkody zaszła potrzeba zmiany lekarza szczepiącego. Zarazem polecono c. k. Staroście, by przedkładając w tym kierunku swe wnioski, uwzględniał w pierwszej linii lekarzy okręgowych. LW. 58.846/904.

Pożar w szpitalu lwowskim.

Dnia 18. listopada 1903 około godziny 1-ej w południe, wybuchł ogień strychowy nad środkową częścią gmachu szpitalnego. Powodem pożaru był piecyk blacharski, pozostawiony z ogniem nie zagaszonym na strychu w czasie, gdy robotnicy przedsiębiorcy p. Bogdanowicza, zajęci naprawą dachu, udali się na obiad. Natychmiastowy ratunek, zorganizowany początkowo własną służbą, następnie przy pomocy straży pożarnej, zdołał zlokalizować pożar na przestrzeń kilkunastometrową dachu, już ogniem objętą. Szkoda ogółem była nieznaczna i ograniczyła się na kawałku dachu nowopokrytego blachą i wybiciu kilkudziesięciu szyb spadającymi kawałami rozrywanego wiązania dachowego. Szkodę pokryło w części Tow. wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, a w części firma p. Bogdanowicza Przy tej sposobności wezwaliśmy Dyrekcyę szpitala, aby postanowienia ins.trukcyi co do policyi ogniowej (§. 75) były jak najściślej przestrzegane, tudzież ażeby przy prowadzeniu jakichkolwiek robót w zabudowaniach szpitala wykonywanym był nadzór nad pracującymi robotnikami, szczególnie w chwili opuszczania pracy, a to dla przekonania się, czy skutkiem lekkomyślności lub nieuwagi nie zapuszczono lub nie pozostawiono gdziekolwiek ognia. Jednocześnie udaliśmy się do Magistratu miasta Lwowa z prośbą o urządzenie hydrantów na ulicy Pijarów, któreby

były tak umieszczone, iżby z nich swobodnie i bezpośrednio czerpać można wodę do sikawek, broniących w razie pożaru gmach główny szpitala, budynki kliniczne i dom administracyjny. LW. 107.001/903.

Mianowanie dwóch członków do krajowej rady zdrowia.

Ponieważ z końcem kwietnia b. r. ukończyło się trzechlecie dla członków c. k. krajowej rady zdrowia, mianowaliśmy delegatami naszymi na nowe trzechlecie Dra Emanuela Macheka i Dra Józefa Starzewskiego, Dyrektora szpitala powszechnego we Lwowie.

Regulacya płac lekarzy szpitali prowincyonalnych.

Przy rewizyi rozporządzenia z d. 19. października 1897 L. 64.577 odnoszącego się do regulacyi płac lekarzy szpitali prowincyonalnych, Wydział krajowy uchwalił:

a) ustalić wysokość płac dyrektorów szpitali prowincyonalnych, ustanawiając dla tych płac sześć klas, odpowiadających sześciu grupom, na jakie szpitale zostały podzielone, a mianowicie:

Dla I. klasy płaca wynosi 2.400 koron — klasa ta obejmuje tylko szpital w Przemyślu.

Płaca w drugiej klasie wynosi 2.200 koron; w tej grupie są dwa szpitale — w Stanisławowie i w Tarnowie.

Płaca w trzeciej klasie wynosi 2.000 koron; grupa ta obejmuje szpitale w Żółkwi, Drohobyczu, Stryju, Tarnopolu i Białej.

Płaca w czwartej klasie wynosi 1.800 koron; do grupy tej należą szpitale w Sokalu, Kołomyi, Rzeszowie i Podhajcach.

Płaca w piątej klasie wynosi 1.600 koron; odpowiada grupie obejmującej szpitale w Złoczowie, Jarosławiu, Żywcu, Brodach, Samborze, Brzeżanach, Przemyślanach, Zaleszczykach, Nowym Sączu, Sanoku, Bochni, Śniatynie, Husiatynie, Lubaczowie i Gorlicach; nareszcie

płaca w szóstej klasie wynosi 1.400 koron; tu należą tylko dwa szpitale w Wadowicach i Krośnie.

b) Dla płac sekundaryuszów ustanowiliśmy tylko dwie klasy — 1.200 i 1.000 koron, przyznawanych wedle uznania Wydziału krajowego.

c) Z reguły w każdym szpitalu oprócz dyrektora będzie mianowany sekundaryusz; więcej sekundaryuszów może być ustanowionych wówczas, gdy według dziennego przecięcia chorych w szpitalu przypada na jednego lekarza więcej niż pięćdziesiąt chorych.

d) Z reguły tylko jeden sekundaryusz może być stabilizowany w każdym szpitalu; inni zaś będą mianowani tylko czasowo na lat dwa.

Nadwyżki płac, wynikające z tej regulacyi asygnowano od 1. marca 1904 w tych tylko szpitalach, w których przewidziana nadwyżka budżetów na to zezwala; w innych podwyższenie nastąpi w r. 1905. LW. 16.372/904.

Sprawozdanie

Inspektora szpitali o stanie szpitali powszechnych

w roku 1903.

Ogólny pogląd na rozwój szpitali prowincyonalnych od chwili objęcia w zarząd kraju.

Szpitale prowincyonalne, z powodu licznych braków, których usunięcie wymagało znacznych wydatków, jakie kraj musiał na nie ponosić, rozwijały się, zwłaszcza z początku, po przejściu ich z rąk rządu pod kontrolę i zarząd autonomiczny — bardzo powoli. Należało przedewszystkiem wykorzenić przyzwyczajenia do różnych nieprawidłowości i nadużyć w administracyi i gospodarstwie nietylko zarządców tych szpitali, ale także i urzędów gminnych, jak również lekarzy ordynujących, zwłaszcza chirurgów, którzy byli prymaryuszami w większej części szpitali. Trudne to było zadanie, bo tyloletnie przyzwyczajenie do uważania szpitala za instytucyę gminną, pozwalało nietylko starostom, wychowanym w dawnej szkole absolutyzmu, ale nawet burmistrzom i wpływowym radnym mięszać się ustawicznie do administracyi szpitalnej. Polecenia Starostów i Burmistrzów, często zupełnie sprzeczne ze sobą, zastępowały instrukcye, których jeszcze nie było.

Dla uregulowania i ujednostajnienia administracyi, dla wprowadzenia ulepszeń w części leczniczej i w pielęgnowaniu chorych, Wydział krajowy utworzył posadę Inspektora szpitali.

Nie łatwem było zadanie jego, był to bowiem czynnik, do którego jeszcze nie przywykli ani lekarze, ani zwierzchności gminne, z władzą nieokreśloną, bo udzielona instrukcya nie pozwalała mu „wkraczać w zakres działania władz zarządzających szpitalami, t. j. Magistratów“,

W niektórych szpitalach prymaryusze mówili tylko po niemiecku i nie byli w stanie porozumieć się z chorymi narodowości polskiej lub ruskiej, leczyli więc chorych tak jak weterynarze bydło. W innych leki przepisywano w sposób nie pozostawiający żadnej wątpliwości o spółce lekarza z aptekarzem, bo leki na dzień i chorego kosztowały drożej aniżeli żywienie chorych. Były szpitale, gdzie chorych używano do robót w domu lekarza i jego ogrodzie. W jednym z tych zakładów leczniczych rany pokrywano liśćmi kapuścianymi, a na popołudniową wizytę zamiast lekarza-chirurga przychodził syn jego, gimnazyasta 3-ciej klasy i ordynował tym, co przyszli po południu. W innym chore kobiety leżały z mężczyznami na jednej sali. Chorych na tyfus,

aby nie wstawali z łoża w stanie gorączkowym, przywiązywano do łóżka powrozami, a w tymże samym szpitalu utrzymanie chorych i dostarczanie im pomocy lekarskiej było oddane przedsiębiorcy, który brata swego, lekarza, zrobił prymaryuszem szpitala. Osobnych sal operacyjnych nigdzie nie było, a arsenał chirurgiczny składał się z narzędzi, którymi nikt już wtedy nie operował; a i mowy nie było o mikroskopie lub o przyrządach dla chemicznego badania różnych patologicznych płynów i postawienia należytego rozpoznania choroby.

Rządcy szpitalni, zupełnie niepodlegli lekarzom, robili różne nadużycia, często na spółkę z urzędnikami Magistratów, a na uwagi Inspektora odpowiadali otwarcie: „ksiądz żyje z ołtarza, ja zaś z rodziną żyję ze szpitala".

W obec takich stosunków Inspektorowi dla usunięcia nadużyć nie pozostawało nic, jak staranie się o nawiązanie dobrych stosunków z burmistrzami i osobami wpływowemi w gminach, gdzie znajdowały się szpitale i do działania przez nich na wykonanie tych zmian, jakie były potrzebne w interesie rozwoju szpitala.

Ochotników na posady prymaryuszów w szpitalach prowincyonalnych pomiędzy doktorami medycyny i chirurgii było bardzo nie wielu; potrzeba więc było szukać ludzi odpowiednich pod względem charakteru, taktu i wiedzy lekarskiej wśród młodych lekarzy w Krakowie i namawiać do przyjęcia tych posad obietnicą ładnej przyszłości, w którą sam namawiający nie wierzył.

Z 20 szpitali prowincyonalnych tylko Stanisławów, Tarnów i Żółkiew miały budynki szpitalne znośne. Reszta zaś mieściła się w domach najętych lub własnych lecz tak lichych, że tylko z największą trudnością dały się doprowadzić do nieco znośniejszego stanu.

Jedną z pierwszych czynności Wydziału krajowego było wydanie instrukcyi dla lekarzy i zarządów w szpitalach, aby oznaczyć zakres działania każdego, prawa i obowiązki, a zarazem określić stosunek do gmin i Wydziału krajowego, Jednocześnie ułożono bardzo starannie normę żywienia chorych i służby i przepisy porządku domowego, prowadzenia gospodarstwa i rachunkowości. Dla miejscowego zaś dozoru nad szpitalami zostały ustanowione przez Wysoki Sejm Rady szpitalne, którym nadano dość szerokie prawa.

Następnie zaczęto powoli usuwać nieodpowiednie osobistości tak w zarządzie szpitali jak i w personalu lekarskim. Czynność ta konieczna nie była łatwą do wykonania, bo osoby te bywały często skoligacone z różnemi wpływowemi osobami w gminie lub w powiecie, więc spotykano niekiedy opór bardzo trudny do zwalczenia, i nieraz skargi szły aż do Najwyższego Trybunału administracyjnego. Niektórzy burmistrzowie oświadczali Inspektorowi, że „ich więcej obowiązują uchwały Rady gminnej, aniżeli zarządzenia Wydziału krajowego i że im więcej chodzi o zachowanie dobrych stosunków z gminą, wśród której mieszkają, aniżeli z oddaloną przełożoną władzą".

W takich warunkach trudny był postęp i tylko bardzo powoli można było osiągnąć pożądane rezultaty.

W 1875 r. wszystkie szpitale już miały prymaryuszów, doktorów medycyny i chirurgii, a chirurdzy byli dopuszczani tylko na posady pomocniczych lekarzy. Wielu zarządców usunięto i na ich miejsce przyjęto nowych. Wybór czasami trafnym nie był i potrzeba było zmieniać ich ponownie, lecz już sama częsta zmiana musiała spowodować zaostrzenie dyscypliny i stworzenie należytych stosunków służbowych i większy posłuch centralnej władzy autonomicznej. Wprowadzono także należyty rygor wśród dozorców, pielęgnujących chorych, oszczędność we wszystkich wydatkach i ściślejszą kontrolę rachunków gospodarczych.

Od czasu przejścia szpitali w zarząd kraju zaczęło się ulepszanie budynków szpitalnych. W 1871 zakupiono w Bochni, a w 1872 w Złoczowie prywatne duże budynki na pomieszczenie chorych. W 1873 rozszerzono szpital Żółkiewski budową pawilonu, do którego przeniesiono ze Lwowa część umysłowo-chorych mężczyzn nieuleczalnych, a niebezpiecznych społeczeństwu,

w celu zmniejszenia kosztów utrzymania ich. W następnym roku, po przekonaniu się, że pomysł był korzystnym dla funduszu krajowego, w szpitalu przemyskim przybudowano osobne skrzydło dla pomieszczenia umysłowo-chorych kobiet, a przytem naprawiono i stary budynek. W Jaśle przybudowano po dwie wielkie sale na każdem skrzydle szpitala, w Podhajcach przybył nowy szpital, w Białej w r. 1874 przybudowano lewe skrzydło. W 1877 w Brodach, w Stryju i Sanoku wybudowano nowe szpitale, w pierwszym z nich z własnych funduszów, zebranych z różnych ofiar i datków dobroczynnych, a w dwóch ostatnich za pieniądze pożyczone wskutek zezwolenia Sejmu. W tymże roku kupiono prywatny dom w Śniatynie i przerobiono go na szpital. W 1878 w Sokalu otwarto nowy szpital powszechny: w 1879 przybudowano skrzydło w szpitalu stanisławowskim.

W latach od 1881 do 1886 nastąpił zwrot bardzo niekorzystny dla szpitali prowincyonalnych, albowiem w ciągu czasu tego zakłady nasze lecznicze zaczęły cofać się wstecz do tego stanu, z jakiego dzięki poprzednim zarządzeniom Wydziału krajowego szpitale wyszły. Powodem było, iż sprawy sanitarne pochłaniały bardzo wielką część budżetu rocznego ze szkodą innych gałęzi gospodarstwa krajowego. Postanowiono więc wstrzymać się z wydatkami na inwestycye i wydano zarządzenia, dążące do wprowadzenia największych oszczędności. Nakazano przedewszystkiem znieść rezerwowe fundusze, które się już potworzyły w wielu szpitalach i stały się niezmiernie pożytecznemi dla uregulowania gospodarstwa. (Tworzenie tych rezerwowych funduszów w szpitalach było nakazane ministeryalnem rozporządzeniem z r. 1857). Nadto polecono oddziałowi rachunkowemu zniżyć taksę leczenia ubogich kosztem tych rezerwowych funduszów, i polecono zwracać ciągłą uwagę, aby szpitale kosztowały jak najmniej.

Zarządzenia te sprowadziły pewną oszczędność w ogólnych wydatkach, ale oszczędność ta trwała tylko rok jeden. Ogólna bieda w kraju, brak przemysłu fabrycznego, niepomierne podatki i sposób ściągania ich, nareszcie zwiększanie się ludności powodowały coraz to gwałtowniejsze zwiększanie się proletaryatu, wśród którego zwykle się szerzą choroby różnego rodzaju i przepełniły szpitale. Dodać należy do tego i tę okoliczność, że ulepszenia wprowadzone po objęciu szpitali w zarząd Wydziału krajowego zmniejszyły ten wstręt i obawy, jakie ludność miała przed szpitalami do tego czasu.

Zaszła jednak w tym czasie rzecz niepożądana i nieprzewidziana. Lekarze kierujący szpitalami, postawieni między młotem a kowadłem, to jest ciśnięci z jednej strony wymaganiem, aby szpitale były utrzymane przynajmniej na tej wysokości, do jakiej się wzniosły w poprzednim lat dziesiątku, a z drugiej strony nakazaną im skrajną oszczędnością i obcinaniem budżetów, szukając sposobu, jak uczynić zadość tym dwom sprzecznym zadaniom, wpadli na pomysł przetrzymywania chorych przez czas dłuższy, aniżeli stan zdrowia ich wymagał, aby mieć większe dochody i spełnić choć w części to, czego się od nich domagano. Wskutek tego ilość dni leczenia w szpitalach bardzo znacznie wzmagać się zaczęła, a razem z tym zwiększały się koszta utrzymania, chociaż przeciętna taksa szpitalna u nas była najniższą ze wszystkich taks w całej Monarchii.

Był więc to peryod, kiedy stan szpitali stawał się bardzo niezdrowym, bo zakłady lecznicze powszechne, których zadaniem jest leczenie chorób uleczalnych, stawały się powoli zakładami przytułku dla kalek i nieuleczalnych, którymi winny zaopiekować się gminy. Co więcej, bielizna nie dopełniana zakupnem nowej w należytej ilości, zdarła się mocno, a budynki szpitalne, po większej części stare, z oszczędności nie naprawiane corocznie należycie, zaczęły chylić się do upadku, a lekarzom, krępowanym na każdym kroku, wobec niemożności postępu ręce opadały i przechodziła chęć do pracy.

Ten stan szpitali trwał całe sześć lat i nie tylko nie przyniósł wielkich oszczędności, jak się spodziewano, ale przyczynił się do znacznego wzrostu wydatków, aby naprawić to złe, które spowodowała nadmierna oszczędność.

Z chwilą powrotu do dawnego systemu, stan szpitali prowincyonalnych zaczął się polepszać natychmiast. W 1888 r.. na przedstawienie Inspektora szpitali urządzono bardzo korzystną zmianę w zarządach szpitali, wskutek wprowadzenia do nich Sióstr zakonnych, którym oddano pielęgnowanie chorych i prowadzenie gospodarstwa zakładowego. Nadużycia, których nieraz dopuszczali się rządcy — znikły. Zaczęto zwracać bardzo pilną uwagę, aby szpitale były rzeczywiście zakładami leczniczymi i nie trzymały u siebie dotkniętych długotrwałemi, nieuleczalnemi chorobami. Przystąpiono do naprawy budynków, aby utrzymać je stale w dobrym stanie. W wieln szpitalach podwyższono taksę na spłatę długów, zaciągniętych w poprzednich chudych latach i dla przeprowadzenia różnych ulepszeń w szpitalach. Polecono ponownie tworzenie małych rezerwowych kapitałów dla dania możności regulowania gospodarstwa szpitalnego, urządzono lepiej sale operacyjne, zwiększono ilość narzędzi chirurgicznych, zakupiono sterylizatory i desynfektory, zaczęto starać się o możliwie dokładne oddzielenie chorych zakaźnych od innych; w szpitalach, mających choć małe ogrody, polecono zaprowadzenie skromnego gospodarstwa szpitalnego, pozwalającego polepszyć żywienie chorych. Dla ułatwienia administracyi Wydział krajowy polecił udzielać z góry zaliczki do wysokości $^2/_3$ zwykłych kwartalnych dochodów co bardzo korzystnie wpłynęło na byt szpitali.

W Rzeszowie i Drohobyczu postawiły miasta budynki na szpitale powszechne według planów przejrzanych przez Wydział krajowy i wydzierżawiły je szpitalom za czynszem poprzednio umówionym. W Tarnowie przybudowano skrzydło, w Żywcu, Lubaczowie, Husiatynie, Śniatynie, Krośnie i Jarosławiu stanęły nowe szpitale, dla Zaleszczyk, Kołomyi i Przemyśla Wys. Sejm uchwalił kredyty na postawienie nowych budynków; w Dolinie, Kałuszu, Turce, Skałacie i Tarnobrzegu już są zbudowane nowe szpitale i oczekują tylko ustawowego uznania za publiczne i powszechne. Jednem słowem w całem szpitalnictwie ruch jest ogromny.

Ustawa z r. 1897 polepszyła byt pracujących w szpitalach lekarzy i ich rodzin, zabezpieczając choć skromną emeryturę, a pensyę dla wdów i na wychowanie dzieci — czego dawniej nie było. Polepszenie to bytu pozwoliło wprowadzić do szpitali prowincyonalnych bardzo zdolnych młodych lekarzy, census bowiem wymagań stał się większym w miarę polepszenia bytu i zwiększenia się liczby ubiegających się o posadę Dyrektora szpitali, gdyż tytuł ten dla praktyki prywatnej był najlepszym dyplomem, że lekarz posiada wszechstronne wiadomości w swoim zawodzie, nabyte doświadczenie i uzdolnienie. Oprócz tego Wydział krajowy postanowił, że w każdym szpitalu ma być jeden stały sekundaryusz; więcej zaś sekundaryuszów będzie mianowanych wówczas, gdy według dziennego przecięcia chorych w szpitalu przypadać będzie na jednego lekarza więcej niż pięćdziesiąt chorych.

Oprócz tego, co już istnieje, w szpitalnictwie prowincyonalnem zostaje jednak jeszcze dość wiele do zrobienia. Przedewszystkiem potrzeba będzie wybudować nowe szpitale w Złoczowie, Bochni, Nowym Sączu, Jaśle, Białej i Podhajcach, pierwszy bowiem w czasie strasznego pożaru w 1903 r. spalił się, drugi, trzeci i czwarty są stare, zrujnowane, niedogodne, a będąc pomieszczone w domach budowanych w zupełnie innych celach, nie odpowiadają wymogom hygienicznym, bo nie posiadają lokalności potrzebnych w każdym szpitalu np. dobrze urządzonych łazienek, pawilonów izolacyjnych, porządnej pralni, magazynów, należycie urządzonej sali operacyjnej itd. Ostatnie zaś dwa stoją w tak bliskiem sąsiedztwie z potokami, że te ostatnie w czasie powodzi zalewają nietylko podwórze i ogrody, ale piwnice i nawet korytarze. Nareszcie wszędzie, gdzie tego jeszcze niema, potrzeba będzie starać się o zbudowanie choćby niewielkich pawilonów dla chorych zakaźnych, zakupić tam, gdzie tego niema, mikroskopy i dobrze urządzić chemiczne laboratorya, aby ułatwić prędkie postawienie dyagnozy, przez to bowiem chorzy nie będą pozostawać w szpitalu dłużej nad potrzebę.

Przetrzymywania chorych w szpitalach dla powiększenia dochodów już obecnie niema, otrzymując bowiem wszystko, co jest koniecznem dla szpi-

tala i jego rozwoju, nikt niema interesu do uciekania się do tego środka. Zresztą Inspektor szpitali otrzymuje co 6 tygodni świadectwa lekarskie o chorych, którzy muszą jeszcze pozostać w leczeniu i w razie najmniejszej wątpliwości, czy chory potrzebuje dalszego pobytu w zakładzie, poleca przysłanie szczegółowej historyi choroby. Jest to nieomylny środek przeciwko nieuzasadnionemu przetrzymywaniu chorych ponad konieczną potrzebę.

Wskutek wskazówek ankiety, zwołanej na polecenie Wysokiego Sejmu, Inspektorowi szpitala dodaną została pomoc w osobie Lustratora administracyjno-gospodarczego. Ta inowacya bezpornie będzie bardzo użyteczną, bo z powiększeniem ilości szpitali praca i obowiązki Inspektora zwiększyły się znacznie, a kontrola gospodarstwa i prowadzenie kancelaryi i rachunków wymaga dłuższego czasu i specyalnego przygotowania i uzdolnienia do tego rodzaju czynności. Dawniej posyłano od czasu do czasu do różnych szpitali prowincyonalnych urzędników Oddziału rachunkowego Wydziału krajowego, ale każdy z nich miał swoje poglądy na rachunkowość, a wskutek tego niepodobna było przyjść do ujednostajnienia wykazów, rachunków i do większego zcentralizowania dostaw, które się zaprowadza obecnie i pociągnie za sobą spodziewane oszczędności, jakich dawniej osiągnąć nie dawało się i które jeszcze przyniosą korzyści przemysłowi krajowemu.

Jednem słowem postęp naszego szpitalnictwa, dzięki Wysokiemu Sejmowi i Wydziałowi krajowemu nigdy nie był tak szybkim i wszechstronnym, jak w trzech ostatnich latach. W tym krótkim bowiem czasie zrobiło się niezmiernie wiele i można powiedzieć, że z wyjątkiem kilku zakładów leczniczych, nad których ulepszeniem pracuje się obecnie, szpitale nasze może ustąpią zagranicznym pod względem okazałości budynków i wygód dla chorych, ale nie ustąpią ani pod względem rezultatów leczenia lub pielęgnowania, ani też pod względem humanitarnego obchodzenia się z chorymi, a dodać należy, że ludność uboga zupełnie straciła dawny strach przed szpitalami.

Wysoki Wydział krajowy polecił mi, abym w sprawozdaniach o stanie szpitali trzymał się następującego formularza:

1. Skład komitetu szpitalnego i tegoż działalność.

2. Budynki szpitalne. Opisanie budynku nowego. Stan budynku poprzednio opisanego. Czy ściany są wilgotne i które. Czystość i porządek w budynku. Zdrowotność wody do picia i użytku. Czy budynki gospodarskie, stajnia i chlewy nie są zbyt blisko szpitala. Czy w sąsiedztwie szpitala niema nieczystych potoków, bagien?

3. Służba lekarska, lekarze szpitalni, ich ilość, stosunek lekarzy wzajemny. Stosunek Dyrektora do Sióstr zakonnych. Podział pracy. Ilość służby zakonnej zajętej przy chorych, czy nie zbyteczna lub niedostateczna; podział pracy. Posługa niższa przy chorych, ilość, jak często się zmienia.

4. Chorzy. Ilość chorych w dniu wizytacyi i w ciągu roku, czy jest przepełnienie, czy ogólne i trwałe, czy tylko częściowe niektórych oddziałów i przemijające.

Ile wypada metrów kub. powietrza w salach przepełnionych na jednego chorego. Jak są pomieszczeni chorzy nadliczbowi.

Jakie choroby były przeważnie przyjmowane. Jaki jest przeciętny czas leczenia. Czy nie przetrzymuje się chorych bez potrzeby.

Rozmieszczenie chorych w szpitalu co do rodzaju choroby i co do płci. Izolacya zakaźnych czy należyta, czy jest osobna posługa. Jak często pawilon zakaźnych w ciągu roku był zajęty. Czy nie było wypadku zakażenia innych chorych chorobą zakaźną (epidemia domowa) ewentualnie jaką chorobą; ile osób zachorowało i jaki wynik. Czy przywożono chorych obłąkanych do tymczasowego przyjęcia, czy ich przyjmowano, ewentualnie ilu takim chorym odmówiono przyjęcia.

5. Czynność lekarzy. Czy wizyty lekarskie odbywają się regularnie i w jaki sposób, w jakich godzinach i czy dwurazowo dziennie. Czy są oddziały chorych, oddane pod szczególną opiekę lekarzy pomocniczych.

Ile wykonano operacyj w ostatnim roku.

Czy prowadzi się treściwie historye chorób, zapiski lekarskie, czy bywa opracowane sprawozdanie roczne, ewentualnie jakie prace naukowe lekarze szpitalni ogłosili drukiem.

Wyniki leczenia, ilość zmarłych; ilość przyjętych w agonii.

Ambulatoryum; który lekarz prowadzi je; frekwencya chorych i z jakiemi przeważnie chorobami.

Czy od chorych leczonych w szpitalu lekarze biorą jakie honoraryum, ewentualnie którzy lekarze; od których chorych żądali wynagrodzenia, za jakie czynności.

Jakość podawanego pożywienia chorym i stosowanie przez lekarzy normy żywienia.

6. Leki i opatrunki. Koszt przeciętny leków na 1 dzień i chorego.

Czy jest apteka domowa i kto ją prowadzi?

Opatrunki; ich jakość i zapasy.

7. Narzędzia chirurgiczne. Czy ilość ich jest wystarczająca; czy inwentarz jest dokładnie utrzymany; Czy narzędzia są w dobrym stanie? jakie są braki.

8. Łazienki, urządzenie łazienek. Ile wydano kąpieli w ciągu roku, a zatem, ile wypada przeciętnie na chorego, w których chorobach podawano je, a więc czy jako środka leczniczego, ile razy tylko dla czystości.

9. Porządek domowy. Kto czuwa nad utrzymaniem porządku domowego we dnie i w nocy.

Czy mieszka lekarz w szpitalu; jeżeli lekarz nie mieszka w szpitalu, kto kwalifikuje chorych do przyjęcia, kto przyjmuje chorych i jakie jest przy tem postępowanie.

Czy jest telefon od szpitala do Dyrektora lub do lekarza pomocniczego.

Jacy chorzy bywają używani do posług w szpitalu.

10. Dezynfektor. Jakiego systemu aparat; gdzie ustawiony; kiedy i jak często używany i do jakich przedmiotów. Posługa czy dobrze wyuczona; czy aparat nie psuje przedmiotów.

Czy przyjmuje się do dezynfekcyi przedmioty z poza szpitala n. p. od c. k. Sądu, lub od stron i za jaką opłatą.

11. Dom przedpogrzebowy. Urządzenie, ilość zmarłych w ciągu roku; ilość wykonanych obdukcyj.

12. Uwagi Dyrektora szpitala ewentualnie członka komitetu szpitalnego.

13. Spostrzeżenia i wnioski Inspektora.

Relacya

z odbytej inspekcyi lekarskiej w szpitalu lwowskim w czasie od 19. do 29. lutego 1904 r.

Ruch chorych według oddziałów w szpitalu powszechnym lwowskim w 1903 roku.

Oddziały szpitalne	Ilość łóżek	Chorych było	Dni leczenia	Średni pobyt	Łóżko było zajęte dni	Śmiertelność liczbowa	Śmiertelność %	Leczono dziennie chorych
I. Wewnętrzny . .	91	2.151	24.485	11·4	269	284	13·2	67
II. Wewnętrzny . .	103	1.795	23.685	13·2	230	258	14·4	64
III. Chorób nerw. .	47	662	9.168	13·8	195	30	4·5	25
Chirurgiczny . . .	138	1.944	46.594	23·9	338	164	8·4	128
Kiłowo skórny męz.	137	1.086	31.126	28·7	227	2	0·2	85
Kiłowo skórny żeński	116	1.327	37.394	28·2	322	3	0·2	102
Oczny	80	1.233	19.740	16·0	247	1	0·08	54
Położniczy	48	963	12.567	13·0	262	16	1·7	34
Ginekologiczny . .	31	203	5.556	21·1	179	7	2·7	15
Zakaźny	49	132	4.828	36·5	98	10	7·6	13
Razem .	840	11.556	215.143	18·6	256	775	6·7	589
W roku 1902 było .	840	11.707	21 .943	18·7	260	786	6·6	599
Szpital św. Zofii dla dzieci	110	1.405	34.577	24·6	314	206	14·7	95
Klinika wewnętrzna .	59	477	12.812	26·9	217	48	10·1	35
„ chirurgiczna	59	392	12.280	31·3	208	28	7·1	34
„ dermatolog.	35	292	11.015	37·7	315	4	1·4	30
„ oczna . . .	46	625	11.620	18·5	252	—	—	32
„ położnicza .	63	643	8.134	12·6	129	9	1·4	22
„ ginekolog. .	25	328	8.670	26·4	347	5	1·5	24

Uwaga: Ilość leczonych i dni leczenia jest zgodną z protokołami oddziałowymi, nie zgadza się jednak z ogólnym protokołem chorych prowadzonym w zarządzie, z powodu przenoszenia chorych z jednego oddziału na drugi.

Nie przyjęto do zakładu z powodu błahej, długotrwałej lub nieuleczalnej choroby 2.310, jako nie kwalifikujących się do szpitalnego pielęgnowania.

Sprawy administracyjno-gospodarskie i lekarskie załatwia Dyrektor na posiedzeniach lekarskich, w których przyjmują udział wszyscy Prymaryusze i Inspektor szpitali. Uchwały zapadają większością głosów i zapisują się w protokole posiedzeń, który przedstawia się Wys. Wydziałowi krajowemu. W sprawach czysto administracyjno-gospodarskich w naradach udział przyjmuje Rządca szpitala. Posiedzeń takich w 1903 roku było siedm.

Budynki — woda.

Budynki szpitalne są znane Wys. Wydziałowi krajowemu z wielokrotnych sprawozdań moich. Główny gmach, pod względem architektury i trwałości budowy należy do najpiękniejszych we Lwowie. Jednak ponieważ musi pomieścić więcej chorych, aniżeli ma miejsca, został wyzyskany do ostatniego kącika, aby tylko postawić tam łóżko chorego. Z tego więc powodu pod względem hygienicznym bardzo wiele pozostawia do życzenia; zwłaszcza w miejscach wyzyskanych w ostatnich czasach, naprzykład w suterenach, gdzie są ściany zawilgocone. Czystość w całym szpitalu od strychu do piwnic — wzorowa.

W r. 1902 w głównym budynku dokonano bardzo wiele ulepszeń, a mianowicie: W oddziałach chorych, pomieszczonych w zachodniem skrzydle szpitala z wyjątkiem oddziału ocznego zostały zupełnie przeistoczone ustępowe miejsca. Wszędzie urządzono klozety syfonowe, zamykane i automatycznie spłukiwane wodą co kwadrans, a posadzki i ściany na pewną wysokość zostały pokryte terazzo, aby płynne odchody odpływały do kanału, nie pozostawiając po sobie żadnego odoru. Co najważniejsza, że przekształcenie 15 miejsc ustępowych, z 22 sedesami, które kosztowało 6.500 K, było wykonane powoli, w ciągu kilku lat, z oszczędności na kosztach konserwy, bez żądania na to specyalnego funduszu.

W korytarzu przylegającym do oddziału wenerycznego męskiego, zamiast drewnianej podłogi położono posadzkę z terazzo i postawiono piec kaflowy dla ogrzania korytarza, z którego zrobiono pomieszczenie dla osób dotkniętych chorobą skórną; z drugiej części tego korytarza zrobiono pomieszkanie dla dozorców. Do łazienki tego oddziału przybyła jedna wanna fajansową, podłogę dano nową, a ściany polakierowano. Do dwóch umywalni, znajdujących się w sali ordynacyjnej tegoż oddziału została doprowadzona gorąca woda.

Cały I. oddział chorób wewnętrznych w r. 1902 został odrestaurowany gruntownie. Przez przyłączenie do sal części korytarza uzyskano miejsce na 6 łóżek. Kancelaryę lekarską tego oddziału przeniesiono z pierwszego na drugie piętro, przez co uzyskało się bezpośrednie połączenie kancelaryi z całym oddziałem. Dla tegoż oddziału urządzono bardzo ładną łazienkę z podłogą terazzową i ze ścianami lakierowanemi.

Na oddziale chirurgicznym zostały polakierowane ściany w trzech salach operacyjnych i pokój, gdzie się sterelizują opatrunki. W zachodniem skrzydle szpitala zużyte drewniane schody zastąpiono schodami zrobionemi z terazzo, przez co otrzymano większe bezpieczeństwo od ognia. W suterenie zachodniego skrzydła urządzono archiwum na skład książek administracyjnych i rachunkowych, a łazienki, które znajdują się w suterenach tegoż skrzydła, zostały ponownie polakierowane.

W oddziałach klinicznych, oprócz dorocznego bielenia ścian i lakierowania podłóg, dokonano jeszcze następujących ulepszeń: w klinice chorób wewnętrznych i w chirurgicznej ustawiono dwa nowe rezerwoary na wodę gorącą; w klinice położniczo-ginekologicznej przerobiono dwie ubikacye w suterenach na sale do wiwisekcyi; w obu pokojach ustawiono piece, doprowadzono wodę,

gaz, tudzież powiększono okna dla lepszego oświetlenia. W ogródkach otaczających kliniki uporządkowano ścieżki, drogi i posadzono wiele drzew liściastych i szpilkowych.

Woda do picia w głównym budynku i we wszystkich klinikach pochodzi z wodociągów miejskich — jest więc doskonałą. W głównym budynku na strychu znajdują się cztery, jednakowej wielkości rezerwoary, zawierające razem 8m³ 852 wody, a ponieważ na godzinę zakład potrzebuje 8 m³, więc w ciągu 10 godzinnej pracy maszyny dzienny wydatek wody wynosi 80 m³. Ze względu, że w głównym budynku mieszka przeciętnie 700 ludzi — na głowę przypada dziennie po 114 litrów. Jest to cyfra zbyt wysoka, potrzeba będzie ograniczyć ją nieco ze względu na wysoki koszt wody, otrzymanej z wodociągów miejskich (40 h. za 1m³). W r. 1902 spotrzebowano w szpitalu 13.080 m³, na klinikach 24.040 m³.

Teren, na którym stoją budynki szpitalne, jest długi, lecz wąski tak, że do spaceru rekonwalescentów zostaje bardzo mało miejsca i to tylko na południowej szkarpie wzniesienia, na którem stoi szpital.

Służba lekarska.

Służba lekarska składa się z Dyrektora i 46 lekarzy, a mianowicie: Czterech na oddz. 1. chorób wewnętrznych, sześciu na 2. oddziale chorób wewnętrznych, z czterech na oddziale chorób nerwowych, jedenastu na oddziale chirurgicznym; czterech na oddziale chorych weneryczno-skóruych męskich, czterech na takimże oddziale żeńskim, z trzech na oddziale ocznym; z sześciu na oddziale położniczo-ginekologicznym; z jednego na oddziale zakaźnym; dwóch na oddziale chorób dziecinnych w szpitalu św. Zofii i nareszcie jednego w pracowni chemicznej.

Stosunki wzajemne lekarzy są dobre. Stosunek Dyrektora do Sióstr zakonnych zupełnie prawidłowy, oparty na wzajemnym szacunku.

Sióstr Miłosierdzia wraz z przełożoną jest 37; jedna bowiem niedawno umarła z suchot. Z nich 20 jest na oddziałach szpitalnych i w klinikach, 5 w magazynach, 5 w kuchni, 2 w aptece, 2 w pralni i 2 w refektarzu; nareszcie przełożona.

Posługi niższej jest 153. Z tego na oddziałach szpitalnych i w klinikach przy chorych jest 104; służba domu w szpitalu 19, w klinikach 5, na oddziale położniczo-ginekologicznym i w takiejże klinice 5, służba wspólna 7, w kuchni 13. Ciężka, a często i wstrętna służba przy chorych czyni, że dozorcy i dozorczynie zmieniają się dość często.

Chorzy.

Chorych w ciągu ubiegłego roku było 11.556, a zatem przeciętnie dziennie 589; na klinikach 2.757 w szpitalu św. Zofii dla dzieci leczono 1.405, a zatem w przecięciu po 95 chorych dziennie.

Przepełnienie na oddziałach szpitalnych jest nieustanne, zwłaszcza w 1903 r. na obu oddziałach weneryczno-skórnych i ocznym.

Jaki jest stopień przepełnienia, wykazują następujące cyfry:

			na chorego przypada					
Na	I. oddz. ch. wew. łóżek jest	91	powietrza	27.54	m³	podłogi	6.14	m²
„	II. „ „ „ „ „	103	„	25.22	„	„	5.60	„
„	III. „ „ „ „ „	47	„	22.65	„	„	4.41	„
„	chirurgicznym „ „	138	„	23.75	„	„	5.34	„
„	kiłowo skórn. męz. „ „	137	„	18.60	„	„	3.70	„
„	„ „ żeńsk. „ „	116	„	18.60	„	„	3.70	„
„	ocznym „ „	80	„	18.47	„	„	3.65	„

Według zasad hygienicznych dla dorosłego człowieka potrzeba najmniej 30 metrów sześciennych powietrza i 8 metrów kwadratowej przestrzeni przy dobrej wentylacyi. Z tego widzieć można, że ani jeden z oddziałów szpitalnych nie dosięga przepisanej najniższej granicy, przy zupełnym braku należytej wentylacyi. Dla tej liczby łóżek, która istnieje, brakuje 5·877 metrów kub. powietrza i 3.042 metrów kwadratowej przestrzeni podłogi.

Chorzy nadliczbowi pomieszczają się zwykle na sienniku rozciągniętym na podłodze.

Choroby przeważnie przyjmowane do szpitala należą do działu chirurgii, następnie choroby organów oddechowych, weneryczne i skórne. Przeciętny czas leczenia wynosi 18·6 dni; jest to najlepszy dowód, że w szpitalu nie przetrzymuje się chorych bez potrzeby, przeciętny bowiem czas leczenia we wszystkich większych szpitalach w Europie wynosi 20—21 dni. Na gruźlicę leczono w 1903 roku 873, z tej liczby umarło 219, to jest zwyż 25%. Na oddziale położniczym odbyło się 541 porodów siłami natury, a 245 z pomocą lekarską. Na oddziale zakaźnym leczono 7 przypadków odry, 13 szkarlatyny, 6 błonicy, 22 tyfusu plamistego, a 93 tyfusu brzusznego. Tyfus plamisty przebiegał daleko łagodniej od tyfusu brzusznego, bo wtedy gdy od pierwszego żaden chory nie umarł, ostatni zabrał 5 ofiar. W roku 1903 były trzy przypadki zarażenia się tyfusem plamistym w samym zakładzie od chorego, u którego z początku nie rozpoznano choroby.

Czynność lekarzy.

Wizyty lekarskie odbywają się regularnie dwurazowo dziennie, lecz nie zawsze w godzinach, które wyznacza instrukcya. Lekarze usprawiedliwiają się tem, że tylko do południa mogą praktyką prywatną choć trochę poprawić byt swój, bo niska płaca, jaką otrzymują za pielęgnowanie chorych w szpitalu, nie wystarcza na najskromniejsze utrzymanie, zwłaszcza przy obecnej drożyźnie

Operacyj na oddziale chirurgicznym dokonano w 1903 roku 4.608, często w jednym dniu robi się 10—12 operacyj; nie mało też operacyj odbywa się w nocy. Chorzy rzadko czekają na operacyę dwa lub trzy dni i to tylko w tych wypadkach, kiedy są ciężkie operacye, wymagające wielkiego natężenia fizycznego i moralnego, lub gdy potrzeba chorego przygotować do tej operacyi. Mniejsze rękoczyny chirurgiczne odbywają się w ambulatoryum, gdzie w roku ubiegłym dokonano 7.001 operacyj; oprócz tego Dr. Spalke operował w chorobach uszu, nosa i gardła 1.229 razy. Na oddziale ocznym było 800 operacyj, na oddziale położniczo-ginekologicznym 245. W szpitalu św. Zofii dla dzieci dokonano operacyj 840. W tym szpitalu od w. 1893 leczono 1.001 wypadków dyfteryi za pomocą serum antidyfterycznego i rezultat przedstawia się świetnie, bo śmiertelność, która przy dawnych sposobach leczenia wynosiła 60—75% spadła na 24·5.

Na wszystkich oddziałach prowadzą się bardzo starannie historye choroby każdego chorego; sprawozdań jednak rocznych nie robi się, bo publikacya takich prac jest zwykle spóźnioną, a zatem mało przedstawiającą interesu, a przedewszystkiem kosztowną. Ciekawsze wypadki są przedstawiane na zebraniach lekarskich i publikują się w „Przeglądzie lekarskim".

Wyniki leczenia są bardzo dobre, śmiertelność bowiem w tym szpitalu wynosiła w 1903 roku 6·7%. Największa śmiertelność była na oddziałach chorób wewnętrznych, gdzie zwykle leczy się dużo gruźliczych. W agonii przyjęto do szpitala 70.

Kuchnia.

W kuchni szpitalnej wszystkie potrawy były przygotowane dobrze i smacznie. Mięso i pieczywo doskonałe. Codziennie dobroć przygotowanych potraw sprawdza lekarz dyżurny i rządca, a od czasu do czasu Dyrektor szpitala i uwagi swe notuje w książce znajdującej się w kuchni. Dyrektor szpitala zarządził ścisłą kontrolę nad ilością zapisywanych potraw. W tym celu ten sam lekarz, który pisze raport dzienny o ruchu chorych, wypisuje na tak zwanej relewie liczbę chorych i stwierdza podpisem, że liczba ta zgadza się w zupełności z liczbą chorych, wykazanych przez wydziałową Siostrę Miłosierdzia, lub drugiego lekarza. W ten sposób kontrola jest nader ścisłą, a przekroczenie ilości dni leczenia jest wykluczone.

W spiżarni wiktuały znalazłem w dobrym gatunku i wszystko krajowe z wyjątkiem śliwek, sprowadzanych z Węgier, bo są daleko słodsze, aniżeli nasze. Na jednem z posiedzeń administracyjnych wypróbowano wina owocowe i miody produkowane przez prof. Ciesielskiego i uznano, iż mogą zastąpić w zupełności wina węgierskie i austryackie, a także tokaj. Była jedna trudność — obawiano się, aby te wina nie psuły się w piwnicach szpitalnych,

trudność tę uchylił Dr. Ciesielski, obowiązując się dostarczać taką ilość tego wina, jaką zapotrzebuje szpital w każdej chwili. Dlatego też od 1. marca wina owocowe krajowego wyrobu zastąpią wina zagraniczne.

Biblioteka lekarska.

Biblioteka lekarska została uporządkowaną, skatalogowaną, a brakujące zeszyty i tomy uzupełniono. W braku innego lokalu bibliotekę umieszczono w kancelaryi Dyrektora w szafach umyślnie na to sporządzonych. Funkcye bibliotekarza spełnia jeden z młodszych lekarzy (Dr. Lipski).

Mieszkanie Sióstr M.

Pomieszczenie obecne Sióstr Miłosierdzia jest do najwyższego stopnia niehygieniczne, taka tam bowiem ciasnota, że niepodobna ustawić łóżek należycie. Cztery łóżka stoją w korytarzu, trzy łóżka stoją około pieców ogrzewających sypialnię; niektóre łóżka są tak zbliżone do siebie, że dostęp do każdego jest możliwy tylko z jednej strony. Obok sali jadalnej znajduje się miejsce ustępowe źle wentylowane. Jednem słowem pomieszczenie zakonnic urąga wszelkim zasadom zdrowotnym. To też smutne następstwa nie dały na siebie długo czekać. W ostatnich dwóch latach pięć Sióstr dostało galopujących suchot w zakładzie i najprawdopodobniej z braku czystego powietrza. Lepsze więc pomieszczenie Sióstr Miłosierdzia jest rzeczą pierwszorzędnej wagi, bo kto całe życie poświęcił szpitalowi, ma prawo do lepszego pomieszkania.

Postępowanie z ambulantami.

Osoby nie przyjęte do szpitala otrzymują obecnie w ambulatoryum bezpłatną lekarską poradę lub receptę. Zarządzenie to Dyrektora ma na celu uwolnić szpital od chorych, którzy z równie dobrym skutkiem mogą się leczyć w domu i opieki szpitalnej nie potrzebują, a zarazem osładza nieuleczalnym nieprzyjętym do szpitala odprawę, nie pozbawiając ich wszelkiej nadziei i złudzeń w ich rozpaczliwem położeniu. Przy takiem postępowaniu łatwiej pozbyć się chorych z izby przyjęcia, jeżeli im się udzieli porady lekarskiej, bo przeważnie odchodzą zadowolnieni.

Postępowanie z młodymi lekarzami.

Dyrektor szpitala zarządził, aby każdy nowowstępujący do szpitala lekarz musiał w pierwszym roku swej służby przejść po kolei wszystkie oddziały, a dopiero potem może wybrać sobie oddział na stały pobyt. Zarządzenie to okazuje się bardzo pożytecznem, najprzód dla dyżurnych w izbie przyjęcia, a następnie dla wykształcenia ogólno lekarskiego nowoprzybyłych, lepszego poznania tych młodych ludzi przez Dyrektora i prymaryuszów, a nareszcie i dlatego, że taki lekarz w czasie dyżuru może nieść skuteczną i fachową pomoc w każdym nagłym przypadku, czy to na oddziałach szpitalnych, czy też przywiezionym z miasta.

Inspekcya poszczególnych oddziałów.

I. Oddział chorób wewnętrznych.

Chorych znalazłem 76; na każdego chorego przypada 27.54 m^3 powietrza. Jest to najlepiej urządzony i najdogodniej pomieszczony oddział szpitala. Jedyną niedogodnością jest dość znaczne oddalenie miejsca ustępowego i łazienki dla chorych, pomieszczonych w drugim końcu długiego skrzydła. Poprawić tego za pomocą przenośnego waterklozetu nie da się, bo w budynku, nie posiadającym sztucznej wentylacyi, niepodobna będzie uniknąć zanieczyszczenia powietrza w salach. Na oddziale tym znalazłem bardzo wiele tuberkulików.

II. Oddział chorób wewnętrznych.

Chorych było 66. I tu tuberkulicznych bardzo wiele. Prymaryusz robi doświadczenia leczenia tej zabójczej choroby limfą Dr. Marmorka i oświadczył

mi, że wyniki dotychczasowe zachęcają do dalszych prób. Prymaryusz podał myśl, aby z jednego okna zrobić drzwi wiodące na balkon, urządzony przed tą salą, aby w piękne dni można było wynosić chorych na czyste powietrze. Oddział ten otrzymał w roku przeszłym krzesło do badań ginekologicznych z całem urządzeniem; sprawiono to z oszczędności, bez żądania osobnego kredytu. Nie ma jeszcze narzędzi potrzebnych do badań.

Oddział III. chorób nerwowych i umysłowych.

Chorych znalazłem 23. Oddział ten, odosobniony zamknięciem od reszty szpitala, ma dwa ważne braki: nie posiada własnego miejsca ustępowego, a tylko przenośne klozety i nie ma należytego oddzielenia chorych mężczyzn od chorych kobiet, bo korytarz jest wspólny. Możnaby temu zapobiedz stawiając drewnianą ściankę w korytarzu, ale przez to komunikacya z administracyą szpitalną jeszcze się więcej utrudni. W ostatnim czasie nastąpiła tu bardzo korzystna zmiana w pomieszczeniu chorych. Do niedawna z powodu braku miejsca potrzeba było wszystkich chorych mężczyzn bez różnicy mieścić w trzech niewielkich salach. Obecnie zaś, po zniesieniu ścianki, oddzielającej zakątek ciemny dla posługi, otworzyła się jedna wielka sala, wskutek czego jest możność oddzielenia chorych klasowych, których tu jest zawsze dość wielka liczba.

Oddział chorób zakaźnych.

Na oddziale znalazłem 3 chorych na szkarlatynę, 4 na tyfus plamisty i 12 na tyfus brzuszny. Odosobniony ten budynek może pomieścić na dole i na piątrze 40 chorych. Pokój przeznaczony dla ospowych ma szyby w oknach ze szkła czerwonego. Budynek potrzebuje reperacyi na wewnątrz i na zewnątrz i osuszenia wilgoci, która ię wkrada z powodu zepsucia się obrukowania budynku, naprawy pieców, a nadto urządzenia zlewu.

Oddział chirurgiczny męski i żeński.

Jest to oddział największy w szpitalu, ilość chorych bowiem dochodzi czasami do 180. Jest to nad siły jednego kierownika, tem więcej, że przy tym oddziale znajduje się ambulatoryum chirurgiczne takie, które nie ustępuje wielkim poliklinikom. W ambulatoryum tem znajduje poradę, pomoc i opatrunek zwyż 7.000 ludzi rocznie. Tu pod kierunkiem profesora pracują sekundaryusze i młodzi lekarze zaczynający praktykę. Pod kontrolą profesora znajduje się także oddział chorób uszu, nosa i gardła, prowadzony przez Dra Szpalkego. Na oddziale tego ostatniego leczono w ciągu 1903 roku 1.229. Oddział chirurgiczny oddaje wielkie zasługi w kształceniu słuchaczy medycyny i młodych lekarzy. W dniu inspekcyi znalazłem 86 chorych na oddziale męskim i 58 na oddziale żeńskim. Pomimo tak wielkiej liczby chorych zaległości operacyjnych nie ma tu prawie, bo często się operuje na dwóch i trzech stołach. niektóre operacye dokonane na tym oddziale należą do takich, któremi się szczycą najznakomitsi chirurgowie.

Oddział weneryczno-skórny męski.

Chorych znalazłem 108. Przepełnienie na tym oddziale stale bardzo wielkie. Sprawa takiego urządzenia okien, aby chorzy nie mogli być przedmio-

tem zgorszenia dla dzieci uczących się w sąsiedniej szkole, będzie rozpatrzona na najbliższem zebraniu administracyjnem. Pokój operacyjny i opatrunkowy na tym oddziale jest urządzony znakomicie i nic tu nie brakuje ani dla leczenia, ani dla nauki.

Oddział weneryczno-skórny żeński.

Chorych znalazłem 106. Przeciętny czas leczenia chorych wenerycznych wynosi 27—28 dni, a na oddziale skórnym 13—16. Pomieszczenie chorych na dwóch piętrach w oddalonych od siebie skrzydłach, bardzo utrudnia administracyę oddziałową, a ma jedynie tę dogodność, że prostytutki, ten najniespokojniejszy element, są odosobnione należycie w salach zwróconych oknami na ogród szpitalny, gdzie wszelka komunikacya z ulicą jest przecięta, a krzyki i hałasy, które wyprawiają dość często, nie są powodem publicznego zgorszenia. Oddział ten w 1902 roku otrzymał mikroskop z całem urządzeniem, sprawiony z oszczędności i bez żądania nadzwyczajnego kredytu. Obecnie więc rekonwaleskowanie chorych wenerycznych odbywa się na podstawie ścisłego wyniku badań mikroskopowo-bakteryologicznych.

Oddział chorób ocznych.

Chorych było 65, a mianowicie 36 kobiet i 29 mężczyzn. Oddział ten jest fatalnie pomieszczony, bo chore kobiety zajmują trzy sale na parterze zachodniego skrzydła i trzy małe i wilgotne ubikacye w suterenach, przerobione na sypialnie. Mężczyźni zaś tego oddziału mieszczą się na piętrze w przeciwległem skrzydle w czterech salach. Kancelarya lekarska, gdzie odbywa się opatrunek chorych na oddziale kobiet, jest nieco obszerniejsza, tak, że może pomieścić kilkanaście chorych, kancelarya zaś na oddziale męskim jest mała i ciasna, tak, że zaledwie kilka osób może się tu pomieścić. Lecz najgorszą wadą tego oddziału jest miejsce ustępowe, jak w jednem skrzydle, tak i w drugiem, bo kobiety mają je wspólne z chorymi oddziału obserwacyjnego na parterze; z suteren więc na parter muszą chodzić po schodach, a oprócz tego potrzeba zawsze posyłać naprzód dozorczynię, aby się przekonać, czy nie ma tam kogo z obłąkanych, pozostających na obserwacyi w oddziale chorób nerwowych. W części zaś męskiej miejsca ustępowe musiano urządzić w korytarzu; pomimo więc największego starania o czystość, cuchnące gazy dostają się do sal, bo skuteczniej wentylacyi urządzić nie podobna. Oddział ten, w którym ordynuje p. prof. Machek, jest właściwie oddziałem rezerwowym kliniki ocznej, z której odsyłają się chorzy operowani i już niepotrzebni klinice. Wszystkie operacye większe wykonują się na tej ostatniej; mniejsze zaś i leczenie najpowszechniejszych chorób dokonują sekundaryusze pod okiem i dozorem profesora. Obawa, aby stan ten nie przyczynił się do przetrzymywania chorych dłużej niż potrzeba, nie sprawdziła się, bo pomimo, iż ilość chorych do lat dziesięciu urosła więcej, aniżeli w dwójnasób, średni pobyt chorych w szpitalu jest krótszym, bo zaledwie 16 dni. Ilość operacyj także się wzmogła do liczby podwójnej. Z tych więc względów nie mogę przyjść do przekonania, czy byłoby korzystnem dla chorych i funduszu krajowego otwarcie na nowo oddziału ocznego szpitalnego z osobnym prymaryuszem, bo przy obecnem przepełnieniu i pomieszczeniu oddziału tego w trzech kondygnacyach niepodobna znaleść odpowiedniego miejsca na salę operacyjną i na pomieszczenie różnych przyrządów, które są uważane za konieczne na oddziale. Jak wielkie usługi oddaje ambulatoryum oczne, urządzone przy klinice, świadczy cyfra 6.037 osób, którzy otrzymali tam poradę i pomoc.

Największa część chorób ocznych w naszym kraju rozwija się na tle egipskiego zapalenia, które panuje w kraju prawie epidemicznie zwłaszcza na wiosnę, kiedy przepełnienie oddziału jest największe.

Oddział położniczo-ginekologiczny.

Pod względem pomieszczenia, wewnętrznego urządzenia i rygoru jest jednym z najlepszych oddziałów szpitala. Na oddziale położniczym w dniu inspekcyi było 3 ciężarne; 20 położnic i 14 ginekologicznych. Historye chorób na tym oddziale prowadzą się w całem znaczeniu wzorowo, jak pod względem praktycznym tak i naukowym. Unormowanie sposobu przyjmowania chorych na klinikę ginekologiczną jest rzeczą konieczną, nikt bowiem nie ma prawa do przymuszania chorej, aby wbrew swej woli służyła jako objekt naukowy i była poddawana całemu szeregowi badań przez uczącą się młodzież.

Szpital św. Zofii dla dzieci, jako oddział szpitalny.

W dniu inspekcyi znalazłem tu 84 chorych, w tej liczbie w pawilonie zakaźnych 11, a mianowicie jedno dziecko na tyfus plamisty, 4 na skarlatynę, 4 na dyfteryę i 2 na ospę. Pielęgnowanie dzieci objęło stowarzyszenie zakonne Sióstr Maryi, w ilości 7. Na oddziale chorób wewnętrznych ordynuje doktor Czarnik, na oddziale chirurgicznym prof. Dr. Schramm. Czystość w szpitalu należyta, wikt dzieci dobry i smacznie przyrządzony, inwentarz bielizny dostateczny, na każde bowiem dziecko przypada siedm zmian. Bieliznę szyją same zakonnice. Przy oddziale chirurgicznym tego szpitala urządzono ambulatoryum, w którem w 1903 r. dokonano 332 mniejszych operacyj i założono 135 opatrunków.

Wszystkie potrzeby oddziałów i klinik i żądania pp. lekarzy ordynujących i profesorów klinicznych spisałem osobno i przedstawiłem Dyrektorowi, aby na najbliższem posiedzeniu administracyjnem rozpatrzyć, które żądania są naglące, a które ze względu na rozporządzalne fundusze należy odłożyć na później.

Pracownia chemiczna.

Pracownia chemiczna oddaje wielkie usługi szpitalowi. Koniecznie potrzeba będzie wprowadzić tam gaz, bo bez tego pracownia żadna obejść się nie może. Restytucya posady chemika szpitalnego okazuje się także bardzo potrzebną, czynność tę bowiem prowadzi jeden z lekarzy pomocniczych (Dr. Juliusz Zajączkowski) a wskutek tego służba lekarska oddziałowa traci jednego sekundaryusza. Szybka analiza wydzielin jest nadzwyczajnie ważną przy leczeniu chorych, a tej szybkości niepodobna wymagać od pracowni uniwersyteckiej.

Leki i opatrunki.

Przeciętny koszt leków na dzień i chorego według oddziałów wynosił:

I. Od. chor. wewn. Sanitarne	2.25	h. leki	8.6	Razem	10.85	h.
II. „ „ „ „	2.7	„	5.0	„	7·7	„
Oddział chor. nerw. „	2.5	„	2.9	„	5.4	„
„ chirurgiczny „	17.5	„	9.1	„	26.6	„
„ kiłowo-skórny m.	1.9	„	2.9	„	4.8	„
„ kiłowo-skórny ż.	2.8	„	3.4	„	6.2	„
„ oczny	0.3	„	1.6	„	1.9	„
„ położniczo-ginekol.	12.3	„	6.6	„	18.9	„
„ zakaźnych	6.2	„	11.3	„	17.5	„
Razem	6.2	h. leki	6.8	razem	13.0	h.

Na klinikach zaś przeciętnie na chorego i dzień leczenia przypada 60.5 hal. Leki i apteka w r. 1902 w szpitalu kosztowały 12.303 K (218.943 dni lecz.) sanitarne zaś i instrumenta chirurgiczne 20.228 K, na klinikach zaś leki 25.407, sanitarne 42.413 przy 64.211 dniach leczenia.

W każdym oddziale znajduje się podręczna apteczka, zawierająca leki, które mogą być potrzebnymi każdej chwili. Klucze od apteczek znajdują się w rękach Sióstr Miłosierdzia. Opatrunki przechowują się częścią w aptece, częścią w magazynie sanitarnym lub na oddziałach.

Narzędzia chirurgiczne.

Narzędzia chirurgiczne są w dostatecznej ilości na wszystkich oddziałach, które tego potrzebują i są utrzymywane przez sekundaryuszów w należytej czystości i porządku.

Stoły operacyjne na oddziale chirurgicznym są starej konstrukcyi, drewniane, nie nadające się do aseptycznego operowania.

Łazienki.

W ciągu roku 1903 wydano w gmachu głównym szpitala 52.393 kąpieli, kosztem 18.1 gr. za kąpiel (250 l. wody po 0.04 gr. i 8.1 gr. węgiel) czyli, że koszt ogólny kąpieli wynosił 9.498 K. W tej liczbie na dwie kliniki: oczną i dermatologiczną wydano 9.523 kąpieli, wartości 1724 K.

Każdy przyjęty chory, jeżeli nie sprzeciwia się temu stan zdrowia, otrzymuje kąpiel dla czystości, a w ciągu choroby tyle kąpieli, ile będzie wymagać leczenie.

Porządek domowy.

Nad utrzymaniem porządku domowego czuwa Dyrektor, Zarząd, dyżurny lekarz i Siostry zakonne, które spełniają dyżur dzienny i nocny. W szpitalu mieszka dwóch chirurgów i dyżurny lekarz, zmieniający się co 12 godzin. W zakładzie położniczym asystent i sekundaryusz, a na wszystkich klinikach asystenci, tak, że niema obawy, żeby nie znalazł się lekarz na miejscu w razie potrzeby bądź we dnie, bądź nocą.

Telefony.

Telefonów jest wiele: do Dyrektora, do szpitala głównego, do oddziału położniczego, do każej kliniki z osobna.

Chorzy używani do pracy.

Do robót w szpitalu bywają używane tylko dziewczęta z oddziału wenerycznо-skórnego, zwłaszcza do naprawiania bielizny podartej i w pralni przy maglowaniu, składaniu i sortowaniu bielizny.

Dezynfektor.

Szpital posiada doskonały aparat dezynfekcyjny, do którego może być wstawione całe łóżko; jest także drugi aparat do oczyszczania pierza z poduszek, a nareszcie aparat dla dezynfekcyi sal za pomocą formaliny. Aparaty te nie psują przedmiotów poddanych dezynfekcyi i są w zakładzie ludzie przyuczeni do tego rodzaju czynności. Z poza szpitala dotychczas nie przysyłano żadnych przedmiotów do dezynfekcyonowania.

Żądania dyrektora szpitala.

W czasie inspekcyi Dyrektor szpitala przedstawił różne, znane już Wysokiemu Wydziałowi krajowemu z moich i z p. Dyrektora relacyi żądania, mające na celu polepszenie obecnego stanu szpitala lwowskiego. Wykaz ten reprodukuję dla całości obrazu.

1. Potrzebę przebudowania i rozszerzenia pawilonu zakaźnego, o czem Dyrektor złożył relacyę Wydziałowi krajowemu do L. 2878/903.

2. Usunięcie klinik z głównego szpitala, aby polepszyć pomieszczenie tak samych oddziałów, obecnie rozrzuconych po różnych skrzydłach, jak i chorych mających zbyt mało miejsca.

3. Urządzenie w głównym budynku windy dla przenoszenia chorych na piętra i dwóch małych wind dla przenoszenia różnych ciężarów.

4). Urządzenie spustu na brudną bieliznę, którą obecnie noszą po schodach dozorcy i dozorczynie.

5). Potrzeba w kuchni dodać jeszcze dwa kotły.

6). Potrzeba kupić maszynę do gotowania kawy.

7). Usunąć ze strychu rzeczy chorych.

8). Sprawić maszynę do pisania z multyplikatorem, aby skrócić manipulacye kancelaryjne.

9). Powiększyć ilość miejsc ustępowych, umieścić je odpowiednio i wprowadzić wszędzie wodne zamknięcia.

10). Wprowadzić gaz do pracowni chemicznej.

11). Urządzić łaźnię parową obok łazienek tam, gdzie dawniej była maszyna do pompowania wody.

12). Urządzić dół obmurowany należycie na śmiecie.

13). Usunąć chorych ocznych z suteren.

14). Zbudować osobny dom dla Sióstr Miłosierdzia.

15). Restytuować posadę chemika szpitalnego.

16). Powiększyć ilość sekundaryuszów 1 klasy o jednego i 2 klasy o trzech, aby każdy oddział mógł mieć przynajmniej po jednym sekundaryuszu 1 klasy i po jednym drugiej,

Wszystkie te postulata p. Dyrektora będą jeszcze rozpatrywane na administracyjnem posiedzeniu szpitalnem.

Uwagi inspektora szpitala.

Muszę oddać sprawiedliwość Dyrektorowi szpitala lwowskiego, że bardzo starannie zajmuje się naprawą wszelkich usterek i usuwaniem braków, jakie w tym szpitalu istnieją jeszcze. Już samo wprowadzenie w życie posiedzeń administracyjno-lekarskich, na których prezyduje, poddając pod dyskusyę starszych lekarzy wszelkie zamiary zmian i ulepszeń, zasługuje na pełne uznanie, bo to zainteresowało wszystkich w postępie szpitala, obznajamia z tokiem spraw i daje możność wysłuchania zdania doświadczonych ludzi. Oprócz tego Dyrektor ześrodkował w swojej osobie całą administracyę i nie ma w niej żadnej gałęzi, której by nie znał szczegółowo, a zachowaniem się taktownem i grzecznem, coraz więcej zyskuje uznania i szacunku wszystkich współpracowników tak wyższych jak i niższych. Z zarządzeń jego poruszę następujące:

1. Kierownik kancelaryi składa co tydzień szczegółowy pisemny raport o postępie pracy i pilności funkcyonaryuszy kancelaryjnych.

2. Uporządkowano archiwum ważniejszych aktów, odnoszących się do klinik i umieszczono w osobnej szafie w kancelaryi Dyrektora. Księgę normaliów uzupełniono.

3. Urządzono umywalnię dla funkcyonaryuszów kancelaryi, którzy mają ciągłą styczność z aktami chorych i są narażeni na zakażenia.

4. Szkody, wyrządzone pożarem na strychu ponad klatką schodową — naprawiono.

5. Pracownię chemiczną przeniesiono do ubikacyi dawniejszej pracowni.

6. Wyznaczono godziny i miejsca dla spaceru dla chorych poszczególnych oddziałów, co było wskazanem, szczególnie ze względu na oddziały weneryczne.

7. Dla dzieci służby szpitalnej (jest 80 i kilka) wyznaczono miejsce w ogrodzie do zabawy, poza które nie wolno im wychodzić, aby uchronić ogród szpitalny od zniszczenia, a chorym zapewnić potrzebną ciszę.

8. W porozumieniu z prymaryuszemi i rządcą szpitala Dyrektor ułożył odpowiedni regulamin służbowy dla dozorczyń oddziałów kiłowych żeńskich.

9. Polecił naprawić dawne akumulatory we własnym zarządzie. Ułożono więc bateryę o napięciu 60 wolt, przez co umożliwiono oświetlenie oddziału położniczego, budynku administracyjnego i kancelaryi szpitalnej. Jeżeli jeszcze okaże się możliwem, będzie zaprowadzone elektryczne oświetlenie w sali operacyjnej.

10. Urządzono bardzo praktyczne i potrzebne połączenie łazienek szpitalnych bezpośrednio z kotłem z wodą gorącą.

11. Zalesiono południowy stok góry, na której szpital stoi, ze strony placu drzewnego, przez co zapobieżono usuwaniu się stoku piaszczystego nader stromego i będzie można przedłużyć aleję spacerową dla chorych.

12. Podwórze gospodarskie uporządkowano i odgraniczono parkanem od reszty ogrodów i placów szpitalnych, przez co ubezpieczono przedmioty tam złożone od roztrwonienia

Szpital św. Łazarza w Krakowie.

Ruch chorych w pojedynczych oddziałach szpitala S. Łazarza w r. 1903.

Oddział	Łóżek	Leczono	Dni leczenia	Średni pobyt	Łóżko było zajęte dni	Śmiertelność		Leczono dziennie
						liczba	%	
Od. chor. wewnętrz. .	222	3.852	66.430	17·2	299·2	721	18·2	179·2
„ zakaźnych .	28	127	2.464	19·4	88	18	14·1	6·8
Od. chirurg. i laryng.	126	1.863	61.575	33	488·6	155	8·3	168·9
„ oczny	20	404	7.557	18·7	377·8	1	—	20·6
„ położniczo-ginek.	30	706	15.246	20·1	508	8	1·1	41·8
„ wener.-skórny .	130	1.642	38.632	23·6	297	13	0·7	105·8
„ umysł.-chorych .	115	414	48.545	117·2	422·1	51	12·3	133·0
„ c. k. Szkoła położnych . . .	30	568	10.119	17·9	337	9	1·5	27·7
„ c. k. klinika weneryczno-skórna	65	699	12.872	16·9	199·6	8	1·6	35·5
Razem .	766	10.275	263.540	25·6*	345·3	984	9·5	722
Szpital św. Ludwika dla dzieci	108	1.132	30.010	26·4	277·8	211	18·2	82·2
Oseski i mamki . .	32	301	11.613	38·7	521·6	109	36·2	31·8

Nie przyjęto do szpitala jako niekwalifikujących się w ciągu 1903 roku 1.865.

---

* Po wykluczeniu oddziału obłąkanych średni pobyt wynosi 21·7.

Komitet administracyjny krajowego szpitala S. Łazarza ma skład następujący: Przewodniczący: Prof. Doktor Fryderyk Zoll, radca dworu, członek izby panów; 2. prof. dr. Leon Cyfrowicz, zastępca dr. Edmund Klemensiewicz, c. k. notaryusz; 3. Jan Skirliński, właśc. dóbr, prezes Rady powiatowej, zastępca hr. Wład. Mycielski, właśc. dóbr; 4. profesor Wszechnicy Jagiellońskiej, dr. Henryk Jordan, zastępca prof. Tadeusz Browicz; 5. prof. dr. Stanisław Ponikło, dyrektor szpitala św. Łazarza.

Komitet zbiera się dla spraw ważniejszych np. dla uchwały budżetu, nominacyi lekarzy i t. d. Przeciętnie komitet urzęduje 3—4 razy rocznie; uchwały są zapisane w protokole.

Budynki szpitalne. Oprócz corocznych robót konserwacyjnych, dokonano jeszcze w dwóch ostatnich latach następujących robót: 1. Naprawiono motor gazowy w fabryce Zieleniewskiego w Krakowie; 2. W kościele S. Łazarza położono nową posadzkę kamionkową; 3. Na budynku ekonomicznym pokryto dach blachą cynkową i naprawiono 20 kominów i wentylatorów w tymże budynku; 4. W łazienkach zrobiono posadzkę betonową; 5) W refektarzu Sióstr Mił. z powodu wilgoci odbito tynk, osuszono ściany i wyłożono je płytami izolacyjnemi; 6. Wybudowano pawilon dla chorób zakaźnych w ogrodzie szpitalnym według planu zatwierdzonego przez Wydział krajowy.

Woda według wyników badań chemicznych jest dobrą. Szpital używa w części wodę z wodociągu miejskiego (od. chirurgiczny), a częścią z własnej studni cembrowanej kamieniem. Bagien, które dawniej były w południowej stronie szpitala, obecnie już niema, bo zostały osuszone, ale cały ogród szpitalny jest dotychczas wilgotny.

Służba lekarska. Oprócz dyrektora szpitala, dr. Ponikły, prymarjuszami są po starszeństwie według lat służby:

Prof.	Stanisław Pareński	na	od.	chorych	wewnętrznych A.
„	Karol Żuławski	„	„	„	umysłowych
„	Przemysław Pieniążek	„	„	„	krtani i nosa
„	Henryk Jordan	„	„	„	położniczo-ginekol. III.
„	Bolesław Wicherkiewicz	„	„	„	ocznych
Dr.	Antowi Krokiewicz	„	„	„	wewnętrz. B.
prof.	Władysław Reiss	„	„	„	wener.-skórny kliniczny
Dr.	Eugeniusz Borzęcki	„	„	„	wener.-skórny szpitalny
„	Józef Bogdanik	„	„	„	chirurgiczny.

Sekundaryuszów I. klasy — 7, II. klasy 7, praktykantów etatowych 3, praktykantów bezpłatnych 24.

Sióstr Miłosierdzia jest 37, a mianowicie: 17 na oddziałach, 2 wspólne, 3 emerytki, 4 postulanki, 5 w kuchni, 2 w pralni, 2 w szwalni, 2 w aptece. Dozorców 2, służby oddziałowej 80, służby wspólnej 13, kuchennej 11, w pralni 12, w piekarni 2, przy koniach 1, w szwalni 2, w aptece 2, w kościele 1. Razem więc 2 dozorców i służby 124.

Chorzy. W dniu inspekcyi w całym szpitalu chorych było 630. W ciągu roku ubiegłego leczono 10.275 w ciągu 265.020 dni leczenia. Przepełnienie istnieje na oddziałach syfilitycznych, położniczo-ginekologicznych, w pawilonach chorób wewnętrznych i w pawilonie dla umysłowo-chorych; przepełnienie to jest trwałe, od wielu lat istniejące, jak to można widzieć z następującej tabliczki.

Nr.	Oddziały szpitalne	Ilość sal	Ilość łóżek	Kwadratowa przestrzeń sal	Ilość powietrza	Na jedno łóżko przypada podłogi	Na jedno łóżko powietrza
1	Dwa pawilony chorób wewnętrzn.	24	222	1331·2	5915·6	6	26·6
2	Oddział oczny	4	20	137·2	500·8	6·8	25
3	Pawilon chirurgiczny	10	116	989·6	1650	8·5	40
4	Pawilon chorób zakaźnych . . .	5	28	234·9	687	8·3	24·5
5	Oddział laryngologiczny	2	10	77	185	7·7	18·5
6	Od. syfil.-skórn. kobiet na parterze	8	53	322·9	1142·4	6	21·5
7	„ „ „ „ I. piątrze	8	52	274·2	945·8	5·2	18·2
8	„ „ mężczyzn II. piętro	9	90	448·2	1657	5	18·4
9	„ położniczo-ginekologiczny .	15	60	317·1	1099·5	5·3	18·4
10	Pawilon obłąkanych	34	115	883·2	3670·4	7·7	32
	Razem .	119	766	5015·5	20.453	6·5	26·7

W salach przepełnionych chorzy mieszczą się na siennikach, położonych na ziemi.

Na oddziale chorób wewnętrznych I. A. Ilościowo w r. 1903 na tym oddziale przeważały choroby organów oddechowych. W ogólnej cyfrze 587 leczono na gruźlicę 306, na włóknikowe zapalenie płuc 51. Następnie idą choroby narządu krążenia krwi (267), bądź to w postaci miażdżycy tętnic, albo jako zapalenia przewlekłe mięśnia sercowego. Na trzeciem miejscu znajdują się choroby przewodu pokarmowego (172). Z zakaźnych chorób leczono na tyfus 46, różę 43, tyfus plamisty 3, szkarlatynę 1.

Oddział chor. wewnętrznych I. B. I tu przeważały choroby narządu oddechowego, a w tej liczbie 413 przypadków gruźlicy płuc, drugie miejsce choroby zakaźne (róża, influenca, włóknikowe zapalenie płuc, tężec, dur brzuszny (56), trzecie miejsce choroby narządu krążenia krwi. W gruźlicy używanie hetolu z kreozotem dawało wcale zadawalniające wyniki w początkowych okresach. Na obu oddziałach brak odpowiedniej wentylacyi i wadliwe urządzenie miejsc ustępowych.

Oddział zakaźny. Na oddziale tym leczono: na odrę 7, na skarlatynę 14, na mieszkowe zapalenie gardła 14, na czerwonkę 23, na błonicę 6, na dur osutkowy 5, na ospę 3, na dur brzuszny 3. Wogóle leczono tu 118 osób.

Oddział chirurgiczny. Operacyj na tym oddziale dokonano 1731 ; w tej liczbie samych przepuklin 160, raków 123, limfomatów 197, woli 125, złamań 68, hemoroid 60, nowotworów 111, ran 152, ropni 187. Do dnia inspekcyi (5. lipca) operowano 1079 osób.

Oddział laryngologiczny; leczono w ogóle 132 (nowotworów 24, sclerum 63, stenosis 10, tuberculosis 7).

Oddział oczny. Leczono 386, z tego katarakty 19, glaukomy 31, iritis 44, keratitis 33, trachomy 100, ulcera corneae 80.

Oddział położniczo-ginekologiczny; Porodów było 175; z tego przy pomocy lekarzy 56: porodów z pomocą akuszerki 119. Przy zabiegach operacyjnych nie było ani jednego przypadku śmierci. Ginekologicznych chorych leczono 634.

Oddział weneryczno-skórny. Leczono 1650, z tego skórnych 740.

Oddział obłąkanych. Leczono 414.

W stanie agonii przyjęto w r. 1903 do szpitala 15. Sekcyi dokonano 998; chemicznych analiz zrobiono 376.

Izolacya zakaźnych była należyta i w r. 1903 nie było ani jednego przypadku zakażenia innych chorych chorobą zakaźną.

5. *Czynność lekarzy*. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie w godzinach oznaczonych instrukcyą i dwurazowo dziennie.

Lekarze pomocniczy prowadzą szczegółowe historye choroby, a oprócz tego w tym roku prymaryusze przedstawili sprawozdanie roczne z czynności na oddziałach w r. 1903. Pisma lekarskie przepełnione są sprawozdaniami młodszych lekarzy o ciekawszych wypadkach cierpień leczonych w szpitalu.

W samym szpitalu mieszka 7 lekarzy szpitalnych i 2 klinicznych.

Ambulatoryjne leczenie prowadzi się w oddziale chirurgicznym położniczo-ginekologicznym, na oddziale chorób skórnych i chorób krtani. Nadto udziela się porady lekarskiej na oddziale chorób wewnętrznych i w sali przyjęcia do szpitali.

Pożywienie w szpitalu św. Łazarza jest bardzo dobre, a koszt jego wynosił w r. 1903 po 46—48 hal. na dzień i na osobę.

Przeciętny koszt na leki i opatrunki wynosił według niesprawdzonych jeszcze rachunków 15 gr. na dzień i chorego.

Wszystkie opatrunki szpital pobiera od Dobrowolskiego; z jakości opatrunków lekarze są zadowoleni. Zapas opatrunków przechowuje się w magazynie sanitarnym.

Na narzędzia chirurgiczne w 1903 r. wydano 2377 K, są one utrzymane czysto i porządnie. Stoły operacyjne są odpowiednie. Niema tylko odpowiedniego na oddziale chirurgicznym miejsca na ambulatoryum, chorzy przychodni siedzą na korytarzu i zanieczyszczają go; temu to przypisuje prymaryusz częste pojawianie się róży przyrannej (10 wypadków), z czem się zupełnie nie spotykał w czasie prowadzenia szpitala prowincyonalnego i dlatego bardzo by pragnął przeniesienia ambulatoryum do suteren i urządzenia tam sali operacyjnej dla wypadków septycznych.

8. *Łazienki* w obecnej chwili naprawiają się i przerabiają należycie. W r. 1903 wydano 16.862 kąpieli, a zatem na jednego chorego przypada przeciętnie 1.60 kąpieli. Nie wszyscy chorzy otrzymują kąpiel dla czystości, ale tyle jedynie, ile lekarz ordynujący lub dyżurny zaordynuje.

9. *Porządek domowy*. Porządek domowy utrzymują: rządca, Siostry zakonne i lekarze dyżurni, którzy przyjmują chorych i odsyłają ich na oddziały.

Szpital jest połączony z mieszkaniem Dyrektora za pomocą telefonu.

Do posług w szpitalu są używane rekonwalescentki, a mianowicie do naprawy bielizny w szwalni, do skrobania ziemniaków, a także do noszenia potraw z kuchni na oddziały.

10. *Dezynfektor*. Aparat dezynfekcyjny jest urządzony według systemu Böhma, dyrektora szpitala powszechnego w Wiedniu. Jest to jeden z najlepszych aparatów tego rodzaju w Austryi; w aparacie mogą być dezynfekcyonowane całe łóżka z bielizną i pościelą. Jest osobna instrukcya, jak się należy obchodzić z aparatem; dezynfekcyonowanie dokonuje posługa pod dozorem dozorcy domu.

Tylko w wyjątkowych przypadkach zezwala się na dezynfekcyonowanie rzeczy przynoszonych z miasta, gdyż inaczej aparat byłby w ustawicznym ruchu.

W czasie inspekcyi na oddziale zakaźnym nie było ani jednego chorego. Nowy budynek dla zakaźnych nie jest jeszcze wewnętrznie urządzony, będzie też potrzebował urządzenia drogi komunikacyjnej z głównym budynkiem, (z którego będzie utrzymywać pożywienie dla chorych) i połączenia telefonicznego z dyrekcyą dla przedstawienia swych potrzeb i otrzymania rozkazów.

Prawdziwą plagą dla szpitala św. Łazarza są pokąsani przez wściekłe zwierzęta, którzy się mieszczą w korytarzach pawilonów, zbudowanych dla chorób wewnętrznych. Są oni powodem nieładu, nieporządku, psują powietrze, tam gdzie czystość jego jest tak potrzebna; giną różne przedmioty gospodarstwa szpitalnego i dozór nad nimi jest niezmiernie trudny. Niedawno dwoje dzieci przysłanych do leczenia bez rodziców uciekło ze szpitala i spowodowały bardzo wiele niepokoju i kłopotów, nim ich odszukano.

Wielką wadą szpitala św. Łazarza jest brak dobrej suszni zwłaszcza w porze zimowej. Susznia urządzona na strychu domu administracyjnego jest bardzo mała i niedostateczna, tak że przy obecnej małej ilości bielizny, w porze zimowej przychodzi się dawać do użytku chorych bieliznę jeszcze wilgotną. Susznia ta ogrzewa się ciepłem powietrzem, idącem z kaloryferu urządzonego w pomieszczeniu łazienek i pomimo, iż koloryfer zużywa bardzo wiele paliwa, temperatura suszni nigdy nie może podnieść się nad 30—35° C. Przełożona Sióstr miłosierdzia, Dyrektor i Rządca nieustannie proszą o urządzenie innej suszni, więcej odpowiedniej. Prosiłem budowniczego p. Stryjeńskiego aby zrobił szkic suszni lepszej i kosztorys, co mi obiecał zrobić, nie żądając za to żadnego wynagrodzenia.

Dyrektor szpitala św, Łazarza, przysłał mi z Zakopanego, gdzie się znajduje na urlopie, następujące dezyderata.

1. Usunięcie jaknajśpieszniejsze pokąsanych przez wściekłe zwierzęta ze szpitala do osobnego zakładu.

2. Regulacya płac służby oddziałowej w duchu wniosku przedłożonego przez Dyrektora, z prawem do zaopatrzenia jako rzecz dla szpitala pierwszorzędnego znaczenia.

3. Wybudowanie domu gospodarczego, gdyż obecne pomieszczenie służby wspólnej i kuchennej jest nadal niemożebnem.

4. Dobudowanie do pawilonów chorób wewnętrzuych kilku sal dla gruźliczych, gdyż obecne pielęgnowanie chorych w okresach tych axacerbacyi ma bardzo problematyczną wartość. Zarażanie się służby gruźlicą obecnie jest nierzadkie.

5. Magazyny odzieży chorych są w najwyższym stopniu nieodpowiednie, w pożądanym budynku gospodarczym dałyby się stosownie pomieścić.

6. Brakowi oddziału położniczego może tylko zaradzić zamierzona budowa nowego gmachu. Tymczasem wszelkie większe nakłady są paliatywami małego znaczenia.

7. Pożądaną jest pracownia na oddziale chirurgicznym.

8. Należy przeprowadzić rewizyę przestarzałych przepisów i rozporządzeń odnoszących się do kwalifikowania chorych do przyjęcia np. niektóre formy „Lupus'a i Favus'a są obecnie uleczalne.

Zakład dla umysłowo-chorych w Kulparkowie.

Ruch chorych w zakładzie dla umysłowo chorych w Kulparkowie w ostatnich sześciu latach był następujący:

Rok	Ilość łóżek	Leczono	Dni leczenia	Opuścili zakład				Śmiertelność		Średni pobyt	Leczono dziennie
				wyleczono	za rewersem	do innych zakładów	zbiegło	liczbowo	%		
1898	652	1.453	251.580	240	66	8	2	168	11·5	173	689
1899	652	1.565	261.751	272	369	10	1	184	11·7	167	717
1900	652	1.605	284.045	248	325	9	—	219	13·6	176	778
1901	652	1.669	296.450	221	121	4	4	214	12·7	177	812
1902	700	1.829	319.895	223	87	11	6	237	12·9	174	876
1903	700	2.129	365.359	275	73	6	10	230	10·8	171	1.001

Największa liczba przyjętych była w miesiącu lipcu i wynosiła 153; najmniejsza — 81 w styczniu.

Budynki szpitalne. Oprócz corocznych robót konserwacyjnych dokonano w zakładzie w r. 1902 i 1903 następujące ulepszenia:

Dokonano przez lat cztery prowadzonego pokrycia głównego budynku dachem cynkowym, przez co oszczędzono na długie lata dawniejszego, co trzy lata, malowania żelaznego dachu olejną farbą.

Zakupiono sąsiednią realność Mrozów, wrzynającą się w park zakładowy i zaintabulowano ją na własność zakładu.

Dom folwarczny zamieniono na pawilou mieszczący 40 chorych i 4 dozorców. Chorzy w tym domu umieszczeni, w ciągu dnia nie są zamknięci, jest to więc pierwszy oddział w zakładzie kulparkowskim o drzwiach otwartych. (Open door System).

Dwie altany znajdujące się w ogrodzie zostały przerobione na pawilony dla chorych, w których mieści się 23 łóżek dla chorych i 4 dla dozorców i dozorczyń.

Dawną szwalnię, warstaty szewski i krawiecki, a także pomieszkanie jednego z prymaryuszów, któremu pozwolono mieszkać we Lwowie, przerobiono także na sypialnie, aby mieć możność pomieszczenia w zakładzie takich chorych, którym niepodobna było odmówić przyjęcia.

W dolnym korytarzu głównego budynku przez postawienie dwóch drzwi, automatycznie zamykających się ochroniono korytarz i pomieszczenie dla odźwiernego od przeciągów i zimna.

Urządzono telefoniczne połączenie zakładu z miejską stacyą centralną.

Z sali znajdnjącej się nad pralnią, która dotychczas była beznżyteczną, urządzono dodatkową suszarnię, która wielkie usługi oddaje zakładowi, bez żadnych kosztów, bo zużytkowuje się tylko ciepłe powietrze gromadzące się nad kotłami.

Naprawiono ogrodzenia cmentarza i ogrodów warzywnych.

Odnowiono mieszkanie Dyrektora zakładu, które od 22 lat nie było naprawiane.

Wypokostowano wiele ścian i korytarzy, przez co stało się możliwem utrzymanie w zakładzie wielkiej czystości i porządku.

Woda. Woda w zakładzie nie jest dobra, nawet po dokonanem wyczyszczeniu studni w tym roku, bo jest twarda, żelazista, a w dodatku ilość jej wskutek nielicznych opadów w ciągu całej ubiegłej zimy jest niedostateczną, zwłaszcza na kąpiele, stanowiące jeden z bardzo ważnych środków leczniczych w zakładzie dla umysłowo chorych. Okrągła studnia ma 16 metr. głębokości i 2 metry średnicy. Woda zajmuje 3·70 m., pompa jednak sięga tylko do 2 metrów. Dlatego też Dyrektor upraszał o zezwolenie opuszczenia pompy o jeden metr niżej, aby skorzystać z całej ilości przypływającej wody zaskórnej, nim sprawa połączenia zakładu z miejskimi wodociągami nie przyjdzie do skutku.

Wszystkie gnojarnie, zanieczyszczające powietrze w tylnych podwórzach zakładu już zostały usunięte w części, a reszta będzie usunięta po przeniesieniu chlewów na grunt nowonabyty.

Lekarze, zakonnice i niższa posługa. W zakładzie oprócz Dyrektora jest 6 lekarzy, a mianowicie: na oddziale męskim prymaryusz Dr. Kruszyński, sekundaryusz Dr. Zagórski i asystent Dr. Wisłocki. Na oddziale kobiecym prymaryusz Dr. Maleszewski, sekundaryusz Dr. Woszczyński i asystent Dr. Foks. Sekundaryusze zakładu mają sobie oddane badania psychiczne, asystenci — wszystkie rękoczyny i badania chorych pod względem fizycznym: Prymaryusze zaś kierują całością leczenia. Dyrektor zakładu jednego dnia bywa przy wizycie lekarskiej na oddziale męskim, a drugiego na oddziale żeńskim. Siostry oddziałowe przedstawiają każdego dnia prymaryuszom pisemny raport o wszelkich wypadkach na oddziale, a mianowicie, kto z chorych był niespokojny, który z nich był odosobniony, który gorączkował itd., to jest wszystko, co może być potrzebnem lekarzowi.

Sióstr zakonnych jest 30, w tej liczbie przy chorych 21, w kuchni 5, w pralni 2, w magazynie wiktuałów 1 i w szwalni 1.

Służby oddziałowej jest 138, w kuchni i magazynie 12, w pralni 13 i 2 szwaczki; parobków 14, oprócz tego służby folwarcznej 7.

Pomimo dość znacznej płacy bardzo trudno dostać dobrych dozorców, służba bowiem w zakładzie obłąkanych jest ciężka, niebezpieczna i odpowiedzialność jest wielka, to też z wyjątkiem starszych dozorców, zostających w zakładzie dla otrzymania emerytury, zmiany są bardzo częste, a nowoprzychodzący potrzebują długiego czasu dla obeznania się z porządkami domowymi i z obchodzeniem się z chorymi. W r. 1903 dwom dozorcom za dziesięcioletnią, bez zarzutu, służbę przy chorych udzielono po 10 dukatów nagrody.

I zakonnice bywają zbyt często zmieniane; przychodzą młode, nieobznajomione z pielęgnowaniem chorych na umyśle, co w szczególności w czasie takiego przepełnienia jak obecne jest nietylko niedogodnem, ale nawet niebezpiecznem.

Chorzy. W dniu inspekcyi (7. kwietnia) znalazłem chorych 1.077, a bywało już 1.090. W roku ubiegłym leczono 2.129 (mężczyzn 1.124, kobiet 1.005) w ciągu 365.359 dni; przeciętnie zaś w ciągu całego roku leczono 1.001 osób, w tej liczbie 140 zbrodniarzy, a mianowicie podpalaczy 60, morderców 40, a różnych innych przestępców 40.

Zakład kulparkowski, zbudowany na 650 łóżek; wskutek przysposobienia różnych ubikacyj i usunięcia z zakładu niektórych funkcyonaryuszów może pomieścić według wymogów hygieny najwyżej 750 chorych, tymczasem w r. 1903 mieścił 1.001 osób przeciętnie. Przepełnienie więc jest nieustanne, a czystość powietrza pozostawia bardzo wiele do życzenia, pomimo, że sale przeznaczone do nocnego pobytu przewietrzają się dzień cały, a sale, gdzie chorzy przebywali we dnie, przewietrzają się co nocy.

Chorych pielęgnowanych w zakładzie w r. 1903 uleczalnych było 815, nieuleczalnych 1.314. Główne formy obłąkania były:

Uleczalne.		Nieuleczalne.	
Szał	7	Paranoia w. częściowe spaczenie umysłu	169
Zaduma	40	Paraliż postępowy	246
Amentia czyli bezład umysłowy	541	Zmiany ogniskowe	3
Obłąkanie okresowe	102	Padaczka	183
Macinnictwo	26	Ogłupienie (dementia)	569
Neurastenia	11	Idiotyzm	38
Opilstwo	68	Imbecilitas	106

Odosobniano chorych na czas bardzo krótki, na kilka godzin, a najdłużej na 2—3 dni. Najwięcej odosobnionych było w pierwszych dniach po przybyciu do zakładu, gdyż drażniło ich wielce i niepokoiło niezwykłe otoczenie.

Ubezwładniano w ciągu roku 39, a to głównie z powodu dążności do samobójstwa lub groźnego dla zdrowia i życia uszkodzenia się samowolnego, rozmyślnego lub czysto popędowego.

Ilość pracujących wynosiła ogółem 415, a mianowicie 238 mężczyzn i 177 kobiet. Ilość dni roboty płatnej wynosiła 19.838; zapłacono za robotę 1.856 K 40 gr. Ponieważ najlepszym sposobem uspakajania obłąkanych jest odrywanie ich umysłu od wyobrażeń, mrzonek i urojeń chorobliwych, a skierowanie ich myśli, uczuć i czynów do rzeczywistości, przeto zajmowanie ich pracą w odpowiednim kierunku stanowi główny czynnik skutecznego leczenia. Dla tego też wykształceni zajmują się muzyką, malarstwem, pracują w kancelaryi zarządu, lub lekarskiej, przepisując różne akta urzędowe. Rzemieślnicy pracują w warsztatach: szewskim, krawieckim, stolarskim, ślusarskim, koszykarskim, introligatorskim itd., rolnicy zajmują się uprawą roli w polu i ogrodach warzywnych, inni wreszcie przygotowują karmę dla bydła, drobiu lub robieniem porządków w parku, podwórzach, na salach i korytarzach, noszeniem drzewa i węgli na miejsce przeznaczenia; kobiety zajmują się szyciem, haftowaniem, naprawą odzieży, praniem, skrobaniem ziemniaków, oczyszczaniem jarzyn w kuchni, myciem naczyń kuchennych itp. Mniej zdolni do wymienionego rodzaju pracy zajmują się wyrzynaniem różnych wzorów na deszczułkach, klejeniem pudełek, plecieniem lub szyciem kapeluszy słomianych, robieniem mat słomianych, lub chodników i dywanów ze szmat różnobarwnych. W ogóle zajmuje się obłąkanych, czem tylko można i do czego czują chęć, lub mają odpowiednie zdolności. Każdego chorego zachęca się wszelkimi możliwymi sposobami do zajęć realnych, ale się nikogo do tego nie zmusza, gdyż dawne środki przymusowe są wykluczone według nowoczesnych zasad psychiatryi. Przez takie postępowanie obłąkani stają się podobnymi do umysłowo-zdrowych i pozbywają się swych dziwactw, nie rażą nikogo swem zachowaniem się, a zakłady, w których się mieszczą, stają się podobne do szpitali powszechnych.

Obłąkanych, dotkniętych silniejszym stopniem schorzenia, uważa się za cieleśnie chorych, układa się do łóżka i postępuje tak, jak z ludźmi chorymi na obłożną chorobę cielesną, gdyż bardzo często ciężka choroba wewnętrzna jest przyczyną obłąkania stałego lub przemijającego. Przez takie postępowanie najgwałtowniejsi obłąkani stają się zdolnymi do pożycia towarzyskiego i do zwykłych ludzkich zajęć. Celem zachęcenia obłąkanych do pracy, obdarza się ich w możliwy sposób, np. udziela się im więcej swobody, dodaje się do normalnego żywienia jakichś łakoci, lub potraw nadzwyczajnych; dają im tytoń lub tabakę, urządza się dla nich zabawy z tańcami, przedstawienia magiczne lub teatralne itp., nareszcie pracujący przez czas dłuższy otrzymują unormowane statutem pieniężne wynagrodzenie, wprawdzie małe, ale bo też i wydatność tej pracy zwykle jest bardzo niewielką. Za zezwoleniem Dyrektora obłąkani mogą pracować także na korzyść osób prywatnych, które z nimi umawiają się o wynagrodzenie, jak z każdym innym rzemieślnikiem; zarobione pieniądze składane są do depozytu i wydawane przy wyjściu chorego z zakładu do rąk jego.

Liczba wypadków nadzwyczajnych, tudzież różnych uszkodzeń cielesnych, które w roku ubiegłym wydarzyły się w obec 2.129 chorych leczonych i nieustannego przepełnienia, a zarazem trudności dozoru — jest małą. I tak:

1. Przywieziono do zakładu chorych z uszkodzeniami . 18
2. Chorzy uszkodzili innych chorych rozmyślnie . . 12
3. Chorzy uszkodzili dozorców 17
4. Chorzy uszkodzili się samowolnie 3
5. Chorzy uszkodzili się przypadkowo 36
6. Dozorcy uszkodzili chorych 3

Przy obecnem przepełnieniu na jednego chorego przypada zaledwie 12·50 sześciennych powietrza, na jedno łóżko 3·6 kw. przestrzeni.

Przeciętny czas leczenia wynosił 171 dni.

Chorzy zakaźni mieszczą się w dawnej szwalni i magazynie bielizny; ciężko zaś chorzy w dawnem pomieszczeniu warsztatów; odosobnienie to nie jest dostateczne, ale najlepsze jakie można było zrobić. W roku 1903 na zakaźne choroby leczono 434 (184 mężczyzn i 215 kobiet), a mianowicie: na czerwonkę 94, zapalenie płuc 11, gruźlicę 123, jaglicę 176, na różę 30. Tyfus brzuszny jest leczony na infirmeryi pod ścisłym dozorem. Zarażenia się zdarzają najczęściej u praczek przy praniu bielizny u chorych.

Czynność lekarzy. Wizyty lekarskie zaczynają się zwykle o ósmej z rana i ciągną najczęściej do południa; popoł. około 5 odbywa się druga wizyta sekundaryuszów i asystentów. Po każdej wizycie potrzeba dopełniać historye choroby pielęgnowanych w zakładzie. Praca lekarzy jest bardzo ciężka i wyczerpująca, bo nigdy nie ma odpoczynku, gdyż czy to święto, czy niedziela, wizyta lekarska musi być zrobiona, a wszystkie zmiany chorobowe muszą być zanotowane. Przy tem nie tylko we dnie, ale i w nocy lekarze spokoju nie mają, bo są wzywani do każdego nagłego zasłabnięcia, do każdego wypadku, o który tak łatwo w zakładzie obłąkanych; a jeżeli czasami lekarz opuści zakład dla załatwienia swych osobistych interesów, to i wtedy ciśnie go niepokój, czy na oddziale jego nie zaszedł jaki wypadek, czy nie zdarzyło się jakie nieszczęście, za które będzie musiał odpowiadać przed przełożonymi, przed sądem, lub publicznością, która w każdym takim przypadku szuka winy w niedostatecznym nadzorze lub w zaniedbaniu obowiązków.

Pomimo przepełnienia śmiertelność w r. 1903 była tylko 10·8%, to jest mniejszą, aniżeli w latach ubiegłych, prawdopodobnie wskutek ogromnego ruchu chorych.

Żywienie chorych. Wszystkie wiktuały są jak najlepszej jakości, ale przygotowanie potraw pozostawia wiele do życzenia, być może dla tego, że przygotowanie jedzenia na taką ogromną ilość chorych i obsługę ich jest zbyt trudnem. Nie ma dostatecznej różnorodności tak potrzebnej w pożywieniu, nie ma też tego co się nazywa smacznem przyrządzeniem jadła. Dla oszczędności Dyrektor wprowadził dwa dni postne w tygodniu, pomimo to wskutek podrożenia wiktuałów koszt żywienia z chlebem wynosi 50 gr. na dzień i osobę. Wódka została zupełnie usunięta z zakładu, wino udziela się tylko ciężko chorym, a piwo — w dniach uroczystych, gdy dla chorych urządzają się tańce.

Bielizny przy obecnem przepełnieniu zakład posiada mało. Przy praniu należałoby jedną z praczek mianować starszą, któraby dozorowała całości bielizny wtedy, gdy zakonnice udają się na modlitwę, bo przy obecnym sposobie prania, trudno ustrzedz ją przed szkodnikami.

Leki zapisywane na recepty w r. 1903 kosztowały 920 K 11 gr. Sanitarne zaś i opatrunki 9.806 K 81 gr.; to jest na dzień i chorego: leki 0·22 gr., sanitarne 2·6 gr. Na każdym oddziale są podręczne apteczki zawierające w sobie wszystko, co może być potrzebnem dla chorych w każdej chwili. Klucze od tych apteczek znajdują się w rękach zakonnic. Opatrunki zakupują się w fabryce „Tlen". Narzędzi chirurgicznych, jakich zakład może

potrzebować, jest ilość dostateczna i są dobrze utrzymane; w przeszłym roku zakupiono sterylizator.

Porządek domowy. W zakładzie są urządzone dyżury lekarskie we dnie i w nocy. Oprócz tego są oddziały, gdzie istnieje stały dozór we dnie i w nocy, a mianowicie: na sali ciężko-chorych i zakaźnych, w seperatkach 1-go piętra , gdzie są pomieszczeni najniespokojniejsi chorzy; w pawilonach dla niespokojnych. Dozorca chorych spokojnych, z drugiego piętra, jest obowiązany codziennie, gdy noc nastąpi, zwiedzać seperatkowy oddział pierwszego piętra, aby zobaczyć co się tam dzieje. Nareszcie dyżurna zakonnica codziennie od godziny 9 wieczorem do 4 z rana z dozorczynią i jednym dozorcą cztery razy obchodzą wszystkie sale chorych.

Przyjmowanie chorych. Jeżeli chory jest zapowiedziany i przybywa z wszystkimi żądanymi dokumentami, to przyjmuje go do zakładu lekarz dyżurny, jeżeli zaś chory nie jest zapowiedziany, to przyjmuje go Dyrektor. Każdego chorego przy przyjęciu ogląda lekarz dyżurny, aby przekonać się, czy nie ma uszkodzeń. Na drugi dzień chory ponownie jest poddawany oględzinom przez prymaryusza i Dyrektora.

Zakład jest połączony z miastem za pomocą telefonu.

Łazienki. Kąpiel czystości otrzymuje każdy chory w dniu przyjęcia, jeżeli nie gorączkuje; oprócz tego każdy zanieczyszczający się otrzymuje kąpiel raz, a nawet dwa razy dziennie, bardzo niespokojni otrzymują kąpiele trwające godzinę lub dwie dla uspokojenia nerwów. Nadto każdy chory kąpie się raz na tydzień, a obecnie wskutek braku wody, co dwa tygodnie. Ilość wanien należy powiększyć.

Dezynfektor, który zakład posiada, jest systemu Rychnowskiego. Przyrząd jest stary, zużyty i kwalifikuje się do zmiany; mieści się zaś w komórce tuż obok pralni.

Dom przedpogrzebowy pod względem wewnętrznego urządzenia nie przedstawia nic do życzenia. Zmarłych w r. 1903 było 230. Większa połowa przestawiająca naukowy interes, była sekcyonowaną, a protokoły sekcyi są dołączone do historyi chorób.

Uwagi Dyrektora. Wszystkie wnioski i żądania Dyrektora, dotyczące tegorocznej konserwacyi w budynkach zakładu są przedstawione w osobnej relacyi jego, jeszcze nie załatwionej.

Wniosek Inspektora szpitali: Upraszam Wys. Wydział krajowy o zażądanie od Wizytatorki Sióstr Miłosierdzia, aby przysyłała do Kulparkowa takie zakonnice, które znają się nie tylko na dobrem gotowaniu, ale i na przyrządzaniu pożywienia dla wielkiej ilości chorych.

Biała. 1. Przewodniczącym komitetu jest dr. Stan. Łazarski, poseł i Marszałek powiatu; członkami: p. Rudolf Lukas, burmistrz miasta Biały, p. Zygmunt Nahowsky, radny miasta i dr. Antoni Juras, Dyrektor szpitala.

2. W tym roku dokonano w szpitalu zwykłe roczne restauracye, malowanie ścian, pokostowanie lamperyj, odnowienie odpadłych tynków, urządzono łazienki i naprawiono miejsca ustępowe. W części zajętej przez Siostry Miłosierdzia jest nieustanna wilgoć, która obecnie mniej się czuć daje wskutek suchej zimy i lata.

W szpitalu czystość i porządek wzorowe. Woda do picia dobra. Obok szpitalu biegnie rzeka Białka, która w czasie wysokiej wody zalewa piwnice szpitalne, a czasami nawet wkracza do korytarzy, jak to było w roku przeszłym, pozostawiając po sobie zawilgocenie ścian i podłóg.

3. Dyrektorem szpitala jest dr. Antoni Juras; sekundaryuszem dr. Jan Ładygowski. Stosunek ich do Sióstr pod wezwaniem św. Karola Boromeusza jest jak najlepszy.

Służby zakonnej jest 6 osób: Przełożona, Siostra pielęgnująca chore kobiety, Siostra przy chorych mężczyznach, w kuchni, w pralni i przy kobietach wenerycznych.

Służby niższej 7 osób, a mianowicie: 1) przy chorych kobietach, 2) przy chorych mężczyznach, 3) w kuchni, 4 i 5 w pralni, 6) Do wszelkich innych robót w szpitalu i 7) Stróż.

4. W dniu inspekcyi znalazłem w szpitalu 80 chorych. W roku ubiegłym leczono 1500 chorych w ciągu 39.582 dni; przeciętnie na 105 łóżkach leczono 108 chorych; przepełnienie więc było trwałe i nieprzemijające. Szczególnie źle są pomieszczone kobiety weneryczne, gdyż zawsze prawie jest tam przepełnienie, a część ich spi na poddaszu. W nowem skrzydle w największej sali łóżka chorych są postawione w cztery rzędy.

W r. ubiegłym leczono na zapalenie płuc 25, na suchoty 85, na choroby skórne 322, na weneryczne 100; porodów w szpitalu odbyło się 31. z tego z pomocą lekarską 15, na choroby oczne leczono 104; na szkarlatynę leczono 16, na tyfus 3. Przeciętny czas leczenia wynosił 26.3. Ten dłuższy czas leczenia pochodził od bardzo wielkiej ilości operowanych (325), dyrektor bowiem słynął jako bardzo zręczny i szczęśliwy operator. W tym roku operowano już 209 osób, zwłaszcza wiele było z przepuklinami.

Chorzy w miarę możności są pomieszczeni według natury ich cierpień. Czystość u chorych, w ich łóżkach i w całem otoczeniu nie pozostawia nic do życzenia. Osobnego pomieszczenia dla zakaźnych niema; tego rodzaju chorzy mieszczą się wśród innych. Skutkiem tego w roku ubiegłym pomiędzy dziećmi wybuchła epidemia domowa szkarlatyny i kilkoro dzieci, przybyłych do szpitala do leczenia się na oczy umarło na tę chorobę.

Umysłowo-chorych szpital nie przyjmuje, nie posiada bowiem odpowiedniego pomieszczenia.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie w godzinach oznaczonych w instrukcyi. Z rana obaj lekarze pełnią obowiązki swe przy chorych; po południu zaś przychodzi sekundaryusz, a bardzo często i sam Dyrektor, gdy ma niebezpiecznie chorych.

Operacyj w ciągu r. 1903 dokonano 325. Wśród nich były niezmiernie trudne, a wynik tych operacyi był w ogóle bardzo szczęśliwy.

Historye choroby prowadzą się dla wszystkich chorych. Dyrektor Bogdanik wydał bardzo ciekawą monografię chirurgicznego leczenia przepuklin, jakie były obserwowane i operowane w szpitalu.

Ogólne wyniki leczenia były bardzo dodatnie. Śmiertelność wynosiła 5 $8_0/^0$, co przy ogromniej ilości chirurgicznych operacyi należy uważać za niezmiernie małą.

Ze względu na wielką ilość chorych, zwłaszcza chirurgicznych, i dla braku czasu ambulatoryjnie leczono tylko tych, którzy wyszli ze szpitala przed zupełnym wyleczeniem i z poleceniem przychodzenia dla opatrunku.

Żadnego honoraryum od chorych leczonych w szpitalu lekarze nie pobierają.

Pożywienie chorych dobre. Chorzy pytani w różnych salach odpowiadali, że są zadowoleni z wiktu. Koszt żywienia w r. 1903 wynosił 43 hal.

6. Przeciętny koszt za leki i opatrunki w r. 1903 wynosił 15 gr.

Leki, które mogą być potrzebne, w każdej chwili są pod ręką i kluczem Sióstr zakonnych pielęgnujących chorych.

Opatrunki otrzymuje się od Dobrowolskiego z Krakowa i lekarze są z nich zupełnie zadowoleni.

7. Chirurgicznych narzędzi jest ilość dostateczna; instrumenta są utrzymywane w należytej czystości i porządku. Sala operacyjna jest tak dobrze urządzona, że nie pozostaje nic do życzenia; każdy chirurg znajdzie tu wszystko, co potrzeba do najsubtelniejszej operacyi.

Stół operacyjny bardzo dobry; drugi stół starej konstrkcyi służy do opatrunku i do operacyj septycznych.

8. Łazienki są bardzo dobrze urządzone. Każdy chory wstępujący do szpitala, jeżeli stan jego pozwala, otrzymuje kąpiel czystości, co się powtarza co parę tygodni. Kąpiele lecznicze są udzielane według potrzeby.

9. Nad utrzymaniem czystości we dnie i w nocy czuwają siostry zakonne.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu. Dyrektor kwalifikuje, kto ma być przyjęty do zakładu na leczenie, jeżeli chory przychodzi do południa, a po południu Dyrektor lub w razie nieobecnosci jego sekundaryusz wydaje kartkę przyjęcia.

Jest telefon łączący szpital z pomieszkaniem Dyrektora; byłoby jednak bardzo do życzenia, aby był drugi telefon łączący zakład z pomieszkaniem sekundaryusza, bo obecność tego ostatniego jest bardzo często potrzebna zwłaszcza przy wielkiej ilości operowanych. Do posług w szpitalu są używani rekonwalescenci i weneryczne chore.

10. Szpital własnego desynfektora nie posiada, a pożycza ten przyrząd od gminy miasta Biały.

11. Zmarłych było w roku 1903—87. Dom przedpogrzebowy urządzony dobrze. Jest wóz własny dla przewozu zmarłych. Koszt jednego pogrzebu wynosi 14 koron.

13. Dotychczas pomimo niedalekiego terminu zebrania się Wys. Sejmu komitet szpitalny nie odszukał placu na budowę nowego szpitala, nie przejrzał planów zrobionych przez budowniczego i nie wskazał, jakie należy w nim zrobić zmiany, aby można było przedstawić je wraz z kosztorysem Wydziałowi krajowemu. Wszystkie place, które opatrzyłem, są zupełnie nieodpowiednie, albo wskutek wielkiego oddalenia, albo spadzistości terenu, albo nareszcie z powodu małych rozmiarów. Zrodziła się myśl proszenia Arcyks. Stefana o ustąpienie kawałka pola pod miastem leżącego, wielkości $1^1/_2$—2 morgów. Wybiera się do Żywca delegacya, składająca się z Marszałka powiatu, Burmistrza i Dyrektora szpitala z tą prośbą, ale jest wielka wątpliwość czy będzie skuteczną, bo i Arcyksiąże jest związany postanowieniami ordynacyi. Jeżeli więc delegacyę spotka odmowa, to sprawa budowy szpitala będzie musiała czekać załatwienia niewiedzieć jak długo. Na razie wspólnie z Dyrektorozglądnęliśmy plany budowy i wskazałem, jakie potrzeba będzie poczynić w nich zmiany.

Bochnia. — 1. Przewodniczącym komitetu jest ksiądz prałat Lipiński, członkami poseł na sejm i burmistrz miasta i Dr. Ferdynand, Mais Dr. Górski i Dyrektor szpitala Dr. Bolesław Nodzyński. Posiedzenia komitetu odbywają się według potrzeby. W tym roku były dwa posiedzenia, na których rozpatrywały się sprawa przekształceń szpitala i sprawa studni.

2. Szpital bocheński jest jednym z najgorszych zakładów prowincyonalpod względem wewnętrznego rozkładu sal, urządzenia miejsc ustępowych, które są wspólne dla obu płci, braku odpowiedniej trupiarni i t. d.

Pomimo naprawy domku, w którym się mieszczą Siostry miłosierdzia, wilgoć tam jest tak wielka, że wszystkie zakonnice cierpią na reumatyzm do tego stopnia, że przełożona chce prosić o wzięcie jej stąd, obawia się bowiem iż stanie się kaleką. Czystość i porządek, jak wszędzie u sióstr zakonnych, wzorowe. Szpital własnej wody nie posiada, stróże więc wożą ją beczkami. Studnia, którą zaczęto budować, została porzuconą po wykopaniu 8 metrów, ale wody jeszcze nie znaleziono. Trupiarnia znajduje się w tym samym budynku w którym są pomieszczeni chorzy, tuż obok pawilonu dla zakaźnych i pomieszkania Sióstr zakonnych. W pobliży szpitala niema nieczystych potoków i bagien. Jama przyjmująca wszystkie nieczystości szpitala mieści się w środku ciasnego podwórza tak, że w czasie oczyszczania jej za pomocą przyrządu Talarda, cały szpital jest zapowietrzony.

3. Obecnie cała służba lekarska składa się od 4 miesięcy z jednego lekarza, Dyrektora. Konkurs na lekarza-pomocnika nie dał żadnego rezultatu, bo miejscowe stosunki są takie, iż nowoprzybyły lekarz nie znajdzie tu utrzymania. Obecnie Dyrektor operuje przy pomocy Siostry Miłosierdzia lub wojskowego lekarza, gdy ten ostatni ma czas przyjść mu na pomoc. Stosunki dyrektora do Sióstr zakonnych są jak najlepsze.

Sióstr Miłosierdzia w szpitalu jest cztery: Przełożona jest zajęta gospodarstwem i prowadzeniem rachunków, a zarazem dogląda prania; druga siostra gotuje w kuchni, trzecia jest przy chorych, czwarta w kancelaryi. Siostra znajdująca się przy chorych prowadzi apteczkę domową i przyrządza leki.

Posługi niższej jest 7: a mianowicie 2 stróżów, którzy noszą wodę do szpitala, sprzątają podwórza, wywożą zmarłych ze szpitala, chodzą na pocztę i do apteki; dozorca chorych, dwie dozorczynie, z których jedna dopomaga w praniu; podkuchenna i praczka. Siostry same szyją bieliznę.

4. Chorych w dniu wizytacyi było 54 na 55 etatowych łożkach. W roku ubiegłym leczono 1060 chorych w ciągu 18.750 dni. Przeciętnie więc leczono 51; przepełnienie szpitala zdarzało się tylko chwilowo i dochodziło do 70 chorych dziennie. W czasie przepełnienia chorzy nadliczbowi leżeli na siennikach rozciągniętych na ziemi. Od dwóch lat frekwencya chorych do tego szpitala wzmaga się.

Na każde łóżko przypada po 8 m^2 powierzchni sal i 30 m. sześciennych powietrza.

Do szpitala najwięcej chorych przybywa z chorobami narządów wewnętrznych, potem chorzy chirurgiczni i weneryczni. Przeciętny czas leczenia wynosi 17,6 dni, co wskazuje, że tu nie przetrzymuje się chorych bez potrzeby. W roku ubiegłym leczono na zapalenie płuc 12, na tuberkuły 70, na choroby skórne 130, na oczy 49, na choroby weneryczne 92; porodów w szpitalu odbyło się 12, z tych z pomocą lekarską 2.

Co do płci chorzy są podzieleni, ale z powodu, iż prawie zawsze wszystkie łóżka są zajęte, niepodobna chorych rozmieszczać według rodzajów choroby, tylko syfilityczne dziewczęta są oddzielone od innych chorych. Zakaźni mieszczą się w osobnym pawilonie na podwórzu szpitala stojącym i w pokoiku na parterze od strony podwórza. Od wielu lat nie było tu ani jednego wypadku zakażenia innych chorych w samym szpitalu. W dniu inspekcyi znalazłem dwóch chorych dotkniętych dyfteryą i jednego chorego na różę.

Chorych umysłowo dla braku miejsca szpital nie przyjmuje.

5. Obecnie, gdy niema sekundaryusza, dyrektor sam odbywa wizytę poranną i poobiednią w godzinach przypisanych instrukcyą. Ma się rozumieć, bywają wypadki, kiedy lekarz jest wezwany do pomocy dotkniętym zasłabnięciem nagłem i gdy zastąpić jego nikt nie może, tak jak obecnie, a wtedy godziny ordynacyi muszą być zmienione.

W roku ubiegłym dokonano 158 mniejszych i większych operacyj. Obecnie w ciągu czterech miesięcy operacyj było 32.

Historye choroby szczegółowe prowadzą się w wypadkach chirurgicznych i dla chorych należących do kas chorych; co do innych notuje się tylko w dzienniku lekarskim dyagnoza dość obszerna. Sprawozdań naukowych dla braku czasu nie robi się.

Wyniki leczenia dobre. Ilość zmarłych wynosiła 5.4%, ale potrzeba zwrócić uwagę, że i tu ludność przywozi często chorych już w czasie agonii, aby wybawić się od kosztu pogrzebu.

Ambulatoryjnie leczą się tylko chorzy na oczy, aby nie dopuszczać szpitala do przepełnienia chorymi.

Od chorych leczonych w szpitalu żadnego wynagrodzenia lekarz nie żąda.

Pożywienie jest dobre i chorzy pytani na salach oświadczyli mi, iż są z wiktu zupełnie zadowoleni. Bielizny jest ilość niedostateczna, bo tylko trzy zmiany na etatową ilość łóżek.

6. Przeciętny koszt leków i oputrunków wynosi 9 h. na dzień i chorego. Ile można tylko w samym szpitalu, przyrządzają się najprostsze leki i dzielą się na pojedyńcze dawki, ku wielkiemu niezadowoleniu aptekarzy.

Apteczkę domową prowadzi zakonnica pielęgnująca chorych.

Opatrunki szpital pobiera z apteki, gdyż te ostatnie dostarczają je szpitalowi po cenach, jakie istnieją w fabrykach, zapas waty przechowuje się w pakach na strychu.

7. Narzędzi chirurgicznych jest ilość wystarczająca i są one utrzymane w należytej czystości; inwentarz prowadzi sam Dyrektor. Stare naczędzia amputacyjne i położnicze z rączkami drewnianemi, ale jeszcze bardzo dobre, potrzeba będzie oddać do zmiany rękojeści na metalowe.

Salka operacyjna jest bardzo skromnie urządzona i niema większego sterylizatora.

Stół operacyjny dobry.

8. Łazienki są bardzo niedostatecznie urządzone, bo kąpiele dają się albo w pralni, albo w kuchence obok sali operacyjnej.

Każdy chory w miarę możności otrzymuje kąpiel dla czystości, a oprócz tego wszyscy chorzy, którym kąpiel jest wskazana jako środek leczniczy. W obecnym czasie z powodu braku wody, kąpiele dają się z wielką oszczędnością.

9. Nad utrzymaniem porządku domowego we dnie i w nocy czuwają zakonnice.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu. Do przyjęcia chorych kwalifikuje Dyrektor z rana przed wizytą lekarską a po południu w domu swoim wydaje kartki przyjęcia.

Telefonu szpital nie posiada.

Do posług w szpitalu używają się rekonwalescenci po chorobach chirurgicznych i ocznych, a także dziewczęta leczone na oddziale wenerycznych, jeżeli stan ich choroby nie zagraża zakażeniem dla innych.

10. Szpital posiada dezynfektor bardzo prymitywny i wątpię, żeby był skuteczny należycie. Potrzeba będzie kupić nowy. Dezynfekcya odbywa się w podwórzu, a przyrząd przechowuje się w składzie na węgle.

11. Trupiarnia, jak wspomniałem wyżej, mieści się w wozowni najnieodpowiedniej. Komitet zamierza prosić o postawienie osobnego domku na trupiarnię tam, gdzie obecnie chlew się znajduje, a ten ostatni przenieść na inne miejsce. Niesłusznie pobranych od szpitala taks od pogrzebów zmarłych w szpitalu Magistrat pomimo nakazu nie zwrócił szpitalowi. W roku ubiegłym zmarło w szpitalu 58.

12. Dyrektor szpitala prosi o inne urządzenie miejsc ustępowych, ale propozycya jego zrobienia werandy nie jest praktyczną, bo weranda odbierze salom chorych wiele światła, które tak potrzebne dla leczonych. Dalej, prosi Dyrektor o urządzenie trupiarni w innem miejscu tuż przy drodze dla ułatwienia wywozu i o pozwolenie przyjęcia 8-ej dozorczyni do dozoru pawilonu zakaźnych.

13. Szpital bocheński przedstawia tyle braków, niezmiernie trudnych do naprawienia, że nie śmiem doradzać robienia jakichkolwiek wkładów. Najlepiej by było postawić nowy zakład w innem miejscu, ten sprzedać. Na prywatne mieszkanie budynek przydać się jeszcze może i sądzę, że łatwo będzie otrzymać tę kwotę, za którą był kupiony.

Widziałem się z Burmistrzem miasta posłem Maisem i prosiłem go o pomówienie z p. Marszałkiem powiatowym, czyby powiat nie przyczynił się do budowy nowego szpitala choćby sumą 20 tys. koron, jak powiat nowosądecki.

Oprócz tego uprosiłem p. Burmistrza o wezwanie budowniczego miejskiego p. Kotłowskiego do ukończenia studni, którą kopać zaczął i doprowadził do 8 m. głębokości, mam bowiem przekonanie zupełnie uzasadnione, że w głębi 16—17 metrów znajdzie się dobra woda do picia i prania, gdyż na tej głębokości w niewielkiem oddaleniu od szpitala znajduje się inna studnia. Gdy woda będzie na miejscu, wzrośnie wartość budynku, a oprócz tego okaże się, czy potrzeba będzie przyjąć jeszcze jedną dozorczynię, o którą komitet prosi.

Brody. 1. Delegatem Wydziału krajowego i przewodniczącym w komitecie szpitalnym jest Oktaw Sala, marszałek powiatowy; członkami p. Kulak. burmistrz miasta Brody; p. West, kupiec i Dyrektor szpitala, dr. Sołtysik, Komitet zbiera się tyle razy, ile się przedstawi potrzeba.

2. Opis budynku szpitalnego przestawiłem w poprzednich raportach moich. Zmian na niekorzyść nie znalazłem żadnych, bo budynek jest utrzymany bardzo czysto i porządnie; wszystko, co jest zepsute, poprawia się natychmiast. Woda do picia i prania jest zupełnie odpowiednia i otrzymuje się z zakładowej studni. Wilgoci w budynku niema. Ustępowe miejsca i cysterny do gromadzenia nieczystości są naprawione i miejsca te już nie zanieczyszczają powietrza w samym budynku.

Budynki gospodarskie stoją w takiem oddaleniu, że wpływu na pogorszenie hygienicznych warunków zakładu mieć nie mogą.

3. W szpitalu jest dwóch lekarzy: Radca Cesarski dr. Stanisław Sołtysik, Dyrektor szpitala i sekundaryusz, dr. Szapira. Stosunek ich wzajemny jest bardzo dobry. W szpitalu tym niema jeszcze sióstr zakonnych, bo jest rządca, który tu służy 23 lat. Podziału lekarskiej pracy niema, obaj bowiem pracują razem i wzajemnie sobie pomagają.

Posługi niższej jest sześć osób, a mianowicie: 4 przy chorych, jedna w kuchni i jedna praczka.

4. W dniu wizytacyi szpitala chorych znalazłem 67. W ciągu zaś ubiegłego roku leczono na 70 łóżkach 1077 chorych przez 20.186 dni, a zatem przeciętnie po 55 chorych dziennie. Stałego więc przepełnienia nigdy nie było.

Szpital ten pierwotnie był wybudowany na 60 łóżek; ilość więc kwadratowej przestrzeni i sześciennej pojemności jest większa, jak tego wymaga hygiena szpitalna.

Przyjmowani chorzy są przeważnie chirurgiczni, oczni i weneryczni.

Przeciętny czas pobytu był 18.7 dni, z czego widać, że tu chorzy nie są przytrzymywani bez potrzeby.

Chorzy są pomieszczeni w szpitalu według płci i rodzajów choroby. Izolacya chorych zakaźnych jest bardzo niedostateczną, bo oddzielnego pawilonu na ich pomieszczenie niema, jest tylko jeden pokój na każdem piętrze, gdzie się mieszczą zakaźni w razie potrzeby. W roku nbiegłym było tylko kilka wypadków tyfusu brzusznego, który nie jest tak zaraźliwym, jak tyfus wysypkowy i zakażenie nim jest bardzo rzadkie. Obłąkanych szpital nie przyjmuje, bo nie ma dla nich odpowiedniego pomieszczenia i przyuczonej posługi.

5. Wizyty lekarskie odbywają się dwa razy dziennie w godzinach przepisanych instrukcyą, a oprócz tego zawsze, gdy przedstawi się potrzeba. Przy mnie zażądano przybycia lekarzy do szpitala o 10 wieczorem i obaj lekarze natychmiast się tam udali dla dokonania operacyi.

W szpitalu w r. 1903 dokonano większych i mniejszych operacyi 150.

W dzienniku lekarskim prowadzi się treściwa historya choroby każdego chorego. Innych sprawozdań, oprócz statystycznych rocznych wykazów nie robią.

Wyniki leczenia są bardzo dobre: na 1077 chorych leczonych w 1903 roku, umarło 49 t. j. 4.5%.

W ambulatoryum przyjmują obaj lekarze i udzielają rady albo dokonują operacyi i opatrunków; wszyscy ambulanci są wpisani do osobnej książki; w roku 1903 ambulatów było w szpitalu 2876.

Żadnego honoraryum od chorych w szpitalu nie pobierają, ale kto z ambulantów może, składa do puszki, i z tych to pieniędzy daje się pomoc słabym i nieuleczalnym dla dostania się do domu.

Wiktuały znalazłem bardzo dobre. Wikt co do ilości i jakości odpowiedni. Koszt wiktu na chorego i dzień leczenia wynosił w r. 1903 — 40 groszy. Ilość bielizny jest bardzo niedostateczna, wynosi bowiem zaledwie dwie zmiany na etatową liczbę łóżek.

6. Koszt przeciętny leków na dzień i chorego w ubiegłym roku wynosił wraz z opatrunkami 10 hal.

W szpitalu jest podręczna apteczka z lekarstwami, które muszą być pod ręką w każdym szpitalu, pod kluczem sekundaryusza.

Opatrunki sprowadzają się z Krakowa od p. Dobrowolskiego.

7. Ilość narzędzi chirurgicznych jest wystarczająca; inwentarz prowadzi Dyrektor; utrzymanie ich nie pozostawia nic do życzenia.

Stół operacyjny bardzo dobry.

8. Brak wodociągu i potrzeba przynoszenia wody ze studni, przy małej ilości posługi jest przyczyną, że ilość kąpieli jest bardzo ograniczona. Kąpiele więc wydają się tym, którzy tego potrzebują jako środka leczniczego, lub bardzo brudnym. Poradziłem Dyrektorowi, aby urządził w ubikacyi łazienek kąpiel natryskową, która nie wymaga ani wielkich kosztów, ani kłopotu i da możność udzielania kąpieli większej ilości pielęgnowanych w szpitalu.

9. Porządek domowy utrzymuje rządca, który mieszka w samym szpitalu.

W szpitalu żaden lekarz nie mieszka; do przyjęcia kwalifikuje Dyrektor w czasie wizyty lekarskiej, lub sekundaryusz w razie nieobecności jego.

Telefonu szpital nie posiada.

Do posług w szpitalu są używani syfilityczni i rekonwalescenci.

10. Dezynfektora szpital nie posiada; w razie potrzeby korzysta z aparatu dezynfekcyjnego miejskiego.

11. Dom przedpogrzebowy jest dobrze urządzony. W ciągu roku 1903 zmarło 49. W szpitalu odbywają się tylko obdukcye sądowe i bardzo rzadko dla badań naukowych, ludność bowiem jest bardzo przeciwną sekcyom, uważając je jako profanacyę zmarłych.

12. Dyrektor prosił o wstawienie się do Wydziału krajowego o pozwolenie pokrycia dachu nad kuchnią i pralnią papą smołowcową, gdyż stary dach już nie kryje budynku przed deszczem i o naprawę parkanu otaczającego szpital.

Poleciłem, aby sprawy te były rozpatrzone przedewszystkiem w komitecie szpitalnym i żeby zrobiono kosztorys a następnie, żeby przedstawiono Wys. Wydziałowi krajowemu.

13. Szpital brodzki należy do naszych najlepszych prowincyonalnych zakładów pod względem czystości i porządku, który tu panuje, dyrektor bowiem jest bardzo wymagającym od zarządu i posługi, pracowitym, dbałym gospodarzem i nic się tu nie dzieje bez jego wiadomości i polecenia. Jedyną wadą szpitala jest brak pawilonu dla zakaźnych.

Na Radzie 29. marca 1904 przyjęto do wiadomości.

Brzeżany. 1. Przewodniczącym komitetu szpitalnego est p. Kazimierz Traczewski, maszałek powiatowy i poseł na sejmowy krajowy; członkami komitetu są: burmistrz miasta i zarazem dyrektor szpitala dr. Zauderer, Edward Mayerburg i Tomasz Blażkiewicz, radni miejscy. Posiedzenia komitetu odbywają się dość rzadko, ale na tem szpital nie cierpi, bo Dyrektor szpitala jako burmistrz miasta, ma możność łatwego usunięcia braków, jakie są w szpitalu.

2. Budynek szpitalny w ogóle jest suchy z wyjątkiem pawilonu zakaźnego, w którym pod podłogą ukazał się grzyb tak, że podłogę całą przyjdzie zastąpić płytkową lub betonową. Do robót nakazanych, a mianowicie naprawy obrukowania i rynew, jakoteż naprawy pieców, drzwi, okien i lakierowania przystąpi gmina z początkiem wiosny. Co do nadbudowy jednego parterowego skrzydła, komitet wkrótce zrobi przedstawienie ponowne: szpital ma 5836 Kor. w funduszu rezerwowym, chodzi o zaliczkę około 2000 K., bo kosztorys tej bardzo potrzebnej przybudowy wynosi 7.000 K.

Woda w studni dobra do picia i do prania, ale pompowanie jest bardzo uciążliwe, bo studnia ma 34 mtr. głębokości, a z tego powodu pompa psuje się bardzo często.

Wszystkie budynki gospodarskie są bardzo blisko od siebie położone na długim, lecz bardzo wąskim pasie gruntu, zwłaszcza położenie trupiarni w bardzo bliskim sąsiedztwie od kuchni jest nieodpowiednie, ale temu już zapobiedz nie łatwo.

3. Lekarzem ordynującym w szpitalu jest dr. Zauderer Albert a pomocnikiem dr. Kowenicki Adam, stosunek ich wzajemny i do Sióstr zakonnych jest jak najlepszy. Obaj lekarze pracują jednocześnie, a stałego podziału pracy nie ma.

W szpitalu jest sześć Sióstr Miłosierdzia. Dwie siostry znajdują się przy zwykłych chorych, a jedna przy zakaźnych, jedna w kuchni, jedna w pralni, a nareszcie przełożona.

Niższej posługi jest ośm, dwóch stróżów, odźwierny, dwóch przy chorych, podkuchenna, praczka i jedna w sali operacyjnej. Zbytniej służby niema i każdy ma wiele do roboty. Z obecnej służby jest dyrektor zadowolony.

4. W dniu inspekcyi chorych znalazłem 106; w ciągu ubiegłego roku było 1232 t. j. pielęgnowano po 85 chorych w przecięciu dziennie. Sale z chorymi syfilitycznemi, ocznymi i chirurgicznymi są zwykle przepełnione, a i w ogóle szpital ten jest stale przepełniony, według bowiem kwadratowej przestrzeni posiada miejsca w 20 salach na 67 chorych, według ilości powietrza także na taką samą ilość chorych, dla leczonych zaś 85 przeciętnie może dać tylko po 5·4 m przestrzeni i 21 metrów sześciennych powietrza. W budynku dla zakaźnych jest miejsce dostateczne dla 10 chorych. Nadliczbowi chorzy mieszczą się zwykle po 3 na dwóch łóżkach, lub na siennikach rozciągniętych na ziemi.

Kwadratowa przestrzeń wszystkich sal chorych w szpitalu wynosi 461.23 m. sześcienna zaś 1844m.

Najczęstsze choroby przyjmowane do szpitala, jak nadmieniłem wyżej, są choroby weneryczne, oczne i chirurgiczne t. j. choroby potrzebujące najdłuższego czasu leczenia; dlatego też średni pobyt chorych w tym szpitalu wynosi 25·4 dni, pomiędzy chorymi nie znalazłem ani jednego, któryby nie kwalifikował się do leczenia w szpitalu.

Jedna piętro w szpitalu jest przeznaczone dla chorych mężczyzn, drugie dla kobiet. O ile możności chorzy jednego rodzaju są pomieszczeni w osobnych salach. Dla chorych dotkniętych chorobami zaraźliwymi jest osobny pawilon, w którym w ciągu ubiegłego roku leczono 22 chorych na tyfus wysypkowy i brzuszny (z nich 11 umarło) na szkarlatynę było chorych 3, na na dyfteryę 4. Jedna z sióstr zakonnych dozorująca tych chorych, zakaziła się, lecz została uratowana. Na różę przywiezioną z miasta i okolic leczono 14. Było kilka wypadków przyjęcia do szpitala chorych na obłąkanie, umieszczono ich w pawilonie dla zakaźnych wówczas, gdy tych ostatnich tam nie było. Wogóle jednak pomieszczanie chorych na umyśle w szpitalach prowincyonalnych zwykle przepełnionych i mających bardzo ograniczoną ilość posługi jest połączone z wielkimi kłopotami.

5. Wizyty lekarskie odbywają się zupełnie regularnie i w godzinach przepisanych instrukcyą dwa razy dziennie, po południu przychodzi zwykle sekundaryusz, ale gdy jest więcej roboty, przychodzą obaj lekarze.

W roku ubiegłym dokonano ważniejszych operacyi 82; tu należą, 1. Sekcya Cesarska, Herniotomij 4, laparotomij 5, owariotomij 1. tracheotomij 1, kilka resekcyi kości i t. d.

W dzienniku lekarskim są obszerne dyagnozy przy imieniu każdego chorego, ale dla braku czasu osobnych historyi choroby nie pisze się.

Opisy ważniejszych operacyi sekundaryusz pomieszczał w „Przeglądzie lekarskim".

Na 1232 leczonych umarło 86 t- j. 6·9%, na tę dość wysoką cyfrę wpłynęło kilkunastu przywiezionych w stanie agonii i 11 zmarłych na tyfus, który był w roku ubiegłym bardzo zjadliwym, a przytem przywożono chorych po większej części w 3-cim tygodniu choroby.

Ambulatorium oczne w szpitalu istnieje, ale dla innych chorób zostało zamknięte, z powodu wyzysku lekarzy praktykowanego na wielką skalę.

Żadnego honoraryum od chorych lekarze nie pobierają.

Żywienie chorych jest dobre; jedno mięso jest tak złe, że poleciłem p. dyrektowi przy pierwszej nieodpowiednej dostawie, odesłać je liwerantowi, a na jego koszt kupić u innego rzeźnika mięsa dobrego za jaką bądź cenę, jak do tego kontrakt upoważnia. Wszystkie inne wiktuały w spiżarni znalazłem dobre. Koszt żywienia chorego wynosi 38 hal. dziennie.

6. Przeciętny koszt leków dziennie i na chorego w roku 1903 wynosił 11 hal. wraz z wydatkiem na opatrunki.

Każda Siostra zakonna oddziałowa ma pod swoim kluczem leki, które mogą być zapotrzebowane w każdej chwili.

Opatrunki zakupują w fabryce „Tlen" i zapasy ich przechowuje się w magazynie czystej bielizny.

7. Narzędzi chirurgicznych jest ilość dostateczna, inwentarz tych narzędzi jest dokładnie utrzymany, a same narzędzia w stanie wielkiej czystości, arsenał chirurgiczny w miarę potrzeby dopełnia się corocznie. Sterylizator systemu dr. Wątorka. Mikroskopu szpital nie posiada, tak samo jak i laboratoryum chemicznego.

Stół operacyjny najnowszej i napraktyczniejszej konstrukcyi, drugi stół służy do operacyi septycznych. Krzesło do ginekologicznych badań jest także bardzo dobre.

8. Łazienki są skromne, ale wystarczające na potrzeby szpitalne. Każdy chory wchodzący do szpitala otrzymuje kąpiel czystości, oprócz gorączkujących. Nadto kąpiele otrzymują w pewnych odstępach czasu, biorący wcierania maściami w chorobach wenerycznych i skórnych i wszyscy chorzy, dla których to jest wskazanem.

Bielizny szpital posiada ilość dostateczną, z wyjątkiem szlafroków, kaftaników dla kobiet i ręczników. Bieliznę szyją częścią same zakonnice, a w części oddają szwaczkom po poprzedniem skrajaniu w szpitalu.

9. Porządek domowy utrzymują Siostry Miłosierdzia jak we dnie tak i w nocy; w dormitarzu ich znajdują się dzwonki elektryczne z różnych części szpitala, aby w każdej chwili można było wezwać dyżurną.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu. Kwalifikuje do przyjęcia lekarz ordynujący w czasie porannej wizyty lub wydaje w domu kartę przyjęcia do szpitala. W nagłych przypadkach przyjmuje przełożona zakonnic i natychmiast posyła po jednego z lekarzy.

Miasto nie posiada telefonicznych połączeń.

Do posług w szpitalu bywają używani syfilityczni i kobiety brzemienne.

10. Szpital posiada desynfektor systemu Rychnowskiego, który został kupiony wspólnie z miastem. Był w naprawie a przy mnie został przywieziony do szpitala, i dla braku innego miejsca postawiony w sali sekcyjnej. W czasie desynfekcyi rzeczy aparat wywozi się na podwórze. Jeden ze stróżów obeznany jest z postępowaniem przy odrażaniu rzeczy. Aparatu formalinowego Zarewicza dla desinfekcyi sal szpital nie posiada.

Nikt z miasta nie przysyła rzeczy po zakaźnych do zdesynfekcyonowania w szpitalu, bo tem się zajmuje miasto, jako współwłaściciel aparatu.

11. Dom przedpogrzebowy jest dobrze urządzony. Zmarło w szpitalu 86. Obdukcye odbywają się w przypadkach sądowych lub w razach wątpliwych wypadków dyagnostycznych.

12. Dyrektor szpitala, który tu jest duszą zakładu, uprasza bardzo o zezwolenie na nadbudowę jednego skrzydła, aby choć trochę zmniejszyć ciasnotę i przepełnienie szpitala, a także mieć możność lepszego rozmieszczenia chorych. Jest to rzecz łatwa, bo szpital posiada, jak już wspomniałem wyżej, własnego rezerwowego kapitału 5836 K. 38 gr. a kosztorys na nadbudowanie, które będzie mogło pomieścić trzy większe sale dla chorych wynosi 7550 K. Oszczędna gospodarka, którą się odznacza ten szpital, daje pewność, że bez podwyższania taksy, zaliczka około 2000 K. będzie prędko zwrócona z kwartalnych rat. Komitet prośbę swą w tym względzie wnosi w tym miesiącu.

Dyrektor prosił jeszcze o udzielenie remuneracyi pisarzowi szpitalnemu bardzo pilnemu i pracowitemu, który znacznie zmniejszył zaległości kosztów leczenia i ma bardzo wiele roboty, bo w roku 1902 dziennik podawczy wykazuje 3230 podań różnych a w roku 1903 — 3168.

13. Upraszam o polecenie Zwierzchności gminnej, a mianowicie chrześciańskiej jej części, aby stosownie do postanowień aktu fundacyjnego, zaraz z początkiem wiosny przystąpiła do różnych napraw w szpitalu a mianowicie:

1. do naprawy obrukowania całego budynku, aby woda nie mogła zawilgacać ścian i do naprawy rynsztoków i rur spadowych.

2. do naprawy furtki szpitalnej, która tak opadła nisko, że potrzeba było zerwać część chodnika, aby ją otwierać było można.

3. do zniszczenia grzyba w pawilonie zakaźnym i położenia tam podłogi płytkowej.

4. do polakierowania okien na zewnątrz, niektórych drzwi i naprawy pieców.

5. do naprawy miejsc ustępowych według podanych przez Inspektora, dyrektorowi szpitala wskazówek.

6. do zaszalowania na strychu kawałka przestrzeni na pomieszczenie rzeczy chorych, które obecnie leżą rozłożone na całym strychu.

Na Radzie 23 marca przyjęto do wiadomości. Po przejrzeniu aktu fundacyjnego wezwać ewentualnie gminę do poczynienia napraw, do których jest zobowiązaną.

Drohobycz. 1. Przewodniczącym komitetu jest poseł Leonard Wiśniewski, członkami: burmistrz m. Drohobycza p. Szajna i radny miejski Niewiadomski. W ciągu r. 1903 odbyły się trzy posiedzenia 12. marca, 9. czerwca i 25. listopada. Na posiedzeniach tych rozpatrywano sprawy administracyjno-gospodarcze szpitala i oferty na różne dostawy na r. 1904.

2. W roku ubiegłym przeniesiono szopy gospodarskie z południowej strony, w której będzie dobudowane skrzydło, na północną. W głównym budynku naprawiono dach i rynny i ustalono oświetlenie gazem, kosztem 1.361 K. Kanał długości około 400 metrów, wybudowany kosztem 3.040 K odprowadza obecnie wszystkie wody gospodarcze i domowe do potoku. Jakkolwiek kanał ten przyczynił się do osuszenia całej miejscowości, jednak północna strona szpitala, na parterze jest wilgotna; nawet przekopanie rowu z tej strony nie wiele pomogło tem więcej, że budynek wokoło nie jest obrukowany, co należy zrobić natychmiast po dokonaniu zakupna na własność obecnego szpitalnego budynku.

Szpital leży na dość znacznem wzniesieniu; okolica jest sucha, a miejscowość zdrowa i w otoczeniu nie ma żadnych bagien lub nieczystych potoków. Ogród szpitalny zanieczyszczony poprzednio wodą ściekającą ze szpitalnego pagórka, po zrobieniu kanału, osuszył się i może być doprowadzony do zupełnego porządku. Lamus murowany, po ostatniem naprawieniu jest suchy zupełnie i mieści w sobie ziemniaki, kwaszoną kapustę, wino i spirytus.

3. W szpitalu jest trzech lekarzy: Dyrektor Dr. Bronisław Kozłowski, doskonały lekarz i chirurg. Sekundaryusz I. klasy p. Dr. Eliasiewicz i sekundaryusz II. klasy Dr. Braun. Stosunki między nimi są jak najlepsze, tak samo jak i stosunek Dyrektora do Sióstr Miłosierdzia, obsługujących chorych. Dyrektor podzielił pracę w następujący sposób: wszystkich syfilitycznych i ocznych chorych, a takie opatrunki chirurgiczne oddał Drowi Braunowi, chorych wewnętrznych i ginekologię oddał sekundaryuyzowi Eliasiewiczowi, sobie zostawił przyjęcie ckorych, operacye i ogólny kierunek, który nie jest tylko fikcyjnym, bo dyrektor zna dokładnie wszystkich chorych swoich i przebieg ich choroby, jak mogłem się przekonać w czasie inspekcyi. Sióstr zakonnych jest 9; przełożona, dwie w kancelaryi, jedna ma salę operacyjną i aptekę, jedna na oddziale męskim, druga na kobiecym, jedna w kuchni i jedna w pralni; nareszcie jedna na oddziale zakaźnych. Ta ostatnia jest na wspólnem utrzymaniu z miastem. Posługa niższa składa się z 9 osób, a mianowicie: posługacz przy sali operacyjnej, stróż, dozorca chorych mężczyzn, dwie dozorczynie do chorych kobiet, dwie w pralni i jedna w kuchni; oprócz tego jedna konwerska jest praczką.

4. W dniu inspekcyi znalazłem w szpitalu 165 chorych na 120 etatowych łóżkach. Przepełnienie w tym szpitalu jest stałe, przeciętnie bowiem ilość leczonych dziennie w 1903 r. była 144.

W salach, na których znajdują się chorzy, kwadratowa przestrzeń wynosi 543 m^2, a pojemność 2.162 m^3. Przypada więc na jedno etatowe łóżko 4·5 m^2 powierzchni i 18^3 powietrza; przy 144 zaś łóżkach 3·7 powierzchni i 15 m^3 powietrza. Nadliczbowi chorzy są pomieszczeni na siennikach położonych na ziemi lub spią po dwóch w jednem łóżku lub po trzech dorosłych na dwóch zestawionych łóżkach.

Szpital drohobycki jest rzeczywistym zakładem leczniczym, przyjmuje się bowiem tylko z chorobami ostremi, a z przewlekłych tylko tyle, ile konieczność nakazuje. Dlatego też przeciętny czas leczenia wynosi tu tylko 19·3 dni. Wreszcie na to do pewnego stopnia wpływa i to, że syfilitycznych jest mniej, aniżeli w szpitalu stryjskim (188 w r. z.). Za to chirurgicznych wypadków jest bardzo wiele, dyrektor bowiem słynie jako nadzwyczajnie zdolny operator. Obszedłem wszystkich chorych i nie znalazłem ani jednego, któryby nie kwalifikował się do szpitalnego leczenia. Ile można unika się przyjmowania chorych gruźliczych, dla których szpitalne leczenie nie wiele korzyści przynosi.

Chorzy jednej płci mieszczą się na parterze, drugiej zaś na piątrze (kobiety). Syfilityczni są oddzieleni w osobnych salach. Reszta chorych, z powodu nieustannego przepełnienia, są pomieszani. Zakaźni jakkolwiek pomieszczeni w tymże samym budynku są należycie izolowani, posiadają osobną siostrę dla dozoru i osobną posługę. W dniu inspekcyi znalazłem dużo z krupem i dyfteryą (9). Leczenie odbywa się za pomocą wstrzykiwań surowicy antidyfterycznej Bujwida. W samym budynku zakaziły się w 1903 r. dwie dozorujące siostry i dwie z posługi; wszyscy zostali wyleczeni. Z powodu nieustannego przepełnienia szpitala chorymi, dyrektor nie przyjmuje umysłowo chorych do szpitala.

W dniu inspekcyi na 163 chorych było: wypadków chorób wewnętrznych 71, chirurgicznych 42, ocznych 14, chor. kobiecych 11, syfilitycznych 10, wenerycznych i skórnych 7, dyfterycznych 9.

5. Wizyty lekarskie odbywają się codziennie regularnie z rana i po południu. Z rana wizyta zaczyna się około 9 godziny; popołudniową zaś robią sekundaryusze obaj razem lub jeden tylko, gdy drugi jest zajęty. W czasie porannej wizyty dyrektor obchodzi wszystkich chorych i słucha relacyi pielęgnującego lekarza pomocniczego i siostry dozorującej, potem zaś udaje się do sali operacyjnej dla operacyi; na samym zaś końcu dyrektor odwiedza sale zakaźnych. W ostatnim roku dokonano 428 operacyi, a w bieżącym 43; w każdym więc dniu wypada więcej, aniżeli jedna operacya. Z ważniejszych operacyi wymienię 28 laparotomij. 1. Sectio Cesarea, apendicitis 5, ileus 6, gartroenterostomia 2, extirpatiouteri 2, 7 i tak dalej Drowi Kozłowskiemu medycyna zawdzięcza wynalazek znieczulenia chorych przed operacyą

za pomocą tropococainy, rozpuszczonej w płynie fizjologicznym otaczającym mlecz pacierzowy (0·05 na 4—5 grm. płynu). Już 160 operacyi dokonał w ten sposób i zawsze z dodatnim skutkiem. On też wypróbował działanie Rhisoma Scopoliae carnioliae przy leczeniu paralysis agitans, choroby uważanej za nieuleczalną. Oprócz zwykłych dat statystycznych i obszerniejszych notatek względem operacyjnie leczonych, lekarze żadnych innych sprawozdań nie robią. Dyrektor na zjeździe chirurgów będzie miał odczyt o znieczulaniach lędźwiowych i o „Colica apendicularis".

Wyniki leczenia w tym szpitalu są bardzo dobre; śmiertelność bowiem wynosiła zaledwie 4·1%; w stanie agonii corocznie przynosi się dość wiele, w r. 1903 było 5, w bieżącym już było dwóch.

Właściwego ambulatoryjnego leczenia w szpitalu nie ma, dla braku czasu; z przybych codziennie wybierają się tacy tylko, którzy potrzebują szpitalnego leczenia. Czasami tylko podaje się pomoc chirurgiczna w takich wypadkach, gdy nie ma potrzeby przyjęcia do szpitala. Jeżeli ci chorzy są majętni to dają pewną kwotę do puszki, a z tego wydaje się pomoc rekonwalescentom lub zakupują się opatrunki. Kwoty te są małe. Żadnego honoraryum od chorych leczonych w szpitalu lekarze nie biorą.

Pożywienie chorych bardzo dobre, jak się przekonałem, probując go w kuchni i pytając chorych na salach, czy są z wiktu zadowoleni. Żywienie chorych odbywa się według normy zatwierdzonej przez Wydział krajowy. Wiktuały w spiżarni znalazłem w przednim gatunku. Koszt dzienny wiktu wynosi zaledwie 36 hal.

6. Leki przeciętnie kosztują na dzień i chorego po 7 h., opatrunki drugie tyle. Te ostatnie biorą się z fabryki „Tlen". Surowica antydyfteryczna prof. Bujwida jest nadzwyczajnie skuteczną w dyfteryi i krupie, które tu panowały w jesieni i zimie prawie epidemicznie. Dlatego też i wydatek na leki w ostatnim kwartale był bardzo znaczny, flaszeczka bowiem tej surowicy kosztuje 2·60 hal. Za to z 45 przypadków dyfteryi było tylko 2 śmiertelnych i to wskutek tego tylko, że późno byli przywiezieni.

W szpitalu jest apteczka, w której znajdują się leki najczęściej używane, aby w każdej chwili wezwany do chorego lekarz mógł znaleść, co mu potrzeba; klucz od apteki znajduje się w rękach siostry zakonnej, króra ma pod dozorem swoim salę operacyjną i narzędzia lekarskie.

Opatrunki w części znajdują się w magazynie bielizny, a częścią na strychu. Zapas ten wystarczy na cały rok.

7. Narzędzi chirurgicznych szpital posiada ilość zupełnie dostateczną, po większej części są one sprowadzane z fabryki światowej sławy Collinia w Paryżu. Utrzymanie ich nie pozostawia nic do życzenia, a braki lub zepsute zastępuje się nowemi w miarę potrzeby.

Są dwa stoły operacyjne, jeden dla operacyi aseptycznych, drugi zaś tani i prosty dla operacyi septycznych.

8. Łazienki są bardzo nędzne, umieszczone bowiem w suterenie ciemnej i wilgotnej; według planu nowego będą one przeniesione do budynku mającego się zbudować w tym roku. Wanien jest ilość dostateczna. Każdy chory wstępując do szpitala otrzymuje kąpiel dla czystości; chorzy syfilityczni po każdych 5 wcieraniach i chorzy ze świerzbem po wcieraniach maścią Flemingsa otrzymują także kąpiel co trzy dni. Chorzy gorączkujący w razie potrzeby są obmywani przez dozorców na łóżku. Wanien jest sześć — dwie nowe i cztery stare, te ostatnie są przeznaczone dla syfilitycznych.

9. Nad utrzymaniem porządku domowego we dnie i w nocy czuwa przełożona Sióstr zakonnych i dyżurna siostra, obchodząca szpital cały w nocy po razy kilka.

W szpitalu żaden lekarz nie mieszka; przyjmuje do szpitala dyrektor lub sekundaryusz, jeżeli chory przyjdzie w czasie wizyty popołudniowej, albo chory otrzymuje od dyrektora kartę przyjęcia. Jeżeli chory jest bardzo słaby i nie może udać się do dyrektora, to do szpitala przyjmuje zarząd.

Szpital ma telefoniczne połączenie z pomieszkaniem Dyrektora.

Do posług w szpitalu są używani chorzy syfilityczni, wyzdrowieńcy chirurgiczni i oczni.

10. Dezinfektor z Dortmundu służy do desynfekcyi bielizny i rzeczy oddziału zakaźnego. System ten jest bardzo dobry i trwały, przedmioty w nim dezynfekcyonowane nie psują się, a posługa łatwo naucza się do obsługiwania aparatu.

Tylko dwa razy przysłano z miasta rzeczy chorych zaraźliwych do dezynfekcyi i za to oprócz opału szpital otrzymał materac, dwie poduszki i dwa krzesła.

11. Sala przedpogrzebowa obecnie znajduje się w suterenie, tutaj też odbywają się sekcye sądowe i dla sprawdzenia diagnozy.

12. Dyrektor szpitala prosi o dwie rzeczy:

1) o pozwolenie przyjęcia posługacza, któryby pełnił obowiązki odźwiernego i utrzymywał porządek przy furcie z odwiedzającymi chorych i na podwórzu szpitalnem. Obecnie z tem można się wstrzymać, ale gdy szpital rozszerzy się przez przybudowę, potrzeba będzie dla utrzymania porządku zezwolić na tę prośbę.

2) o zezwolenie połączenia mieszkania pierwszego sekundaryusza ze szpitalem za pomocą telefonu; obecnie bowiem w wypadku nagłej potrzeby pomocy w nocy zawsze musi jechać do szpitala, oddalonego o parę kilometrów od miasta, sam dyrektor. Na niego więc spada najcięższa służba. Prośba ta jest uzasadniona.

13. Po odbudowaniu skrzydła i przeniesieniu całej administracyi i gospodarstwa do nowego budynku przybędzie dla chorych 207 metrów kwadratowej przestrzeni i 1116 m^3 powietrza, a wtedy na każde etatowe łóżko przypadnie 6·2 m^2 podłogi i po 27·5 m^3 powietrza. Jedna z sióstr zakonnych, która bardzo ciężko chorowała w tym szpitalu i straciła lewą rękę i prawą nogę, objęła obowiązki pisarza i wypełnia swą czynność nadzwyczajnie dobrze, bo uporządkowała kancelaryę zaniedbaną przez oddalonego pisarza i zmniejszyła zaległości kosztów leczenia w r. 1902 o 1000 K, a w 1903 o 8 tysięcy. Od samopłacących ściągnięto w r. 1903, 4146 K.

Ilość bielizny dla chorych jest dostateczna nawet przy przepełnieniu. Zakonnice same szyją i naprawiają podartą bieliznę. Płótno sprowadza się z Korczyny. Wogóle muszę dać świadectwo, że siostry służebniczki w tym szpitalu spełniają swe obowiązki wzorowo, a przełożona jest znakomitą gospodynią i administratorką, niezmiernie dbałą o chorych, o porządek i czystość w szpitalu, a także o jaknajwiększą oszczędność, dzięki której szpital ten stoi tak dobrze pod względem finansowym.

Na Radzie 1. marca 1904. Przyjęto do wiadomości; sprawa urządzenia połączenia telefonicznego z sekundaryuszem I. klasy wzięta będzie pod rozwagę przy budżecie, w tym celu ma być przedłożony kosztorys.

Gorlice. 1, Przewodniczącym komitetu szpitalnego jest p. Hipol. Smolecki radca sądowy, członkami: Dr. Frydman Zenon fizyk powiatowy i marszałek pow. Hr. Adam Skrzyński. Posiedzenia administracyjne gospodarcze odbywają się w miarę potrzeby, ale dość rzadko.

2. Budynek szpitalny jest nowy i dobrze zbudowany, oprócz więc zwykłych robót konserwacyjnych innych napraw nie potrzebuje. Wilgoci nigdzie nie ma, ale urządzenia mechaniczne często się psują, a rzemieślników mogących dokonać naprawy nie ma, wskutek tego zwykle psucie się mechanizmów postępuje szybko i wtedy tylko przystępuje się do naprawy, kiedy rzecz jest zepsuta i wymaga kosztownej naprawy. Obecnie naprzykład pompa jest zepsuta i wodociągi także potrzebują naprawy, zwłaszcza wodociąg dostarczający gorącej wody, a zarząd jest kompletnie zniechęcony do miejscowych rzemieślników, którzy umieją naprawić zaledwie na parę tygodni.

Miejsce wybrane na szpital jest bardzo zdrowe, powietrze czyste, w sąsiedztwie nie ma żadnych nieczystych potoków lub bagien, a ze wszystkich okien szpitala, widoki górskie piękne.

3. Służba lekarska składa się z Dyrektora Leona Żuławskiego i sekundaryusza Dr. Jana Przemyckiego. Stosunki ich wzajemne i z siostrami zakonnemi są zupełnie prawidłowe. Lekarze pracą się nie dzielą, ale pracują wspólnie we wszystkich salach chorych, co jest dobrem, bo w razie zastępstwa każdy zna wszystkich chorych.

Sióstr zakonnych jest 6. Przełożona zajmuje się gospodarstwem i rachunkami, druga pracuje w kancelaryi, trzecia w kuchni, czwarta i piąta na oddziałach chorych mężczyzn i kobiet, szósta przy szwalni, pralni i na oddz. zakaźnych.

Służby niższej jest 9; czterej mężczyźni i 5 kobiet: 2 przy chorych mężcz. i w sali operacyjnej, stróż zajęty w ogrodzie, przy pompie i dla oczyszczenia podwórza, nareszcie jeden przy koniu, na posyłki i dla pracy w ogrodzie.

Dziewczęta: dwie w pralni, 1 przy chorych kobietach, 1 na zakaźnym a 1 w kuchni.

Uorganizować dobrą posługę niezmiernie trudno, bo większa część młodych ludzi wyjeżdża szukać szczęścia do Ameryki.

4. W dniu inspekcyi znalazłem w szpitalu 74 chorych.

W ciągu ubiegłego roku leczono 952 chorych przez 27.197 dni; przeciętnie leczono 74 chorych na 85 etatowych łóżkach. Stałego więc przepełnienia nie było, a tylko chwilowe i przemijające.

Przy 85 chorych wypada na jednego chorego po 8 metrów kwadratowej przestrzeni i po 30 m. sześciennych powietrza, to jest tyle, ile wymaga hygiena.

W roku ubiegłym w szpitalu gorlickim leczono na zapalenie płuc 5, na suchoty 83, na choroby skórne 217, na choroby weneryczne 192; porodów było 28, a w tej liczbie 16 z pomocą lekarzy; na oczy leczono 238 osób. Z powodu wielkiej ilości chorych na oczy i chirurgicznych przeciętny pobyt w szpitalu w r. 1903 był wysoki (28.5). W tym zaś roku spadł na 21.

Chorzy są podzieleni nie tylko według płci, ale i według rodzajów choroby. Izolacya chorych zakaźnych jest należyta i nie było ani jednego przypadku zakażenia innych chorych w samym szpitalu. W 1903 r. leczono z chorób zakaźnych na błonicę 1, na tyfus 3.

Chorych umysłowo dla braku miejsca nie przyjmuje się.

5. Wizyty lekarskie poranne odbywają się w godzinach oznaczonych instrukcyą, poobiednie zaś robi Dyrektor, jeżeli są chorzy potrzebujący szczególnej pieczy; ponieważ Dyrektor mieszka bardzo blisko od szpitala, dwurazowa wizyta łatwiejszą mu jest, aniżeli sekundaryuszowi bardzo daleko mieszkającemu i dlatego Dyrektor zwolnił go z tego obowiązku.

W 1903 r. dokonano większych i mniejszych operacyj 428.

W dzienniku lekarskim prowadzą się dyagnozy tak obszerne, że zastępują historye chorób. W roku ubiegłym Dyrektor podał do „Przeglądu lekarskiego“ kilka prac naukowych bardzo ciekawych: 1. O wolu, 2. o tuberkulozie w powiecie gorlickim, 3. O doszczętnem wyjęciu mostka.

Wyniki leczenia były bardzo dobre, na 952 bowiem chorych w r. 1903 leczonych umarło 31, a zatem 3.2%.

Ambulatoryjnie leczą się przeważnie oczni chorzy i chirurgiczni; obaj lekarze prowadzą leczenie ambulatoryjne.

Od chorych leczonych w szpitalu żaden lekarz nie pobiera zapłaty.

Pożywienie jest dobre, ale lud tutejszy po większej części bywalcy, bo wiele jest, którzy odbyli podróż do Ameryki, są bardzo wymyślni i nie łatwo im dogodzić w pożywieniu. Dlatego też i koszt żywienia jest większy, bo dochodzi do 43 h. za dzień i chorego.

6. Przeciętny koszt na leki i opatrunki wynosił w 1903 r. 14·3 groszy.

Apteczkę domową prowadzi Siostra Miłosierdzia i sam dyrektor.

Opatrunki otrzymują się z „Tlenu“, w miarę potrzeby; większych zapasów nie ma.

7. Żaden szpital prowincyonalny nie jest tak bogaty we wszystkie narzędzia lekarskie, służące tak do ułatwienia dyagnozy jak i do operacyj. Narzędzia są w bardzo dobrym stanie, a inwentarz prowadzi sam Dyrektor. W roku ubiegłym sprawiono mikroskop, mikrotom, przyrządy do badania krwi, moczu i cukru w tym ostatnim.

Stół operacyjny jest zupełnie odpowiedni.

8. Zakład posiada pięć łazienek; z nich jedna jest dla Sióstr Miłosierdzia, dwie dla zwykłych chorych, jedna dla wenerycznych, a jedna dla zakaźnych.

Każdy chory otrzymuje kąpiel przy wstąpieniu do zakładu, jeżeli choroba zezwala na kąpiel, zaś lecznicze udzielają się chorym stosownie do wymagań postępu choroby.

9. Nad porządkiem domowym we dnie i w nocy czuwają siostry zakonne, a w razie obecności ciężko chorych urządzają nocne dyżury.

W szpitalu żaden lekarz nie mieszka, a do przyjęcia kwalifikuje z rana Dyrektor w szpitalu; tych zaś którzy przybywają po południu, przełożona odsyła do mieszkania Dyrektora, który wydaje kartę przyjęcia.

Wysoki Wydział krajowy udzielił pozwolenia na zaprowadzenie telefonu, łączącego szpital z pomieszkaniem Dyrektora.

Do posług w szpitalu bywają używani chorzy na oczy i rekonwalescenci.

10. Szpital posiada dezynfektor systemu Rychnowskiego; przyrząd jest w dobrym stanie, a dezynfekcya odbywa się pod okiem zakonnicy znającej się z obsługą tego przyrządu.

Był jeden przypadek przyniesienia z miasta przedmiotów dla zdezynfekcyonowania, ale ponieważ proszący o to, należał do ludzi bardzo ubogich, nie żądano za to żadnej zapłaty.

11. Dom przedpogrzebowy jest bardzo obszerny i dobrze urządzony; brakuje tu jednak porządnego karawanu dla odwożenia zwłok zmarłych na cmentarz i słyszałem, iż są z tego powodu sarkania ludności. Nie było uprzednio stołu do sekcyi; dyrektor w roku ubiegłym sprawił stół bardzo dogodny dla dokonywania sekcyi, tylko że jest nieco za drogi.

12. Dyrektor uprasza o pozwolenie sprawienia karawanu i elektrycznej maszyny z prądem przerywanym, którego szpital nie posiada.

Dyrektor też prosi o pozwolenie oznaczenia wyższej płacy dla posługacza usługującego w sali operacyjnej, bo za 8—10 zł. dobrego posługacza nająć tu nie można, a potrzeba zapłacić przynajmniej 15 zł. miesięcznie.

13. Przy szczegółowem badaniu warunków rozwoju tego szpitala nasuwają się pewne uwagi wskazujące, że normy ogólne, przyjęte dla innych szpitali nie mogą być tu zastosowane w zupełności. I tak:

1. Ludność tutejsza jest w ogóle zamożna i przywykła do nieco lepszego wiktu, aniżeli wikt szpitalny, jest wymagająca, a niektórych potraw przepisanych instrukcyą nie lubi, jak naprzykład kasz różnego rodzaju, kukurudzy, kapusty kwaśnej, buraków itd. Dla nich więc norma żywienia, ten najważniejszy lek, musi być nieco odmienna.

2. Jest wiele osób w okolicy, któreby chętnie płaciły więcej, aniżeli taksę szpitalną, gdyby wikt był więcej zastosowany do ich wymogów. Potrzebaby więc zaprowadzić dwie klasy żywienia: jedną przy zwykłej taksie, a drugą za taksę podwójną 2 K 40 h.

3. Ze względu, że tu bardzo trudno o służbę porządną, a nieustanne zmiany są nietylko niedogodne, ale i szkodliwe — oddać szpital takiemu zakonnemu zgromadzeniu, które ma konwerski i temi obsadzić wszystkie niższe posady w szpitalu, siostry zaś Miłosierdzia tu znajdujące się mogą objąć jeden z nowo budujących się szpitali.

Na radzie d. 2. sierpnia przyjęto do wiadomości. Co do spraw podniesionych przez Inspektora i prymaryusza będą one wzięte pod rozwagę po przedłożeniu odnośnych wniosków przez Komitet szpitalny.

Husiatyn. — 1. Przewodniczącym komitetu szpitalnego jest hr. Adam Gołuchowski, członkami: Kornel Ujejski, ks. proboszcz Rydlewski i Dyrektor szpitala Dr. Bolesław Gerzabek. Posiedzenia komitetu odbywają się tak często, jak tego wymagają sprawy szpitalne. Protokoły posiedzeń wpisują się do osobnej książki.

2. O stanie budynków szpitalnych doniosłem w przeszłych raportach moich. Czystość i porządek są utrzymane wszędzie wzorowo. Woda do picia doskonała, ale studnia jest bardzo głęboka, bo do wody jest 36 metrów, a wskutek tego pompowanie jest niezmiernie uciążliwe. Wydział krajowy zezwolił na urządzenie maszyny do pompowania; całem urządzeniem ma się zająć firma Chylewski i Hruby w początku wiosny.

Budynki gospodarskie, a mianowicie stajnie i chlewy są bardzo blisko szpitala, ale żadnej niedogodności to nie przedstawia i nie psuje czystości powietrza, w okolicy żadnych nieczystych potoków i bagien niema.

3. Dyrektorem i prymaryuszem szpitala jest Dr. Bolesław Gerzabek, sekundaryuszem dr. Herscher. Stosunek lekarzy jest służbowy, stosunek Dyrektora do Sióstr zakonnych i tych ostatnich do Dyrektora nie pozostawia nic do życzenia. Podziału pracy niema, bo obaj lekarze pracują jednocześnie. Prymaryusz sam robi sam wszelkie operacye, z wyjątkiem drobnych, a opatrunki chorych pozostawia swemu pomocnikowi.

Sióstr zakonnych jest 6, a mianowicie Siostra przełożona, dwie siostry przy zwykłych chorych, jedna przy zakaźnych, taż sama siostra pomaga w kancelaryi, jedna w kancelaryi i jedna w kuchni. Siostra przełożona dogląda pralni.

Niższej służby jest 8 osób: 5 przy chorych w trzech pawilonach, jedna w pralni, jedna w kuchni i stróż. Ilość ta służby przy trzech pawilonach chorych jest za mała dla należytego spełniania wszystkich zadań. Dyrektor mówił, że ze służby jest zupełnie zadowolony.

4. W dniu inspekcyi, chorych w szpitalu znalazłem 93. W r. 1903 leczono 1599 w ciągu 33.577 dni, to jest przeciętnie dziennie 91, jest więc stałe i trwałe przepełnienie; to ostatnie pochodzi zwłaszcza wskutek wielkiej ilości syfilitycznych.

Kwadratowa przestrzeń podłogi sal, w których leżą chorzy, wynosi 302.01 m^2, kubiczna zaś pojemność sal 1208.04 m^3. Jest więc miejsce zaledwie na 40 chorych, według zasad hygieny szpitalnej, a ponieważ przeciętna ilość chorych w roku ubiegłym wynosiła 91, na jednego więc chorego przypadało 3.2 m^2 powierzchni i 12·8 m^3 powietrza. Nadliczbowi mieszczą się po 2 na łóżku.

Przeciętny pobyt chorych w szpitalu jest 20.9, co świadczy, że bez potrzeby chorzy nie są przetrzymywani. Najwięcej chorych syfilitycznych, chirurgicznych i ocznych. Na stacyi kolei w Husiatynie jest puszka, w której zbierają się dary na odesłanie rekonwalescentów koleją do miejsca zamieszkania. W roku ubiegłym zebrano zwyż 100 K.; służba szpitalna odprowadza rekonwalescenta do kolei i kupuje mu bilet.

Chorzy są osobno podzieleni według płci i o ile przepełnienie stałe pozwala, według rodzaju cierpień. Izolacya zakaźnych jest należyta, posługa do tego pawilonu jest osobna. W ciągu ubiegłego roku nie było wypadku zakażenia innych chorych chorobą zakaźną. Chorych na umyśle Dyrektor nie przyjmuje, bo szpital nie posiada odpowiedniego dla nich pomieszczenia, przytem wielkie przepełnienie usuwa wszelką możność przyjmowania podobnych chorych. Zresztą postawienie dyagnozy co do chorób umysłowych, zwłaszcza w wybitniejszych formach, jest tak łatwą, że fizyk powiatowy może dokonać tego natychmiast, bez oddawania chorego do szpitala na obserwacyę.

W szpitalu husiatyńskim przychodzi wiele chorych malarycznych i dotkniętych na tle malarycznem nefrytysów i z ischiasem. Wsie, które dostar-

czają najwięcej takich chorych, są: Suchodoły, Sidorów i Kociubińczyki, gdzie jest wiele stawów i bagien.

5. Wizyta lekarska odbywa się regularnie w godzinach oznaczonych instrukcyą i dwurazowo dziennie. Jeżeli jeden z lekarzy nie może przybyć do zakładu z jakiegobądź powodu, to drugi go zastępuje jak przy porannej tak i przy południowej wizycie.

Operacyj w r. 1903 dokonano 912. Z ważniejszych wspominam laparotomii 14, herniotomij 15, tracheotomij 3, trepanacyji 4, operacyi wola 2 i t. d.

Historye choroby spisują się treściwie w dzienniku lekarskim, tak że w każdej chwili można dowiedzieć się, jaki był przebieg choroby. Oprócz zwykłych sprawozdań statystycznych, przedstawianych w końcu roku, innych sprawozdań nie było. Lekarz naczelny przygotowuje prace do druku z dziedziny chirurgii: o „Nagłych wypadkach śmierci przy operacyi", a ogłosił drukiem „o znaczeniu pozycyi Walcherowej w położnictwie".

Wyniki leczenia w tym szpitalu były świetne, bo na 1599 chorych leczonych zmarło 36, tj. 2,2%. W agonii przywieziono 2.

Ambulatoryjne leczenie odbywa się na wielką skalę, panującymi chorobami są przeważnie chirurgiczne i oczne, z pomiędzy nich potrzebujący szpitalnego leczenia przyjmują się do zakładu, reszta jest operowana i opatrzona, albo otrzymuje poradę i receptę. W r. 1903 operowano w ambulatoryum 494 osób, a otrzymało poradę 3976. W szpitalu prowadzi się osobna księga ambulantów.

Od chorych leczonych w szpitalu, lekarze nie pobierają żadnego honoraryum. Od ambulantów jednak, którzy otrzymują opatrunki, wymaga się choć małej ofiary, którą składa się do puszki, znajdującej się pod schowkiem siostry przełożonej. Ilość otrzymanych pieniędzy i od kogo, zapisuje się do książki. Pieniądze te przeznaczają się na kupno mikroskopu. Widziałem, że chorzy dość chętnie składają ten datek.

Pożywienie chorych dostateczne i smacznie przyrządzone według normy zatwierdzonej przez Wysoki Wydział krajowy. Koszt dzienny jednego chorego wynosi 39 h.

Bielizny szpital posiada bardzo mało i tylko zapobiegliwości Sióstr Miłosierdzia zawdzięcza, że brak ten nie daje się odczuć zbyt mocno.

6. Przeciętny koszt leków na 1 dzień i chorego w r. 1903 wynosił wraz z wydatkiem na sanitarne potrzeby 15.8 h. Dyrektor robi starania, aby koszt ten zmiejszyć, ile można bez szkody chorych, zastępując drogie leki tańszymi jednakowo działającymi.

Apteczka, zawierająca leki, które mogą być w każdej chwili potrzebne, znajduje się pod kluczem Sióstr zakonnych, jedna z Sióstr jest obeznaną z przyrządzaniem leków, gdyż niegdyś pracowała w aptece.

Opatrunki zakupują się w fabryce „Tlen" a zapasy ich przechowują się w magazynie bielizny i w kancelaryi.

7. Ilość narzędzi chirurgicznych, do ważniejszych operacyi jest dostateczna. Inwentarz utrzymuje sam Dyrektor. Narzędzia są w należytym porządku. W tym roku Dyrektor ma zamiar zakupić narzędzia potrzebne do chorób ocznych.

Stół operacyjny jest bardzo dobry, ale potrzeba będzie kupić jeszcze jeden, prostszy, do robienia operacyj septycznych w ambulatoryjnym pokoju.

8. Łazienki znajdują się w piwnicy, użycie więc ich jest bardzo utrudnione, gdy są ciężko chorzy, wymagający kąpieli; wnoszenie bowiem wanien do sal przepełnionych jest połączone z wielkim ambarasem. Dlatego ilość kąpieli jest możliwie ograniczona, otrzymują ją tylko ci, co potrzebują środka leczniczego, lub w razie wielkiego zanieczyszczenia.

9. Nad utrzymaniem porządku w szpitalu we dnie i w nocy czuwają siostry zakonne i stróż.

Żaden lekarz w szpitalu nie mieszka. Przyjmuje do szpitala Dyrektor, w czasie porannej wizyty, lub po południu we własnem mieszkaniu i wydaje kartkę przyjęcia do Zakładu.

Telefonu w szpitalu i w mieście niema.

Do posług w szpitalu są używani rekonwalescenci i syfilityczni.

10. Dezynfektor szpitalny używa się dość często, dezynfekcyę przeprowadza jedna z Sióstr zakonnych, obeznana dokładnie z manipulacyą tego przyrządu i kieruje posługą przy tem używaną. Dezynfektor jest sprowadzony z Berlina od Lauterschlägera. Aparat funkcyonuje bardzo dobrze.

Nikt z miasta dotychczas nie przysyłał do szpitala żadnych przedmiotów do dezynfekcyi.

11. Dom przedpogrzebowy jest dobrze urządzony, zmarło w ciągu roku, jak wyżej wspomniałem, 36. Sekcye dokonuje się tylko sądowe, naukowych się nie robi, z obawy odstraszenia ludności od szpitala, bo ludność tutejsza tego nie lubi.

12. Dyrektor przedstawił mi cały szereg potrzeb szpitala, a mianowicie:

1. zbudowanie lodowni, której niema w szpitalu,
2. dokompletowanie instrumentaryum do ucha,
3. kupno narzędzi ginekologicznych i położniczych,
4. kupno wziernika do badania dna oka,
5. sprawienie maszynki elektrycznej z prądem stałym,
6. zakupno niektórych przyrządów ortopedycznych,
7. sprawienie przyrządów potrzebnych do badania moczu krwi i plwocin,
8. sprawienie mikrokomu i wszystkich urządzeń do badań anatomo-patologicznych.
9. Przy budowie nowego pawilonu uwzględnić łazienki do zabiegów hydropatycznych.
10. W nowym pawilonie urządzić nieco obszerniejszą salę dla operacyi aseptycznych.

Sprawę lodowni doradziłem Dyrektorowi przedstawić Wydziałowi krajowemu przez komitet szpitalny, a brakujące narzędzia chirurgiczne dopełniać powoli corocznie, z rubryki przeznaczonej na ten cel w budżecie.

13. Asystując przy wizycie lekarskiej i przyjmowaniu ambulantów, przekonałem się, że Dyrektor uzyskał u ludności wielkie zaufanie nietylko wiedzą i zręcznością w wykonaniu chirurgicznych operacyi, ale też taktownem i sympatycznem zachowaniem się wobec chorych. Przy nieustannem przepełnieniu i coraz to szerszem zastosowaniu chirurgicznych zabiegów w leczeniu wszelkich chorób, ciężka to praca obejrzeć około 100 osób, każdego wypytać, co mu dolega, zaordynować nowe lekarstwo, nareszcie odnowić opatrunki lub zrobić nową operacyę. Wizyta w dniu inspekcyi, chociaż nie było żadnej operacyi, trwała zwyż 5 godzin z rzędu.

Na Radzie d. 31. marca 1904 przyjęto do wiadomości.

Jarosław. — 1. Przewodniczący komitetu Dr. Maryan Lisowiecki, wł. dóbr; członkowie Dr. Dietzius burmistrz miasta, Józef Rohm, aptekarz i dyrektor szpitala Dr. Tadeusz Fechter. Posiedzenia w szpitalu odbywają się dość często, bo co dwa miesiące. Załatwiały się sprawy administracyjno-gospodarcze.

2. W roku ubiegłym przedstawiłem opisanie nowego budynku i mogę tylko powtórzyć, że jest to bardzo ładny i dobrze zbudowany zakład. Naprawa miejsc ustępowych pod względem ulepszenia wodociągu i naprawa podłogi w pralni dotychczas jeszcze nie nastąpiła. Czystość w budynku i obejściu —

wzorowa. Żadnych fabryk lub przedsiębiorstw, mogących zanieczyścić powietrze, w okolicy niema, a najbliższe domy mieszkalne są oddalone na 100 kroków. Woda w studni mającej 35 m. głębokości bardzo smaczna, tylko pompowanie jej do rezerwoaru umieszczonego na strychu jest utrudzające. Budynki gospodarskie i chlewy są oddalone tak, że nie przyczyniają się do zepsucia powietrza. W lodowni lód się trzyma dobrze, w ogrodzie drzewka zasadzone w roku przeszłym przyjęły się w ogóle dobrze. Nad wejściem do szpitala urządzono szklany daszek dla uchronienia sieni od deszczu.

3. Szpital posiada dwóch lekarzy: Dr. Tad. Fechter i sekundaryusz Dr. Roman Puson; stosunki ich wzajemne i do Sióstr zakonnych jaknajlepsze. W szpitalu pracują obaj razem, nieraz od 8. godz. rano do godziny 4. po południu. Ambulantom udzielają pomocy także obaj.

Etatowa ilość Sióstr zakonnych jest 5, a mianowicie dwie przy chorych, jedna przy kuchni, jedna w pralni i przełożona. Ilość ta nie jest dostateczna, bo pawilon zakaźnych potrzebuje koniecznie jeszcze jednej zakonnicy, dotychczas pawilonem tym zawiadywała siostra mająca pralnię pod swym dozorem.

Służby niższej jest 10 osób:

Portyer (oraz woźny), obsługuje salę operacyjną. 2 dozorców chorych, 2 dozorczynie, 2 praczki, 1 podkuchenna i 2 parobków. Brakuje jednej dozorczyni do pawilonu izolacyjnego.

4. W dniu wizytacyi chorych było 102, od dnia otwarcia szpitala to jest od 1. maja 1903 r. chorych było 557. którzy przebyli 13.758 dni w zakładzie. Ponieważ szpital posiada zaledwie 75 żelaznych łóżek, 27 chorych leżało na siennikach położonych na ziemi.

Pomimo to przepełnienia jednak nie czuć, bo szpital bez trudności będzie mógł pomieścić do 130 chorych. Nawet przy takiem przepełnieniu przypadnie na jednego chorego 5 m. kwadratowej powierzchni i 25 m. sześciennych powietrza.

W szpitalu przeważnie wiele wypadków chirurgicznych, ocznych i weneryczno-skórnych. W dniu inspekcyi znalazłem 55 chirurgicznych, 22 weneryczno-skórnych, 5 ocznych i 20 z chorobami wewnętrznemi. Przeciętny czas leczenia wynosił 28.2; chorych nie kwalifikujących się do szpitalnego leczenia w zakładzie nie znalazłem.

Podział sal według płci jest pionowy. W prawej połowie mieszczą się mężczyźni chorzy a w lewej kobiety. Prawie każda kategorya chorób ma osobną salę. Izolacya zakaźnych jest dostateczna. W ubiegłym roku leczono 2 na dur plamisty, 2 na skarlatynę i 1 na dyfteryę. Jedna z Sióstr pielęgnujących chorą żydówkę na tyfus plamisty zaraziła się od niej i umarła. Druga siostra pielęgnująca chorą zakonnicę zaraziła się także i w parę tygodni umarła.

Dotychczas szpital nie był wzywany ani razu do przyjęcia chorego na obłąkanie, ale na wypadek potrzeby da się oddzielić jedna salka na 2 łóżka w pawilonie izolacyjnym, zrobić osobny wchód i tam umieszczać chorych umysłowo na obserwacyi, dopóki fizyk powiatowy nie napisze świadectwa, bez którego zakład kulparkowski przyjąć nie może.

5. Wizyty lekarskie odbywają się bardzo regularnie o 8 z rana i o 5 po południu; wtedy gdy jest więcej operacyj, lekarze wychodzą z zakładu o 3. a nawet o 4. po południu. Jak wspomniałem wyżej, wizyty lekarskie odbywają się wspólnie. Gdy sekundaryusz nabędzie potrzebnej wprawy, to prawdopodobnie oddzieli się pewna kategorya chorych pod jego kierunek.

Większych i mniejszych operacyj w ubiegłym roku dokonano 482. Do większych należało 10 laparotomij, cztery trepanacye, 2 extirpatio uteri, 2 hernii incarcerat, 1 struma, 4 amputacye i t. d. Dyrektor sam prowadzi bardzo starannie dziennik szczegółowy operacyj i zapiski lekarskie wszystkich innych chorób i wkrótce przyszle krótkie sprawozdanie naukowe roczne. W szpitalu odbywają się posiedzenia naukowe lekarskiej sekcyi jarosławskiej,

gdzie przedstawiają się ważniejsze wypadki leczone w szpitalu. Dyrektor przygotowuje odczyt na zjazd chirurgów w sprawie operacyj dokonywanych przy znieczulaniu za pomocą wstrzykiwań tropococainy.

Na 557 leczonych chorych, przeważnie chirurgicznych, umarło 49 czyli 8.7%. W agonii przywieziono do szpitala 7, okoliczność ta powiększyła procent śmiertelności.

W szpitalu jarosławskim prowadzi się ambulatoryum; według zaprowadzonej książki leczonych ambulatoryjnie było 436; za chirurgiczne opatrunki składają chorzy do puszki pewne wynagrodzenie w miarę swojej możności. Z tego zebrano już 140 koron, które złożono do kasy oszczędności. Od chorych leczonych w szpitalu lekarze nie biorą żadnego honoraryum.

Żywienie w szpitalu dobre i smacznie przygotowaue. Koszt dnia żywienia wynosi 39; wszystkie wiktuały w bardzo dobrym gatunku.

6. Leki i opatrunki kosztują przeciętuie około 13 h. na dzień i chorego. Dyrektor ordynuje bardzo oszczędnie i w miarę możności wszystko, na co zezwala norma ordynacyjna, przygotowywać każe pod swoim dozorem zakonnicy.

Szpital posiada podręczną apteczkę z lekami, które w każdej chwili mogą być potrzebne, a klucz od niej znajduje się w rękach zakonnicy, mającej w opiece swojej salę operacyjną.

Opatrunki sprowadzają się z apteki i od fabrykantów w miarę potrzeby, a większych zapasów się nie robi.

7. Narzędzi chirurgicznych jest ilość dostateczna a sala operacyjna zawiera w sobie wszystko, czego wymaga obecny stan nauki. Narzędzia są utrzymane w bardzo dobrym stanie i we wzorowej czystości.

Szpital posiada trzy stoły operacyjne: dla operacyj aseptycznych, septycznych i ginekologicznych, wszystkie sę bardzo dobre.

8. W szpitalu są dwie łazienki po dwie wanny każda; woda grzeje się w kotłach wmurowanych w kuchenkach; wodę dostarcza wodociąg zakładowy.

Każdy chory przyjęty otrzymuje wannę czystości, musi być ostrzyżony i oczyszczony; syfilityczni i świerzbowaci otrzymują pierwsi po 5 wcieraniach a ostatni po 3 wanny jako środek leczniczy.

9. Porządek domowy we dnie i w nocy utrzymują zakonnice; w nocy są zawsze dyżury.

W szpitalu żaden lekarz nie mieszka. Do przyjęcia w leczenie chorych kwalifikuje Dyrektor przed południem a sekundaryusz po południu. Ciężko chorych, przybyłych do szpitala wtedy, gdy niema lekarza, przyjmuje zarząd i posyła o tem uwiadomienie do dyrektora za pomocą telefonu, który łączy szpital z pomieszkaniem jego kierownika.

Do robót w ogrodzie i w gospodarstwie używają się chorzy weneryczni, lub rekonwalescenci chirurgiczni.

10. Szpital ma u siebie w przechowaniu dezynfektor, należący do miasta i używa go zawsze dla dezynfekcyonowania rzeczy zakaźnych chorych lub zanieczyszczone robactwem. Posługa jest obznajomiona z manipulacyą. Dezynfektor mieści się w jednej z szop gospodarczych. Nie było jeszcze ani razu przypadku zepsucia rzeczy chorych przy ich odkażaniu.

Miasto Jarosław posiada drugi, większy dezynfektor, dlatego też nikt się nie udaje do szpitala z prośbą o dezynfekcyę rzeczy pozostałych po chorych zakaźnych lub zmarłych. Sale, w których leżeli zarażeni chorobą zakaźną, jak obecuie po tyfusie plamistym, dezynfekcyonują się za pomocą formaliny w ciągu dwóch dni.

11. Dom przedpogrzebowy jest dobrze urządzony; zmarłych w ubiegłym roku było 49. W szpitalu odbywają się obdukcye sądowe i naukowe, jeżeli wypadek przedstawiał jakie wątpliwości co do zrobionej dyagnozy.

12. Dyrektor prosi o zezwolenie przyjęcia jeszcze jednej zakonnicy i jednej dozorczyni do pawilonu zakaźnych. Jest to żądanie słuszne, bo żadna

z Sióstr zajętych czy to przy chorych czy przy gospodarstwie nie może być użytą do pielęgnowania zakaźnych z obawy rozszerzenia zarazy.

Drugą prośbą jest pozwolenie podniesienia płacy posługi niższej z 12 do 14 koron miesięcznie, bo za 12 nie można znaleść porządnej posługi.

13. W obecnym Dyrektorze szpital jarosławski znalazł dzielnego kierownika, oddanego zupełnie zakładowi i niezmiernie dbałego o jego rozwój. Dyrektor jest bardzo oszczędny i zapobiegliwy i nie żałuje ani czasu ani pracy dla postawienia zakładu na stopie wymaganej obecnie przez naukę, to też zasłużył na ogólne uznanie przełożonych i publiczności.

Kancelaryę prowadzi zakonnica dobrze, ale z powiększeniem ilości chorych szukających pomocy szpitalnej nie jest w stanie podołać pracy kancelaryjnej i przyjdzie się jej dopomódz w tym względzie.

Zaległości kosztów leczenia w dniu inspekcyi było 5278; od samopłacących w ubiegłym roku ściągnięto 1286 koron.

Na radzie 4. marca. Żądania Dyrektora będą wzięte pod rozwagę przy budżecie na r. 1905. Sprawę trudności w prowadzeniu kancelaryi rozpatrzyć przy lustracyi administracyjnej i rachunkowej i przedstawić wnioski.

Jasło. 1. Przewodniczącym komitetu szpitalnego jest dr. Józef Baranowski, adwokat, zastępca jego p. Tytus Brąglewicz, kupiec i radny miejski, Burmistrz p. Andrzej Pawłowski i Dyrektor szpitala, dr. Waleryan Macudziński. Komitet zbiera się niezmiernie rzadko i można powiedzieć, że jest więcej przeszkodą do normalnego toku spraw, jak pomocą, bo gdy przewodniczący wyjedzie na czas dłuższy, to niema komu podpisać asygnaty do kasy i cały tok spraw jest wstrzymany. Więcej jak rok żadnego posiedzenia nie było.

2. Budynek szpitalny, z wyjątkiem czterech sal na skrzydłach pomieszczonych, jest stary i bardzo nieodpowiednio do potrzeb szpitala zbudowany.

Wilgoci w nim niema i czystość i porządek są w nim zachowane starannie, ale szopy gospodarcze, chlewy, pomieszczenie na dezynfektor są tak stare, spróchniałe i zniszczone, że grozą zawaleniem się przy pierwszej nieco większej burzy i zniszczeniem trzody i dezynfektora.

Cały budynek szpitalny wymaga kapitalnej naprawy, bo potrzeba zmienić 37 okiennych ram, tak słabych, że przy każdym silniejszym wietrze potrzeba sznurkami przymocowywać, aby nie wyleciały, 7 drzwi jest zupełnie zniszczonych, a w 5 pokojach podłoga zupełnie zbutwiała i musi być naprawiona. Na wszystkie te naprawy szpital nie posiada żadnego funduszu, a dwa szpitale zbudowane w Gorlicach i w Krośnie tak zmniejszyły ilość chorych w szpitalu jasielskim, że z pierwszorzędnych spadł na drugorzędny i obecnie ma taksę za szczupłą dla pokrycia zwykłych nawet potrzeb.

3. Służba lekarska składa się z Dyrektora dr. Waleryana Macudzińskiego, najstarszego z prymaryuszów szpitali prowincyonalnych i dr. Józefa Kadyja sekundaryusza długoletniego.

Wzajemny stosunek lekarzy i do Sióstr zakonnych jest jaknajlepszy. Podziału pracy między lekarzami niema, obaj bowiem odbywają wizyty lekarskie jednocześnie i spełniają to, co potrzeba. Obaj lekarze są bardzo pracowici, sumienni i ludzcy dla chorych.

Zakonnic jest pięć: Przełożona prowadzi gospodarstwo i rachunki i magazyn bielizny; druga siostra w kuchni i w pralni, trzecia i czwarta przy chorych mężczyznach i kobietach, piąta w kancelaryi. Ilość Sióstr nie może być zmniejszona, bo każda ma dosyć zajęcia.

Posługi niższej jest pięć: jeden stróż, który zamiata podwórza, rąbie drzewo, chodzi do aptek, dozoruje czystości miejsc ustępowych, obsługuje chorych i salę operacyjną; dwie dziewcząt jest przy chorych zwykłych i za-

kaźnych, trzecia w kuchni, czwarta w pralni. Redukcyi więc w ilości posługi zrobić niepodobna tem więcej, że dziewczęta znajdujące się przy chorych dopomagają także w praniu.

4. Chorych w dniu inspekcyi znalazłem 37; w r. 1903 było 770; ci ostatni przebyli 17.710 dni w szpitalu, najwyższa liczba chorych dochodziła do 70.

Przeważnie do szpitala przychodzą chorzy na oczy i chirurgiczni. W dniu inspekcyi nie znalazłem w szpitalu ani jednego wenerycznego.

Parter szpitala jest zajęty przez chorych mężczyzn, piętro przez chore kobiety; oprócz tego chorzy są podzieleni według rodzaju chorób.

Izolacya chorych bardzo niedokładna, a pomimo to nie było ani jednego przypadku zakażenia drugiej osoby w samym w szpitalu. Umysłowo-chorych z powodu brakn odpowiedniego miejsca szpital nie przyjmował.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie w godzinach oznaczonych instrukcyą rano i po południu.

W ubiegłym roku dokonano większych i mniejszych operacyi 236.

W dzienniku lekarskim zapisują się dyagnozy tak obszernie, że w każdej chwili można według tego napisać historyę choroby. Sekundaryusz dr. Kadyj w roku ubiegłym opisał w „Przeglądzie lekarskim“: „Nowy perforator położniczy, własnego pomysłu“ i pomieścił artykuł o „Wypadnięciu pochwy macicy w czasie porodu“.

Wyniki leczenia były dobre; na 770 leczonych zmarło 53 to jest 6·8%. W agonii przywieziono kilku chorych.

Ambulatoryjnie leczą się przeważnie chorzy oczni lub chirurgiczni. Codzienie jest ich kilku lub nawet kilkunastu.

Od chorych w szpitalu leczonych lekarze szpitalni nie biorą żadnej zapłaty.

Pożywienie jest nie złe; mięso tylko bardzo nędznej jakości. Poleciłem, żeby jutro, jeżeli mięso nie będzie lepsze, nie przyjąć go, a natomiast zakupić u innego rzeźnika bez względu, ile to będzie kosztować. Koszt żywienia z powodu małej ilości chorych wynosił 50 gr. na dzień i chorego.

6. Koszt przeciętny leków na dzień i chorego w roku 1903 wynosił 7·6 h. Jest to wydatek bardzo umiarkowany.

Każda siostra, mająca poleconą sobie opiekę nad chorymi, ma też podręczną apteczkę, w której znajdują się leki mogące być potrzebnemi w każdej chwili.

Zapas opatrunków znajduje się w składzie; opatrunki otrzymywane są z „Tlenu“.

7. Narzędzia chirurgiczne są w porządku i w dostatecznej ilości; inwentarz narzędzi prowadzi sam dyrektor. Braki dopełniają się w miarę potrzeby.

Stół operacyjny jest odpowiedni i w dobrym stanie.

8. Urządzenie łazienek bardzo prymitywne, bo niema na nie osobnego pomieszczenia a mieszczą się w pralni. Dlatego też wydają się kąpiele przeważnie lecznicze, a bardzo rzadko dla czystości, tem więcej, że w obecnej porze posucha dotknęła wszystkie miasta podgórskie.

9. Nad utrzymaniem porządku domowego we dnie i w nocy czuwają Siostry Miłosierdzia.

W szpitalu żaden z lekarzy nie mieszka; obaj mieszkają w mieście w bardzo niewielkiem oddaleniu od szpitala. Dyrektor kwalifikuje do przyjęcia do szpitala i wydaje kartkę przyjęcia, którą chory odnosi do Siostry przełożonej.

Telefonu łączącego pomieszkanie Dyrektora ze szpitalem niema i sądzę, iż na razie niema potrzeby, bo Dyrektor mieszka bardzo blisko zakładu.

Do posług używają się przeważnie weneryczni, oczni i rekonwalescenci.

10. Dezynfektor systemu Rychnowskiego potrzebuje naprawy. Jest to właściwie dezynfektor miejski, który miasto pomieściło w szpitalu i pozwala nim posługiwać się.

Parę razy przysyłano rzeczy z miasta do dezynfekcyi, ale z powodu ubóstwa właścicieli ograniczono się na zwrocie paliwa i wynagrodzeniu posługacza zarządzającego dezynfekcyą.

11. Pokój dla składania ciał leży tuż obok miejsca ustępowego, co słusznie oburza mieszkańców; trupiarnię potrzeba będzie koniecznie wynieść ze szpitala na inne miejsce. W roku 1903 zmarło 53; w wielu wypadkach dokonano sekcyi naukowej.

12. Dyrektor przedewszystkiem uprasza o pomoc pieniężną w kwocie 3 tys. koron, bo liweranci chcą odmówić dalszej dostawy. Sam dyrektor od kilku miesięcy płacy nie otrzymuje.

Oświadczył on mnie także, że jeżeli otrzyma pozwolenie na przyszły rok nie rozpisywać licytacyi na wiktuały i jeżeli będzie mógł kupować wszystko z wolnej ręki, to koszt żywienia obniży bardzo znacznie.

13. Szpital ten wymaga natychmiastowej naprawy okien, drzwi i podłóg, przeniesienia wychodków, urządzenia należytej izolacyi dla zakaźnych, wyniesienia z budynku trupiarni, postawienia nowej szopy na słomę, węgiel i drzewo na różne graty i na pomieszczenie dezynfektora, urządzenia natryskowych kąpieli. W tym celu upraszam o polecenie p. budowniczemu Kamieniobrodzkiemu, aby obejrzał zakład, sprawdził wszystkie braki i ułożył projekt usunięcia ich z kosztorysem.

Proponuję:

1. Obecną trupiarnię obrócić na seperatkę dla zakaźnych mężczyzn. Na piętrze takaż sama seperatka będzie mieścić zakaźne kobiety.

2. Wychodki wynieść za ścianę budynku na miejsce oznaczone na rysunku punktami. Przybudówka mogłaby być drewniana. Kanał szpitalny przychodzi w tym miejscu.

3. Trupiarnię potrzeba będzie postawić na podwórzu; trzy ubikacye wystarczą na pomieszczenie sali sekcyjnej, pokoju na wystawę ciał i pokoju na dezynfektor.

4. Dawne miejsce na wychodki będzie można obrócić na urządzenie łazienek i natryskowych kąpieli.

Kołomyja. 1. Przewodniczącym Komitetu szpitalnego jest radca sądawy Wołoszyński. Członkami: Burmistrz miasta poseł Witosławski i Dyrektor szpitala Dr. Lewicki. Czwarty członek komitetu Dr. Rozner w dniu przyjazdu mego do Kołomyi umarł wskutek apopleksyi. Komitet w roku ubiegłym miał pięć posiedzeń, na których rozpatrywały się sprawy administracyjno-gospodarcze.

2. Wobec budowy nowego szpitala, do którego chorzy będą przeniesieni w jesieni, starego budynku opisywać nie będę.

Nowy budynek zbudowany systemem pawilonowym według wzoru budynku szpitalnego w Sokalu, składa się z dwóch pawilonów, połączonych z budynkiem administracyjnym za pomocą galeryj i każdy pawilon może pomieścić 50 chorych. Czoło szpitala obrócone na północ, tak że pawilony mają światło wschodnie, południowe i zachodnie.

Pawilon zakaźny stanął na zachodniej stronie placu i w 4 pokojach może pomieścić 8 chorych; na wschodniej zaś stronie staną szopy gospodarskie.

Na południowym krańcu 3 morgowego szpitalnego placu stanęła trupiarnia; jak ta ostatnia tak i cały plac jest oparkaniony. Budynek jest pod dachem ale bez wyprawy tak wewnętrznej jak i zewnętrznej. O ile mogłem ocenić, robota jest wykonaną bardzo dobrze.

Nie mogłem jednak zwiedzić wszystkich sal, bo korytarze są zawalone deskami i belkami. Jedną wadę zauważyłem: studnia jest zbyt oddalona od głównego budynku, bo w studni wykonanej bliżej wody było mało. Głębokość studni 16 m. Woda bardzo dobra.

3. W szpitalu jest dwóch lekarzy. Dyr. Dr. Zenobi Lewicki i sekundaryusz Dr. Stefan Łuniewski. Stosunek lekarzy wzajemny i do Sióstr zakonnych jest zupełnie prawidłowy. Obaj lekarze pracują jednocześnie przy chorych, oprócz tego szkundaryusz jako specyalista zajmuje się chorymi na oczy.

W szpitalu są 4 Siostry Miłosierdzia: przełożona, zajmująca się gospodarstwem i magazynami, 2 zakonnice przy chorych i jedna przy kuchni i pralni.

Posługa niższa składa się z 7 osób a mianowicie: 2 przy chorych, 2 stróżów (dzienny i nocny), 1 w kuchni i 2 w pralni.

Po przeniesieniu chorych do nowego budynku, potrzeba będzie zezwolić na przyjęcie jeszcze 1 Siostry i 3 osób służby niższej.

4. W dniu inspekcyi w szpitalu znalazłem 100 chorych. W roku przeszłym leczono 1356 w ciągu 29803 dni. Przeciętnie na 70 łóżkach leczono dziennie 81; było więc stałe przepełnienie, wskutek bardzo wielkiej ilości chorych syfilitycznych. Ilość ta jednak zmniejszyła się od roku, wskutek exponowania osobnych lekarzy do leczenia chorych syfilitycznych w pow. Kossowskim i Nadwórniańskim.

Do szpitala tego przeważnie są przyjmowani syfilitycy, chirurgiczni i oczni chorzy.

Przeciętny czas leczenia jest 21.9 dni.

Ze względu na wielką stosunkowo ilość osób dotkniętych kiłą czas leczenia nie jest zbyt wysoki, bo przeciętny czas leczenia biorących wcierania merkuryalne wynosi około 40 dni.

W dniu inspekcyi było w szpitalu: na 101 chorych 50 syfil, chirurg. 16, ocznych 11, wewnętrz. 10, zewn. 14.

Chorzy mężczyźni zajmują parter budynku szpitalnego, kobiety zaś piętro. Dla izolowania zakaźnych są dwie sale w pawilonie zbudowanym na podwórzu. W roku ubiegłym było tylko kilka przypadków dotkniętych durem brzusznym, ale zakażenia w samym szpitalu innych chorych nie było. Przyjęto też do szpitala kilku obłąkanych, ale na bardzo krótki czas, bo szpital nie posiada odpowiedniego pomieszczenia, ani posługi umiejącej się obchodzić z podobnymi chorymi.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie w godzinach przepisanych instrukcyą i dwurazowo dziennie. Jak powiedziałem wyżej, chorzy oczni są pielęgnowani przez sekundaryusza, który jest rutynowanym okulistą.

W r. 1904 dokonano chirurgicznych operacyj 235, w tej liczbie laparatomij 2, herniotomij 3, struma 2, extirpatio uteri 1, amputacyj 15, resectio 3. ocznych operacyj katarakty 15, większych operacyj ocznych 13.

W dzienniku lekarskim znajduje się treściwe opisanie chorób, zwłaszcza chirurgicznych oprócz statystycznych wykazów żadnych sprawozdań lekarze dla braku czasu nie opracowują.

Wyniki leczenia są bardzo dobre. Na 1356 chorych bowiem w roku 1903 umarło tylko 50, tj. 3.6%, dodać jeszcze należy, że w agonii przywieziono do szpitala 3

Ambulatoryum prowadzą obaj lekarze, oczne zaś należy wyłącznie do Dra Łuniewskiego.

Od chorych w szpitalu lekarze żadnego honoraryum nie pobierają.

Pożywienie chorych według odezwy Dyrektora i samych chorych jest dobre i smacznie przyrządzone. Koszt dzienny żywienia wynosi 38 gr. Bielizny szpital posiada mało.

6. Z powodu zmowy aptekarzy i bardzo małego opustu procentów (3%) zaprowadził Dyrektor wielkie oszczędności w ordynowaniu, tak że leki i sanitarne potrzeby kosztują tu przeciętnie około 10 gr. na dzień i chorego. Opatrunki sprowadzane są z fabryki „Tlen".

Jak oddział chorych mężczyzn, tak i oddział chorych kobiet posiadają swoje apteczki domowe, zawierające leki, które mogą być potrzebne każdej chwili. Apteczki te są pod kluczem oddziałowych Sióstr Miłosierdzia.

Opatrunki są sprowadzane wprost z fabryki, a nie przez aptekarza. Zapasy ich nie wielkie przechowują się w kancelaryi lekarskiej.

7. Narzędzia chirurgiczne co do ilości są wystarczające, dobrze i czysto utrzymane. Inwentarz prowadzi sam Dyrektor. Braki dopełniają się w miarę potrzeby przez zakupno nowych narzędzi.

Stół operacyjny starej konstrukcyi, ale jeszcze dobry do użycia. W nowym budynku potrzeba będzie sporządzić inny do operacyj aseptycznych.

8. Łazienki bardzo prymitywnie urządzone, znajdują się na dole budynku głównego, obok sali chorych; wanien jest 3.

Przy takiem pomieszczeniu ilość kąpieli musi być ograniczoną do minimum i tylko tyle, ile wymaga samo leczenie.

9. Porządek domowy utrzymują Siostry Miłosierdzia i dwaj stróże dzienny i nocny.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu bardzo oddalonym od środka miasta. Chorych przyjmuje prymaryusz w czasie wizyty porannej w szpitalu, później zaś w domu, gdzie wydaje kartkę przyjęcia; w razach zaś nagłych przełożona Sióstr Miłosierdzia posyła do Dyrektora posłańca, aby przybył do szpitala.

Telefonu szpital nie posiada. Potrzeba będzie zaprowadzić to udogodnienie w nowym budynku, który będzie jeszcze więcej oddalony od środka miasta.

Do posług w szpitalu są używani syfilityczni i rekonwalescenci.

10. Dezynfektora własnego szpital nie posiada, w razie zaś potrzeby pożycza z magistratu. Nie ma też przyrządu do formalinowej dezynfekcyi sal.

11. Urządzenie domu przedpogrzebowego bardzo skromne. Tu się odbywają tylko obdukcye sądowe.

12. Dyrektor szpitala prosił, aby przy zatwierdzaniu budżetu na r. 1905 uwzględniono potrzeby zakładu, (który z 70 łóżek awansuje na 100,) pod względem większej ilości bielizny, sprzętów, a także zwiększenia służby niższej i Sióstr zakonnych; wreszcie żeby uwzględniono nieprzewidziane wydatki, jakie czekają szpital z powodu przeniesienia chorych do nowego budynku.

13. Gospodarstwo domowe przedstawia się tak:

	Dochód	Wydatki	
1. Ogród	160 K 48 h.	114 K 98 h.	
2. Konie	636 „ 70 „	577 „ 35 „	
3. Krowa	466 „ 52 „	178 „ 88 „	
4. Trzoda	412 „ 48 „	362 „ 92 „	(3 sztuki)
5. Drób	94 „ 99 „	38 „ — „	
	1772 K 37 h.	1272 K 23 h.	
	1272 „ 23 „		
	500 K 14 h.		

Od samopłacących otrzymano w r. 1903 — 2599 K.

Zaległość z d. 31. grudnia 1903 wynosiła 17.612 K 69 h.
Na to uiszczono za IV. kwartał 1903 10.420 „ — „
Pozostało 7.192 K 69 h.

Z tej pozostałości zalega:

1.	W Wydziale krajowym . .	1144.16 K
2.	W kasie chorych w Kołomyi .	598.32 „
3.	W kasie „Wyłom i Zgoda“ .	180.12 „
4.	Od służbodawców w Star. Kołomyi	731.96 „
5.	„ „ „ Pieczeniżynie	270.16 „
6.	„ „ „ Kosowie .	240.52 „
7.	„ „ w innych powiatach	520.13 „
		3685.42 K

W toku dochodzenia o przynależności i o wyroki sądowe . . . . . 3507.27 K

7192.69 K

Na Radzie d. 23. marca 1904 przyjęto do wiadomości.

Krosno. 1. Przewodniczącym jest Dr. Jan Jugendfein, adwokat krajowy. Członkami: burmistrz p. Czajkowski, marszałek powiatu p. Gorayski i Dyrektor szpitala Dr. Teodor Walsleben. Posiedzenia komitetu odbywają się bardzo rzadko, cały więc ciężar zarządu i odpowiedzialność musiał wziąć na siebie Dyrektor, chociaż przy takim stanie rzeczy można nieraz wpaść w kolizyę z instrukcyą.

2. Budynek szpitalny jest nowy, a przybyłem po dokonaniu rocznej konserwacyi, znalazłem więc czystość i porządek wzorowy. Ogród szpitalny został upiększony ślicznym pomnikiem poświęconym przez wdowę pamięci zmarłego ś. p. Kaczkowskiego byłego Dyrektora szpitali. Naprawiono kilka pieców kaflowych, ale jeszcze zostało kilka do naprawy, bo budżet w tej pozycyi pomimo wszelkiej oszczędności został przekroczony z powodu lakierowania podłóg.

Woda jest dobra do picia i prania, ale jak wszędzie jest jej bardzo mało tak, że potrzeba bardzo się oszczędzać.

Miejsce, obrane na szpital jest suche i zdrowe, a w sąsiedztwie jego nie ma żadnych nieczystych potoków lub bagien. W samym budynku jednak, nie mającym piwnic, zimową porą w części północno-zachodniej pokazuje się wilgoć.

3. W szpitalu jest jeden tylko lekarz Dr. Teodor Walsleben, Dyrektor szpitala. Wydział krajowy przeznaczył 250 zł. na opłacenie pomocy lekarskiej, ale za tę kwotę nie można było znaleść ani jednego ochotnika na pomocnika. Jest to rzecz bardzo uciążliwa dla Dyrektora, bo nie może wydalać się z miasta, a w razie choroby szpital zostanie bez pomocy lekarskiej. Stosunek Dyrektora do Sióstr zakonnych jest bardzo dobry i prawidłowy.

Sióstr zakonnych jest 5. Przełożona — zajmuje się gospodarstwem, rachunkami i ogólnym kierunkiem, druga siostra prowadzi kancelaryę, trzecia i czwarta są na oddziałach chorych męskim i kobiecym, piąta w kancelaryi.

Męskiej posługi niższej jest dwóch: Dozorca, który utrzymuje porządek w domu, przynosi z miasta listy, pali w piecu i dezynfekcyonuje rzeczy chorych. Portyer jest zarazem pomocnym w sali operacyjnej i pobiera 12 zł. miesięcznie.

Żeńskiej posługi są trzy konwerski: w kuchni, pralni i przy chorych. Jest to doskonałe urządzenie, bo można zawsze liczyć na sumienne i gorliwe spełnienie wszystkich obowiązków na nich włożonych.

4. Chorych w dniu wizytacyi znalazłem 36, w roku ubiegłym leczono 642 chorych na 35 łóżkach w ciągu 13.873 dni leczenia. Na dzień jeden przypadało po 38 chorych w przecięciu na 35 etatowych łóżkach. Ilość chorych do-

chodziła nieraz do 50, chorzy bowiem garną się do szpitala, którego dyrektor zasłynął w całej okolicy jako lekarz mający szczęśliwą rękę w leczeniu tak chorób wewnętrznych jak i w operowaniu.

Według przestrzeni sześciennej powietrza szpital może pomieścić 35 łóżek; w dniach przepełnienia chorzy nadliczbowi mieszczą się na siennikach położonych na ziemi. Szpital ten w bardzo krótkim czasie potrzeba będzie powiększyć przez nadbudowanie piętra.

Choroby leczone w szpitalu przeważnie należą do działu chirurgicznego; jest także wiele chorych na oczy, a najmniej syfilitycznych. Przeciętny pobyt chorych wynosi 21·6 dni. Nie znalazłem ani jednego chorego, któryby oczekiwał operacyi, lub któryby nie kwalifikował się do szpitalnego leczenia i był przetrzymywany bez potrzeby.

Jedno skrzydło szpitala zajmują kobiety chore, a drugie — mężczyźni; rozmieszczeniu według rodzaju chorób przeszkadza prawie nieustanne przepełnienie. Chorzy zakaźni są dobrze oddzieleni od innych chorych; zakażenia wewnątrz budynku szpitalnego jeszcze nigdy nie było; w 1903 na tyfus leczono 9. Chorych obłąkanych szpital nie przyjmuje.

5. Wizyty lekarskie odbywają się bardzo regularnie i sumiennie nie tylko dwa razy dziennie, ale tyle razy, ile potrzeba wskazuje.

W roku ubiegłym dokonano większych i mniejszych operacyj 453; sam też dyrektor zakłada i odmienia opatrunki chirurgiczne. Samych laparatomij w 1903 roku było 11.

W dzienniku lekarskim znajdują się treściwe historye chorób; na prace naukowe czasu nie ma.

Wyniki leczenia są dobre: na 642 leczonych umarło 34 to jest 5·2%; do szpitala kilkakrotnie przywożono chorych już w stanie agonii.

Ambulatoryjnie są leczeni przeważnie chorzy na oczy i ci co wyszli jako rekonwalescenci ze szpitala, ale potrzebują jeszcze zmiany opatrunków.

Od chorych leczonych w szpitalu nie pobiera się żadnego honoraryum; chorzy leczeni ambulatoryjnie za opatrunki składają na ręce przełożonej po 30 ct. do puszki; pieniędzy tych używa się na kupno opatrunków.

Pożywienie chorych jest dobre; wiktuały należytej dobroci, chorzy pytani w salach oświadczyli, że z wiktu są zupełnie zadowoleni. Ale jak lekarz tak i przełożona oświadczyli mi, że chorzy na śniadanie proszą o mleko zamiast kaszy, której lud tu nie lubi.

6. Przeciętny koszt na leki i opatrunki wynosi do 10 gr. Opatrunków dostarcza fabryka „Tlen".

Każda siostra oddziałowa pielęgnująca chorych ma pod swoim kluczem leki potrzebne w każdej chwili.

Opatrunki w pakach przechowują się na strychu.

7. Narzędzia chirurgiczne są doskonałe; największa część ich sprowadzona z Francyi od znakomitego Collin'a. Inwentarz prowadzi dyrektor; narzędzia są utrzymane we wzorowej czystości.

Z potrzebnych instrumentów nie ma przyrządu Paquilin'a.

Stół operacyjny jest zupełnie odpowiedni. Oświetlenie pola operacyjnego dwoma oknami jest bardzo niekorzystne dla operującego.

8. Łazienki są dobrze urządzone, tylko rury wodociągowe psują się często. Urządzał je p. Rychlewski.

Każdy wchodzący otrzymuje kąpiel czystości, jeżeli stan fizyczny nie sprzeciwia się temu. Jako środka leczniczego kąpieli używa się tyle razy, ile jest to wskazanem. W ostatnim czasie ilość kąpieli ograniczono ze względu na brak wody w studni szpitalnej i w okolicy.

Porządku domowego we dnie i w nocy dopatrują siostry zakonne.

W szpitalu lekarz nie mieszka; kwalifikuje do przyjęcia zawsze dyrektor.

Telefonu w szpitalu nie ma, bo i miasto przyrządu tego nie posiada.

Do robót są używani przeważnie rekonwalescenci i oczni.

10. Dezynfektor sprowadzono z Dortmundu, dezynfekcyą zajmuje się jeden z posługaczy, pod dozorem zakonnicy.

Z miasta nie przywożą do dezynfekcyi żadnych rzeczy po zakaźnych.

11. Dom przedpogrzebowy jest bardzo dobrzeurządzony. W razie potrzeby Dyrektor wykonuje sekcye naukowe.

12. Dyrektor bardzo uprasza o udzielenie mu sekundaryusza, bo często jest w wielkim kłopocie w czasie operacyj, gdyż musi zadawalniać się pomocą sióstr zakonnych i posługacza.

13. Upraszam także o mianowanie stałego lekarza pomocniczego, gdyż brak jego może sprowadzić wielkie nieszczęście.

Na Radzie 28. czerwca przyjęto do wiadomości.

Lubaczów. 1. Przewodniczącym komitetu jest emer. kapitan Wład. Stanicz; członkami: Marszałek powiatu Jan Gnoiński, adwokat Kapko i Dyr. szpitala dr. Konera. Posiedzenia komitetu odbywają się regularnie co miesiąc, a były poruszane przeważnie sprawy administracyjno-gospodarcze.

2. Stan budynków szpitalnych znany jest Wys. Wydziałowi krajowemu z poprzednich moich doniesień. Zepsuty dach na głównym budynku będzie na wiosnę odnowiony a dwa wagony b. dobrej dachówki z Płaszowa, już są sprowadzone. Na wiosnę też zacznie się budowa pralni i szuszni, na co Komitet już otrzymał pozwolenie. Z powodu zepsucia się dachu w niektórych miejscach są zawilgocone ściany ale wszystko to zniknie po naprawieniu dachu. Czystość i porządek w budynku i w podwórzach wzorowe, lasek otaczający zakład ze wszystkich stron jest także bardzo czysto utrzymany. Stajnia i chlewy znajdują się w takiem oddaleniu od głównego budynku, że wyziewy, które się tam wywiązują, nie psują powietrza.

Woda ze studni zakładowej dobra i smaczna, a w okolicy bliższej nie ma żadnych bagien lub nieczystych potoków, po wybudowaniu zaś kanałów wszystkie nieczystości i wody gospodarskie spływają daleko poza zakład do zakrytych zbiorników. Lodownia już została napełniona lodem (24 koron); lód jednak nie trzyma do końca lata.

3. W szpitalu jest dwóch lekarzy: Dyrektor szpitala dr. Stan. Konera, sekundaryusz, dr. Jan Połochajło; stosunek ich wzajemny i do Sióstr zakonnych jest bardzo dobry. Podziału pracy niema, bo jednocześnie obaj odbywają lekarską wizytę i robią opatrunki.

Sióstr zakonnych (Józefitki) jest pięć. Przełożona oprócz ogólnego kierunku i dozoru nad wszystkiem zajmuje się kancelaryą. Dwie Siostry są przy oddziałach chorych mężczyzn i kobiet; jedna w kuchni a jedna w pralni i magazynie. Posługi jest 7: 1. stróż, a zarazem dla utrzymania porządku około domu i jako portyer. 2. Dwoje przy chorych. 3. Jedna dozorczyni przy oddziale zakaźnych. 4. Jedna w kuchni i 5. Jedna w pralni. 6. Chłopak do koni i do gospodarstwa.

Posługa ta często się zmienia, trudno bowiem znaleść dobrą, a do tego młodzi muszą odsługiwać wojsko.

4. Chorych w dniu inspekcyi znalazłem 82. W ubiegłym roku na 50 etatowych łóżkach leczono 1000 chorych w ciągu 19.120 dni. Przeciętnie leczono dziennie 52; jest więc stałe przepełnienie przeważnie z chorobami ocznemi i chirurgicznemi. Czasami chorych bywało zwyż sto; w razie przepełnienia chorzy mieszczą się na siennikach położonych na ziemi lub po dwóch na jednym łóżku; najczęściej to ostatnie dzieje się z dziećmi.

Szpital ten zbudowany jest na 40 łóżek, miał pierwotnie 8 m. na łóżko i 30 m kub. powietrza na chorego, było bowiem 326 m^2 podłogi w 14 salach przeznaczonych dla chorych i 1277 metrów sześciennych powietrza; ponieważ przeciętna ilość chorych leczonych w tym szpitalu w ciągu 1903 roku była 52, więc na jednego chorego przypadało 6·4 powierzchni podłogi i 25·5 m^3 powietrza.

Najwięcej przyjmują się chorzy chirurgiczni i oczni, w ostatnim czasie fizyk powiatowy przysłał bardzo wiele chorych na świerzb.

Przeciętny czas leczenia 19·1. Z tego można zrobić wniosek, że tu nie przetrzymują się chorzy bez potrzeby.

Chorzy są podzieleni według płci: jedną stronę budynku zajmują chorzy mężczyźni, drugą chore kobiety; syfilityczni leczą się w osobnych salach; reszta jak możność pozwala. Izolacya zakaźnych należyta, jest osobna dozorczyni, ale niema osobnej siostry zakonnej.

W ubiegłym roku na oddziale izolacyjnym zakaziła się tyfusem plamistym Siostra zakonna i chłopak używany do obsługi, oboje wyzdrowieli. Obłąkanych szpital ten nie przyjmuje, nie ma bowiem do tego odpowiedniego pomieszczenia.

W dniu inspekcyi w szpitalu zastałem 26 chorych chirurgicznych, 31 dotkniętych chorobami wewnętrzemi, 2 chorych na syfilis, 10 na oczy, a 8 na choroby skórne, 9 zaś było chorych na uszy, na nerwy i na choroby kobiece.

5. Wizyty lekarskie codziennie odbywają się regularnie z rana o godz. 8 i po południu o 5. Po południu robi wizytę sekundaryusz a jeżeli jest ciężko chory, to i przymarynsz.

Operacyi w ostatnim roku dokonano 110. Z ważniejszych były przepukliny uwięgnięte, trepanacye i amputacye.

W dzienniku lekarskim są obszerne dyagnozy chorób. jakie przebyli chorzy, a w chorobach chirurgicznych opisany cały przebieg leczenia. Sprawozdań lekarze nie piszą, ale obaj należą do sekcyi naukowej Jarosławskiej i przyjmują udział w jej pracach.

Leczono w roku 1903 1000 chorych, zmarło 40 t. j. 4%. Wynik więc leczniczy bardzo dobry. W stanie agonii do szpitala w ubiegłym roku przywieziono 3.

Do ambulatoryjnego leczenia przychodzą miejscowi przeważnie z chorobami oczu, uszu lub zębów.

Od chorych leczonych w szpitalu żadnego wynagrodzenia lekarze nie pobierają.

Pożywienie chorych dobrze przyrządzone a ilość dostateczna. Chorzy pytani w różnych salach oświadczyli iż z wiktu są zadowoleni. Wiktuały należytej jakości. Wikt kosztuje 39 h. dziennie.

6. Przeciętny koszt leków na dzień i chorego wynosi 8 hal. a lekarze trzymają się normy ustanowionej do leczenia na fundusz krajowy.

Jak we wszystkich innych szpitalach, jest i tu apteka domowa, od której klucz ma zakonnica pomagająca lekarzowi w sali operacyjnej. Oprócz tej apteki na oddziale męskim i kobiecym są apteki podręczne pod kluczem Sióstr oddziałowych.

Opatrunki pochodzą z fabryki „Tlen", szpital nie trzyma zapasów, bo miejsca nie ma na to, a bierze według potrzeby z miejscowej apteki.

7. Ilość narzędzi chirurgicznych jest dostateczna i są one utrzymane w należytej czystości; braki zaś dopełniają się w miarę potrzeby.

Stołu operacyjnego dotychczas niema. Wydział powiatowy corocznie przyrzeka kupić ten tak ważny przyrząd dla szpitala, ale dotychczas nie spełnił obietnicy.

8. Łazienki po wybudowaniu kanału odprowadzającego wodę są zupełnie odpowiednie przeznaczeniu swemu.

Każdy chory, wstępując do szpitala, otrzymuje kąpiel ma się rozumieć z wyjątkiem tych, którym to może szkodzić. Syfilityczni oprócz tego otrzymują kąpiel po każdych 5 wcieraniach, a świerzbowaci po trzech.

9. Nad porządkiem domowym czuwają Siostry zakonne we dnie i w nocy. W nocy są dyżury zakonnic, jeżeli jest potrzeba.

W szpitalu żaden lekarz nie mieszka; przyjmowanie chorych odbywa się tak, jak podałem wyżej.

Telefonu szpitał nie posiada, tak jak i całe miasteczko. W razie nagłej potrzeby zarząd posyła po lekarza wózek i konia, które szpital ten, oddalony prawie o 2 kilometry od miasta, utrzymuje.

Do usług w szpitalu używają się syfilityczni i rekonwalenscenci.

10. Dezynfektora szpital nie posiada. Obowiązek sprawienia tego tak potrzebnego prządu leży także na Wydziale powiatowym, który obiecał wszystko, co jeszcze brakowało, dopełnić zaraz po przyjęciu szpitalu w zarząd Wydziału krajowego i dotychczas tego nie spełnił.

Dezynfekcya rzeczy chorych odbywa się zapomocą rozpylacza kwasu karbolowego ale sposób ten jest niedostateczny.

11. Katafalk jest urządzony należycie, ale stołu do sekcyi dotychczas Wydział powiatowy nie sprawił. Sekcye odbywają się tylko na żądanie sądu i w razach potrzeby sprawdzenia niepewnej dyagnozy.

12. Prosiłem Dyrektora, aby jaknajprędzej przysłał zamknięcia rachunkowe za rok 1903 dla przekonania się, czy nie potrzeba będzie udzielić szpitalowi zaliczki na budowę pralni i suszni.

Upraszam o zażądanie od Wydziału powiatowego sprawienia dla szpitala 1. stołu operacyjnego. 2. dezynfektora i 3. stołu sekcyjnego do domu przedpogrzebowego a także 4. krzesła do badania kobiet, wszystko to bowiem stanowi integralną część wewnętrznego urządzenia szpitala, do którego powiat się zobowiązał.

Na Radzie dnia 4. marca 1904 przyjęto do wiadomości; Rozpatrzyć akt fundacyjny i zobowiązania powiatu.

Nowy Sącz. 1. Przewodniczący komitetu jest ksiądz Infułat Doktor Aloizy Góralik; członkami: Burmistrz miasta, p. Bronisław Barbacki, radny miasta, p. Nalepa i Dyrektor szpitala, Dr. Jan Siedlecki. Posiedzenia komitetu odbywają się w miarę potrzeby. W bieżącym roku nie było żadnego.

2. Budynek ten stary, zrujnowany i pod wszelkimi względami nieodpowiedni na szpital postanowiono sprzedać gminie, a wybudować nowy. Muszę jednak zaznaczyć, że nawet w tym budynku zachowana jest wielka czystość i porządek. Do wszystkich wad szpitala tego w tym roku przyłączył się brak zupełny wody, studnia bowiem szpitalna wskutek bardzo małych opadów w ciągu zimy i wiosny wyschła zupełnie, tak że szpital musi wodę kupować z miasta, płacąc po 1 kor. 40 gr. za beczkę. Można więc wyobrazić sobie, jaki to ambaras i jaki koszt spadł na szpital, zwłaszcza, że sama kuchnia potrzebuje dwie takie beczki wody dziennie.

3. Dyrektorem szpitala jest Dr. Jan Siedlecki, sekundaryuszem Dr. Zieliński Edward. Stosunek ich wzajemny i względem Sióstr zakonnych jest prawidłowy i przyjaźny.

Podziału pracy niema, obaj bowiem pracują w szpitalu razem i załatwiają te czynności, które są do spełnienia.

W szpitalu są cztery Siostry Miłosierdzia: Przełożona prowadzi zarząd gospodarczy i rachunki, druga jest przy kuchni, trzecia i czwarta są przy chorych męzczyznach i kobietach.

Służby niższej jest 7, a mianowicie 3 męzczyzn i 4 kobiet. Jeden jest stróżem, chodzi do apteki i na pocztę, a zarazem dozoruje sali wenerycznych, drugi jest przy kancelaryi szpitalnej i w sali operacyjnej, trzeci jest dozorcą w salach chorych męzczyzn. Dwie dziewcząt są przy chorych, jedna przy kuchni i jedna w pralni.

4. W dniu wizytacyi było 57 chorych na 60 etatowych łóżkach. Stałego przepełnienia niema, ale bywa czasami do 80 chorych.

W czasie przepełnienia przypadło na chorego 6 m^2 powierzchni sal i po 20 m^3 powietrza. Nadliczbowi są pomieszczani na siennikach położonych na ziemi.

Najwięcej w tym szpitalu bywa wenerycznych, potem ocznych i położnic, potrzebujących lekarskiej pomocy. Przeciętny czas leczenia wynosił 23·2 dni. Pomiędzy chorymi nie znalazłem ani jednego, któryby nie kwalifikował się do szpitalnego leczenia.

Chorzy są rozmieszczeni według płci i w miarę możności według rodzaju chorób. Zakaźni nie są oddzieleni od innych chorych i wśród nich leżą, pomimo to zakażeń w ogóle w ciągu długich lat nie było. W przeszłym roku jedna operowana chora dostała róży od innej chorej znajdującej się w tejże sali i wskutek tego zginęła. Chorych obłąkanych nie przyjmowano.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie dwa razy dziennie w godzinach oznaczonych instrukcyą. Oddział weneryczny jest oddany pod szczególną opiekę sekundaryusza.

W roku ubiegłym dokonano 134 większych i mniejszych operacyj; w roku bieżącym 87.

W roku ubiegłym sekundaryusz, Dr. Zieliński napisał kilka prac naukowych i pomieścił je w „Przeglądzie lekarskim".

W dzienniku lekarskim są treściwe historye choroby; w wypadkach chirurgicznych opisy są więcej szczegółowe.

Wyniki leczenia są dobre; zmarłych w roku ubiegłym było 72 czyli 7·6%; chorych przywiezionych w stanie agoni było bardzo wiele.

Ambulatoryjnie leczą się przedewszystkiem wypadki oczne i drobne chirurgiczne.

Od chorych lekarze żadnego honoraryum w szpitalu nie pobierają.

Pożywienie bardzo dobre. Wiktuały dobroci należytej. Chorzy pytani w różnych salach chwalili wikt szpitalny.

6. Leki i opatrunki w tym szpitalu kosztują bardzo mało. W roku ubiegłym koszt ten wynosił zaledwie 8 hal. na chorego i dzień leczenia. Jest to najtańsza ordynacya wśród wszystkich szpitali prowincyonalnych.

Apteczka podręczna, zawierająca najwięcej potrzebne leki, znajduje się pod kluczem Siostry Miłosierdzia.

Opatrunki wszystkie pobierają się z apteki w miarę potrzeby; zapasów niema z powodu braku miejsca do przechowywania.

7. Narzędzi chirurgicznych jest dosyć; inwentarz jest prowadzony przez samego Dyrektora szpitala. Brakujące narzędzia dopełniają się w miarę potrzeby.

Stół operacyjny jest bardzo dobry.

8. Z powodu braku wody użycie łazienek jest ograniczone. Kąpiele ordynują się tylko wyjątkowo i to przeważnie w celach leczniczych.

9. Porządek domowy we dnie i w nocy utrzymują Siostry zakonne, które w razie potrzeby urządzają nocne dyżury.

Obaj lekarze bardzo blisko mieszkają od szpitala i obaj kwalifikują chorych do przyjęcia. Jeżeli lekarzy niema, to przyjmuje przełożona i w razach ważniejszych posyła uwiadomienie do jednego z nich, jakie są powody, dla których chorego przyjęła.

Telefonu szpital nie posiada.

Do posług w szpitalu używają się przeważnie rekonwalescenci, a niekiedy weneryczni.

10. Dezynfektor systemu Rychnowskiego jest w szpitalu, ale zepsuty i potrzebuje bardzo znacznej naprawy. Z braku dobrego pomieszczenia użycie jego jest bardzo ograniczone.

11. Dom przedpogrzebowy bardzo skromny. Zmarłych w 1903 r. było 72; obdukcye odbywają się tylko w ważniejszych wypadkach.

12. Dyrektora szpitala nie było w dniu inspekcyi; nie wrócił jeszcze z urlopu; zastępował zaś go sekundaryusz.

13. Wspólnie z lustratorem administracyjnym i delegacyą miejską oglądnęliśmy wszystkie place, na których możnaby postawić nowy szpital i zna-

leźliśmy, że plac przy ulicy Młyńskiej, mający zwyż 2 morgów i 1.300 sążni, najlepiej odpowiada wszystkim warunkom miejsca, przeznaczonego na budowę szpitala, jest bowiem wzniesiony, w zdrowem położeniu, ma podglebie przypuszczalne, dobrą wodę do picia i prania i łatwą kanalizacyę. Komisya rządowa także uznała plac ten za najodpowiedniejszy.

Wskutek tego wspólnie z delegacyą miejską omówiliśmy i spisaliśmy punkta przedugodowe, sprzedaży i kupna jak tego placu, tak też i placu, na którym stoi stary szpital, a zarówno o udziale w wydatkach kraju i miasta Nowego Sącza na przyszłą budowę, pod zastrzeżeniem zatwierdzenia tej umowy z jednej strony przez Radę miejską, z drugiej przez Wydział krajowy.

Jednocześnie została zaintabulowana suma 69 tys. koron, przeznaczona z ostatniej pożyczki miasta na rzecz budowy przyszłego szpitala.

Przy tej okoliczności dowiedzieliśmy się, że powiat nowosądecki oświadczył się z gotowością przyjścia, w sprawie budowy, miastu z pomocą w kwocie 20 tysięcy koron.

Projekt umowy z miastem przedstawia się osobno; oświadczenie władz rządowych co do wybranego placu wkrótce przedstawiony będzie przez p. Burmistrza.

Podhajce. — Przewodniczącym komitetu jest ksiądz kanonik Nowosad, członkami p. Edmund Lityński, marszałek powiatu i p. Stobiecki Franciszek, burmistrz miasta, wreszcie Dyrektor szpitala Dr. Stan. Choróbski.

Posiedzenia odbywają się regularnie co miesiąc i częściej, według potrzeby; ks. kan. Nowosad bardzo szczerze i serdecznie zajmuje się szpitalem, a że jest znawcą miejscowych stosunków i znakomitym gospodarzem, szpital na tem wychodzi bardzo dobrze.

2. W roku ubiegłym naprawiono dach nad pralnią i zrobiono nowy sufit, który polakierowano, aby wilgoć nie miała dostępu do desek. Wys. Wydział krajowy zezwolił na oparkanienie zakładu, naprawę kanału i studni za kwotę 3.686 K. Do robót przystąpi się z ranną wiosną. Szpital podhajecki jest już starym budynkiem przed trzydziestu kilku laty zbudowanym, kiedy nie wiele zwracano uwagę na wymogi hygieniczne, a zresztą nie wiele zważano też na trwałość, bo z jednej strony, przylegającej do wzgórza nie ułożono nawet zwykłych fundamentów. Pomimo to oba budynki, stary i nowy nie są wilgotne.

Woda w studni szpitalnej jeszcze nie naprawionej jest dobrą do picia i do prania. Budynki gospodarskie są dostatecznie oddalone od szpitala, a plac przed zakładem, gdzie założono ogród warzywny, dawniej ciągle zalewany wodą z sąsiedniego potoka, teraz wysychać, zaczął bo brzegi rzeki są uregulowane i podniesione nieco. Bagien w okolicy niema, więc i wpływom malarycznym szpital nie podpada.

W szpitalu, prócz Dyrektora Dra Choróbskiego jest jeszcze dwóch lekarzy sekundaryuszów: Dr. Landau i Dr. Salpeter; stosunek ich wzajemny i do Sióstr zakonnych jest zupełnie prawidłowy i nie pozostawia nic do życzenia.

Pracą lekarze podzielili się w ten sposób, że jeden z nich jest na oddziale męskim, drugi na oddziale żeńskim, a trzeci na oddziale zakaźnych. Co tydzień następuje zmiana tak, że każdy lekarz zna wszystkich chorych, znajdujących się w szpitalu.

Dyrektor zwykle operuje przy pomocy sekundaryuszów i Siostry oddziałowej.

Zakonnic jest 5: jedna na oddziale chorych męskich, druga na oddziale żeńskim, trzecia na zakaźnym, czwarta w kuchni, przełożona zaś prowadzi gospodarstwo, rachunki i dozoruje prania. Siostry w swobodnych chwilach same krają i szyją bieliznę dla chorych.

Posługi jest 9 osób: 2 przy chorych mężczyznach, 2 przy chorych kobietach, jedna przy zakaźnych, 1 w pralni, 2 w kuchni i 1 stróż. Ani Sióstr ani służby nie jest za wiele. Jakość jednak służby wiele pozostawia do życzenia, tak samo, jak prawie we wszystkich szpitalach.

4. Chorych w dniu inspekcyi znalazłem 126. W roku zaś ubiegłym leczono 2.251 w ciągu dni 44.628, to jest po 122 przeciętnie dziennie na 85 łóżkach. Jest więc stałe przepełnienie, nie przemijające. Dnia 9. marca było chorych na oddziale wewnętrznym 63, na chirurgicznym 30, na wenerycznym 7 i na ocznym 14. Wobec mnie, w dniu inspekcyi, Dyrektor dokonał 3 operacye z wielką precyzyą, zręcznością i spokojem.

Kwadratowa przestrzeń wszystkich sal, zajętych przez chorych wynosi 417.31, a pojemność 1450.50 m^3. Na jedno więc etatowe łóżko (85), przypada przestrzeni kwadratowej 4.91, a według liczby przeciętnie leczonych w ciągu roku (122) 3.42 m^2; powietrza przypada na jedno łożko etatowe 17.07, a wedle przeciętnie leczonych 11.9 m^3 powietrza, tj. ledwie $^1/_3$ tego co wymaga hygiena.

Największy kontyngens dostarczają szpitalowi chorzy chirurgiczni, oczni i z cierpieniami organów oddechowych, najmniej zaś syfilityczni i skórni; najwięcej syfilitycznych przybywa z Buczacza i Monasterzysk, tj. z okolic, zajętych przez wojsko. Przeciętny czas leczenia 19.8 dni, świadczy to, że tu chorych nie przytrzymuje się bez potrzeby.

Chorzy są rozmieszczeni według płci i o ile daje się według rodzaju choroby, osobno chirurgiczni, osobno weneryczni i osobno z chorobami wewnętrznymi. Izolacya zakaźnych od innych chorych jest zupełnie dokładna. W roku ubiegłym nie było ani jednego wypadku zarażenia się w samym szpitalu, pomimo niemałej ilości chorych leczonych na tyfus wysypkowy i brzuszny. Obłąkanych przyjęto do szpitala dwóch do chwili napisania historyi choroby i otrzymania odpowiedzi z Kulparkowa, że chorych można przysłać do zakładu umysłowo chorych. Jednego obłąkanego z Buczacza nie przyjęto, przysłano go bowiem jako chorego na astmę bez żadnych świadectw lekarskich i dokumentów co do pochodzenia.

5. Czynności lekarskie odbywają się zupełnie prawidłowo, w godzinach przepisanych instrukcyą i dwurazowo dziennie. Lekarze pomocniczy po południu obchodzą wszystkich chorych, badają stan ich, aby zdać o tem relacyę Dyrektorowi na drugi dzień; w razie potrzeby posyłają po Dyrektora.

W roku ubiegłym dokonano większych operacyj zwyż 240. Ważniejsze były: herniotomij 5, laporatomij 2, nekrotomij 11, amputacyj 11, wydobywania nowotworów 21, resectio intestinor. 1, resectio costae 5, trepanacyi 3, trachotomij 1.

W dzienniku lekarskim zaznacza się treściwa dyagnoza chorób, zwłaszcza chirurgicznych, ale oprócz statystycznych wykazów, lekarze żadnych sprawozdań rocznych nie robią, nie było też prac naukowych, bo ciężkie warunki życiowe na prowincyi, zwłaszcza w okolicach dotkniętych klęską gradową w przeszłym roku, nie pozwalają się oddać pracy naukowej. Lekarze zaledwie mogą przeczytać pisma lekarskie, aby być na wysokości nauki.

Wyniki leczenia w tym szpitalu są bardzo dobre, na 2251 leczonych bowiem zmarło w roku 1903 — 100, to jest 4.4%.

W agonii przyjęto do szpitala 3.

Ambulatorynm przeważnie stanowią wypadki oczne i chirurgiczne; codziennie bywa po kilkanaście chorych; badają i przepisują lekarstwo ubogim chorym wszyscy trzej lekarze.

Chorych po radę przybywa szczególnie wiele we czwartki, tj. w dnie targowe.

Od chorych, przychodzących do szpitala po radę żaden lekarz nie bierze honoraryum, zresztą według tego, co widziałem w dniu inspekcyi, są to

po większej części nędzarze, których często nie stać nawet na kupienie przepisanego lekarstwa.

Pożywienie chorych dobre i smacznie przyrządzone, w przepisywaniu wiktu lekarze trzymają się ustanowionej normy. Wiktuały w spiżarni znalazłem dobrej jakości. Dzienny koszt żywienia wynosi w przecięciu 38 groszy.

Bielizna co do ilości zmian dla chorych jest zupełnie dostateczna.

6. Koszt przeciętny leków i opatrunków na dzień i chorego wynosi 13.11 groszy.

Każda Siostra oddziałowa ma pod swoim kluczem wszystkie leki, które w każdej chwili mogą być potrzebne dla chorych; prostsze leki przygotowują się w samym szpitalu.

Poleciłem, aby aptekarzowi nie udzielano żadnej zaliczki, dopóki nie przedstawi rachunków przepisanych. Opatrunki szpital bierze z apteki, która je sprowadza z fabryki krajowej „Tlen“ po cenie tej ostatniej przy drobnej sprzedaży. Dlatego też zapasów szpital robić nie potrzebuje.

7. Ilość narzędzi chirurgicznych jest wystarczająca, inwentarz jest utrzymywany przez Dyrektora, instrumentarynm dopełnia się przez zakupno na miejsce zużytych.

Sterylizatory są najnowszej konstrukcyi.

Stół operacyjny drewniany i stary, Dyrektor jest jednak zadowolony z niego i nie wymaga innego. Osobnego pokoju do operacyi aseptycznych niema.

8. Łazienki są osobne dla mężczyzn i osobne dla kobiet, w każdej jest po 3 wanny cynkowe; ciepłą wodę otrzymują za pomocą rur, połączonych z kotłem, znajdującym się w kuchni.

Ponieważ wodociągu w szpitalu niema, niepodobna dawać kąpieli czystości każdemu przyjętemu choremu; kąpiel daje się tylko chorym, którzy tego koniecznie potrzebują (syfilityczni, skórni, lub bardzo zaniedbani). Jest to rzeczywiście słaba strona szpitala i jeżeli można będzie, to z czasem należałoby wybudować choć nie wielką łazienkę parową, aby wszyscy chorzy wstępujący do szpitala i którym choroba nie stoi na zawadzie, otrzymywali kapiel czystości.

9. Nad utrzymaniem porządku domowego we dnie i w nocy czuwają Siostry zakonne. Nocny dyżur przy chorych trzymają tylko po ciężkich operacyach.

Żaden z lekarzy nie mieszka w szpitalu. Zwykle do szpitala kwalifikuje Dyrektor, jeżeli chory przychodzi w czasie porannej wizyty; przychodzący później, udają się do mieszkania Dyrektora, który wydaje kartkę przyjęcia. W nagłych przypadkach, gdy chorego przywiozą do szpitala, przyjmuje przełożona i zaraz posyła po jednego z lekarzy.

Telefonów w mieście jeszcze niema.

Do posług bywają w szpitalu używani chorzy weneryczni, lub rekonwalescenci i kobiety brzemienne.

10. Aparat dezynfekcyjny jakiegoś nieznanego mi systemu zagranicznego, ale bardzo dobry. Zrobił go według rysunku mechanik miejscowy Faranowski, mający fabrykę narzędzi rolniczych.

Stróż zakładowy pod dozorem przełożonej zajmuje się dezynfekcyą i zna się dobrze na tem.

Nikt nie udaje się do szpitała w celu dezynfekcyi rzeczy po zakaźnych chorobach.

11. Dom przedpogrzebowy jest urządzony bardzo skromnie; sali sekcyjnej niema, w razie więc potrzeby, sekcye odbywają się w trupiarni.

12. Przewodniczący Komitetu szpitalnego prosił mnie, abym przedłożył Wysokiemu Wydziałowi krajowemu prośbę Sióstr Miłosierdzia o zwrócenie im normą przyznanego (str. 63. instrukcyi dla szpitali powszechnych na prowincyi) deseru i piwa, które były zastrzeżone kontraktem z niemi zawartym, a nie dawno odebrano rozporządzeniem Wydziału krajowego.

Upraszam o spełnienie tei prośby, gdyż widocznie zaszło tu jakieś nieporozumienie, bo we wszystkich szpitalach Siostry otrzymują deser (za 4 ct.) i piwo.

13. Gospodarstwo szpitalne składa się z dwóch krów, trzech wieprzków i ogrodu warzywnego, który prawie corocznie zalewa woda rzeczki płynącej około południowej granicy gruntu szpitalnego. Czysty zysk w roku przeszłym wynosił 535 K.

Szpital ma rezerwowego kapitału 1464 zł.

W roku ubiegłym osiągnięto od samopłacących 2933 K.

Najważniejszą wadą szpitala podhajeckiego są fatalnie urządzone miejsca ustępowe, które szerzą przykrą woń po całym zakładzie. Jedną z naglących rzeczy w przyszłości byłoby naprawienie ustępów. Prosiłem przewodniczącego Komitetu i Dyrektora, aby się postarali o zrobienie porządnego planu przeróbki tych miejsc i przedstawienie go na rozpatrzenie Wys. Wydziału krajowego.

Na Radzie d. 23. marca przyjęto do wiadomości. Wezwano komitet do przedstawienia wniosku, w jaki sposób należałoby poprawić wadliwie urządzone wychodki.

Przemyśl. 1. Przewodniczącym komitetu szpitalnego jest Dr. Aleks. Dworski b. poseł, członkami: Burmistrz miasta, Dr. Doliński, kanonik ks. Podoliński i dyrektor szpitala, Dr. Józef Madejski.

Posiedzeń komitet odbył w roku ubiegłym siedm, w roku zaś 1904 jedno. Rozpatrywano sprawy administracyjno-gospodarcze.

2. Opisywać starego budynku nie będę, bo stan jego jest dokładnie znany Wys. Wydziałowi krajowemu; jest to obecnie rudera, potrzebująca ogromnych wkładów dla doprowadzenia do porządnego stanu; przytem położenie jego jest takie, że musi być przeniesiony na inne miejsce. Czystość jednak i porządek w budynku są należyte. Woda w studni jest dobra i smaczna.

Szpital i należące do niego budynki są ścieśnione na małem podwórzu i przedstawiają obraz tego, jak nie powinien być zakład leczniczy zbudowany. Obok znajduje się rzeźnia.

3. Oprócz dyrektora szpitala Dra Madejskiego, Radcy cesarskiego, jest trzech sekundaryuszy: Dr. Ciechański, Dr. Doliński i Dr. Trzciński, jeden praktykant, Dr. Frenkel i jeden wolontatryusz, Dr. Kutna.

Stosunki ich między sobą są jaknajlepsze.

Stosunek Dyrektora do sióstr zakonnych jest zupełnie prawidłowy.

Dr. Ciechański prowadzi oddz. chirurgiczny męski, oddz. okulistyczny i weneryczny męski, oprócz tego ma ambulatoryum oczne w szpitalu przed 8 rano; w r. 1903 udzielił zwyż 10 tysięcy odynacyj.

Dr. Doliński ma salę położnic, ginekol. i wener. kobiet. Dr. Trzciniecki ma chorych wewnętrznych i zakaźnych. Dr. Frenkel oddział chirurgiczny kobiet.

Dr. Kutna codziennie po południu ma ambulatoryum nszne i laryngologiczne dla chorych szpitalnych i miejskich.

Sióstr zakonnych jest 9: cztery przy chorych, dwie w kancelaryi, jedna w kuchni, jedna w pralni i przełożona, jedna zaś jest dla dyżurów.

Posługi jest osób 16. Przy chorych 3 mężczyzn i 4 kobiety: 2 praczki, 2 w kuchni, portyer, woźny i trzech parobków do pompowania wody, rąbania drzewa, posługi w łazienkach i do utrzymania czystości zewnątrz i wewnątrz budynku.

4. Ilość chorych w dniu inspekcyi była 197 na 175 etatowych łóżkach. W szpitalu tym jest stałe przepełnienie, bo w roku 1903 leczono przeciętnie 202 chorych dziennie. Dawniej było zwykle najwięcej wenerycznych, obecnie

ilość ich zmalała, ale zwiększyła się bardzo ilość chorych na wewnętrzne cierpienia i chirurgicznych. W roku ubiegłym udzielono pomocy 106 położnicom.

Wskutek nieustannego przepełnienia na jednego chorego przypada zaledwie połowa kwadratowej przestrzeni, jaka jest wymaganą w szpitalach. To samo należy powiedzieć i o ilości powietrza przypadającego na jednego chorego. Chorzy nadliczbowi mieszczą się po dwóch w jednem łóżku. Przeciętny czas leczenia wynosi 24·4 dni, na co wpływa przedewszystkiem wielka ilość chorych chirurgicznych i gruźliczych, którym niepodobna odmówić opieki i pielęgnowania szpitalnego. Obejrzałem wszystkich chorych i nie znalazłem ani jednego, któryby nie kwalifikował się do szpitalnego leczenia.

W dniu inspekcyi w szpitalu znajdowało się na oddziale chorób wewnętrznych 66, zakaźnych 23, chirurgicznych 50, ocznych 13, wenerycznych i skórnych 45.

Chorzy są podzieleni według płci i według choroby. Na parterze znajdują się mężczyźni, a na piętrze kobiety. Są sale chirurgiczne, oczne, położnic, chor. wewnętrznych, weneryczne, skórne i dla dzieci. Chorzy zakaźni są izolowani w osobnym budynku i mają zupełnie osobną posługę. Pawilon zakaźny jest ciągle zajęty i nie było dotychczas wypadku przeniesienia choroby do innych oddziałów.

Było kilka wypadków przyjęcia umysłowo chorych do szpitala (6), ale z reguły Dyrektor odmawia przyjmowania, bo nie ma odpowiedniego miejsca w szpitalu dla ich pomieszczenia i dlatego, że zanadto niepokoją chorych innych.

5. Wizyty lekarskie w tym szpitalu odbywają się bardzo regularnie o 8 z rana i o 5-tej popołudniu. Codziennie jeden z lekarzy ma dyżur. Każdy lekarz, jak wspomniałem wyżej, ma sobie oddane pewne sale chorych, ogólny zaś dozór ma dyrektor.

W r. 1903 dokonano operacyj 234. W tej liczbie 13 herniotomij, 31 laparatomii, 4 cięcia cesarskie, szczęśliwe i dla matki i dla płodu, trzy trepanacye, 20 amputacyj, 1 operacya woli. Na 106 porodów z pomocą lekarską było 49.

W „Dzienniku lekarskim“ są zaznaczone bardzo szczegółowo wszystkie wypadki chirurgiczne i przebieg leczenia; inne zaś choroby zaznaczone tylko nazwą ich. Żadnych sprawozdań rocznych, oprócz wykazów statystycznych lekarze nie przedstawiają. W Przemyślu jest towarzystwo lekarskie, na którego zebraniach lekarze szpitalni najczęściej mają odczyty i przedstawiają ciekawsze wypadki.

Na 3.020 chorych leczonych w 1903 roku w szpitalu przemyskim zmarło 239 to jest 7.9%. W agonii do szpitala przywieziono kilku chorych.

Przyjmują do szpitala chorych zgłaszających się dwa razy dziennie z rana po wizycie i popołudniu. W międzyczasie przybyłych, jeżeli chory nie może czekać przybycia lekarza, przyjmuje zarząd szpitala.

Od chorych żaden z lekarzy honorarya nie pobiera.

Żywienie chorych jest bardzo dobre. Codziennie dyżurny lekarz próbuje wikt chorych i opinię swoją wpisuje do osobnej książki, znajdującej się w kancelaryi. Wiktuały co do dobroci znalazłem w bardzo dobrym gatunku. Koszt wiktu na dzień i chorego wynosi 39 h. wraz z kosztem żywienia posługi i zakonnic.

6. Dzienny koszt leków na jednego chorego wynosi 14 h. wraz z opatrunkami. Opatrunki pobierają się z apteki, a nie z fabryki, bo szpital nie posiada miejsca na skład ich w większej ilości.

Jak we wszytkich szpitalach tak i tu jest podręczna apteka, zawierająca najpotrzebniejsze leki. Klucz od tej apteczki zostaje w rękach siostry, która asystuje przy operacyach.

7. Ilość narzędzi chirurgicznych dostateczna zupełnie, a narzędzia są utrzymane w bardzo wielkim porządku: braki dopełniają się w miarę potrzeby przez zakupno nowych.

Stół operacyjny zupełnie odpowiedni do obecnych wymagań.

8. Urządzenie łazienek fatalne, znajdują się bowiem w niskiej i ciemnej ubikacyi; wanny stare i zużyte, a ilość ich niedostateczna na potrzeby szpitala, tak iż nie każdy z wstępujących do zakładu chorych może dostać pełną kąpiel, bo nie wystarczyłoby wanien na potrzeby lecznicze.

9. Nad utrzymaniem porządku domowego we dnie i w nocy czuwają siostry zakonne, które mają kolejny dyżur.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu, bo nie ma miejsca, a przyjmowanie chorych do szpitala odbywa się, jak przedstawiłem wyżej.

Szpital posiada telefon, komunikujący się z pomieszkaniem Dyrektora szpitala.

Do posług w szpitalu używają się przeważnie weneryczui, rekonwalescenci i oczni.

10. Szpital ma dezynfektor systemu Rychnowskiego, który używa się do oczyszczania rzeczy zakażonych, zawsze, gdy tego potrzeba.

Posługa (portyer) jest dobrze przyuczona do tej manipulacyi i obecnie już nie psuje dezynfekcyonowanych przedmiotów.

Przedmioty z poza szpitala nie przyjmuje się do dezynfekcyi, bo miasto posiada swój własny dezynfektor.

11. Dom przedpogrzebowy jest urządzony dobrze. Zmarłych było 239. Obdukcye dokonują się zawsze, gdy wypadek leczony przedstawia interes naukowy.

12. Dyrektor szpitala uprasza jeszcze o jedną dozorczynię na oddział weneryczny żeński. Rzeczywiście ilość posługi przy chorych jest niedostateczna, przypada bowiem jeden dozorca lub dozorczyni na 29 chorych, wtedy gdy w lwowskim szpitalu jeden przypada na 17 chorych.

Bielizny szpital posiada bardzo mało, bo jest zaledwie na dwie zmiany lub na dwie i pół, przyczem bielizna już jest dość znacznie zniszczona.

Z pisarza p. Dęrowskiego komitet jest bardzo zadowolony, bo jest pilny i pracowity. W roku ubiegłym zmniejszył zaległości o całe 1000 K. Koszta leczenia zapłacone przez samopłacących, kasy chorych i fundusze obcokrajowe w r. 1903 wynosiły 8.041 K tj. o 2.187 K więcej, aniżeli w r. 1902.

13. Przy objęciu w zarząd Wydziału krajowego szpitala przemyskiego, Rada miejska postawiła warunek, że miasto będzie miało prawo do łóżek bezpłatnych dla swoich chorych. Następnie ciężar ten fundacyjny zamieniony został na gotówkę w kwocie 354 K rocznie, które szpital stale wypłacał kasie miejskiej. Czy nie należałoby się postarać z wybudowaniem nowego szpitala o pozbycie się tego ciężaru.

Na Radzie 1. marca 1904 przyjęto do wiadomości, sprawa powiększenia liczby dozorczyń wziętą będzie pod rozwagę przy zatwierdzeniu budżetu na r. 1905.

Rozpatrzeć poruszoną przez Inspektora sprawę rocznej spłaty gminie i tentować ugodę z gminą.

Przemyślany. — 1. Delegatem Wydz. kraj. w szpit. przemyślańskim jest ob. Zygmunt Wiśniewski, członek Wydz. pow., członkami: p. Roman Wybranowski, marszałek powiatu, p. Edward Brudzewski i p. dr. Dyouizy Markiewicz. Komitet zbiera się często i bardzo gorliwie zajmuje się sprawami szpitala. Posiedzeń w r. 1903 było 16, a w bieżącym roku trzy.

W roku ubiegłym zrobiono tu bardzo wiele w gospodarstwie szpitalnem. 1. Urządzono pralnię mechaniczną, zakupiono centryfugę dla wyżymania wypranej bielizny, kupiono magiel korbowy, zrobiono susznię, co do tego stopnia zmiejszyło pracę ręczną, że to, co wykonywano dawniej w tydzień, obecnie się robi w dwóch duiach. 2. Rozprowadzeuie wody zimnej i ciepłej po zakładzie, daje możność udzielania tylu kąpieli chorym, ile potrzeba wymaga, a w miejscach ustępowych pozwala utrzymać należytą czystość. 3. Urządzono windę dla przenoszenia pożywienia chorym z kuchni na piętro. 4. Pompa urządzona przez

pp. Chylewskiego i Hrubego dostarcza bardzo dobrej wody do picia, w ostatnim czasie jednak zepsuła się i już nie daje tyle wody, ile potrzeba; na naprawę zużytych panewek, cylindru i garnku Wydz. kraj. przeznaczył 600 K.

Położenie szpitala na wzniesieniu jest zdrowe i suche, a w okolicy nie ma żadnych bagien i nieczystych potoków. Odpływ wód gospodarskich, za pomocą otwartego rowu nie zanieczyszcza powietrza otaczającego i dotychczas nie wywołał żadnych rekryminacyj. Budynek szpitalny jest w dobrym stanie i utrzymywany w wielkiej czystości od strychu do piwnicy, ale podłogi są już spruchniałe i wymagają zmiany; grzyba jednak drzewnego nie znalazłem nigdzie; piece także potrzebują naprawy, a budynki gospodarskie zwłaszcza chlewy i krowiarnia potrzebują rozszerzenia; gospodarstwo bowiem tutejsze jest prowadzone znakomicie i w znacznym stopniu zmniejsza wydatki na utrzymanie szpitala.

3. Lekarzami szpitala są dr. Dyonizy Markiewicz, sekundaryuszem zaś dr. Herman Barbag, jeszcze nie stabilizowany i obecnie chory, gdyż złamał nogę; zastępcą jego jest dr. Tadeusz Gürsching, lekarz szpitala lwowskiego.

Stosunek wzajemny obecnie pracujących w szpitalu lekarzy jest jaknajlepszy; toż samo powiedzieć należy co do stosunku tych ostatnich do sióstr zakonnych. Podziału pracy nie ma, lekarze bowiem spełniają razem wszystko, co jest do spełnienia.

Zakonnic jest pięć: 1. Przełożona prowadzi rachunki, ogólny zarząd i gospodarstwo, 2. i 3. w kancelaryi, 4. przy chorych na obu piętrach, 5. w kuchni. Służby niższej jest ośm, a mianowicie: 6 dziewcząt i 2 mężczyzn, 1. przy chorych, 2. i 3. w kuchni (chleb piecze się w szpitalu), 4. w pralni (konwerska), 5. i 6. w magazynie i w pralni i dopomaga przy chorych.

Jeden posługacz przy chorych, tenże chodzi do miasta po lekarstwa i utrzymuje lampy, drugi przy maszynie, sprząta w szpitalu i rąbie drzewo. Jest jeszcze jeden posługacz przy koniach i krowach ale utrzymuje się z dochodów gospodarstwa. Jak widać z tego, ilość zakonnic i posługi jest prędzej za małą jak za wielką.

4. W dniu inspekcyi było 94 chorych na 44 etatowych łóżkach. W ubiegłym roku przeciętnie leczonych było 76 chorych dziennie. Przepełnienie więc jest ogólne i trwałe, tak, że rozszerzenie szpitala przez dobudowanie drugiego piętra nad obu skrzydłami lub nad jednem staje na porządku dziennym. Przed tą ewentualnością, o ile mogłem się dowiedzieć, Wydział powiatowy nie cofa się, jeżeli Wydział krajowy uzna to za potrzebne.

Wskutek stałego przepełnienia szpitala na jednego chorego przypada 5 m. kwadratowej przestrzeni i 17 m. sześciennych powietrza, zamiast 8 i 30. Chorzy nadliczbowi spią po dwóch na jednym łóżku.

Choroby przeważnie przyjmowane są: chirurgiczne, syfilityczne, oczne i położnicze. Przeciętny czas leczenia 16·9 dni, cyfra ta wskazuje, że tu nie przetrzymują się chorzy bez potrzeby i rzeczywiście nie znalazłem ani jednego chorego, któryby nie kwalifikował się do szpitalnego leczenia. W roku 1903 leczono 35 na zapalenie płuc, 17 na suchoty, 379 na choroby skórne, 59 na choroby weneryczne, 239 na choroby oczne. Połogów odbyło się w szpitalu 5 siłami natury a 8 z pomocą lekarską.

Chorzy są rozmieszczeni według płci, ale podziału według rodzaju choroby, wskutek nieustannego przepełnienia nie ma. Izolacya chorych zakaźnych nie jest dostateczna wskutek tegoż przepełnienia i nie ma osobnej posługi dla ich obsługiwania, ale dotychczas nie było ani jednego przypadku zakażenia innych chorych w samym zakładzie. Z braku odpowiedniego pomieszczenia nie przyjmowano chorych na umyśle, których tu przysyłały gminy kilkakrotnie.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie w godzinach ustanowionych instrukcyą i dwurazowo dziennie. Obaj lekarze pracują jednocześnie z rana

a po południu wizytę robi lekarz pomocniczy, tak, że obaj znają wszystkich chorych i przebieg ich choroby.

W roku ubiegłym w szpitalu dokonano 205 chirurgicznych operacyj z bardzo dobrymi wynikami.

W dzienniku lekarskim prowadzą się treściwe dyagnozy chorób leczonych w szpitalu, operacye zaś są opisane nieco szczegółowiej, aby w razie potrzeby można było napisać historyę choroby. Z powodu wielkiej pracy w szpitalu oprócz wykazów statystycznych lekarze innych prac naukowych nie robią.

Wyniki leczenia są znakomite; na 1648 chorych leczonych w szpitalu w 1903 roku umarło 46 to jest 2·7%, a w liczbie tych było jeszcze 5 przywiezionych w stanie agonii.

Z powodu bardzo wielkiej pracy w szpitalu, ambulatoryjnego leczenia tu nie ma.

Od chorych w szpitalu lekarze nie biorą żadnego honoraryum.

Pożywienie chorych dobre i bardzo smacznie przyrządzone. Chleb wypieka się w szpitalu, co sprawia wielkie korzyści dla zakładu pod względem kosztu żywienia. Wikt chorych w roku ubiegłym kosztował 36 gr. na dzień i chorego. Od roku przeszłego zaczęto tu wyrabiać wino owocowe doskonałe; litr tego wina kosztuje 34 gr. (17 ct.).

6. Leki są ordynowane oszczędnie; na dzień i chorego leki kosztują od 6—8 gr. Opatrunki szpital zaczął sprowadzać z Czech, od chwili gdy fabryka „Tlen“ z powodu wojny rosyjsko-japońskiej zaczęła watę i inne opatrunki sprzedawać drożej.

Aptekę domową z lekami, które mogą być zapotrzebowane każdej chwili, prowadzi i ma pod swoją wyłączną opieką lekarz pomocniczy.

Zapasy opatrunków przechowują się w magazynie bielizny.

7. Narzędzia chirurgiczne są utrzymane w należytej czystości; niektóre są już zużyte i potrzebują zmiany.

Stół operacyjny, drewniany, dawnej konstrukcyi, nie nadaje się do aseptycznych operacyj; jak tylko będą pieniądze, potrzeba będzie sprawić nowy, a ten używać tylko do opatrunków.

8. Łazienek jest cztery. Jedna jest przeznaczona dla Sióstr zakonnych i dla lekarzy, a trzy dla chorych. Są one doskonale urządzone, woda bowiem przychodzi z rezerwoarów zimna i gorąca, regulowanie więc jest bardzo łatwe, a przy każdej są jeszcze natryski. To też każdy wchodzący, jeżeli choroba jego nie sprzeciwia się temu, otrzymuje kąpiel czystości, a wszyscy potrzebujący kąpieli ze względu na chorobę, otrzymują tyle kąpieli, ile potrzebują.

9. Nad porządkiem domowym czuwają lekarze i Siostry zakonne we dnie i w nocy. Jeżeli jest chory, potrzebujący opieki w nocy, Siostry urządzają dyżury.

Obecnie lekarz pomocniczy mieszka w szpitalu. Przyjmują do szpitala obaj lekarze z rana a po południu lekarz pomocniczy.

Telefonu nie ma, bo i miasto przyrządu tego nie posiada. W razie potrzeby przybycia w nocy dyrektora, posyła się po niego wózek szpitalny.

Do posług w szpitalu i w ogrodach szpitalnych są używani rekonwalescenci po operacyach, oczni i weneryczni.

10. Dezynfektor systemu Rychnowskiego jest ustawiony w osobnym pokoju w budynku przedpogrzebowym. Używa się go dla wyniszczania robactwa i dla dezynfekcyonowania odzieży i bielizny w chorobach zakaźnych. Obsługa jest umiejętna, a rzeczy się nie psują. Z miasta nie przysyłają rzeczy do dezynfekcyi, a sąd ma swój własny dezynfektor.

11. Dom przedpogrzebowy jest dobrze urządzony. Ilość zmarłych w roku ubiegłym wynosiła 46; obdukcye wykonuje się w razie potrzeby, lecz nie

wszystkich zwłok, a tylko tych, które przedstawiają nankowy interes. Zamiast stołu, na którym składają zmarłych. potrzeba będzie urządzić katafalk.

12. Dyrektor prosi:

1. o stół operacyjny dla operacyj aseptycznych;
2. o naprawę pompy i aparatu wprowadzającego pompę w ruch;
3. o pozwolenie zamiany podłogi w sieni i w korytarzu na kamionkową, bo deski w tych miejscach po większej części są spróchniałe;
4. o naprawę pieców;
5. o naprawę kuchni, która zbyt wiele zużywa paliwa (około 2 centn. metr. dziennie). Wszystko to może być dokonane powoli z budżetu.

13. Oglądnąłem dom, gdzie się mieści Starostwo; grzybu drzewnego w podłodze tam nie ma, ale wilgoć się okazała w ścianie północnej w budynku. Komitet otrzymawszy od Starosty wiadomość, że z Wiednia ma przybyć urzędnik dla oglądnięcia budynku i ocenienia, czy może być kupiony przez Skarb państwa, nie oczekiwał zezwolenia Wydziału krajowego na naprawę, ale kazał zmienić zbutwiałą część podłogi a ścianę wycementować i wykopać wzdłuż budynku kanał kryty odprowadzający wilgoć do rowu przydrożnego. Cała ta naprawa będzie kosztować około 50 zł.

Sekundaryusz dr. Barbar jest tak chory, że o powrocie do służby mowy być nie może. Sądzę więc, że za miesiąc lub za dwa potrzeba będzie znaleść mu zastępcę stałego.

Namiestnictwo przez Starostwo przesłało Dyrektorowi szpitala podziękowanie za wzorowe utrzymanie szpitala.

W n i o s k i:

1. Zapytać, czy wobec ciągłego przepełnienia, Wydział powiatowy nie znajdzie możności nadbudowy choć jednego skrzydła w szpitalu;

2. Zażądać, aby firma Chylewski i Hruby naprawiła przyrząd do pompowania wody, gdyż motor wskutek niedokładności i zepsucia się cylindru i panewek dostarcza zamiast 2.000 litrów na godzinę tylko 600, a wskutek tego musi pracować prawie dzień cały;

3. Zażądać od komitetu przedstawienia, coby kosztowało takie przerobienie kuchni, któreby znacznie zmiejszyło wydatek na paliwo.

Na radzie dnia 1. lipca 1904. Odnieść się do komitetu z wezwaniem, jak wniosek brzmi.

Podniesione przez Dyrektora potrzeby szpitala wziąć pod rozwagę przy zatwierdzeniu budżetu.

Rzeszów. — 1. Przewodniczącym komitetu jest ks. kanonik Stanisław Gryziecki. Członkami adwokat dr. Krogólski, dr. Kraus i Dyrektor szpitala, Jabłoński. Posiedzenia komitetu odbywają się w miarę potrzeby, ale dość rzadko.

2. Budynek szpitalny opisałem w poprzednich mych sprawozdaniach W roku bieżącym postawiono nową kuchnię na miejsce dawnej zrujnowanej i chlewek dla trzody. W budynku wilgoci nie ma. Czystość i porządek wszędzie wzorowe. Woda ze studni żelazista używa się tylko na kąpiele i do mycia się; do picia, gotowania i prania przywożą wodę ze środka miasta beczkami, do czego szpital utrzymuje dwóch parobków. Nadziei na przeprowadzenie w mieście wodociągów dobrej wody na razie jeszcze niema; z powodu braku na to środków. Istniejące dawniej obok zzpitala bagienko zostało zasypane tak, że obecnie w okolicy szpitala nie ma miejsc nie zdrowych.

3. Służba lekarska składa się z Dyrektora zakładu dr. Stan. Jabłońskiego, prymaryusza oddziału ocznego, dr. Zagórskiego i sekundaryusza dr. Elsnera. Stosunek ich do Sióstr zakonnych jest prawidłowy i w zupełności odpowiedni. Obaj lekarze pomocniczy są bardzo pilni i obowiązkowi.

Zakonnic jest 7, a mianowicie: Przełożona, druga w kancelaryi, trzecia na oddziale zakaźnych, czwarta w kuchni, piąta w pralni, szósta na oddziale ocznym, a siódma na oddziałach chorych.

Służba niższa składa się z 11 osób: a mianowicie z portyera, mającego obowiązek chodzenia na pocztę i dozorowania wchodzących i wychodzących, posługacza w salach chorych i jednego w sali operacyjnej, praczki, kucharki, dozorczyni na oddziale chorób wewnętrznych i chirurgicznych, 1 na oddziale kiłowych kobiet, jednej na oddziale ocznym, 1 na zakaźnym i dwóch woziwodów.

W kuchni jest potrzebna druga posługaczka, o którą zakonnice ciągle proszą.

4. W dniu inspekcyi znalazłem w szpitalu 128 chorych, a mianowicie na wewnętrznym 47, na chirurgicznym 27, na ocznym 25, na kiłowym 19. W ciągu 1903 r. leczono 1647. Przepełnienia nie ma obecnie, czasami jednak liczba chorych leczonych jednocześnie dochodziła do 160. Przeciętnie w roku ubiegłym leczono dziennie 116 chorych. Na każde łóżko przypadało po 8 m kwadratowych przestrzeni i 30 m sześciennych powietrza. Powietrze w salach bardzo czyste. W razach przepełnienia chorzy nadliczbowi byli pomieszczeni na siennikach położonych na ziemi.

Najwięcej chorych na oczy i chirurgicznych; porodów odbywa się także dość wiele w szpitalu. Przeciętny czas leczenia wynosił 25·8; długi czas leczenia przypada przedewszystkiem na dotkniętych chorobą oczną, syfilitycznych i operowanych. Chorych nie kwalifikujących się do szpitalnego leczenia nie znalazłem.

W szpitatu są dwie sale dla chorób wewnętrznych, dwie chirurgiczne, oczna, położnicza i dwie sale dla chorób wenerycznych: męska i żeńska. Izolacya zakaźnych jest zupełna i nie było ani razu wypadku zakażenia się w samym szpitalu. W dniu inspekcyi w zakaźnym pawilonie było dwóch chorych na tyfus brzuszny a jeden na szkarlatynę.

Chorych obłąkanych dla braku odpowiedniego pomieszczenia Dyrektor nie przyjmuje.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie w godzinach wyznaczonych instrukcyą i dwa razy dziennie. Oddział oczny, jak wspomniałem wyżej, ma swego prymaryusza; usługi, które oddział ten oddaje miastu i okolicy, są bardzo wielkie.

Operacyj chirurgicznych w ciągu r. 1903 wykonano 309 z wynikiem bardzo dodatnim.

W dzienniku lekarskim dyagnozy są wypisane należycie, zwłaszcza chorób chirurgicznych. Żadnych sprawozdań oprócz rocznych statystycznych lekarze nie piszą.

W roku 1903 umarło w tym szpitalu 96 to jest 5·8%.

Ambulatoryjnie leczą się tylko chorzy na oczy.

Od chorych leczonych w szpitalu lekarze żadnego honoraryum nie pobierają.

Żywienie chorych jest dobre, smacznie przygotowane i dostateczne.

Chorzy pytani w różnych salach oświadczyli, że z wiktu są zupełnie zadowoleni.

6. Koszt przeciętny leków na dzień i chorego wynosił w roku 1903 7·1 gr., w b. r. 6·8.

Aptekarze po krótkim oporze oświadczyli, że będą dawać dla szpitala leki z opustem 15%.

Szpital posiada małą apteczkę domową, w której znajdują się leki mogące być potrzebnemi w każdej chwili. Leki te znajdują się pod kluczem zakonnicy z oddziału męskiego.

Opatrunki są dobre. Zapasy niewielkie znajdują się na strychu w zamkniętej części tego ostatniego.

7. Ilość narzędzi chirurgicznych jest dostateczna, ale stół operacyjny, dawnej konstrukcyi, nie nadaje się do aseptycznego operowania. Narzędzia chirurgiczne są utrzymane w dobrym stanie.

8. Łazienki są dość prymitywne, ilość wanien jest mała. Kąpiel otrzymuje każdy wstępujący do szpitala chory, kąpiele zaś lecznicze dają się według potrzeby. Otrzymujący wcierania merkuryalne i wcierania przeciw świerzbowcowi otrzymują kąpiele co sześć dni.

9. Nad utrzymaniem porządku domowego czuwają we dnie i w nocy zakonnice, urządzające nocne dyżury, kiedy to potrzeba.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu. Chorych lekarze przyjmują w czasie porannych i popołudniowych wizyt. Przybywających później kwalifikuje w domu swoim Dyrektor szpitala lub sekundaryusz i daje kartkę przyjęcia. W nagłych przypadkach przyjmuje przełożona Sióstr miłosierdzia i natychmiast uwiadamia o tem dyrektora za pomocą telefonu, łączącego szpital z pomieszkaniem Dyrektora.

Do posług zwykle używa się tylko wenerycznych a niekiedy ocznych i brzemienne kobiety.

10. Dezynfektor systemu Rychnowskiego jest wspólny z miastem; dezynfekcye odbywają się pod okiem zakonnicy.

11. Dom przedpogrzebowy jest bardzo dobrze urządzony sekcye sądowe odbywają się dość często, a naukowe w ważniejszych przypadkach.

12. Dyrektor szpitala uprasza o zezwolenie na urządzenie porządnej sali operacyjnej, gdyż obecna nie odpowiada dzisiejszym wymogom chirurgii, tu bowiem odbywają się opatrunki wszelkich ran i największej czystości wymagające operacye.

Poleciłem, aby opatrunki przeniesiono do innej, małej sali, a Dyrektorowi zaleciłem, aby z prośbą popartą kosztorysem o zezwolenie na urządzenie sali operacyjnej udał się do Wys. Wydziału krajowego.

13. Upraszam o zezwolenie na urządzenie sali operacyjnej.

Popieram prośbę sióstr Miłosierdzia o pozwolenie przyjęcia podkuchennej, obecna bowiem ilość służby w kuchni dać sobie rady nie może.

Na radzie dnia 22. lipca 1904 uchwalono:

Sprawa lepszego urządzenia sali operacyjnej będzie wzięta pod rozwagę po przedłożeniu szczegółowego projektu ze strony Dyrekcyi.

Przyjęcie jeszcze jednej sługi do kuchni — po zbadaniu potrzeby tej przez lustratora.

Sambor. — 1. Przewodniczącym komitetu jest emeryt. radca sądowy i były poseł, Słotwiński. Członkami: burmistrz miasta p. Stegermann, Dr. Markiewicz i Dyrektor szpitala, Dr. Biegelmajer.

Komitet zbierał się cztery razu w roku i załatwiał przedewszystkiem sprawy administracyjno-gospodarcze.

2. Budynek jest zupełnie nowy, a opisanie jego przedstawiłem w roku ubiegłym. Braki jego były podniesione przy rekolaudacyi i Wydział krajowy udzielił raz 3150 K, a drugi 2000 K. aby te braki, nie pochodzące z winy budowniczego, mogły być naprawione. Jakkolwiek pomieszczenie studni w suterenie pod pralnią nie można nazwać szczęśliwym pomysłem, ze względu jednak, że suterena ta jest sklepiona, a woda z pralni odpływa rurą żelazną, niebezpieczeństwo zepsucia wody studziennej wodą z pralni jest żadne.

Woda z tej studni jest bardzo czysta i smaczna. Okolica szpitala jest zdrowa, tylko czasami zanieczyszcza powietrze, stojąca dość blisko rakarnia; wtedy gdy wiatr wieje z tej strony; zresztą miasto obiecało przenieść rakarnię w inne, oddalone miejsce.

Czystość jak w budynku tak i w podwórzach wzorowa i nic nie pozostawia do życzenia. Dostęp z ulicy do szpitala obecnie jest zupełnie dogodny.

3. Służba lekarska składa się z dwóch lekarzy: Dyrektora szpitala i sekundaryusza Dra Chrząszczewskiego; stosunki ich wzajemne i do Sióstr zakonnych są bardzo dobre.

Zwykle wizyty lekarskie odbywają się razem, a dzielą się pracą tylko w razie większego przepełnienia. Ważniejsze operacye chirurgiczne dokonywa Dyrektor.

Zakonnic jest cztery: przełożona, dwie Siostry przy chorych, jedna w kuchni i w pralni. Potrzebną jest jeszcze jedna dla pawilonu izolacyjnego, gdyż obecnie pawilon ten obsługuje ta Siostra oddziałowa, która ma mniej chorych, a nie jest to rzecz bardzo bezpieczna.

Posługi niższej jest 8 osób: 3 przy chorych mężczyznach, jedna dozorczyni przy chorych kobietach, jedna w pralni i jedna w kuchni, wreszcie dwóch stróżów.

4. W dniu inspekcyi w szpitalu zastałem 104 chorych, w ciągu zaś ubiegłego roku było 1179, tj. 86 w przecięciu dziennie na 100 etatowych łóżkach. Dotychczas przepełnienia nie było.

W dniu wizytacyi w szpitalu zastałem chirurgicznych 28, ocznych chorych 10, syfilitycznych 22 i zakaźnych 8, reszta są dotknięci chorobami wewnętrznemi.

Szpital ten jest zbudowany z takiem obliczenjem, żeby na jedno łóżko przypadało 8 metrów kwadratowej przestrzeni i 30 m^3 powietrza. W razie przepełnienia wstawiają się zapasowe łóżka, których jest 12. Dyrektor szpitala przyjmuje przeważnie choroby ostre, a wyjątkowo tylko przewłoczne w wypadkach niebezpiecznych komplikacyi.

Przeciętny czas leczenia w r. 1903 był 266. Na uwagę moją, iż czas ten jest zbyt długi, Dyrektor odpowiedział, że zwykle wydalenie niektórych chorych nieuleczalnych jest połączone z wielkiemi trudnościami, bo dom miejski dla ubogich jest zawsze przepełniony, a pomieszczenie takich chorych w aresztach policyjnych, zanim przeprowadzi się korespondencyę jest wprost niemożliwe.

Mężczyźni chorzy są pomieszczeni na parterze, kobiety na piątrze. Syfilityczni, chirurgiczni i położnice są pomieszczeni w osobnych salach. Pawilon izolacyjny jest ustawicznie zajęty; znalazłem w nim kilku chorych na tyfus brzuszny, dwóch na odrę, jednego na szkarlatynę i jednego na gangrenę płuc.

Raz tylko był wypadek zakażenia tyfusem plamistym drugiego chorego, ale oba wypadki zostały uleczone. Dotychczas do szpitala nie przywożono umysłowo-chorych, ale w wypadku, gdyby przybył, można będzie pomieścić go w domu izolacyjnym, posiadającym kraty i w którym możnaby oddzielić jeden pokój odpowieni do tego celu. P. Dyrektorowi wskazałem, jak to urządzić należy.

5. Wizyty lekarskie odbywają się z rana o $8^1/_2$ godz., a po południu tylko wtedy, gdy jest jaki chory w stanie niebezpiecznym.

Zażądałem, aby wizyty lekarskie odbywały się dwa razy dziennie.

W r. 1903 dokonano w szpitalu 157 operacyi; od początku zaś r. 1904 — 15.

W dzienniku lekarskim są oznaczone tylko dyagnozy chorób leczonych; zażądałem, aby choroby chirurgiczne były wpisywane z większymi szczegółami pod względem ich przebiegu. Lekarze zajęci pracą na chleb powszedni, pracom naukowym nie oddają się, oprócz śledzenia za postępem lecznictwa przez czytanie ksiąg lekarskich.

Wyniki leczenia są następujące: Na 1179 chorych, leczonych w r. 1903 w ciągu 31.405 dni zmarło 87, to jest 7·3% w ciągu roku w stanie agonii przyjęto 6.

Ambulatoryjnem leczeniem chorych, przychodzących do szpitala, lekarze nie zajmują się ze względu na wyzysk, jaki to powodowało.

Od chorych leczonych w szpitalu lekarze nie pobierają żadnego honoraryum. Od dawnych chorych operowanych, przychodzących dla zmiany opatrunków, bierze się do puszki po kilkadziesiąt hal., z czego daje się pomoc rekonwalescentom, nie mającym środków dla dostania się do domu.

Pożywienie chorych jest dobre i smacznie przyrządzone według normy ustanowionej przez Wydział krajowy. Chorzy z wiktu są zadowoleni, a wszystkie kuchenne produkta w spiżarni znalazłem odpowiedniej jakości. Koszt dnia żywienia 39 h.

6. Koszt przeciętny leków i opatrunków wynosił w r. 1903 16.3 h. Wezwałem Dyrektora do oszczędniejszego przepisywania środków leczniczych i przygotowywania prostszych leków w szpitalu przez Siostrę zakonną, która się zna na tem.

Szpital posiada środki lecznicze, mogące być potrzebnymi w każdej chwili, a klucz od szafki, w której są przechowywane, znajduje się u jednej z Sióstr zakonnych.

Opatrunki sprowadzają się z fabryki krajowej „Tlen“ w miarę potrzeby. Większych zapasów w szpitalu niema.

7. Narzędzia chirurgiczne utrzymane są w wielkiej czystości; ilość ich jest dostateczna; zużyte naprawiają się lub są zamieniane w razie potrzeby.

Stół operacyjny kupiono u firmy krajowej Gorgeon i Trepczyński. Stary stół, stojący w separatce, używa się do operacyi septycznych.

8. Łazienki są w stanie dobrym. Wanien jest osiem w głównym budynku i jedna w zakaźnym. Każdy wstępujący chory otrzymuje kąpiel dla czystości z wyjątkiem gorączkujących; oprócz tego syfilityczni otrzymują kąpiel po każdych pięciu wcieraniach, a świerzbowi po trzech. Piece do grzania wody, które wskutek nieumiejętnego użycia popsuły się w początku, już są naprawione, a służba oddziałowa jest już obuczona jak postępować z tym przyrządem.

9. Nad utrzymaniem porządku domowego we dnie i w nocy czuwają zakonnice.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu. Chorzy są przyjmowani do zakładu z rana; dla przyjęcia chorych, przybyłych po południu Dyrektor wydaje pisemne polecenie; ciężko zaś chorych, przywiezionych do szpitala w porze, gdy lekarzy niema, przyjmuje przełożona Sióstr zakonnych.

Telefonu, łączącego szpital z pomieszkaniem Dyrektora lub sekundaryusza niema, gdyż w całem mieście telefonów jeszcze niema.

Do posług w szpitalu są używani tak jak i wszędzie syfilityczni, rekonwalescenci, chirurgiczni i oczni.

10. Dezynfektora szpital jeszcze nie posiada. Nim będzie zakupiony tak potrzebny przyrząd, poleciłem bieliznę zakaźnych wygotowywać osobno, a odzież dezynfekcyonować za pomocą Tinct benzoe.

11. Dom przedpogrzebowy jest urządzony należycie; zmarłych w r. 1903 było 87, w wypadkach ważniejszych odbywają się sekcye.

12. Dyrektor uprasza o pozwolenie kupna dezynfektora i o przyjęcie piątej Siostry Miłosierdzia do pawilonu zakaźnego. Komitet przedstawi w tym względzie wkrótce podanie.

13. Dyrektor szpitala i sekundaryusz uskarzali się, że płaca ich nie odpowiada normie przyjętej przez Wys. Wydział krajowy i że pomimo przedstawień komitetu szpitalnego nie zrównano ich co do płacy z lekarzami pra-

cującymi w szpitalach, gdzie ani ilość chorych leczonych w ciągu roku, ani ilość dni leczenia nie dochodzą do tej cyfry, jaką przedstawia szpital w Samborze.

Na Radzie d. 29. marca przyjęto do wiadomości. Przyjście piątej Siostry Miłosierdzia i sprawienie dezynfektora będzie wzięte pod rozwagę przy zatwierdzeniu preliminarza na r. 1905.

Sanok. 1. Przewodniczącym komitetu jest p. Włodzimierz Truskolaski, marszałek powiatu, zastępcą jego burmistrz miasta, p. Witoszyński, członkami ksiądz Moskalik, katecheta gimnazyalny i dyrektor szpitala. Posiedzenia odbywają się w miarę potrzeby, co parę miesięcy.

2. Budynek szpitalny w dobrym stanie; wilgoci w nim nigdzie nie ma z wyjątkiem piwnicy, gdzie w słotne lata występuje miejscami wilgoć. Czystość w budynku i porządek wzorowy. Woda do picia i prania dobra, ale w obecnym czasie jest w tak małej ilości, że na potrzeby gospodarcze potrzeba wodę przywozić z Sanu.

Obecny, bardzo nędzny pawilon dla zakaźnych stoi bardzo blisko głównego budynku szpitalnego, ale nie ma możności odsunąć go, bo jest tak zmurszały, że rozwali się natychmiast, gdyby go ruszono. W sąsiedztwie szpitala nie ma żadnych nieczystych potoków ani bagien.

3. W szpitalu jest dwóch lekarzy: Dyrektor Dr. Włodzimierz Pajączkowski i sekundaryusz Dr. Salomon Ramer. Stosunek lekarzy między sobą i do Sióstr zakonnych jest należyty. Obaj lekarze pracują jednocześnie tak, że obaj znają wszystkich chorych.

W szpitalu sanockim jest sześć zakonnic: 1 przełożona zajmująca się gospodarstwem, rachunkami i dozorem pralni, 2 i 3 pracują w kancelaryi, 4 w kuchni, 5 i 6 przy chorych mężczyznach i kobietach. Ilości tej zmniejszyć nie można, bo w kancelaryi jedna siostra nie da sobie rady.

Posługi jest 4 mężczyzn i 4 kobiet, a mianowicie: 1. 2 stróżów mających obowiązek rąbać drzewo, nosić wodę, chodzić do miasta, apteki itd. Jeżeli jest wielkie pranie, to jednego stróża oddalają, a przyjmują praczkę, 2. Dwóch dozorców chorych. Dziewczęta: jedna w kuchni, druga w pralni, a dwie przy chorych, służba zmienia się bardzo często z powodu emigracyi do Ameryki, bo ta ostatnia w Sanoku jest na porządku dziennym.

4. Chorych w dniu inspekcyi było 76; w r. 1903 leczono 1.175 w ciągu 27.485 dni. Przepełnienie prawie nigdy nie bywa, a szpital ma miejsce na 80 chorych, ilość więc powietrza, przypadającego na każdego chorego jest ta, której wymaga hygiena.

Najczęstsze choroby leczone w szpitalu są choroby wewnętrzne i oczne, a następnie chirurgiczne. Przeciętny czas leczenia 23.3. Chorych czekających na operacyę lub nie kwalifikujących się do szpitalnego leczenia nie znalazłem.

Chorzy są rozmieszczeni osobno według płci i o ile lokale pozwalają, osobno według rodzajów choroby.

W szpitalu tym w roku ubiegłym leczono na szkarlatynę 6, na dyfteryę 14, na tyfus brzuszny 11, nie było jednak ani jednego przypadku zakażenia innych chorych w samym szpitalu, pomimo braku dobrego pomieszczenia dla tego rodzaju chorych.

Obłąkanych do szpitala nie przyjmowano.

5. Wizyty lekarskie odbywają się dwa razy dziennie w godzinach oznaczonych instrukcyą, a zresztą i częściej, jeżeli potrzeba tego wymaga. Opatrywanie ocznych i syfilitycznych jest pozostawione sekundaryuszowi.

W 1903 r. dokonano 200 operacyj: między niemi wiele było bardzo ciężkich; wyniki operacyj były w ogóle nader szczęśliwe.

W dziennikach lekarskich dyagnozy są zaznaczone treściwie, a chirurgiczne wypadki bardzo obszernie. Żadnych prac naukowch lekarze nie podejmowali.

Wyniki leczenia bardzo dobre, bo w r. 1903 procent śmiertelności wynosił 4·6, gdyż na 1.175 leczonych umarło 55.

Ambulatoryum prowadzą obaj lekarze, przyczem sekundaryusz zajmuje się przeważnie chorymi na oczy, a dyrektor wszystkimi innymi.

Od chorych leczonych lekarze w szpitalu żadnego honoraryum nie pobierają.

Pożywienie jest dobre i smacznie przyrządzone. Chorzy i posługa na śniadanie otrzymują mleko lub kawę. Koszt dzienny żywienia wynosi 41 groszy.

6. Przeciętny koszt leków i opatrunków wynosi na dzień i chorego około 10 groszy.

Każda z sióstr, znajdująca się przy chorych mężczyznach i kobietach posiada podręczną apteczkę zawierającą wszelkie leki, mogące być w każdej chwili potrzebnymi.

Opatrunki otrzymują się z „Tlenu“ przez aptekarza; zapasów więc szpital nie robi żadnych.

7. Narzędzi chirurgicznych jest ilość dostateczna i są utrzymane w wielkim porządku i czystości. Inwentarz prowadzi sam dyrektor.

Szpital posiada dwa stoły operacyjne, jeden służy do opatrunków, drugi do operacyj; oba w dobrym stanie.

8. Łazienki posiadają tylko dwie wanny: jedną drewnianą, drugą z cynkowej blachy. Zwykle każdy wstępujący do szpitala, jeżeli stan zdrowia jego nie sprzeciwia się temu, otrzymuje kąpiel czystości; kąpiele zaś lecznicze bywają udzielane według potrzeby. Obecnie z braku wody ilość kąpieli jest bardzo ograniczoną.

9. Porządek domowy we dnie i w nocy utrzymują siostry zakonne.

W szpitalu żaden lekarz nie mieszka. Chorych zwykle przyjmuje dyrektor z rana, w szpitalu w czasie wizyty, a po obiedzie w domu wydaje kartki przyjęcia.

Szpital jest połączony z pomieszkaniem dyrektora za pomocą telefonu, tak że w każdej chwili może być wezwanym w razie potrzeby.

Do posług w szpitalu używają się rekonwalescenci i weneryczni.

10. Szpital posiada dezynfektor systemu Rychnowskiego; aparat stoi w szopie i jest obsługiwany przez stróża, którego obznajomiono z użyciem przyrządu; przy dezynfekcyonowaniu znajduje się zawsze przełożona zakonnic. Aparat jest dobry i nie psuje przedmiotów.

10. Szpital przyjmował kilkakrotnie do zdezynfekcyonowania rzeczy po chorych zakaźnych z miasta. Płacę za to pobierano 1 zł., z których kupowano opał i kwas karbolowy, a resztę oddawano stróżowi za fatygę.

11. Dom przedpogrzebowy dobrze urządzony. Zmarłych było 55.

Obdukcye odbywają się w ważniejszych przypadkach, ale nie zawsze, aby nie zrażać ludności, która tego nie lubi.

12. Wskutek nieustannego przypominania przez organa Namiestnictwa dyrektor bardzo uprasza o zbudowanie pawilonu dla zakaźnych, których tu zawsze wiele. Zostawiłem mu rysunki dwóch typów podobnych pawilonów i poleciłem, aby dał jakiemu budowniczemu - przedsiębiorcy dla zrobienia porządnego planu i kosztorysu, a następnie aby przedstawił prośbę komitetu do Wydziału krajowego. Pawilon taki według cen miejscowych będzie kosztować około 16 tysięcy koron, z których połowę winna pokryć gmina.

13. Upraszam o przyzwolenie na budowę pawilonu izolacyjnego i o wstawienie do budżetu kwoty potrzebnej na knpno jeszcze choć jednej metalowej wanny do łazienek i na urządzenie kąpieli natryskowych; ta ostatnia będzie kosztować około 50 koron.

Na Radzie 15. lipca uchwalono: Zakupno wanien wziąć pod rozwagę przy zatwierdzeniu budżetu — p. Kamieniobrodzki sporządzi plan i kosztorys pawilonu izolacyjnego w ciągu zimy 1905.

Śniatyn. — 1. Przewodniczącym komitetu szpitalnego jest Marszałek powiatowy, poseł Stefan Moysa, członkami: burmistrz miasta p. Niemczewski, p. Horgesheimer, członek Rady powiatowej i dyrektor szpitala Dr. Edmund Ciszka. Posiedzenia komitetu odbywają się co kilka miesięcy lub częściej, w miarę potrzeby; tu się załatwiają sprawy dotyczące budowli nowych i spraw administracyjno-gospodarczych.

2. O stanie budynków donosiłem w poprzednich raportach moich i powtarzam, że jest to jeden z najładniejszych zakładów leczniczych na prowincyi. Jednak po kilku latach użycia, niektóre rzeczy, najczęściej używane, potrzebują naprawy, a mianowicie:

1) wanny betonowe i odpływy z nich potrzebują obejrzenia i naprawy;

2) rura odprowadzająca wodę z sali operacyjnej, musiała gdzieś pęknąć, bo ściana na piątrze jest zawilgocona;

3) potrzebną jest rekonstrukcya zbiornika kloacznego, płyny bowiem z niego wracają do piwnic.

4) Piec w sali operacyjnej potrzebuje naprawy tak samo jak i posadzka w kuchni;

5) należy naprawić zbiornik wodny przed szpitalem;

6) kanał z trupiarni potrzeba połączyć z głównym kanałem, odpływu bowiem tu nie było. — W ubiegłym roku korytarze i sale parteru zostały polakierowane na wysokość prawie 2 metrów. Woda w studni jest dobra i do picia i do prania.

3. W szpitalu jest dwóch lekarzy: Dyrektor Dr. Ciszka i sekundaryusz Dr. Piotr Kuśnierczyk, z którego dyrektor jest bardzo zadowolony, bo jest bardzo pracowity i sumienny.

Stosunek lekarzy do Sióstr zakonnych jest zupełnie prawidłowy. Lekarze odbywają codziennie wizytę poranną wspólnie, prymaryusz zwykle sam operuje, a sekundaryusz mu pomaga i robi wszystkie opatrunki.

Sióstr Miłosierdzia jest cztery: przełożona, jedna siostra na oddziale mężczyzn chorych, druga na oddziale chorych kobiet, nareszcie czwarta zawiaduje kuchnią i pralnią; niższej służby jest sześć: 2 dozorców chorych, stróż, 2 w pralni i jedna w kuchni. Przy znacznem przepełnieniu szpitala ilość ta służby jest zaledwie wystarczającą, tak że w razie choroby zakaźnej, potrzeba przyjmować osobną posługę do obsługi pawilonu. W ubiegłym roku takiemu najętemu posługaczowi oprócz wiktu płacono po koronie dziennie.

4. W dniu inspekcyi znalazłem 94 chorych. W roku ubiegłym leczono 1.159 chorych w ciągu 25.369 dni, przeciętnie zaś leczono 69 chorych na 42 pierwotnie etatowych łóżkach. Jest więc stałe, nieustanne przepełnienie szpitala, najwięcej zaś potrzebujących chirurgicznego leczenia, w ostatnich bowiem czasach chirurgia wkroczyła szeroką drogą w dziedzinę chorób wewnętrznych. Według obecnego przeciętnego stanu rocznego chorych, na jedną osobę przypada 4·8 m^2 powierzchni i 19·4 m^3 powietrza. Nadliczbowi są umieszczani po dwóch na jednem łóżku, albo na siennikach rozciągniętych na ziemi.

W dniu inspekcyi chorych na oddziale chirurgicznym było 30, na wewnętrznym 29, na ocznym 4, na skórnym 16, na wenerycznym 13, na uszy chory 1. Ta sama proporcya istnieje i w ciągu roku. Przeciętny czas leczenia jest 21·8. W szpitalu nie znalazłem ani jednego, któryby nie kwalifikował się do szpitalnego leczenia.

Chorzy są oddzielani według płci i według rodzaju choroby o tyle, ile przepełnienie na to pozwala. Izolacya zakaźnych jest dostateczna, bo jeszcze ani razu w szpitalu śniatyńskim nie było przypadku zakażenia innych chorych zaraźliwą chorobą, chociaż w przeszłym roku leczono na szkarlatynę 2, na tyfus plamisty 4, a tyfus brzuszny 14 osób. Dla obsługi ich najmowano osobną posługę z płacą 1 kor. dziennie. Z tych ośmnastu chorych na tyfus umarło 3 na tyfus plamisty i jeden na tyfus brzuszny. Było też parę wypadków przyjęcia do obserwacyi obłąkania do chwili, kiedy już można było ocenić formę choroby i odesłać do Kulparkowa. Ile jednak można, unika się

przyjmowania chorych tego rodzaju, aby nie narażać szpital na nieprzewidziane szkody, jak np. rujnowania pieców i powybijania szyb w oknach.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie i w godzinach wyznaczonych instrukcyą. Rano odbywa się wspólna wizyta, po południu zaś bada chorych sekundaryusz, aby miał możność na drugi dzień zdać relacyę prymaryusowi o stanie każdego chorego wieczorem, kiedy zwykle następuje nasilenie choroby.

Operacyj w r. 1903 dokonano 123, z tych ważniejsze były: laparotomij 2, hermiotomij 2, trepanacyj 1, resekcyi 5, extirpatio uteri 3.

W dzienniku lekarskim prowadzą się treściwe historye chorób, zwłaszcza chirurgicznych; sprawozdań jednak żadnych nie robiono; warunki życia w Śniatynie są bardzo trudne i ciężko pracować potrzeba, aby zarobić na utrzymanie rodziny. Muszę zaświadczyć jednak, że obaj lekarze posiadają wiele zaufania i uznania ludności za ich niestrudzoną pracę, sumienność, ludzkość i wiedzę. Taką słyszałem o nich ogólną odezwę.

Wyniki leczenia są bardzo dobre, gdyż na 1.159 leczonych zmarło 37 czyli 3·1%; przyjętych w agonii było 4.

Ambulatoryum prowadzą obaj lekarze po porannej wizycie, jedni są przyjmowani do szpitala do leczenia, drudzy otrzymują poradę lekarską lub opatrunki.

Od chorych leczonych w szpitalu lekarze żadnego honoraryum nie pobierają. Zresztą zgłaszają się do szpitala tylko bardzo ubodzy, których nie stać na zapłatę, za udzielaną im radę lub pomoc lekarską.

Wikt chorych bardzo dobry, zwłaszcza mięso, pożywienie wydaje się według normy zatwierdzonej przez Wydział krajowy. Koszt dzienny 38 hal. Bielizny przy ciągłem przepełnieniu szpital posiada mało.

6. Przeciętny koszt leków i sanitarnych potrzeb na dzień i chorego wynosił w r. 1903 16·2 gr.

Każda siostra oddziałowa ma pod swoim kluczem wszystkie lekarstwa, mogące być potrzebnymi w nagłych przypadkach.

Opatrunki są brane z fabryki „Tlen“. Zapas tych opatrunków przechowuje się w kancelaryi lekarskiej i w magazynie bielizny.

7. Narzędzi chirurgicznych jest ilość dostateczna. Inwentarz prowadzi sam Dyrektor, są one utrzymane w należytej czystości.

Szpital posiada dwa stoły operacyjne, jeden do operacyi aseptycznych z płytą szklaną, a drugi drewniany do wypadków septycznych, w sali przyjęcia chorych.

8. Łazienki są bardzo porządne, ale potrzebują tych napraw, o których wspomniałem wyżej. Kąpiel otrzymuje każdy wstępujący do szpitala, jeżeli stan zdrowia nie sprzeciwia się, a oprócz tego wydają się kąpiele lecznicze każdemu, komu to jest potrzebne.

9. Porządek domowy we dnie i w nocy utrzymują Siostry zakonne i stróż. Przy ciężko chorych siostry odbywają nocne dyżury.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu, do przyjęcia kwalifikuje dyrektor z rana po wizycie lekarskiej w szpitalu, a później w swoim domu i wydaje kartki przyjęcia.

Telefonu w mieście jeszcze nie zaprowadzono.

Do posług bywają używani rekonwalescenci po chorobach chirurgicznych i syfilityczni.

10. Desinfektora własnego szpital nie posiada, a korzysta z desinfektora miejskiego systemu Rychnowskiego. Posługa szpitalna jest obuczona do manipulacyi z desinfektorem.

Aparatu dla desinfekcyi sal po zakaźnych chorobach za pomocą formaliny szpital nie posiada.

11. Dom przedpogrzebowy jest urządzony bardzo dobrze. Sekcye odbywają się we wszystkich przypadkach, przedstawiających naukowy interes.

12. Wysoki Wydział krajowy polecił Komitetowi szpitalnemu, aby przedłożył kosztorys wszystkich tych napraw w szpitalu, o których wspomniałem przy opisie budynku. W Śniatynie niema ani jednego budowniczego, któryby mógł to zrobić, a sprowadzanie budowniczego z Czerniowiec lub z Kołomyi bardzoby drogo kosztowało. Dlatego też kosztorysu nie przedłożono. Dyrektor więc uprasza, czy nie możnaby polecić p. Kamieniobrodzkiemu przy sposobności zwiedzania robót w Zaleszczykach, aby zatrzymał się w Śniatynie, zbadał powody zepsucia się wodociągów, dał wskazówki, co robić należy i zrobił kosztorys tych robót.

Prośbę tę mocno popieram.

13. Na plany domu administracyjnego i pawilonu osobnego dla zakaźnych, posłane do Wydziału powiatowego dla oświadczenia się co do projektu tego, Wydział powiatowy zgadza się w zupełności, ale nie wie, czy zebrane na to pieniądze w kwocie około 15.000 koron wystarczą, bo niema komu zrobić kosztorysu. Jeżeli p. Kamieniobrodzki wstąpi do Śniatyna dla ocenienia, ile będą kosztować naprawy wodociągów, to będzie mógł podać jednocześnie, chociaż w przybliżeniu, jaki koszt wyniesie ta nowa budowa. Sądzę, że nie zajmie to wiele czasu, bo już mamy kilka podobnych domów administracyjnych i pawilonów dla zakaźnych.

Pisarz szpitalny, p. Amirowicz, oświadczył mi, że nie jest w stanie podołać pracy kancelaryjnej, wobec ciągłego zwiększania się ilości chorych i prosił o pomoc. W szpitalu tym leczy się zawsze dość znaczna ilość zakaźnych, do których niema osobnej Siostry miłosierdzia. Czy nie zezwoli Wysoki Wydział krajowy przyjąć do kancelaryi do pomocy jednej Siostry miłosierdzia, któraby zazazem mogła pełnić obowiązki dozoru nad chorymi zakaźnymi, Komitet ma wkrótce zrobić o tem przedstawienie do Wydziału krajowego.

Na Radzie 29. marca przyjęto do wiadomości. Sprawę funkcyonowania kancelaryi i potrzebnej pomocy dla pisarza rozpatrzy pan lustrator.

Sokal. — 1. Przewodniczącym Komitetu jest hr. Plater. Członkami Marszałek powiatowy poseł, Kraiński, p. Eugen. Wysoczański i Dyrektor szpitala dr. Józef Łuszczkiewicz. Komitet bardzo szczerze zajmuje się szpitalem i dba o rozwój jego.

2. Szpital ten zbudowano w 1899 roku kosztem 161.734 K. Wys. Sejm udzielił na budowę 56.000 K. Szpital stoi za miastem przy drodze do Tartakowa w odkrytem polu, otoczony zasianemi polami. Zakład jest zbudowany systemem pawilonowym. Dwa pawilony piątrowe mieszczą chorych męczyń i kobiet. Budynek administracyjny, stojący między nimi, jest połączony z pawilonami korytarzem krytym na dole, a otwartym na górze. Na południowej stronie, w oddaleinu 27 metrów od domu administracyjnego znajduje się pawilon dla zakaźnych; na północnej zaś, tuż przy drodze — dom przedpogrzebowy; przy wschodniej granicy — szopy gospodarcze, chlewy, kurniki i t. d. Między pawilonami ogród dla przechadzki chorych i mały ogród warzywny. Wszędzie czystosć i porządek wzorowy. Studnia znajduje się za budynkiem gospodarczym wiercona, ma 34 metry głębokości. Woda do picia i gotowania doskonała. Pompa ssąco-tłocząca dostarcza wodę do rezerwoaru znajdującego się na strychu domu administracyjnego i stamtąd jest rozprowadzana do pawilonów, korytarzy, miejsc ustępowych, sali operacyjnej, kuchni i pralni. Kanał betonowy odprowadzający wody gospodarcze i deszczowe dochodzi do wielkiego zbiornika prowizorycznego, nim się wybuduje kanał do Bugu. Obecnie oczyszczenie tego zbiornika kosztuje rocznie 1000 koron, w chwili obecnej kanał ten już się buduje i ma 75 ctm wysokości, 60 m. szerokości a przecięcie jajowate.

Wszystkie budynki gospodarcze są obrukowane. Studnia dla uchronienia jej od pyłu, a posługi od zimna i wiatru jest otoczona altaną drewnianą.

3. Dyrektorem szpitala jest dr. Józef Łuszczkiewicz, mianowany w r. 1887, sekundaryuszem dr. Miron Jajus mianowany w r. 1897. Stosunek lekarzy do Sióstr zakonnych jest zupełnie prawidłowy i panuje tu wzajemne zadowolenie i należyte pełnienie obowiązków wszystkich pracujących w szpitalu.

Służby zakonnej pod wezwaniem św. Józefa jest 7; jedna z nich, nie utrzymująca płacy, zajmuje się szwalnią. Przełożona dozoruje gospodarstwo i prowadzi rachunki; dwie zakonnice prowadzą kancelaryę, jedna jest na oddziale chorych męzczyzn, druga na oddziale chorych kobiet, jedna w kuchni. Niższej służby jest osób 11 a mianowicie: 2 dozorców na oddziale chorych męzczyzn, na każdem piątrze jeden: jeden na oddziale zakaźnych, dwie dozorczynie na oddziale kobiet, kucharka, dwie praczki, dwóch stróżów i portyer.

4. Ilość chorych w dniu wizytacyi była 116. W r. 1903 leczono w ogóle 2806 chorych w ciągu 39.461 dni; przeciętnie na 100 etatowych łóżkach leczono 108 chorych dziennie, było więc stałe przepełnienie. Ilość chorych szukających pomocy szpitalnej stale się zwiększa.

Na etatową ilość 100 łóżek jest w salach 800 m^2 podłogi i 24.00m^3 powietrza. W dniach gdy jest przepełnienie, nadliczbowi mieszczą się na siennikach położonych na ziemi, a dzieci po 2 w łóżku.

W 1903 roku leczono na: zapalenie płuc 59, na suchoty 90, na choroby skórne 294, na choroby weneryczne 52; porodów było 15 a z tych 5 potrzebowało pomocy lekarskiej; na oczy leczono 112; zakaźnych i na szkarlatynę 11, na błonicę 47. na tyfus brzuszny 36. Przeciętny pobyt chorych w tym szpitalu jest 14 dni; świadczy to, iż bez potrzeby chorzy nie przetrzymują się w zakładzie. W roku bieżącym wyleczono tu dwa bardzo ciężkie wypadki tężca (tetano) wstrzykiwaniem zawieciny mózgu króliczego.

Chorzy są pomieszczeni według natury ich cierpień. Dotkniętych chorobami oczu, zwłaszcza dzieci, leczy się tu bardzo wiele.

Doświadczenia co do leczenia gruźlicy hetolem robią się tu rok trzeci z dodatnim rezultatem u osób w początkowych okresach choroby.

Pod wpływem tego leku, wstrzykiwanego do żył, gorączka spada, ustają poty i kaszel, chorzy nabierają łaknienia, waga ciała ich zwiększa się i wychodzą z zakładu wzmocnieni, zdolni do zajęć i do pracy, lecz nie na długo. W pawilonie dla zakaźnych zastałem: jednego chorego na szkarlatynę i dwóch rekonwalescentów po tyfusie brzusznym.

Obłąkanych dla braku miejsca w szpitalu nie przyjmują.

5. Wizyty lekarskie odbywają się codziennie w godzinach oznaczonych instrukcyą i dwurazowo dziennie; z natury obowiązków lekarskich zdarzają się wypadki, że któryś z lekarzy zaskoczony wezwaniem do pomocy w nagłem zasłabnięciu nie może przyjść na wizytę w oznaczonej godzinie, lecz zawsze uwiadamia o tem drugiego, który go zastępuje w czynnościach szpitalnych, do chwili przyjścia.

Operacyi w 1903 roku dokonano 225. Żaduych zaległych wypadków operacyi w szpitalu nie znalazłem.

W dzienniku lekarskim są zanotowane treściwie historye choroby; oprócz statystycznych rocznych sprawozdań innych naukowych prac lekarskich nie robiono, szpital bowiem absorbuje zanadto wiele czasu, gdyż często lekarze przesiadują w nim po sześć godzin dziennie, zwłaszcza gdy jest kilka operacyi do wykonania.

Wyniki leczenia są znakomite, procent bowiem śmiertelności wynosi zaledwie 2.8%.

Od chorych leczonych w szpitalu lekarze żadnego honoraryum nie pobierają.

Żywienie chorych odbywa się według zatwierdzonej przez Wydział krajowy normy. W dniu inspekcyi chorzy mieli na śniadanie kleik jęczmienny, na obiad zupę kartoflową, sztukę mięsa i lemieszkę hreczaną. Chorzy pytani w salach oświadczyli, że z wiktu są zadowoleni. Koszt żywienia na dzień i chorego wynosi 36 gr.

6. Przeciętny koszt leków i opatrunków w r. 1903 wynosił na dzień i chorego 7.5 gr.

Podręczne apteczki leków, które mogą być zapotrzebowane w każdej porze, znajdują się pod kluczem sióstr pielęgnujących chorych.

Opatrunki otrzymywano dotychczas z fabryki „Tlen“ i od Dobrowolskiego z Krakowa. Z opatrunków lekarze są zadowoleni.

7. Narzędzi chirurgicznych jest ilość dostateczna i są one utrzymane w porządku. Inwentarz instrumentów prowadzi sam przymaryusz.

Stół operacyjny bardzo dobry. Sala operacyjna dla wypadków aseptycznych nic nie pozostawia do życzenia, dla operacyi ran nieczystych jest inny stół i operacye dokonują się w innej sali.

8. Umywalnie są urządzone w salach chorych; łazienki w suterenach domu administracyjnego; obok łazienek jest garderoba na ubranie i bieliznę kąpiących się; szpital posiada łaźnię parową, czego niema w innych szpitalach prowincyonalnych. Wanien cynkowych jest cztery; dwie dla zwykłych chorych, jedna dla zakaźnych i jedna dla sióstr zakonnych i dla lekarzy.

Kąpiel czystości otrzymuje każdy chory przy wstąpieniu do szpitala, jeżeli stan zdrowia nie przeszkadza temu, a wciągu leczenia chorzy bywają posyłani do kąpieli lub łaźni w miarę potrzeby dla czystości. Obfitość wody w studni i łatwość napełnienia rezerwoaru na strychu, (bo jest maszyna do pompowania wody za pomocą gorączego powietrza) pozwala dawać tyle kąpieli leczniczych i dla czystości, ile potrzeba wymaga.

9. Porządek domowy jest określony instrukcyą, której szpital ściśle się trzyma. Śniadanie o 8 z rana, o 9 wizyta lekarska, o 12 obiad, o 6 powtórna wizyta lekarska, o 7 wieczerza, o 9 wszyscy powinni już być w łóżku.

W szpitalu żaden lekarz nie mieszka. Do przyjęcia kwalifikuje Dyrektor a w razie nieobecności jego sekundarynsz. Po południu zaś Dyrektor chorych ogląda i bada w domu i daje kartkę przyjęcia do szpitala.

Telefonu szpital niema, Dyrektor bowiem mieszka tak blisko szpitala, że wezwanym być może w każdej chwili z łatwością.

Do posług w szpitalu zwykle używają się rekonwalescenci i syfilityczni.

10. Dezynfektor systemu Rychnowskiego funkcyonuje dotychczas bardzo dobrze; obsługuje go jeden ze stróżów, obznajomiony dobrze z użyciem przyrządu. Aparat nie psuje dezynfekcyonowanych przedmiotów, bo tylko takie bywają poddawane wysokiemu ciepłu, które się w niem nie psują.

Parę razy przysyłano z miasta rzeczy do dezynfekcyi i zapłacono 1 zł. Poleciłem, aby na przyszłość w takich razach żądano najmniej 2 zł., bo opalanie desynfektora kosztuje.

11. Dom przedpogrzebowy znajdnje się przy południowej granicy szpitala obok drogi do Tartakowa i tak postawiony, że krewni przychodzący oddać ostatnią posługę zmarłemu nie potrzebują wchodzić do szpitalnego obejścia. Zmarłych w ciągu roku było 79. W razie potrzeby lekarze dokonywali sekcyi nankowe.

Stanisławów. — 1. Przewodniczącym Komitetu szpitalnego jest ks. kanonik Dąmbrowski, członkami; inżynier Jägermann, burmistrz miasta p. Nimhin i Dyrektor szpitala Dr. Stan. Krasowski.

Posiedzenia Komitetu odbywają się regularnie co miesiąc albo i częściej, gdy potrzeba tego wymaga. Na posiedzeniach tych rozpatrują się sprawy administracyjno-gospodarskie.

2. W roku ubiegłym za kwotę 6.850 K postawiono budynek gospodarczy. W budynku tym murowanym mieści się pokój, z kotłem do gotowania paszy dla krów i dla cieląt; obok zbudowany drewniany chlew dla trzody. Oprócz tego na pierwszem i na drugiem piętrze w szpitalu w dwóch salach, na każdem dano nowe sufity i podłogi, postawiono nowe piece kaflowe, przysposobione do palenia węglem i polakierowano ściany do wysokości 1 m. 80 cm. Do podobnych robót na drugiej stronie korytarza przystąpi się z ranną wiosną. Nadto w kancelaryi, w apteczce, poczekalni i w pracowni lekar-

skiej dano nową podłogę i piece kaflowe. Wszystkie te roboty są wykonane należycie, pod okiem członka komitetu, inżyniera Jägermana.

W szpitalu jest wilgoć tylko pod miejscami ustępowemi, ze strony północno-zachodniej i pod salą opatrunkową, wskutek braku dobrego odpływu płynów.

Woda w studni jest dobra i smaczna. W stronie południowej szpitala przechodzi z miasta odkryty kanał, cuchnący wskutek gnicia różnych resztek organicznych.

3. Służba lekarska składa się z Dyrektora szpitala Dr. Stan. Krasowskiego i dwóch sekundaryuszów: Dr. Dobruckiego i Kreitza okulisty. Stosunek ich wzajemny i do Sióstr zakonnych jest jak najlepszy. Dr. Kreitz zajmuje się przedewszystkiem chorymi na oczy i asystą przy operacyi. Wszystkich innych chorych leczy i opatruje sam Dyrektor wspólnie ze swymi pomocnikami.

Sióstr zakonnych jest 9: przełożona przy oddziale syfilitycznych mężczyzn, przy oddziale syfilitycznych kobiet, przy odziale chirurgicznych mężczyzn, przy oddziale chirurgicznych kobiet, przy zakaźnym, w kancelaryi, w kuchni i przy gospodarstwie. Siostry przy oddziałach syfilitycznych jednocześnie pielęgnują chorych dotkniętych chorobami wewnętrznemi.

Posługi niższej jest osób 14: odźwierny, 3 dozorców przy chorych, 2 dozorczynie przy chorych, 2 w kuchni, 1 w pralni, 2 stróżów, 1 przy gospodarstwie i 1 furman.

Ilość służby zakonnej i niższej nie jest zbyteczną, bo w szpitalu roboty jest bardzo wiele.

4. W dniu inspekcyi znalazłem 186 chorych. W ciągu ubiegłego roku pielęgnowano 2881 chorych w 56.639 dniach leczenia, było więc przeciętnie po 155 na 120 etatowych łóżkach. Przepełnienie to jest stałe, szczególnie wskutek wielkiej ilości syfilitycznych, ocznych i chirurgicznych przypadków; naprzykład w dniu inspekcyi na 186 chorych było 70 wenerycznych, 53 chirurgicznych, 38 ocznych, 21 na oddziale wewnętrznym i 4 położnic. W ogóle w ostatnich dziesięciu latach liczba leczonych w tym szpitalu podwoiła się.

We wszystkich salach, gdzie leżą chorzy, kwadratowa przestrzeń podłogi wynosi 568 m, pojemność zaś sal 2185 m^3. Przy etatowej więc ilości łóżek 120 na jednego chorego przypadnie 4.7 m^2 i 18.7 m^3 powietrza, przy przeciętnej zaś rocznej 3.6 m^2 i 14.5 m^3 powietrza. to jest mniej, aniżeli połowa tego, ile wymaga hygiena.

Przyjmują się chorzy na wszelkie choroby, ale najwięcej chirurgicznych, syfilitycznych i chorych na oczy, pochodzących z daszych okolic, których nie można leczyć ambulatoryjnie. Przeciętny pobyt chorych w r. 1903 był 19.6 dni, co świadczy, iż chorych bez potrzeby nie przetrzymuje się. Syfilitycznych tu zawsze wiele, a najwięcej ze Stanisławowa, Tłumacza i Bohorodczan.

W 1903 roku leczono w szpitalu wenerycznych zwyż 800.

Chorzy różnych płci są na różnych piętrach, według zaś choroby są rozmieszczeni w osobnych salach, o ile na to pozwala nieustanne przepełnienie. Izolacya zakaźnych jest zupełnie dobra; do obsługi chorych tego rodzaju jest osobna dozorczyni i Siostra zakonna. Pawilon zakaźny w ciągu całego roku był zajęty i nie było ani jednego wypadku zakażenia innych chorych lub posługi; świadczy to, że oddział zakaźnych w obecnem jego pomieszczeniu, odpowiada zupełnie warunkom hygieny. Samych tyfusowych było 19. Obłąkanych szpital nie przyjmuje, nie mając dla nich należytego pomieszczenia i odpowiedniej posługi dla pielęgnowania. W jednym z ubiegłych lat, chory taki przyjęty do szpitala na domaganie się starosty, rozwalił piec narobił jeszcze wiele innych szkód, oprócz zaniepokojenia wszystkich chorych w zakładzie.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie w godzinach oznaczonych instrukcyą. Wizyta lekarska odbywa się dwurazowo dziennie i w ogóle służba lekarska przy chorych odbywa się tu wzorowo, a Dyrektor w razie potrzeby całymi dniami przebywa w szpitalu. Chorzy oczni są oddani pod opiekę Dr. Kreitza, byłego asystenta kliniki ocznej we Lwowie. Wskutek tego jak mi mówił prof. Machek z okolic Stanisławowa, w klinice swojej niema ani jednego chorego.

Ogółem dokonano operacyi większych 34, mniejszych 339, ocznych 96. Z większych operacyi wspomnę: laporatomij 19, herniotomij 28, owariotomij 2, zszywanie kiszek 8, amputacyi 18, trepanacyj 4, resectio intestinor 6, exarticulatio 17, carcinoma testis 2 i t. d.

Historye choroby są prowadzone w opisach treściwych, lecz zupełnie odpowiednich potrzebie; oprócz statystycznych wykazów innych sprawozdań rocznych nie robi się dla braku czasu.

W roku ubiegłym Dyrektor szpitala na zjeździe chirurgów w Krakowie miał odczyt o ranach postrzałowych w brzuch. Odczyt ten był pomieszczony w Wiener medizinische Presse.

Wyniki leczenia w tym szpitalu można nazwać świetnymi, śmiertelność bowiem w ciągu 1903 r. wynosiła zaledwie 3.1%.

Ambulajoryjne leczenie prowadzą wszyscy trzej lekarze; ilość ambulantów w ciągu roku równa się ilości chorych leczonych w szpitalu lub nawet ją przewyższa.

Od chorych żadnego honoraryum nikt nie bierze. Za opatrunki dają chorzy po kilkanaście lub kilkadziesiąt groszy do skarbonki, z której wydaje się pomoc ubogim rekonwalescentom, aby mogli dostać się do domu.

Pożywienie chorych dobre. Wszystkie wiktuały odpowiedniej jakości. Dzienny koszt wiktu na chorego wynosi 40 groszy. W szpitalu zaczęto używać win owocowych, sprowadzanych z Rzeszowa; koszt ich jednak jest znaczny, bo litr kosztuje 50 ct., to jest drożej jak wino.

6. Koszt leków jest bardzo mały, ale opatrunki są drogie, jednak obie te pozycye wynoszą na dzień i chorego zaledwie 8.4 gr.

Szpital posiada w apteczce domowej wszystko, co jest potrzebnem dla chorych w każdej chwili. Apteczkę tę utrzymuje pod swoim kluczem przełożona Sióstr Miłosierdzia, która zna się na przygotowywaniu leków.

Opatrunki sprowadzają się z fabryki „Tlen“. Niewielkie zapasy przechowują się w szafie, w sali przyjęcia chorych.

7. Ilość narzędzi chirurgicznych jest dostateczna, inwentarz jest utrzymany dokładnie, narzędzia zepsute lub zużyte w miarę potrzeby zastępują się nowemi.

Stół operacyjny jest stary, ale Dyrektor jest z niego zadowolony i nie potrzebuje innego.

8. Łazienki są słabą stroną szpitala, trudność bowiem przyrządzania większej ilości kąpieli dla chorych jest przyczyną, że kąpieli używa się nie wiele i tylko jako środek leczniczy, ale nie dla czystości.

9. Porządek domowy utrzymują Siostry zakonne we dnie i w nocy; gdy jest niebezpiecznie chory, urządza się dyżur nocny.

Sekundaryusz Dr. Dobrucki mieszka w szpitalu, więc z przyjęciem chorych niema żadnego kłopotu, oprócz tego chorzy są przyjmowani przy porannej wizycie.

Telefon łączy szpital z pomieszkaniem Dyrektora.

Do posług w szpitalu są używani syfilityczni i rekonwalescenci.

10. Dezynfektor systemu Rychnowskiego ustawiony w budynku gospodarczym; używa się w miarę potrzeby i tylko do tych przedmiotów, które nie niszczą się, będąc poddane działaniu wysokiej temperatury.

Nad dezynfekcyą czuwa jedna z zakonnic, obeznana z użyciem tego aparatu.

Z miasta nikt nie przysyła żadnych przedmiotów do odkażania.

11. Dom przedpogrzebowy jest urządzony wzorowo. Obdukcye odbywają się tylko w tych razach, kiedy choroba przedstawiała szczególny interes lub powikłania.

12. Dyrektor szpitala prosił o przekształcenie łazienek, aby mieć możność udzielania kąpieli większej ilości chorych. Omówiliśmy wspólnie, co i jak należy zrobić dla dopięcia celu tego i po przejrzeniu tego projektu i kostorysu komitet szpitalny zda relacyę Wys. Wydziałowi krajowemu.

Oprócz tego Dyrektor zamierza przenieść rzeczy chorych, które zajmują osobny pokój na pierwszem piętrze — na strych, a przekształcenie zajętej przez nie ubikacyi na magazyn bielizny i sanitarne przyrządy, które obecnie nie mają osobnego składu, a mieszczą się po różnych szafach i pokojach.

13. Dochody z gospodarstwa folwarcznego w r. 1903 wynosiły:

Dochód:		Wydatek:	
1. Ogród i łąka .	1294.74	. .	250.98
Za warzywo, siano, trawę		Za nasiona, narzędzia, robotnika i nawóz.	
2. Krowiarnia 10 krów	2051.37	. .	1534.25
11.300 litr. mleka .	1652.27	Żywność i pastwisko, sieczka, weterynarz.	
6 cieląt . .	158		
1 krowa . .	212		
nawóz . .	80		
3. Trzoda chlewna .	571.80	. .	124.84
3 sztuki do kuchni .	367.80	Za żywienie.	
5 sztuk sprzedano za	188.—		
Drobne . .	16.—		
4. Drób . .	279.19	. .	85.50
3057 jaj . .	181.89	Za żywienie.	
101 drobiu . .	94.30		
Ogółem . .	4197.10	. .	1994.97

Czysty dochód . . .	2202.13
Utrzymanie koni i powozu .	390.14
„ Siostry zakonnej .	400.—
„ parobka . .	400.—
	1190.14

Pozostaje czysty dochód z gospodarstwa .	1011.19 K.
Od samopłacących w r. 1903 ściągnięto .	8398.08 „

Zwracam szczególną uwagę na pracę lekarzy tego szpitala i rezultaty przez nich osiągnięte; śmiertelność w zakładzie jest bardzo mała, a operacyj dokonuje się najmniej 2 dziennie, nie licząc ocznych. To też zaufanie do tego szpitala rośnie, a z nim i napływ chorych tak, że w niedalekiej przyszłości potrzeba będzie szpital ten rozszerzyć przez dobudowę pawilonu. W ostatnim czasie liczba chorych prawie nieustannie dochodzi do 200.

We wszystkich szpitalach naszych odczuwać się daje brak w gminach odpowiedniego zakładu dla kalek, starców i nieuleczalnych, których stan zmusza często do przyjmowania z konieczności do szpitala, aby uniknąć zarzutu nieludzkości, chociaż właściwie do przyjęcia nie kwalifikują się, a których potem pozbyć się trudno.

Na Radzie d. 23. marca 1904 przyjęto do wiadomości.

Stryj. — 1. Delegatem Wydziału krajowego jest p. Hinze, prezydent sądu, członkami: dr. Sołtysik, dyrektor szpitala i zastępca prezesa, p. Stojałowski, burmistrz miasta Stryja, nareszcie p. Witkiewicz, inspektor kolejowy i radny miejski. Komitet w roku ubiegłym odbył od czerwca cztery posiedzenia, a mianowicie: 18. czerwca, 5. sierpnia, 27. listopada i 18. grudnia.

2. W roku ubiegłym dokonano rekonstrukcyi pował, w których belki były zgniłe i podłóg, a zarazem pieców w większej części sal głównego budynku.

Czystość i porządek w budynku wzorowe.

Z powodu, iż budynek nie jest obrukowany w około i niepodpiwniczony, parter w dolnych częściach jego jest nieco zawilgocony.

Woda w studni jest niezła do picia, ale ze względu, iż leży bardzo blisko budynku szpitalnego i budynków gospodarskich, jest obawa łatwego zanieczyszczenia, zwłaszcza przy niedbalstwie służby i okoliczności iż szpital nie jest skanalizowany.

Okolice szpitala są niskie i bagniste. Rzeka Stryj wylewa nieraz tak daleko, że cała okolica jest zalana wodą, a z nią razem i jedyna mała piwniczka znajdująca się w szpitalu, tak, że wszystko potrzeba z niej wynosić.

3. Dyrektorem szpitala jest dr. Sołtysik, sekundaryuszem dr. Czarnecki, a praktykantem dr. Serkowski.

Stosunek służbowy między nimi należyty, tak samo jak i stosunek dyrektora do Sióstr zakonnych. Pracę w szpitalu dyrektor podzielił w taki sposób, że sekundaryuszowi drowi Czarneckiemu oddał do prowadzenia oddział syfilityczny i zmianę opatrunków, sobie zaś zostawił resztę pracy i operowanie przy pomocy obu lekarzy.

Posługa zakonna składa się z sześciu Sióstr Mił., z których jedna jest na oddziale chorych mężczyzn, druga na oddziale chorych kobiet, trzecia w kuchni, czwarta w kancelaryi, piąta w pralni, a nareszcie przełożona zawiaduje całem gospodarstwem i prowadzi rachunki.

Ilość więc zakonnej posługi jest dostateczna. Służba niższa składa się z 13 osób: 3 dozorców przy chorych mężczyznach, 3 dozorczynie przy chorych kobietach, 2 posługaczki w kuchni, 2 w pralni, 2 parobków i szwaczka. Wszyscy mają tyle do roboty, że zmniejszenie posługi jest niemożliwe.

4. W dniach inspekcyi chorych było 142 na 99 etatowych łóżkach. W szpitalu jest przepełnienie nieustanne, bo przeciętna ilość chorych dziennie wynosiła w roku ubiegłym 124; przepełnienie dotyka szczególnie oddziału chorych syfilitycznych, których zwykle jest tu bardzo dużo i chorych chirurgicznych. Nadliczbowi chorzy mieszczą się na siennikach położonych na ziemi, albo na dwóch zestawionych łóżkach spi trzech chorych. Ogólna kwadratura sal chorych wynosi 614 m^2, pojemność zaś 2.342 m^3, to jest według zasad hygieny wystarcza zaledwie na 80 chorych, przy obecnem zaś przepełnieniu przypada na chorego mniej 5 m^2 przestrzeni na podłodze i 17 m^3 powietrza.

W szpitalu tym leczy się najwięcej wypadków chirurgicznych, bo okolica jest fabryczna, następnie wenerycznych i wiele także na zapalenie płuc,

na reumatyzmy, tyfus i zimnicę. Przeciętny stan leczenia 24·2 dni, co ze względu na rodzaj leczonych chorób świadczy, że chorych bez potrzeby nie przetrzymuje się.

W szpitalu na piętrze mieszczą się chore kobiety, a na dole chorzy mężczyźni. Syfilityczni zajmują osobne sale; jest także osobna sala dla położnic. Dla chorych zakaźnych dotychczas osobnego pawilonu nie ma i chorzy tego rodzaju mieszczą się w małych salkach na drugiej stronie korytarza.

Pomimo takiej bliskości nie było jeszcze przypadku zakażenia innych chorych chorobą zakaźną, chociaż nie ma i nie było dozorców i dozorczyń przeznaczonych specyalnie dla tego rodzaju chorych.

Stałe przepełnienie szpitala nie pozwala przyjmować obłąkanych jak tylko w wyjątkowych wypadkach. W ubiegłym roku pielęgnowano jednego tylko w ciągu kilku dni, a trzem odmówiono przyjęcia, w tym zaś roku dwóm.

5. Wizyty lekarskie odbywają się bardzo regularnie. Przybyłem zupełnie niespodziewanie w niedzielę z rana o 8. do szpitala i zastałem dyrektora w zakładzie.

Wizyta odbywa się dwa razy dziennie, popołudniową odbywa sekundaryusz lub praktykant, a w razie potrzeby dyrektor. Po mianowaniu drugiego sekundaryusza, jeden będzie przeznaczony do kobiet, a drugi do mężczyzn. Dyrektor zostawi sobie przyjmowanie chorych, ambulatoryum, operacye i ogólny kierunek.

Operacyj w roku ubiegłym dokonano 262, w bieżącym zaś roku 33, w największej części bardzo szczęśliwie.

Przy tak ogromnym nawale pracy, oprócz krótkich notatek w dzienniku lekarskim nie prowadzi się historyi chorób; poleciłem jednak w chorobach chirurgicznych notować przebieg ważniejszych operacyj, gdyż to jest często potrzebne w sprawach sądowych.

Sprawozdania roczne ograniczają się na statystycznych wykazach dla Wydziału krajowego i c. k. Namiestnictwa. Z prac naukowych dyrektor Sołtysik na zjeździe chirurgów przedstawił obserwacye swoje co do działania atropiny przy niedrożności jelit.

Wyniki leczenia w tym szpitalu są bardzo dobre. Procent śmiertelności w ubiegłym roku wynosił 4·5%. W stanie agonii przywieziono do szpitala w 1904 roku dwóch.

Ambulatoryum szpitalne prowadzi sam dyrektor, który przyjmuje chorego do zakładu lub daje mu poradę albo robi drobne operacye. Od ludzi, którzy mogą zapłacić za poradę lub opatrunek, żąda się choć drobnego wynagrodzenia, które składa się na książeczkę z wymienieniem imienia i nazwiska płacącego i kwoty zapłaconej. Pieniądze te trzyma u siebie przełożona Sióstr Mił. i używa na upiększenie kaplicy szpitalnej lub ubogim rekonwalescentom. W roku ubiegłym od czerwca i w bieżącym do dnia inspekcyi od 79 osób zebrano 91 K, za które sprawiono statuę Matki Boskiej upiększającą front budynku. Żadnych innych honoraryów w szpitalu nikt nie bierze.

Wikt chorych wydaje się według ustanowionej normy. Dwa dni z rzędu próbowałem wszystkie potrawy w kuchni, którą prowadzi Siostra zakonna znakomicie znająca sztukę kulinarną. Wszystkie potrawy były bardzo smacznie przygotowane, a chorzy pytani w różnych salach świadczyli, że co do ilości i jakości pożywienia są zupełnie zadowoleni. Wiktuały w spiżarni znalazłem w odpowiedniej jakości. Koszt żywienia w tym roku wynosi 22 h., bo wszystkie produkta podskoczyły w cenie.

6. Wydatek na leki przy obecnym dyrektorze jest bardzo umiarkowany, wynosi bowiem około 7 hal. na dzień i chorego. W roku bieżącym aptekarze porozumieli się z sobą i będą udzielać leków za upustem 15%.

Na każdym oddziale znajduje się podręczna apteczka pod kluczem oddziałowej Siostry Mił., która proste leki przygotowuje sama według wskazówek dyrektora. Opatrunki dostarcza aptekarz Kindler z upustem 40%. Jakość opatrunków jest dobra i są tańsze aniżeli z fabryki krajowej „Tlen“.

Zapasów się nie robi, bo szpital niema miejsca na przechowywanie tych rzeczy, sprowadza się więc tylko w miarę potrzeby. Wszystkie uwagi zrobione w roku przeszłym pod względem oszczędniejszej ordynacyi zostały uwzględnione.

7. Narzędzia chirurgiczne są utrzymywane bardzo czysto i porządnie; braków w inwentarzu nie ma; są tylko niektóre narzędzia zużyte i potrzebujące zamiany. Stół operacyjny do operacyj aseptycznych jest zupełnie odpowiedni, ale stół operacyjny do ran septycznych jest bardzo nędzny i prymitywny, chociaż tu się odbywają takie same operacye jak w sąsiedniej sali. Dyrektor życzy sobie, aby istniejący stół został oddany do trupiarni do sekcyj, a zakupiono na jego miejsce nowy, zbudowany według obecnych wymagań chirurgii. Potrzeba to będzie zrobić, gdy szpital wykaże pewne zaoszczędzenia.

8. Łazienki są słabą stroną szpitala, bo wanny są stare i zużyte, podłoga cementowa już nieco nadpsuta, a ściana zewnętrzna tak przesiąknięta, wilgocią. że prawdopodobnie cegły w murze są już zgniłe.

Każdy chory w dzień przyjęcia dostaje kąpiel dla oczyszczenia go z brudu, każdy syfilityczny jest kąpany z reguły po 5 wcieraniach, to samo dzieje się z leczonymi na świerzb.

Tyfusowych nie kąpie się, bo miejsca nie ma; po wybudowaniu pawilonu dla zakaźnych, ten brak środka leczniczego będzie usunięty. Szpital nie posiada wodociągu i dlatego użycie wody w takiej ilości, jak tego wymaga zakład leczniczy, jest bardzo utrudnione.

9. Nad utrzymaniem porządku domowego we dnie czuwają Siostry Miłosierdzia, w nocy zaś jest zawsze jedna dyżurna, nie wyjmując Siostry przełożonej.

Z lekarzy w szpitalu nikt nie mieszka, bo nie ma do tego odpowiedniego pomieszczenia. Do przyjęcia chorych do południa zwykle kwalifikuje dyrektor, a po południu zarząd ma polecone sobie przyjmowanie tylko syfilitycznych.

Innego rodzaju chorych odsyłają do mieszkania dyrektora, który wydaje choremu kartę przyjęcia do szpitala, jeżeli jest tego potrzeba.

W razie nagłej potrzeby w szpitalu Siostra przełożona posyła posługacza do lekarza.

W tym roku Wydział kraj. zezwolił na urządzenie telefonu pomiędzy szpitalem a pomieszkaniem dyrektora; telefon nie jest jeszcze urządzony, ale wkrótce będzie.

Do posług w szpitalu używają się chorzy chirurgiczni, w czasie rekonwalescencyi syfilityczni i oczni, zwłaszcza przy uprawianiu ogrodu. Gospodarstwo Sióstr ogranicza się na utrzymaniu trzech krów, 2 świnek, na uprawie ogrodu i wychowywaniu kilkunastu sztuk drobiu. Czysty zysk z tego gospodarstwa w roku ubiegłym wynosił 324 K.

10. Szpital dezynfektora nie posiada, nie można bowiem nazwać tym mianem jakiegoś blaszanego naczynia znajdującego się w składzie. Jest to brak bardzo wielki i musi być usunięty jak najprędzej, to jest jednocześnie z wybudowaniem pawilonu dla zakaźnych. Tymczasem poleciłem dyrektorowi, aby ubrania świerzbowatych i ubrania inuych chorych dotkniętych zakaźnemi chorobami było skrapiane rez. bensöe w szczelnie zamkniętych skrzynkach.

11. Dom przedpogrzebowy nie ma prawie żadnego urządzenia, brakuje tu bowiem katafalku, stołu sekcyjnego, i odpowiedniego urządzenia do ścieku płynów pochodzących z sekcyi.

Wszystko to potrzeba będzie zrobić po wybudowaniu nowego domu administracyjnego i osobnego domu na trupiarnię w punkcie więcej oddalonym od głównego budynku.

12. Dyrektor szpitala przedstawił mi wykaz następujących potrzeb szpitala stryjskiego:

1. Etat łóżek unormować na 120 łóżek, gdyż przeciętna ilość chorych od szeregu lat jest 124.

2. Kanapa w kancelaryi, aby w nocy czuwając przy porodach, można było spocząć.

3. Dzwonki elektryczne w salach chorych.

4. Szafka opatrunkowa na watę i bandaże.

5. Kociołek do ogrzania wody w sali operacyjnej.

6. Dezynfektor na rzeczy i do dezynfekcyonowania sal chorych po zakaźnych.

7. Aparat do badania moczu.

8. Mikroskop.

9. W nowym gospodarczym budynku nie zapomnieć o potrzebie suszni i pomieszczeniu służby.

10. Lodownię poprawić.

11. Obrukować budynek i pod rynnami dać muldy.

12. Parkan naprawić.

13. Łazienki i wychodki naprawić.

14. Łóżka drewniane (80) wymienić na żelazne.

15. W pawilonie dla zakaźnych jeden pokój przeznaczyć dla umysłowo chorych (osobne wejście).

16. Kupić umywalnię do sali operacyjnej.

17. Koń i wózek dla potrzeb szpitalnych.

13. Wszystkie te żądania dyrektora są słuszne i potrzebne, lecz należy spełnienie ich rozłożyć na szereg lat, aby zbytnio nie obciążyć szpitalnego budżetu.

W roku ubiegłym obok kancelaryi lekarskiej z ciemnego składziku. bezużytecznego, zrobiono bardzo dobrą, ogrzaną poczekalnię dla ambulantów,

W szpitalu Stryjskim od szeregu lat leczy się bardzo wiele syfilitycznych. W roku 1903 leczono 431 w ciągu zwyż 10.000 dni. Prawie stale jest 40—50 chorych tego rodzaju. Najwięcej ich przybywa z gór (Oporzec, Pławie, Pohar, Pobóg, Sławsk, Ławoczne, Klimiec), z równin zaś najwięcej przybywa ze Stryja, Doliny, Dzieduszyc i Synowódzka. Czy nie byłoby wskazanem zwrócić na to uwagę c. k. Namiestnictwa dla wydelegowania tam lekarza, mającego zadanie stłumienia tych chorób.

W czasie przybywania w Stryju porozumiałem się z wpływowymi ludźmi w gminie i uzyskałem obietnicę ich, że postarają się, aby gmina, pomimo wielu innych naglących potrzeb, udzieliła połowy funduszów potrzebnych na budowę pawilonu zakaźnego, domu administracyjnego, gospodarczych budynków i domu przedpogrzebowego przy szpitalu.

W końcu muszę zwrócić uwagę Wys. Wydziału kraj. na wyjątkowe zdolności pisarza szpitalnego p. Merklingera. Szkoda, aby się on zmarnował w takiej ograniczonej pracy, jaką jest korespondencya w kancelacyi szpitala powszechnego. Taki człowiek w służbie administracyjnej mógłby przynieść wielkie korzyści.

Na radzie dnia 16. lutego sprawozdanie przyjęto do wiadomości. Niedostatki i braki budowlane będą wzięte pod rozwagę przy sposobności uzupełnień budowli szpitalnych.

Braki w inwentarzach, urządzeniach, stopniowo, w miarę ich ważności, przy załatwianiu preliminarzy lat przyszłych.

Tarnopol. 1. Przewodniczącym komitetu szpitalnego jest p. Ludwik Tertil. Członkami: burmistrz miasta Tarnopola p. Puntschert, ks. kanonik Gromnicki, nareszcie dyrektor szpitala dr. Józef Eckhardt. Komitet zbiera się tyle razy, ile uzna za potrzebne dla omówienia spraw szpitalnych.

2. Opis budynku przedstawiłem w poprzednich sprawozdaniach moich. Wyniesienie ze szpitala pralni i pomieszczenie jej w osobnym domku, bardzo korzystnie wpłynie na trwałość głównego budynku, a pracownikom dostarczy zdrowego pomieszczenia. W całym budynku czystość i porządek wszędzie są wzorowe. Dawna pralnia została przemieniona na suszarnię z wielkim pożytkiem i wygodą szpitala.

Budynki gospodarskie są znacznie oddalone od szpitala i nie przyczyniają się do zanieczyszczenia powietrza. Budynek szpitalny stoi na wzniesieniu w miejscu zdrowem i przewiewnem.

3. Dwóch jest lekarzy szpitalnych. Dyrektor dr. Józef Eckhardt i sekundaryusz dr. Topolnicki. Stosunek ich wzajemny, jako też i do Sióstr zakonnych jest taki, iż nic nie pozostawia do życzenia.

Sióstr zakonnych jest 6, a mianowicie: Przełożona, jedna na oddziale chorych mężczyzn, druga na oddz. chorych kobiet, trzecia na oddziale zakaźnym; taż sama dozoruje pralni, czwarta w kuchni, piąta w kancelaryi. Służby niższej jest 10 osób, a mianowicie 4 przy chorych, 2 w kuchni, 1 w pralni, 2 stróżów, odźwierny. Oprócz tego potrzeba było przyjąć czasowo jedną dozorczynię na oddz. zakaźnych i jedną do pomocy w praniu, bielizny jest bowiem bardzo mało, zachodzi więc potrzeba nieustannego prania.

4. W dniu wizytacyi chorych znalazłem w szpitalu 113. W roku ubiegłym leczono na 100 etatowych łóżkach 1.475 chorych w ciągu 35.317 dni, a zatem w przecięciu 96 dziennie. Przepełnienie więc było tylko chwilowe i nie stałe.

W szpitalu tym jest miejsce na 100 łóżek, licząc po 8 m^3 na każde łóżko i po 30 m^3 powietrza na każdego chorego. W chwilach przepełnienia nadliczbowych chorych umieszczono na siennikach rozciągniętych na ziemi.

Przeciętny czas leczenia w tym szpitalu wynosił 23·9 dni. Najwięcej chorych chirurgicznych, ocznych i wenerycznych. W dniu inspekcyi na 113 chorych było ocznych 29, chirurgicznych 23, wenerycznych 20, reszta zaś z chorobami wewnętrznemi.

Chorzy są rozmieszczeni według płci: na piątrze są kobiety, na parterze mężczyźni, a oprócz tego według rodzaju chorób na sale chorób wewnętrznych, chirurgicznych i wenerycznych. Izolacya zakaźnych jest należyta, a obsługa w tym pawilonie osobna. W dniu inspekcyi znalazłem tu 5 zakaźnych, a mianowicie 1 na tyfus plamisty, 2 na tyfus brzuszny i 2 na różę. Jedna z najętych posługaczek do tego pawilonu zaraziła się od chorego na tyfus i znajduje się w leczeniu. Umysłowo chorych do szpitala nie przyjmuje się z braku odpowiedniego pomieszczenia.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie rano i popołudniu. Obaj lekarze jednocześnie opatrują chorych, obaj też operują i wzajemnie sobie pomagają przy operacyach. Ocznem ambulatoryum zajmuje się sekundaryusz. W bieżącym roku ambulatoryjnie leczonych na oczy było 2.423 do 23. marca.

Operacyj w r. 1903 wykonano 259, z nich ważniejsze były: laparotomij 1, hernia incarcerata 3, tracheotomij 6, amputacyj 5 itd. Operacyj położniczych było 8, ocznych 8, usznych 3.

W dzienniku lekarskim są zaznaczone treściwe historye choroby; oprócz zwykłych rocznych wykazów statystycznych o ruchu chorych, innych prac naukowych nie robiono z powodu braku czasu.

Na 1.475 chorych leczonych w szpitalu, umarło 97, a zatem 6.5%. Przyjętych w stanie agonii było 3.

Ambulatoryum prowadzą obaj lekarze, najwięcej zgłasza się z chorobami ocznemi i chirurgicznemi. Za opatrunki i poradę chorzy mogący coś zapłacić, dają do puszki 10 ct. Z tej puszki dochód używa się na sprawienie różnych narzędzi lekarskich i przyrządów chirurgicznych. W roku ubiegłym dyrektor kupił za pieniądze z puszki nosze dla noszenia chorych. Ambulatoryjnie leczono w 1903 r. 733.

Od chorych lekarze żadnego honoraryum nie pobierają.

Chorzy o pożywieniu odzywali się dobrze, wiktuały są bardzo dobre dostawcy mięsa i bułek nie zawsze dostarczają dobrze, ale im się odsyła natychmiast, jak tylko dostawa jest nieodpowiednią. Od chorych, którzy płacą za siebie i żądają lepszego wiktu, przełożona pobiera pewien dodatek, który w r. 1902 i 1903 przyniósł 339 K 58 h. Pieniądze te używają się na różne ulepszenia np. kupiono pierza do poduszek (za 133 K.)

6. Przeciętny koszt leków na osobę i dzień leczenia wynosi 14·9 h. Aptekarz opuszcza 35% od leków i 25% od opatrunków; Wydział krajowy zatwierdził kontrakt z nim zawarty na trzy lata.

Apteczka domowa zawiera leki, które mogą być potrzebne w każdej chwili; leki te znajdują się pod kluczem Sióstr Miłosierdzia.

Opatrunki są dobre, ale drogie i nic nie można zrobić wobec zawartego kontraktu.

7. Narzędzi jest ilość dostateczna, inwentarz utrzymuje sam dyrektor. Narzędzia są utrzymane w dobrym stanie i dopełniają się w miarę potrzeby.

Stół operacyjny nie jest nowej konstrukcyi, ale dyrektor jest z niego zadowolony.

8. Kąpiele dają się wszystkim chorym potrzebującym tego ze względów leczniczych, lub ze względów czystości; przychodzący jednak do szpitala nie wszyscy otrzymują kąpiel, bo pompowanie wody do rezerwoaru jest bardzo utrudnione ze względu na głębokość studni (26 m). Sprawa zaprowadzenia elektrycznego motoru do pompowania jest obecnie w toku; po zaprowadzeniu jego można będzie zwiększyć ilość wydanych kąpieli.

9. Porządek domowy we dnie i w nocy utrzymują Siostry zakonnice i stróże. Jeżeli jest jaki chory niebezpieczny, to urządzają się nocne dyżury.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu, chorych przyjmuje dyrektor w czasie porannej wizyty, a przychodzącym po południu do jego mieszkania wydaje kartki przyjęcia. W wypadku przywiezienia ciężko chorego do szpitala, Siostra zakonna telefonuje po dyrektora, który przybywa, czy to we dnie czy w nocy.

Do robót w szpitalu używają się syfilityczni i rekonwalescenci.

10. Aparatu dezynfekcyjnego szpital nie posiada, a w razie potrzeby pożycza od miasta. Należy koniecznie kupić dezynfektor, aby szpital miał swój własny, bo potrzeba tego przyrządu jest bardzo częstą. Fabryka maszyn rolniczych w Podhajcach wyrabia bardzo dobre i nie drogie dezynfektory.

11. Dom przedpogrzebowy jest bardzo dobrze urządzony. Sekcye sądowe odbywają się tu często, naukowe zaś w wypadkach ważniejszych.

12. Dyrektor szpitala prosi o pozwolenie, zamiast blaszanych piecyków w łazienkach, które się ciągle psują i potrzebują nieustannej naprawy, postawienia małego piecyka z kotłem wmurowanym na wodę gorącą, bo to da możność udzielania kąpieli w większej ilości.

Radziłem wprowadzenie tuszów z ciepłej wody, które w tani sposób zapobiegną tej potrzebie.

13. Ze względów, że do naszych szpitali prowincyonalnych zgłasza się obecnie wiele ludzi inteligentnych i nie pozbawionych środków do polepszenia swego ut zymania w czasie leczenia, należałoby ustanowić jakąś dodatkową płacę za lepsze pomieszczenie, dogodniejsze łóżko i obfitsze pożywienie. Sądzę, że 3 korony dziennie nie byłyby zbyt wysokiem wynagrodzeniem.

Ani jednego szpitala nie ma, gdzieby dyrektor miał tyle kłopotu z chorymi, których instrukcya nie pozwala przyjmować do szpitala. Chorych przywożą do szpitala lub do domu dyrektora i porzucają przede drzwiami, a gdy pomimo to odmawia jeszcze przyjęcia, robi się zbiegowisko, zaczynają grozić lekarzowi, a skutkiem tego nieraz przychodzi się przyjąć takich, którzy nie kwalifikują się do leczenia w szpitalu.

Na Radzie d. 3. czerwca 1904 uchwalono: wprowadzenie 2. klasy dla chorych leczonych w szpitalu po 2 K 50 gr.

Tarnów. 1. Przewodniczącym komitetu jest p. Bronisław Gałecki, adwokat krajowy; członkami: burmistrz miasta p. Witołd Rogojski, radny Franciszek Łazowski i Dyrektor szpitala Dr. Włodzimierz Rogalski. W roku bieżącym były już trzy posiedzenia komitetu, na których zajmowano się bieżącemi sprawami administracyjno-gospodarczemi.

2. Budynek szpitalny należy do najstarszych pomiędzy szpitalami prowincyonalnymi, ma więc wszystkie wady budynków starych, postawionych bez zachowania tych zasad, których obecnie wymaga hygiena od zakładów leczniczych a naprawa tego stanu rzeczy byłaby trudną i kosztowną. W niektórych salach a mianowicie w zakaźnych i w salach oddanych dla wenerycznych jest wilgoć. Woda jest dobra do picia i prania, ale pompowanie jej do rezerwoaru znajdującego się w pralni i komunikującego się z łazienkami jest bardzo uciążliwe.

Chlewki dla trzody są tuż przy budynku szpitalnym, ale bliskość ich nie daje powodu do żadnych niedogodności. W sąsiedztwie szpitala niema żadnych nieczystych potoków lub bagien ale ogród szpitalny jest założony na terenie niskim, który prawdopodobnie był niegdyś stawiskiem.

Czystość i porządek w salach chorych należyta, ale miejsca ustępowe nie są utrzymane tak, jak być powinny i na to musiałem zwrócić uwagę przełożonej Sióstr zakonnych.

3. Służba lekarska składa się z dyrektora Włodz. Rogalskiego, sekundaryusza Dra Kaz. Stronczaka (stały) i Ignacego Bettera, drugiego sekundaryusza mieszkającego w szpitalu.

Stosunki wzajemne między nimi i ze Siostrami Miłosierdzia są prawidłowe. Pracą w szpitalu podzielono się w następujący sposób: Wszystkie chirurgiczne wypadki i położniczo-ginokol. potrzebujące interwencyi lekarskie, objął dyrektor. Pierwszy sekundaryusz prowadzi oddział chorób wewnętrznychj drugi zaś oddziały weneryczne i zakaźnych.

Sióstr zakonnych jest 8: Przełożona prowadzi wszelkie rachunki i zawiaduje apteką domową i przygotowaniem leków, jest bowiem wyćwiczoną w tem 7 letnią praktyką w szpitalach; druga siostra w kuchni, dwie w kancelaryi, piąta na oddziałach gorączkujących jak mężczyzn tak i kobiet, szósta w salach chirurgicznych, siódma w zakaźnych i syfilitycznych, ósma w pralni i magazynie. Służby niższej 14 osób: 2 w kuchni, 2 w pralni, 1 na zakaźnym, 1 u wenerycznych kobiet, 1 na sali gorączkowych kobiet, jedna na sali chirurgicznej i jedna na sali u położnic. W ogóle 9 dziewcząt. Z męskiej posługi 1 oddźwierny, 1 w sali gorączkujących mężczyzn, jeden na sali chirurg. mężczyzn 1 stróż i 1 grabarz.

4. W dniu inspekcyi znalazłem w szpitalu 147 chorych, a w ciągu ubiegłego roku 2.449. Stałego przepełnienia niema, ale ilość chorych nieraz dochodzi do 165 na 140 łóżkach. Najczęstsze przepełnienia przypadają na oddziały weneryczne i chirurgiczne.

W wypadkach przepełnienia na jedno łóżko przypada 6·7 m przestrzeni kwadratowej, a zaledwie 20 m^3 powietrza. W czasie przepełnienia chorzy są pomieszczani w korytarzach na ziemi lub po dwóch w jednem łóżku.

W szpitalu leczą się chorzy wszelkich rodzajów. W ostatnich czasach było więcej chirurgicznych chorych, Dyrektor bowiem zasłynął jako bardzo zdolny i zręczny chirurg.

Przeciętny czas leczenia w 1903 r. wynosił 19·6 dni; świadczy to dobitnie, że chorzy bez potrzeby nie są przetrzymywani w szpitalu.

Chorzy są podzieleni według płci, a oprócz tego są sale oddzielne dla chorych wewnętrznych, chirurgicznych, zakaźnych, syfilitycznych i dla położnic. Przy tych ostatnich jest stała akuszerka, gdyż rocznie bywa zwyż 100 porodów; Akuszerka ta podaje narzędzia przy operacyach i oczyszcza je po użyciu.

W roku ubiegłym na zakaźnym oddziale leczono na szkarlatynę 8, a na tyfus 38. Wypadków zakażenia innych chorych zakaźną chorobą w szpitalu

nie było. W tym roku przyjęto do szpitala jednego z uczniów seminaryum dotkniętego chorobą umysłową.

Szpital wyszedł na tem bardzo źle, bo chory powybijał w szpitalu okna, zrujnował piece i poniszczył dane mu ubranie. Poleciłem p. Dyrektorowi, aby na przyszłość, z braku miejsca odpowiedniego i stosownych urządzeń, obłąkanych niepokojących cały zakład — nie przyjmował.

5. Wizyty lekarskie odbywają się w godzinach ustanowionych instrukcyą dwurazowo dziennie, przy zwykłym stanie, a nawet i częściej, jeżeli są chorzy potrzebujący szczególnej opieki i dozoru. W ogóle pielęgnowanie chorych jest bardzo staranne.

W ubiegłym roku wykonano większych i mniejszych operacyi 406; w dzienniku lekarskim chirurgiczne wypadki notują się z szeroką dyagnozą i z uwagami, w innych chorobach dyagnoza jest krótka.

Oprócz zwykłych statystycznych wykazów rocznych i różnych wymaganych przez Namiestnictwo, żadnych prac naukowych lekarze nie wykonują, bo czasu nie mają na to.

Wyniki leczenia są dobre, śmiertelność bowiem na 2.449 leczonych wynosiła 169 t. j. 6·9% a dodać należy, że prawie co miesiąca było nie mniej aniżeli 5 przywiezionych w stanie agonii, ludność bowiem tutejsza nauczyła się przywozić umierających, aby uniknąć kosztów pogrzebu.

Ambulatoryjnie leczą się tylko chirurgiczni wypuszczeni ze szpitala przed zupełnem wyzdrowieniem; przychodzą oni do szpitala we wtorki i piątki dla zmiany opatrunków.

Od chorych leczonych w szpitalu lekarze żadnego honoraryum nie pobierają.

Z pożywienia lekarze i chorzy są zadowoleni, wiktuały w spiżarni znalazłem należytej jakości, ale koszt dnia jest dość wysoki, wynosi bowiem 49 gr. prawdopodobnie dlatego, że tu wliczony wikt sekundaryusza i Sióstr Miłosierdzia.

6. Przeciętny koszt leków i opatrunków w roku ubiegłym wynosił 7·5 gr., jest to dowodem bardzo oszczędnej ordynacyi.

Apteka domowa znajduje się pod opieką przełożonej Siostr Miłosierdzia.

Opatrunki szpital sprowadza od Dobrowolskiego z Krakowa i jest z nich zupełnie zadowolony. Zapas opatrunków i waty przechowuje się w pokoju przylegającym do kancelaryi lekarskiej i do sali operacyjnej.

7. Narzędzi chirurgicznych jest ilość dostateczna. Inwentarz prowadzi dokładnie sam Dyrektor szpitala; narzędzia są utrzymywane bardzo czysto i porządnie a arsenał chirurgiczny dopełnia się w miarę potrzeby.

Stół operacyjny nie jest dobry, bo zbyt krótki, wątłej budowy, a wskutek tego już dość rozluźniony, przy tem niema możności podnieść go wyżej lub spuścić niżej, a naprawić tych błędów konstrukcyi nieda się.

8. Łazienki w tym wielkim szpitalu są w bardzo smutnym stanie. Wanien jest tylko dwie; z nich jedna używa się dla wenerycznych i skórnych, druga zaś dla wszystkich innych chorych. Trudność utrzymania wody w większej ilości (bo wodę potrzeba pompować ręcznie) jest przyczyną, że tylko chorzy mogą otrzymywać kąpiele, a kąpiele dla czystości są niemożliwe.

Poleciłem p. Dyrektorowi, aby pomyślił o urządzeniu kąpieli natryskowej w łazience, któraby choć w części brak ten usunęła.

9. Porządek domowy we dnie i w nocy utrzymują zakonnice i lekarz mieszkający w zakładzie. Co do przyjęcia chorych nie zachodzą żadne trudności, bo z rana do południa są wszyscy lekarze w Zakładzie ,a po południu przyjmuje lekarz mieszkający w szpitalu.

Telefonu szpital jeszcze niema; komitet wkrótce będzie prosić o pozwolenie urządzenia tego, tak potrzebnego w każdym zakładzie leczniczym sprzętu.

Do posług w szpitalu używają się przeważnie rekonwalescenci lub chorzy syfilityczni i chirurgiczni.

10. Dezinfektora własnego szpital nie posiada i musi posługiwać się pożyczanym od miasta, co ma bardzo wielkie niedogodności.

Potrzeba będzie koniecznie dać pozwolenie na sprawienie własnego dezinfektora.

11. Dom przedpogrzebowy jest bardzo skromnie urządzony, w ciągu roku 1903 zmarło 169; obdukcye dokonywały się tylko w ważniejszych wypadkach.

12. Dyrektor szpitala uprasza o wstawienie do budżetu funduszu:

1. Na zakupno dezynfektora, który musi posiadać taki wielki szpital jakim jest tarnowski, bo posyłanie po miejski jest połączone z wielu niedogodnościami.

2. Na przeprowadzenie telefonicznego połączenia szpitala z pomieszkaniem dyrektora.

3. Na kupno dobrego stołu operacyjnego. Szpital posiada rezerwowy kapitał, który wystarczy na wszytkie te inwestycye. Wysokości tego kapitału nie mogłem dowiedzieć się, bo kasa była zamkniętą.

13. 1) Upraszam o przychylenie się do prośby Dyrektora, która będzie przedstawioną przez komitet szpitalny co do dezynfektora, telefonu i stołu operacyjnego.

2. O polecenie, aby Dyrektor zajął się urządzeniem natryskowej kąpieli w łazienkach, żeby uchylić choć w części wadliwości urządzenia łazienek, które są tak małe, że niepodobna wstawić trzeciej wanny.

3. W kancelaryi szpitalnej Wys. Wydział krajowy pozwolił przyjąć dyurnistkę z płacą 2 kor. dziennie, aby zmiejszyć ogromną cyfrę zaległości (do 36 tysięcy koron). Przełożona zakonnica uprasza o przyjęcie na jej miejsce jednej jeszcze Siostry, bo to będzie mniej kosztować, a większa będzie z niej korzyść, gdyż czas wolny od kancelaryjnych zajęć będzie mogła poświęcać pielęgnowaniu chorych.

Na Radzie 1. lipca uchwalono:

Sprawę zakupna dezynfektora, stołu operacyjnego, urządzenia telefonu i przyjęcie jednej siostry więcej w miejsce dyurnistki wziąć pod rozwagę przy zatwierdzeniu budżetu.

Sprawę poprawy łazienek zbada p. lustrator przy sposobności lustracyi, nie mniej czy zachodzi potrzeba w miejsce czasowej pomocy kancelaryjnej (dyurnistki) powiększyć stale liczbę Sióstr Miłosierdzia.

Wadowice. — 1. Delegatem Wydziału krajowego w Komitecie jest Stanisław Szlachtowski, nadradca skarbowej Dyrekcyi. Członkami: Teofil Klug, kupiec, i Jan Dworak, wiceburmistrz. Posiedzenia komitetu odbywają się w miarę potrzeby. W tym roku było trzy. Przewodniczący bardzo szczerze zajmuje się szpitalem i często go odwiedza.

2. Budynek szpitalny, po dokonanych naprawach przedstawia się bardzo dobrze. Niektóre braki pozostałe jeszcze, jak naprzykład potrzeba zmiany okien, pieców, wodociągów, dadzą się usunąć powoli, bez obciążania szpitala pożyczkami. Czystość wszędzie wzorowa. Studnia zawiera mało wody, jak wszystkie studnie obecnie, ale pompa, wadliwie od początku urządzona i ustawiona, potrzebuje naprawy. Komitet szpitalny jest tym obecnie zajęty. W sąsiedztwie szpitala niema żadnych nieczystych potoków lub bagien. Magistrat nakazał znieść chlewki na nierogaciznę i pozbawił szpital tych dochodów, jakie można osiągnąć z odpadków żywienia. Prosiłem p. Burmistrza, żeby postarał się o zniesienie tego zarządzenia, bo szpital jest tak oddalony od domów mieszkalnych, iż chlewki nie mogą zanieczyszczać powietrza okolicy.

3. Dyrektorem szpitala jest Dr. August Bukowski. Sekundaryuszem Dr. Żędzianowski Stanisław.

Stosunek Dyrektora do Sióstr zakonnych jest prawidłowy.

Sióstr zakonnych jest 6. Przełożona zajmuje się gospodarstwem, ogrodem i dozoruje porządku, druga Siostra przy chorych, trzecia w kuchni, czwarta w pralni, piąta przy furcie, szyciu i gospodarstwie, szósta w kaucelaryi.

Posługi jest 8 a mianowicie: posługacz do chorych, stróż (do ogrodu, zamiatania, pompowania, rąbania drzewa). Posługaczka przy chorych, podkuchenna, praczka, posługaczka do wszelkich posyłek i pracy w szpitalu, posługaczka w pawilonie zakaźnych i konwerska w pralni.

4. W dniu inspekcyi znalazłem w szpitalu 43 chorych. W roku ubiegłym leczono 959 chorych w ciągu 22.156 dni. Szpital jest wybudowany na 41 łóżek, przeciętnie zaś leczono w roku przeszłym 61, przepełnienie więc było stałe.

Przy 61 chorych w przecięciu, którzy byli dziennie leczeni w szpitalu, przypadało 5 m^2 powierzchni na każdego chorego i 18 m^3 powietrza. Chorzy nadliczbowi byli umieszczani na siennikach położonych na ziemi; zresztą szpital posiada dość znaczną ilość nadliczbowych łóżek żelaznych, ale szpital rozwija się i wkrótce stanie się za ciasnym.

Przeciętny czas leczenia w roku ubiegłym wynosił 23·1. Na zapalenie płuc leczono 13, na suchoty 40, na choroby skórne 277, na weneryczne 51, porodów było 6, ocznych 61, na szkarlatynę leczono 6, na ospę 1, na błonicę 11, na tyfus 8.

Chorzy męzczyźni są pomieszczeni na dole, kobiety zaś na piątrze; podział co do rodzajów chorób zachowuje się, ile pozwala przepełnienie.

Izolacya zakaźnych jest należyta. Wysoki Wydział krajowy zezwolił, obecnie na przyjęcie osobnej posługaczki do obsługi pawilonu zakaźnych. Dotychczas nie było wypadku zakażenia innych chorych w samym szpitalu chorobą zakaźną.

Okłąkanych dla braku miejsca szpital nie przyjmuje.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie dwa razy dziennie w godzinach oznaczonych instrukcyą.

W r. 1903 dokonano 96 chirurgicznych operacyj.

Oprócz notatek w dzienniku lekarskim, gdzie są oznaczone dyagnozy wszystkich leczonych mniej lub więcej szczegółowo, innych wykazów niema.

Wyniki leczenia były dobre. Procent śmiertelności wynosił 5·3.

Ambulatoryjnie leczą się przeważnie chorzy na oczy.

Od chorych leczonych w szpitalu lekarze, o ile mogłem się dowiedzieć nie biorą żadnego honoraryum.

Wikt chorych bardzo dobry; chorzy chwalili pożywienie. Koszt jednak dnia żywienia wynosi 48·1 gr.; według objaśnienia Przewodniczącego komitetu pochodzi to stąd, że cena wszystkich produktów jest bardzo wysoka.

6. Koszt przeciętny leków i opatrunków wynosił w 1903 roku 13·8 gr. na dzień i na osobę.

Najwięcej używane leki, mogące być potrzebnymi w każdej chwili, znajdują się pod kluczem Siostry, pielęgnującej chorych.

Opatrunki szpital otrzymuje z fabryki „Tlen“, zapasy dość znaczne przechowują się w magazynie sanitarnym. Z dostawy jednak nie są zadowoleni, bo wata była źle opakowana i przybyła brudna; toż samo było i z bandażami.

7. Narzędzi chirurgicznych jest ilość wystarczająca na potrzeby szpitala. W roku przeszłym zakupiono stojak na płyny dezynfekcyjne. Brakuje jeszcze sterylizatora, który będzie wkrótce kupiony.

Stół operacyjny jest bardzo dobry.

8. Łazienki są urządzone bardzo prymitywnie, bo gorącą wodę noszą w baniakach. Piec do grzania wody był od początku urządzony wadliwie, a obecnie niema komu go naprawić. Przedstawiłem p. Przewodniczącemu komitetu, który obiecał zająć się nią. Radziłem też, aby zaprowadzono kąpiele natryskowe, zużywające bardzo mało wody, co obecnie byłoby bardzo wskazanem z powodu ogólnej posuchy, która pozwala tylko na dawanie kąpieli leczniczych. Takie urządzenie jest bardzo proste i niekosztowne. Razem z p. Przewodniczącym opatrzyłem miejsce, gdzie to ma być zrobionem, a potrzebnych wyjaśnień, jak to ma być wykonanem, podjął się dostarczyć blacharzowi Dyrektor szpitala.

9. Nad porządkiem domowym czuwają zakonnice we dnie i w nocy.

W szpitalu żaden lekarz nie mieszka, kwalifikuje do przyjęcia zwykle dyrektor lub sekundaryusz, jeżeli chory przychodzi w czasie rannej wizyty lekarskiej; po południu zaś chorzy udają się do pomieszkania dyrektora niedaleko od szpitala położonego, a ten wydaje kartę przyjęcia.

Telefonu łączącego pomieszkanie dyrektora ze szpitalem — niema.

Do posług w szpitalu używają się rekonwalescenci lub weneryczni, nie zaraźliwi.

10. Dezynfektora szpital nie posiada; w razie więc potrzeby zdezynfekcyonowania rzeczy chorych, dezynfektor pożycza się od magistratu; dezynfekcya zaś odbywa się pod okiem zakonnicy.

11. Zmarłych w 1903 r. było 51. Dom przedpogrzebowy urządzony bardzo dobrze. Szpital posiada wózek kryty, którym zmarłych odwozi pomocnik grabarza na cmentarz. Pogrzebanie zmarłego wraz z trumną kosztuje 7 koron.

W wypadkach ważniejszych odbywają się sekcye naukowe.

12. Przewodniczący komitetu przedstawi wkrótce do Wydziału krajowego prośbę o udzielenie zaliczki na kupno sąsiedniego ogrodu na rozszerzenie szpitala, za który żądają 2.000 koron, w wypadku bowiem ewentualnego rozszerzenia zakładu niema miejsca na to.

Nadto upraszał, aby lustrator administracyjny przyjechał do Wadowic w połowie września, kiedy ma wrócić z urlopu, aby mógł się z nim obaczyć.

13. W pawilonie dla zakaźnych jest obszerny strych oświetlony jednem wielkiem oknem, ale zapomniano zrobić schody, tak że dostępu do strychu niema żadnego. Ze względu, iż pawilon ten potrzebuje składu na rzeczy chorych i różne rupiecie, prosiłem Przewodniczącego, aby polecił zrobić kosztorys takich schodów, które można ustawić w małej separatce istniejącej na końcu korytarza i przedstawił prośbę do Wydziału krajowego o pozwolenie na tę przeróbkę.

Omówiłem z Przewodniczącym komitetu i Dyrektorem sprawę naprawy studni i aparatu do ogrzewania wody, a także urządzenia kąpieli natryskowych. Przełożonej zaś udzieliłem wskazówek co do robienia win owocowych dla chorych.

Na Radzie d. 29. lipca przyjęto do wiadomości.

Zaleszczyki. — 1. Przewodniczącym komitetu szpitalnego jest adwokat Dr. Emilian Stoklasa. Po przejściu szpitala w zarząd Wydziału powiatowego komitet będzie musiał zreformować się, ale to jeszcze nie nastąpiło; dlatego też i posiedzeń komitetowych już dość dawno nie było.

Zresztą szpital na tem nie cierpi, bo Dyrektor szpitala jest doskonałym gospodarzem i administratorem.

2. Opatrzyłem nowy budynek szpitalny, który już stoi pod dachem, ale nie ma jeszcze wyprawy ani wewnętrznej ani zewnętrznej. Nie mogłem oglądnąć wnętrza budynku, bo okna są zabite i w budynku było ciemno, ale sama budowa jak wszystkie roboty p. Lewińskiego jest porządna i trwała.

Szpital stoi na wzniesieniu za miastem, w dali od wszystkich budynków i będzie miał idealnie czyste powietrze i nadzwyczajnie ładny widok na skały, ciągnące się po prawej stronie Dniestru. W sąsiedztwie szpitala niema żadnych bagien lub nieczystych potoków.

3. W szpitalu jest dwóch lekarzy. Dyrektor Dr. Jan Sołowski i sekundaryusz Dr. Abraham Rozen.

Stosunki ich wzajemne i względem Sióstr Miłosierdzia nie pozostawiają nic do życzenia. Podziału pracy niema: obydwaj w leczeniu i pielęgnowaniu chorych pomagają sobie wzajemnie.

W szpitalu znajdują się cztery Siostry zakonne: przełożona, jedna na oddziale męskim, druga na oddziale kobiecym i jedna w kuchni.

Posługi niższej jest osób 5; dozorca u chorych mężczyzn i dozorczyni u chorych kobiet, kucharka, praczka i stróż. Służba niższa wogóle nie wiele warta. Niedawno jeden z posługaczy okradł szpital, sprawa ta obecnie jest w sądzie; rzeczy skradzione odebrano.

4. W dniu inspekcyi znalazłem w szpitalu 74 chorych.

W roku ubiegłym leczono 1435 chorych w ciągu 27739 dni. Na 55 etatowych łóżkach leczono przeciętnie po 76 chorych dziennie, a zatem przepełnienie było stałe i ogólne.

W starym szpitalu, zwłaszcza w dniach wielkiego przepełnienia na jednego chorego przypada zaledwie trzecia część powietrza, wymaganego przez hygienę. Nadliczbowi chorzy mieszczą się po dwóch na jednem łóżku.

Najwięcej chorych jest z ranami tuberkulicznego pochodzenia i syfilitycznych.

Przeciętny czas leczenia wynosi 19 dni, świadczy to, że chorzy nie są przetrzymywani w szpitalu bez potrzeby.

Chorzy są rozmieszczeni według płci i w miarę możności według rodzaju choroby, o ile przepełnienie nieustanne zezwala.

Izolacya zakaźnych jest zupełnie niedostateczna, bo zakaźni leżą w małym pokoiku, około którego odbywa się ruch nieustanny. Dlatego też Dyrektor zakaźnych obecnie zupełnie do szpitala nie przyjmuje. To samo odnosi się i do obłąkanych, dla których w tym szpitalu miejsc niema.

5. Wizyty lekarskie odbywają się ściśle według instrukcyi z rana i po południu. Z rana wspólnie; po południu sekundaryusz bada stan chorych. Jeżeli jest wypadek ciężki, to Dyrektor przychodzi nietylko po południu, ale i w nocy. W ogóle pielęgnowanie chorych w tym szpitalu jest niezmiernie staranne, co poświadczyć mogą bardzo piękne wyniki leczenia.

Operacyj chirurgicznych wykonano w r. 1903 — 210. Ważniejsze między nimi były: herniotomie 6, nekrotomie, resekcye, amputacye, wyłuszczenie gruczołów i t. d. Samych operacyj katarakty dokonano w roku 1903 dwanaście.

W dzienniku lekarskim znajdują się treściwie zapisane historye choroby każdego leczonego, zwłaszcza na odziale chirurgicznym. Na prace naukowe lekarze zajęci ciężką pracą na utrzymanie swoich rodzin czasu nie mają.

Wyniki leczenia w r. 1903 były w całem znaczeniu świetne, bo na 1435 leczonych umarło 45, tj. 3.1%, a należy zauważyć, że z powodu przepełnienia lekko chorych prawie nie przyjmują.

W agonii w 1903 r. przywieziono 5.

Ambulatoryjne leczenie prowadzą obaj lekarze: ambulanci są przeważnie z chorobami chirurgicznymi lub ocznymi.

Żadnego honoraryum lekarze od chorych nie pobierają.

Pożywienie chorych jest dobre i dostateczne, jak poświadczyli obaj lekarze i sami chorzy pytani na salach.

Koszt dzienny pożywienia chorego wynosi 32 gr.

6. Przeciętny koszt leków na dzień i chorego w roku 1903 wynosił 7.1 gr.

Jak we wszystkich szpitalach i tu jest apteczka domowa, zawierająca także leki, które w każdej chwili mogą być potrzebne.

Opatrunki szpital pobierał od Dobrowolskiego w Krakowie i Dyrektor był z nich zupełnie zadowolony.

7. Chirurgicznych narzędzi szpital posiada ilość dostateczną; największa część jest sprowadzana z Wiednia od Leitera. Inwentarz utrzymuje Dyrektor szpitala.

Stół operacyjny, na nazwę tę nie zasługuje, niema bowiem żadnego z przyrządzeń, jakie są potrzebne. Po przeniesieniu szpitala do nowego budynku, potrzeba będzie sprawić nowy stół, odpowiadający teraźniejszym wymogom.

8. Łazienki są pomieszczone w pralni, użycie ich jest bardzo ograniczone, bo w zimowej porze nie można było tam posyłać chorych z obawy, aby chorzy przechodząc przez podwórze nie przeziębili się. Przynoszenie zaś wanien do sal tak przepełnionych, że łóżko stoi prawie około łóżka, było niemożliwe.

9. Nad porządkiem domowym we dnie i w nocy czuwają siostry zakonne i lekarze. W razie, gdy są ciężko chorzy, urządzają się nocne dyżury.

W szpitalu żaden lekarz nie mieszka. Przyjmuje do szpitala chorych Dyrektor, w czasie porannej wizyty, po obiedzie zaś w domu, i wydaje kartki przyjęcia, z któremi chory udaje się do szpitala.

Telefonów, łączących szpital z pomieszkaniem któregobądź z lekarzy nie ma, bo i w mieście niema telefonów.

Do posługi w szpitalu używają się rekonwalescenci, zwłaszcza chirurgiczni i syfilityczni.

10. Dezynfektora szpital nie posiada, a gdy jest potrzeba, to pożycza od miasta. Niema też przyrządu do dezynfekcyonowania sal za pomocą formaliny.

11. Domu przedpogrzebowego w szpitalu niema; zmarli są odnoszeni do kostnicy na cmentarzu. Ilość zmarłych wynosiła w roku przeszłym 45. Ma się rozumieć, że i sekcyj naukowych nie można było robić.

12. Dyrektor uprasza o polecenie, aby kasa szpitalna była przeniesiona do Rady powiatowej, a kasa Wertheimowska była oddana przełożonej Sióstr zakonnych, które mając depozyta chorych potrzebują pewnego schowku.

Miasto Zaleszczyki na mocy ustawy z r. 1897 powinno było zapłacić kwotę 3060 K, jako część kosztu budowy domu administracyjnego w szpitalu. Wys. Wydział krajowy zgodził się, żeby dług ten rozłożyć na raty: ostatnia rata miała być spłaconą w lipcu b. r., tymczasem miasto zapłaciło zaledwie 1260 K. i zalega z resztą 1799 K 36 gr. Okoliczność tę poruszam, gdyż zdaje mi się, że kwota ta należy do zwrotu funduszowi rezerwowemu szpitala Zaleszczyckiego.

13. Dwie kwestye nadzwyczajnie ważne w każdym szpitalu są tu dotychczas jeszcze nierozwiązane, a mianowicie sprawa dostarczenia szpitalowi dobrej wody do picia i kanalizacyi.

Co do pierwszej rzecz jest łatwą do rozwiązania, bo rura wodociągowa miejska przechodzi wzdłuż drogi rządowej do Tłustego w oddaleniu nie więcej jak 20 metrów od szpitala. Rocznie będzie potrzeba 4380 m^3 wody. Miasto bierze od wojskowości po 30 gr. za metr i tyleż ma żądać od szpitala. Ponieważ zakupno zegarów wodnych jest dość kosztowne, Burmistrz mi oświadczył, że miasto zgodzi się na ryczałt roczny po 600 K. Jest to nieco więcej ile żądał bar. Seweryn Brunicki za dostarczanie szpitalowi dobrej wody do picia w ilości, jaka będzie potrzebna.

Sprawa więc wodociągów nie jest trudną do załatwienia, bo zostaje tylko umówić się o cenę.

Trudniejszą sprawą jest kanalizacya. Miasto, jak mi mówił p. Burmistrz, ma zamiar przeprowadzić kanał wzdłuż tejże drogi od koszar przez całe miasto do Dniestra niżej mostu z odgałęzieniem obejmującem drugą połowę Zaleszczyk.

Jest to przestrzeń kilkukilometrowa. Z oświadczenia p. Burmistrza zauważyłem, iż nie zdaje sobie dobrze sprawy z wysokości kosztów podobnej inwestycyi. Burmistrz mówił mi, że gdyby Wydział krajowy udzielił miastu subwencyi 10.000 K, to zarazby przystąpić można do tej budowy. Wiedząc, co podobna sprawa kosztuje i słysząc, jak jest miasto ubogiem, mam przekonanie, że projekt ten jest niewykonalnym i że nic nie pozostaje, jak urządzić zbiornik betonowy i system wywozowy, bardzo kosztowny, dowiedziałem się bowiem, że wojsko za wywóz nieczystości z koszar płaci 2400 koron rocznie.

Plan sytuacyjny szpitala i okolicy przedstawiam.

Z przyjemnością muszę podnieść sprawę gospodarności i oszczędności Dyrektora i Siostry przełożonej. Pomimo bardzo niskiej taksy (1.02). szpital ten zaoszczędził w ciągu 5 ostatnich lat 11.448 K, a przełożona pokazała mi przygotowaną bieliznę i sprzęty do nowego budynku; większa część bielizny jest uszyta rękami Sióstr, stara zaś jest łataną i naprawianą nieustannie, aby jeszcze wystarczyła do chwili przeniesienia do nowego budynku.

Na Radzie d. 8. kwietnia 1904 uchwalono:

Lustrator przy najbliższej lustracyi winien doprowadzić do skutku zawarcie umowy o dostarczanie wody szpitalowi. Inż. Maslance polecić rozpatrzenie sprawy kanalizacyi w kierunku urządzenia oczyszczenia odpływów systemem biologicznym i odprowadzenia do rowu przecinającego zakład sadowniczy. Gminę wezwać do spłaty reszty długu w kwocie 1799 K, a powiat do objęcia kasy szpitalnej.

Żółkiew. — 1. Przewodniczącym komitetu szpitalnego jest p. Władysław Gorecki, obywatel; członkami: p. Inżynier Wohlfeld, Burmistrz miasta p. Scheybal i Dyrektor szpitala Dr. Karol Muszkiet.

Komitet szpitalny zbiera się w miarę potrzeby, ale dość rzadko, sprawy bowiem szpitalne prowadzone przez Dyrektora i Rządcę, ludzi doświadczonych długą służbą, nie wymagają częstszych posiedzeń.

2. Budynki szpitalne są już stare, stawiane wtedy, gdy rozwój szpitalnictwa był jeszcze na bardzo niskiej stopie, w wielu względach nie odpowiada nowoczesnym wymogom i potrzebują wielu napraw. Przybyłem do szpitala w czasie dorocznych konserwacyj, wtedy gdy czystość i porządek nie mogą być utrzymane należycie, bo chorzy są przeniesieni do kurytarzy, a sale bielą się, piece przestawiają.

Jak wiadomo szpital ten nie posiada na miejscu wody do picia i wody do potrzeb gospodarczych i do kąpieli; jeden więc stróż cały dzień prawie wozi wodę ze studni miejskiej i z rzeki, a miasto jest nie zamożne i nie ma nadziei, aby mogło prędko zdobyć się na wodociągi; próby zaś wiercenia studni artezyjskich na miejscu przyczyniły tylko wiele kosztów dla szpitala, ale bez żadnych rezultatów dodatnich.

3. Dyrektorem szpitala jest Dr. Karol Muszkiet, 1-ym sekundaryuszem Dr. Kazimierz Wyżykowski, drugim Dr. Mayer Wachs, stosunek ich między sobą i do zarządu jest prawidłowy. Jeden z sekundaryuszów ma sale chorych mężczyzn, drugi, sale chorych kobiet, a przytem prowadzi kancelaryjne czynności należące do lekarzy.

Zarządcą szpitala jest p. Aleksander Sadowski. Posługi szpitalnej jest 15, a mianowicie: 4 dozorców chorych na dwóch piątrach głównego budynku,

3 dozorczynie na oddziale kobiet, 1 nadzorca (w sali operacyjnej, utrzymuje opatrunki, wydaje lekarstwa), 1 dozorca na oddziale zakaźnych. Dwóch s'róży, z których jeden ustawicznie wozi wodę, a drugi utrzymuje porządek na podwórzach; 1 kucharka, 1 podkuchenna, i 2 praczki. Posługa niższa, jak wogóle we wszystkich szpitalach jest mało odpowiednia, mało przyuczona do pielęgnowania chorych i często się zmienia.

4. W dniu wizytacyi znalazłem chorych 95.

W ciągu 1903 roku leczono 2.919 chorych w 53.342 dniach leczenia; przeciętnie pielęgnowano 146 chorych na 120 etatowych łóżkach; przepełnienie więc było ogólne i trwałe. Chorych bywało czasami po 180 dziennie. W tych ostatnich razach przepełnienie było tak wielkie, że na jednego chorego przypadało zaledwie połowa ilości powietrza wymaganego przez hygienę. Chorzy nadliczbowi w tych razach leżeli na siennikach rozłożonych na ziemi. Sale chorych w tym szpitalu posiadają 3.199 m^3 pow. to jest po 30 m^3 na chorego przy etatowej ilości łóżek (120).

Wszelkie choroby są przyjmowane do szpitala do leczenia. Przeciętny pobyt chorych w zakładzie jest 18.2 dni, co jest dowodem, że tu chorych bez potrzeby nie przytrzymują. W r. 1903 na 2.919 leczono: na zapalenie płuc 62, na gruźlicę 159. Na choroby skórne 471, porodów odbyło się w szpitalu 8, na choroby weneryczne leczono 157, na choroby oczne 215, na choroby zakaźne: szkarlatyna 16, błonica 13, tyfus 29, influenca 17, róża 25; zakaźni są w osobnym pawilonie pomieszczeni i odosobnieni należycie, tak, że nie było ani razu przypadku zakażenia w samym szpitalu. W dniu inspekcyi znalazłem tylko jednego chorego na oddziale izolacyjnym z tyfusem wysypkowym, który dość często pojawia się w okolicy.

Chorych obłąkanych szpital nie przyjmuje dla braku miejsca.

5. Wizyty lekarskie odbywają się regularnie w sposób określony instrukcyą i dwurazowo dziennie. Jeżeli bywają czasami różnice co do godzin wizyty, pochodzi to z wyjątkowego położenia lekarza, który nie ma prawa odmówić pomocy w nagłych przypadkach, zwłaszcza gdy w szpitalu jest go komu zastąpić.

W r. 1903 wykonano operacyj 373 to jest więcej aniżeli jedna operacya dziennie.

W dzienniku lekarskim dyagnozy zwłaszcza operacyjnego leczenia są zanotowane dostatecznie obszernie, tak, że historya choroby może być z tych notatek odtworzona zupełnie. Osobnych sprawozdań i prac naukowych lekarze tutejsi, zajęci pracą na swoje utrzymanie, drukiem nie ogłaszali.

Wyniki leczenia są bardzo dobre: na 2913 leczonych umarło 4·2%

Ambulatoryum w szpitalu nie prowadzi się oprócz wypadków z rekonwalescentami tegoż szpitala; ubodzy bowiem miejscy mają lekarza miejskiego, a ubodzy z okolic mają lekarzy okręgowych, oszczędza się przez to wydatku na opatrunki, które drogo kosztują.

Od chorych leczonych w szpitalu lekarze żadnego honoraryum nie pobierają.

Pożywienie chorych dobre. Chorzy pytani w różnych salach oświadczyli, iż z wiktu są zadowoleni. Pieczywo jest bardzo dobre jak i wszystkie wiktuały, które widziałem w spiżarni; mięso tylko jest nieświetne, pomimo częstego odsyłania i napominań.

6. Przeciętny koszt leków na dzień i chorego 6·6 gr.

W szpitalu znajdują się wszystkie leki mogące być potrzebnemi w każdej chwili. Klucz od apteczki znajduje się w ręku starszego nadzorcy, obznajomionego z użyciem leków.

Opatrunki otrzymują się z fabryki „Tlen".

7. Narzędzi chirurgicznych jest ilość dostateczna; utrzymane są one w wielkiej czystości; wszelkie braki dopełniają się w miarę potrzeby.

Stół operacyjny bardzo dobry. Przy tegorocznej konserwacyi jedna z sal została obróconą na drugą salę operacyjną dla wypadków septycznych,

jest to rzecz, której konieczność bywa odczuwaną coraz to bardziej we wszystkich szpitalach.

8. Urządzenie łazienek bardzo skromne i niedostateczne. Za to jest to jedyny szpital prowincyonalny, który posiada 6 wanien miedzianych; wanny te istnieją od lat trzydziestu i są zupełnie w dobrym stanie. Kąpiel otrzymuje każdy chory przy wstąpieniu do szpitala, jeżeli stan zdrowia jego na to pozwala. Lecznicze tylko kąpiele są ograniczone o ile możności z powodu braku wody.

9. Nad porządkiem domowym we dnie i w nocy czuwa rządca i dyrektor szpitala, który mieszkając obok bardzo często zagląda do szpitala.

W szpitalu nie mieszka żaden lekarz. Kwalifikuje do przyjęcia zwykle dyrektor w godzinach wizyty lekarskiej, popołudniu zaś obaj lekarze pomocniczy.

Telefonu łączącego szpital z mieszkaniem Dyrektora niema, gdyż tego niepotrzeba, wobec bardzo bliskiego pomieszkania dyrektora.

Do posług w szpitalu są używani rekonwalescenci i weneryczni.

10. Szpital posiada własny dezynfektor, który jest jeszcze w dobrym stanie. Jest to przyrząd systemu Rychnowskiego; obsługuje go jeden z posługaczy obznajomiony z tego rodzaju czynnością. Aparat ten nie psuje przedmiotów dezynfekcyonowanych. Sterylizowanie fartuchów lekarskich, bandaży i innych opatrunków odbywa się w innym sterylizatorze dość wielkich rozmiarów sprowadzonych z Dortmundu.

Przedmiotów z poza szpitala do dezynfekcyi nie przywożą, bo miasto i sąd mają własne przybory dezynfekcyjne.

11. Na 2919 leczonych zmarło 123 t. j. 4·2%. Dom przedpogrzebowy jest urządzony dobrze, a sekcye naukowe odbywają się dość często.

12. Jedną z najważniejszych rzeczy jest dostarczenie szpitalowi temu wody do picia i do celów leczniczych i gospodarskich, obecny bowiem stan jest niezmiernie niedogodny zwłaszcza w zimie, gdy jeden ze stróżów jest nieustannie cały dzień zajęty wożeniem wody z wodociągu miejskiego lub z rzeczki.

Dyrektor szpitala uprasza o pozwolenie, aby nie podpisywać swojem nazwiskiem wywodów spisywanych w kancelaryi z chorymi: wywody te bowiem nie on pisze, nigdy przy spisywaniu nie bywa i nie może odpowiadać za te omyłki, które mogą się zdarzyć, i za które on bierze odpowiedzialność stwierdzając swoim podpisem.

13. Na oddziale kobiet w korytarzu ceglana podłoga zupełnie się zepsuła i potrzebuje naprawy; okna w pawilonie kobiecym już zbutwiały i wymagają naprawy. Pjoleciłem, aby przy przedstawieniu budżetu na rok przyszły nie zapomniano wydatku na te naprawy wstawić do preliminarza.

Na radzie 29. lipca przyjęto do wiadomości.

Żywiec. — 1. Przewodniczącym komitetu jest ksiądz proboszcz Czapela; członkami: Marszałek powiatowy p. Władysław Bogdani, burmistrz Jan Studencki i Dyrektor szpitala dr. Wiktor Idziński. Posiedzenia szpitalne odbywają się w miarę potrzeby; w roku ubiegłym były cztery posiedzenia. Komitet bardzo czynnie zajmuje się sprawami szpitala.

2. Oprócz dorocznych robót konserwacyjnych w szpitalu, rozszerzono nieco knchnię, naprawiono lodownię, zakupiono ładny wóz dla wywozu zwłok zmarłych w szpitalu, zbudowano w ogrodzie altanę dla chorych, postawiono 6 pieców kaflowych nowych i t. d. Czystość, ład i porządek tu są wzorowe tak, jak były zawsze. Wody szpital posiada ilość dostateczną w swojej studni; woda ta jest dobrą do picia i do prania.

Wszystkie budynki gospodarskie są utrzymane w bardzo dobrym stanie, jak również ogród warzywny i owocowy. Powietrze w okolicy zakładu jest

czyste, bo szpital jest otoczony zasianemi polami. Wogóle pod względem wewnętrznego urządzenia i zamożności jest to pierwszy szpital między prowincyonalnymi, posiada bowiem wszystko, czego potrzebuje nie tylko dla celów leczniczych, ale także i dla celów naukowych. Właściciel Żywca Arc. Stefan często odwiedza zakład i prawie przy każdych odwiedzinach zostawia jakąś pamiątkę swoich odwiedzin, korzystną dla zakładu.

3. Dyrektorem szpitala jest dr. Wiktor Idziński; sekundaryuszem dr. Adam Fąferka.

Stosunek wzajemny lekarzy i stosunek ich do Sióstr zakonnych jest jaknajlepszy. Podziału pracy między lekarzami niema; pracują bowiem razem, gdzie wzywa ich obowiązek. Służba lekarska jest pilna, sumienna i w wysokim stopniu humanitarna.

Sióstr Miłosierdzia jest 7: 1) Przełożona, 2) Siostra pielęgnująca chorych mężczyzn, 3) Siostra pielęgnująca chore kobiety, 4) w kuchni, 5) w pralni, 6) w pawilonie zakaźnych i 7) w kancelaryi.

Posługa niższa składa się z 8 osób: 1) dozorca chorych mężczyzn, 2) dozorczyni przy kobietach, 3) dozorczyni na zakaźnym, 4) dozorczyni do pomocy na oddziale męskim, 5) kucharka, 6) i 7) praczki i 8) stróż.

Posługa męska często się zmienia z powodu małej płacy i łatwości dostania miejsca korzystniejszego w sąsiednich fabrykach.

4. Chorych w dniu inspekcyi znalazłem 94. W ciągu r. 1903 leczono 2.919 chorych w 53.342 dniach leczenia; przeciętnie na 92 łóżkach leczono 102 chorych; przepełnienie więc było stałe. Niekiedy liczba chorych dochodziła do 150 a wtedy na jednego chorego w szpitalu przypadało po 4·8 m^2 podłogi i 19 m^3 powietrza. Nadliczbowi chorzy mieścili się na podłodze, na rozciągniętych tam siennikach.

W r. 1903 leczono na zapalenie płuc 62, na suchoty 81, na choroby skórne 471, na weneryczne 33, porodów było 8, na choroby oczne leczono 156, na szkarlatynę leczono 42, na błonicę 18, na tyfus 43. W dniu inspekcyi w szpitalu znalazłem bardzo wielu dotkniętych reumatyzmem i reumatycznem zapaleniem stawów, a także wiele wypadków chorób ocznych, zwłaszcza u dzieci.

Chorzy są pomieszczeni według płci i możliwie według rodzaju choroby. Izolacya chorych zakaźnych jest zupełna, tak, że porozumiewanie się między pawilonem odbywa się za pomocą telefonu domowego.

W dniu inspekcyi znalazłem w pawilonie zakaźnych 3 dzieci dotkniętych błonicą i 12 osób z tyfusem brzusznym; w tym miesiącu bowiem wybuchła epidemia tyfusowa w Zabłociu. Przebieg choroby dość szczęśliwy. Zakażenia w samym zakładzie nigdy nie było. Dyrektor przyjmuje w razie potrzeby dotkniętych chorobami umysłowemi pochodzącemi od kiły, lub wskutek porodu albo pijaństwa. Było też kilka przypadków, iż podobni chorzy zostali wyleczeni w zakładzie.

5. Wizyty lekarskie odbywają się w godzinach oznaczonych w instrukcyi i dwurazowo dziennie, jak się sam przekonałem, przybywszy do szpitala w godzinie popołudniowej; obaj lekarze byli w szpitalu, chociaż jeden z nich był chory na egipskie zapalenie oczu, którego nabawił się, pielęgnując chorego w zakładzie.

W r. 1903 dokonano operacyj 164; w 1904 roku już do 10. lipca zrobiono 96 operacyj.

W dziennikach lekarskich prowadzą się treściwe historye choroby dla dotkniętych cierpieniami wewnętrznemi, a dla zapisywania chirurgicznych operacyj jest osobna księga, gdzie przebieg pooperacyjny jest szczegółowo opisany.

Ważniejsze wypadki mogące interesować naukę podają się do druku do pism lekarskich.

Wyniki leczenia są tu bardzo dobre, ale cyfrę śmiertelności (7%) obciąża bardzo znacznie wielka ilość chorych przywożonych w stanie konania, bo i tu istnieje ten zwyczaj, że lud przywozi swoich umierających, aby wybawić się od kosztów pogrzebu

Ambulatoryjnie leczy się tu dużo ludzi i otrzymują wskazówki lekarskie lub opatrunki. Wogóle szpital oddaje wielkie usługi okolicy i jest dla niej niezmiernym dobrodziejstwem. Nawet klasy zamożniejsze oddają tu dzieci swoje, zwłaszcza dotknięte chorobami zakaźnemi do leczenia, wiedząc, iż nigdzie nie znajdą tak starannej opieki jak tutaj.

Od chorych ubogich, leczonych w szpitalu nie bierze się żadnego honoraryum; klasowi płacą za siebie według zarządzenia Wydziału krajowego po 3 korony dziennie.

Pożywienie chorych jest dobre i odpowiednie do zwyczajów ludności fabrycznej, która mając dobre zarobki, żywi się tu dobrze. Chorzy oświadczyli mi, że są zadowoleni z wiktu. Koszt żywienia wynosi 43 gr. na dzień i chorego.

6. Przeciętny koszt leków jest 7 gr. na dzień i chorego; lekarze zwracają tu uwagę na wytknięte usterki w wyborze leków i starają się o ile można obniżyć wydatek, wiedząc, że to jest pozycya, w której najłatwiej można zrobić znaczne oszczędności bez żadnej szkody dla chorych.

Każda z Sióstr oddziałowych ma pod swoim kluczem leki mogące być potrzebnymi w każdej chwili; wiele prostszych leków, namoków i naparów przygotowuje się w szpitalu.

Opatrunki sprowadzają się od p. Dobrowolskiego z Krakowa i są dobre i tanie, opaski są mniej chwalone.

7. Inwentarz chirurgicznych narzędzi prowadzi sekundaryusz. Instrumenta są utrzymane bardzo czysto i starannie. W ostatnim czasie zaprowadzono tu destylator dla wody, przyrząd galwaniczny doskonały do elektryzowania prądem stałym i przerywanym; cały arsenał do chorób ocznych, bo dyrektor jest dobrym okulistą i dokonuje wszelkie operacye oczne.

Stół operacyjny i urządzenie sali operacyjnej nie pozostawia nic do życzenia.

8. Łazienek jest dwie dla zwykłych chorych i jedna dla zakaźnych; ta ostatnia jest zrobiona kosztem Arcyksięcia Stefana. Każdy chory przy wejściu do szpitala otrzymuje kąpiel czystości, która się powtarza co dziesięć dni, aby przyuczyć ludność do czystego utrzymania ciała. Kąpiele lecznicze dają się według potrzeby.

9. Porządek domowy jak we dnie tak i w nocy utrzymują Siostry zakonne; młode Siostry zakonne, wstępujące do służby szpitalnej są przysyłane do tego szpitala na naukę, bo przełożona jest bardzo dobrą gospodynią, administratorką i umie prowadzić czynności kancelaryjne.

Żaden lekarz nie mieszka w szpitalu; kwalifikuje zwykle do przyjęcia dyrektor, lecz gdy jego nie ma, sekundaryusz. W czasie popołudniowym dyrektor w domu daje kartki przyjęcia, które chory odnosi do przełożonej.

Telefonu łączącego mieszkanie lekarza ze szpitalem nie ma, a bardzo by się zdał, zwłaszcza w porze nocnej.

Do posług w szpitalu są używani rekonwalescenci chirurgiczni i weneryczni.

10. Dezynfektor systemu Rorbacha w Berlinie sprowadził Arcyksiąże Stefan i darował szpitalowi. Dezynfektor ten stoi w pawilonie zakaźnych, a oczyszczanie rzeczy zakażonych odbywa się pod okiem zakonnicy, która się znajduje na tym oddziale; przyrząd jest znakomity, kosztował 1200 zł. i nie psuje przedmiotów poddanych dezynfekcyi.

Dotychczas przywożone rzeczy do dezynfekcyi z miasta odkażały się darmo, ale obecnie komitet szpitalny uchwalił, aby za dezynfekcyę i koszta opału pobierać po 4 korony.

11. Ilość zmarłych w ubiegłym roku wynosiła 123. Każdy pogrzeb kosztuje 8 K 30 h. Dom przedpogrzebowy urządzony bardzo ładnie, a przed każdą tru-

mną wywożoną ze szpitala idzie stróż z krzyżem, co bardzo podoba się tutejszej ludności.

12. Przewodniczący komitetu i dyrektor szpitala proszą o uwzględnienie ich przedstawienia dotyczącego budowy osobnej kuchni i pralni. Rzeczywiście, gdy to zostanie dokonanem, szpital żywiecki będzie mógł służyć za wzór, jak należy urządzać szpitale prowincyonalne i jak je prowadzić, aby odpowiadał wszelkim zadaniom szpitala. Zakład ten niema żadnych długów, owszem posiada rezerwowy zapas 5.617 K. złożony na książeczkę kasy oszczędności; zaległości wynoszą zaledwie 6.325 K; taksa jest jedną z najwyższych, wynosi bowiem 106 gr., a zakład słynie w okolicy jako największa dobroczynna instytucya.

Na Radzie 29. lipca przyjęto do wiadomości.

Zakłady subwencyonowane.

1. **Towarzystwo ratunkowe lwowskie.** Z rokiem 1903 upłynęło pierwsze dziesięciolecie Towarzystwa ratunkowego. Służbę pogotowia ratunkowego, trwającą dzień i noc bez przerwy, pełnią lekarze dyplomowani i mający długoletnią praktykę szpitalną. W roku 1903 wzywano pomocy Towarzystwa w dzień 2337 razy, a w nocy 1103. Dotkniętych było mężczyzn 2066, kobiet 872, dzieci 480. W tej liczbie nagłych zasłabnień było 645, a uszkodzeń cielesnych 2616. Ogółem Tow. ratunkowe w roku 1903 udzieliło pomocy w 3440 wydadkach. Wys. Sejm udziela 600 K subwencyi corocznie. Przychody Towarzystwa w r. 1902 wynosiły 14.079, wydatki 11.572 K.

2. **Towarzystwo miłosierdzia, utrzymyjące »Dom Pracy«.** Z rokiem 1903 upłynęło 22 lat od zorganizowania Towarzystwa Miłosierdzia pod godłem „Opatrzności“ i założenia „Domu Pracy“, w którym według określonych statutami postanowień udziela Towarzystwo niezdolnym do pracy starcom i kalekom przytułku i wsparcia, zdolnym zaś do pracy ubogim dostarcza odpowiedniego zatrudnienia i skromnego zarobku. Subwencya udzielona temu towaszystwu przez Wys. Sejm wynosi 2400 K. Ogólny przychód roczny wynosi 37.834 K, ogólny rozchód 35.879 K. Pozostałość kasowa z końcem r. 1903 1955. Zaopatrzono w ciągu roku 1034 ubogich. Roboty wykonane w Domu pracy przyniosły 5.880 K.

3. **Lwowski zakład dla ciemnych.** Zakład ten jest oparty na subwencyi kraju, miasta i dobroczynności publicznej. Liczba wychowanków wynosi 50, a mianowicie 30 chłopców i 20 dziewcząt. Przychód w roku 1902 wynosił 50.154 K 49 gr. Wydatek 49.910 K i 10 gr. Ociemniała dziatwa czyta, pisze, śpiewa, deklamuje i gra na różnych instrumentach, wykonuje prześliczne hafty, roboty szydełkowe i drutowe w różnych kolorach, co do których wierzyć się nie chce, by z pod palców ociemniałych robotnic wyszły. Chłopcy zajmują się koszykarstwem. W zakładzie znajduje się drukarnia do drukowania książek dla ciemnych.

4. **Zakład Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie.** Chorych leczono 176, zmarło 1. Dni leczenia było 2676. Sierót utrzymywano w zakładzie 11, płatnych 2; przychodzących 94. Dochody wynosiły 5267 K, w tej kwocie z funduszu krajowego 600 K. Wydatki 5251 K.

5. **Galicyjski zakład dla ciemnych we Lwowie** subwencyonowany przez Wys. Sejm kwotą 6.000 K. W roku 1903 zakład utrzymywał 47 wychowanków, a mianowicie na kursie wyższym 13 chłopców i 6 dziewcząt, na niższym 11 chłopców i 7 dziewcząt, w ochronce 3 chłopców i 7 dziewcząt. Według programu szkolnego wychowankowie uczą się w godzinach przedpołudniowych przedmiotów szkolnych, a to czytania, pisania za pomocą maszynki, historyi, geografii i rachunków. W godzinach zaś popołudniowych odbywa się nauka muzyki, robót ręcznych, wyplatania krzeseł, koszyków i t. d. Starsi

wychowankowie odbywają korepetycye z młodszymi, ucząc ich początków czytania i pisania tudzież ćwicząc ich w grze na fortepianie, na skrzypcach it. p. Dyrekcya zakładu opiekuje się wychowankami swymi i po opuszczeniu przez nich zakładu, umieszczając ich po klasztorach jako organistów i organistki, wyrabiając im posady w szkółkach koszykarskich i udzielając zapomóg pieniężnych.

Dyrektorem zakładu jest Książe Jerzy Czartoryski.

Majątek zakładu przestawia łączną wartość 703.215 K 62 gr. Dochody w roku ubiegłym wynosiły 50.986 K. 62 gr. Rozchody 50.898. Popis tegoroczny wykazał wielkie postępy dzieci w naukach; w muzyce zaś niektórzy wykształcili się na prawdziwych artystów.

6. **Galicyjski zakład głuchoniemych** subwencyonowany przez W. Sejm kwotą 25.400 K, przez miasto Lwów kwotą 6.250 K. Majątek zakładu w roku ubiegłym wynosił 550.877 K 27 gr. W r. 1903 opuściło zakład: chłopców 12, dziewcząt 8. Na rok szkolny 1903/4 było zapisanych: chłopców 63, dziewcząt 46; (od 6—14 lat wieku). W roku ubiegłym było tylko pięć klas w których uczono: nauki religii, wymawiania, czytania, pisania i poznawania mowy z ust, języka polskiego, arytmetyki, geografii, wiadomości z nauk przyrodniczych, historyi polskiej, kaligrafii, rysunków, rzemiosł (szewski i krawiecki) robót ręcznych u kobiet; nareszcie gimnastyki. Zamknięcia rachunkowe wykazywały w r. 1903 w dochodach 52.441 K 98 gr., w rzeczywistych wydatkach 51.731 K 78 gr. Budżet ułożony na rok 1904 w dochodach wynosi 50.883 K 40 gr. W wydatkach 53.848 K. Niedobór 2.964 K. 60 gr.

Wskutek uchwały Wys. Sejmu z dnia 24. października 1903 r. wprowadził Wydział krajowy nowy organ kontrolny nad czynnościami administracyjno-rachunkowemi w szpitalach powszechnych od dnia 1. marca 1904, powierzając te funkcye J. Jasińskiemu, b. rządcy szpitala lwowskiego.

Zakres jego czynności lustracyjnych określa następujący szemat:

1. Majątek zarodowy. Z czego się składa: realności grunta, (parcele) arkusz posiadłości gruntowych, sprawy tabularne, ewentualnie spory tabularne.

Dochód z majątku nieruchomego.

Kapitał zarodowy jak ulokowany, czy winkulowany, jak przechowany, jaki dochód z kapitału zarodowego.

2. Kapitał obrotowy. Zapas gotówki, jak przechowany.

Zaliczki z funduszu krajowego.

Zaległości czynne.

Długi (zaległości bierne) u kogo za jakie artykuły, jaka ogólna suma.

Które kwoty zaległości czynnych należałoby odpisać jako nieściągalne.

3. Kancelarya. Kto ją prowadzi, jak funkcyonuje, jaka jest ewidencya chorych pod względem administracyjnym.

Buchalterya: czy wszystkie wydatki pokryte kwitami i czy ściśle według preliminarza, — które wydatki nie preliminowano i z jakiego powodu.

Jaka jest przyczyna zaległości kasowych — czy wzrastają, czy też zmniejszają się.

4. Dostawy artykułów. Zaopatrywanie w artykuły w ogóle i ich użycie.

Czy kontrakty przez dostawców są dotrzymywane.

Dostawa wody.

Zapasy w spiżarni.

5. Magazyny i zapasy. Inwentarz czy zgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i czy uległ zmianom i w jakim kierunku.

Czy jest jakie urządzenie zapasowe: łóżek, materaców, bielizny i t. p.

Jakie przedmioty należy odpisać z inwentarza.

6. Gospodarstwo. Stan budynków, czystość w budynkach i w otoczeniu, sposób ogrzewania, jakie piece, kiedy postawione. Sposób przewietrzania. Sposób usuwania wilgoci. Sposób usuwania nieczystości Czy doły kloaczne są szczelne, czy przewałowe, czy z dnem przepuszczalnem, kiedy od ostatniej wizytacyi wypróżnione. Czy jest jaka kanalizacya (dreny).

Budynki gospodarcze, zapasy siana, słomy, owsa i innej karmy.

Sprzęty gospodarcze.

Ilość bydła, trzody, drobiu, stan odżywienia.

Ogród warzywny.

W jakim stanie kuchnia, sposób przyrządzania potraw. W jakim stanie naczynia kuchenne i wagi.

(Ilość zajętych osób).

W jakim stanie pralnia, ilość wypieranej bielizny, ilość zajętych osób.

Ogólny dochód z gospodarstwa.

7. Koszt utrzymania szpitala.

Przeciętny dzienny koszt leczenia

„ „ „ wiktu
„ „ „ leków i opatrunków
„ „ „ opału
„ „ „ oświetlenia
„ „ „ prania
„ „ „ kąpieli
„ „ „ obsługi

8. Czy taksa szpitalna nie jest za niską, lub za wysoką.

9. W którym dziale możnaby uzyskać pewne oszczędności.

Wskazówki i pouczenia wydane w szpitalowi i zapisane w odnośnej księdze znajdującej się w szpitalu.

Wnioski i spostrzeżenia lustratora.

Wskazówki.

Wnioski.

Z wykonanych pierwszych lustracyi w szpitalach prowincyonalnych podane są poniżej raporta lustratora.

Ponieważ z dokonacych lustracyi okazało się, że dla skutecznej kontroli zachodzi konieczność ujednostajnienia czynności, co da się jedynie wykonać przez założenie odpowiednich ksiąg rachunkowych i magazynowych, na polecenie Wydziału krajowego ułożył lustrator wzory potrzebnych druków a dla oszczędzenia wydatków przy nakładach zarządzono ekonomat wszystkich druków szpitalnych.

Również powziął Wydział krajowy przekonanie, że przez scentralizowanie dostaw i powierzanie ich krajowym wytwórcom, osiągnąć będzie można znaczne oszczędności w wydatkach szpitalnych na bieliznie, węglu, artykułach sanitarnych i t. d.

W tym celu wydane zostały odpowiednie zarządzenia, a o wynikach Wydział krajowy złoży relacyę w najbliższem sprawozdaniu z czynności.

Brzeżany. — 1. Szpital brzeżański ufundowany przez hr. Jakóba Potockiego oddany został kontraktem z 9. marca 1897 na własność gminy m. Brzeżany z zastrzeżeniem prawa zarządu szpitalem i nadzoru Wydziałowi krajowemu.

Szpital obejmuje: Gmach główny piątrowy, pawilon dla zakaźnych parterowy, kuchnię, pralnię i mieszkania Sióstr, budynek gospodarczy murowany z kamienia i trupiarnię murowaną z kamienia. Ponadto posiada szpital ogród warzywny o pojemności 3.370 m².

Dotąd rachunku z ogrodu warzywnego nie prowadzono, a zabrane jarzyny zużytkowywała kuchnia szpitalna bez żadnego rachunku ani oszacowania.

2. W funduszu rezerwowym posiada szpital z końcem roku 1903 kwotę 5636 K 80 gr. na książeczce powiatowej Kasy oszczędności Nr. 21. —

Fundusz ten powstał z zapasów gotówki z końcem roku, a zbieranie rozpoczęto od roku 1899.

Ponadto znajduje się w depozytach kasy szpitalnej książeczka powiatowej kasy oszczędności Nr. 28 na 200 K, będąca własnością fundacyi mszalnej, jak LW. 28352/98.

Zaliczki z funduszu krajowego szpital niema.

Zaległości w kosztach leczenia po koniec roku 1903 wynoszą kwotę 23.900 K 54 gr., a po potrąceniu IV. kwartału 1903 r., który wynosił 8.058 K 96 gr., faktyczna zaległość wynosi 15.841 K 58 gr. Zaległości datują się od roku 1895 i z tego roku zalega 1 pozycya z roku 1896 1 pozycya, z roku 1897 — 3 pozycye, z r. 1898 11 pozycyi, z r. 1899 — 8 pozycyi, z roku 1900 — 10 pozycyi, z roku 1901 — 35 pozycyi, z r. 1902 poz. 73. Razem pozycyi z lat dawnych 142, które powinny być ściągnięte do końca roku bieżącego.

Należytości wyrównywane są punktualnie 5, każdego miesiąca za ubiegły miesiąc i obecnie rachunki za czerwiec b. r. są wyrównane.

Niema takich pozycyi, które należałoby odpisać jako nieściągalne.

3. Kancelaryę prowadzi Stanisław Miekowski, pisarz, a do pomocy jest 1 Siostra Miłosierdzia. Pisarz Miekowski przyjęty został przez komitet szpitalny z dniem 1. marca 1903 bez wiedzy i zezwolenia Wydziału krajowego.

W kancelaryi nie zastałem należytego ładu i porządku. Przyjęci chorzy od 26. czerwca br. do 6. lipca w liczbie 28 nie wpisani do protokołu stanu chorych i wywody o koszta leczenia nie wysłane do odnośnych władz. Sprawdzając protokoły stanu chorych za rok 1901, 1902 i 1903, znalazłem kilka pozycyi kosztów leczenia zarachowanych i przyjętych w rachunkach kwartalnych, jednak w protokołach nie odnotowano, że są już zapłacone, — również sprawdzając ostatni wykaz zaległości po koniec roku 1903 naturalnie wyrywkowo, znalazłem wiele pozycyi w tym wykazie, które zostały zapłacone przez fundusz krajowy.

Ponadto wykaz zaległości za rok 1903 nie obejmował pozycyi kosztów leczenia, zarachowanych na IV. kwartał r. 1903, które, ponieważ zlikwidowane być mogą dopiero w roku 1904, poleciłem wprowadzić dodatkowo do wykazu zaległości za r. 1903.

Przechodząc korespondencye prowadzone o koszta leczenia, sprawdziłem, że kancelarya szpitalna z nieuzasadnioną pobłażliwością traktuje sprawy kosztów leczenia służby miejskiej. Za służbę tę jest obowiązaną płacić gmina, względnie za pompierów kasa chorych, atoli szpital stara się dla tej służby o świadectwa ubóstwa z tej przyczyny, że gmina uchyla się, a kasa chorych oświadcza, że ta służba nie jest do kasy chorych zgłoszoną. Należałoby wezwać szpital, by wykazał wszystkie zaległe pozycye z tego tytułu, a następnie zniewolić magistrat do zapłacenia.

Wreszcie skonstatowałem, że w szpitalu brzeżańskim pobieraną jest od chorych, którzy mogą płacić, a żądają lepszego utrzymania, wyższa taksa jak jest obecnie dla szpitala ustanowioną. Ustanowił w ten sposób szpital bez wiedzy i zezwolenia Wydziału krajowego wyższą klasę II. za opłatą 2 koron, lub wyżej dziennie i od głowy.

Ponieważ do funduszu szpitalnego pobierano tylko wysokość taksy III klasy, a nadwyżkę lokowano na książeczce powiatowej Kasy oszczędności, łącznie z datkami za udzieloną pomoc chorym w ambulatoryum, — uzbierano

fundusz w wysokości 671 K 1 gr. (książeczka Nr. 897). Fundusz ten jest do dyspozycyi.

Takie postępowanie szpitala uważam za niewłaściwe i sprzeczne z ustawą, powtóre zbieranie funduszów, które powinny wpłynąć jako dochód z kosztów leczenia, gdyż są rekompensatą za lepsze utrzymanie, to jest żywienie, posługę i t. p., nie powinny być obracane na inne cele, ale stanowić muszą zwrot wyższego wydatku w utrzymaniu chorych. Gdy jednak fundusz ten pochodzi z lat 1902, 1903, a więc z tych lat, za które rachunki bieżące są już zamknięte, wobec tego należałoby ten fundusz obrócić na sprawienie lepszego urządzenia 4 separatek dla chorych klasowych i ustanowić klasę II. z taksą dzienną 2 K 40 gr. Ponieważ dodatkowe urządzenie separatek nie może przenosić wydatku 400 K, resztę funduszu proponuję obrócić na sprawienie potrzebnych szpitalowi poduszek pierzanych.

Trutynując księgi, dzienniki kasowe i allegata, skonstatowałem, że Zarząd szpitala nie stosuje się do rozporządzenia Wydziału krajowego z 1. października 1903 LW. 73433 i dalej uskutecznia wszystkie wydatki szpitalne, pobierając na ten cel zaliczki od 1000 do 2000 K miesięcznie, pomimo, że wedle zapewnień komitetu w relacyi z dnia 28. listopada 1903 L. 2680 wszelkie wypłaty miała uskuteczniać od 1. styczuia 1904 kasa szpitalna. Również nie prowadzi Zarząd szpitala poleconych rachunków z chowu trzody i uprawy ogrodu warzywnego.

4. Dostawa mięsa, krup i mleka jest zakontraktowana, resztę artykułów zakupuje szpital z wolnej ręki.

Mięso dostarczane jest nieodpowiedniej jakości, jak to sprawdziłem przy dostawie 6. lipca br. Zapotrzebowanie dnia tego wynosiło: wołowiny 15 kl, — cielęciny 5 kl. Mięso wołowe dostarczono w 13 kawałkach, między któremi było: duży kawał żeber, kawał żylastego mięsa z nogi i cały kark. Na 5 kl. cielęciny składało się 11 kawałków ochłapów. Inne artykuły zualazłem w odpowiedniej jakości.

Również i w tym szpitalu nie prowadzą lekarze relew czyli kart żywności. Wszystkie tedy obrachowania, jakie mi przedłożono co do potrzeb mięsa, chleba, mleka, nie mogłem sprawdzić nie mając podstawy do rachunku to jest relewy.

W wodę zaopatruje się szpital z własnej studni, a pompowanie odbywa się ręcznie. Studnia nie jest zabezpieczona i nie ma odpowiedniego budyneczku. Pompa stoi na otwartem powietrzu, wobec tego pompowanie wody w porze zimowej lub deszczowej jest bardzo utrudnione i przykre dla służby.

Ponieważ ksiąg magazynowych nie prowadzą, nie mogłem sprawdzić zapasów w magazynie wiktuałów.

5. Inwentarz jest, ale niekompletny, gdyż nie obejmuje wszystkich sprzętów i naczyń.

Tu nadmienić muszę, że wartość inwentarza nie jest ubezpieczona na wypadek ognia, jakkolwiek odpowiedni fundusz jest na ten cel w budżecie przewidziany.

Szpital posiada tylko potrzebną ilość łóżek i pościeli dla codziennego stanu chorych.

Nie było na razie żadnych przedmiotów do odpisania z inwentarza.

6. Budynki są własnością miasta i z mocy kontraktu i woli fundatora wszelkie naprawy i uzupełnienia należą do miasta. Gmina jednak nic nie czyni, ażeby usunąć braki, które mogą mieć fatalne następstwa:

1) Wszystkie budynki nie są obrukowane i dlatego wody deszczowe, nie mając należytego odpływu, podchodzą pod fundamenty (budynki nie podpiwniczone), wskutek czego wszystkie ściany dołem są zawilgocone.

2) Trupiarnia postawiona tuż przy pagórku wskutek wilgoci zupełnie zniszczona.

3) W pawilonie chorób zakaźnych dach z dachówek, w wielu miejscach przecieka.

4) Piece w salach chorych wskutek wadliwego ustawienia źle grzeją, a dwa zupełnie się pochyliły i grożą zawaleniem.

5) Podłoga w 3 salach w pawilonie zakaźnym zniszczona wskutek grzyba.

6) Okna we wszystkich budynkach wskutek nieodlakierowywania ulegną rychłemu zepsuciu.

7) Wychodki nieodpowiednio urządzone i wymagają rychłej zmiany, gdyż przez swą wadliwość zanieczyszczają powietrze w całym szpitalu.

8) Potrzebne jest urządzenie na strychu magazynu, dla przechowania rzeczy chorych.

9) Uszczelnienie okien i drzwi we wszystkich budynkach, gdyż w porze zimowej chorzy przy oknach nie mogą leżeć.

10) Urządzenie odpływu w pralni i połączenie z głównym kanałem. Osadzenie wypadających futryn drzwiowych.

11) Polakierowanie korytarzy i sal chorych do wysokssci 2 metrów, co jest wskazane nie tylko względami sanitarnemi, ale nadto z tego powodu, że zewnętrzne ściany budynków są zawilgocone.

Obok tych wadliwości i braków, które usunąć powinna gmina miasta Brzeżany, — znalazłem:

1) Że wychodki nie były utrzymywane w należytej czystości i nie używano żadnych środków do dezynfekcyi.

2) W pawilonie chorób zakaźnych niema klozetu, a ten, jaki tam jest, jest zepsuty i nie do użycia.

Jest więc nieodzowna potrzeba urządzenia w pawilonie zakaźnym odpowiedniego ustępu.

3) Brak jest w szpitalu odpowiedniego budynku na pomieszczenie aparatu dezynfekcyjnego. Obecnie aparat dezynfekcyjny stoi w korytarzu pawilonu zakaźnego i zupełnie dotychczas używany nie był.

Szpital chowa od 2 do 4 sztuk nierogacizny i kilkanaście sztuk drobiu, ale żadnego rachunku wydatków i dochodów nie prowadzą w zarządzie.

Ewentualny dochód względnie czysty zysk z tego gospodarstwa, ma się mieścić w żywności. Ponadto skonstatowałem, że część dochodów z nierogacizny obraca Zarząd na pokrycie kosztów utrzymania nadliczbowej sługi, którą utrzymuje bez wiedzy i zezwolenia Wydziału krajowego. Z zysków tego gospodarstwa pobiera owa 9. służąca po 6 K miesięcznie, wikt jest ukryty w ogólnych kosztach żywienia.

Kuchnia dosyć schludnie utrzymana, naczynia i sprzęty czyste i dobre. Wikt możliwie przyrządzony.

Waga źle funkcyonuje i należy ją naprawić.

W kuchni zajęta jest 1 Siostra, której nie zastałem, gdyż ma być na rekolekcyach i 1 kucharka. Liczba ta, zdaniem mojem, wystarczająca.

Pralnia również czysto utrzymana. Rachunku pralni nie prowadzą. Dla pralni jest 1 praczka, ponadto pomagają chorzy.

Magiel, jaki szpital posiada, dawnego systemu, nie odpowiada potrzebom, gdyż z powodu nadzwyczajnej ciężkiej pracy nie zawsze może być używany. Jest konieczna, zdaniem mojem, potrzeba zaopatrzyć szpital w duży magiel korbowy, któryby mógł być poruszany siłą jednego człowieka. Ponadto, jak to już przedstawiłem przy punkcie 6., jest rzeczą nieodzowną urządzenie zlewu czyli odpływu w podłodze w środkowej części. Zlew cementowy w pralni nie może zastąpić odpływu w podłodze, wskutek czego w czasie prania posadzka jest zawsze zalana wodą i ludzie pracujący stoją w wodzie. Na magiel jest kredyt w budżecie tegorocznym, należy tylko wydać zarządzenie zakupna.

7. Koszt utrzymania szpitala w roku 1903 przy 31.138 dniach leczenia:

Przeciętny dzienny koszt leczenia			1 K 06 gr.	
„	„	„	wiktu chorych, Sióstr i służby	38·0 gr.
„	„	„	leków i opatrunków	14·3 „
„	„	„	opału	7·7 „
„	„	„	oświetlenia	1·4 „
„	„	„	prania \ nie prowadzą dokładnych	
„	„	„	kąpieli / rachunków i zastawień.	
„	„	„	obsługi Sióstr, pisarza za prowadzenie rachunków i kapelani	11·1 „

nie wliczając kosztów nadliczbowej sługi utrzymywanej z dochodów z chowu trzody.

Sprawa etatu i wynagrodzenia służby wymaga uregulowania mianowicie: Budżet na rok 1904 przyznaje wynagrodzenie na płace dla służby oddziałowej i domu dla 8 osób, kwotę 1008 K. Szpital utrzymuje z tego funduszu 8 sług, a to: portyera z płacą roczną 72 K, dwóch parobków podwórzowych z płacą po 120 = 240 K, 1 kucharkę z płacą 120 K, 1 praczkę z płacą 168 K, 1 służącego przy chorych z płacą 192 K, 2 służące przy chorych z płacą po 168 = 336 K, ponadto utrzymuje szpital 1 sługę z dochodów gospodarstwa domowego, po 6 K miesięcznie, co wynosi 72 K. Razem więc płace służby wynoszą kwotę roczną 1200 K.

9. Gospodarka w szpitalu brzeżańskim jest bardzo oszczędna, pomimo to będą oszczędności znaczniejsze, jeżeli:

1) Wysoki Wydział krajowy scentralizuje dostawę artykułów sanitarnych. Obecnie płacone ceny za watę kl. 2 K 77 gr., za gazę 19 gr., za gazę jodoformową 2 K 62 gr., są wysokie, podczas gdy przy scentralizowaniu osiągnąć będzie można cenę za klg. waty 2 K 30 gr., za metr gazy 12 gr, za metr gazy jodoformowej 70 gr.

2. Przy scentralizowaniu kaszy, herbaty i cykoryi można osiągnąć ceny znacznie niższe, jak obecnie szpital opłaca, mianowicie za klgr. kawy 4 K, za kl. herbaty 5 K 60 gr,

Wady i braki, jakie znalazłem w budynkach szpitalnych, pochodzą z winy gminy, gdyż na niej cięży obowiązek konserwowania tych budynków, a tego obowiązku jak dotąd wcale nie wykonuje. Wezwanie Wysokiego Wydziału krajowego, wystosowane do gminy dnia 8. kwietnia 1904 LW. 25.246 w sprawie usunięcia wadliwości dostrzeżonych przez Inspektora sanitarnego, dotąd nie zostało wykonane, mimo, że braki te ze względów sanitarnych bezzwłocznie usunięte być powinny.

Opieszałość i brak opieki ze strony gminy nad budynkami szpitalnemi może w przyszłości bardzo ujemnie wpływać na rozwój szpitala, dlatego ośmielam się przedstawić Wysokiemu Wydziałowi krajowemu w tej sprawie następujące wnioski:

1). Wystosować obecnie do gminy m. Brzeżany surowy nakaz bezzwłocznego wykonania podniesionych w mojem sprawozdaniu braków i wadliwości.

2). Poddaję pod rozwagę, czy nie należałoby przeprowadzić z gminą i fundatorem rokowań w kierunku zmiany aktu darowizny, czyniąc właścicielem budynków s z p i t a l jako instytucyę samoistną.

Sprawa powyższa, w mojem pojmowaniu rzeczy, ma niezmiernie doniosłe znaczenie, dla przyszłego rozwoju i ulepszeń szpitala. Już obecnie doświadcza szpital od gminy wiele trudności, a będą one jeszcze większe w miarę wzmagania się potrzeb. Niechęć gminy odbić się może bardzo ujemnie na stosunkach zdrowotnych szpitala. Wreszcie mam to przekonanie, że z czasem wyłoni się konieczność rozszerzenia szpitala, czy to przez wzniesienie piętra, dobudowanie skrzydła, lub postawienie oddzielnego pawilonu.

Możliwość ta, nie jest jednak aktem darowizny przewidzianą i nie ma w tym kierunku żadnych zastrzeżeń ani dyrektywy, ponadto nie wiem, czy byłoby rzeczą właściwą, ażeby w danym wypadku fundusz szpitalny mógł czynić jakie wkłady pieniężne w nowe budowle, skoro budynek jest własnością gminy.

Już obecnie jest zainicyonowana sprawa rozszerzenia szpitala, przez wybudowanie piętra nad kuchnią i mieszkaniem Sióstr. Sądzę jednak, że jak długo nie zostanie uregulowaną sprawa własności, ewentualnie nie zostanie unormowany stosunek ponoszenia wydatków na rozszerzenie szpitala, wnioski dyrektora o roszerzenie szpitala nie mogą być wzięte pod rozwagę.

Dalej wnoszę:

1. Wytknąć gminie chrześcijańskiej m. Brzeżany niezastosowanie się do polecenia Wydziału krajowego l. 25.246/904 i wezwać, ażeby bezzwłocznie przystąpiła do robót wymienionych w punkcie 6.

2. Wytknąć szpitalowi nie przestrzeganie przepisów sanitarnych dotyczących dezynfekcyi ustępów, dezynfekcyi rzeczy i czystości w obejściu szpitalnem.

2. Wytknąć surowo komitetowi niezastosowanie się do zarządeń Wydziału krajowego LW. 73.433/903.

4. Wytknąć lichą dostawę mięsa.

5. Zarządzić prowadzenie przez lekarzy relew dziennych i wytknąć zaniedbanie tego obowiązku.

6. Wytknąć zaniedbanie i nieporządek w prowadzeniu czynności kancelaryjnych i znaczny wzrost zaległości.

7. Wezwać komitet do wyjaśnienia, dlaczego bez wiedzy Wydziału krajowego wydala i przyjmuje pisarzy biurowych i zażądać przedstawienia kwalifikacyi nowo przyjętego pisarza Miekowskiego.

8. Wytknąć pobieranie od chorych wyższej taksy, jak obowiązuje w szpitalu i niewnoszenie tej należytości wyższej do kasy szpitalnej. Nadto wezwać do wyjaśnienia, dlaczego dotąd nie przedstawiono Wydz. kraj. potrzeby utworzenia klasy II.

Jarosław. — 1. Szpital posiada główny gmach piętrowy, pawilon izolacyjny, dom ekonomiczny i trupiarnię. Wszystkie budynki murowane z cegły. Oprócz ogrodów spacerowych, założony jest także ogród warzywny o pojemności 2146 m_2.

2. Kapitału obrotowego szpital nie posiada.

Zapas gotówki na potrzeby bieżące w dniu 23. marca wynosił 423 K, przechowany w kasie miejskiej jako szpitalnej.

Do LW. 109.221/03 przyznał Wydział krajowy zaliczkę 3000 K na zakupienie 25 łóżek, szafeczek i potrzebnej ilości pościeli i bielizny.

Z końcem roku 1903 zaległości czynne wynoszą 5.278 K 20 gr. W zaległości tej figuruje kasa chorych w Jarosławiu z kwotą 534 K. Zarządziłem, ażeby imienny spis i rachunek tych chorych przedłożono Wydziałowi krajowemu osobną relacyą.

Zaległości bierne z końcem roku 1903 wynosiły kwotę 4.014 K 94 gr. za artykuły spożywcze, leki, sanitarne, naftę, mydło etc. mianowicie za miesiące listopad i grudzień 1903. Należytości te w roku 1904 zostały wyrównane z wyjątkiem rachunków:

Dymnickiego za kraty i druty do łóżek z kwotą 259 K 50 gr.

Wyszatyckiego za leki i potrzeby sanitarne z kwotą 767 K 33 gr.

Jednocześnie przedkładam wykaz należytości zaległych z czasów od 1. maja do 31. października 1903. Długi te wynosiły z końcem 31. października 1903 łączną sumę 4.700 K 42 gr. Bez wiedzy Wydziału krajowego wy-

płacono z bieżących funduszów szpitalnych w marcu 1904, na poczet powyższych należytości łączną kwotę 1.215 K 26 gr. Wobec tego faktu, szpital pozbawiono gotówki na codzienne potrzeby, a nadto zaasygnowano wydatki, które przedtem winny być uznane przez Wydział krajowy.

Przeglądając zaległości czynne, znalazłem wiele pozycyi, które z uwagi na bardzo znaczne obciążenie funduszu szpitalnego (krajowego) uważam za swój obowiązek przedstawić Wydziałowi krajowemu do decyzyi. Mianowicie rozchodzi się o dłuższy pobyt chorych w szpitalu w 17 wypadkach.

3. W kancelaryi zajęta jest 1 Siostra Serafitka i prowadzi ją dobrze. Czynności jednak jest wiele, stan chorych wynosi obecnie w przecięciu 120 do 130 dziennie i należałoby dodać jej pomoc w osobie drugiej Siostry. Koszta leczenia od samopłacących pobiera Siostra Ser. w kancelaryi szpitalnej i składa je następnie do kasy szpitalnej, jednak nie zaraz, ale wówczas, gdy zbierze się więcej pozycyi. Wskazałem, ażeby bezwarunkowo na drugi dzień wnoszone były do kasy miejskiej.

Na każdą pozycyę wydatków jest asygnata i polecenie komitetu. Jednakże ułożony budżet nie ma widocznie znaczenia obowiązującego, skoro wydano asygnaty na wydatkowanie należytości z czasów od 1. maja do 31. października 1903 bez wiedzy i zezwolenia Wydziału krajowego. Wobec tego zarządzenia nietylko budżet będzie przekroczony, ale powstaną znaczniejsze długi z końcem roku 1904.

4. Artykuły spożywcze w dobrej jakości i czysto utrzymane.

Norma żywienia chorych w wielu pozycyach niedokładna, osobliwie zadużo przepisuje mąki, cukru, kawy, krup. Trzebaby ją poddać ścisłej kontroli i próbom.

Sposób rozpisywania licytacyi na dostawy nie jest dobry, bowiem szpital podaje z góry cenę na artykuły na podstawie cennika miejskiego.

Również zastrzeżone warunki, ażeby krupy, mąkę i towary kolonialne dostarczał jeden przedsiębiorca, nie zdaje mi się być szczęśliwym pomysłem.

Ceny artykułów są bardzo wysokie i w wielu wypadkach przewyższają ceny lwowskie, np. kawa, cykorya, herbata. Cena tych artykułów nieproporcyonalnie wyższa od cen w szpitalach krajowych.

Węgiel kamienny sprowadzają z Prusk. Szląska i bardzo drogo płacą.

Wodę ma szpital z własnej studni. Ręczną pompą napełniany jest żelazny rezerwoar na strychu, bardzo dobrze zaopatrzony.

Zapasy w spiżarni dobre, ale co do ilości sprawdzić nie mogłem, gdyż księga za marzec, chociaż jest, nie była prowadzona.

Trzeba koniecznie ujednostajnić gospodarstwo we wszystkich szpitalach i w tym kierunku zaprowadzić jednolite księgi. W sprawie tej przedłożę Wysokiemu Wydziałowi krajowemu osobne sprawozdanie.

5. Inwentarz dotąd nie spisany. Jest tylko spis sprawionych sprzętów przez miasto.

Dokładne sporządzenie inwentarza jest konieczne i czynność tę wykonam po zarządzeniu odpowiedniego druku na inwentarz.

Szpital jest wybudowany na 100 łóżek. Miasto dostarczyło jednak tylko 61 łóżek to jest 50 dla chorych, a 11 dla służby. Wydział krajowy zezwolił na sprawienie 25, powinno więc być 75 łóżek dla chorych, a 11 dla służby. De facto znalazłem 100 łóżek dla chorych, a 11 dla służby. Sprawiono więc 25 łóżek bez wiedzy Wydziału krajowego.

Chwilowo jest wielki brak bielizny i pościeli, jednakże po uszyciu bielizny z kredytu do LW. 109.221/03 i z tegorocznego funduszu na bieliznę, braki będą usunięte.

6. Budynki nowe i czysto utrzymane, oprócz wychodków i łazienek, które to ubikacye wiele pozostawiają do życzenia, tak pod względem wykonania jakoteż i utrzymania.

W wychodkach jest ta wada, że ściany działowe ściśle przylegają do posadzki, wobec tego spłukiwanie wodą podłóg wychodkowych jest utrudnione, bo woda nie ma odpływu, tę wadę powinien usunąć Magistrat, który z założenia źle wychodki urządził.

Kanały są pod wszystkimi gmachami i odprowadzają płyny do rowu na polach. Części stałe gromadzą się w seugrubach, które wypróżnia przedsiębiorca na każde wezwanie.

Z siecią kanałową jest połączony także pawilon chorób zakaźnych, z którego również płyny wylewają się do owego rowu na polach. Czy jest to system dobry, winny ocenić powołane czynniki.

Skonstatowałem, że kanał bardzo śmierdzi obok gmachów, zapytywana przezemnie Siostra, jak często dezynfekcyonują kanał, odpowiedziała mi, że dotąd dla zdezynfekcyonowania kanału od czasu jego użycia to jest od 1. maja 1903 użyto nie cały korzec wapna nie gaszonego.

Według mojego przekonania, kanał nie jest należycie przeczyszczany, a płyny wydobywające się na pole, powinny być bardziej dokładnie odkażane i odwaniane.

Sądzę, że należałoby wezwać Zarząd szpitala, ażeby polecił przedsiębiorcy cały kanał dokładnie wyczyścić. Seugruby powinny być co najmniej raz w tygodniu wapnem zasypywane. Wychodki powinny być codziennie rano przeczyszczane karbolem surow. zmieszanym pół na pół z siarcz. żelaza. Również należy grutownie zdezynfekcyonować seugrubę przy pawilonie zakaźnym.

We wszystkich budynkach istnieją piece kaflowe — opalane węglem kamiennym sprowadzanym z Prus. — Wezwałem Zarząd, by udał się o węgiel do naszych kopalń.

Budynki gospodarskie bardzo czysto utrzymane. Zapasów oprócz słomy 1.500 kl. innych nie znalazłem.

Szpital chowa 3 prosiąt, tudzież 7 sztuk drobiu. Dotąd rachunku z trzody, ani drobiu nie składano. Wskazałem, jak rachunek ma być sporządzony i w którym czasie kasie do przeprowadzenia złożony,

Ogród warzywny ma pojemności 2.147 m^2. Na tej przestrzeni mają siać jarzyny. Wskazałem, jak ma być prowadzony rachunek z ogrodu.

Kuchnia bardzo czysto utrzymana, naczynia w stanie dobrym, wagi dobre. Co do sposobu przyrządzania potraw to rzecz ta może wówczas ulegać ścisłej kontroli, gdy będzie poddana ścisłym próbom norma żywienia. Obecnie do normy żywienia nie stosują się i oświadczają, że przy wielu potrawach jest za obfitą. W kuchni zajęta jest 1 kucharka, a obowiązki te spełnia służebniczka zgromadzenia Serafitek. Do chwilowej pomocy przydzieloną jej bywa jedna z praczek.

W pralni jest źle ułożona posadzka. Woda nie ma należytego odpływu, praczki przy baliach stoją po kostki w wodzie. Ułożeniem odpowiedniej posadzki miał się zająć Magistrat, gdyż przy odbiorze budynku rzecz ta była zakwestyonowana. Również i w pralni nie prowadzą żadnych zapisków wypranej bielizny. Praczek jest dwie i 1 Siostra do dozoru.

Oszczędności da się uzyskać:

9. 1) Na żywieniu przez odpowiedne rozpisywanie licytacyi i zakupywanie artykułów z tanich źródeł, a nadto przez scentralizowanie wielu dostaw. 2) Jeżeli ordynacya wina i wódki będzie do pewnego stopnia ograniczona. 3) Na opale, jeżeli dostawa węgla będzie zcentralizowana. 4) A w ogólności jeżeli pobyt chorych da się ograniczyć do pewnego terminu.

1) Zarządziłem, by pobrane koszta leczenia wnoszone były codziennie do kasy szpitalnej.

2) Ażeby wydatki szpitalne pod żadnym pozorem nie przekraczały granic budżetem zakreślonych.

W razie nieprzewidzianych wydatków w budżecie należy odnieść się do Wydziału krajowego.

Na podstawie powyższego przedstawienia wnoszę:

1) Wezwać Magistrat do wyjaśnienia, na jakiej podstawie obciążano fundusz szpitalny wydatkami przypadającemi za czas od 1. maja do 1. października 1903 i żądać natychmiastowego przedłożenia zamknięcia rachunków za powyższy czas, tudzież by zaliczone kwoty z funduszu szpitalnego bezzwłocznie pokryte były z funduszów gminnych.

2) Wezwać komitet szpitalny do przedłożenia zamknięcia rachunkowego za ubiegły rok 1903.

3) Wezwać komitet szpitalny do wyjaśnienia, z jakiego funduszu zamierza pokryć wydatek sprawionych 25 łóżek.

4) Wezwać dyrektora do oszczędnej ordynacyi wina, gdyż kredyt przewidziany w budżecie na ten cel stanowczo nie wystarczy, jeżeli jak dotąd wydadek na wina i wódki wynosić będzie miesięcznie w przecięciu 70 do 80 K.

5) Zawiadomić komitet, że Wydział krajowy zarządza na koszt szpitalny nakład potrzebnych druków na odpowiedną księgę magaz. wiktuałów, na inwentarz, na księgę bielizny do prania. Nadto wezwać, by o potrzebne druki odnoszono się do Wydziału krajowego.

6) Wnioski w sprawie dłuższego pobytu chorych, tudzież w sprawie dezynfekcyonowania kanałów przedstawi krajowy inspektor sanitarny.

7) Zarządzić rewizyę normy żywienia.

8) W sprawie dostaw przedłożę w czasie właściwym odpowiednie wnioski.

9) Wstawić do budżetu na rok 1905 wydatek na 1 Siostrę do pomocy w kancelaryi.

Na Radzie 19. kwietnia 1904 uchwalono:

Zgodnie z wnioskami lustratora od 1. do 5 inclus: dalej wytknąć komitowi gospodarkę pieniężną niezgodną z zatwierdzonym budżetem i samowolne czynienie wydatków; wezwać magistrat do poprawy ściany działowej w wychodkach i poprawy posadzki w pralni. Polecić zarządowi dokładniejszą dezynfekcyę kanału.

Jasło — 1. Szpital ma w posiadaniu około 4.200 m gruntów wraz zajętą przestrzenią przez budynki. Na gruncie tym stoi 1 główny gmach szpitalny 1 piętrowy tudzież murowana piwnica i szopa drewniana.

Z powyższej przestrzeni gruntu wydzielonych jest 1830 m na ogród warzywny.

Z ogrodu warzywnego otrzymano w roku 1903 czystego dochodu 73 K 50gr.

Zdaniem mojem dochód za mały i należy do budżetu wstawić co najmniej kwotę 100 koron.

2. Z końcem roku 1903 wynosi reszta zaliczki 1.200 K.

Zaległości w kosztach leczenia po koniec roku 1903 jednak już po potrąceniu IV. kwartału 1903, tudzież zarachowanych pozycyi w I. kwartale 1904 wynoszą kwotę 1001 K 18 gr.; kwotę powyższą wyprowadziłem z notatek, gdyż protokołu stanu chorych za rok 1903 nie znalazłem w szpitalu ani też wykazu zaległości.

Z końcem roku 1903 należytości bierne wynosiły kwotę 2.443 K 96 gr. i zostały zapłacone w pierwszych dwóch miesiącach roku bieżącego. W roku 1904 zalega szpital z zaległościami za kwiecień. Ten niekorzystny wynik zaległości biernych, pomimo stosunkowo małych zaległości czynnych, przypisuję wyłącznie niekorzystnym układom zawartym z dostawcami. Taksa przyznana temu szpitalowi 1 K 24 gr. przy dobrej i oszczędnej gospodarce powinna wystarczać, a nadto starczyć powinna na odpowiednią konserwacyę budynków.

Niema takich pozycyi i muszę skonstatować, że w tym kierunku mianowicie ściągania kosztów leczenia, zarząd szpitala dokłada wiele starań.

3. W kancelaryi zajęta jest 1 Siostra Miłosierdzia i prowadzi ją z wielką dokładnością i znajomością rzeczy. Poprzedni pisarz nie pozostawił protokołu stanu chorych za rok 1903 ani też wykazu zaległości. Wykaz zaległości zestawiała obecna Siostra na podstawie zapisków lekarskich i rachunków kwartalnych.

Wypłaty uskutecznia kasa szpitalna na podstawie asygnat dyrektora i przewodniczącego komitetu. Przekroczenie wydatków w roku 1903 na żywie-

niu 1.706 K wynika jedynie z przepłacania cen za artykuły spożywcze. Takie same wyniki będą i w roku 1904, gdyż układy zawarte na ten rok również są przy każdym artykule wyższe od normalnych cen w mieście.

Zaległości kasowe w roku 1904 będą znacznie wyższe jak w roku 1903. Już obecnie bowiem zalega szpital mniej więcej z kwotą za kwiecień 1000 K a za maj w przybliżeniu będzie się należeć 1300 K, razem więc z końcem maja 2300 K Ma tymczasem do dyspozycyi sto kilkadziesiąt koron w kasie. Rachunek kwartalny kosztów leczenia z funduszu krajowego, który przyniesie może znaczniejszą gotówkę około 5000 K, przedłożony być może w pierwszych dniach lipca 1904.

Do końca więc czerwca długi szpitala wzrosną do 3.500 koron.

4. Dostawę artykułów na rok 1904 powierzono Dawidowi Eliaszowi. Ten pan Dawid Eliasz jest tylko pośrednikiem między szpitalem, a kupcami zawodowymi i każe sobie za to pośrednictwo płacić wysokie nadwyżki na każdym artykule. Sprawdziłem, że gdy na mieście można dostać kilogram mięsa po 90 lub najwyżej 92 gr., Eliasz pobiera 1·12; gr. porcya chleba 400 gr. na mieście kosztuje 10 gr., Eliasz pobiera 16 gr., i t. d. Zaszedł nawet wypadek, jak stwierdziła Siostra przełożona, że piekarka zgłaszała się do szpitala, chcąc bezpośrednio dostarczać chleb po cenach znacznie niższych, jednak oddano dostawę chleba wypiekanego przez tę piekarkę, żydowi Eliaszowi Dawidowi o $^1/_3$ część ceny wyżej. Pan Dyrektor twierdzi, że wina leży w rozpisywaniu licytacyi, ja jednak w całości zdania tego nie podzielam i utrzymuję, że w razie wyniku niekorzystnej licytacyi można odpowiednie przedstawienie uczynić. Nie powinno się jednak zezwalać na wyzyskiwanie funduszów szpitalnych, a ten wypadek bezwarunkowo tu zachodzi. Dla porównania załączam ceny Jasielskiego szpitala i sąsiedniego Gorlickiego.

W wodę zaopatruje się szpital z własnej studni obmurowanej, za pomocą wiadra. Studnia ta leży w pobliżu dołu kloacznego z zewnątrz nie zamknięta. Wody ma być obficie.

Zapasy spiżarni znalazłem dobrze i czysto przechowane. Ponieważ jak wszędzie tak i tu ksiąg magazynowych nie prowadzą, artykułów co do ilości sprawdzić nie mogłem.

5. Inwentarz prowadzą dokładnie i szczegółowo.

Szpital posiada znaczniejsze zapasy bieliźny i pościeli a nadto z powodu małego ruchu chorych wiele łóżek jest nie obłożonych.

6. Budynek, w którym mieści się szpital, jest bardzo dawny i wymaga gruntownej konserwacyi. Wiele okien i drzwi jest zupełnie zniszczonych. W czasie burzy, lub silniejszego wiatru muszą chorzy i Siostry trzymać okna, w przeciwnym razie uległyby zupełnemu zniszczeniu. Podłogi drewniane kompletnie zniszczone i zgniłe. Sala, w której odbywają się operacye, brudna, a podłoga zgniła dziurawa.

Wychodki kompletnie nie odpowiednie. Podłoga w nich drewniana, zgniła i dziurawa. Z dołu kloacznego rozchodzi się smród po całym skrzydle szpitalnem.

Szczury w dole kloacznym rozmnożyły się w takiej ilości, że grasują po podwórzu i ogrodzie szpitalnym w dzień biały.

Nadto obok wychodków wydzielających smród wielki, jest umieszczona trupiarnia.

W takim stanie szpitala dalej pozostawić nie można i jest rzeczą konieczną usunąć te wadliwości. Ponadto szopa drewniana, w której się mieści dezynfektor, obok niego chlew dla trzody drewutnia i skład węgla, wali się i stanowczo do wiosny przyszłego roku nie potrwa.

Co do budynków wymieniłem w punkcie 6.

Zapasów karmy nie było, oprócz słomy do napełniania sienników w niewielkiej ilości.

Trzody chlewnej szpital utrzymuie stale dwie sztuki. Dochód w roku zeszłym wykazano w kwocie 157 K 22 gr.

Dochód z ogrodu wykazano w punkcie 1. raportu w kwocie 73 K 50 gr. Atoli dochód ten książkami kasowemi objęty nie był, gdyż zebrane warzywa nie były zapłacone przez kuchnię.

W kuchni czystość, naczynia w stanie dobrym i czysto trzymane.

Waga dobra.

Potrawy dobre i smacznie przyrządzone, a wielkość porcyi odpowiadała normie, jakkowiek mniej biorą surowych artykułów jak norma wskazuje.

W kuchni zajęta jest jedna siostra Miłosierdzia i 1 posługaczka.

Pralnia wymaga restauracyi. Również z wydatków w pralni nie prowadzą żadnych ksiąg.

W pralni zajęta jest jedna praczka a nadto pomagają chore.

7. Koszt utrzymania szpitala w roku 1903.

Przeciętny dzienny koszt leczenia wynosi 1 K 20 gr.

„ „ „ wiktu chorych, Sióstr i służby 50.0 gr.
„ „ „ leków i opatrunków 8.7 gr.
„ „ „ opału 8.4 gr.
„ „ „ oświetlenia 1.0 gr.
„ „ „ prania
„ „ „ kąpieli
} nie prowadzą żadnych zapisków a cyfry zamieszczone w budżecie lub zamknięciu zakupna mydła i sody nie jest jeszcze kompl. wyd. prania.
„ „ „ posługi, Sióstr, na kapelana, pisarza, służby 15.0 gr.

Dni leczenia w roku 1903 było 17.710.
„ żywienia Sióstr i służby 3.285.

8. Obecnie taksa wynosi dla III. kl. dla dorosł. 1 K 24 gr.
„ dzieci — 60 gr.

Jeżeli Wys. Wydział krajowy uzna, że konserwacyjne roboty większe w budynkach mają być przeprowadzone, wysokość tej taksy jest odpowiednia — w przeciwnym razie po przeprowadzeniu ładu w wewnętrznem gospodarstwie może być zniżona do 1.10 gr. zwłaszcza skoro 1 dzień żywienia nie powinien przekraczać wydatku 38 gr.

9. Znaczniejsze oszczędności można osiągnąć przy odpowiednich układach o dostawy.

Nadto przez scentralizowanie dostawy węgla wreszcie przez zmniejszenie ilości łóżek zastosowanej do rzeczywistej potrzeby, a wślad zatem należałoby zmniejszyć personal.

Na podstawie powyższego przestawienia wnoszę:

1. Wytknąć surowo dyrektorowi i komitetowi szpitalnemu niekorzystne warunki dostawy wszelkich artykułów.

2. Wezwać do wyjaśnienia, dlaczego przy rozpisywaniu licytacyi nie wezwano do kancelaryi osobno rzeźników, piekarzy, kupców towarów korzennych i mącznych.

3. Wezwać do wyjaśnienia, dlaczego nie uwzględniono przedstawienia piekarni, która zgłaszała się z chęcią dostawy i ofiarowywała korzystniejsze warunki od pośrednika Dawida Eliasza.

4. Wytknąć dyrektorowi zaniedbanie potrzebnej czystości w obejściu szpitalnem i dopuszczenie przez to do rozmnożenia się w nadmiernej ilości szczurów, a nadto wezwać, by poczynił, co potrzeba, ażeby usunąć to niechlujstwo.

6. Wobec faktu, że w miesiącach letnich przeciętny stan chorych nie przekracza ilości 20 chorych, a w porze zimowej przy zachowaniu pewnej ścisłości niezawodnie nie przekroczy ilości 40 chorych, zadecydować, czy nie należałoby zmniejszyć ilości łóżek do maksymalnej cyfry 50, a wślad zatem zmniejszyć ilość całego personalu.

7. Z uwagi na brak gotówki w kasie szpitalnej udzielić zaliczkę w wysokości 3.000 K płatną w ratach kwartalnych z rachunków kosztów leczenia.

Na Radzie z dnia 3. czerwca 1904. Zgodnie z wnioskami pod 1, 2, 3, 4, 6 i 7 po zbadaniu czy redukcya służby gospodarczej nie będzie z ujmą dla szpitala i po zaopiniowaniu przez Od. Rach. propozycyi co do cyfry mającej się udzielić zaliczki.

Gorlice. — 1. Szpital posiada 8900 m² przestrzeni, w czem mieści się ogród warzywny i spacerowy wraz z zabudowaną przestrzenią. Dwa jednopiętrowe pawilony dla pomieszczenia chorych, połączone parterowym budynkiem. Nadto murowaną parterową trupiarnię, murowaną wozownię i chlewy i drewnianą szopę na skład węgla i drzewa. — Wszystkie budynki są nowe.

Z parceli powyższej wydzielona jest przestrzeń 3.285 m² na ogród warzywny. W roku 1903 nie otrzymano z ogrodu żadnego czystego dochodu.

2. Zaległości czynne z końcem roku 1903 po potrąceniu 4 kwartału wynoszą kwotę 3.715 K 90 gr.

Po zamknięciu rachunków za rok 1903, zaległości bierne wynosiły kwotę 1.694 K 72 gr., mianowicie za artykuły spożywcze 1.591 K 90 gr., za sprzęty 102 K 80 gr. — Długi te wyrównane były w styczniu b. r. W roku bieżącym rachunki przedsiębiorców płacone są punktualnie.

Zaległości czynne datują się od roku 1902 i nie ma pozycyi kwalifikujących się do odpisania.

3. Czynności kancelaryjne powierzone są Siostrze Miłosierdzia. Przeglądając księgi biurowe, przekonałem się, że z czynnościami jest dostatecznie obznajomiona, jednakże dostrzegłem pewne zaniedbanie. Mianowicie chorzy, przyjęci do szpitala od 4. maja b. r. po dzień 18. maja do protokołu stanu chorych nie wpisani. Wywodów do władz nie wysłano. Wobec tego w dniu 18. maja brakowało w protokole 39 chorych i żadna akcya w kierunku ściągnięcia kosztów leczenia wdrożona nie była. Strata dla funduszu kraj. może być znaczna, zwłaszcza gdy szpital leży w powiecie przemysłowym i wielu chorych należeć może do kas chorych.

Po koniec roku 1903 wszystkie wydatki uskuteczniała Siostra Przełożona, biorąc znaczniejsze zaliczki po 3 i 4 tysiące z kasy szpitalnej, prowadzonej przez dawnego kasyera Wydziału powiatowego. — Od stycznia 1904 wypłaty znaczniejsze uskutecznia kasyer Wydziału powiatowego i prowadzi dokładnie księgi szpitalne. Wszystkie jednak wypłaty asygnuje wyłącznie dyrektor szpitala, a członkowie komitetu nie biorą w tej czynności żadnego udziału. Ponadto rachunki szpitalne przedkładane przez dyrektora do wypłaty kasie szpitalnej, nie są przez urzędnika wypłacającego kontrolowane.

Zaległości kasowych szpital nie ma, natomiast w całem gospodarstwie nie przestrzegają granic budżetem zakreślonych. Trutynując rachunki roku bieżącego, znalazłem wyczerpanie zupełne kredytu na roboty konserwacyjne i na sprzęty, pomimo, że jest dopiero 18. maja.

Z rubryki na konserwacye pokryto wydatki sprawienia dzwonków elektrycznych, na co upoważnienia z Wydziału krajowego nie było, wobec czego nie ma obecnie funduszów nawet na bielenie sal.

4. W magazynie wiktuałów, w którym okno nie zakratowane a szpital stoi w polu, znalazłem znaczniejsze zapasy, co najmniej na $1^1/_2$ miesiąca. Towary dobre, a niektóre jak ryż cały, w wielkiej ilości spotrzebowywanie grysiku, mąki Nr. 0, uważam za zbytek.

Nadto w rachunkach kasowych znalazłem, że sprowadzają i zakupują np. w porze wczesnej, bo w marcu kalafiory, szpinak, sałata, również potrzebują wiele ryb, a także znalazłem w rachunkach zakupno fig, daktyli, czekolady i t. p. towarów. — Z tego wnoszę, że deser dla Sióstr Miłosierdzia opłaca szpital, ale w takim razie nie powinien figurować osobny wydatek pieniężny w gotówce za deser, gdy tymczasem i ten wydatek znalazłem.

Również zauważyłem w rachunkach, że chorym na Wielkanoc podawano piwo, na co norma żywienia nie zezwala. Wogóle wydatki kuchenne wykazują wiele zbytku i rozrzutności nieusprawiedliwionej normą żywienia, a nadto gdy się doliczy przekroczenia ilości dań, zapisywanych dyetą codzienną, co również sprawdziłem, obrachowując z dyrektorem dzień 19. maja, stwierdzić mogę z całą stanowczością złą gospodarkę, jakkolwiek ceny artykułów nie są wygórowane.

Wodę czerpie szpital z własnej studni pompą ręczną. Pompa potrzebuje gruntownej naprawy, przez fachowego rzemieślnika. Miejscowy ślusarz naprawiał już kilkakrotnie, zawsze jednak źle. Również niektóre kurki wylotowe potrzebują naprawy, a niektóre trzeba zastąpić nowemi. Na ten cel szpital nie ma funduszów.

5. Ksiąg magazynowych w szpitalu nie prowadzą, zapasów więc sprawdzić nie mogłem. Dyety dzienne prowadzone od niedawnego czasu, niespełna roku, (przedtem i dyet nie sporządzano) piszą Siostry Miłosierdzia, jakkolwiek czynność ta należy do lekarzy. Przeglądając dyety od 1. stycznia b. r., obliczyłem zapisywaną ilość wina, i tak: w styczniu zapisano 130 porcyi, w lutym 206, w marcu 246, w kwietniu 329. Zwiększanie się ilości porcyi wina nie stoi w żadnym stosunku do ruchu chorych, a podnoszę ten szczegół dlatego, by stwierdzić konieczność zwrócenia uwagi lekarzom, na sporządzanie dyet własnoręcznie, wówczas jasny mieć będą pogląd na swoją ordynacyę w wielu wypadkach może za kosztowną.

Inwentarz jest założony, ale nie prowadzą go dokładnie. Wiele zakupionych przedmiotów w roku bieżącym do inwentarza nie było wpisanych. Wytknąłem to i żądałem od prowadzącego kasę, ażeby rachunki za sprzęty i naczynia tylko wówczas wypłacał, gdy będzie zaznaczona pozycya inwentarza, pod którą zakupiony przedmiot do inwentarza wpisany został.

Z rachunków szpitalnych doszedłem, że szpital zakupuje drogie sprzęty, mianowicie łóżko z materacem za 50 K zakupiono dla szwaczki szpitalnej sprowadzonej z Krakowa. Dalej zakupują drogie emaliowane niepraktyczne menażki dla chorych, podczas gdy o wiele praktyczniejsze są menażki z blachy cynkowanej, które zawsze dadzą się czysto utrzymać i pobielić, a o połowę są tańsze.

Według załączonego wykazu wydzieliłem z użytku zniszczoną bieliznę. Przedstawiono mi 91 sztuk, wydzieliłem natomiast sztuk 28, reszta była jeszcze zdatną do użytku.

6. Budynki szpitalne nowe i w należytej czystości utrzymane. Wszędzie piece kaflowe. — W głównym budynku parterowym łączącym dwa boczne pawilony, pokazał się grzyb w sali.

Po zdjęciu podłogi dano nową podsypkę, wybito nadto cegły w ścianach i podmurowano nowemi cegłami, wogóle zabezpieczono odpowiednio. Szpital ma kanał wyprowadzony na pola bardzo odległe od szpitala.

Doły kloaczne wypróżniane są na każde wezwanie szpitala.

Oprócz niewielkiej ilości słomy, innych zapasów nie mają.

Utrzymują stale 5 sztuk wieprzy. Dochód z chowu za rok 1903 wykazano w kwocie 136 K 72 gr. Tak mały dochód tłómaczy Zarząd zapiskami większych wydatków na naprawę chlewu, co wyniosło 50 K, a nadto z zysku zakupiono dwie szafy za kwotę 32 K 10 gr. Rzeczywisty więc zysk wynosił 218 K 82 gr.

Ogród warzywny założony na przestrzeni 3.285 m^2 w roku 1903 nie przyniósł żadnego czystego dochodu, z powodu znaczniejszych wkładów w ogród i w założenie inspektów.

Jarzyny zebrane w roku 1903 oszacowane były na 200 K, a wydatki na nasiona, drzewka, robociznę i sprawienie skrzyń inspektowych według rachunku całkowicie dochód wyczerpały.

W kuchni czystość dostateczna.

Blat na kuchni żelazny znalazłem pokrzywiony. Siostry tłómaczą złem urządzeniem palewiska — ja zaś sądzę, że wina leży w nadmiernem paleniu, na co zwróciłem uwagę.

W kuchni zajęta jest 1 Siostra i 1 kucharka.

Pożywienie chorym podawane jest dobrze i czysto. — Każda potrawa w osobnem naczyniu, mięsiwo gorące, a porcye ważone miały po 80 i 90 gr. Również sprawdziłem, że norma żywienia w artykułach mącznych przepisuje za wiele i redukcya jest wskazana.

W pralni czysto. Zapisków i rachunków nie prowadzą żadnych. W pralni zajęte są dwie praczki.

W rachunkach szpitalnych znalazłem, że do prania bielizny używany jest chlorek. Na uwagę moją, że środek ten jest niedozwolony, gdyż niszczy bieliznę, powiedziano mi, że do bardzo brudnej używać muszą.

Przeglądając bieliznę, dostrzegłem dziury, które pochodzą jedynie z przeżarcia chlorkiem. Przedstawiona mi do wydzielenia bielizna stanowczo mnie przekonała o użyciu do prania tego niedozwolonego środka, gdyż każda sztuka miała pełno dziur jak sito, co jedynie spowodować mógł chlorek.

7. Koszt utrzymania szpitala w roku 1903.

Przeciętny dzienny koszt leczenia wynosił		1 K	20·7 gr.
„ „ „ wiktu chorych, Sióstr i służby . .	— „	43·0	„
„ „ „ leków i opatrunków	— „	14·3	„
„ „ „ opału	— „	11·2	„
„ „ „ oświetlenia	— „	1·3	„
„ „ „ prania } nie prowadzą żadnych			
„ „ „ kąpieli } rachunków			
„ „ „ obsługi Sióstr, kapelan, kasyer i służba .	— „	9·7	„

Ilość dni leczenia w r. 1903 . . . . 27.026

Sióstr 6, służby 9, razem dni żywienia . . 5.475

Ponadto zastałem w szpitalu na wikcie bez wiedzy i zezwolenia Wys. Wydziału krajowego 2 sługi, mianowicie 1 szwaczkę i 1 robotnicę do ogrodu.

8. Taksa w szpitalu Gorlickim wynosi dla dorosłych 1 K 20 gr., dla dzieci 60 gr. Przeciętny dzienny koszt utrzymania chorego przewyższa taksę, powód jednak leży w rozrzutnej gosp darce. Po zaprowadzeniu koniecznych ograniczeń, dzienny koszt utrzymania chorego nie powinien przenosić wydatku 1 K 10 gr.

9. Po usunięciu niepotrzebnych a normą żywienia niedozwolonych wydatków można się spodziewać obniżenia wydatków na żywieniu co najmniej 5 gr., co przy 32.501 dniach uczyni rocznie 1.600 K. — Nadto na opale po zcentralizowaniu będzie znaczna oszczędność. Tudzież obniży się wydatek na bieliznę po zaprowadzeniu normy użycia płócien i ilości na każdą sztukę, a wreszcie po zabronieniu używania do prania chlorku.

Poleciłem w myśl instrukcyi, zapisywać chorych do protokołu zaraz po przyjęciu, nadto by wywody najdalej na drugi dzień wysyłane były do odnośnych władz.

Wskazałem, by do granic budżetem zakreślonych regulowano wydatki, zaś w rubrykach na konserwacye i sprzęty w roku bieżącym nie wydatkowano więcej bez wiedzy i zezwolenia Wydziału krajowego.

Wnioski i spostrzeżenia lustratora na podstawie powyższego przedstawienia:

1. Wytknąć kancelaryi zaniedbania pod 3.

2. Wytknąć komitetowi, że nie rozciąga ścisłej kontroli nad wydatkami i nchyla się od przeglądania rachunków i zaopatrywania podpisami kwitów.

3. Wytknąć rozrzutne prowadzenie gospodarstwa w żywieniu, co uwidoczniono w punkcie 4. — Nadto rozrzutność w wydatkach na sprzęty, tudzież wezwać do wyjaśnienia wydatku na urządzenie dzwonków elektrycznych i polecić okratowanie okna w magazynie wiktuałów.

4. Zabronić wydawania pożywienia służbie nie objętej etatem, a nadto wezwać do wyjaśnienia tej nieprawidłowości.

5. Zabronić wydatkowania z funduszów, pochodzących z gospodarstwa domowego na zakupno sprzętów, naprawę chlewów i t. d., gdyż na te wydatki są w budżecie odpowiednie kredyta.

6. Wytknąć lekarzom szpitalnym nie sporządzanie dyet.

7. Wytknąć niszczenie bielizny przez używanie do prania chlorku i zabronić na przyszłość używania tego środka.

8. Wytknąć sprawienie kosztownego łóżka dla szwaczki, niepotrzebnego baniaka miedzianego, skoro był przewidziany konieczny wydatek na stół sekcyjny.

9. Wytknąć nadmierne używanie opału pod kuchnią, wskutek czego zachodzi coroczna potrzeba wymiany kosztownych blatów żelaznych.

10. Wezwać komitet do przedłożenia kosztorysu na naprawę pompy i wodociągów.

11. Wydać zarządzenie do wszystkich kas szpitalnych (za pośrednictwem komitetow), ażeby na rachunkach obejmujących zakupna sprzętów, lub naczyń przed wypłatą uwidocznione były pozycye inwentarza głównego pod któremi wpisane zostały nowo zakupione przedmioty. To zarządzenie odnosić się ma także do instrumentów chirurgicznych.

12. Wezwać komitet do wyjaśnienia, z jakiego kredytu w budżecie zamierza pokryć wydatek za sprowadzony stół sekcyjny, skoro kredyt na sprzęty już wyczerpany.

Na radzie dnia 7. czerwca 1904 uchwalono, jak wnioski lustratora.

Krosno. — 1. Szpital zajmuje 5.796 m^2 gruntu. Z tej ilości przeznaczono na ogród warzywny 1.200 m^2 reszta przestrzeni zajęta jest częściowo przez budynki, ogród spacerowy dla chorych i podwórze gospodarcze. Główny budynek szpitalny parterowy kryty dachówką, trupiarnia, mieszkania służby i maglarnia znajdują się w osobnym budynku murowanym parterowym. Ponadto jest duża szopa drewniana kryta dachówką dla przechowania słomy, węgla, drzewa, wozownia i stajnia, mała szopa kryta papą na skład siana i wreszcie lodownia

Z ogrodu warzywnego w roku 1903 wykazano czystego dochodu 86 kor. 90 hal.

2. Według zamknięcia rachunkowego za r. 1903 szpital jest dłużny funduszowi krajowemu resztę zaliczek w kwocie 6.[illegible]00 K.

Według wykazu, zaległości czynne z końcem roku 1903, nie wyłączając IV. kwartału 1903, wynoszą 5.8[illegible]9 K. Zaległości z lat 1901 i 1902 wynoszą 516 K 80 gr.

Kwartał IV. 1903 zlikwidowano na 3.738 K, czyli de facto zaległość wynosi 2.081 K. W tej cyfrze figuruje kasa chorych miejscowa z kwotą za rok 1902 — 246 K 80 gr., a za rok 1903 — 280 K 80 gr., razem więc 527 K 60 gr.

Niespłacone należytości z końcem roku 1903 wynosiły łączną kwotę 2.499 K. Zaległości te w pierwszych miesiącach roku 1904 zostały wyrównane.

Zaległości bierne r. b. doszły z 15. czerwca 1904 do sumy 4.648 K 19 gr., a na pokrycie ma szpital obecnie kwotę 1.644 K 23 gr.

3. W kancelaryi zajętą jest jedna z Sióstr Służebniczek Serca Jezusowego. Czynności prowadzone były dotąd dosyć nieudolnie. Od dwóch tygodni prowadzi kancelaryę nowa siostra, która bardzo łatwo przyswaja sobie te obowiązki, sądzę więc, że może nastąpi zmiana dodatnia. W każdym razie, jest rzeczą konieczną, ażeby w niedługim czasie przeprowadzoną była ponowna lustracya czynnoci kancelaryjnych dla zbadania, czy istotnie nowa pracownica podoła czynnościom, względnie udzielić jej dalszych wskazówek i pouczeń.

Wszystkie wypłaty uskutecznia sekretarz Wydziału powiatowego jako kasyer szpitalny na podstawie asygnat zast. przewodniczącego. Przy asygnowaniu jednak należytości, względnie przy zakupnach wcale nie stosują się do budżetu. Niekorzystne wyniki z roku 1903, jakie wykazuje zamknięcie rachunku w porównaniu z budżetem (w wydatkach) o kwotę 4.173 K 58 gr., nie może żadną miarą usprawiedliwić tych wyższych wydatków wzrost ilości dni leczenia o 2.373.

Zaległości kasowe, które z końcem roku 1903 wynosiły 2.499 K., nietylko nie zmniejszają się, lecz w roku 1904 przy obecnym systemie gospodarki, pomijającej zupełnie granicę i możność budżetu szpitalnego, wzróść mogą do znacznych cyfr. Jednak trudno będzie temu zapobiedz, jeżeli obecnie, kiedy jeszcze nie minęło I. półrocze, wyczerpane są kredyta na potrzeby sanitarne, konserwacya budynków, kancelaryjne potrzeby, a z wszelką pewnością będą przekroczone w lekach, żywieniu, opale, czyszczeniu kanałów. Do jakich granic przekroczenia te dojść mogą, na razie wykazać nie mogę, gdyż dotąd nie jest założona księga kontowa na rok 1904, co uważam za wielki nieporządek i brak wszelkiej kontroli nad wydatkami.

To, co znalazłem w wielu szpitalach, w których dotąd byłem, znalazłem taże i w Krośnie, mianowicie, że budżet niema dla zarządów tego obowiązującego znaczenia w gospodarstwie, jakie mieć powinien. Zarząd szpitala w Krośnie w roku bieżącym wydał na roboty konserwacyjne już do obecnej chwili o przeszło 200 K więcej, kredyt na potrzeby sanitarne już wyczerpany, ale inaczej być nie może, jeżeli, co naocznie sprawdziłem, szyby w drzwiach myją się spirytusem, a umywalnie chloroformem, dalej jeżeli sprawiony w roku zeszłym wózek jest już potrzaskany, a chcąc go używać, trzeba znaczne koszta włożyć w naprawę, chociaż wózek ten, gdyby był używany wyłącznie dla potrzeb szpitalnych, nie uległby tak szybkiemu zużyciu. Naturalnie i koń szpitalny musiał być sprzedany za 60 K., bo stracił nogi i był już zupełnie nieużyteczny. Również przekroczony będzie kredyt na opał, a przekroczenie częściowo pochodzi z nieusprawiedliwionej i niewyjaśnionej przyczyny podwyższenia ceny węgla z 244 K na 260 K. Przytem zarząd szpitala nie szuka tanich źródeł zakupna artykułów spożywczych, gdyż cena obecna przy artykułach mącznych to jest krupach jest o 20% wyższą od cen obowiązujących w szpitalu lwowskim. Na artykułach kolonialnych przepłacają zwyż na kawie 1 K na kg., na herbacie 2 K na kilogramie, a na innych kolonialnych 30% zwyż cen szpitalą lwowskiego. W dziale zaś potrzeb sanitarnych, przepłacają na 1 metrze gazy białej 3 gr., na 1 metrze calicolu 4 gr., na 1 metrze organtyny 5 gr., na 1 metrze batystu Bilrotha 40 gr., na kilogramie waty celulozowej 10 gr. i t. d. Skoro usunie się te wyższe ceny, można zredukować znacznie wydatki, jeżeli przytem będą prowadzone rachunki, a granice wydatkowania i zamawiania produktów i robót zastosowane zostaną do granic budżetu.

4. Szpital zaopatruje się w artykuły przez zakupno z wolnej ręki. Artykuły znalazłem w odpowiedniej jakości.

Karta dyety to jest relewa w szpitalu nie egzystuje. Wydają więc chorym pożywienie na podstawie notatek lekarza ordynującego, nie zawsze jednak czynionych na tablicach nagłównych.

W roku 1903 było dni leczenia i żywienia chorych 13.873. Sióstr i służby na wikcie było 10 osób, więcej jak w budżecie o 1 probantkę Służebnicę, a więc 3.650 dni żywienia, czyli razem 17.523 dni. Jeden dzień żywienia w przecięciu wynosił 36·9 gr.

Księga magazynowa wiktuałów jest prowadzona dokładnie i temu przypisuję oszczędne wyniki w żywieniu.

Szpital dotkliwie odczuwa brak wody. Studnia, z której czerpie się wodę ręczną pompą, daje nadzwyczajnie małą ilość wody, wystarczającej za-

ledwie do kuchni i pralni. Wskutek tego chorzy nie dostają kąpieli, wychod'i spłukiwane wodą, nie funkcyonują również należycie.

5. Inwentarz jest, ale niezbyt jasny i nie obejmuje wszystkich sprzętów i naczyń. Po wydrukowaniu zarządzonego przez Wydział krajowy nakładu druków szpitalnych, należy przesłać druk na inwentarz i założyć odpowiednio do potrzeb.

Szpital nie ma zapasów sprzętów, przeciwnie zastałem kilku chorych umieszczonych na siennikach bez łóżek.

6. Wszystkie budynki znalazłem we wzorowym porządku i czystości utrzymane. W całym budynku głównym szpitalnym są zainstalowane piece kaflowe przystosowane do palenia węglem kamiennym.

We wszystkich salach są urządzone wentylatory w ścianach zewnętrznych, a nadto górne oberlichty okien są skonstruowane w ten sposób, że pozwalają na ciągłą wentylacyę względnie doprowadzają świeże powietrze. Sengruby nieprzepuszczalne także płynów, wypróżniane są 3 razy do roku za pomocą talardów. Wychodków zamykanych wodą naturalnie, o ile jej wystarcza, nie dezynfekcyonuje się żadnym środkiem, jak również dołów kloacznych.

Kanał dla odprowadzenia wody z pralni, kuchni i muszli zlewowych znalazłem zatkany. Kanał ten wyprowadza wodę do rowu obok toru kolejowego. Zawezwałem odnośnego rzemieślnika do zbadania kanału i wyczyszczenia.

Wszystkie budynki gospodarcze w stanie dobrym, a wewnątrz pożądana czystość.

Żadnych zapasów karmy nie znalazłem.

Szpital stale utrzymuje 2 prosiąt. Rachunek z tego gospodarstwa za rok 1903 wykazuje 13 K 10 gr. czystego zysku. Zysk ten zdaniem mojem stanowczo za mały, zwłaszcza, że w roku tym dwukrotnie sprzedawano tuczoną trzodę. Jeżeli z gospodarstwa tego dochody mają być tak minimalne, tembardziej, że szpital kupuje otręby, plewy i drobne ziemniaki, dalsza hodowla nie jest wskazaną, bowiem za odpadki z kuchni można osiągnąć większą cenę, jak wykazany dochód wynosi.

Zysk z ogrodu warzywnego z dobrą ziemią wykazany tylko w kwocie 86 K 90 gr. z przestrzeni 1.200 m² uważam również za bardzo mały. Można domagać się od Zarządu stanowczo wyższych zysków.

Koń darowany swego czasu przez panią Kaczkowską, wdowę po śp. Dr. Kaczkowskim, sprzedano z powodu utraty nóg. Obecnie szpital niema konia. Za konia uzyskano kwotę 60 K, która jest w przechowaniu Siostry Przełożonej. Zarząd utrzymuje, że nabycie nowego konia jest konieczne, gdyż wszelkie artykuły szpital odbiera od kupców w sklepach, a więc dostawa jest obecnie utrudniona.

Kuchnia i naczynia bardzo czysto utrzymane. Potrawy smacznie przyrządzane. Kontroli jednak przy wydawaniu niema żadnej i być nie może, skoro nie jest prowadzona relewa.

W kuchni zajęta jest jedna Siostra Służebnica.

W pralni również bardzo czysto, a praniem zajmuje się 1 Służebnica drugiego choru.

Rachunku w pralni nie prowadzą.

7. Koszt utrzymania szpitala w roku 1903:

Przeciętny dzienny koszt leczenia wynosi				1 K	32·0	gr.
„ „ „	wiktu chorych, Sióstr i służby .			— „	36·9	„
„ „ „	leków i opatrunków			— „	21·1	„
„ „ „	opału			— „	9·7	„
„ „ „	oświetlenia			— „	1·5	„
„ „ „	prania nie prowadzą dokładnych rachunków.					
„ „ „	kąpieli z powodu braku wody, kąpiele wydawane są bardzo rzadko.					

Przeciętny dzienny koszt obsługi, Sióstr, kapelana i za prowadzenie rachunków . . . . — K 12·7 gr.

9. Znaczne oszczędności będzie można uzyskać: 1) przez scentralizowanie dostaw wszelkich artykułów sanitarnych, a więc waty, organtyny, kalikotów i t. d., 2) przez scentralizowanie dostawy węgla.

Ponieważ sprawdziłem, że nie wszystkie komitety szpitalne zajmują się z potrzebną gorliwością, sprawami administracyjnemi powierzonych im szpitali, mianowicie gałęź dostaw szpitalnych pozostawiona jest zupełnej swobodzie nie zawsze uzdolnionym w tym kierunku zarządom, uważam za rzecz pierwszej wagi, by Wysoki Wydział krajowy również wprowadził przynajmniej co do niektórych artykułów spożywczych dostawę centralną.

Mam na myśli artykuły kolonialne, mianowicie kawę, herbatę, cykoryę, które to artykuły z wielką korzyścią materyalną, a także i co do jakości dostarczane być mogą z punktu centralnego. Artykuły te, jak to już miałem zaszczyt przedstawić Wysokiemu Wydziałowi krajowemu w poprzednich raportach i cennikach innych szpitali, zakupują szpitale prowincyonalne po cenach niemal dwa razy tak wysokich, jak to ma miejsce w szpitalach lwowskim lub krakowskim.

1. Wytknąć spitalowi znaczne przekroczenia wydatków w r. 1903 mianowicie w konserwacyach budowlanych, w lekach, sanitarnych i instrumentach, a także przekroczenie już istniejące w roku 1904 w pozycyi konserwacye budynków.

2. Wezwać komitet, by poczynił stosowne kroki w celu obniżenia nieproporcyalnie wysokich cen artykułów mącznych i kolonialnych, w porównaniu z cenami tych artykułów we Lwowie lub Krakowie, a o wyniku zawiadomił do dni 14 Wydział krajowy.

3. Wezwać do wyjaśnienia przyczyny podwyższenia ceny węgla do 260 K za 10.000 kg.

4. Wytknąć surowo używanie do mycia okien spirytusu, zaś do mycia umywalni chloroformu, środków tak drogich, przez co naturalnie muszą być wygórowane wydatki w pozycyi sanitarne potrzeby.

5. Wezwać do oszczędniejszej ordynacyi, gdyż wyniku 21·1 gr. na jednym dniu leków i sanitarnych potrzeb Wydział krajowy aprobować nie będzie, względnie nadwyżkę ponad 15 gr. przypisze i ściągnie z płacy dyrektora.

6. Wytknąć wypożyczanie konia i wózka szpitalnego osobom prywatnym i wezwać dyrektora, by własnym kosztem zarządził naprawę zniszczonego wózka szpitalnego.

7. Wezwać komitet do przedstawienia wniosków w sprawie pogłębienia studni szpitalnej, względnie wniosków zmierzających do zaradzenia brakowi wody w szpitalu.

8. Upoważnić szpital do zakupienia konia w granicach od 140 do 160 K, pokrywając ten wydatek częściowo kwotą uzyskaną ze sprzedaży dawnego konia.

9. Polecić dyrektorowi prowadzenie relewy dziennej.

10. Wezwać komitet szpitalny, ażeby odniósł się do Wydziału powiatowego z żądaniem punktualnego prowadzenia księgi kontowej szpitalnej, a o rezultacie zawiadomił Wydział krajowy.

11. Upoważnić lustratora szpitali, by poczynił kroki w celu scentralizowania dostawy kawy, herbaty i cykoryi, tudzież potrzeb sanitarnych i w czasie właściwym przedstawił Wydziałowi krajowemu odpowiedne wnioski.

Na Radzie 28. czerwca 1904 uchwalono zgodnie z wnioskami lustratora.

Przemyśl. — 1. Majątek szpitala składa się z realności pod l. k. 114. z placu pod tym domem i do tego domu przylegającym o powierzchni 1.132□ sążni.

Na powyższej realności jest zastrzeżone prawo, iż fundusz szpitala powszechnego w Przemyślu raz na zawsze obowiązany będzie w zastępstwie gminy m. Przemyśla co rocznie kwotę 353 zł. (706 kor.) zwracać funduszowi krajowemu na rachunek tej należytości, którą w moc ustawy krajowej z dnia 19. stycznia 1868 Nr. 29. dz. ust. kraj. gmina miasta Przemyśla z tytułu zwrotu kosztów leczenia ubogich przemyślan, w tymże szpitalu powszechnym przemyskim corocznie uiszczać byłaby obowiązaną.

Nie wykazano żadnego dochodu z majątku nieruchomego. Szpital ma 500 m² ogrodu warzywnego.

2. Posiada książeczkę miejskiej kasy oszczędności Nr. 21.266; w dniu 30. kwietnia b. r. wykazano stan 5.954 K 69 gr.

Ma do spłacenia funduszowi krajowemu w roku 1904 kwotę 800 K tytułem reszty zaliczki.

Z końcem roku 1903 już po uwzględnieniu IV. kwartału zaległość wynosi kwotę 21.119 K 26 gr. W porównaniu z kwotą wykazaną w zamknięciu za rok 1903 różni się o IV. kwartał, a nadto o 50 gr. Należytości 50 gr. polecił Wydział krajowy do LW. 71.545/901 poz. 169 odpisać z protokołu stanu chorych, atoli w zamknięciu odpisu tego nie uwzględniono. Tę różnicę należałoby obecnie wyrównać.

Zaległości bierne z końcem roku 1903 wynosiły według załączonego wykazu łączną sumę 16.152 K 63 gr., którą w pierwszych 2 miesiącach roku bieżącego w zupełności wyrównano. Należytości z roku bieżącego za I. kwartał 1904 zostały w zupełności przedsiębiorcom wypłacone.

Zaległości czynne datują się od roku 1887.

Co do wszystkich tych pozycyi zarządziłem, ażeby kancelarya szpitalna przeprowadziła jeszcze w bieżącym miesiącu odpowiednią korespondencyę, względnie wznowiła sprawy.

3. Kancelaryę prowadzi bardzo biegły pracownik pisarz, Gustaw Decowski.

Do pomocy w czynnościach przydzielone są 2 Siostry Serafitki.

W razie większego ruchu chorych, pomaga trzecia Siostra praktykantka, która nie pobiera płacy, otrzymuje tylko ze szpitala wikt i mieszkanie.

Nie znalazłem żadnych zaległych aktów w sprawach bieżących, — natomiast wiele zalega spraw o koszta leczenia z lat poprzednich, a zwłaszcza w kosztach leczenia pochodzących z lat od 1887 do 1890.

Księgi kasowe szpitalne prowadzą urzędnicy kasowi miejscy. Czynność tę wykonują bardzo dokładnie. Przekroczenia w roku 1903 były znaczne mianowicie: Przekroczono na żywności 1.073 K, na winie 464 K, na lekach 1.432 K na sanitarnych 2.973 K, na sprzętach 243 K, na opale 883 K, na robotach konserwacyjnych 493 K.

Budżet na rok 1903 układano, biorąc za podstawę 72.000 dni leczenia, de facto było 73.959 dni. Wobec tego zwiększona ilość dni leczenia o 1.959 nie może usprawiedliwić tych przekroczeń w całości, a niekorzystny wynik przypisać należy złej gospodarce we wszystkich wymienionych wyżej pozycyach.

Zaległości kasowe zmniejszają się, a porównując rok 1902 z rokiem 1903, wynik jest korzystniejszy i należytości bierne mniejsze o 1.300 K. Gdyby jednak gospodarka w roku 1903 była oszczędna, natenczas zaległości powinny się zmniejszyć o 7.069 K i zobowiązania szpitala powinny się redukować do cyfry 9.083 K., gdy tymczasem wynoszą, jak to już wykazałem, 16.152 K.

4. Dostawy są zabezpieczone kontraktami. Przy użyciu artykułów surowych nie jest zachowywana oszczędność, co przedstawiłem w punkcie 9. raportu mego.

Rozrzutność pochodzi także ze zbyt obszernej normy żywienia, którą trzeba poddać ścisłej rewizyi. Ten szczegół podniosłem w raporcie z lustracyi szpitala Śniatyńskiego. Nadto podnoszę, że w szpitalu przemyskim używają drogich artykułów np. kawę po 4 K, herbatę po 9·40 gr., mąkę Nr. 0. Natomiast nie używają kawy zdrowia, masła palmowego, które to artykuły są tanie i w jakości odpowiednie dla szpitala.

Upominano dwukrotnie dostawcę pieczywa, bowiem dostarczał pieczywo niedobre i źle wypieczone. W dniu ostatniej mojej bytności, dostarczone bułki ważyły zamiast po 50 grm. tylko po 40 grm. a Siostry oświadczyły, iż były wypadki, że ważyły tylko po 36 grm.

Wodę pompują z własnej studni, do tej czynności jest przeznaczony stale 1 służący.

Zapasów w magazynie nie mogłem sprawdzić, gdyż ksiąg magazynowych nie prowadzą dokładnie, mianowicie za kwiecień wydatki wcale wpisane do ksiąg nie były. W spiżarni w skrzyniach, gdzie były krupy i mąka, znalazłem wiele śmiecia. Spiżarnia brudna i nieczysto utrzymywana.

5. Inwentarz prowadzony jest na ulotnych arkuszach. Nie zawiera nadto wszystkich sprzętów znajdujących się w szpitalu. Naczynia kuchenne wcale nie są objęte inwentarzem i niema żadnego śladu, ile czego ma być. Należy przedewszystkiem założyć dokładny i na odpowiednich drukach inwentarz.

Niema obecnie żadnego zapasowego urządzenia.

W dniu lustracyi nie znalazłem żadnych przedmiotów do odpisania z inwentarza.

6. Główny budynek w bardzo złym stanie. Belki sufitowe zgniłe i powały we wszystkich salach podparte belkami. Wszystkie sale ogrzewane są piecami. Piece są w niektórych salach kaflowe, a w przeważnej liczbie kamyczkowe.

Wychodki utrzymane bardzo nieczysto.

Doły kloaczne czyści przedsiębiorca raz na kwartał, wywożąc kał talardami.

Gmach szpitalny jest połączony z kanałem miejskim dla odpływu wody, naturalnie z wyjątkiem pawilonu izolacyjnego.

Z budynków gospodarczych szpital posiada:

Mały budynek murowany na desinfektor, murowana trupiarnia o 2 izbach, dalej przypiera izba na słomę i czwarta na skład węgla.

Trzeci budynek drewniany, gdzie się mieści wozownia na karawan i wózek dyrektora.

Trzody chlewnej chowa szpital stale 4 sztuki. W dniu lustracyi znalazłem 2 sztuki małe, a 3 sztuki duże. Jedna duża sztuka przeznaczona jest obecnie na zabicie. Drobiu znalazłem sztuk 14.

Ogród warzywny jest założony na przestrzeni 500 m^2, dochodu z ogrodu nie wykazują, gdyż rachunku dochodów i wydatków nie prowadzono. Zebrane warzywa używano do kuchni na przyrządzenie potraw bez szacowania wartości tych produktów.

Kuchnia nader nieczysto utrzymana. Zdanie, jakie słyszałem „stary budynek, ma się budować nowy szpital, nie warto nic robić“ nie mogę tego zdania podzielać. Pomimo że budynek stary, kuchnia powinna być wybielona, zamieciona podłoga, statki pomyte, wogóle powinna być w potrzebnej schludności utrzymana.

W szpitalu przemyskim byłem 3 razy w rozmaitych odstępach czasu, i zawsze zastałem jednakowy nieład, brud i niechlujstwo.

W kuchni zajęta jest 1 Siostra i 2 kucharki.

Pralnia również brudna i źle utrzymywana.

Do pralni i magazynu bielizny jest 1 Siostra, a nadto w pralni są stałe 2 praczki.

Nie prowadzą ksiąg wypranej bielizny, ani wydatku mydła, opału i t. d. Wobec tego nie mogę podać żadnych dat z pralni.

Dochód z chowu trzody chlewnej wynosił w roku 1903 kwotę 470 K 07 gr. i w tej wysokości wpłynął do kasy szpitalnej.

Z końcem kwietnia 1904 dochód z chowu trzody wynosił 275 K 80 gr.

7. Koszt utrzymania szpitala.

Przeciętny dzienny koszt leczenia przy 73.959 dniach 1 K 03·2 gr.

„	„	„	wiktu chorych, Sióstr i Służby (73.959 + 9.490) = ...	37·9 gr.
„	„	„	wina dla chorych (73.959 dni) . .	02·9 „
„	„	„	leków i opatrunków (73.959 dni) .	17·3 „
„	„	„	opału	6·3 „
„	„	„	oświetlenia	0·9 „
„	„	„	prania, nie prowadzą odpowiednich rachunków.	
„	„	„	kąpieli, nie prowadzą odpowiednich rachunków.	
„	„	„	obsługi (bez wiktu)	3·7 „

Obliczając ilość służby, znalazłem w szpitalu 1 sługę nadliczbową, której wprawdzie wynagrodzenia nie wypłacono, ale dostaje wikt i pranie. Upoważnienia Wys. Wydziała krajowego niema.

8. Obecnie są ustanowione taksy dla I. klasy 3 K, dla II. klasy 2 K, dla III. klasy 1·20 gr., dla dzieci 60 gr.

9. Powinno się osiągnąć oszczędność na żywieniu. Wydatek 37·9 gr. jest za wysoki. Potrzebnej oszczędności w tym dziale gospodarstwa nie spostrzegłem, przeciwnie znalazłem w spiżarni wskutek rozrzutności cały baniak zawartości mniej więcej 30 litr. klusek pozostałych z dnia poprzedniego za wiele przyrządzonych, — w dniu następnym znowu baniak gołąbków z kapusty, także za wiele przygotowanych.

Cena wina jest za wysoka, płacą za białe po 64 gr., a czerwone po 90 gr., bez transportu i akcyzy, podczas gdy przy scentralizowaniu tej dostawy można lepszy gatunek osiągnąć po cenie białe po 58 gr., czerwone po 60 gr. — Wydatek na leki i sanitarne jest bardzo wysoki. Wyjaśnienie jednakże tego wydatku należy do P. Inspektora sanitarnego.

Można także osiągnąć poważną oszczędność na opale po scentralizowaniu tej dostawy. Cena 2 K 80 gr. za 100 kl. węgla opłacana obecnie przez szpital, jest bardzo wysoka i można ją zredukować do 2 K 00 gr, co przy wydatku 800 ctm^3 przedstawi oszczędność 600 K rocznie.

Wskazano kancelaryi, jak ma prowadzić ewidencyę i korespondencyę o koszta leczenia.

Zawiadomiono, że Wydział krajowy zarządził ekonomat druków kancelaryjnych, wobec tego o potrzebne druki ma się szpital odnosić do Wydziału krajowego.

Na podstawie powyższego sprawozdania wnoszę:

1. Wytknąć brak porządku i czystości w gmachu, tudzież w całym obejściu, a szczególnie w kuchni, w pralni, w łazienkach i wychodkach.

2. Wytknąć rozrzutność w wydawaniu surowych artykułów do kuchni, czego dowiodły znalezione zapasy przygotowanych, a przez chorych i służbę niespożytych potraw.

3. Wytknąć niedokładne prowadzenie ksiąg magazynowych wiktuałów.

4. Wytknąć utrzymywanie na wikcie 1 sługi nadliczbowej bez wiedzy i zezwolenia Wydziału krajowego.

5. Wezwać, ażeby do końca roku bieżącego kancelarya uregulowała sprawy kosztów leczenia pochodzące z lat od 1887 do 1890 (z wyjątkiem pozycyi leczonych włochów, gdyż sprawy te załatwia Wydział krajowy).

6. Polecić lustratorowi założenie dokładnego inwentarza bielizny, pościeli, odzieży, sprzętów i naczyń.

7. Wytknąć komitetowi niestosowanie się w wydatkach do granic budżetem zakreślonych, czego dowodzą wyniki z roku 1903. Nadto wezwać do wyjaśnienia, na jakiej podstawie zamówiono w roku 1903 15 łóżek żelaznych za kwotę 360 K, jeżeli przyzwolony budżetem kredyt na sprzęty był już wyczerpany.

Przytem przedstawić Komitetowi niekorzystne wyniki z gospodarki w roku 1903 przy pozycyach żywienia, wino, leki, sanitarne, sprzęty, opał, konserwacya budynków i zaznaczyć, że wzrost liczby dni leczenia o 1.959 nie usprawiedliwia w całości tych przekroczeń, które raczej złej gospodarce przypisać należy.

8. Upoważnić lustratora do poczynienia wstępnych kroków w celu scentralizowania dostawy węgla dla wszystkich szpitali galicyjskich, przez co osiągnie się znaczne obniżenie wydatków w wszystkich szpitalach.

Na Radzie 3. czerwca 1904 uchwalono zgodnie z wnioskami p. lustratora.

Śniatyn. 1. Majątek zarodowy składa się z placu o pojemności 10.626 m², na którym stoi gmach szpitalny 1 piątrowy, nadto murowana trupiarnia, drewniany chlew z wozownią, tudzież lodownia. Na ogród warzywny przeznaczona jest ilość 1 300 m².

W roku 1903 nie było żadnego dochodu z ogrodu warzywnego, ponieważ poczyniono znaczniejsze wkłady na zalesienie ogrodu spacerowego, tudzież na wyszutrowanie ścieżek i drogi dojazdowej do budynku gospodarczego.

2. W dniu lustracyi szpitalnej dnia 21. kwietnia znaleziono według ksiąg kasowych książeczkę powiatowej kasy oszczędności Nr. 646 na 10.000 kor.

Z końcem roku 1903 fundusz szpitalny miał do spłacenia ogółem kwotę 40.464 kor.

Z końcem roku 1903 po uwzględnieniu IV. kwartału wynoszą zaległości czynne 24.938 kor. 92 gr. Zaległość ta w stosunku do ruchu chorych jest bardzo wysoka.

Długów (zaległości bierne) szpital nie ma, a wykazane w zamknięciu za rok 1903 w kwocie 884 K. 07 gr. pochodzą stąd, że należytości za mięso, mleko, chleb, opatrunki i przybory kancelaryjne nie mogą być zlikwidowane prędzej, jak w styczniu roku następnego, a więc już po zamknięciu dzienników kasowych za rok przeszły; wypłaty więc nie mogą już być uskutecznione w roku przedmiotowym.

W ciągu roku szpital uiszcza swoje należytości punktualnie i w miarę przedkładania rachunku przez dostawców.

Zaległości czynne datują się od roku 1888 i powstały wskutek zaniedbania korespondencyi. Przeglądając akta, sprawdziłem, że po 3, 4 i 5 lat leżały sprawy zupełnie nie wznawiane. Ponieważ w szpitalu śniatyńskim bardzo wielu leczy się chorych przynależnych do Bukowiny, sądzę, że należałoby dodać pomoc kancelaryi szpitalnej w osobie urzędnika już obznajomionego, by przystąpił z całą energią do przeprowadzenia potrzebnej korespondencyi w celu wywalczenia zaległych kosztów leczenia. Pomoc w osobie urzędnika rozumiem na przeciąg 2 miesięcy, o stałej pomocy nadmieniam przy poz. 3. W każdym razie muszę podnieść, że niezawodnie zajdzie potrzeba odpisania wielu pozycyi jako nieściągalnych.

3. W kancelaryi zajęty pisarz Władysław Amirowicz; pilności i dobrych chęci urzędnikowi temu odmówić nie mogę, pracuje od 8-mej rano do 9 wieczorem. Mimo jednak tej pilności znalazłem w czynnościach kancelaryjnych nieład. Również niewłaściwe jest umieszczenie kancelaryi w bezpośredniem połączeniu z ambulatoryum, a nadto kancelarya urzędnika jest jednocześnie kancelaryą lekarzy. Ranny wielki ruch, nieuniknione rozmowy lekarzy z chorymi, uniemożebniają wprost pracę temu urzędnikowi.

Przedewszystkiem potrzeba oddzielić kancelaryę urzędnika od ambulatoryum i kancelaryi lekarskiej. W protokole stanu chorych znalazłem, że od 1. stycznia 1904 do dnia mojej lustracyi to jest do 20. marca 1904 nie był wypisany żaden z chorych, a więc żadna pozycya pomimo, że chorzy byli rekonwaleskowani, — nie była obliczana. Koszta leczenia uiszczane przez samopłacących, lub kasy chorych wprowadzane są do protokołu chorych po upływie kwartału, a w ostatnich latach co pół roku. Zapłacone koszta leczenia przez obce fundusze krajowe wcale nie są kontowane w protokole; — słowem protokół stanu chorych, ta najgłówniejsza księga prowadzona jest z zupełną nieświadomością, a wobec tego nie daje żadnej rękojmi, czy cyfry do niej wprowadzone po upływie kilku miesięcy są prawdziwe, lub nie.

W kasie miejskiej pełniącej obowiązki kasy szpitalnej znalazłem na każdą pozycyę wydatku odpowiedne asygnaty. Jednakże asygnaty na wypłatę wynagrodzenia dla służby przekraczają ramy zakreślone budżetem, bowiem wypłacają służbie wyższe wynagrodzenia. W pozycyi tej jest już przekroczenie w roku 1903, a w roku 1904 będzie o 120 K. Nadto znalazłem asygnatę komitetu na wypłatę budowniczemu miejskiemu Berko 100 K. za plany i kosztorysy szpitala, a wydatek ten w budżecie nie ma pokrycia.

W roku 1903 przekroczenia w wydatkach wynoszą kwotę 6.234 K. 36 gr., a po potrąceniu należytości z roku 1902, która figuruje w bieżących należytościach z r. 1903 w Rubr. II/3 w kwocie 1.364 K. 06 gr., faktyczne przekroczenie w roku 1903 wynosi kwotę 4.870 K. 30 gr. Najwyższe przekroczenie jest na żywieniu, wynosi bowiem 2.728 K. 02 gr. W cyfrze tej mieści się wikt sekundaryuszy za 5 miesięcy przyzwolony przez Wydział krajowy, a który kosztował 300 K., pozostaje więc kwota 2.428 K. 02 gr., którą wydano zdaniem mojem niepotrzebnie, a to z powodu zakupywania artykułów po cenach wysokich, mimo, że można było dostać po cenach znacznie niższych, a nadto wydawano wikt kapelanowi szpitalnemu, a na ten cel kredytu w budżecie nie było,

Również znaczniejsze przekroczenie jest na winie. Wydano na ten cel więcej o 331 K. 42 gr. Przekroczenie to powstało wskutek stołowania lekarza i księdza, a także cena 74 gr. opłacana za litr wina jest wysoka. Gatunek dla szpitala odpowiedni można dostać przy scentralizowaniu tego artykułu wraz z dostawą po 64 gr. za litr.

Z poważną cyfrą 776 K. 39 gr. jest przekroczenie na lekarstwach i potrzebach sanitarnych, wreszcie na bieliznie 159 K., na praniu 116 K., na opale 292 K., na oświetleniu 108 K., na kancelaryjnych potrzebach 147 K. 31 gr. Wszystkie przekroczenia w ostatnich 5-ciu pozycyach również wynikają z wyższych cen.

4. Spiżarnia zaopatrywana bywa w artykuły pierwszej jakości, zupełnie dla szpitala niepotrzebnie, gdyż wystarczyć mogą dla szpitala dobre II-gie sorty. Używanie mąki Nr. 00, ryżu całego, w wielkiej ilości grysiku, drobnych krupek perłowych, drogiej kawy, herbaty jest zbytkiem.

Nadto artykuły wszystkie mączne i kolonialne zakupywane są po cenach bardzo wysokich w Towarzystwie handlowem, podczas gdy w innych sklepach można również odpowiedniej dobroci te towary nabywać po znacznie niższych cenach. W roku 1903 i 1904 koszta wiktu znacznie się podniosły, właśnie wskutek płacenia wyższych cen.

Kontraktów niema, zakupują z wolnej ręki.

Chleb dostarcza Korecki piekarz, zupełnie nieodpowiednio wypieczony, nieraz surowy.

5. Zapasów w spiżarni nie mogłem sprawdzić, gdyż jak wszędzie ksiąg magazynowych dokładnie i punktualnie nie prowadzą. Po zaprowadzeniu odnośnych ksiąg, niewłaściwość ta będzie usunięta. Skonstatowałem również i w tym szpitalu, że norma żywienia stanowczo jest niedokładna i powinna uledz ścisłej kontroli i zmianom. Przytem podnieść muszę niewłaściwość wielką, że lekarze szpitalni, nie sporządzają relewy dziennej, a wskutek tego nie ma żadnego dokumentu i nie ma wprost ewidencyi i kontroli żadnej nad

tym działem. Prowadzą wprawdzie Siostry notatki swoje, ale to nie jest w mojem pojęciu dostatecznym dokumentem i nie uwalnia lekarzy od sporządzania codziennych relew.

Ilość łóżek i bielizny odpowiada koniecznej potrzebie. Żadnego zapasowego urządzenia szpital nie posiada.

Wykaz wyszkartowanej bielizny załączam z nadmienieniem, że wydzieloną z użytku bieliznę odpisałem z inwentarza.

6. Czystość w budynku nadzwyczajna, wychodki, łazienki utrzymane we wzorowej czystości, wskutek tego powietrze w salach chorych i na kurytarzach bardzo czyste i dobre z wyjątkiem tej części, w której mieści się kuchnia. Wszystkie sale ogrzewane są piecami kamyczkowemi i są w zupełnie dobrym stanie.

Wadliwie są urządzone kanały, zwłaszcza sengruby bowiem jedna koło kuchni zdaje się nie jest szczelna. Piwnica, obok której znajdnje się sengruba, wiecznie jest zalana wodą cuchnącą, a jeżeli w czasie posuchy woda na zewnątrz posadzki w piwnicy nie występuje, wówczas posadzka ubita z gliny jest tak wilgotna, że nogi grzęzną, chcąc podejść do ściany frontowej. Również rura odpływowa w sali operacyjnej jest wadliwie założona, a przytem albo nie szczelna, albo pęknięta, gdyż przecieka i wydobywają się z tej rury cuchnące gazy. Wskutek nieszczelności rury tej zawilgocony jest sufit i ściana w pralni umieszczonej na parterze pod salą operacyjną. Zdaniem mojem umieszczenie pralni w budynku głównym szpitalnym szkodzi bardzo budynkowi z powodu ciągłej pary, jaka być musi w pralni. Skutki tego już obecnie są widoczne, gdyż odpada lakier ze ścian w sali operacyjnej. Również nie jest rzeczą dobrą umieszczenie kuchni w głównym gmachu. Wszystkie odory z kuchni rozchodzą się po całym gmachu szpitalnym. Szczegóły te podnoszę dlatego, że obecnie jest zamierzona budowa osobnego domu dla pomieszczenia Sióstr Miłosierdzia. Otóż sądzę, że może byłoby rzeczą bardziej wskazaną wybudować osobny dom dla pomieszczenia pralni, kuchni, magazynów, a ewentualnie na pierwszem piętrze nad kuchnią i magazynami dać mieszkanie Siostrom, a więc wybudować dom piątrowy, co da się w każdym razie wykonać tańszym kosztem, — natomiast zaniechać budowy pawilonu zakaźnego, przeznaczając na pawilon zakaźny przy odpowiedniej separacyi ubikacye pozostałe po kuchni i pralni. Projekt ten mój po rozpatrzeniu się w planach i kosztorysach zamierzonej budowy przedstawiłem dyrektorowi szpitala, który go uznał za dobry i możliwy do przeprowadzenia.

Z robót konserwacyjnych w roku bieżącym obok zwykłego bielenia należy naprawić wannę betonową, przestawić piec w sali operacyjnej i naprawić podłogę w kuchni.

Z budynków gospodarczych jak mała szopa drewniana. Nie ma żadnych zapasów słomy, gdyż wszpitalu nie używają sienników, tudzież nie mają koni ani krów.

Stale karmią 5 sztuk trzody, 15 sztuk kur, 3 kaczki i 3 gęsi. Chlewy i kurniki czysto utrzymane, trzoda dobrze odżywiana. Prowadzenie rachunków z gospodarstwa chowu trzody i drobiu powinny być jaśniejsze. Będzie to wykonalne po zaprowadzeniu jednolitych druków we wszystkich szpitalach i po zaprowadzeniu jednolitego sposobu wyrachowywania się.

Rachunki powyższe obejmować będą także dochody i wydatki ogrodu warzywnego.

Ogród warzywny jest i obecnie zajmuje 1800 m^2, po uregulowaniu jednak całego placu, tudzież po wybudowaniu domu ekonomicznego, będzie można jeszcze bardzo znaczną część placów zamienić na ogród warzywny. Na razie zaniechane są wszelkie wkłady w dalszą uprawę ziemi, gdyż nie jest wytyczony plac pod budowę.

W kuchni czystość możliwa, posadzka jednak betonowa niemal zupełnie zniszczona i wymaga gruntownej naprawy.

W kuchni zajęta jest 1 Siostra i 1 kucharka. — Pożywienie czysto i dobrze przyrządzane. Naczynia kuchenne żelazne i blaszane emaliowane, ilość dostateczna i w stanie dobrym.

W pralni jest zajęta 1 sługa i pomagają w pracy chorzy. Dotychczas nie prowadzono żadnych zapisków, wobec tego nie można wykazać żadnych dat. Pralnia zajmuje 2 małe izby, czysto utrzymane. Brak jest odpowiedniego magla. Istniejący mały korbowy nie nadaje się do potrzeb szpitalnych. Po wprowadzeniu odpowiednich druków w celu zapisywania wydatków na pralnię, tudzież ilości wypieranej bielizny, wówczas będzie można oceniać ten dział gospodarstwa.

W roku 1903 gospodarstwo z ogrodu, chowu trzody i drobiu faktycznie nie przyniosło żadnego czystego dochodu, dlatego, że czyniono znaczne wkłady na uporządkowanie ścieżek, drogi dojazdowej do trupiarni, tudzież zakupiono drzewka do zalesienia ogrodu szpitala. Wydano na te potrzeby kwotę 198 K. 67 gr. uzyskaną z gospodarstwa domowego.

7. Koszt utrzymania szpitala w roku 1903.

Przeciętny dzienny koszt leczenia 1 K. 14 gr. na podstawie wydatków istotnych w r. 1903.

Przeciętny dzienny koszt wiktu chorych, Sióstr, lekarza i służby 40·2 gr., a po wyeliminowaniu kosztu wiktu lekarza, koszt chorych, służby i Sióstr wynosi 39·3 gr.

Przeciętny dzienny koszt leków i opatrunków, przyjmując rzeczywiste wydatki z roku 1903, wynosi przeciętnie 13·3 gr.

Przeciętny dzienny koszt opału, licząc przy ilości dni leczenia chorych 7·9 gr., jest pieców 23, w kuchni 1, w pralni 1, w łazienkach 3, razem palowisk 28.

Przeciętny dzienny koszt oświetlenia przy ilości dni leczenia 1·6 gr.

Przeciętny dzienny koszt prania, obecnie nie prowadzą dokładnych rachunków.

Przeciętny dzienny koszt kąpieli, obecnie nie prowadzą dokładnych rachunków.

Przeciętny dzienny koszt obsługi, obecnie nie prowadzą rachunku tego jasno, bowiem koszta wiktu służby są rachowane w wydatkach wiktu chorych.

Przytem nadmieniam, że bez względu na wysokość przyzwolonego kredytu w budżecie na utrzymanie służby, podwyższono od lipca 1903 płace dla 5 sług każdej po 2 K. więcej, wskutek tego jest przekroczenie w roku 1903, a nadto będzie także w roku 1904.

	Płaca dawna	Podwyższ.
Stróż . . .	16 K.	18 K.
Dozorca . . .	16 „	18 „
Dozorczyni . .	12 „	14 „
„ . . .	12 „	12 „
Kucharka . . .	12 „	14 „
Praczka . . .	12 „	14 „
miesięcznie . .	80 K.	90 K.

9. Wykazane koszta żywienia chorych, Sióstr i służby na 39·3 gr., bezwarunkowo są za wysokie, gdyż miejscowe warunki wskazują, że w tym dziale można gospodarstwo prowadzić znacznie oszczędniej. Według cen, jakie możne osiągnąć przy zakupnie towarów ze źródeł tanich, — dzień żywienia nie powinien przenosić wydatku 35 gr. Również powinny być wydatki niższe na oświetlenie i wino. Tu nadmienić muszę, że szpitale dalej sprowadzają wina węgierskie i że trzebaby skoncentrować dostawę jabłecznika, a jeżeli to się przeprowadzić nie da, w takim razie scentralizować dostawę win węgierskich.

Również obniżą się wydatki na bieliźnie po uregulowaniu szycia i scentralizowaniu dostaw płótna, tudzież ułożeniu normy potrzebnej ilości płótna na każdą sztukę bielizny. Do czynności tej już przystąpiłem i do końca maja wygotuję stosowne sprawozdanie z wnioskami.

Zarządziłem:

1) wypisywanie chorych z protokołu stanu chorych w miarę rekonwaleskowania;

2) kontowania w protokole stanu chorych uiszczonych kosztów leczenia przez samopłacących, kasy chorych, lub obce fundusze;

3) Prowadzenie korespondencyi pod liczbą protokołu stanu chorych i notowanie korespondencyi i odpowiedzi w tymże protokole.

4) Ażeby 15. grudnia przedkładano kasie wykaz z gospodarstwa domowego, zaś 15. stycznia wykaz należytości biernych.

5) Urgensa w sprawie kosztów leczenia mają być wznawiane po upływie 3 miesięcy.

6) Zwróciłem kasie gotowe już zamknięcie rachunkowe za rok 1903 mylnie zestawione i bez wykazania należytości biernych, do przerobienia i wezwałem do rychłego przedłożenia Wydziałowi krajowemu.

Wnioski lustratora:

1) Wytknąć nieład w czynnościach kancelaryjnych i zatwierdzić wskazówki lustratora.

2) Przyjąć 1. siostrę Miłosierdzia do pomocy w kancelaryi jako stałą pomoc, a Amirowiczowi obecnemu pisarzowi zalecić uregulowanie zaległych spraw.

3) Przenieść kancelaryę do odpowiedniego lokalu.

4) Wytknąć przekroczenia budżetu i wypłatę zaliczki 100 K. inżynierowi Berko.

5) Polecić zredukowanie płac służby do granic budżetem określonych.

6) Polecić zakupywanie artykułów II. sorty i ze źródeł tanich.

7) Zażądać wyjaśnienia co do wiktu kapelana.

8) Dostawę pieczywa powierzyć odpowiedniejszemu piekarzowi, któryby dostarczał pieczywo zdrowe i dobrze wypieczone.

9) Wydelegować inżyniera Pana Kamienobrodzkiego do zbadania wadliwości w kanałach i zarządzenia potrzebnych robót, a jednocześnie by wziął udział w pracach zamierzonej budowy domu ekonomicznego i pawilonu zakaźnego.

10) Polecić lustratorowi szpitali zbadanie i przeprowadzenie prób normy żywienia.

Na Radzie 3-go maja 1904 uchwalno zgodnie z wnioskami lustratora, a to wymienionemi pod 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10.

Tarnopol. —

2. Wpływy z kosztów leczenia pobiera kasa gminna w zastępstwie szpitala.

Dochód z tego tytułu służy na pokrywanie bieżących wydatków tudzież na umarzanie długów.

Zaliczka z funduszu kraj. z końcem roku 1903 wynosi 11.400 K, którą spłaca w ratach kwartalnych po 200 K, potrącanych z rachunków kwartalnych ubogich chorych.

Zaległości czynne z końcem roku 1903 de facto wynoszą 11.740 K 50 gr., o ile naturalnie rachunek za IV. kwartał 1903 r. nie ulegnie zmianom.

Szpital zaciągnął pożyczkę w Galicyjskiej Kasie oszczędności w sumie 77.800 K. na $4^1/_2\%$. Z końcem roku 1903 dług wynosi 72.310 K 80 gr. Pożyczka płatna każdego roku 25. maja i 25. listopada. W roku 1904 ma uiścić

szpital na % i kapitał 4.369 K 40 gr. Nadto z końcem r. 1903 był winien: Rogowskiemu za reparacyę wodociągu i łazienki za lata 1890 do 1903 716 K 51 gr. Za czyszczenie kominów za IV. kwartał 1903 20 K. Za pieczywo w grudniu 317 K 05 gr, Za mięso w grudniu 548 K. 08 gr. Za towar kolonialny i wiktuały 208 K 22 gr. Za mydło 24 K. 42 gr. Za masło 40 K. Za mleko, mąkę, krupy i omastę z grudnia 663 K 44 gr. Za leki w III. i IV. kwartale r. 1903 1.243 K 27 gr. Za sanitarne i instrumenta chirurgiczne 486 K 64 gr. Za trumny 16 K. Za płótno 913 K 14 gr. Za opał 300 K. Za naftę 67 K 16 gr. Wynagrodzenie akuszerce 25 K. Część z powyższych należytości wyrównano, natomiast ma do wypłaty:

1. Rogowskiego z kwotą	716 K	51	gr.
2. Leki	1243 „	27	„
3. Sanitarne	421 „	12	„
4. Za płótno	913 „	14	„
5. Za omastę	389 „	60	„

Przytem znalazłem w kasie miejskiej kwit na kwotę 501 K 51 gr. podniesioną przez Rogowskiego na nową pompę, której dotąd nie zmontowano, ani też na plac szpitalny nie złożono. Wprawdzie p. Rogowski ma do żądania od szpitala 716 K 51 gr., jednakże z kredytu przyznanego na nową pompę i motorek elektryczny nie powinno się asygnować żadnej kwoty, jeżeli do robót tych przedsiębiorca nie przystąpił.

3. W kancelaryi zajęty jest pisarz W. Koch i 1 Siostra Miłosierdzia. Do protokołu zapisani wszyscy chorzy. Natomiast w protokole stanu chorych znalazłem 2 nieprawidłowości przy poz. 169 i 218. Pod pierwszą pozycyą leczony był „N. N. Sekretny“ od 19. stycznia do 22. stycznia 1904 r. kosztem 5 K 12 gr. Kwota ta powinna wpłynąć zaraz pzzy przyjęciu, atoli do 9. marca b. r. to nie nastąpiło. Druga dotyczy chorego, który leży od 2. lutego 1904 r. do obecnej chwili. Do rąk urzędnika złożono depozyt znaczniejszy, którego jednak do kasy szpitalnej nie wniósł. Poleciłem więc bezzwłocznie to uskutecznić, by zabezpieczyć koszta leczenia a nieprawidłowość wytknąłem.

W kasie miejskiej wszystkie wydatki udokumentowane. Dotąd przekroczeń budżetu niema. Przypuszczać jednak mogę, że preliminowany kredyt 2.700 K na leki nie wystarczy, wobec faktu, że za dwa kwartały r. 1903 nie jest zapłacona kwota 1.243 K 27 gr. Również kredyt na bieliznę 1.500 K będzie niewystarczający, skoro z roku 1903 figuruje do zapłacenia kwotą 913 K 14 gr.

Zaległości wzrastają, mianowicie w kosztach leczenia.

Wytknąłem pisarzowi i w obecności dyrektora szpitala wezwałem do większej energii w ściąganiu kosztów, gdyż takich wyników Wydział krajowy aprobować nie będzie.

Według wykazu o ruchu chorych było dni leczenia w roku 1900 33.097, 1901 32.097, 1902 31.973, 1903 35.317. Ilość dni leczenia wzrosła dopiero w ostatnim roku, a tymczasem zaległość podskoczyła znacznie, bo do kwoty 11.503 K 32 gr. już w roku 1902.

4. Dostawa mięsa nieodpowiednia. Mięso tak liche, że wprost jest dla mnie rzeczą niezrozumiałą, jak można taką dostawę tolerować. Dnia 10. marca o godz. $4^1/_2$ rano byłem w kuchni, ażeby obejrzeć wkładane mięso do garnków. Na 25 kg. mięsa, zaledwie 6 kg. było odpowiedniego, natomiast 19 kg. wołowiny stanowiły odpadki t. j. $4^1/_2$ kg. karku obrzydliwego, $4^1/_2$ kg. kawałków żył i okrawków z nóg, a reszta ochłapy i brzuchy. Po ugotowaniu mięso to było wstrętne do użycia. Chleb i bułki również nie nadzwyczajnej dobroci. Mięso dostarcza A. Bas, chleb Biernat. Obaj niezakontraktowani. Mąka, krupy, omasta pierwszej jakości, wszystko z wolnej ręki. Dyrektor i Siostra przełożona oświadczają, że dostawcy na mięso i pieczywo zaniedbują się i często są upominani.

Wodę czerpie się ręczną pompą, z miejscowej własnej studni. Zapotrzebowanie wody jest znaczniejsze. Ręczna pompa nie wystarcza, wskutek tego klozety wodne nie funkcyonują. Wstawiony jest w budżet kredyt 1.288 K na na pompę i motorek elektryczny.

Znalazłem zapasy w szpiżarni, ale sprawdzić co do ilości nie mogłem, gdyż ksiąg magazynowych nie prowadzą. Jest to nieformalność, którą usunąć należy. W tym celu przedłożę odpowiedni wzór księgi, ażeby zaprowadzić we wszystkich szpitalach.

5. Inwentarz sprawdzony będzie przy czynności wydzielenia bielizny z użycia. Wyrywkowo sprawdzono łóżka i szafeczki i znaleziono w porządku. Ilość bielizny jest bardzo szczupła, obecnie wystarcza na jedną zmianę. Mam jeduak przekonanie, że już w przyszłym roku stan się poprawi. Scentralizowanie dostawy płótna jest bardzo wskazane.

Szpital jest zainstalowany na 100 łóżek dla chorych (92 główny gmach i 8 dla zakaźnych) a dla służby 5.

De facto jest łóżek dla chorych i służby razem 142.

6. Budynki nowe i schludnie wewnątrz utrzymane. Wskazałem, by zachowano większą czystość na podwórzach, osobliwie, by zdjęte bandaże i opatrunki były palone a nie rozrzucane po podwórzu.

W całym budynku są piece kaflowe, jest ich 33. Są jednak licho stawiane, cała bowiem wewnętrzna wyprawa burzy się.

Budynek 6 lat jak otwarty a już przestawiano kilka pieców, w tym roku zajdzie potrzeba przestawienia 8. W salach są wentylatory, ale wadliwie urządzone i nie odpowiadają celowi.

W zakładzie są urządzone sengruby, opróżniane raz w miesiącu. Wody atmosferyczne tudzież z pralni odpływają kanałem do przydrożnego rowu.

W komórkach ustępowych zainstalowane były klozety fajansowe spłukiwane wodą, trwały jednak tylko 4 lata. Następnie dano klozety żelazne, ale z braku wody nieczysto utrzymywane, a przedewszystkiem zasmradzają powietrze w całym budynku. W nocy smród niemożliwy. Nadto w roku bieżącym popękały rury wodne w czasie mrozów. Rury należy wymienić, a przytem byłoby rzeczą nader pożądaną zaprowadzić automatyczne przyrządy do spłukiwania wychodków.

Na roboty konserwacyjne dotychczas wydano na wymianę popękanych wskutek mrozów rur w pralni, — tudzież na naprawę starej pompy i wymianę blatów w kuchni łączną kwotę 85 K 60 gr. Wobec tego na roboty konserwacyjne pozostaje kredyt na rok 1904 714 K 40 gr. Pilne i nieodzowne do wykonania roboty są następujące: wymiana rur wodociągowych popękanych, pobielenie sal chorych, tudzież ułożenie z kilkunatu desek podłogi na strychu w celu umożliwienia przejścia z bielizną do suszenia. Rur do wymiany będzie około 5 mt. a może kosztować około 30 K. Bielenie rocznie wynosi do 300 K. Podłoga na strychu 40 K. A przestawienie pieców 300 K, reszta na drobne naprawy.

Z budynków gospodarczych jest jeden, w którym mieści się pralnia, izba do napełniania sienników i chlewy na trzodę.

Zapasów siana nie ma a słomy do sienników nie wiele. Z narzędzi rolniczych jest jedna sieczkarnia do słomy.

Trzody chlewnej chowa szpital 6 sztuk. Dobrze odkarmione.

W roku 1903 zabito 4 sztuki. Ogólny dochód wynosił 430 K, wydatki na bicie i kupno nowej trzody 289 K 80 gr. Czysty zysk 140 K 20 gr.

W roku 1903 dochód z ogrodu wynosił 59 K, wydatki 38 K 95 gr., czysty więc zysk 20 K 05 gr. W ogrodzie sadzono: kartofle, buraki, kapustę i włoszczyznę. Ogródek jest bardzo mały, składa się z kilku kawałków koło budynków szpitalnych.

Kuchnia bardzo czysto utrzymana i prowadzona, naczynia czyste i w stanie dobrym. Waga licha, trzeba sprawić nową małą wagę.

W kuchni zajęta jest 1 Siostra, 1 kucharka i pomywaczka. Czynność w kuchni rozpoczyna się o $4^1/_2$ rano a trwa do 7. wieczorem.

W pralni możliwa czystość. Jest 1 kadź, 3 balie, 2 kotły do gotowania bielizny i grzania wody, tudzież 1 magiel.

Tygodniowo wypiera pralnia przeciętnie 450 sztuk bielizny, zajętych jest osób: 1 praczka i 1 najemnica. Wychodzi miesięcznie około 20 kg. mydła, tyleż sody i odpowiednia ilość farbki. Koszt miesięczny przedstawia się następująco:

1 praczka z wiktem przeciętnie	24	K —	gr.
1 pomocnica	14	„ 60	„
20 kg. mydła po 68 gr.	13	„ 60	„
25 kg. sody	3	„ 50	„
farbka	2	„ —	„

Opał w ogólnych kosztach.

Magiel zużyty, potrzeba wymienić. Szpital nie posiada wyżymaczki (centryfugi). Zwykłym sposobem wykręcania bielizna bardzo się niszczy.

9. Bezwarunkowo można uzyskać znaczne oszczędności na towarach spożywczych, opale i t. d. Płacone ceny są za wysokie. Dołączam wykaz cen Tarnopolskiego szpitala, tudzież dla porównania ceny Kulparkowa. Cena wielu towarów osobliwie krup, kolonialnych, opału, oświetlenia jest znacznie wyższa, a niczem nieusprawiedliwiona.

Wytknięto pisarzowi szpitalnemu nieprawidłowości podane pod 3. i w księdze pouczeń zapisano,

„Nie wolno przyjmować do szpitala chorych, „NN. Sekretny“, jeżeli z góry należytość za miesiąc złożoną nie będzie. W przeciwnym razie koszta leczenia za takich chorych pokryje winny. Również nie może być dopuszczone pobieranie przez funkcyonaryuszy szpitalnych pieniędzy od chorych i pod jakimkolwiek bądź pozorem przechowywane. Zdeponowana przez chorego gotówka lub kosztowności mają być bezzwłocznie odesłane do kasy szpitalnej. Nadto nie można pobierać od chorych wyższej należytości od ustanowionej taksy.

Na pierwszy rzut oka szpital prezentuje się bardzo dobrze i odnosi się wrażenie, że panuje ład. Jednakże po bliższem wglądnięciu rzecz przedstawia się zupełnie inaczej. Rozrzutność dominuje w każdym dziale gospodarstwa. Budżet widocznie nie ma dla organów szpitalnych żadnego znaczenia. Gospodarują, jak im dogodniej i lepiej a samowola w wydatkowaniu posunięta do najwyższych granic.

1. Gdyby gospodarka była prowadzona racyonalnie i oszczędnie, szpital nie powinien mieć długów wykazanych pod poz. 2. raportu, które z końcem lutego b. r. wynoszą za lata ubiegłe łączną sumę 3.683 K 64 gr. Nadto w roku 1903 przekroczono odnośne pozycye budżetowe, jak konserwacye, żywienie, leki, sanitarne, pranie i t. p. o kwotę około 2.700 K, a więc ogólny niekorzystny wynik wynosi w zaokrągleniu 6.300 K. Niekorzystne wyniki przypisuję przedewszystkiem bardzo wysokim cenom za towary spożywcze, niemniej wysokim wydatkom na leki i potrzeby sanitarne. Wiele leków możnaby przyrządzać w domu, w szpitalu jednak jest zdanie, że tylko te leki są dobre, które przyrządzi aptekarz, ja jednak zdania tego nie podzielam i mam przekonanie, że również dobrze i dokładnie można przygotować liczne środki specyficzne we własnym zarządzie, bez szkody i ujmy dla chorych, co przecież z bardzo dobrym skutkiem jest praktykowane w szpitalach krajowych.

Załączam zestawienie cen płaconych obecnie w szpitalu za towary spożywcze, a po porównaniu tych cen z cenami zakładu kulparkowskiego, okazują się niezmiernie wielkie różnice, niczem nieusprawiedliwione. Niższa cena mięsa w Tarnopolu dowodzi, że warunki dostaw powinny być znacznie korzystniejsze, aniżeli w stołecznym mieście.

2. Obok niekorzystnych wyników cyfrowych, spostrzegłem także brak zainteresowania się u powołanych czynników sprawami bardzo ważnemi, które nadto siłą faktu codziennie występują na pierwszy plan a są w szpitalu natury pierwszego znaczenia.

Od szeregu lat szpital nie ma dostatecznej ilości wody, co w raporcie pod poz. 4. wykazałem.

Wydział krajowy przyznał w budżecie szpitalnym w roku 1903 kredyt na roboty zwykłe 400 K, zaś nadzwyczajny kredyt 1.700 K, a to na przeniesienie pralni do domu gospodarczego 900 K i na sprawienie motoru elektrycznego do pompowania wody 733 K.

Jednakże z kredytu tego ogólnego 2.100 K wydano na rozmaite cele niepreliminowane i bez zezwolenia Wydziału krajowego (jak załączony wykaz) kwotę 2.292 K 08 gr., a więc przekroczono o kwotę 192 K, natomiast nie kupiono przyzwolonego motoru elektrycznego.

Z powodu braku wody, urządzone do spłukiwania wodą wychodki utrzymane są nadzwyczajnie nieczysto, wydobywający się smród z otwartych jam kanałowych zanieczyszcza powietrze w całym szpitalu.

W budżecie roku 1904 przyznał Wydział krajowy w kredyt 1.288 K na sprawienie pompy silniejszej niż obecna i zastosowanie jej do motoru elektrycznego. Szpital natomiast zawarł układ z firmą Rogowskiego w Tarnopolu na dostarczenie takiej pompy, jednakże do kosztów za pompę dobił dawny dług 716 K 51 gr., wobec czego zobowiązał się zapłacić Rogowskiemu łączną sumę 2.004 K 51 gr. a na ten cel ma tylko do dyspozycyi 1.288 K. Umowę tę załączam a stała się obowiązującą, gdyż zaliczono na ten rachunek kwotę 501 K 1 gr., chociaż pompy nie ma. Taką gospodarkę muszę nazwać dowolną i złą.

Obok nieprawidłowości w czynnościach kasowych odnoszących się do kosztów leczenia, a wymienionych pod poz. 3. raportu, doszedłem, że w szpitalu ustanowiono wyższą taksę dla chorych tak zwanych klasowych i pobierają 2 K dziennie bez wiedzy i zezwolenia Wydziału krajowego. Taksa III. klasy wynosi 1 K 28 gr., otóż nadwyżkę od chorych klasowych 72 gr. otrzymuje Siostra Miłosierdzia za wiedzą dyrektora.

Komitet o tym zwyczaju nie wiedział. Zwyczaj ten datuje się, o ile mogłem dojść z notatek, od roku 1902. Pobrano razem około 339 K 60 gr. od 14 chorych. Wydano z tego funduszu, jak mnie poinformowano, na sprawienie poduszek pierzanych 66 K, na polepszenie wiktu 67 K, a reszta jest do dyspozycyi na lepsze urządzenie separatek dla klasowych.

Zaprowadzenie wyższej klasy dla samopłacących jest wskazane, gdyż fakt powyższy dowodzi, że zgłaszają się z żądaniem lepszego umieszczenia i żywienia. Jednakże sposób dotychczasowego postępowania jest ze wszech miar niewłaściwy i sprzeczny z ustawą o taksach leczenia.

Zdaniem mojem zebrany fundusz należy odebrać z rąk Siostry i obrócić go na urządzenie 2 separatek, po 2 łóżka, a dla chorych umieszczonych w tych separatkach ustanowić taksę po 2 K 40 gr. W razie aprobaty ze strony Wydziału krajowego opracuję dla tych chorych odpowiednią normę żywienia.

W ten sposób odpowiedziałem na wszystkie zapytania wymienione w szemacie raportu dla lustratora, nie mogę jednak pominąć spostrzeżeń, które mimochodem poczyniłem w rzeczach nie należących właściwie do zakresu mego działania.

Na zapytanie moje, w jaki sposób dezynfekcyonuje się rzeczy chorych zgłaszających się w okropnym nieraz stanie zanieczyszczenia do szpitala, lub z chorobami zakaźnemi, otrzymałem odpowiedź, na pierwszy punkt:

„w zimie robactwo samo wyginie, a w lecie rozłazi się po strychu, gdzie rzeczy leżą“.

Co do dezinfekcyi rzeczy po zakaźnych, to od czasu do czasu i w miarę potrzeby wypożycza się w tym celu aparat dezinfekcyjny z Magistratu; szpital posiada 142 łóżek i nie ma obecnie własnego aparatu.

Na podstawie powyższego przedstawienia wnoszę:

1. Wytknąć w ogólności złą gospodarkę.

2. Wytknąć nieprawidłowość z kosztami leczenia pod poz. 169 i 248 prot. stanu chorych, nadto wzrost w zaległościach.

3. Polecić, ażeby do dni 8. przedłożono nowe umowy na dostawy, według cen uwidocznionych w załączonym wykazie.

4. Wezwać do wyjaśnienia przyczyny, dla której nie zakupiono dotąd motoru elektrycznego do pompy a nadto, że kredyt na ten cel wstawiony do budżetu w roku 1903 wydano na inne cele.

5. Wezwać po wyjaśnienia, na podstawie jakiego upoważnienia zawarto umowę z Rogowskim obowiązującą szpital do zapłacenia kwoty 2.004 K 51 gr. zkredytu 1.288 K, przyznanego wyłącznie na zakupno pompy.

6. Wytknąć i wezwać do wyjaśnienia niewłaściwości co do pobierania taksy wyższej. Polecić resztującą kwotę nzbieraną z owej wyższej taksy, ażeby bezwłocznie złożoną była do kasy szpitalnej.

7. Wytknąć nieporządne utrzymanie wychodków i zaniedbanie należytego utrzymania wodociągów.

8. Wezwać do przedłożenia wykazu robót konserwacyjnych zamierzonych w r. 1904.

9. Wezwać do wyjaśnienia w jaki sposób wykonywaną jest dezinfekcya rzeczy chorych i rzeczy po zakaźnych.

Porównanie

rzeczywistych wydatków na cele zdrowia publicznego w roku [illegible] z takimiż wydatkami w roku 1901.

Pozycya	Zamknięcie rachunków — Wydatki	1902 Wydano K.	1902 Preliminowano K.	1902 Różnica K.	1901 Wydano K.	1901 Różnica K.
36	Koszta leczenia	2,579.816	2,380.000	+ 199.816	2,459.330	+ 120.486
38—39	„ szczepienia	150.495	164.000	— 13.505	171.337	— 20.842
40—42 a	„ sanitarne	98.034	99.200	— 1.166	87.181	+ 10.853
	Zasiłki dla zakładów dobroczynności (leczniczych):					
43	Szpitale SS. Miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie 1.800 K.					
44	Szpital SS. Miłosierdzia w Nowosiółkach 600 „					
51	Zakład św. Józefa we Lwowie 2.000 „					
52	Kolonia lecznicza w Rymanowie 1.000 „					
53	Lecznica lwowska 2.000 „					
54	Kolonia lecznicza w Rabce 600 „					
68	Szpital SS. Miłosierdzia w Przeworsku 1.200 „					
71	„ św. Zofii we Lwowie: a) na utrzymanie kolonii leczniczej w Iwoniczu 1.600 „ b) na uzupełnienie inwentarza i urządzeń szpitala 4.000 „					
463	Towarzystwo ratunkowe we Lwowie 600 „					
464	„ „ w Krakowie 600 „	16.000	16.000	—	11.200	+ 4.800
	Dotacye zakładów:					
210	Lwów oddz. chorych, położnic z klinikami	43.199	30.071	+ 13.128	142.339	— 99.140
211	Kulparków	—	—	—	—	—
212	Lwów podrzutki	169	342	— 173	20.292	— 20.123
213	Kraków szpital św. Łazarza (oddz. położnic)	—	11.061	— 11.061	17.262	— 17.262
	„ podrzutki	—	—	—	5.772	— 5.772
	Razem	2,887.713	2,700.674	+ 187.039	2,914.713	— 27.000

	Dochody	Wpłynęło K.	Preliminowano K.	Różnica K.	Wpłynęło K.	Różnica K.
12	Nadwyżka od szpitala św. Łazarza w Krakowie	24.938	60.110	— 35.172	39.048	— 14.110
13	„ „ „ we Lwowie	—	4.579	— 4.579	—	—
14	„ od zakładu w Kulparkowie	100.914	53.386	+ 47.528	88.588	+ 12.326
18	Zwroty od szpitali prowincyonalnych	59·703	42.000	+ 17.703	69.495	— 9.792
19	„ od gmin	125	400	— 275	30	+ 95
51	„ za rachunki aptekarskie	903	1.020	— 117	1.085	— 182
	Razem	186.583	161.495	+ 25.088	198.246	— 11.663
	Wydatek rzeczywisty	2,701.130	2,539.179	+ 161.951	2,716.467	— 15.337

Ruch chorych i koszta w naszych zakładach leczniczych w roku 1902.

Poszczególnienie	Ilość: łóżek dla chorych	Ilość: chorych	Ilość: zmarłych	Ilość: dni leczenia	Procent śmiertelności	średni czas leczenia (dni)	Wydatki na chorych K	Wydatki na chorych h.	Koszta: całej kuracyi jednego chorego K	Koszta: całej kuracyi jednego chorego h.	Koszta: jednego dnia leczenia h.	Koszta: jednego dnia wiktu chorych i służby h.	Koszta: sanitarne leki i t. p. h.	Taksa od: dorosłych h.	Taksa od: dzieci h.	+ Przeciętna dzienna ilość chorych
A. Szpitale powszechne krajowe:																
we Lwowie oddział chorych	761	10.576	775	201.815	7·3	19·8	323.854	79	30	62	160	42	13	160	80	553
„ kliniki	287	2.846	99	47.537	3·4	16·7	198.155	24	69	63	417	138	109			130
w Krakowie oddział chorych	601	8.593	820	151.902	9·5	17·6	317.608	93	31	52	177	54	20	126	126	416
w Krakowie kliniki	95	1.484	68	27.420	4·5	18·4								160	160	75
Suma A.	1.744	23.499	1.762	428.674	7·4	18·9	839.618	96	35	73	196	78	47	—	—	1174
B. Szpitale prowincyonalne:							Należytość bieżąca									
gminny w Białej	105	1.420	105	35.771	7·4	25·2	40.702	49	28	66·4	113·8	44·5	14·	114	60	98·
„ „ Bochni	55	1.081	73	23.191	6·8	21·5	22.900	07	21	18·4	98·7	36·	9·2	134	68	63·5
„ „ Brodach	70	942	51	19.876	5·4	21·1	20.349	54	21	60·2	102·4	37·4	7·9	108	54	54·7
„ „ Brzeżanach	82	1.097	81	30.194	7·4	27·5	30.351	49	27	67	100·	37·	14·9	118	60	82·5
„ „ Drohobyczu	80	2.336	104	48.517	4·4	20·8	47.085	88	20	15·7	97·—	37·1	14·9	106	53	132·9
powiatowy w Gorlicach	74	919	26	25.789	2·8	28·1	30.215	87	32	88·—	117·2	43·6	8·2	120	60	70·6
„ „ Husiatynie	70	1.207	41	27.940	3·4	23·1	28.287	62	23	43·6	101·2	40·8	15·8	120	60	76·5
gminny w Jaśle	100	752	50	18.981	6·6	25·2	22.046	04	29	31·7	116·1	43·2	8·8	124	60	52·
„ „ Kołomyji	70	1.270	49	26.695	3·8	21·	30.880	93	24	25·8	115·7	37·8	17·9	104	52	73·1
powiatowy w Krośnie	35	481	26	10.914	5·4	22·7	13.506	83	28	08·—	123·7	34·3	11·6	120	60	29·9
„ „ Lubaczowie	50	1.001	41	20.054	4·1	20·	21.411	03	21	39·	106·8	36·4	12·	120	60	54·9
gminny w Nowym Sączu	60	870	74	20.823	8·5	23·9	21.387	87	24	58·4	102·7	37·2	5·5	134	68	57·
powiatowy w Podhajcach	85	2.115	108	43.541	5·1	20·6	42.729	26	20	20·3	98·1	36·9	13·4	120	60	119·3
gminny w Przemyślu	175	3.274	239	75.181	7·3	23·	80.833	83	24	69·	107·5	39·3	21·7	98	50	206·
powiatowy w Przemyślanach	44	1.596	43	28.528	2·7	17·9	34.666	09	21	72·	121·5	40·7	16·4	120	60	78·1
gminny w Rzeszowie	116	1.629	98	41.760	6·	25·6	51.309	16	31	49·8	122·9	43·5	14·6	128	64	114·4
„ „ Samborze	100	973	79	26.572	8·1	27·3	32.072	23	32	96·2	120·7	34·9	16·3	130	65	72·8
„ „ Sanoku	80	1.089	54	27.762	5·	25·5	31.392	57	28	82·7	113·1	42·	8·2	130	64	76·
„ „ Śniatynie	42	1.171	51	26.981	4·3	23·	28.425	28	24	27·4	105·4	32·8	16·2	156	78	73·9
powiatowy w Sokalu	104	2.395	83	33.269	3·4	13·9	43.083	16	17	98·9	129·5	39·8	14·5	120	60	91·1
gminny w Stanisławowie	120	2.807	159	50.227	5·7	17·9	52.743	34	18	79·0	105·0	39·9	8·4	104	80	137·6
„ „ Stryju	99	1.804	109	43.250	6·	24·	49.795	11	27	60·2	115·1	41·7	17·6	140	70	118·5
„ „ Tarnopolu	100	1.419	97	32.004	6·8	22·6	39.448	22	27	80·	123·3	38·4	14·9	128	64	87·7
„ „ Tarnowie	140	2.358	221	48.403	9·4	20·5	52.420	39	22	23·0	108·3	46·3	9·4	124	62	132·6
„ „ Wadowicach	41	839	55	20.916	6·5	24·9	27.727	80	33	04·8	132·6	38·6	14·3	152	76	57·3
„ „ Zaleszczykach	52	1.282	51	25.120	4·	19·6	23.608	76	18	41·6	94·	29·3	21·3	102	52	68·8
powiatowy w Złoczowie	80	1.601	82	29.822	5·1	18·6	31.819	82	19	87·5	106·7	39·3	7·1	116	58	81·7
gminny w Żółkwi	120	2.660	138	51.335	5·2	19·3	53.996	13	20	28·8	105·2	33·9	16·	110	56	140·6
powiatowy w Żywcu	92	1.723	117	38.292	6·8	22·2	36.645	53	21	26·8	95·7	43·2	11·4	106	54	104·9
Suma B.	2.441	44.114	2.505	951.708	5·7	21·6	1,041.842	34	23	61·7	109·5	38·8	13·2	—	—	2.607
C. Zakłady położnicze:							Wydatki na chorych									w jednym przeciętnie 89·9
krajowy we Lwowie oddz. szpitalny	79	1.131	11	17.128	0·9	15·1	55.224	18	48	83	322	50	21	160	—	47
„ „ „ klinika poł. gin.	88	1.025	24	16.674	2·3	16·2	68.704	59	67	03	412	102	71	160	—	46
„ w Krakowie oddz. szpitalny	60	1.370	23	27.513	1·7	20·1	55.603	01	40	58	202	57	24	126	—	75
Suma C.	227	3.526	58	61.315	1·6	17·4	179.531	78	50	92	293	70	39	—	—	168
D. Zakłady dla obłąkanych:																
krajowy w Kulparkowie	652	1.829	237	322.121	12·9	174	457.483	16	250	13	142	51	04	160	—	883
„ „ Krakowie	115	409	39	50.956	9·5	124	82.613	52	201	99	162	57	05	160	—	139
Suma D.	767	2.238	276	373.077	12·3	167	540.096	68	241	33	145	54	05	—	—	1022
E. Szpitale dla dzieci:																
Szpital św. Zofii we Lwowie	110	1.294	227	30.886	17·5	84	32.000	—	24	73	104	—	—	160	80	84·6
„ „ Ludwika w Krakowie	108	1.139	243	29.972	21·3	81	32.000	—	28	09	107	—	—	126	126	82·1
Oddział osesków z mamkami	12	235	93	11.748	35·5	17	12.888	92	54	85	110	—	—	126	126	32·2
Suma E.	230	2.668	563	72.606	21·1	19	76.888	92	28	82	106	—	—	—	—	199·
Suma A., B., C., D. i E.	5.409	76.045	5.164	1,887.380	6·8	24·8	2,677.978	68	35	21·6	141·9	—	—	—	—	5170·

WYKAZ

wydatków w trzech szpitalach wraz z klinikami w roku 1902.

Liczba porządkowa	Poszczególnienie	Lwów — Oddział szpitalny	Lwów — Oddział kliniczny	Kraków	Kulparków	Lwów — Oddział szpitalny	Lwów — Oddział kliniczny	Kraków	Kulparków
		Ilość dni leczenia w roku 1902				Na dzień leczenia przypada			
		218.943	64.211	257.791	322.121				
		K	K	K	K	gr.	gr.	gr.	gr.
1	Żywienie chorych (od żywienia do wina)	93.220	82.376	141.285	165.854	42·58	128·29	54·81	51·49
2	Bielizna (od zakupna do utrzymania szwaczek)	10.589	8.278	18.264	19.242	4·84	12·89	7·08	5·97
3	Pranie	8.858	4.696	12.262	12.795	4·05	7·31	4·76	3·97
4	Opał sal	18.200	20.714	15.272	21.444	8·31	32·26	5·92	6·66
5	Oświetlenie	6.860	9.607	9.677	4.535	3·13	14·96	3·75	1·41
6	Leki i apteka (sprawdzanie recept, aptekarz i pomocnik)	12.303	25.407	17.601	660	5·62	39·57	6·83	0·21
7	Koszta sanitarne i instrumenta chirurgiczne (laboratoryum)	20.228	42.413	32.678	10.772	9·24	66·05	12·68	3·34
8	Sprzęty	3.900	3.948	4.476	7 325	1·78	6·15	1·73	2·27
9	Słoma do sienników	1.274	—	743	1.610	0·58	—	0·29	0·50
10	Utrzymanie kapelanów i kaplicy	2.926	1.274	3.309	3.972	1·34	1·99	1·28	1·23
11	„ koni	—	—	1.078	3.163	—	—	0·42	0·98
12	„ ogrodów, pól i folwarków	922	478	2.241	33.675	0·42	0·75	0·87	10·46
13	Koszta pogrzebowe (prosektoryum)	2.310	690	1.916	1.248	1·06	1·08	0·74	0·39
14	Utrzymanie budynków (asekuracya, kominiarze, drogi)	15.143	8.554	9.124	19.946	6·92	13·32	3·54	6·19
15	» dyrektora, lekarzy, akuszerek, stypendya akuszerek, dyetaryusze, wikt dyżurny	61.283	4.234	55.649	25.187	27·99	6·59	21·59	7·82
16	Koszta zarządu	16.359	6.372	21.057	19.644	7·47	9·92	8·17	6·10
17	Utrzymanie Sióstr Miłosierdzia	9.694	4 523	14.302	11.507	4·43	7·04	5·55	3·57
18	Służba wyższa i niższa	39.135	22.607	47.977	67.498	17·87	35·21	18·60	20·95
19	Czynsze	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Koszta kancelaryjne	3.019	1.990	2.705	1.369	1·38	3·10	1·05	0·43
21	Wodociągi i maszyna parowa (maszynista)	5.352	6.420	3.630	5.462	2·45	10·00	1·41	1·70
22	Pensye i emerytury	22.793	4.221	12.015	7.676	10·41	6·57	4·66	2·38
23	Zaopatrzenia, dary z łaski, odprawy i kwartały pośmiertne	1.365	327	3.217	192	0·62	0·51	1·25	0·06
24	Remuneracye i zapomogi	6.002	828	6.000	2.000	2·74	1·29	2·33	0·62
25	Odsetki od kapitałów dłużnych	3.520	—	—	—	1·61	—	—	—
26	Zapisy	—	—	214	—	—	—	0·08	—
27	Podatki i daniny	513	153	1.861	335	0·23	0·24	0·72	0·10
28	Wydatki w sprawach patronatu	—	—	94	119	—	—	0·04	0·04
29	Dyety i koszta podróży	—	—	268	—	—	—	0·10	—
30	Zapomogi dla położnic	8.436	5.724	6.312	—	3·85	8·91	2·45	—
31	Utrzymanie dzieci na oddziale położnic	19	33	1.357	—	0·01	0·05	0·53	—
32	Rozmaite wydatki	2.395	993	5.852	8.259	1·09	1·55	2·27	2·56
	Razem	376.618	266.860	452.436	455.489	172·02	415·60	175·50	141·40
	Do tego:								
	Zaliczki na płace (Rubr. I.)	2.461	—	1.275	1.994	—	—	—	—
	Utrzymanie dzieci, osesków i mamek w szpitalu	32.000	—	44.889	—	—	—	—	—
	Nadzwyczajne budowle i urządzenia mechaniczne	5.788	534	6.248	29.717	—	—	—	—
	Ogólny wydatek	416.867	267.394	504.848	487.200	—	—	—	—

WYKAZ

dochodów rzeczywistych oraz stanu czynnego i biernego w szpitalach prowincyonalnych w roku 1902

według zatwierdzonych zamknięć rachunkowych.

Liczba porządkowa	Szpitale	Koszta leczenia od galicyjskiego funduszu krajowego K	h.	Koszta leczenia od obcych funduszów krajowych K	h.	Koszta leczenia od samopłacących K	h.	Dochody własne i rozmaite wraz z zapasem kasowym K	h.	Ogólne dochody K	h.	Stan czynny z końcem roku 1902: Zaległe koszta leczenia K	h.	Stan czynny: Rozmaite inne należytości K	h.	Stan czynny: Razem K	h.	Stan bierny z końcem roku 1902: Niespłacone należytości dostawców i t. p. K	h.	Stan bierny: Zaliczki i pożyczki K	h.	Stan bierny: Razem K	h.	Czysty stan: czynny K	h.	Czysty stan: bierny K	h.
1	Biała	22.332	06	12.613	50	777	66	86	43	35.809	65	19.155	85	613	35	19.769	20	10.644	14	2.000	—	12.644	14	7.125	06	—	—
2	Bochnia	28.720	70	1.240	98	—	—	780	20	30.741	88	9.870	16	8.217	67	18.087	83	591	69	6.800	—	7.391	69	10.696	14	—	—
3	Brody	18.820	44	791	92	786	96	237	74	20.637	06	5.377	70	3.797	21	9.174	91	1.641	67	—	—	1.641	67	7.533	24	—	—
4	Brzeżany	30.878	26	808	48	451	94	899	70	33.038	38	20.993	69	8.792	03	29.785	72	183	34	--	—	183	34	29.602	38	—	—
5	Drohobycz	43.576	90	3.699	29	4.249	95	10.614	63	62.140	77	28.856	79	22.759	75	51.616	54	—	—	—	—	—	—	51.616	54	—	—
6	Gorlice	28.252	80	727	20	734	60	3.693	67	33.408	27	10.309	60	4.443	92	14.753	52	2.356	46	5 600	—	7.956	46	6.797	06	--	—
7	Husiatyn	30 844	20	2.521	—	—	—	500	—	33.865	20	16.749	20	4.261	59	21.010	79	449	22	5.400	—	5.849	22	15.161	57	—	—
8	Jasło	20.660	28	677	6	174	84	87	47	21.600	25	7.287	74	1.051	14	8.338	88	1.888	62	3 100	—	4.988	62	3.350	26	—	
9	Kołomyja	25.510	56	977	76	448	34	4.470	66	31.407	32	12.695	30	5.401	11	18.096	41	—	—	900	—	900	—	17.196	41	—	—
10	Krosno	9.177	60	900	—	346	40	176	80	10.600	80	6.410	80	845	10	7.255	90	1.437	17	6.600	—	8.037	17	—	—	781	27
11	Lubaczów	25.890	60	—	—	601	90	604	58	27.097	08	9.515	30	4.001	49	13.516	79	853	58	—	—	853	58	12.663	21	—	—
12	Nowy Sącz	24.780	26	2.715	44	—	—	19	50	27.515	20	21.381	56	401	37	21.782	93	2.317	84	525	--	2.842	84	18.940	09	—	—
13	Podhajce	41.563	76	17	08	1.577	04	425	17	43.583	05	17.774	76	1.171	64	18.946	42	1.120	—	17.939	64	19.059	64	—	—	113	22
14	Przemyśl	62.813	44	4.251	16	1.602	96	496	57	69.164	13	37.084	52	2.758	92	39 843	44	23.854	65	4.000	—	27.854	65	11.988	79	—	—
15	Przemyślany	29.596	40	--	—	1.126	20	6.854	76	37.577	36	16.055	90	805	15	16.861	05	—	—	18.948	14	18.948	14	—	—	2.087	09
16	Rzeszów	47.855	42	2.755	26	923	26	184	28	51.718	22	27.376	—	1.581	04	28.957	04	6.965	49	23.000	—	29.965	49	—	—	1.008	45
17	Sambor	29.927	28	723	36	159	04	508	60	31.318	28	14.970	04	455	81	15.425	85	1.215	20	68.131	85	69.347	05	—	—	53.921	20
18	Sanok	35.534	46	2.543	94	270	40	84	30	38.433	10	14.631	06	2.878	36	17.509	42	4.950	58	12.513	04	17.463	62	45	80	—	—
19	Śniatyn	35.035	88	1.990	40	522	76	413	02	37.962	06	31.257	82	9.898	69	41.156	51	861	06	47.048	—	47.909	06	—	—	6.752	55
20	Sokal	35.656	80	31	20	460	04	323	79	36.471	83	20.137	65	2.835	89	22.873	54	6.159	65	46.711	49	52.871	14	—	—	29.897	60
21	Stanisławów	42.503	04	8.045	71	—	—	5.037	27	55.586	02	30.132	26	7.638	83	37.771	09	1.643	89	2.000	—	3.643	89	34.127	20	—	—
22	Stryj	44.827	64	7.659	—	1 650	75	2.519	98	56.657	37	40.029	61	1.428	27	41.457	88	8.054	62	—	—	8.054	62	33.403	26	—	—
23	Tarnopol	35.822	94	3.130	34	1.051	84	541	14	40.546	26	18.780	80	1.161	86	19.942	66	7.162	37	85.678	32	92.840	69	—	—	72.898	03
24	Tarnów	52.290	66	3.694	03	339	14	245	88	56.569	71	37.863	36	394	44	38.257	80	7.225	63	36.400	—	43.625	63	—	—	5.367	83
25	Wadowice	27.707	32	1.445	60	77	52	2	44	29.232	88	10.392	68	308	36	10.701	04	1.709	29	51.642	24	53 351	53	—	—	42.650	49
26	Zaleszczyki	22.704	90	3.444	84	420	26	971	49	27.541	49	10.303	60	14.402	22	24.705	82	1.029	69	—	—	1 029	69	23.676	13	—	—
27	Złoczów	32.120	94	314	12	913	03	2.144	62	35.492	71	14.401	97	10.952	89	25.354	86	—	—	576	68	576	68	24.778	18	—	—
28	Żółkiew	46.856	50	788	—	340	50	1.262	23	49.247	23	18.600	12	24	66	18.624	78	18.724	08	13.850	—	32.574	08	—	—	13.949	30
29	Żywiec	35.341	18	3.232	84	2.130	38	183	—	40.887	40	6.322	20	5.498	30	11.820	50	—	—	—	—	—	—	11.820	50	—	—
	Razem	967.603	22	71.740	11	22.137	71	44.369	92	1,105.850	96	534.718	06	128.781	06	663.499	12*	113.039	93	459.364	40	572.404	33	320 521	82	229.427	03
																								91.094	79		

Przewyżka stanu czynnego: . .

*) Powyższą sumą stanu czynnego nie jest obięta wartość budynków, gruntów i inwentarza, ktorej szpitale nie podały.

Zamknięcia rachunków

z obrotów wydatków na chorych i potrzeb administracyjnych funduszów szpitali prowincyonalnych — zatwierdzone przez Wydział krajowy na rok 1902.

Poszczególnienie	Biała		Bochnia		Brody		Brzeżany		Drohobycz		Gorlice		Husiatyn		Jasło		Kołomyja		Krosno		Lubaczów		Nowy Sącz		Podhajce		Przemyśl		Przemyślany		Rzeszów		Sambor		Sanok		Śniatyn		Sokal		Stanisławów		Stryj		Tarnopol		Tarnów		Wadowice		Zaleszczyki		Złoczów		Żółkiew		Żywiec		R a z e m	
	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K	h.	K.		K.	h	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.	K.	h.
Wydatki.																																																								
a) Rzeczywiste.																																																								
Czynsz najmu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.600	—	620	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bielenie i restauracya zwykła	735	81	673	58	644	19	2.000	—	2.700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Budowy nadzwyczajne	1.595	—	—	—	—	—	254	30	719	52	510	57	641	87	255	13	783	98	149	02	725	—	214	04	563	94	466	16	595	69	349	54	265	43	760	18	467	92	872	24	1.660	78	1.291	35	441	02	1.112	41	254	34	554	38	483	04	1.456	78	717	61
Podatki od budynków szpitalnych	1	69	44	82	27	36	—	—	200	—	—	—	1.613	97	—	—	240	—	—	—	—	—	—	—	50	—	1.000	—	3.233	40	—	—	50	—	1.690	73	66	—	—	—	—	—	5.200	—	195	20	1.344	66	2.884	12	—	—	1.547	49	4.248	68	—	—
Asekuracya od ognia	50	61	42	89	5	92	—	—	929	43	—	—	—	—	7	02	8	37	—	—	—	—	—	—	—	—	27	36	1.137	98	3	90	44	21	—	—	—	—	138	01	—	—	13	82	15	74	—	30	7	92	2	55	10	45	19	40
Oczyszczenie kominów	40	—	19	52	67	08	—	—	36	03	72	11	111	05	40	22	59	93	—	—	68	—	30	77	67	61	66	22	341	71	6	48	27	58	47	59	60	57	334	10	85	47	36	17	50	68	85	33	20	40	48	86	75	68	266	28	143	02
Czyszczenie i desynfekcya kanałów i kloak	498	74	98	—	280	—	83	—	381	60	13	—	6	—	3	20	250	—	18	—	96	—	35	60	252	08	28	—	314	20	100	88	40	—	32	—	47	—	1.020	—	51	—	138	—	644	—	114	—	111	90	172	20	50	—	—	—	42	90
Żywność chorych, SS. Miłosierdzia i służby	15.774	56	0.186	68	9.403	70	15	60	48	—	80	—	120	—	15	—	24	—	33	60	30	—	50	—	93	34	60	—	80	—	20	—	30	—	88	76	30	—	144	82	124	64	120	—	80	—	137	58	72	90	18	—	38	—	60	—	48	—
Wino, piwo i wódka	956	22	173	20	—	—	1.794	28	20.054	38	13.559	85	14.323	47	9.762	94	11.572	46	4.420	04	9.979	12	616	27	18.303	96	29.715	83	13.529	81	22.114	08	11.145	79	13.353	04	10.062	31	15.793	99	23.218	82	17.360	72	14.079	63	31.324	56	10.662	15	8.312	12	13.584	63	15.472	54	20.020	68
Lekarstwa	2.661	92	1.558	07	1.971	36	57	14	599	63	436	09	809	37	133	86	496	28	128	82	361	473	02	210	31	1.151	79	254	07	1.438	50	818	20	356	72	272	96	243	30	685	15	483	40	615	06	923	61	336	58	243	16	592	55	813	44	904	40
Sanitarne	1.198	98	513	64	239	85	163	05	3.713	08	1.135	41	3.920	28	1.472	51	3.647	08	720	69	1.794	405	69	5.374	56	11.277	85	1.729	43	2.995	03	3.084	10	1.792	01	2.704	40	2.764	53	2.103	87	2.992	03	3.815	99	3.450	05	1.642	65	3.654	73	1.445	58	3.148	41	3.042	20
Zakupno nowych i naprawa narzędzi chirurgicznych	492	33	172	20	22	—	673	67	3.097	01	898	30	1.242	59	154	74	897	15	775	72	777	1.282	62	182	72	5.774	71	2.061	42	2.276	99	1.205	74	1.638	42	1.348	99	1.662	86	1.351	99	3.896	23	415	82	2.614	07	578	32	1.220	05	401	19	2.829	65	1.353	19
Koszta pogrzebowe (trumny i wywóz zmarłych	976	70	118	—	294	50	652	25	423	84	81	—	57	91	48	60	235	98	116	04	380	87	16	267	50	382	99	893	72	171	50	235	51	358	36	3.0	50	201	23	664	49	730	80	285	55	574	90	267	64	187	82	273	80	1.574	38	502	68
Koszta kapliczne	100	—	100	—	—	—	343	40	300	40	108	10	114	20	97	17	352	—	139	90	173	154	60	454	—	1.185	50	228	87	386	—	337	20	223	—	191	48	622	40	590	80	392	—	448	—	341	70	201	20	188	40	360	30	424	30	450	70
Bielizna pościel i odzież	1.299	10	1.654	85	624	87	—	—	—	—	104	32	70	70	—	—	100	—	18	42	87	—	—	93	96	100	—	88	79	—	—	100	—	249	16	100	—	100	—	112	60	100	—	100	98	62	47	—	—	100	—	100	—	—	—	—	—
Pranie (mydło, soda i farbka)	323	60	238	26	92	69	905	40	1.854	12	1.511	89	777	83	764	88	1.044	18	52	16	1.083	2.162	08	1.277	01	4.946	56	1.604	55	2.010	62	1.644	47	2.302	21	874	88	2.734	11	967	26	780	60	1.032	49	4.842	16	2.687	60	1.177	31	1.472	44	2.538	60	820	55
Sprzęty	804	25	551	86	206	04	62	96	296	04	205	43	302	09	151	16	127	16	130	12	176	178	26	499	18	797	41	433	64	331	50	217	73	245	18	153	40	128	50	373	24	354	04	369	46	703	48	244	—	84	88	77	80	224	—	856	28
Opał	1.435	56	1.015	60	1.298	—	480	41	727	70	1.313	06	739	01	89	94	872	53	25	46	347	316	02	563	88	910	56	835	10	593	16	346	39	1.149	22	1.291	25	1.733	75	2.116	55	815	74	417	70	1.589	89	880	69	158	10	1.054	24	826	40	929	55
Światło	1.038	84	180	60	261	86	1.716	60	1.499	40	2.480	40	2.385	—	2.212	60	1.838	60	1.521	83	1.131	1.079	—	2.700	—	4.519	—	1.882	—	2.263	48	1.068	68	1.690	—	1.784	—	2.453	88	2.657	40	2.996	—	2.443	74	5.640	73	1.712	66	692	—	1.671	56	3.320	39	1.746	16
Słoma i siano do leży	200	80	312	—	212	—	266	99	334	13	397	45	312	14	181	48	368	36	321	19	363	376	62	419	36	395	36	361	47	577	89	305	49	346	77	118	62	301	49	818	70	372	44	453	72	940	46	129	37	107	30	207	98	1.052	28	579	53
Potrzeby kancelaryjne	311	31	120	62	317	08	58	79	57	80	91	60	57	28	74	76	91	02	36	20	170	101	58	189	78	342	—	386	—	69	—	137	67	149	94	42	—	251	08	354	72	249	96	43	—	500	10	142	67	49	70	118	40	475	71	234	40
Opłata telefonów	100	—	—	—	—	—	398	03	525	15	208	20	448	58	148	80	206	16	71	63	249	210	14	291	86	537	56	238	30	308	87	307	—	326	29	132	07	619	76	645	36	513	16	215	—	186	51	119	30	185	37	305	92	256	58	257	97
Utrzymanie koni z uprzężą	—	—	—	—	—	—	—	—	433	73	359	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	—	—	—	—	—	100	—	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Płace dyrektora	2.400	—	1.600	01	1.600	—	1.600	—	1.800	—	1.400	—	1.600	—	1.600	—	1.600	—	1.399	86	1.32	1.400	—	1.600	—	2.400	—	1.400	—	1.800	—	1.400	—	1.600	—	1.400	—	1.600	—	1.499	96	2.000	—	1.800	—	2.000	—	1.400	—	1.600	—	2.000	—	1.600	—
„ sekundaryuszow	1.200	—	1.000	—	1.000	—	1.000	—	1.200	—	741	64	348	—	1.000	04	991	68	333	32	96	999	91	1.000	—	3.233	30	529	72	1.916	68	800	—	1.000	—	1.000	—	2.400	—	1.200	—	1.000	—	1.200	—	—	—	1.000	—	1.000	—	2.200	—	1.000	—
„ akuszerki i cyrulika	368	—	72	—	56	—	156	—	168	—	—	—	24	—	47	99	4	—	—	—	—	332	90	83	—	292	—	85	—	131	40	—	—	60	—	28	—	40	—	232	—	120	—	75	—	352	—	96	—	90	—	100	—	111	87	32	—
„ SS. Miłosierdzia (rządcy)	738	85	640	—	1.200	—	800	—	1.119	87	920	—	800	—	640	—	640	—	800	—	80	640	—	800	—	1.332	—	800	—	1.120	—	640	—	960	—	640	—	640	—	1.254	—	960	—	960	—	1.280	—	800	—	640	—	800	—	1.200	—	1.120	—
„ pisarza	898	56	—	—	—	—	1.000	—	749	88	—	—	8	—	1.000	—	1.200	—	—	—	—	1.200	—	1.000	—	1.200	—	—	—	—	—	1.000	—	—	—	1.000	—	1.000	—	1.100	—	1.000	—	1.000	—	—	—	—	—	1.000	—	1.000	—	—	—	—	—
„ dyurnistów	—	—	—	—	514	—	—	—	259	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	300	—	—	—	—	—	668	—	—	—	—	—	200	—	200	—	720	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	720	—	—	—
Wynagrodzenie za prowadzenie kasy i rachunków	183	30	200	—	200	—	200	—	200	—	200	—	200	—	240	—	200	—	100	—	20	200	—	100	—	400	—	200	—	360	—	200	—	200	—	200	—	200	—	300	—	200	—	160	—	500	—	200	—	100	—	200	—	240	—	200	—
Fiakrowe dla kapelanów	168	33	150	—	100	—	100	—	175	—	100	—	150	—	32	90	100	—	37	50	10	—	—	150	—	240	—	200	—	150	—	80	—	114	35	100	—	280	—	200	—	145	—	101	50	100	—	50	—	100	—	100	—	160	—	160	—
Płaca służby szpitalnej niższej	1.104	—	1.464	—	912	—	940	—	1.172	—	1.370	—	1.176	—	863	—	1.234	—	1.014	—	84	940	—	1.142	—	2.736	—	1.056	—	2.000	—	1.316	—	1.152	—	948	70	1.753	—	2.419	—	1.944	—	1.560	—	1.941	—	1.004	—	672	—	960	—	2.196	—	1.260	—
Płaca za sprawdzanie rachunków aptekarskich	37	90	17	87	17	47	23	98	44	09	—	—	26	80	21	31	44	78	—	—	25	83	18	108	74	18	94	31	94	37	98	31	12	5	50	24	81	—	—	23	32	37	15	101	73	36	68	23	22	37	37	16	11	36	36	32	15
Odprawy, prowizye i emerytury	249	99	1.291	20	—	—	—	—	2.476	—	—	—	—	—	1.056	—	1.293	—	—	—	—	1.116	66	560	—	1.880	—	—	—	862	24	144	—	1.594	—	—	—	660	—	1.677	—	2.210	26	554	—	1.688	—	230	—	709	32	1.835	20	528	—	—	—
Remuneracye (zależne od Wydz. kraj.)	60	—	70	—	100	—	—	—	80	—	90	—	60	—	150	—	260	—	—	—	7	70	—	180	—	410	—	80	—	312	50	100	—	80	—	160	—	100	—	191	—	100	—	—	—	270	—	45	—	150	—	280	—	—	—	90	—
Relutum za pomieszkanie, opał i wikt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spłata długów a) w kapitale	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.396	72	—	—	1.800	10	—	—	971	25	1.238	68	—	—	3.200	—	—	—	785	12	1.053	78	—	—	652	88	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ b) w odsetkach	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	426	48	—	—	1.167	22	—	—	5.184	75	641	32	—	—	—	—	—	—	3.315	62	—	—	1.818	32	—	—	—	—	—	—	—	—
Rozmaite drobne jak miotły, szczotki i t. p.	231	30	132	30	67	20	30	66	12	16	206	24	157	47	68	58	138	23	19	64	65	158	01	127	27	474	96	319	36	301	76	283	96	350	78	2.570	17	894	65	326	91	356	32	279	05	203	18	356	31	69	96	65	30	505	41	496	17
Suma wydatków rzeczywistych	38.236	25	24.411	77	21 786	17	29.776	51	48.488	98	28.593	69	32.603	61	22.334	83	31.120	93	12.515	70	23.09	27.114	13	42.829	26	78.302	06	37.899	49	49.277	98	34.185	27	35.866	21	28.330	03	43.549	69	51.164	04	49.880	49	38.181	54	66.375	27	29.624	52	23 330	95	31.819	82	48.896	51	38.059	54	1,067.650	83
b) Przenośne.																																																									
Zwrot zaliczek funduszowi krajowemu	—	—	1.600	—	12	48	400	—	2.000	—	1.000	—	2.000	—	1.500	—	—	—	400	—	—	—	—	2.000	—	2.400	—	—	—	2.000	—	400	—	—	—	6.184	—	300	—	2.000	—	6.750	—	1.200	—	4.800	—	2.000	—	—	—	2.000	—	1.600	—	—	—	42.546	48
„ „ powiatow. gminnemu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.000	—	—	—	6.436	89
Zaliczki do wyrachowania	2.800	—	2.000	—	70	—	3.220	—	3.600	—	28.000	—	16.734	40	430	26	2.600	—	—	—	1.100	3.840	—	—	—	4.800	—	—	—	3.000	—	960	—	4.400	—	2.000	—	—	—	3.115	72	800	—	100	—	2.000	—	900	—	—	—	—	—	100	—	—	—	96.570	38
„ na płace	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	410	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gotówka na zakupno efektów	—	—	—	—	509	47	1.149	41	11.418	61	4.013	13	—	—	—	—	201	38	—	—	4.000	—	—	35	93	3.000	—	197	03	—	—	—	—	—	—	5.000	—	—	—	950	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.172	55	—	—	—	—	34.647	51
Zwrócone kaucye i depozyta	—	—	6	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	810	40	106	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—	36	65	—	—	278	39	—	—	—	—	9	28	—	—	—	—	1.458	72
Przeprowadzenia rachunkowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	60	—	—	—	—	24	30	—	—	—	—	—	—	—	—	423	14	—	—	533	73
Wydatki ogólne	41.036	25	28.017	77	22.378	12	44 745	92	65.519	59	61.606	82	51.338	01	25.075	49	34.438	31	12.915	70	28.195	30.954	13	44.873	59	88.562	75	39.201	98	54.308	18	35.748	87	41.597	64	41.514	03	43.875	29	57.266	41	57.430	49	40.234	23	73.175	27	32.524	52	27.503	50	33.829	10	55.019	65	38.059	54	1,250.946	74
Dochody ogólne	41.159	42	32.773	88	22.398	68	3.465	08	69.252	77	61.970	30	55.599	60	25.080	91	34.463	32	13.600	80	28.197	30.995	20	44.873	59	88.624	82	39.907	13	54.541	22	35.804	68	42.455	60	42.462	06	43.875	96	58.867	64	57.457	37	41 016	09	73 269	71	32.532	88	27.709	75	35.541	99	55.020	37	40.887	40	1,276.805	30
Od tego potrąciwszy dochody przenośne	5.349	77	2.032	—	1.761	62	3.426	70	7.112	—	28.562	03	21.734	40	3.480	66	3.056	—	3.000	—	1.100	3.480	—	1.290	54	19.460	69	2.329	77	2.823	—	4.486	40	4.022	50	4.500	—	7.404	13	3.281	62	800	—	469	83	16.700	—	3.300	—	168	26	49	28	5.773	14	—	—	170.954	34
Okazują się dochody rzeczyw.	35.809	65	30.741	88	20.667	06	3.038	38	62.140	77	33.408	27	33.865	20	21 600	25	31.407	32	10.600	80	27.097	27.515	20	43.583	05	69.164	13	37.577	36	51.718	22	31.318	28	38.433	10	37.962	06	36.471	83	55.586	02	56.657	37	40.546	26	56.569	71	29.232	88	27.541	49	35.492	71	49.247	23	40.887	40	1,105.850	96

BUDŻETY

szpitali prowincyonalnych zatwierdzonych przez Wydział krajowy na rok 1904.

Poszczególnienie	Biała	Bochnia	Brody	Brzeżany	Dolina	Drohobycz	Gorlice	Husiatyn	Jarosław	Jasło	Kołomyja	Krosno	Lubaczów	Nowy Sącz	Podhajce	Przemyśl	Przemyślany	Rzeszów	Sambor	Sanok	Śniatyn	Sokal	Stanisławów	Stryj	Tarnopol	Tarnów	Wadowice	Zaleszczyki	Złoczów	Żółkiew	Żywiec	Razem
			W	a	l	u	t	a	k	o	r	o	n	o	w	a			W	a	l	u	t	a	k	o	r	o	n	o	w	a	
Dochody.																																
Z własnych dochodów:																																
Z dóbr, realności, gruntów, legatów zapisów, datków, odsetek od efektów e. t. c.	10	310	112	379	—	1.182	420	300	120	400	840	200	640	100	236	310	7.200	340	50	208	150	260	1.925	400	150	1.000	—	300	820	6	200	
Z kosztów leczenia:																																
Od gal. fund. kraj. samopłacących i obcych fund.	45.000	29.400	24.000	34.000	—	50.800	30.000	30.600	32.400	22.900	34.200	19.500	24.000	27.400	50.400	88.800	33.600	53.100	34.450	36.000	38.500	41.700	57.000	52.800	42.240	60.000	31.920	26.500	36.600	56.300	36.040	
Rozmaite dochody	—	—	—	20	—	20	—	—	20	20	50	50	—	—	—	50	20	30	—	62	—	—	50	—	30	100	100	10	60	50	20	
Suma dochodów	45.010	29.730	24.112	34.399	—	52.002	30.420	30.900	32.540	23.320	35.090	19.750	24.640	27.500	50.636	89.160	40.820	53.470	34.500	36.270	38.650	41.960	58.975	53.200	42.420	61.100	32.020	26.810	37.480	56.356	36.260	1,196.500
Wydatki.																																
Czynsz najmu	—	—	—	2.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Bielenie i restauracya zwykła	600	500	300	350	—	1.000	500	500	300	200	400	600	600	400	600	1.000	800	350	400	300	800	700	600	900	800	1.000	300	400	500	800	500	
Budowy nadzwyczajne	—	—	900	—	—	—	—	1.800	—	—	—	—	—	—	1.200	—	2.900	—	—	1.060	—	—	—	—	1.288	1.880	1.700	—	120	220	600	
Podatki	2	45	30	—	—	—	8	—	4	8	10	20	—	—	30	27	1.150	4	50	—	20	—	138	5	10	15	1	20	2	10	20	
Asekuracya od ognia	50	43	40	30	—	40	80	200	75	40	60	70	70	50	150	80	350	7	118	50	90	186	80	40	55	90	22	50	78	267	143	
Czyszczenie kominów	50	20	70	20	—	50	80	120	130	30	24	50	30	50	100	60	100	20	50	90	50	100	124	160	80	160	75	20	38	70	50	
Czyszczenie i desinfekcya kanałów i kloak	600	100	280	100	—	380	40	40	300	30	250	50	120	60	260	56	200	125	300	60	50	1.060	50	140	640	120	120	180	60	220	43	
Żywność chorych, SS. Miłosierdzia i służby	17.600	10.400	8.700	12.900	—	20.200	12.200	12.600	12.800	9.370	11.600	6.500	9.500	9.600	18.000	32.600	12.800	20.200	11.400	13.800	10.500	16.200	24.100	20.400	14.800	24.800	10.200	9.400	13.600	20.400	16.340	
Wino, piwo i wódka	1.000	200	40	150	—	600	400	400	500	130	250	200	400	300	250	1.000	300	600	500	300	300	200	600	450	450	500	500	260	600	500	800	
Lekarstwa	2.900	1.700	1.600	2.400	—	3.850	1.200	2.000	2.200	1.400	2.140	1.000	1.680	400	4.200	7.400	2.240	2.670	2.100	2.240	2.000	2.800	2.100	3.500	2.700	3.400	2.000	2.100	1.600	3.450	2.650	
Sanitarne	1.400	500	400	650	—	2.400	1.000	1.000	1.100	150	1.000	800	840	1.200	1.800	3.700	1.120	1.600	1.100	1.120	1.200	1.400	1.500	3.000	1.200	1.500	500	1.040	400	3.500	1.300	
Instrumenty chirurgiczne	250	200	200	500	—	500	1.500	200	200	300	100	300	350	300	500	600	470	800	200	400	600	200	700	800	300	440	200	200	300	500	400	
Koszta pogrzebowe (trumny i wywóz zmarłych)	1.000	150	300	350	—	300	150	100	500	130	300	100	160	300	400	1.200	250	400	300	300	200	600	600	400	700	330	350	200	400	500	400	
Utrzymanie kaplicy	100	100	—	100	—	100	100	100	100	100	100	100	150	100	100	100	100	100	100	100	100	100	150	100	180	100	100	100	150	—	120	
Bielizna, pościel i odzież	2.000	1.200	1.200	1.800	—	2.000	1.600	1.000	2.000	400	1.000	600	1.000	1.300	1.600	4.000	2.000	3.000	2.500	1.500	1.300	1.000	3.000	2.700	1.500	3.000	2.100	1.000	1.500	3.200	1.000	
Pranie (mydło, soda i farba)	420	300	100	100	—	300	250	300	400	200	150	150	200	200	450	500	400	400	200	250	300	120	400	400	350	390	250	125	140	350	250	
Sprzęty	1.000	300	450	600	—	700	500	300	200	80	250	400	400	100	1.000	1.200	600	800	540	560	850	200	1.000	1.200	400	600	200	300	1.000	700	500	
Opał	1.800	1.300	1.400	1.800	—	1.400	2.600	2.150	2.500	1.700	1.400	1.200	1.150	1.200	2.000	4.000	1.600	2.500	1.500	1.400	1.800	2.500	3.000	2.700	2.500	4.000	1.700	800	1.600	4.500	1.700	
Światło	1.000	200	200	200	—	450	400	350	450	200	300	300	360	400	400	650	400	450	350	400	300	350	800	400	550	600	300	150	250	1.000	500	
Słoma	200	200	150	100	—	130	150	100	400	75	100	60	200	150	200	400	300	200	150	200	50	100	350	300	100	400	200	75	100	350	230	
Potrzeby kancelaryjne	350	200	300	300	—	500	200	250	300	150	220	100	180	250	300	500	300	400	200	320	200	500	600	500	250	400	150	250	250	350	200	
Opłata telefonów	100	—	—	—	—	75	—	—	100	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	40	—	—	100	300	150	—	—	—	—	—	40	
Utrzymanie konia z uprzężą	—	—	—	—	—	500	400	300	—	—	300	500	400	—	—	—	500	—	300	—	—	—	400	—	—	—	—	—	—	400	—	
Płaca dyrektora	2.700	1.840	1.840	1.840	—	2.070	1.600	1.600	1.400	1.840	1.600	1.400	1.400	1.400	1.840	2.760	1.840	2.070	1.610	1.600	1.810	1.840	2.000	2.125	2.070	2.000	1.610	1.840	1.600	2.300	1.840	
„ sekundaryuszy	1.200	1.150	1.150	1.150	—	2.380	1.000	1.000	1.000	1.150	1.000	500	1.000	1.150	1.150	3.580	1.000	2.150	920	1.000	1.000	1.150	2.580	2.380	1.000	2.400	1.000	1.000	1.150	2.380	1.000	
„ akuszerki i cyrulika	360	100	60	120	—	200	60	50	200	60	20	50	12	400	70	480	100	200	—	80	50	40	200	120	100	328	100	75	100	100	32	
„ Sióstr zakonnych (rządcy)	960	640	1.320	960	—	1.440	960	960	740	640	640	640	800	640	800	1.332	800	1.120	640	960	640	800	1.440	960	960	1.280	800	640	800	1.320	1.120	
„ pisarza	1.000	—	—	1.000	—	—	—	—	—	1.000	1.320	—	—	1.320	1.000	1.200	—	—	1.100	—	1.100	1.000	1.310	1.200	1.100	—	—	1.100	1.000	—	—	
„ dyurnistów	—	—	480	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	300	—	—	876	—	—	200	—	—	—	—	720	—	—	480	720	—	
Wynadgrodzenie urzędników gminnych za prow. rachunk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	200	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
„ „ powiatowych	300	250	200	200	—	200	200	200	300	—	—	—	200	200	100	400	200	360	200	200	200	200	200	200	160	400	200	100	200	240	200	
Płaca kapelanów (fiakrowe)	160	100	100	100	—	100	100	50	100	50	100	60	100	100	150	240	200	100	80	100	100	160	200	150	100	200	50	100	200	160	160	
„ służby niższej	1.104	1.464	912	1.008	—	1.152	1.320	1.344	1.452	720	1.272	1.080	924	1.108	1.152	2.736	1.056	1.848	1.392	1.152	1.104	1.836	2.550	2.292	1.560	2.140	1.008	720	1.152	2.332	1.320	
Za sprawdzanie recept	30	30	20	30	—	40	10	20	50	25	45	10	12	30	70	100	20	50	34	20	25	35	40	40	50	50	20	35	20	45	33	
Odprawy, prowizya i emerytury	334	1.511	—	—	—	1.476	—	—	—	1.056	1.293	—	—	800	1.120	1.880	—	720	144	1.594	—	660	2.273	3.215	422	1.760	280	710	1.620	528	—	
Remuneracye	160	70	110	170	—	190	90	100	140	—	170	60	70	110	180	280	80	210	180	80	170	160	300	230	200	260	70	150	180	250	90	
Relutum za pomieszkanie, opał i wikt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Spłata długów w kapitale	2.000	2.000	1.000	—	—	5.600	1.000	1.200	1.200	1.200	1.517	1.000	—	—	4.620	12.200	4.085	3.200	1.726	3.090	8.770	4.535	4.000	1.200	4.016	4.800	2.715	652	—	2.800	—	
„ odsetek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.808	—	—	—	303	—	1.725	—	2.874	—	—	415	—	—	1.154	—	1.756	2.065	—	—	—	
Ciężar fundacyjny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	353	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rozmaite drobne	400	150	60	59	—	25	200	200	100	70	180	50	200	200	120	100	300	200	200	150	200	460	120	300	300	200	300	90	100	300	400	
Suma wydatków	43.130	26.963	23.912	31.087	—	50.348	29.898	30.534	31.241	22.744	34.319	18.050	22.508	24.078	46.515	86.814	40.286	51.330	33.458	34.516	36.079	41.607	57.605	52.807	42.195	60.263	30.877	25.947	31.290	54.762	33.981	1.149.144

Ruch chorych

w szpitalach powszechnych i publicznych w Galicyi w r. 1902.

Liczba porządkowa	Szpitale	Liczba leczonych	Choroby organów oddechowych						Choroby organów krążenia krwi	Choroby organów trawienia	Choroby organów moczowych	Choroby nerwowe	Choroby umysłowe	Choroby skórne		Choroby organów ruchu	Zaburzenia w odżywianiu	Porody		Zatrucia	Choroby oczu		Choroby uszu	Operacye większe i mniejsze	Przywiezieni w stanie agonii	Choroby zakaźne					Zimnica	Choroby weneryczne	Ogółem
			W ogóle	Zapalenie płuc	Gruźlica	Influenza	Krup	Kokluszu						W ogóle	Na różę			Zwykłe	Z pomocą		Zwykłe	Z operacyą				Odra	Szkarlatyna	Ospa	Błonica	Tyfus			
1	Szpital krajowy we Lwowie	10.862	1127 89	269 30	834 253	57	—	—	370 75	722 56	608 53	376 24	393 4	433 9	96 2	790 20	642 94	955 6	—	52 4	1215 1	296	44 6	2066 134	35 35	10	24	9 1	9 1	89 12	48	1650	10335 780
2	„ św. Łazarza w Krakowie	10.425	584 53	170 49	621 193	—	—	—	394 116	570 55	951 55	243 25	272 39	1606 42	138 9	778 34	561 40	796 14	—	11	335	—	39 4	1724	100 54	29	21 1	3	4	66 15	48	910 1	9768 888
1	„ powszechny w Białej	1.420	138 15	25 12	75 25	—	—	—	32 12	128 18	73 10	56 5	2	260 1	4	171 1	63 4	40	13	7	68	2	9	325	24	1	5 2	—	—	1	24	95	1290 105
2	„ „ „ Bochni	1.081	117 4	30 12	90 18	—	—	—	20 5	61 13	65 10	50 4	4	161	11	71	10 1	8	7 1	—	56	—	1	111 1	2 2	6	3 1	—	10 1	5	12	91	1026 73
3	„ „ „ Brodach	942	72 2	33 8	43 11	21	—	—	15 1	82 8	21 6	50 5	4	46	6	73	10 2	7	9	4 3	84	12	13	151	4 4	—	—	—	3	9 1	22	97	879 51
4	„ „ „ Brzeżanach	1.097	132 22	21 5	42 16	—	3	—	13 2	134 9	55 5	19 3	3	44	15	34 1	3 1	28	—	—	103	—	3	124 4	8 4	12	—	—	—	26 6	4	106	1009 81
5	„ „ „ Dolinie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	„ „ „ Drohobyczu	2.336	214 2	67 10	110 18	29	8 3	—	66 20	239 10	193 4	59 4	2	138	12	217	42 3	14	36 8	—	202	—	10	339 10	1 1	7 1	14 3	1	13 2	43 3	6	188	2234 104
7	„ „ „ Gorlicach	919	57 1	10 2	26 4	2	—	—	27 3	56 3	69 4	29	—	229 4	4 1	92 3	39	—	—	2	156	12	13	150	2 2	1	—	—	1	7	—	20 1	842 26
8	„ „ „ Husiatynie	1.207	126 4	25 3	43 6	—	—	—	66 10	101 1	58 5	50 4	2	211	—	108 1	43 1	3	—	2	190	9	14	225	3 3	1	—	—	10 1	2	7	84	1149 41
9	„ „ „ Jaśle	752	66 3	54 12	49 11	4	—	—	25 7	73 1	28 11	21	—	43	8	22 2	7	14	2	—	64	12	3	142	2 2	—	1	—	1	7	2	47	699 50
10	„ „ „ Kołomyi	1.273	55 5	15 5	15 4	9	—	—	10 4	64 5	66	36 4	11	104 3	4 1	31	23 4	1	1	4 1	66	25	3	207 1	7 7	4	1 1	—	2	9 2	1	438 2	1212 49
11	„ „ „ Krośnie	481	16	10 1	15 10	—	—	—	19 3	31	28 2	16 3	2 1	80 2	—	123 2	41	—	—	—	44	13	6	280	—	—	2 1	—	—	5	—	14 1	452 26
12	„ „ „ Lubaczowie	1.001	82 1	34 3	27 7	—	8	—	13 5	124 2	44 5	38 1	—	203 1	6 1	77	25 1	—	6 1	1 1	122	3	8	100	4 4	3	4 1	1	7	36 7	20	44	937 41
13	„ „ „ Podhajcach	2.115	332 6	106 12	147 25	16	13 1	2 1	105 25	178 9	54 4	43 5	8	142	7	104	36 1	20	19 1	—	241	6	14	152	3 3	14 2	7 3	—	12 1	23 5	5	156 4	2000 108
14	„ „ „ Przemyślu	3.274	440 20	89 37	113 52	19	—	—	126 34	233 29	126 19	77 21	23	329 9	18 1	183 3	57	50	32	5	198	12	20	234 1	4 4	16	7 3	—	4 2	15 4	3	629	3062 239
15	„ „ „ Przemyślanach	1.596	—	24 8	40 2	20	46 4	7	16 3	196 4	54 4	37 1	—	237 2	9	119	56	8	4 2	—	238	12	16	277	3 3	—	—	—	—	4	10	23	1519 43
16	„ „ „ Rzeszowie	1.629	121 12	40 14	24 10	—	—	—	34 5	135 11	27 2	36 2	13 1	158	10	38 1	54 11	26	5 1	1	237	100	4	334 9	3 3	4 2	7 2	—	18 5	10 2	11	226 2	1514 98
17	„ „ „ Samborze	973	170 32	14 5	20 10	10	2	—	9 3	33 3	46 8	3	3	57	5	40	17	20	15 5	—	87	—	2	157	5 5	—	2	1	—	7 3	5	161 2	897 79
18	„ „ „ Sanoku	1.089	57 3	24 6	17 4	12	3 3	—	23 4	117 6	67 1	22 1	—	103	2 1	32	10	6	6 1	1 1	108	—	5	191 9	—	4	—	—	2	33 3	1	104 1	1024 54
19	„ „ „ Sączu nowym	870	48 12	36 11	18 8	—	—	30 2	15 5	35 7	80 10	20 3	1	95 4	10	54	23	43 2	—	1	30	—	2	143	1 1	4	3 1	—	—	9 2	12	161	812 74
20	„ „ „ Śniatynie	1.171	87 3	21 8	34 8	—	—	—	39 8	177 5	42	21	5	229	31	163 2	33 1	4	—	—	61	4	4	225	10 10	4	—	—	—	19 6	16	92	1092 51
21	„ „ „ Sokalu	2.395	417 9	39 8	82 9	10	5 2	2	43 8	349 9	89 2	74 5	6	273 2	22	50	204 4	6	3	17 1	152	—	26 1	274 11	—	13	1 1	—	19 5	26 6	17	67	2286 83
22	„ „ „ Stanisławowie	2.807	166 18	35 4	131 40	19	3 1	—	49 16	143 13	101 16	57 13	8	120	13 1	90 1	168 11	42	18	6 1	127	21	26	643 14	2 2	22	2 1	—	2	32 6	5	720 1	2662 159
23	„ „ „ Stryju	1.804	151 12	86 15	11 2	36 1	8 1	1	39 11	96 8	99 19	15 2	7 3	282 8	5 1	141 3	7	4	21	1 1	69	1	9	97 8	2 2	8	12 3	1	—	24 4	5	406 2	1668 107
24	„ „ „ Tarnopolu	1.419	171 12	36 11	48 14	13	1 1	—	30 60	111 13	43 5	47 3	—	106	13 1	55	3 1	16	9 2	2	157	6	3	207	3 3	15	8 3	—	—	17 3	2	178 1	1304 97
25	„ „ „ Tarnowie	2.358	174 16	54 28	60 33	13	67 3	—	81 7	200 19	133 19	60 7	4	357	21 1	160	31 1	105	—	2 1	108	—	8	369	40 40	16	10 4	—	—	19 2	20	173	2232 221
26	„ „ „ Wadowicach	839	91 11	24 4	32 9	2	—	—	31 8	43 4	24 3	19 4	1	205 3	6	65	14 3	10	2	2 1	66	—	8	51	4 4	3	4	—	—	3 1	58	77	793 55
27	„ „ „ Zaleszczykach	1.282	76 6	24 6	98 11	4	—	—	34 6	117 4	63 1	45 1	2	191 1	4	38	95 8	1	—	6 1	128	—	11	180	2 2	2	—	—	—	1	7	159	1207 51
28	„ „ „ Złoczowie	1.601	127	59 12	72 15	30	—	—	87 19	147 9	69 8	33 6	—	283	12	123	32 1	22	6	129	7	—	1	81	8 8	3	—	—	9 2	12 1	13	125	1510 82
29	„ „ „ Żółkwi	2.660	299 8	48 10	114 21	6	13 3	5	83 26	295 17	157 10	106 8	1	396 9	25	218 1	33 1	18	6 1	5 1	180	5	30	370	1 1	6	7 1	—	9	32 7	25	129	2490 138
30	„ „ „ Żywcu	1.723	191 1	38 10	80 19	13	—	2	81 36	184 14	91 5	85 8	9	222 2	10	181 2	71 4	7	4	14	175	36	13	124 3	1 1	7	31 9	—	36 5	6 1	16	48	1616 117

Dolna cyfra oznacza, ile było zmarłych.

L. 57.909/904.

C. k. Namiestnictwo we Lwowie, Lwów dnia 23. kwietnia 1904.
Do Wydziału krajowego we Lwowie.

Odnośnie do odezwy tamtejszej z dnia 18. marca br. L. 26.674 udzielam do wiadomości Wydziałowi krajowemu załączony w odpisie reskrypt z dnia 15. kwietnia 1904. L. 9.041 którym Pan Minister Wyznań i Oświaty przyjmując w zasadzie proponowany sposób rozliczania kosztów utrzymania chorych w klinikach tutejszego Uniwersytetu pomiędzy skarb Państwa i fundusz krajowy, określa bliżej warunki, jakie miałyby być uwzględnione w definitywnej umowie zawrzeć się mającej co do tego sposobu rozliczania kosztów.

Zapraszając Wydział krajowy do dalszych rokowań w celu ustalenia zarysu umowy na podstawie powyższych warunków, zaznaczam, że na szybkiem przeprowadzeniu rokowań tem więcej zależy, że nowy okres w administracyi klinik oparty na mającej przyjść do skutku umowie rozpocząć się ma już z dniem 1. stycznia 1905.

Zarazem upraszam Wydział krajowy, ażeby ze względu na oświadczenia Pana Ministra, zawarte w odnośnych ustępach końcowych niniejszego reskryptu ministeryalnego a dotyczących obrachunku z Wydziałem krajowym co do należytości funduszu krajowego z tytułu administracyi klinik w czasie od roku 1897 po koniec r. 1902 względnie 1904 zechciał niezależnie od rokowań powyższych dotyczących przyszłej administracyi klinik już teraz a to ile możności rychło oświadczyć się, czy wobec tych oświadczeń Pana Ministra byłby skłonnym cofnąć swoje postanowienia co do wprowadzenia w wykonanie z dniem 1. maja br. zarządzeń ograniczających dotychczasowy sposób prowadzenia administracyi klinik.

Wreszcie odnośnie do ustępu 29. reskryptu ministeryalnego upraszam Wydział krajowy, aby zechciał w porozumieniu z pp. Profesorami poczynić odpowiednie zarządzenia zmierzające do tego, aby wydatki brutto na kliniki wraz z ambulatoryami w roku bieżącym bezwarunkowo nie przekroczyły kwoty 200.000 K. tudzież aby pp. profesorowie kliniczni byli, o ile to przy obecnym systemie prowadzenia rachunków przez zarząd szpitala okaże się wykonalnem, w odstępach czasu kilkotygodniowego informowani o każdoczesnym stanie już poczynionych wydatków.

C. k. Namiestnik:
Andrzej Potocki, w. r.

Ministerium für Kultus und Unterricht, Wien, am 16. April 1904. Zl. 9041.

An den Herrn k. k. Statthalter in Lemberg.

Unter Bezugsnahme auf den hierortigen Erlass vom 7. März 1904 Zl. 7961 beehre ich mich Euere Exzellenz nach gepflogenem Einvernehmen mit dem Finanz-Ministerium in Betreff der Regelung der Beitragsleistungen des Unterrichtsetats zu den Lemberger — Universitäts — Kliniken Nachstehendes zu eröffnen:

Aus den im kurzen Wege anher übermittelten Ausweisen über die Gabahrung au diesen fünf Kliniken seit ihrer Aktivierung bis Schluss 1902 ergibt sich, dass die Aufrechnungen des Landesausschusses betreffs der staatlicben Beitragsleistungen auf dem Grundsatze beruhen, dass der auf die klinischen Spitalsabtheilungen entfallende Bruttoaufwand in besonderer Evidenz geführt, hievon dem Unterrichtsetate für die auf diesen Kliniken vorgefallenen Verpflegstage die normale Verpflegstaxe (derzeit 1 K 60 h.) gut geschriebenen und das sich hienach ergebende Superplus als klinisches Nettoerforderniss dem Unterrichtsetate zur Vergütung aufgerechnet wird.

Dieser Abrechnungsmodus entspricht zwar im allgemeinen dem für alle klinischen Beitragsleistungen giltigen Grundsatze, dass der Unterrichtsetat — wie dies auch in dem Vertrage für die Lemberger Universitätskliniken Art. X. zum Ausdrucke gebracht worden ist — nur die durch klinische Bedürfnisse erwachsenden Mehrkosten zu vergüten hat, und er entspricht auch den im Hofkanzleidekrete vom 5. März 1817 U. Zl. 5934 (vgl. Mayrhofer, Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst Band IV, Seite 1134) aufgestellten Direktiven; allein dieser Abrechnungsmodus, der allerdings auch den Vorzug einer gewissen rechnungsmässigen Einfachheit für sich hat, ist für den Unterrichtsetat desshalb weniger günstig, weil er sich nicht als eine genaue Ermittlung der effektiven klinischen Mehrauslagen gegenüber den normalen Abteilungskosten darstellt und die staatlichen Beitragleistungen in ein Abhängigkeitsverhältniss von der in Spital jeweils bestehenden Verpflegstaxe bringt, auf deren Bemessung der Unterrichtsverwaltung kein Einfluss zusteht, und für deren Höhe unter Umständen auch andere Momente massgebend sind, als die effektiven Kosten des normalen Spitalsbetriebes.

Gleichwoll will ich keinen Anstand nehmen, diesen vom Landesausschusse gewählten Abrechnungsmodus als Grundlage für die Bemessung der staatlichen Kliniken-beiträge zu akceptieren, dies jedoch nur unter den im nachstehenden erörterten Einschränkungen und Bedingungen.

Aus den vorliegenden Ausweisen ergibt sich, dass der auf die klinischen Spitalsabtheilungen entfallende Bruttoaufwand in rapiden Steigen begriffen ist; so ist (wenn die Anfangsjahre 1897 und 1898 ganz ausser Betracht gelassen werden), der Bruttoauwand 1899: 178.651 K für 57.538 klinische Tage (Durchschnitt 3 K 10, 49 h pro Tag) bis zum Jahre 1902 schon auf 267.393 K für 647.211 klinische Tage (Durchschnitt 4 K 16'42 h.) gestiegen.

Dieses äussert ungünstige Gebarungsergebniss ist woll im allgemeinen zunächst darauf zurückzuführen, dass den fünf Klinikvorständen bisher eine obere Grenze für den zulässigen Aufwand nicht gesetzt war und der Landesausschuss, indem

er alle durch die Verpflegstaxe nicht gedeckten Kosten als klinisches Mehrerforderniss betrachtete, offenbar sich nicht berufen fühlte, den fortwährend steigernden Ansprüchen der Klinikvorstände entgegen zu treten. — Allein es ergibt sich auch bei Berücksichtigung dieses Umstandes, dass eine Verpflegstaxe per 1 K 60 h. im Vergleiche zu den effektiven Durchschnittskosten eines Verpflegstages auf den klinischen Spitalsabtheilungen viel zu niedrig angesetzt ist, zumal aus den Kostenansätzen in den einzelnen Erfordernissrubriken deutlich hervorgeht, dass der grössere Aufwand nicht so sehr durch eigentliche klinische Unterrichtsbedürfnisse, als vielmehr durch Verbesserungen in der Krankenpflege als solcher verursacht wird. Da sonach ein beträchtlicher Teil der durch die Verpflegstaxe nicht gedeckten Bruttokosten der klinischen Spitalsabteilungen auf Erfordernisse der Heilpflege entfällt, müsste, um eine Ueberwälzung von eigentlichen Heilkosten auf den Unterrichtsetat zu vermeiden, bei Anwendung des in Rede stehenden Abrechnungsmodus gefordert werden, dass dem Unterrichtsetate nicht die unzureichende Verpflegstaxe per 1 K 60 h. sondern — unabhängig von ihrer Bemessung — für jeden klinischen Verpflegstag ein Betrag von 2 Kronen gut geschrieben werde. Die Aufzahlung des Unterrichtsetats aus dem Titel der durch klinische Bedürfnisse bedingten Mehrkosten (über den Betrag per 2 K pro Tag) würde sich auch in diesem Falle noch sehr beträchtlich gestalten (und zwar bei Zugrundelegung der bisherigen Gebahrungs-Ergebnisse etwa 2 K pro Tag).

Es wird sich daher als notwendig erweisen, den für die klinischen Spitalsabtheilungen zulässigen Bruttoaufwand überhaupt in angemessenen Grenzen zu halten.

Hiebei fällt es vor allem auf, dass diese klinischen Spitalsabteilungen mit ihren ganzen Belagraume an Betten, deren Anzahl zum Teil über die im Vertrage seinerzeit festgesetzte Ziffer hinausgeht, als eigentlich „klinischer Belag" geführt zu werden scheinen, während an anderen in öffentlichen Spitälern organisirten Universitätskliniken eine bestimmte kleinere Anzahl von Betten, den „klinischen Belag" bilden, die übrigen aber ganz nach den für die gewöhnlichen Spitalsabteilungen geltenden Normen geführt werden. — Es wird daher auch an den Lemberger Kliniken die Einrichtung zu treffen sein, dass von den Kliniken zu gewiesenen Belage, und zwar an der medizinischen, chirurgischen, dermatologischen und okulistischen Klinik je 24 Betten, an der geburtshilflich-ginäkologischen Klinik hingegen 40 Betten, als eigentlich „klinischer Belag" geführt werden, so zwar, dass den Klinikvorständen nur bezüglich dieser Betten das Recht der freien Aufnahme und Belassung von Kranken sowie die Aufwendung besonderer, durch klinische Unterrichtbedürfnisse bedingter Mehrkosten gestattet ist, der übrige der klinischen Spitalsabtheilung zugewiesene Krankenbelag ist ganz nach den für die selbstständigen Spitalsabteilungen giltigen Normen zu führen.

Um aber die gesammte Gebahrung in den Kliniken (einschliesslich der Ambulatorien) in gewissen finanziell zulässigen Grenzen zu halten, wird der Bruttoaufwand für die alle fünf Kliniken auf den Jahresbruttobetrag von 200.000 K limitiert, von welchem auf die medizinische Klinik 40.000 K, chirurgische Klinik 50.000 K, dermatologische Klinik 30.000 K, okulistische Klinik 30.000 K, geburtshilflich-ginäkologische Klinik 50.000 K zu entfallen hätte; innerhalb dieses finanziellen Rahmens, dessen eventuelle Modifikation im einzelnen nach Massgabe der noch zu gewinnenden Erfahrungen vorbehalten bleibt, hätten die Klinikvorstände unter ihrer Verantwortlichkeit die Bruttogebarung an den Kliniken einzurichten.

Was nun die vom Landesausschusse in den klinischen Bruttoaufwand einbezogenen Auslagen im einzelnen anlangt, so sind diesfalls mehrere Klarstellungen und mit Rücksicht auf die aufgerechneten Ziffern mehrfache Reduktionen notwendig.

Diese Auslagen sind I. Allgemeine Regie, das heisst jene sachlichen und persönliche Auslangen, welche von dem jeweiligen Stande des Krankenbelagers in der Hauptsache unabhändig sind. — II. Spezielle Regie, das heisst, jene Auslagen, welche sich auf den eigentlichen Betrieb der Kliniken als Heil- und Unterrichtsanstalten beziehen.

Ad I. Allgemeine-Regie.

1) Beleichtung resp. Gas- und Elektrizitätskonsum. Es muss hiebei vorausgesetzt werden, dass für die den klinischen Spitalsabteilungen zugewiesenen Lokalitäten eigene Gas- und Elektromesser bestehen, so dass der effective Konsum jederzeit konstatiert

werden kann. Wenn vom Landesausschusse auser den Konsumkosten noch Ersätze für Personal und Maschinen aufgerechnet werden, so können diese allerdings nicht sehr bedeutenden Kosten nicht anerkannt werden, da ein eigenes Personal für die Besorgung der Beleuchtung an den Kliniken wohl nicht besteht, oder wenigstens von hieraus nicht genehmigt werden könnte, und weil die maschinellen Anlagen wie deren Erhaltung zu der Einrichtung des Spitales gehören.

2. Beheizung. Auch hier muss vorausgesetzt werden, dass nur der Konsum an Brennmaterial für die Lokalitäten der Kliniken aufgerechnet wird. Die bei einigen Kliniken aufgerechneten Kosten für Heizer können nicht liquidiert werden, da die Heizarbeiten jedenfalls von dem sonstigen Dienstpersonale der Kliniken besorgt werden können.

3. Wasserbezug. Es fällt auf, das hiefür so bedeutende Beträge (z. B. 1902:4070 K 45 h.) aufgerechnet werden; es ist daher klarzustellen, auf welche besonderen Umstände dieses Aufwand zurückzuführen ist, und wird es abhängen inwieweit Bruttoauslagen dieser Art in die Abrechnungen einbezogen werden können.

4. Gebäude und Garten-Erhaltung. Es wird keinem Anstande unterliegen, die Bruttokosten für die gewöhnliche Instandhaltung der den Kliniken zugewiesenen Baulichkeiten aufzurechnen, wogegen für alle aussergewöhnlichen grösseren Herstellungen und dergleichen die vorherige h, o. Genehmhaltung resp. Kostenbewilligung vorbehalten bleibt. Was die Erhaltung der Gartenanlagen, Wege u. s. w. anlangt, so wird klarzustellen sein, weshalb ein Teil dieser zur Erhaltung der ganzen Spitalsanlage gehörigen Kosten als „klinisch" aufgerechnet werden soll und nach welchem Verhältnisse dies beabsichtigt wird.

5. Hauseinrichtung. Es wird auch hier keinem Anstand unterliegen, die Kosten der Instandhaltung und regelmässigen Nachschaffung des Einrichtungsinventares für die klinischen Lokalitäten aufzurechnen, wogegen für einmalige Anschaffungen von grösserem Belange die hierortige Genehmigung vorbehalten bleibt. Eben dasselbe hat auch betreffs

6. des Wäsche — Inventars. (Instandhaltung und regelmässige Nachschaffung) zu gelten.

7. Wäschereinigung. Es wird hiebei vorausgesetzt, dass diese betreffes der von den klinischen Spitalsabteilungen stammenden Wäsche in der Spitalswäscherei vorgenommen wird, und dass daher nur die auf das klinische Wäsche quantum entfallende Tangente der gesamten Wäschereikosten aufgerechnet wird; mit Rücksicht hierauf können die noch weiters aufgerechneten Kosten für Wäscherinnen und Maschinen nicht anerkannt werden.

8. Warte- und Dienstpersonal. Wie sich aus den vorgelegten Detailausweisen und den aufgerechneten Kosten ergibt, ist dieses Personal an allen fünf Kliniken überaus reichlich bemessen, so zwar, dass hiefür die vorherige hierortige Genehmigung auf keinen Fall erteilt worden wäre, so hat die medizinische Klinik (ausser den Barmherzigen Schwestern) nach 8, die chirurgische 9, die okulistische 6, die dermatologische 6, die geburtshilflichginäkologische Klinik sogar 13 Wartepersonen und ausser dem noch Hausdiener. Der Status des Wartepersonales wird daher unter Berücksichtigung der Belagsverhätnisse genau zu überprüfen, und sonach entsprechend zu reduciren sein; auch werden die Lohnverhältnisse des Warte und Dienstpersonales genau klarzustellen sein; und zwar auch in der Richtung, ob und in-wieweit das Personal eine Naturalverköstigung in der Anstalt erhöht und wo die betreffenden Kosten aufgerechnet sind. Indem ich diesfalls betreffs der beiden Schulhebammen an der geburtshilflichen Klinik sowie betreffs der denselben gewährten Naturalverköstigung per je 600 K auf den hierortigen Erlass von 20. September 1900 Zl. 18042 verweisen, bemerke ich, dass diese Auslagen für die Naturalverköstigung künftig in den klinischen Bruttoaufwand (Rubrik: Wartepersonal) einzubeziehen sind. Betreffend

9. Die aufgerechneten Administrationskosten (1902:20647 K 46 h.) können zunächst nur die für die Kliniken speziell bestimmten Kanzleierfordernisse, welche jedoch eine sehr bedeutende Restriktion werden erfahren können, als klinischer Bruttoaufwand anerkannt werden. — Hingegen sind die Kosten für den Kapellen- und Leichendienst auf keinen Fall als „klinisch" anzurechnen, da derartige Kosten zu den allgemeinen Spitalsauslagen gehören. Was aber die namhaften Beträge für das Administrationspersonal

anlangt (medizinische Kliniken 1902:3489 K. chirurgische Klinik 3355 K, dermatologische Klinik 2741 K, okulistische Klinik 2876 K, geburtshilfliche Klinik 4801 K) so ist in keiner Weise klargestellt, um was für Auslagen es sich hier handelt; sollte hiebei — da ein eigenes klinisches Verwaltungspersonal doch wohl nicht besteht — etwa ein Teil des Aufwandes für das Verwaltungspersonal des Spitales aufgerechnet sein, so müsste diese Post jedenfalls abgelehnt werden, da sich diese Kosten reichlich damit kompensieren, dass Unterrichtsetat für die klinischen Spitalsabteilungen die Profesoren als Leiter und das gesammte ärztliche Hilfspersonal bezahlt. Es bleibt vorbehalten, die zulässige Aufwandssumme für die obigen Erfordernissrubriken der allgemeinen Regie im einzelnen abzugrenzen, sobald hiefür die nötigen Erfahrungen über die erst zu regelnden Gebahrungsverhältnisse vorliegen werden.

Ad II. Spezielle Regie.

Hier kommen folgende Aufwandrubriken in Betracht:

1. Verköstigung der Kranken.
2. Medikamente.
3. Instrumente und Apparate.
4. Sonstge ärztliche Erfordernisse.

Da vorausgesetzt werden muss, dass alle diese Erfordernisse für die Kliniken (unter Verwendung besondere von den Abtheilungen verschiedener „Erfordernisszettel") durch Vermittlung der Spitalsdirektion zur Verfügung gestellt und demnach auch zum Selbstkostenpreise der Spitalsverwaltung als klinisches Bruttoerforderniss in Rechnung gestellt werden, kann die besondere Aufrechnung von Kosten für ein Küchenpersonal, für Gerätschaften, Beheizung und Beleichtung des Küchenbetriebes für Personalbezüge bei der Medikamentenregie nicht stattfinden, zumal die Einrichtung eigener Küchen oder Medikamenten Verwaltungen für die klinischen Spitalsabteilungen nicht genehmigt werden könnte.

Die auf die Kliniken einfallenden Kosten werden daher in den obigen vier Rubriken nach den für den allgemeinem Spitalsbetrieb sich ergebenden effectiven Kosten aufzurechnen sein; es bleibt vorbehalten, den zulässigen Aufwand auch noch für die einzelnen Rubriken abzugrenzen.

Um über die Kosten der 5 klinischen Ambulatorien orientiert zu sein, ist Veranlassung zu treffen, dass dieselben durch Verwendung besonderer Erfordernisszettel in Ewidenz geführt werden; bezüglich der Bestreitung dieser Ambulatorienkosten müssten in Anspruch genommen werden, dass seitens der Spitalsverwaltung zu den klinischen Ambulatorien die Hälfte der Kosten gezahlt werde, da die Ambulante Krankenbehandlung zugleich Zwecken der Heilpflege dient, und das Spital bei der Aufnahme der Kranken in dauernde Pflege entlastet.

Die vom Landesausschusse in kontinuirlich steigenden Beträgen aufgerechneten Kosten für kranke Kinder und zur Unterstützung von Wächnerinnen (1902 : 5.756 K 70 h.) bei der geburtshilflich — gynäkologischen Klinik können auf keinen Fall als klinische Erforderniss anerkannt werden, da derartige Humanitätseinrichtungen in die Späre der Landesverwaltung, nicht aber in das Gebiet des Unterrichtsbetriebes gehören.

Indem ich mir vorbehalte, nach Einlangen der noch erbetenen genaueren Aufklärungen über einzelne Punkte nicht besondere Verfügungen zu treffen, bemerke ich, dass die obige Regelung mit dem Jahre 1905 in Wirksamkeit zu tretten hätte. Um die Klinikvostände praktisch in die Lage zu setzen, die Gebahrung innerhalb der ihnen vorgezeichneten finanziellen Grenzen einzurichteu, wird es notwendig sein, das Abrechnungsgeschäft bei der Spitalsverwaltung derart zu beschleunigen, dass jedem Klinikvorstande nach Ablauf jedes Monates ein wenigstens im wesentlichen richtiger, wenn auch noch nicht ziffermässig genau überprüfter Ausweis über den efectiven Aufwand der nächstverflossenen Zeitperiode übergeben werden kann.

Bei diesen Monatsausweisen wie auch bei der baldigst nach Schluss des Solarjahres ziffermässig genau abzufassenden Jahresabrechnung, welche zur Genehmahaltung anher vorzulegen ist, ist das beiliegende Schema zu benützen (die Ausrechnung der Durchschnittskosten sowie die Bestellung des vom Unterrichtsetat zu zahlenden Nettoerfordernisses hat nur bei der Jahresabrechnung stattzufinden.

A konto dieses sich alljährlich ergebenden klinischen Nettoerfordernisses sind dem Landesasschusse vom Jahre 1905 ab fortlaufende Abschlagszahlungen (ewentuell in ein vierteljährigen Raten) auf Rechnung des ordentlichen Klinikenkredites anzuweisen, welcher vom Jahre 1905 ab, in maximo auf den Betrag von ein hundert tausend (100.000) Kronen erhöht werden könnte. Im Falle der Aktieverung der neuen Kliniken (Psychiatrie- und Oto-Lanrynglogie) beim Spitale werden wegen der Einbeziehung derselben in die Klinikenabrechnung die nötigen Verfügungen getroffen werden.

Ich ersuche Eure Excellenz sohin wegen der Regelung des Beitragsmodus auf der oben dargelegten Basis ohne Vorzug mit dem Landesausschusse zu verhandeln und über das Ergebnis ehestens anher zu berichten.

Was die Ausgleichung der dem Landesausschusse aus der Klinikengebahrung zukommenden Vergütungen pro praeterito, d. i. bis zum in Kraft treten der obigen Regelung, also bis Ende 1904 anlangt, so wird das Nötige zu veranlassen sein, dass die Aufrechnungen des Landesausschusses, welche für die Jahre 1903 und 1904 noch bekannt zu geben sein werden, ins einzelne überprüft werden. Es wird ferner sowohl seitens der Spitalsverwaltung wie seitens der fünf Klinikvorstände dafür zu sorgen sein, dass der Bruttoaufwand pro 1904 den oben limitierten Höchstbetrag per 200.000 K nicht übersteige.

Nach den bis 1902 verliegenden Abrechnungen beziffert sich das vom Landesausschusse für die Zeit 1897—1902 aufgerechnete Bruttoerforderniss der Kliniken im Ganzen auf 1,055.462 K 13 h., wovon als Gutschreibungen an Verpflegstaxen: 452.947 K 20 h. in Abzug gebracht werden, so das sich das klinische Nettoerforderniss auf 602.514 K 93 h. beziffern würde; zu dieser Summe wird noch das Nettoerforderniss, pro 1903 und 1904 hinzukommen.

Wie eben dargelegt worden ist, ergeben sich gegen die Aufrechnung mehrerer Kategorien von Auslagen als „klinisches Erfordernis" Bedenken und es wird von den weiteren Aufklärungen abhängen, ob und inwieweit die diesfalls pro praeterito aufgerechneten Posten etwa anerkannt werden könnten andererseits ist zu erwarten, dass der Landesausschuss für die vergangenen Jahre, in denen der Unterrichtsverwaltung nicht der geringste Einfluss auf die Gestaltung der Gebarungsverhältnisse an den Lemberger Kliniken zustand, in Berücksichtigung der oben geltend gemachten Momente zugestehen wird, dass dem Unterrichtsetate ein höherer Betrag als die Spitaltaxe gutgeschrieben wurde. Auch wird es für die Beurteilung des aus dem Unterrichtsetate pro praeterito zu vergütenden Mehr — Erfordernisses sehr von Belang sein, wie sich das klinische Netto-Erfordernis nach Einführung der neuen Regelung der Aufnahmsverhälnisse gestalten wird.

Aus allen diesen Gründen muss die definitive Entscheidung darüber, mit welchem, nicht schon durch die bisherigen Abschlagzahlungen der 450.000 K gedeckten Restbetrage die vom Landesausschusse bis Schluss 1904 aufzurechnenden Guthaben als Liquid anerkannt werden können, einstweilen noch vorbehalten bleiben.

Ich erkläre mich jedoch, wie schon im hierortigen Erlasse vom 7. März 1904 Zl. 7.961, bereit dem Landesausschusse eventuell noch im Laufenden Jahre, wenn und sobald dies vom staatsfinenziellen-Standpunkte tunlich sein wird, eine weitere Abschlagszahlung pro praeterito bis zum Betrage von 100.000 K zu zugestehen; die weiteren Restzahlungen bis zur Höhe des noch entgiltig festzustellenden Guthabens würden in den nächsten Jahren erfolgen und wird zu diesem Zwecke in ausserordentlichen Erfordernis der Lemberger Universität für Nachzahlungen aus den Vorjahren bei den Kliniken eventuell auch pro 1905 ein weiterer Kredit preliminiert werden.

Da bei der nach den vorstehenden Propositionen durchzuführenden Regelung vor allen der Kliniken Aufwand in gewiessen Grenzen gehalten und der Unterrichtsetat nur

von der Zahlung der in nicht treffenden eigentlichen Spitalsauslagen befreit werden soll, im übrigen aber den Wünschen des Landesausschusses Rechnung getragen wird, glaube ich erwarten zu können, dass sich der Landesausschuss mit dieser Regelung einverstanden erklären wird.

Auf den günstigen Erfolg der schleunigst durchzuführewden Verhandlungen wollen Euer Excellenz persönlich Einfluss nehmem, damit die Regelung zuverlässig ab 1905 in Kraft gesetzt werden könne.

Die anher gelangten Ausweise folgen zurück.

Der Minister für Kultus und Unterricht:

Hartel m. p.

L. 61.641/904.

C. k. Namiestnictwo we Lwowie, Lwów d. 29. kwietnia 1904. Do Wydziału krajowego we Lwowie.

Telegramem z dnia 28. kwietnia b. r. upoważnił mnie Pan Minister wyznań i oświaty do złożenia Wydziałowi krajowemu obowiązującej deklaracyi, że na częściową spłatę zwrotów na rzecz funduszu krajowego z tytułu zaliczonych wydatków na utrzymanie klinik Uniwersyteckich we Lwowie wypłaconą będzie kwota 100.000 K. jeszcze przed 1. września b. r.

O tem zawiadamiam Wydział krajowy na odezwę z dnia 23. kwietnia b. r. L. 40.863.

C. k. Namiestnik:
Andrzej Potocki w. r.

L. 43.386/904

Wydział krajowy, Lwów d. 30. kwietnia 1904.
Do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Przyjmując do wiadomości zakomunikowaną nam odezwę z dnia 29. b. m. l. 61.641 deklaracye co do opłaty przed 1-szym września b. r. kwoty 100.000 K. na poczet zalegających u Skarbu Państwa należytości funduszu krajowego z tytułu zaliczek udzielanych na utrzymanie klinik uniwersyteckich — zaznaczyć musimy, iż deklaracya ta jest tylko częściowem zadość uczynieniem żądaniu Wydziału krajowego zawartemu w odezwie z dnia 23. b. m. do l. 40.863, nie obejmuje bowiem równie zobowiązującego oświadczenia co do uznania w terminie wyżej wymienionym należytości funduszu krajowego z powyższego tytułu po koniec roku 1902 względnie 1903 obliczonych na zasadzie postanowień Art. X. umowy z r. 1892 i opartych na udukumentowanych rachunkach wydatków.

Gdy zaś w wyżej powołanej odezwie naszej Wydział krajowy zależnem uczynił tymczasowe prowadzenie administracyi klinik nie tylko od zapewnienia częściowej spłaty zaległości — lecz również uznania w terminie oznaczonym przedłożonych rachunków, z wydatków zaliczonych z funduszu krajowego w zastępstwie c. k. Skarbu Państwa — przeto domagać się musimy ponownie i z całym naciskiem zadość uczynienia w całej pełni warunkom postawionym w odezwie naszej a w szczególności równobrzmiącej deklaracyi co do uznania wykazanych należytości.

Wydział krajowy czyniąc zadość życzeniu JE. p. Namiestnika i nie chcąc jeszcze i tym razem narażać pp. dyrektorów klinik na nieuniknione trudności, poleca równocześnie Dyrekcyi szpitala, by do końca bieżącego półrocza w sposób dotychczasowy klinikami administrowała.

Wydział krajowy oświadcza zarazem, iż gdyby w terminie zakreślonym uznania płynności pretensyi powstałej z tytułu poniesionych zaliczkowo wydatków nie uzyskał, w takim razie zmuszonym będzie uchylić się od administrowania klinik uniwersyteckich a to z początkiem następnego półrocza, względnie wstrzymać zaliczkowanie odnośnych wydatków w zastępstwie c. k. Skarbu Państwa, nadto zaś nie mógłby już Wydział krajowy zgodzić się na ratalną spłatę zaległości.

Wreszcie nawiązując do szczegółów udzielonego nam odezwą z dnia 23. b. m. l. 57.909 reskryptu c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty, na który to reskrypt przeszlemy w najbliższym czasie odpowiedź wyczerpującą. Wydział krajowy już tutaj zastrzec musi, iż o ile w motywach reskryptu tego zamierzone są zmiany i ograniczenia warunków istniejącej umowy zawartej z c. k. administracyą Państwa a to tak pod względem sposobu obliczania potrzeb i wydatków jak i w ogólności co do szczegółów administracyi klinik na okres *pro praeterito* — wnioski i dążenia w powyższym kierunku mogą być przedmiotem dopiero przyszłych rokowań, nie naruszając atoli w niczem ustalonych już cyfrowo, a opartych na dotychczasowej umowie pretensyi funduszu krajowego do c. k. Skarbu Państwa.

Sprawozdanie

z czynności

Departamentu VI. Wydziału krajowego

za czas od 1. listopada 1902 po koniec czerwca 1904.

(11. alegatów).

Z I. Związkowej drukarni we Lwowie.

Departament VI.

Szef Departamentu: Michał Glidziuk, Członek Wydziału krajowego.

W zakresie czynności tego Departamentu nie zaszły żadne zmiany i załatwiane były te same sprawy, jakie w poprzedniem sprawozdaniu za czas od 1. listopada 1901 do końca października 1902 wykazano. — W czasie od 1. listopada 1902 po koniec czerwca 1904 wpłynęło do Departamentu VI. 10264 exhibitów, z których wszystkie zostały załatwione.

Sprawy terytoryalne.

Sankcya ustawy o przeniesieniu gmin i obszarów dworskich Kahujów, Honiatycze i Werbiż wraz z przysiółkiem Sajków z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Rudkach do okręgu Reprezentacyi powiatowej we Lwowie.

Uchwalona przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 18. września 1903 ustawa o zmianie obszarów Reprezentacyi powiatów w Rudkach i we Lwowie uzyskała sankcyę Najwyższem postanowieniem Jego ces. i król. Apostolskiej Mości z 2. listopada 1903 r., o czem zawiadomiony został Wydział krejowy pismem c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 17. listopada 1903 l. 14.625,

Takaż sankcya dla projektu ustawy o przeniesieniu gminy Pozowice wraz z obszarem dworskim z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Wadowicach do okręgu Reprezentacyi powiatotowej w Wieliczce.

Projekt tej ustawy uchwalony na posiedzeniu z 12. października 1903, uzyskał sankcyę Najwyższem postanowieniem z 13. listopada 1903, o czem zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy odezwą z 7. grudnia 1903 l. 15.402.

Utworzenie sądu powiatowego w Podkamieniu.

Rozporządzeniem z 27. listopada 1903 l. 26989 zgodziło się c. k. Ministerstwo sprawiedliwości na utworzenie w okręgu sądu obwodowego w Złoczowie w powiecie administracyjnym Brodzkim — sądu powiatowego z siedzibą urzędową w Podkamieniu dla gmin, względnie obszarów dworskich: Czernica, Hucisko brodzkie, Nakwasza i Tetylkowce okręgu c. k. sądu powiatowego w Brodach, dalej dla gmin, względnie obszarów dworskich: Czepiele, Dudyń, Hołubica z Zarchowem, Huta pieniacka, Jasniszcze, Kutyszcze, Litowisko, Majdan pieniacki, Malenisko, Niemiacz, Palikrowy, Pańkowce, Pieniaki, Podkamień, Popowce, Steberówka, Szyszkowce i Zwyżyn okręgu sądu powiatowego w Załościach. Z dniem rozpoczęcia czynności urzędowych tego sądu, który będzie dodatkowo postanowiony i ogło-

szony, wydzielone zostaną gminy z obszarami dworskimi z okręgów ich dotychczas właściwych sądów powiatowych.

Uchwała Sejmu z 19. października 1901 w sprawie pomnożenia sądów.

Na posiedzeniu z 19. października 1903 powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, aby:

a) zarządził bezzwłocznie otwarcie sądu obwodowego w Czortkowie i sądów powiatowych w Bołszowcach i Jabłonowie, które już cesarskiem rozporządzeniem z dnia 18. września 1899 są ustanowione;

b) po myśli uchwał sejmowych z dnia 15. lutego 1897, 10. marca 1899 i 28. kwietnia 1900 r. poczynił jak najspieszniej przygotowania do utworzenia sądów obwodowych w Białej, Bochni, Nowym-Targu, Mielcu, Jarosławiu i Żółkwi, tudzież sądów powiatowych w Baranowie, Majdanie, Rudniku, Jagielnicy, Jezierzanach, Krasnej, Podkamieniu, Strzeliskach nowych, Uścierykach i Zawałowie, tak, iżby corocznie przynajmniej jeden sąd obwodowy i dwa sądy powiatowe w życie wprowadzone być mogły.

Na powyższą uchwałę Wysokiego Sejmu c. k. Rząd zawiadomił tylko co do utworzenia sądu powiatowego w Podkamieniu rozp. min. z 27. listopada 1903 l. 26.989, co do reszty zaś nie dał żadnej odpowiedzi.

Uchwała Sejmu w sprawie sądu powiatowego w Alwerni.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi prawniczej w przedmiocie petycyi gminy m. Alwerni i gmin okolicznych wniesionej o ponaglenie c. k. Rządu, aby c. k. Sąd powiatowy w Alwerni utworzył, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. września 1903 uchwałą wzywającą c. k. Rząd, by o ile możności w najbliższym czasie utworzył c. k. sąd powiatowy w Alwerni, — o czem zawiadomione zostało c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem JE. Namiestnika krajowego z 18. września 1903 l. 1043.

Odezwą z 5. lutego 1904 l. 197 c. k. Prezydyum Namiestnictwa odwołując się do powyższej odezwy Marszałka krajowego z 18. września 1903 r. w sprawie utworzenia c. k. sądu powiatowego w Alwerni, zwróciło Wydziałowi krajowemu załączniki tej odezwy, udzielone mu pismem Prezydyum c. k. sądu krajowego wyższego w Krakowie z 27. stycznia 1904 l. 838 z tem nadmienieniem, że załączniki te zwróciło c. k. Ministerstwo sprawiedliwości bez wydania dotychczas jakichkolwiek zarządzeń.

Pertraktacye z wyższym Sądem krajowym w Krakowie w sprawie utworzenia sądu w Jeleśni i przeniesienia Sądu ze Ślemienia do Suchy.

Już w przeszłorocznem sprawozdaniu za czas od 1901—1902 zdaliśmy sprawę, że odezwą z 14. lipca 1902 l. 7513 wyższy Sąd krajowy w Krakowie żądał od Wydziału krajowego przedstawienia Wysokiemu Sejmowi wniosku na wydzielenie z powiatu wadowickiego gmin Tarnawy dolnej i górnej, Szleszowic, Zembrzyc i Marcówki, wraz z obszarami dworskimi tych gmin, a przydzielenie takowych do utworzyć się mającego sądu powiatowego w Suchej, a to z powodu nastąpić mającego zwinięcia sądu powiatowego w Ślemieniu, a utworzenia Sądu powiatowego w Suchy. Żądanie to ponowił wyższy Sąd krajowy w Krakowie odezwą z 13. lutego 1903 l. 1902, na co Wydział krajowy odezwą z 9. grudnia 1902 l. 52.436 uchwalił odpowiedzieć temuż wyższemu Sądowi krajowemu, że Wydział krajowy obstaje przy uchwale W. Sejmu z dnia 6. lutego 1895 o utworzenie sądu powiatowego w Jeleśni, tudzież za przeniesieniem siedziby sądu powiatowego ze Ślemienia do Suchy — jednak bez terytoryalnej zmiany administracyjnego powiatu wadowickiego.

Wobec tego odmówił Wydział krajowy przedstawienia Wysokiemu Sejmowi wniosku na wydzielenie z powiatu wadowickiego gmin Tarnawy dolnej i górnej, Szleszowic, Zembrzyc i Marcówki wraz z obszarami dworskimi tych gmin i przydzielenie ich do utworzyć się mającego sądu w Suchej — i żądać zapewnienia, iż sąd w Jeleśni w niedalekiej przyszłości utworzony będzie.

W tej sprawie wyższy Sąd krajowy w Krakowie odezwą z 4. marca 1903 l. 2576 ponownie zwrócił się do Wydziału krajowego z przedstawieniem, że wedle postanowienia Ministerstwa sprawiedliwości z 11. listopada 1896 l. 23135 sąd powiatowy w Jeleśni wcale nie ma być utworzonym, — gdy jednak Sejm oświadczył się za przeniesieniem siedziby sądu powiatowego z Ślemienia do Suchy — nie chcąc sprawy tego przeniesienia w nieskończoność przewlekać i gdy ukończenie tego przeniesienia zawisłem jest od przeniesienia równoczesnego gmin Marcówki, Tarnawy dolnej i górnej, Szleszowic i Zembrzyc z powiatu wadowickiego do sądu w Suchej — przeto wyższy Sąd krajowy w Krakowie ponownie nas zapytywał, czy wobec tego wyjaśnienia Wydział krajowy nie będzie skłonnym do popierania u Wysokiego Sejmu:

a) wniosku na wydzielenie wymienionych czterech gmin z okręgu wadowickiego sądu powiatowego i przydzielenie tychże do utworzyć się mającego sądu w Suchy, tudzież

b) wniosku, aby przeniesienie sądu ze Ślemienia do Suchy nie było zależnem od warunku utworzenia równocześnie sądu powiatowego w Jeleśni, który to warunek wobec niezgodzenia się na to Ministerstwa nie może się obecnie spełnić.

Na to wezwanie Wydział krajowy odezwą z 10. kwietnia 1903 l. 19.494 odpowiedział wyższemu Sądowi kraj. w Krakowie, iż w sprawie przeniesienia siedziby sądu powiatowego ze Ślemienia do Suchej, nie może zająć innego stanowiska jak to, które wskazane zostało uchwałą Wysokiego Sejmu z 6. lutego 1895. Gdy Wys. Sejm w uchwale tej zgodził się na to przeniesienie pod warunkiem utworzenia równocześnie sądu powiatowego w Jeleśni i bez przeprowadzenia jakichkolwiek zmian terytoryalnych w powiecie wadowickim, a tylko z wyraźnym przydziałem gmin do poszczególnych sądów powiatowych w uchwale sejmowej wskazanych, przeto Wydział krajowy mimo okoliczności naprowadzonych w odezwie wyższego sądu krajowego z 4. marca 1903 l. 2576 nie może od stanowiska zajętego w tej sprawie przez Wysoki Sejm odstąpić i nie może popierać w myśl żądania c. k. wyższego Sądu krajowego w Sejmie wniosku, aby przeniesienie sądu ze Ślemienia do Suchy nie było zależnem od warunku utworzenia równocześnie sądu powiatowego w Jeleśni, oraz wniosku na wydzielenie gmin Szleszowice, Tarnawa dolna i górna, Zembrzyce i Marcówka z okręgu wadowickiego sądu powiatowego i przyłączenie tychże gmin do utworzyć się mającego sądu powiatowego w Suchy.

Przeniesienie siedziby sądu powiatowego ze Ślemienia do Suchy.

Wedle rozporządzenia c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 25. stycznia 1904 l. 1908 (l. W. 11.472/904) przeniesioną zostaje siedziba sądu powiatowego ustanowionego dla ślemieńskiego okręgu sądowego ze Ślemienia do Suchy i wyłączone zostają gminy, względnie obszary dworskie: Gilowice, Kocierz ad Moszanica, Kocierz ad Rychwałd, Łękawica, Łysina, Oczków, Okrajnik, Pewel, Rychwałd, i Rychwałdek z okręgu sądu powiatowego w Ślemieniu i przydzielenie do okręgu sądu powiatowego w Żywcu.

Dzień wejścia w życie obu powyższych rozporządzeń oznaczony i ogłoszony ma być dodatkowo, co dotychczas nie nastąpiło.

W ten sposób spełniona zostaje uchwała Sejmu z 3. listopada 1903 i poprzednich z 6. lutego 1895 i t. d. w sprawie przeniesienia sądu powiatowego ze Ślemienia do Suchy, jednakowoż nie spełniono warunku, pod którym Wysoki Sejm zgodził się na to przeniesienie, bo nie utworzono równocześnie sądu powiatowego w Jeleśni.

Petycya gminy Jeleśni o utworzenie sądu powiatowego.

W załatwieniu sprawozdania komisyi prawniczej w przedmiocie petycyi gminy Jeleśni i jedenastu gmin okolicznych o utworzenie nowego sądu powiatowego w Jeleśni, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z 3. listopada 1903 uchwałę, iż „Sejm obstaje przy swych uchwałach z dnia 6. lutego 1895, 15. lutego 1897, 28. kwietnia 1900 i 6. lipca 1901 w sprawie przeniesienia c. k. sądu powiatowego ze Ślemienia do Suchy i utworzenia nowego sądu powiatowego w Jeleśni.

Z warunkiem równoczesnego utworzenia sądu powiatowego w Jeleśni postanowiony był następujący przydział gmin do poszczególnych sądów powiatowych:

1) Do sądu powiatowego w Jeleśni gminy: Jeleśnia, Pewel mała, Mutna, Pewel wielka, Koszarowa, Sopotnia mała, Przyborów, Sopotnia wielka, Hucisko, Krzyżowa i Korbielów (należących dotąd do sądu powiatowego w Żywcu).

2) Do sądu powiatowego w Żywcu przydzielonoby z okręgu dotychczasowego w Ślemieniu — gminy: Pewel, Gilowica, Łysina, Kocierz ad Rychwałd, Kocierz ad Moszczanica, Okrajnik, Łękawica, Rychwałd, Rychwałdek i Oczków.

3) Do sądu powiatowego w Suchy resztę gmin okręgu sądowego w Ślemieniu: Koców, Krzeczów, Kuków, Kurów, Lachowice, Las, Pewełka, Ślemień, Sucha i Stryszawa.

Petycya posła Szajera i towarzyszy o ustanowienie sądu powiatowego w Jaworniku.

Na posiedzeniu z 19. października 1903 powziął Wysoki Sejm uchwałę, którą wniosek posła Szajera i towarzyszy o wezwanie c. k. Rządu, aby w porozumieniu z c. k. Ministerstwem sprawiedliwości utworzył w jak najkrótszym czasie w mieście Jaworniku sąd powiatowy, na budowę gmachu sądowego udzielił subwencyi w kwocie 20 000 koron i pod jurysdykcyę tegoż sądu przydzielił gminy: Jawornik przedmieście, Hucisko jawornickie, Widaczów, Hadle szklarskie, Szklary, Dylęgówka, Hyżne Grzegorzówka z okręgu sądu powiatowego w Tyczynie, zaś gminy Tarnawka, Hadle kańczudzkie, Manasterz i Zagórz z okręgu sądu powiatowego w Przeworsku — odstąpić Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy z odpowiednim wnioskiem na najbliższej sesyi sejmowej.

W wykonaniu tej uchwały zarządził Wydział krajowy rozporządzeniem z 20. listopada 1903 l. 97.350 dochodzenie, które dotychczas nie jest ukończone.

Sprawozdaniem z 13. maja 1904 l. 1791 (l. W. 48985/04) Wydział powiatowy w Łańcucie zawiadomił tylko Wydział krajowy, że Rada powiatowa łańcucka na posiedzeniu z 30. kwietnia 1904 nie uznała potrzeby kreowania sądu powiatowego w Jaworniku mieście i oświadczyła się jednogłośnie przeciw ustanowieniu w tej miejscowości sądu powiatowego.

Natomiast uznała Rada powiatowa łańcucka konieczną potrzebę ustanowienia takiego sądu w Kańczudze.

Ustanowienie sądu w Kańczudze, — jak to już zdaliśmy sprawę w sprawozdaniu z czynności za rok 1898 — proponował wyższy Sąd krajowy w Krakowie w roku 1896 dla 15 gmin

z ludnością 15.078 głów, atoli c. k. Ministerstwo sprawiedliwości reskryptem z 11. listopada 1896 l. 23.135 (l. W. 73.566/1898) do tej propozycyi się nie przychyliło.

Przeciw ustanowieniu sądu powiatowego w Jaworniku mieście oświadczyły się także gminy powiatu Przeworskiego wyszczególnione w petycyi jako takie, które miały być przydzielone do projektowanego sądu, t. j. gminy Manasterz, Zagórze, Tarnawka i Hadle kańczudzkie, oraz obszary dworskie w Tarnawce i Manasterzu.

Petycya gminy Sędziszów o utworzenie sądu powiatowego.

Gmina miasteczka Sędziszowa i 18 gmin okolicznych wniosły na dniu 2. lipca 1902 petycyę o utworzenie sądu powiatowego w Sędziszowie, która jako niezałatwiona przedłożoną została na dniu 14. listopada 1903 Wydziałowi krajowemu.

Zarządzone rozporządzeniem z dnia 4. grudnia 1903 l. W. 104.198 dochodzenie wykazało, że na wezwanie Wydziału powiatowego w Ropczycach do przedłożenia uchwał Rad gminnych odpowiedziało 11 gmin, z tego 8 gmin oświadczyło się za sądem w Sędziszowie, 3 gminy oświadczyło się przeciw temu sądowi, zaś 8 gmin nie przedłożyło wcale swych oświadczeń.

Z obszarów dworskich oświadczyło się 5 przeciw, zaś 3 obszary dworskie wcale nie odpowiedziały.

Rada powiatowa w Ropczycach na posiedzeniu z 6. kwietnia 1904 wobec tych niezgodnych oświadczeń i w uwzględnieniu tego, że gmina miasta Sędziszowa będąc oddaloną od Ropczyc tylko o sześć i pół kilometra, a wszystkie gminy z tej części powiatu mają o wiele dogodniejszą i bliższą komunikacyę ze sądem w Ropczycach — nie zgodziła się na zaprowadzenie w Sędziszowie sądu powiatowego — zarazem oznajmiła, iż jeżeliby już miano utworzyć w tym powiecie jeszcze jeden sąd, to na ten cel nadawałoby się bardziej miasteczko Wielopole, gdzie już obecnie odbywają się roki sądowe.

Wobec takiego oświadczenia się Rady powiatowej Wydział krajowy postanowił zaniechać w tej sprawie dochodzenia.

Petycya gminy Sapohów o wydzielenie jej z okręgu sądu w Mielnicy, a przydzielenie do sądu powiatowego w Borszczowie.

Petycyę tę przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu uchwałą z 4. lipca 1902 do zbadania i postawienia wniosku na najbliższej sesyi sejmowej, na skutek czego zarządzone zostało dochodzenie przez Wydział powiatowy w Borszczowie do l. W. 52.178/1902.

Sprawozdaniem z 4. lutego 1903 l. 186 (l. W. 12150/903) Wydział powiatowy oznajmił, że Rada powiatowa na posiedzeniu z 12. stycznia 1903 postanowiła nie popierać tej petycyi, z przyczyny, że różnica odległości między Borszczowem a Mielnicą z Sapohowa jest bardzo mała, że z Sapohowa do Mielnicy prowadzi bity gościniec, a nadto jest droga gminna, krótsza o 7 kilometrów, w końcu dla tej ważnej wedle zdania Wydziału powiatowego okoliczności, że okręg sądowy i podatkowy w Mielnicy, liczący tylko 28 gmin, jest stosunkowo lepiej uposażony w siły konceptowe i manipulacyjne, jak okręg sądowy i podatkowy w Borszczowie, liczący 47 gmin i że wskutek ewentualnego przydzielenia gmimy Sapohowa do sądu i urzędu podatkowego w Borszczowie nastąpiłoby jeszcze większe obciążenie tych urzędów ze szkodą mieszkańców okręgu borszczowskiego, który i tak wskutek niedostatecznego obsadzenia w siły potrzebne sądu, a szczególniej urzędu podatkowego, całe dnie tracą na załatwienie swoich spraw.

O czem Wydział krajowy zdaje sprawę wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z 4. lipca 1902 z oznajmieniem, że ze względu na powyższą opinię Rady i Wydziału powiatowego w Borszczo-

wie postanowił Wydział krajowy na radzie z 17. lutego 1903 dalszych dochodzeń w tej sprawie nie prowadzić.

Petycya gminy Radomyśl o utworzenie sądu powiatowego w tej miejscowości.

Uchwałą z 18. września 1903 l. 1059 Wysoki Sejm odstąpił petycyę gminy Radomyśl nad Sanem i gmin okolicznych o kreowanie sądu powiatowego w Radomyślu — Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

W wykonaniu tej uchwały zarządził Wydział krajowy rozporządzeniem z 11. listopada 1903 l. W. 86.028 dochodzenie przez Wydział powiatowy w Tarnobrzegu.

Do chwili zamknięcia tego sprawozdania nie otrzymaliśmy mimo przynaglenia tej sprawy do l. W. 55.198/904 odpowiedzi z Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu.

Petycya gminy Lipiec ad Horucko o utworzenie z niej osobnej gminy katastralnej.

Petycya ta wniesiona do Wysokiego Sejmu na dniu 10. października 1903, jako niezalatwiona, przesłaną została Wydziałowi krajowemu 16. listopada 1903, który rozporządzeniem z 23. grudnia tegoż roku do l. W. 104.817 zarządził dochodzenie przez Wydział powiatowy w Drohobyczu, wynik którego dotychczas nie został Wydziałowi krajowemu przedłożony.

Petycya gminy Narol miasto o utworzenie sądu powiatowego.

Z powodu tej petycyi odstąpionej Wydziałowi krajowemu na dniu 16. listopada 1903 jako niezałatwionej, zarządził Wydział krajowy rozporządzeniem z 8 grudnia 1903 l. W. 104.891 dochodzenie, które dotychczas nie jest jeszcze ukończone.

Petycya gminy Dąbie o wyłączenie z okręgu sądowego w Pilźnie, a przydzielenie do okręgu sądowego w Radomyślu.

W sprawie tej petycyi wniesionej do Wysokiego Sejmu na dniu 13. października 1903, przekazanej Wydziałowi krajowemu jako niezałatwionej 18. listopada 1903 zarządziliśmy rozporządzeniem z 7. grudnia 1903 l. W. 106.199 dochodzenie.

Sprawozdaniem z 20. kwietnia 1904 l. 1275 Wydział powiatowy w Pilźnie oznajmił, iż Wydział powiatowy na posiedzeniu z 12. grudnia 1903, a Rada powiatowa na posiedzeniu z 26. marca 1904 jednogłośnie oświadczyły się przeciw temu wydzieleniu, a to z powodu, że uszczuplenie wydatności dodatku powiatowego przez odpadnięcie gminy Dąbie z tego powiatu odbiłoby się bardzo dotkliwie na budżecie powiatowym.

W tej sprawie odnieśliśmy się jeszcze do władz sądowych i politycznych.

Petycya Reprezentacyi miasteczka Skała nad Zbruczem o utworzenie sądu powiatowego.

Wskutek petycyi tej przesłanej Wydziałowi krajowemu jako niezałatwionej na dniu 16. listopada 1903 zarządziliśmy rozporządzeniem z 9. grudnia 1903 l. W. 104893 dochodzenie, które dotychczas nie jest ukończone.

Petycya Zwierzchności gminnej w Wilamowicach o utworzenie sądu powiatowego.

Wniesiona na dniu 23. października 1903 petycya, przekazaną została Wydziałowi krajowemu jako niezałatwiona dnia 16. listopada 1903.

Z aktów Wydziału krajowego okazało się, że dochodzenie w sprawie utworzenia w Wilamowicach sądu powiatowego było już przeprowadzone z powodu petycyi tejże gminy, wniesionej do Wysokiego Sejmu w r. 1895. Akta tego dochodzenia były udzielone wyższemu Sądowi krajowemu w Krakowie, który odezwą z 18. listopada 1896 l. 10.153 zwrócił je z oznajmieniem, że wyższy Sąd krajowy uchwałą swą z 22. lutego 1896 l. 9501 uznał wprawdzie potrzebę utworzenia nowego sądu powiatowego w Wilamowicach i wniosek ten należycie poparł, jednak c. k. Ministerstwo sprawiedliwości reskryptem z 11. listopada 1896

l. 23.135 wniosku tego nie uwzględniło. O czem zawiadomiliśmy Wydział powiatowy w Białej rozporządzeniem z 20. listopada 1903 l. W. 104.886.

Petycya gminy Łapanów o kreowanie sądu.

Pytycyę tę wniosły na dniu 25. czerwca 1902 gmina Łapanów i 22 gmin okolicznych i jako niezałatwiona przez Wys. Sejm przekazaną została Wydziałowi krajowemu na dniu 14. listopada 1903. Na takową zarządzone zostało dochodzenie rozporz. z 22. grudnia 1903 LW. 104.200, którego wynik nie został jeszcze przedłożony.

Podobna petycya wniesiona była w r. 1896, z powodu której przeprowadzone było wyczerpujące dochodzenie przez władze sądowe, a Rada powiatowa w Bochni na posiedzeniu z 21. lutego 1896 jeszcze przed otrzymaniem wezwania Wydziału krajowego z 3. marca 1896 L. 14.089 oświadczyła się była przychylnie za utworzeniem w Łapanowie sądu powiatowego.

Wyższy Sąd krajowy w Krakowie, przedkładając Wydziałowi krajowemu odezwą z 1. grudnia 1896 L. 18 066 akta przeprowadzonego dochodzenia, oznajmił, że już przy sposobności złożonego c. k. Ministerstwu sprawiedliwości sprawozdania w przedmiocie zaprowadzenia nowej procedury cywilnej i kreowania z tego powodu nowych sądów, wyraził Ministerstwu pod dniem 22. lutego 1896 L. 1.195 swoją opinię za utworzeniem w Łapanowie sądu powiatowego; przy którem to zdaniu pozostaje, jednak nie może zamilczeć tej okoliczności, że Ministerstwo sprawiedliwości w załatwieniu sprawozdania Sądu krajowego wyższego reskryptem z 11. listopada 1896 L. 23.135 oznajmiło, że nie ma zamiaru otwierania sądu powiatowego w Łapanowie.

Petycya gminy Przysłup i Majdan o wyłączenie z okręgu sądowego i politycznego w Kałuszu, a przyłączenie do okręgu sądowego w Sołotwinie i politycznego w Bohorodczanach.

Petycya ta wniesiona na dniu 5. lipca 1902 r. przekazaną została Wydziałowi krajowemu jako niezałatwiona na dniu 18. listopada 1903 r.

Rozporządzeniem z 7. grudnia 1903 LW. 106 200 zarządziliśmy dochodzenie przez Wydział powiatowy w Kałuszu, które dotychczas nie jest ukończone.

Petycya gminy Ołpiny o utworzenie w tej miejscowości sądu powiatowego.

Gmina Ołpiny powiatu Jasielskiego wniosła na dniu 15. września 1903 petycyę o utworzenie nowego sądu w miasteczku Ołpiny i przydzielenie do okręgu tego sądu gmin Ołpiny, Olszyny, Żurowa, Czermna, Szerzyny, Swoszowa i Święcany, jako niezałatwiona przekazaną została Wydziałowi krajowemu na dniu 16. listopada 1903.

Zarządzone rozporządzeniem z 8. grudnia 1903 LW. 104 890 dochodzenie wykazało na podstawie sprawozdania Wydziału powiatowego w Jaśle z 14. marca 1903 L. 1.398, że z proponowanych w petycyi 7 gmin do projektowanego sądu w Ołpinach, oświadczyły się tylko 3 gminy i 2 obszary dworskie za sądem w Ołpinach, t. j. gminy Żurowa, Czermna i Ołpiny oraz obszary dworskie z Czermna i Żurowa. Trzy gminy t. j. Olszyny, Swoszowa i Szerzyny oraz obszary dworskie Szerzyny i Swoszowa oświadczyły się za utworzeniem sądu w tej okolicy ale nie w Ołpinach lecz w Szerzynie. Gmina Święcany oznajmiła, iż chce pozostać przy dotychczasowym sądzie.

W powołanem wyżej sprawozdaniu Wydział powiatowy oznajmił, iż na posiedzeniu z 8. marca 1904 uchwalił oświadczyć się przeciw utworzeniu sądu powiatowego w Ołpinach, ponieważ większa część gmin i obszarów dworskich do projektowanego sądu przydzielić się mających nie zgadza się na

utworzenie sądu w Olpinach. Wedle oznajmienia Wydziału powiatowego odbywają się w Olpinach każdego tygodnia roki sądowe, na których ludność okoliczna może swe potrzeby przedstawiać i w końcu oznajmia Wydział powiatowy, że ilość proponowanych gmin jest za małą dla utworzenia nowego sądu. Wobec tego Wydział powiatowy zaniechał przedłożenia sprawy pod uchwałę pełnej Rady powiatowej.

Z tych powodów Wydział krajowy postanowił zaniechać dalszego dochodzenia.

Petycya gminy Bałuczyn o wyłączenie z politycznego powiatu złoczowskiego a przyłączenie do powiatu przemyślańskiego.

Petycya ta przekazaną została Wydziałowi krajowemu jako niezałatwiona 13. listopada 1903.

Rozporządzeniem z 20. listopada 1903 LW. 104.887 zarządziliśmy dochodzenie, które dotychczas nie jest ukończone.

Sprawa ta poruszoną już była dawniej prośbą tej samej gminy z 7. kwietnia 1890 do Wydziału krajowego wniesioną i przeprowadzone nawet było dochodzenie, wynikiem którego było przychylne oświadczenie się za tem wyłączeniem władz sądowych i Wydziału krajowego.

Sprzeciwił się temu wydzieleniu Wydział powiatowy w Złoczowie w petycyi do Wys. Sejmu na dniu 16. marca 1902, w następstwie czego Wys. Sejm uchwałą z 5. kwietnia 1892 polecił Wydziałowi krajowemu ponowne zbadanie petycyi gminy Bałuczyn, która jednak nie została załatwioną, lecz ze względu na oświadczenie Wydziału powiatowego, że ucierpiałyby przez to wyłączenie interesa powiatu złoczowskiego, złożoną została do aktów. W uwzględnieniu jednak naprowadzonych w petycyi z 1. października 1903 okoliczności, iż terytoryalny rozdział granicznych koło gminy Bałuczyn trzech powiatów politycznych nie odpowiada potrzebom dobrej administracyi i powoduje rozliczne uciążliwości dla mieszkańców, poddaliśmy powołanem wyżej rozporządzeniem sprawę tę ponownemu rozpoznaniu Wydziału powiatowego i Rady powiatowej.

W sprawie tej dotąd nie nadeszła żadna odpowiedź.

Petycye gmin Gołogóry, Pomorzany, Błażowa, Magierowa o utworzenie w tych miejscowościach sądów powiatowych.

O utworzenie sądów w tych miejscowościach wniesione były przez te gminy petycye do Wysokiego Sejmu w r. 1903, które nie zostały załatwione, o czem zawiadomiliśmy odnośne gminy za pośrednictwem Wydziałów powiatowych.

Sprawa przeniesienia siedziby starostwa w Cieszanowie do Lubaczowa.

Miasteczko Lubaczów i kilkanaście gmin powiatu Cieszanowskiego wniosło w r. 1903 petycyę do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych o przeniesienie siedziby c. k. Starostwa w Cieszanowie do Lubaczowa.

Z powodu tej petycyi zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 13. sierpnia 1903 L. 8.377 dochodzeń ze strony Wydziału krajowego, co też uskutecznione zostało zarządzeniem Wydziału krajowego z 20. sierpnia 1903 L. 73.918 do Wydziału powiatowego w Cieszanowie. Sprawozdaniem z 31. grudnia 1903 L. 3.054 przedłożył Wydział powiatowy uchwałą Rady powiatowej w Cieszanowie z 21. grudnia 1903 przeciw przeniesieniu siedziby Starostwa do Lubaczowa a zarazem votum separatum mniejszości członków Rady powiatowej za tem przeniesieniem.

Odezwą z 2. maja 1904 L. 5.082 zawiadomiło jednak c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 15. kwietnia 1904 L. 1.319 M. I. oznajmiło, że nie widzi dostatecznej podstawy do wydawania jakichkolwiek zarządzeń w sprawie prośby gmin powiatu

sądowego lubaczowskiego o przeniesienie siedziby c. k. Starostwa z Cieszanowa do Lubaczowa.

Sprawa podania Zwierzchności gminnej w Uściu zielonem o kreowanie w tej miejscowości sądu powiatowego.

Pod dniem 9. kwietnia 1904 zwróciła się Zwierzchność gminna w Uściu zielonem do Wydziału krajowego o kreowanie w tej miejscowości sądu powiatowego.

Rozporządzeniem z 26. kwietnia 1904 LW. 35.883 zawiadomiliśmy Zwierzchność gminną w Uściu zielonem za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Buczaczu, że wobec tego, iż Ministerstwo sprawiedliwości reskryptem z 14. listopada 1896 L. 23 355 oznajmiło, że oprócz kreowanych już w Galicyi wschodniej sądów na razie nie myśli o kreowaniu dalszych sądów, zatem wszelkie w tym kierunku dochodzenia i starania nie rokują dodatniego wyniku i dlatego petycyę tę zwrócono Zwierzchności gminnej.

Prośba gminy Majdan Pieniacki z r. 1903 o wyłączenie z sądu w Założcach a przydzielenie do sądu w Brodach.

W tej sprawie było zarządzone dochodzenie przez Wydział powiatowy i władze sądowe.

Wydział powiatowy i Rada powiatowa w Brodach poparły tę prośbę, jednak wyższy Sąd krajowy we Lwowie sprzeciwił się odezwą z 3. listopada 1903 LW. 21.009 (LW. 101.111/903) temu wyłączeniu z przyczyn połączonych z ustrojem ksiąg gruntowych.

Miejscowość ta z mocy rozporządzenia c. k. Minist. sprawiedl. z dnia 27. listopada 1903 L. 26.989 należyć będzie do okręgu nowo kreowanego sądu powiatowego w Podkamieniu.

Petycya gminy Radomyśl nad Sanem o utworzenie sądu powiatowego.

Uchwałą z 18. września 1903 przekazał Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu petycyę gminy Radomyśl nad Sanem i gmin okolicznych o utworzenie sądu powiatowego w Radomyślu do zbadania i do zdania sprawy z odpowiednim wnioskiem na najbliższej sesyi sejmowej.

W tej sprawie zarządziliśmy dochodzenie przez Wydział powiatowy w Tarnobrzegu rozporządzeniem z 21. października 1903 LW. 86.028, które jeszcze nie jest ukończone.

Nowe przedłożenia.

Sprawozdaniem z 26. kwietnia 1904 LW. 30.420 przedłożył Wydział krajowy projekt ustawy o wyłączenie obszaru 1366 morgów, obejmującego majętności tabularne „Stawisko“, „Szymanówka“, „Lewinówka“, „Wyrki“ i „Niwy rustykalne“, Pańkowa z terytoryum gminy katastralnej i administracyjnej Niewica powiatu politycznego Kamionieckiego i sądowego Radziechowskiego o przydzielenie do terytoryum gminy katastralnej i administracyjnej Stanisławczyk powiatu politycznego Brodzkiego i sądowego Łopatyńskiego.

Zwiniacz

Sprawozdaniem z 5. lipca 1904 L. 53.229 przedkłada Wydział krajowy ponownie sprawę wydzielenia gminy Zwiniacz z okręgu sądowego i starostwa w Czortkowie a przydzielenie do okręgu sądowego w Budzanowie i starostwa w Trembowli.

Żandarmerya.

Uchwała Sejmu z 19. października 1903 w sprawie kwaterunku żandarmeryi.

Na posiedzeniu dnia 19. października 1903 powziął Wys. Sejm następującą uchwałę: Wzywa się ponownie c. k. Rząd, aby przeprowadził zmianę istniejącej ustawy o kwaterunku c. k. żandarmeryi w tym duchu, iżby kwaterunek ten i koszta z tem połączone, były ponoszone przez c. k. Skarb państwa, albo przynajmniej, ażeby fundusz krajowy był obowiązany przyczynić się do tych kosztów tylko pewną proporcyonalną kwotą.

*

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby przy zakupnie przedmiotów dla żandarmeryi potrzebnych uwzględniał przemysł krajowy.

Na powyższe uchwały Wys. Sejmu nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi.

Wydział krajowy jednak komunikując c. k. 5. komendzie krajowej żandarmeryi we Lwowie uchwałę Wys. Sejmu z 30. października 1903, którą Wys. Sejm uchwalił wydatki na kwaterunek c. k. żandarmeryi w r. 1903, wezwał tenże c. k. 5. komendę pismem z 22. listopada 1903 LW. 97.744/1903, ażeby stosownie do powyższej uchwały Wys. Sejmu z 19. października wszelkie przedmioty dla c. k. żandarmeryi zakupywała i zamawiała w zakładach krajowych.

Uchwała Wys. Sejmu o wprowadzenie języka polskiego w żandarmeryi.

Uchwałą z 30. października 1903 L. 3.383 Wysoki Sejm przy rozprawach nad Rub. VII. wydatków budżetu krajowego na r. 1903 polecił Wydziałowi krajowemu, aby wdrożył starania o rychłe wprowadzenie języka polskiego w żandarmeryi tak w służbie zewnętrznej jak i wewnętrznej.

W wykonaniu tej uchwały odniósł się Wydział krajowy odezwą z 31. grudnia 1903 r. LW. 104.920 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa, w której wykazał historycznie i rzeczowo oraz ustawową słuszność domagań się Wysokiego Sejmu zaprowadzenia języka polskiego w służbie wewnętrznej i korespondencyach c. k. żandarmeryi, a to tembardziej, że kraj na zakwaterowanie c. k. żandarmeryi corocznie tak znaczne łoży wydatki i prosił, ażeby c. k. Prezydyum Namiestnictwa zechciało ten stan rzeczy przedstawić w Rządzie centralnym w Wiedniu i wyjednać wprowadzenia jak najrychlej języka polskiego tak w służbie zewnętrznej jak i wewnętrznej c. k. żandarmeryi w Galicyi.

Dotychczas mimo przypomnienia do LW. 55.199/1904 nie otrzymaliśmy odpowiedzi ze strony c. k. Prezydyum Namiestnictwa.

Obrachunek należytości kwaterunkowych c. k. żandarmeryi za r. 1903.

Przy obliczeniu należytości kwaterunkowych c. k. żandarmeryi za r. 1903 okazał się wynik od budżetu wogóle niekorzystniejszy o 71.487 K 70 h, mianowicie sprawdzono do LW. 39.744/1904

wydatki ogółem większe o 76.407 K
dochody „ „ „ 4.919 „
niekorzystniejszy o 71.488 K

Zwiększone wydatki powstały z powodu utworzenia 47 nowych posterunków żandarmeryi, pomnożenia stanu żandarmeryi o 155 ludzi i zapłacenia skarbowi Państwa 27.002 K 87 gr. podatków i ekwiwalentu.

Te ostatnie wydatki z uwagi na rozstrzygnięcie Trybunału administracyjnego zostaną zwrócone; zapłacony ekwiwalent został już zwrócony.

Uwolnienie koszar c. k. żandarmeryi we Lwowie od podatku domowo-czynszowego i od ekwiwalentu.

Wyrokiem z 11. grudnia 1903 l. 12.797 c. k. Trybunał administracyjny na skutek wniesionego przez Wydział krajowy zażalenia od orzeczenia Ministerstwa Skarbu z 6. sierpnia 1902 l. 45.757, uznał krajowe koszary żandarmeryi we Lwowie jako wolne od podatku domowo-czynszowego.

Na podstawie tego wyroku zażądał Wydział krajowy odezwą z 12. lutego 1904 l. W. 15.229 od c. k. Administracyi podatków: 1) uznania urzędowego, że domy pod l. kon. $70^1/_4$ i $70\,A^1/_4$ we Lwowie wolne są od podatku domowego w myśl §. 18. ustawy kwaterunkowej z 11. czerwca 1879 Dz u p. Nr. 93. 2) zwrotu zapłaconego po koniec roku 1903 podatku domowo-czynszowego za gmach c. k. żandarmeryi we Lwowie, z dodatkami, odsetkami zwłoki i egzekutnem w kwocie 20.851 K 58 h,

oraz dopłaty po myśli ustawy z 23. stycznia 1902 Dz. u. p. Nr. 26 — 5% odsetek odszkodowania (Vergütungszinsen), które przypadają tylko od samych należytości podatkowych i liczą się od dnia zapłaty tych należytości do dnia zwrotu tych podatków i —

c. k. Trybunał administracyjny wyszedł z tego założenia, że krajowe koszary żandarmeryi mają charakter koszar wojskowych, że dostarczanie tychże koszar przez kraj nie jest umową o najem prywatno-prawną, lecz jest świadczeniem ze strony kraju na cele publiczne, że również wynagrodzenie wypłacone ze skarbu państwa za te koszary przedstawia się nie jako czynsz najmu, lecz jako subwencya Państwa dla kraju ustawą na cele publiczne oznaczoną, zatem do krajowych koszar żandarmeryi ma zastosowanie postanowienie §. 18. ustawy kwaterunkowej z 11. czerwca 1879 Dz. u. p. Nr. 93, wedle którego budynki przeznaczone stale na kwaterunek wojskowy, uwolnione są na czas tego ich przeznaczenia od podatku domowego.

Takiego samego uznania urzędowego od wolnego podatku domowego zażądał Wydział krajowy od c. k. Starostwa w Czortkowie dla koszar żandarmeryi w Czortkowie, które są własnością kraju, oraz od Magistratu we Lwowie wydania orzeczenia, że przypisanie gminnego podatku czynszowego od realności l. kon. 70 1/4 i 70 A 1/4 stało się bezprzedmiotowe.

Na podstawie powyższego wyroku c. k. Trybunału administracyjnego zażądał Wydział krajowy również od władzy skarbowej odezwą z 12 lutego 1904 l. W. 15.461 uwolnienia od ekwiwalentu gmachu c. k żandarmeryi we Lwowie i koszar żandarmeryi w Czortkowie tudzież zwrotu zapłaconej już należytości ekwiwalentowej za V. i VI. dziesięciolecie za stary gmach żandarmeryi we Lwowie z odsetkami zwłoki i egzekutnem w łącznej kwocie 6151 K 29 h — i z dopłaceniem 5% odsetek odszkodowania (Vergütungszinsen).

Stosownie do powyższego żądania c. k. Urząd wymiaru należytości we Lwowie odezwą z 9. czerwca 1904 l. 15.147 (l. W. 58.626/904) przyznał Wydziałowi krajowemu na podstawie rozporządzenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu stałe uwolnienie od ekwiwalentu dla starego gmachu żandarmeryi i zwrócił zapłaconą kwotę ekwiwalentową w całości wraz z 5% odsetkami odszkodowania (Vergütungszinsen).

Odezwą z 11. czerwca 1904 l 10.486 (l. W. 61.138/904) zawiadomiła wreszcie c. k. Administracya podatków, że Ministerstwo skarbu reskryptem z 12. kwietnia 1904 l. 9358 przyznało dla budynku koszar żandarmeryi we Lwowie pod l. kon. 70 1/4 stałe uwolnienie od podatku z tytułu przeznaczenia na koszary wojskowe po myśli postanowień §. 2. ces patentu o podatku domowym na czas trwania warunków w powołanym §. 2. unormowanym, przeto administracya podatków poleciła równocześnie urzędowi powiatowemu, ażeby przy realnościach pod l. kon. 70 1/4 i 70 A 1/4 we Lwowie odpisał z tego tytułu wszystkie dotychczas przypisane od tych realności podatki czynszowe i 5% od roku 1890 począwszy, po koniec roku 1904 w łącznej kwocie 12.185 K 63 h wraz ze wszystkimi dodatkami niepaństwowymi, egzekutnem i odsetkami zwłoki tudzież dodatkiem kwaterowym od idealnego podatku 34.557 K 86 h obliczyć się mającymi.

Zmiany obrachunku kwaterunkowego żandarmeryi.

Dotychczasowy sposób sporządzania obrachunku rocznego pomiędzy funduszem krajowym a komendą żandarmeryi, dotyczący należytości kwaterunkowych okazał się bardzo obszerny i skomplikowany, albowiem wykazuje szczegółowo każdą pozycyę tak ryczałtu, jakoteż i czynszu najmu, która wpływa na podwyższenie lub zniżenie preliminowanej kwoty, był przeto

bardzo uciążliwym i zabierał wiele czasu tak c. k. komendzie żandarmeryi, Ministerstwu obrony krajowej, jakoteż Wydziałowi krajowemu.

C. k. Komenda żandarmeryi opracowała w porozumieniu z Ministerstwem obrony krajowej formularz obrachunku bardziej pojedynczy, który oparty być ma na dochodach i wydatkach, jak się wedle faktycznego stanu rzeczy przedstawiają i polegać na wykazach potrzeb kwaterunkowych przesyłanych co miesiąca do Departamentu rachunkowego przy c. k. Ministeryum obrony krajowej, jako organu kontrolującego. Zaoszczędzoną resztę z pobranej dotacyi, jakaby się ewentualnie z końcem roku okazała, zapisałaby c k. komenda żandarmeryi jako dotacyę na rok przyszły, lub też odwiozłaby gotówkę do kasy krajowej, ewentualny zaś niedobór pokryłby fundusz krajowy. Przez zaprowadzenie tego obrachunku byłoby uproszczonem nietylko składanie i sprawdzanie rachunków, lecz nadto przypadłyby funduszowi krajowemu oszczędności osiągnięte w ryczałtach i innych wydatkach, co dotychczas miejsca nie miało.

Dotychczas bowiem komenda żandarmeryi pobierała i pobiera z funduszu krajowego to, co jej się należało na podstawie odnośnych przepisów należytości dla c. k. żandarmeryi (Gebührenvorschrift), a nie to, co faktycznie wydawała.

Ten sposób obrachowywania i sporządzania obrachunku kwaterunkowego zatwierdzony przez c. k. Ministerstwo obrony krajowej zaprowadzony został także i w innych komendach żandarmeryi.

Wobec tego Wydział krajowy pismem z 24. czerwca 1904 l. W. 61.898 zgodził się, ażeby począwszy od r. 1903 komenda żandarmeryi przedkładała obrachunek roczny na podstawie faktycznych dochodzeń i wydatków, sprawdzonych przez departament rachunkowy Ministerstwa obrony krajowej i dołączała tylko pojedyńczy wykaz, z któregoby się przedstawiało, które czynsze w ciągu roku podwyższone lub zniżone zostały, i żeby Wydział krajowy zamknięcia te utrzymywał zawsze najdalej do końca marca roku następnego, tak, iżby potrzebne przeprowadzenia rachunkowe można zarządzić w naszych dziennikach kasowych.

Fundusz rezerwowy istniejący przy c. k. 5. komendzie kraj. żandarmeryi.

Na zapytanie Wydziału krajowego z 31. grudnia 1903 l. W. 83.602 co do istnieć mającego przy c. k. V. komendzie krajowej żandarmeryi we Lwowie funduszu rezerwowego, powstałego z zaoszczędzeń pobieranych ryczałtem na potrzeby posterunkowe c. k. żandarmeryi w Galicyi, zawiadomiła c. k. komenda żandarmeryi Wydział krajowy pismem z 6. lutego 1904 do l. W. 14.065/904, że taki fundusz istotnie istnieje i wynosi 100 000 koron, który ulokowany jest w galicyjskiej Kasie oszczędności.

Fundusz ten powstał wedle oznajmienia c. k. V. komendy żandarmeryi w ciągu lat z zaoszczędzeń otrzymywanych z funduszu krajowego ryczałtów na sprawienie potrzeb kwaterunkowych c. k. żandarmeryi, a to w ten sposób, że tylko najniezbędniejsze sprzęty zawsze sprawiane były i z tego powodu we wielu posterunkach, których jest 694, znajdują się rzeczy i sprzęty bardzo stare i zużyte, istniejące od samego początku zaprowadzenia żandarmeryi w Galicyi, a więc przeszło 50 lat, które muszą być obecnie na nowo sprawione. Na sprawienie więc i uzupełnienie tych starych i zużytych sprzętów, jak: stoły, krzesła, łóżka, szafy i t. d., jakoteż innych potrzeb na pojedyńczych posterunkach. jest ten fundusz rezerwowy wedle oznajmienia komendy żandarmeryi przeznaczony, a uwzględniając wielką ilość posterunków żandarmeryi w Galicyi, fundusz ten

po rozdzieleniu go na poszczególne posterunki, zaledwie wystarczy na sprawienie wszystkich potrzebnych sprzętów.

Ponieważ co do istnienia takiego funduszu rezerwowego i użycia go jako powstałego z pieniędzy i dotacyj otrzymywanych z funduszu krajowego, także w innych prowincyach monarchii austryackiej przy egzystujących tam komendach żandarmeryi, byliśmy zapytywani przez inne Wydziały krajowe, a w szczególności z Niższej Austryi, Karyntyi i Morawy, przeto zawiadomiliśmy o stanie rzeczy co do tego funduszu pismem z 7. czerwca 1904 l. W. 14.824/14.065 Wydziały krajowe w Wiedniu, Celowcu i Bernie z tem oznajmieniem, że Wydział krajowy galicyjski, jakkolwiek nie rości pretensyj do zwrócenia funduszowi krajowemu tych oszczędności, względnie tego funduszu uzyskanego przez oszczędne i gospodarne postępowanie krajowej komendy żandarmeryi z pauszalami ustawowo unormowanemi, jednak przystąpi do każdej akcyi, o ile takową zamierzanoby do zmiany postanowień co do pauszaliów w kierunku zmniejszenia takowych.

Pomnożenie żandarmeryi w Galicyi z 1. października 1903.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa obrony krajowej z 6. kwietnia 1903 L. 1072 pomnożoną została z 1. października 1903 ilość posterunków żandarmeryi o 45, a ilość żandarmów o 155 ludzi. Powstały stąd wydatek na sprawienie łóżek i pościeli dla 155 żandarmów w kwocie 13.700 K 45 h. asygnowany został c. k. 5. komendzie krajowej żandarmeryi 14. maja 1903 l. W. 30891 na razie zaliczkowo z r. 1903, a Wysokiemu Sejmowi przedstawiony zostanie wniosek o podwyższenie kredytu na te wydatki w roku 1904 wraz z innymi kredytami przekraczającymi preliminarz wydatków na c. k. żandarmeryę.

Stan żandarmeryi w Galicyi.

Według listy dyslokacyjnej c. k. żandarmeryi nadesłanej przez komendę żandarmeryi z 1. lipca 1904 wynosi stan żandarmeryi w Galicyi:

1 pułkownik,
4 majorów,
59 oficerów,
2947 żandarmów,
620 posterunków,
28 komend oddziałowych,
78 komend powiatowych żandarmeryi
226 żandarmów przeznaczonych dla katastru bydła.

Sprawy propinacyjne.

Zaległe opłaty propinacyjne.

Zaległości opłat propinacyjnych 37 miast, których fundusze propinacyjne po myśli art. II. ust. z dnia 22. kwietnią 1889 Nr. 30 Dz. u. kr. pod zarządem Wydziału krajowego zostają, wynoszą po koniec roku 1903 19.686 kor. 58 h.

Opłaty te ściągane nader nieregularnie, dają szynkarzom możność do uchylania się od opłaty, nawet przez lat kilka.

Gdy wreszcie przyjdzie do egzekucyi narosłych zaległości, okazuje się niemożność ich ściągnięcia bądź z powodu niemożności odszukania miejsca pobytu, wyjazdu do Ameryki lub ubóstwa debentów i w następstwie czego opłaty te muszą wreszcie być odpisane. Przez to fundusz propinacyjny miast narażony jest na dotkliwe straty. Wydział krajowy rozsyłając wykazy zaległych opłat propinacyjnych od szynkarzy c. k. Starostwom, przy każdej sposobności z całym naciskiem upomina się o energiczne ściąganie tych zaległości przez urzęda podatkowe i w tym względzie wnosi przedstawienia i odezwy do Starostw i Namie-

stnictwa; do tego ostatniego z przedstawieniem, że c. k. Starostwa nie pilnują terminów do uiszczania opłat wskazanych przez ustawę i nie dość energicznie egzekwują opłaty od szynkarzy a po upływie dłuższego czasu gdy zaległości te się wzmogą, zarządzają spóźnioną egzekucyę, wtedy kiedy od dłużników nie ma już nic do ściągnięcia. Największe zaległości przedstawiają się w miastach Jarosławiu, Kołomyi, Pilznie, Przemyślu, Nowym Sączu, Sokalu, Stanisławowie, Tarnopolu, na co Wydział krajowy zwrócił uwagę Namiestnictwa w odezwie z 11. czerwca 1904 L. 57.643, upraszając o wydanie polecenia odnośnym Starostwom dla zaradzenia temu stanowi rzeczy.

Pożyczki udzielone z funduszów propinacyjnych miast.

Na dniu 11. maja 1904 do LW. 45.846 udzielono gminie miasta Żółkwi z funduszu propinacyjnego tego miasta zostającego pod zarządem Wydziału krajowego 4% pożyczkę w kwocie 46.000 koron na spłacenie zaciągniętej w galicyjskim funduszu propinacyjnym ogólnym zostającym pod zarządem c. k. Dyrekcyi galic. funduszu propinacyjnego, pożyczki podjętej w r. 1897 na budowę szkoły, rzeźni i targowicy w Żółkwi a to przez spieniężenie papierów wartościowych będących własnością funduszu propinacyjnego miasta Żółkwi.

Prócz tego udzielone zostały 4% pożyczki z funduszu propinacyjnego następującym miastom na inwestycye:

1. Sambor	LW. 54.409/1894	. . .	60.000 K
	„ 66.454/1898	. . .	60.000 „
2. Pilzno	„ 35.883/1900	. . .	16.000 „
	„ 39.306/1900	. . .	
3. Bochnia	„ 40.887/1900	. . .	140.000 „
	„ 47.283/1900	. . .	
4. Tarnopol	„ 47.495/1900	. . .	400.000 „
	„ 36.323/1900	. . .	

Sprawa ekwiwalentu od majątku funduszów propinacyjnych miast.

C. k. Urząd wymiaru należytości we Lwowie z 23. maja 1904 L. 11.215 zawezwał Wydział krajowy o przedłożenie zeznania majątku funduszów propinacyjnych 37 miast według stanu z 1. stycznia 1901 w celu wymiaru ekwiwalentu na VI. dziesięciolecie.

Przeciw temu wezwaniu wniósł Wydział krajowy rekurs do Władz skarbowych, wychodząc z założenia, że fundusze propinacyjne 37 miast pozostające czasowo pod zarządem Wydziału krajowego nie mogą podlegać przepisom o ekwiwalencie, gdyż fundusze te nie są jeszcze majątkiem w rozumieniu ustawy o ekwiwalencie z 13. grudnia 1862 i §. 288 ust cyw., gdyż nie znajdują się w posiadaniu gmin interesowanych ani też żadnego dochodu im nie przynoszą. Takowe jako wynagrodzenie za zniesienie prawa propinacyi dopiero się tworzą z opłat i grzywien propinacyjnych; wedle § 45. ustawy z 22. kwietnia 1889 Nr. 30 Dz. u. kr. aby po zwinięciu względnie po zniesieniu prawa propinacyi t. j. po upływie roku 1910 przejść na własność gmin jako majątek gminny w miejsce odjętego majątku gminnego o wykonywaniu prawa propinacyi.

Rozstrzygnienie na wniesiony rekurs dotąd nie nastąpiło.

Sprawy szupasowe.

Okólnik Wydziału krajowego w sprawie legitymacyj szupaśników i ich konwojantów.

Wskutek przedstawienia c. k. Dyrekcyi kolei państwowej w Stanisławowie z 24. września 1903 L. 53.360 spowodowanego nieprzestrzeganiem postanowień szupasowych przy używaniu kolei do odstawiania szupaśników i powrotu konwojantów, posta-

nowił Wydział krajowy okólnikiem z 10. grudnia 1903 LW. 86.962 polecić:

1. wszystkim stacyom szupasowym, ażeby w wypadkach odstawiania szupaśników koleją, przestrzegały jak najściślej postanowień §. 10. ustawy państwowej z 27. lipca 1871 Nr. 88 Dz. p. p. i rozporządzenia c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 21. sierpnia 1875 L. 4.287 §. 9. Nr. 57 Dz. u. kr. normujących policyjne wydalenia i odstawienie pod strażą, wstrzymując się od wydawania jakichkolwiek poleceń do kas kolejowych celem wydawania biletów zniżonej ceny jazdy dla szupaśników, gdyż przy odstawianiu szupaśników stanowi prawomocne orzeczenie szupasowe wydane po myśli §. 5. ustawy z 27. lipca 1871 Nr. 88 Dz u. p. przez władzę kompetentną tudzież paszport przymusowy wydany po myśli §. 10. powołanej ustawy przez gminę stacyi szupasowej stanowią legitymacyę do zniżonej ceny jazdy dla szupaśnika i konwojanta.

2. ażeby dla jazdy powrotnej konwojantów wydawały legitymacye po myśli reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z 13 lipca 1897 L. 20.478 i rozporządzeń c. k. Namiestnictwa z 21. lipca 1897 L. 62.263 i z 27. stycznia 1898 L. 4.078.

Interpretacya ustawy szupasowej z r. 1871.

Z powodu uchylenia reskryptem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z 17. października 1902 L. 40.038 na rekurs gm. m. Tarnowa orzeczenia c. k. Namiestnictwa z 19. kwietnia 1902 L. 121.877/01 zobowiązującego gminę m. Tarnowa do zwrotu kosztów szupasowych w kwocie 67 kor. 42 h. za zbiegłego z szupasu na dniu 21. września 1897 Seliga Schächtera vel Gärtnera, uchwalił Wydział krajowy na radzie z 13. grudnia 1902 LW. 88.402 jako dyrektywę, że w razie ucieczki szupaśnika należy tylko w wypadkach §. 18. ustęp 2 ustawy z 27. września 1871 Nr. 88 Dz. p. p. żądać zwrotu kosztów ponownego ujęcia od tej gminy, której organa zawiniły — w innych zaś razach stosować art. III. ustawy kraj. z 15. listopada 1874 Nr. 65 Dz. ust. kraj.

Sprawa wzajemnego zarachowywania kosztów za wyżywienie szupaśników przed wykonaniem orzeczeń szupasowych z innymi Wydziałami krajowymi.

Odezwą z 14. kwietnia 1904 L. 16.053 odniósł się karyncki Wydział krajowy do Wydziału krajowego galicyjskiego o przystąpienie do układu, jaki w kwestyi wzajemnego zarachowywania należytości za wyżywienie szupaśników na stacyach leżących przy głównych duktach szupasowych przed wykonaniem orzeczeń szupasowych między Wydziałem krajowym Karyntyi a Wydziałem krajowym w Wyższej Austryi, Tyrolu i Styryi zawarty został.

Odezwą z 27. maja 1904 LW. 44.205 Wydział krajowy odpowiedział karynckiemu Wydziałowi krajowemu, iż do tego układu jako zgodnego z postanowieniami ustawy szupasowej z r. 1871 przystępuje.

Iuterpretacya §. 14. ustawy szupasowej z r. 1871.

Wydział krajowy w Gracu odezwą z 10. czerwca 1904 L. 17.893 (LW. 63.587) odniósł się do galic. Wydziału krajowego o ustalenie interpretacyi §. 14. ustawy szupasowej z roku 1871 w kwestyi oznaczenia czasu, od którego wykonanie orzeczenia szupasowego należy rozumieć. Jako taki czasokres, zdaniem styryjskiego Wydziału krajowego, należy uważać chwilę wydania orzeczenia a nie czas przybycia szupaśnika na miejsce, jak to niektóre czynniki chciały rozumieć, wszelkie przeto do zwrotu od dotyczących Wydziałów krajowych wykazywane koszta żywienia i inne wydatki zdaniem styryjskiego Wydziału krajowego liczone być winny po wydaniu orzeczenia szupaso-

wego, do tego zaś czasu uważane być mają, jako wydatki przypadające na rzecz policyi miejscowej.

Wydział krajowy galicyjski odezwą z 8. lipca 1904 LW. 63.587 oznajmił, że wykonalność orzeczenia szupasowego liczy od dnia wydania takowego i według tego też koszta zalicza, przeto gdy proponowane postępowanie co do zaliczania kosztów szupasowych jest zgodne z dotychczasowem postępywaniem i ustawowo uzasadnione, przystępuje do tego zapatrywania styryjskiego Wydziału krajowego.

Wzrost wydatków na odzież szupaśniczą w Krakowie.

Z powodu spostrzeżenia przy sprawdzaniu rachunków kosztów szupasowych — wzrostu wydatków na odzież dla szupaśników w stacyi szupasowej w Krakowie i w ogólności znacznego wydawania odzieży szupasowej w tej stacyi szupasowej, odniósł się Wydział krajowy odezwą z 17. lipca 1903 LW 37.281 do c. k. Dyrekcyi policyi i magistratu w Krakowie o wydanie odpowiednich zarządzeń i czuwanie nad prawidłowem postępowaniem przy wydawaniu odzieży szupasowej. Otrzymane ze strony c. k. Dyrekcyi policyi i magistratu w Krakowie odpowiedzi do LW. 97.747/1903 i LW. 102.908/1903 stwierdzają brak jakichkolwiek nadużyć a wyższy wydatek na odzież szupasową w Krakowie w stosunku do wydatków na odzież szupasową we Lwowie — wyjaśniony został większym ruchem szupaśników w Krakowie jak we Lwowie, spowodowanym wielkim rejonem szupaśniczym w Krakowie i położeniem geograficznem Krakowa w pobliżu granicy pruskiej i rosyjskiej i na drodze z reszty krajów monarchii do Galicyi.

Preliminarz szupaśnictwa na r. 1904.

Preliminarz wydatków szupaśnictwa na rok 1904 wykazał zapotrzebowanie w kwocie . . . . . 41.000 K mniejszy od preliminarza na rok 1903 o kwotę 2000 kor., zaś preliminarz dochodów ze zwrotu wydatków szupasowych opiewał na kwotę . . 13.500 K i jest również mniejszy od preliminarza na rok 1903 o kwotę 500 koron.

Odzież szupasowa.

Rozporządzeniem z 11. marca 1903 LW. 13.246 zmienił Wydział krajowy dostawę płótna na koszule dla mężczyzn i kobiet dla stacyi szupasowej we Lwowie na płótno, jakie dostawiane jest dla wojska, po dotychczasowych cenach a to dlatego że płótno to okazało się lepsze i trwalsze jak płótno dotychczasowe.

Sprawa wzajemnego niezwracania kosztów szupasowych za osoby przynależne do Bośnii i Hercegowiny i przynależnych do Austryi.

Odezwą z 7. czerwca 1904 L. 79.123 c. k. Namiestnictwo lwowskie odniosło się do Wydziału krajowego o objawienie zdania co do poruczonego przez c. k. wspólne Ministerstwo w sprawach Bośnii i Hercegowiny — wzajemnego niezwracania kosztów szupasowych za osoby przynależne do tych krajów i przynależnych austryackich. W odpowiedzi na to oznajmił Wydział krajowy, że obstaje przy obowiązujących przepisach ustawy szupasowej państwowej z 27. lipca 1871 Nr. 88 Dz. p. p. i ustawy krajowej z 15. listopada 1874 Dz. u. kr. Nr. 65.

Sprawa pieniędzy znalezionych u szupaśników w Krainie.

W Krainie obowiązuje rozporządzenie c. k. Rządu krajowego z 7. kwietnia 1872 Dz. u. kr. Nr. 13, wedle którego tamtejsze stacye szupasowe obowiązane są gotówkę znalezioną u szupaśnika odsyłać do Wydziału krajowego tego kraju, do którego szupaśnik przynależy a to w celu pokrycia odnośnych kosztów szupasowych. C. k. rząd krajowy w Lublanie, odezwą z 19. września 1903 L. 18.421 odniósł się do galic. Wydziału krajowego z zawiadomieniem o postanowieniu zmiany powyższego

przepisu w ten sposób, ażeby pieniądze takie odsełano do gmin przynależności szupaśników celem doręczenia ich właścicielom, ponieważ są to przeważnie drobne kwoty, na które Wydział krajowy tamtejszy nie reflektuje i zapytywał Wydział krajowy galic., czy przyłącza się do tej zmiany, lub też czy jest za zatrzymaniem dotychczasowego przepisu.

W odpowiedzi na to zapytanie Wydział krajowy odezwą z 9. października 1903 LW. 86.272 oświadczył się za zatrzymaniem dotychczasowego przepisu, ponieważ wedle tutejszo-krajowej ustawy szupasowej z 15. listopada 1874 Dz. u. kr. Nr. 65 koszta szupasowe nie pokryte przez szupaśnika ponosi nie tylko wyłącznie galic. fundusz krajowy, lecz także gmina przynależności osoby szupasowanej, zwracając funduszowi krajowemu $^1/_5$ ewentualnie $^1/_3$ część tych kosztów; przychylenie się zatem do wniosku c. k. rządu krainskiego wymagałoby zatem zmiany ustaw szupasowych i naraziłyby gminy przynależności na stratę.

Morskie Oko.

JE. Aleksander Tchórznicki, prezydent apelacyi lwowskiej, złożył Wydziałowi krajowemu do przechowania akta i zapiski osobiste w sprawie sporu granicznego przy Morskiem Oku, za co Wydział krajowy wyraził Mu swoje podziękowanie (LW. 16.754/904).

Gmach sejmowy i inne sprawy.

Maszyna elektryczna.

Na dniu 12. lutego 1903 przeprowadzoną została kolaudacya nowego motoru gazowego i prądnicy wraz z tablicą rozdziałową dla oświetlenia gmachu sejmowego przez profesorów politechniki pp. Tadeusza Fiedlera i Dzieślewskiego.

W konkluzyi protokołu kolaudacyjnego powyżsi rzeczoznawcy orzekli, iż całe urządzenie motoru gazowego z transmisyą, rurami, zegarem gazowym i przyrządami dodatkowymi, tudzież przynależna prądnica z rozdzielnicą może być definitywnie odebranem a ugodzone kwoty wypłacone dostawcom za potrąceniem przepisanej kaucyi i zastrzeżeniem dwuletniej gwarancyi od chwili rozpoczęcia ruchu regularnego (LW. 13.241/1903).

W myśl tego wniosku zostały wypłacone należytości dostawcom i przedsiębiorcom a ostateczne zestawienie rachunków (LW. 20.683/903) wykazało, że wydatki przy ustawieniu drugiej maszyny w gmachu sejmowym wynosiły ogółem 29.264 K 11 h. a gdy kredyt uchwalony na ten cel przez Wys.

Sejm uchwałą z 8. lipca 1902 wynosił . . . 30.000 „ — „

przeto okazało się zaoszczędzenie w kwocie . . 735 K 89 h.

Przebudowa akumulatorów.

W r. 1893 przeprowadzono przebudowę i powiększenie bateryi akumulatorów w gmachu sejmowym kosztem 6.086 K 50 h.

Roboty zostały wykonane przez Towarzystwo akcyjne dla fabrykacyi akumulatorów w Wiedniu przez lwowskie bióro tej firmy na podstawie wniesionej oferty do LW. 61.945/903. Baterya akumulatorów sprawiona jeszcze w r. 1898 uległa częściowemu zużyciu i z tego powodu musiała być przebudowaną.

Manipulowanie z przewodami elektrycznemi.

Wcelu uchylenia groźnego niebezpieczeństwa zabronił Wydział krajowy okólnikiem z 1. lutego 1904 L. 10.678 jak najsurowiej

*

osobom niepowołanym manipolowania z przewodami elektrycznymi w gmachu sejmowym, a w szczególności zabronione zostało zmieniać samowolnie istniejące świeczniki, łącząc je z in. nymi kontaktami i dokonywać jakich przeróbek lub poprawek. W razie zachodzącej potrzeby jakich zmian ma być zawezwany do przeprowadzenia potrzebnych połączeń i poprawek maszynista gmachu.

Roboty restauracyjne przeprowadzone w gmachu sejmowym.

Na werandzie gmachu sejmowego wykonano nową posadzkę terrazową z kompozycyi granitu. Roboty przeprowadziła firma Giovani Zuliani i syn we Lwowie po cenie 14 koron za metr kwadratowy.

2. Na dachu gmachu sejmowego gromochrony wskutek kradzieży linewek miedzianych koło figury i od ulicy Kościuszki ulegają częstemu zniszczeniu, z powodu tego musiały być wielokrotnie uzupełniane i nowe liny miedziane sprawione; roboty wykonywał zawsze elektro-mechanik Karol Domiczek na podstawie ofert do LW. 66.382/1902 w kwocie 342.72 K, 48.420/903 w kwocie 692·88 K i 59.655/1904 w kwocie 290·70 K.

3. Z powodu wynajęcia nowego lokalu dla biura drogowego wykonano roboty około urządzenia klozetów i pisoarów na podstawie oferty do LW. 61.421/1904 za 500 koron.

4. Instalacyę elektryczną w gmachu sejmowym wzmocniono przez dodatkowe zaprowadzenie 24. czerwca 1904 do LW. 61.017 3 lamp stojących i jednego wiszącego pająka o 2 płomieniach w ubikacyach przeznaczonych dla ekspedytury.

5. Do LW. 20.681/1903 zezwolono na zakupno maszyny do pisania dla ekspedytu Wydziału krajowego modelu Yost Nr 10 za cenę 600 koron z opustem 3%, ponieważ maszyna do pisania zakupiona w r. 1895 zużyła się tak, iż naprawa tejże okazała się niemożliwą; za starą maszynę ofiarował przedsiębiorca 60 K.

Roboty konserwacyjne w gmachu sejmowym.

Oprócz robót konserwacyjnych zwykłych mających na celu naprawę drobnych defektów i utrzymania czystości musiały w ciągu roku 1903 wytworzone być w gmachu sejmowym większe roboty adaptacyjne, w szczególności wymiana pieców kamyczkowych na kaflowe, zamiana podłóg miękkich zniszczonych w oddziele tech. drogowym na dębowe deszczułki, malowanie ścian i sufitu w tym oddziale, lakierowanie ścian i sklepień w archiwum, zamianę systemu kanalizacyi, usunięcie beczek Lassage'a i skierowanie odchodów wprost do kanału, położenie chodnika przez podwórze do oddziału melioracyjnego. Wszystkie te roboty wykonane zostały w drodze ofertowej przez przedsiębiorców krajowych.

Dostawa materyałów.

1. Na dostawę przyborów kancelaryjnych i materyałów do pisania zatwierdzono na czas od 1. lipca 1904 do końca czerwca 1907 ofertę dotychczasowego dostawcy Edwarda Hawranka, jako najtańszą, zaś na dostawę papieru listowego ofertę fabryki czerlańskiej braci Kolischerów, zaś kopert firmy Niemojowskiego.

2. Na dostawę papieru dla użytku kancelaryi Wydziału krajowego i Wys. Sejmu na lat 3 t. j. na czas od 1. lipca 1904 do końca czerwca 1907 zatwierdzono jako najtańszą ofertę fabryki czerlańskiej Braci Kolischerów. — Ceny na tę dostawę są znacznie tańsze od cen dotychczasowych.

Wcielenie posiadłości tabularnych do związku gminnego.

Odezwą z 16. marca 1904 L. 11.621 (LW. 30.841/1904), c. k. Namiestnictwo przedłożyło wykaz tych posiadłości tabularnych, których wcielenie do Związku gminnego w porozumieniu z Wydziałem krajowym zarządzonem zostało.

Z przedłożonego wykazu wynika, iż w 70 powiatach politycznych zarządzonem zostało na podstawie ustawy z 21. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41 wcielenie do związku miejscowej gminy 210 posiadłości tabularnych, o czem po myśli §. 2 ustawy z 2. stycznia 1894 Nr. 16 Dz. u. kr. zawiadomiło Namiestnictwo odnośne sądy obwodowe.

Prócz tego wykazało Namiestnictwo tym sądom 168 posiadłości, które przed wejściem w życie ustawy z 2. stycznia 1894 Dz. u. kr. Nr. 16 zostały wcielone do związku gminnego; w 8 politycznych powiatach nie było żadnych takich posiadłości, któreby po myśli powołanej ustawy mogły być wcielone do związku gminnego.

Sprawa przeniesiena zbiorów pozostałych po ś. p. Antonim Szneidrze z akademii umiejętności do archiwum aktów grodzkich.

Dyrektor Archiwum krajowego aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie odniósł się na dniu 21. października 1902 l. 133 do Wydziału krajowego z propozycyą o przeniesienie aktów po ś. p. Szneidrze z archiwum akademii umiejętności do Archiwum aktów grodzkich.

Po porozumieniu się w tej sprawie z akademią umiejętności postanowił Wydział krajowy pismem z 28. sierpnia 1903 LW. 76.495 ze względu, że pomieszczenie zbiorów pozostałych po ś. p. Antonim Schneidrze wymagałoby wprzód odpowiedniego rozszerzenia ubikacyj archiwalnych i zakupna niezbędnych szaf dla przechowania tych zbiorów — wstrzymać się na razie z przeniesieniem rzeczonych zbiorów z akademii umiejętności do archiwum aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie.

Sprawy wojskowe.

Uchwała Wys. Sejmu z d. 19. września 1903 w przedmiocie dostaw dla c. i k. armii i rozmaitych ulg i ułatwień dla ludności w celu złagodzenia ciężarów wynikających z powinności wojskowej, oraz w przedmiocie zmiany wojskowej procedury karnej.

Odezwą z dnia 29. lutego 1904 l. 1481/pr. oznajmiło Wydziałowi krajowemu c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że uchwałę tę sprawozdaniem z dnia 31. grudnia 1903 l. 12.428/pr. przedłożyło c. k. Ministerstwom spraw wewnętrznych, obrony krajowej i wojny.

Dotąd niema decyzyi c. k. Rządu w tej sprawie.

Uchwała Wys. Sejmu z d. 19. września 1903 o usunięcie powodów wyjątkowego zatrzymania po za przeciąg trzech lat żołnierzy, którzy ten czas służby odbyli.

Na uchwałę tę Wysokiego Sejmu nie nadeszła żadna odpowiedź ze strony c. k. Rządu.

Uchwała Wys. Sejmu z d. 18. września 1903 wzywająca c. k. Rząd, aby:

1) w jak najkrótszym czasie zechciał przystąpić do uregulowania sprawy podwodowej w drodze ustawodawczej,

Wedle pisma z dnia 29. lutego 1904 l. 1482/pr. c. k. Prezydyum Namiestnictwa uchwałę tę przedłożyło sprawozdaniem z dnia 23. grudnia 1903 l. 12.404/pr. c. k. Ministerstwom spraw wewnętrznych, obrony krajowej i wojny, jednakże niema dotąd odpowiedzi c. k Rządu w tej sprawie.

mianowicie przez oznaczenie wynagrodzenia za dostarczane podwody w wysokości stosunkom tutejszym krajowym odpowiadającej; 2) aby zanim to nastąpi, podniósł od 1. stycznia 1903 wynagrodzenie za podwody w drodze administracyjnej do wysokości w innych krajach monarchii, mianowicie w krajach sąsiednich praktykowanej.

Uchwała Wys. Sejmu z d. 3. listopada 1903, którą odstąpiono Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycye Wydziałów powiatowych w Buczaczu i w Nowym Targu o podwyższenie wynagrodzenia za podwody.

Petycye te jako załatwione powyższą uchwałą Wysokiego Sejmu z 18. września 1903 złożył Wydział krajowy do aktów.

Wniosek p. Szajera w sprawie ulg dla rezerwistów, powoływanych na ćwiczenia wojskowe.

Wniosek ten nie został przez Wysoki Sejm załatwiony względnie żadna uchwała co do tego wniosku nie zapadła.

Galicyjski fundusz inwalidów wojskowych z r. 1866.

Opróżnione we fundacyi tej wsparcia dożywotnie skutkiem zaszłej śmierci dwóch inwalidów w r. 1903 i trzech inwalidów w r. 1904, razem pięć wsparć, nadał Wydział krajowy innym ukwalifikowanym kandydatom.

Z fundacyi tej pobierają roczne wsparcia dożywotnie: 59 inwalidów po 50 koron, a 1 inwalida 60 kor.

Fundusz ku wspieraniu okaleczonych w wojnie z roku 1866 żołnierzy, przynależnych do dawnego powiatu Niżankowickiego.

Z fundacyi tej korzystają obecnie trzej inwalidzi wojskowi, pobierając roczne wsparcia dożywotnie po 72 K.

Fundacya inwalidów wojskowych z lat 1813 do 1815.

Stan rzeczy przedstawiony w ostatniem sprawozdaniu, niezmieniony.

Pismem z 9. czerwca 1904 do l. W. 56.893 zapytał ponownie Wydział krajowy c. k. Namiestnictwo o stanie sprawy oddania tej fundacyi w zarząd kraju..

Petycya gminy Zakopane o wyjednanie dla niej wyższego niż dotychczas wynagrodzenia za kwaterunek wojskowy.

Petycyę tę przesłał Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu z poparciem.

W odpowiedzi oznajmiło nam c. k. Namiestnictwo pismem z 20. stycznia 1903 l. 7330, że c. k. Ministerstwo obrony krajowej według reskryptu z dnia 14. stycznia 1903 l. 1045/VII nie weszło w bliższe ocenienie tego podania gminy Zakopane, ponieważ obecna wysokość kwot wynagrodzenia za kwaterunek przejściowy, tudzież za wikt dla wojska w czasie przemarszów

unormowaną została postanowieniami ustawy kwaterunkowej, a przeto podwyższenie tych kwot bez poprzedniej zmiany ustawy nie jest dopuszczalne.

C. i k. państwowe Ministerstwo wojny jednakże wezwało c. i k. Komendę I. korpusu w Krakowie do wydania zarządzenia, aby o dostarczenie kwater podczas kwaterunku przejściowego zwracano się do gminy Zakopane tylko w wypadkach nieodzownej konieczności.

Petycya Wydziału powiatowego w Jarosławiu o wyjednanie:

1. 1) aby albo wojska obierały sobie do ćwiczeń letnich wszystkie okolice kraju po kolei, i aby wszystkie okolice kraju równomiernie ponosiły ciężar chwilowego kwaterunku wojsk; albo

2) gdyby względy wojskowe wymagały koniecznie ćwiczeń w pewnych tylko okolicach, aby władze postarały się o stałe kwatery w tych okolicach dla wojsk przybywających na ćwiczenia.

W odpowiedzi na to podanie, c. k. Namiestnictwu udzielone, poczyniło takowe Wydziałowi krajowemu pismem z 8. lutego 1904 l 16.312 sporządzony przez c. i k. Komendę 10. korpusu w Przemyślu, a pod ·/. załączony przegląd tych miejsc, w których odbywały się w ostatnich siedmiu latach większe ćwiczenia wojskowe w obrębie 10. terytoryalnej komendy wojskowej, a z którego wynika, że ćwiczenia te, o ile na to względy wojskowe pozwalały, miały miejsce w różnych okolicach okręgu pomienionej komendy, w obec czego Komenda ta sądzi, że ze ze swej strony uczyniła zadość usprawiedliwionym domaganiom się interesowanej ludności.

Fundacya jubileuszowa im. Najjaśniejszego Pana dla utrzymywania kształcących się w zakładach wojskowych wyższych.

Na rok szkolny 1903/4 opróżnionych było we fundacyi tej 11 miejsc bezpłatnych Na skutek rozpisanego przez Wydział krajowy konkursu zgłosiło się na powyższe miejsca tylko 8-miu kandydatów, z których Najwyższem postanowieniem z dnia 18. lipca 1903 powołani zostali:

Emil Zagajewski i Władysław Gostyński do miejscowej akademii technicznej, zaś Czesław Czechowski i Edward Zarzycki do terezyańskiej akademii wojskowej; wszystkim tym powołanym udzielił Wydział krajowy w myśl art. III. aktu fundacyjnego ryczałtów po 80 koron na koszta podróży do zakładów wojskowych.

Z kandydatów tych nie przyjęto później Edwarda Zarzyckiego, jako nieuzdatnionego, a Czesław Czechowski opuścił w r. 1904 terezyańską akademię wojskową jako trwale niezdatny; Roman Vimpeller zaś, który zajmował miejsce to funduszowe w roku 1902/3 w akademii marynarki, został na prośbę ojca swego z tego zakładu w r. 1904 uwolniony.

Co się tyczy wreszcie roku szkolnego 1904/5, to na wakujące na ten rok 11 miejsc zaproponował Wydział krajowy wskutek rozpisanego konkursu 11-stu kandydatów, a mianowicie:

Do c. k. akademii technicznej:
Romualda Pawła Hannytkiewicza,
Adama Szczerbińskiego,
Józefa Buchbindera,
Adama Maryana Bolesława Michalskiego,
Jana Dąbrowskiego,
Ernesta Jana Zimmermana,
Władysława Gerwazego Gołąba,
Stefana Słońskiego;

do terezyańskiej akademii wojskowej:
Władysława Erazma Żebrackiego,
Eustafiego Pryjmę; — i
do akademii marynarki:
Edwarda Ludwika Holzmana.

Najwyższa decyzya co do przyjęcia tych kandydatów dotąd nie nadeszła.

Galicyjskie miejsca funduszowe w c. i k. niższych wojskowych zakładach wychowawczych i naukowych.

Miejsc tych bezpłatnych wakowało na rok szkolny 1903/4 cztery:

Do konkursu rozpisanego przez Wydział krajowy zgłosiło się 12-tu kandydatów, a z pomiędzy dziesięciu ukwalifikowanych zostali przyjęci w myśl propozycyi Wydziału krajowego i na mocy Najwyższego postanowienia Jego ces. i król. Apostolskiej Mości z dnia 19. lipca 1903:

Witołd Kordzik i Karol Miałkowski na I. rok wojskowej niższej szkoły realnej w Koszycach, zaś Willibald Fangor na II. rok, a Wacław Rogal na IV. rok takiejże szkoły w Eisenstadt.

Zarazem zezwolił Najjaśniejszy Pan, ażeby na wypadek, jeśliby który z tych aspirantów z jakiejkolwiek przyczyny nie mógł być przyjęty, miejsce to fundacyjne nadano Janowi Ryszardowi Nawrockiemu, ewentualnie Wiktorowi Remiszewskiemu.

Według późniejszego zawiadomienia c. k. Namiestnictwa nie przyjęto Wacława Rogala, jako nieuzdatnionego, a w miejsce jego powołano Jana Nawrockiego na II. rok wojskowej niższej szkoły realnej w Eisenstadt.

Wreszcie na rok szkolny 1904/5 było opróżnionych takich miejsc funduszowych siedm, na które wskutek rozpisanego konkursu zgłosiło się 31 kandydatów.

Z pomiędzy 18 ukwalifikowanych kandydatów zaproponował Wydział krajowy na te miejsca:
Tadeusa Hugona Ryszarda Bieńkowskiego,
Władysława Floryana Wasilewskiego,
Juliana Karniewskiego,
Adama Tytusa Wincentego Polla,
Leona Wiktora Remiszewskiego,
Tadeusza Felicyana Machalskiego,
Michała Wacława Rybickiego;
zaś jako zastępców tychże:
Bazylego Korytowskiego,
Karola Marcinka,
Oskara Stetkiewicza,
Romana Szuchowskiego,
Włodzimierza Seniowa vel Kohuta,
Bogumiła Pawłowskiego,
Zenobiusza Dumę.

Najwyższa decyzya co do przyjęcia tych kandydatów dotąd nie nadeszła.

Pospolite ruszenie.

Rezultat starań Wydziału krajowego o uwolnienie urzędników i funkcyonaryuszów autonomicznych od służby w pospolitem ruszeniu na wypadek mobilizacyi przedstawia się następująco:

Proponowano		Z tej liczby uzyskało uwolnienie		Nie uwolniono zatem wcale
c. k. Komendzie obrony krajowej	w ilości	po koniec marca względnie czerwca	do 15. dnia mobilizacyjnego	
w roku 1903:				
we Lwowie . . .	75	74	—	1
w Krakowie . . .	30	20	8	2
w Przemyślu . .	6	3	3	—
Ogółem	111	97	11	3
w roku 1904:				
we Lwowie . . .	78	77	—	1
w Krakowie . . .	29	22	5	2
w Przemyślu . .	13	12	—	1
Ogólem .	120	111	5	4

Sprawy tyczące się ustawodawstwa cywilnego i karnego.

Uchwała Wys. Sejmu z dn. 19. października 1903 wzywająca ponownie c. k. Rząd, by jak najrychlej w drodze konstytucyjnej przeprowadził reformę postępowania sądowego w sprawach niespornych; a nim ta reforma nastąpi, polecił c. k. sądom, by załatwiając pertraktacye spadkowe, usilnie się starały o równoczesne przeprowadzenie działów spadku.

W odpowiedzi na tę uchwałę Wysokiego Sejmu wydało c. k. Ministerstwo sprawiedliwości reskrypt z dnia 23. grudnia 1903 l. 27.257/3, a Prezydyum wyższego Sądu krajowego we Lwowie odezwą z 19. grudnia 1903 l. 23.563/20/3 oznajmiło, co następuje:

Po wprowadzeniu w życie nowych ustaw procesowych i dokonaniu reorganizacyi sądów zwrócił zarząd sądownictwa baczną uwagę także na działalność sądów w sprawach niespornych, a w szczególności na postępowanie w sprawach spadkowych i opiekuńczych. Cały szereg zarządzeń ogólnych, wydanych w części przez c. k. Ministerstwo sprawiedliwości, w części zaś przez tutejsze Prezydyum, zmierza konsekwentnie do tego, by korzyści wynikłe z reformy sądowej nie ograniczyły się na postępowaniu procesowem i egzekucyjnem, lecz objawiły się także wydatnie w niespornym dziale agendy sądowej, szczególnie zaś w najważniejszej jego części, t. j. w postępowaniu spadkowem i w sprawach opiekuńczych.

Tak n. p. w celu potanienia i przyspieszenia postępowania spadkowego przekazano spisywanie aktów pośmiertnych — powierzane przedtem prawie bez wyjątku c. k. notarynszom — w przeważnej części samym sądom, pozakładano wszędzie nowe, dokładne księgi sieroce, wykazujące stan majątku i stosunki osobiste pupilów i t. p. W akcyi tej położono także szczególny nacisk na to, by postępowanie spadkowe doprowadziło, o ile możności, do zupełnego uporządkowania stosunków majątkowych i wzajemnych praw między spadkobiercami i zapobiegało przez to sporom pomiędzy nimi. W tym względzie pozwalam sobie zwrócić uwagę na załączone pod 1—4/. reskrypty i okólniki (all. 1. ust. 10 c, all. 2. ust. I, all. 3 ust. VII. i VIII.), z których Wydział krajowy przekonać się raczy, z jakim naciskiem dąży się do jak najdalej idącego rozpowszechnienia działów spadku nieruchomego, czy to in natura, czy też przy pomocy spłaty sched, gdzie dział fizyczny — z powodu zbytniego rozdrobnienia — nie jest możliwy, albo też nie pożądany.

Należytemu rozpowszechnieniu działów, a zwłaszcza spłat spadkowych stoi na przeszkodzie konserwatyzm, a często także

upór i pieniactwo ludności, która do tego nie przywykła i często mimo pouczeń nie może lub nie chce zrozumieć doniosłości należytego, w księgach gruntowych uwidocznionego działu.

W postępowaniu spadkowem sąd nie może zmusić interesowanych do działu, może ich do tego tylko nakłaniać perswazyą i osobistym wpływem sędziego. Te też wyniki tych usiłowań są w rozmaitych okręgach rozmaite, zależnie od stopnia oświaty ludności, powagi i wpływu dotyczącego sędziego w powiecie.

Od roku 1900 począwszy składają wszystkie sądy powiatowe corocznie oprócz zwykłych wykazów czynności, osobne jeszcze sprawozdania o przebiegu i wynikach postępowania spadkowego.

Załączone pod 5—7/. reskrypty, wydane w załatwieniu tych sprawozdań rocznych wykazują, że mimo istniejących przeszkód i jakkolwiek akcya w tym kierunku dopiero przed 4 laty została podjęta, jednak postęp w traktowaniu spraw spadkowych jest widoczny. Usiłowania administracyi sądownictwa w tym przedmiocie zdobyły sobie także uznanie Rady Państwa (all. 8). Na zewnątrz, w ogólnych stosunkach gospodarczych, skutki tej działalności mogą się oczywiście objawić dopiero po upływie dłuższego czasu.

W ścisłym związku z tą sprawą stoi kwestya poprawy ksiąg gruntowych w Galicyi wschodniej — jak powszechnie wiadomo — dość wadliwych. Braki ksiąg gruntowych oddziałują często ujemnie na wyniki postępowania spadkowego, a usunięcie tych braków przedstawia ze względu na ich rozmiary i liczbę bardzo poważne trudności. I w tym dziale atoli czynność sądów w ostatnich latach znacznie się wzmogła i wykazuje ciągły postęp ku lepszemu. Dział ten jest również przedmiotem ciągłego, ścisłego nadzoru, wykonywanego przez tutejsze Prezydyum i przez c. k Ministerstwo sprawiedliwości.

Na częste spory o rozdział, względnie zniesienie współwłasności, wywołane wadliwym stanem księgi gruntowej, zwróciło Prezydyum wyższego Sądu krajowego uwagę już w okólniku z 23 lutego 1899 $\frac{\text{Prez. } 2989}{1 \text{ P./99}}$ (alleg. 9) i podało sądowi wskazówki, jak w takich wypadkach postępować należy.

Z przedstawionego tu stanu rzeczy zechce Wydział krajowy powziąć przekonanie, że sprawa poruszona w rezolucyi sejmowej z dnia 19. października b r. jest już od kilku lat przez zarząd syrawiedliwości wszechstronnie i nie bez dodatnich skutków traktowana i że w kierunku, żądanym przez Komisyę prawniczą, dotyczącym przeprowadzenia działów spadku, zarządzono już dawno wszystko, co w danych stosunkach było możliwe.

Powołane wyżej okólniki Prezydyum c. k wyższego Sądu krajowego we Lwowie i okólnik z 30. grudnia 1903 l. Prez. 24.665/20/3) obejmujący reskrypt c. k. Ministerstwa sprawiedliwości w odpowiedzi na niniejszą uchwałę Wysokiego Sejmu wydany, załączamy w odpisach pod /.

Al. 2—11.

Uchwała Wys. Sejmu z d. 18. września 1903 wzywająca c. k. Rząd: 1) aby w drodze konstytucyjnej zniósł rozporządzenie cesarskie z dnia 20. marca 1854 Nr. 96 Dz. p. p. i wy-

Odezwą z dnia 17. stycznia 1904 l. 308/pr. oznajmiło Wydziałowi krajowemu c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że uchwałę niniejszą przedłożyło panu Ministrowi spraw wewnętrznych, jednakże odpowiedź dotąd nie nadeszła.

jednał jak najrychlej ustawę karno-policyjną i ustawę o postępowaniu w sprawach karno-policyjnych, wymogom nowoczesnym odpowiadającą;

2) aby przeprowadził jak najrychlej ustawę normującą materyalną prawno-cywilną odpowiedzialność wszelkiej kategoryi urzędników państwowych za szkody ich urzędowaniem wyrządzone.

Uchwała Wys. Sejmu z d. 18. września 1903, którą wezwano c. k. Rząd, aby wyjednał ustawę dotyczącą wywłaszczania dla celów budowy i utrzymania przewodów elektrycznych, któraby z uwzględnieniem danych stosunków ułatwiała najobszerniejsze zastosowanie elektryczności.

Odezwą z dnia 10. lutego 1904 l. 1483/pr. oznajmiło Wydziałowi krajowemu c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że uchwałę tę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych sprawozdaniem z dnia 1. października 1903 l. 12.311/pr.

Petycya gminy Wielowieś o zaprowadzenie sądów polubownych.

Z okazyi tej petycyi, przez Wysoki Sejm niezałatwionej, odniósł się Wydział krajowy odezwą z 4. grudnia 1903 l. W. 110.039 do c. k Prezydyum Namiestnictwa z zapytaniem, jaką decyzyę powziął c. k. Rząd co do uchwały Wysokiego Sejmu z 18. marca 1899 tyczącej się reformy gminnych urzędów rozjemczych, względnie zmiany i uzupełnienia ustawy z 21. września 1869 Dz. p. p. Nr. 150.

Projekt ustawy krajowej o użyciu nadwyżek z obrotu funduszów wspólnych kas sierocych.

Ustawa państwowa z dnia 3. czerwca 1901 Dz. u. p. Nr. 62 przyznała kilku krajom, a między nimi i naszemu krajowi procentową kwotę od nadwyżek z obrotu wspólnych kas sierocych na cele utrzymania i wychowania ubogich sierot aż do ukończenia 18. roku życia, również zaniedbanych albo opuszczonych dzieci, a bliższe postanowienia w tym względzie zastrzegła ustawodawstwu poszczególnych krajów.

To też Wydział krajowy zajął się opracowaniem projektu odnośnej ustawy krajowej i projekt ten — po nadejściu o nim opinii c. k. Ministerstwa — przedłoży Wysokiemu Sejmowi osobnem sprawozdaniem.

Biura bezpłatnej porady prawnej przy Wydziałach powiatowych.

W sprawie niezałatwionego przez Wysoki Sejm sprawozdania komisyi administracyjnej o wniosku posła Viviena w sprawie utworzenia przy Wydziałach powiatowych dla ludności wiejskiej i małomiejskiej — o ile możności — bezpłatnej porady prawnej, odniósł się Wydział krajowy okólnikiem z dnia 1. grudnia 1903 l. W. 110.040 do wszystkich Wydziałów powiatowych z wezwaniem, ażeby sprawę tę wzięły pod ścisłą i wszechstronną rozwagę, a opinię swoją z wnioskami Wydziałowi krajowemu przedłożyły.

*

Z nadesłanych skutkiem tego okólnika sprawozdań okazało się, że Wydziały powiatowe — jakkolwiek uznają w zasadzie jako chwalebną i pożyteczną pod względem moralnym i ekonomicznym myśl urządzenia biur porady prawnej dla ludności wiejskiej i małomiejskiej — to jednak w przeważnej większości uznały myśl tę, aby takie biura tworzone były przy Wydziałach powiatowych jako niepraktyczną i niemożliwą do zrealizowania z następujących powodów.

Dla takiej porady prawnej trzebaby praktycznego i wszechstronnie wykształconego prawnika, jakiego Wydziały powiatowe w swem personalu urzędniczym nie posiadają, a na opłacenie takiego specyalnego funkcyonaryusza funduszów nie mają. A chociażby nawet znalazły się na to środki materyalne, to biura porady prawnej przy Wydziałach powiatowych wzniecałyby u ludności przesadne nadzieje i wymagania do biura, a zawiedzione w swoich pretensyach strony stałyby się wnet przeciwnikami biura, a wobec Wydziału powiatowego malkontentami. Ludność wiejska zasięgając porady nie zadowala się częstokroć jednym adwokatem, lecz nieufna obchodzi innych adwokatów i doradców i tę radę przyjmuje, która najwięcej do jej przekonania przemawia. Tak też nie zaufałaby i biuru przy Wydziale powiatowym Zresztą w sprawach sądowych pomoc taka prawna jest wobec nowej procedury cywilnej zbyteczną, gdyż sądy same tej pomocy w pewnych dniach tygodnia udzielają, zaś w sprawach administracyjnych i podatkowych Wydziały powiatowe udzielają porady prawnej zgłaszającym się tak u siebie, jak i przy objazdach lustratorów.

Dlatego też wszelka ogólna akcya w kierunku poruszonym we wniosku posła Viviena nie jest możliwą; organizacyę obrony prawnej należy pozostawić bądźto inicyatywie prywatnej, bądźto tym Wydziałom powiatowym, którą same uznają, że mają po temu środki i ludzi, i że na tej drodze zaufania ludności do Wydziału powiatowego, jako władzy publicznej, nie stracą; obronę prawną w danych wypadkach należy pozostawić samej stronie interesowanej, której ustawy i przepisy podają dostateczne środki do obrony prawnej.

Fundacya ś. p. Józefa Kośvitzky'ego dla poprawionych złoczyńców wypuszczonych z domu karnego w Krakowie.

Jednorazowe wsparcie z fundacyi tej, wynoszące za rok 1903 kwotę 124 koron nadał Wydział krajowy uchwałą z 14. maja 1903 l. W. 38.900 w myśl aktu fundacyjnego i na wniosek c. k. sądu krajowego karnego w Krakowie do rozdziału w równych częściach: Franciszkowi Pabisowi, maszyniście w kopalni węgla w Sierszy, Franciszkowi Kopeciowi, starszemu robotnikowi w tejże kopalni i Janowi Staszczykowi, chałupnikowi w Libiążu.

Wsparcie zaś takie za r. 1904 w kwocie 132 kor. nadane zostało uchwałą z 9. lutego 1904 l W. 7955 w sposób jak wyżej, Michałowi Podgórskiemu, emer. konduktorowi w Półwsiu zwierzynieckiem, Józefowi Górce, rolnikowi w Płaszowie i Józefowi Bochenkowi, cieśli w Libiążu małym.

Poczty i telegrafy.

Stosowanie czasu średnio-europejskiego (czasu kolejowego) w służbie pocztowej, telegraficznej i telefonicznej.

C. k. Dyrekcya poczt i telegrafów we Lwowie zakomunikowała Wydziałowi krajowemu obwieszczenie swoje z dnia 22. kwietnia 1903 l. 33.323/IX, wedle którego na mocy rozporządzenia c. k. Ministerswa handlu z dnia 31. marca 1903 l. 6703 będzie od 1. maja 1903 w służbie pocztowej, telegraficznej i telefonicznej stosowanym czas średnio-europejski (czas kolejowy). Od tego czasu będą oczywiście także godziny urzędowe dla ob-

sługi publiczności rozpoczynać się i kończyć według czasu środkowo-europejskiego.

Sprawy tyczące się podatków i należytości.

Wybór członków i ich zastępców do krajowej Komisyi apelacyjnej dla podatku osobisto-dochodowego i powszechnego podatku zarobkowego.

Wnioski w tej sprawie przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi w osobnem sprawozdaniu.

Petycya Rady powiatowej w Tarnobrzegu o wyjednanie uwolnienia od podatku gminnego wszystkich gruntów między wałami ochronnymi, a korytem rzek położonych.

Petycyę tę przez Wysoki Sejm niezałatwioną przesłał Wydział krajowy z poparciem c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, która odezwą z 7. czerwca 1904 l. 149.243 oznajmiła w odpowiedzi na tę petycyę, że grunta między wałami ochronnymi a korytem rzek są przeważnie gruntami uprawnymi i dlatego uwolnienie ich od podatku gruntowego wedle §. 1. ustawy z 24. maja 1869 Dz. u. p. Nr. 88 jest niedopuszczalne.

O ile zaś rozchodzi się o odpisanie podatku gruntowego z tego tytułu, że niektóre z tych gruntów stały się nieużytkami, rzeczą jest dotyczących właścicieli podawać te zmiany do wiadomości geometry ewidencyjnego w celu ich przeprowadzenia w operacie katastru podatku gruntowego.

Sprawa podziału dotychczasowych okręgów szacunkowych podatku osobisto-dochodowego w powiatach: Chrzanów, Bochnia i Jaworów na dwa odrębne okręgi szacunkowe i utworzenia osobnych miejscowych komisyj szacunkowych dla miast Chrzanów, Bochnia i Jaworów, tudzież osobnych powiatowych komisyj szacunkowych dla reszty gmin powiatów politycznych Chrzanów, Bochnia i Jaworów, z wyłączeniem miast wyżej wymienionych.

Wobec wzrostu — wedle wyników ostatniego spisu ludności — liczby mieszkańców miast:

Chrzanowa łącznie z wojskiem do cyfry	. .	10.170
Bochni	„ „	10.071
Jaworowa	„ „	10.092

zarządziło c. k. Prezydyum kraj. Dyrekcyi skarbu odezwą z dnia 14 czerwca 1903 l. 2283/pr. — powołując się na postanowienia §. 177 lit. A ustawy z dnia 25. października 1896 dz. u. p. Nr. 220 tudzież na ust. 1. art. 46 rozp. wykon. do tej ustawy z dnia 24. kwietnia 1897 Dz. u. p. Nr. 108 — opinii Wydziału krajowego w tej sprawie.

Wydział krajowy po wysłuchaniu zdań Rad powiatowych w Chrzanowie, Bochni i Jaworowie i zgodnie z opinią c. k. Starostw, oświadczył się pismem z dnia 7. sierpnia 1903 LW. 69.472 przeciw utworzeniu osobnych komisyj miejscowych dla miast Chrzanowa, Bochni i Jaworowa, względnie przeciw podziałowi dotychczasowych okręgów szacunkowych tych powiatów politycznych, a to z powodu, że ilość cenzytów podatku osobisto-dochodowego w stosunku do ogólnej liczby ludności odnośnych powiatów jest zbyt mała (wynosiła w roku 1902 w powiecie:

Chrzanowskim	. , .	1218
Bocheńskim	. . . .	817
Jaworowskim	. . .	287),

a nadto z powodu, że stosunki przemysłowe i handlowe w gminach wiejskich nie różnią się wcale od stosunków w miastach Chrzanowie, Bochni i Jaworowie.

Geometrzy ewidencyjni.

Niezałatwiene przez Wysoki Sejm petycye:

1) Rady powiatowej w Zaleszczykach o kreowanie posady geometry ewidencyjnego w Tłustem i

2) Rady powiatowej Myślenickiej o ustanowienie geometrów ewidencyjnych przy c. k. sądach powiatowych w Jorda-

nowie i w Makowie — przesłał Wydział krajowy z poparciem Prezydyum c. k. kraj. Dyrekcyi skarbu we Lwowie.

W odpowiedzi oznajmiła ta Dyrekcya Wydziałowi krajowemu pismami z dnia 5. lutego 1904 Ll. 147141 i 149 331, że w ciągu roku 1904 ustanowieni zostaną geometrzy ewidencyjni w Jordanowie i Makowie, zaś ustanowienie geometry ewidencyjnego w Tłustem musi być pozostawionem późniejszemu czasowi, gdyż pomnożenie powiatów pomiarowych dla ewidencyi katastru podatku gruntowego odbywa się stopniowo, a ze względu na bardziej zachodzącą potrzebę, przedtem inne powiaty muszą być uwzględnione.

Wreszcie wniesioną bezpośrednio do Wydziału krajowego petycyę Rady powiatowej w Buczaczu o wyjednanie, by każdy c. k. sąd powiatowy był siedzibą urzędu ewidencyjnego, przesłał Wydział krajowy również z poparciem c. k. kraj. Dyrekcyi skarbu, która w odpowiedzi oznajmiła Wydziałowi krajowemu odezwą z 29. kwietnia 1903 l. 23.735, że w tym roku utworzono kilka nowych powiatów pomiarowych, między innymi także w Monasterzyskach powiatu Buczackiego.

Wadliwe wykonywanie ustaw i przepisów podatkowych i należytościowych.

Sprawę tę wraz z wnioskami przedłoży Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobnem sprawozdaniem.

Należytości prawne wedle poz tar. 40. ustawy z dnia 13. lutego 1862 Dz. u. p. Nr. 89 od posad służbowych urzędników i sług krajowych.

Wymiary należytości tych dokonywane od r. 1889 bezpośrednio przez Wydział krajowy wyniosły w dalszym ciągu:

1) za II. półrocze	1902	5572 K	54 h
2) za I. „	1903	5509 „	42 „
3) za II. „	1903	4809 „	40 „

Z kwot tych pokrył fundusz krajowy na mocy uchwał Wys. Sejmu z dnia 20. października 1882 i 15. października 1883 tytułem połowy tych należytości:

ad 1) kwotę	2256 K	85 h
ad 2) „	1737 „	14 „
ad 3) „	1975 „	32 „

Uchwała Wys. Sejmu z dnia 5. października 1903, wzywająca Wydział krajowy, ażeby:

1) przeprowadził jak najspieszniej rokowania z c. k. Rządem o zmianę dotychczasowego pod względem ekonomicznym i finansowym wielce szkodliwego systemu poboru podatku od wina.

2) a równocześnie przeprowadził studya nad ewentualną zmianą obecnego 30% dodatku krajowego do państwowego podatku od wina na samoistny krajowy podatek od tego artykułu konsumcyi.

Wnioskodawca tej rezolucyi przez Wysoki Sejm uchwalonej nie wskazał kierunku, w jakim przeprowadzićby należało zmianę obecnego poboru podatku od wina, lecz uzasadniał jedynie swój wniosek tą okolicznością, że obecny system tego poboru, t j przez wydzierżawianie, jest wielce szkodliwy pod względem ekonomicznym i finansowym, bo to, co Skarb państwa uzyskuje w drodze dzierżawy, nie odpowiada rzeczywistej wartości podatku, jest znacznym ubytkiem w dochodach z tego podatku, a przysparza tylko niezwykłych i wygórowanych zysków dzierżawcom.

To też Wydział krajowy mając na uwadze te motywa rezolucyi sejmowej, zamierzał uzasadnić je wobec c. k. Rządu faktem, a to: przez zebranie dat statystycznych, któreby wykazały rzeczywistą konsumcyę i wartość brutto podatku od wina w kraju spożywanego, ażeby przez uzyskanie tej rzeczywistej wartości brutto wypośrodkować można w porównaniu z dochodem z dzierżawy podatku — ile Skarb państwa utraca przez dzierżawę na rzeczywistej wartości podatku konsumcyjnego.

W tym celu odniósł się Wydział krajowy odezwą z dnia 8. grudnia 1903 LW. 90951:

1) do c. k. Dyrekcyi kolei państwowych we Lwowie, w Krakowie i w Stanisławowie, tudzież do Dyrekcyi generalnej kolei

północnej we Wiedniu o udzielenie wykazu ilości wina, moszczu i zacieru winnego, tudzież moszczu owocowego, sprowadzonych w latach 1901, 1902 i 1903 liniami kolejowemi do kraju z poza granic jego, zaś

2) do c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z prośbą o udzielenie wykazu czynszów dzierżawnych uzyskanych na bieżące trzechlecie z wydzierżawienia będącego w mowie podatku konsumcyjnego, z podaniem cen wywołania, które służyły za podstawę do wydzierżawienia.

C. k. krajowa Dyrekcya skarbu udzieliła Wydziałowi krajowemu żądanych wykazów, z których okazuje się, że cena wywołania, względnie podstawa ryczałtu na bieżące trzechlecie wynosiła dla całego kraju kwotę 224.361 K 98 h, zaś uzyskany czynsz dzierżawny wyniósł 238.386 K 66 h (z wyłączeniem zamkniętych miast Lwów i Kraków), jednakże starania Wydziału krajowego o uzyskanie dat importu wina do kraju nie odniosły pożądanego rezultatu, gdyż tylko kolej północna udzieliła nam takiego wykazu, natomiast c. k. koleje państwowe oświadczyły na podstawie reskryptu c. k. Ministerstwa kolejowego z dnia 6. kwietnia 1904 l. 13379, że żądanych dat zebranych nie posiadają i że takowe musiałyby być zestawione przez ponowne zupełne przetrutynowanie całego oryginalnego materyału, t. j. dotyczących kart przesyłkowych, co znowu wymagałoby znacznej pracy, niedającej się żadną miarą pokonać podczas godzin urzędowych. Ponieważ dalej nie istnieje ustawą unormowany obowiązek do udzielania podobnych informacyj, przeto zarząd kolejowy mógłby się podjąć zestawienia żądanych wykazów jedynie za zwrotem połączonych z tą czynnością dość znacznych kosztów.

Wobec takiej odpowiedzi ze strony c. k. Ministerstwa kolejowego i nie mając do dyspozycyi wyznaczonego przez Wys. Sejm funduszu na pokrycie tego rodzaju znacznych kosztów, które z góry obliczyćby się nie dały, tudzież wobec tego, że i te daty nie dałyby należytej podstawy do obliczenia, gdyż zawierałyby tylko wagę przesyłek z opakowaniem, a nadto ilość w ogóle wprowadzonego wina, zatem także i przez osoby nie trudniące się sprzedażą takowego, czyli mieściłyby także wino dla handlu nieprzeznaczone, postanowił Wydział krajowy odstąpić od pierwotnego zamiaru zebrania dat o przywozie wina do kraju liniami c. k. kolei państwowych.

Tym też sposobem dla braku powyższych dat statystycznych, które miały stanowić najważniejszą podstawę dla ocenienia niniejszej sprawy i uzasadnienia jej wobec c. k. Rządu, nie był Wydział krajowy w możności przeprowadzić skutecznie wskazane w uchwale Wys. Sejmu rokowania z c. k. Rządem. Co do drugiego ustępu rezolucyi Wys. Sejmu, tyczącego się zmiany obecnego dodatku krajowego do podatku od wina na samoistną krajową opłatę konsumcyjną, to kwestya ta obecnie nie może być aktualną. Pozostaje ona bowiem w ścisłym związku z systemem obecnym poboru podatku od wina i jak długo ten system (dzierżawa) przez c. k. Rząd nie zostanie zreformowany, tak długo nie można brać pod rozwagę kwestyi, czy korzystniej pobierać ten dochód funduszu krajowego w formie dodatku do podatku, czy jako samoistną opłatę krajową.

Zdaniem jednak Wydziału krajowego, opartem na doświadczeniu wieloletniem z poborem krajowych opłat konsumcyjnych od spirytusu, wódek słodzonych i piwa, który to pobór wykonywany przez dzierżawę, okazał się najkorzystniejszym dla funduszu krajowego, uważać należy obecny pobór opłaty krajowej od wina w formie dodatku do podatku również jako najwła-

ściwszy i najkorzystniejszy, nie połączony z żadnemi kosztami i trudnościami dla kraju, podczas gdy pobór we własnym zarządzie, jako krajowej opłaty samoistnej, w porównaniu z małą stosunkowo do innych napojów konsumcyą wina, byłby nader kłopotliwy i kosztowny ze względu na potrzebę utrzymywania licznych organów poborowych i kontrolujących, tak, iż przez pobór podług taryfy we własnym zarządzie a nawet przez wydzierżawienie jako opłaty samoistnej — którą to dzierżawę dla braku dat o konsumcyi wina w pojedyńczych okręgach kraju nie dałoby się ściśle przeprowadzić — nie uzyskalibyśmy, z wszelką pewnością, tego dochodu, jaki dziś mamy z dodatku do podatku.

Wobec powyższego stanu rzeczy i z uwagi, że kwestya niniejsza pozostaje w ścisłym związku z potrzebą reformy i innych państwowych podatków konsumcyjnych i że wszelkie poruszenia tej reformy przez poszczególne kraje uważać należy za pożądane, Wydział krajowy byłby zdania, by Wysoki Sejm powziął rezolucyę, wzywającą c. k. Rząd do rychłego przeprowadzenia takiej reformy, a w szczególności reformy pod względem obecnego systemu poboru podatku konsumcyjnego od wina.

O ile zaś w rezolucyi niniejszej Wysokiego Sejmu, względnie w motywach wnioskodawcy upatrywać można intencyę podwyższenia dochodu z tego źródła dla kraju płynącego, do czego stan budżetu krajowego uprawnia, byłoby może wskazanem — zanim wspomniana reforma nastąpiłaby — podwyższyć obecny 30% dodatek krajowy do podatku od wina do podwójnej wysokości lub więcej.

Zakłady pracy przymusowej i poprawcze.

Uchwała Wys. Sejmu z dnia 19. października 1903, polecająca Wydziałowi krajow., aby sprawy założenia krajowej osady poprawczej dla nieletnich chłopców z oka nie spuszczał, o jej pomyślne ukończenie usilnie się starał i o stosowną decyzyę c. k. Rządu ciągle się upominał.

Jak Wysokiemu Sejmowi wiadomo z poprzedniego sprawozdania z czynności Departamentu VI, zawezwało c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych Wydział krajowy do ponownego przerobienia planów i kosztorysów budowy tego proponowanego zakładu, przyczem podniosło c. k. Ministerstwo także ze stanowiska sanitarnego wątpliwości co do przydatności miejsca (Bylice) obranego pod budowę tego zakładu poprawczego i co do zaopatrzenia go w zdrową wodę do picia.

Na zapytanie Wydziału krajowego, w jaki sposób i kiedy wskazane badanie pod względem sanitarnym miałoby być przeprowadzone, odpowiedziało c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu odezwą z dn. 22. maja 1903 l. 41.844, że zdaniem jego grunt folwarku Bylice ze względów sanitarnych nie nadaje się obecnie pod budowę krajowej osady poprawczej dla nieletnich przestępców, że zresztą nie przesądzając sprawy tej, należałoby jeszcze zbadać ją ponownie na miejscu przez komisyę znawców sanitarnych i technicznych i do tego delegować znawców z c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego.

Wobec tego oświadczenia Namiestnictwa i gdy zresztą teraźniejszy właściciel Bylic żądał warunkowego zawarcia kontraktu nabycia tej majętności na cele krajowej osady poprawczej w terminie do dn. 1. lipca 1903 zakreślonym, Wydział krajowy z dalszych jeszcze doniosłej wagi przyczyn, a mianowicie:

1) że urządzenie osady poprawczej, o której mowa, wedle dotychczasowych planów i kosztorysów podług wskazówek c. k. Ministerstwa przerobić się mających, wyniosłoby około 1 miliona koron, względnie połowę tych kosztów, jeżeliby c. k. Skarb państwa drugą połowę tych kosztów fundacyi pokrył;

2) że obecny stan funduszu krajowego, obciążonego innymi wielkimi wydatkami, jak na budowę dróg wodnych, szpitalów i t. d., nie pozwala na dalsze, tak kosztowne inwestycye, jak zamierzony zakład poprawczy, który wymagałby nadto znacznego niewątpliwie zasiłku z funduszu krajowego na swoje utrzymanie;

3) że po bliższem rozpatrzeniu się w tej sprawie należałoby planowane obecnie tak kosztowne urządzenie zakładu poprawczego i system tego urządzenia, jako niewłaściwe, zarzucić, a przy sprzyjających okolicznościach obmyśleć raczej tańszy i odpowiedniejszy celowi system urządzenia osady poprawczej;

4) że wreszcie celowi zamierzonemu przez urządzenie osady poprawczej odpowie po części krajowy fundusz sierocy, powstały z procentów od nadwyżek z obrotu wspólnych kas sierocych, którego przeznaczeniem jest także utrzymywać i wychowywać opuszczone i zaniedbane dzieci, a co do którego to funduszu użycia przedkłada się Wysokiemu Sejmowi odrębne sprawozdanie z projektem ustawy;

postanowił zaniechać na razie dalszych kroków w tej sprawie i rzecz całą odłożyć do chwili sposobniejszej, to jest do czasu, kiedyby stan funduszu krajowego pozwolił na tego rodzaju wydatki, połączone z ufundowaniem zakładu i jego utrzymaniem.

Zapomogi i subwencye.

Z rubr. IV. wydatków budżetu krajowego.

Udzielone przez Wys. Sejm uchwałami z dnia 30. i 31. października 1903 subwencye za rok 1903 i 1904:

1. Stowarzyszeniu opieki nad uwolnionymi więźniami we Lwowie w kwotach po 200 K.

2. Towarzystwu Miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie w kwotach po 2.400 K i

3. Dla ks. Kazimierza Siemaszki na „Dom schronienia i dobrowolnej pracy dla opuszczonych i moralnie zaniedbanych chłopców w Krakowie“ w kwotach po 1.600 K

wypłacił Wydział krajowy:

Stowarzyszeniu ad 1. rozporządzeniami z dnia 14. listopada 1903 LW. 102.453 i z dnia 5. stycznia 1904 LW. 105.578 w pełnych kwotach naraz, zaś Towarzystwu ad 2. i ks. Siemaszce ad 3. rozporządzeniami z 14. listopada 1903 i 5. stycznia 1904 LW. 102.455, 102.456, 106.197 i 106.198 w dwóch równych ratach, z których drugą ratę za r. 1904 wypłacono w miesiącu lipcu 1904.

Ze wsparcia 15.000 K, uchwalonego w dniu 19. września 1903 przez Wysoki Sejm dla pogorzelców Złoczowa, Monasterzysk i Folwarków, asygnował Wydział krajowy rozporządzeniami z dnia 23. września 1903 LW. 85.403 i z dnia 28. września 1903 LW. 85.848:

Dla pogorzelców	w Złoczowie	10.000 K
„ „	w Monasterzyskach. . .	4.000 „
i „ „	w Folwarkach	1.000 „

Uchwalony przez Wysoki Sejm w dniu 30. października 1903 dla Reprezentacyi spalonego miasta Mikuliniec jednorazowy bezzwrotny zasiłek 4.000 K, wyasygnował Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. listopada 1903 LW. 102.457 na ręce Wydziału powiatowego w Tarnopolu z zastrzeżeniem, że zasiłek ten obowiązaną jest Reprezentacya m. Mikuliniec użyć ściśle na cele w petycyi jej oznaczone, a mianowicie: na koszta przywrócenia urządzeń gminnych do pierwotnego stanu,

na pokrycie kosztów administracyi gminy w latach 1903, 1904 i 1905 i dla pogorzelców na odbudowę spalonych domostw.

Następnie z ryczałtu 5.000 K, udzielonego uchwałą Wys. Sejmu z dnia 30. października 1903 do rozporządzalności Wydziału krajowego, rozdzielił Wydział krajowy stosownie do ilości poszkodowanych i wyasygnował rozporządzeniem z dnia 24. listopada 1903 LW. 102.457 wsparcia następującym pogorzelcom:

a)	gminy	Sazańczuki	w pow. Brzeżańskim	232 K
b)	„	Płaucza wielka	„ „	90 „
c)	„	Lacko	„ Dobromilskim	224 „
d)	„	Targowica	„ Horodeńskim	116 „
e)	„	Potoczyska	„ „	260 „
f)	„	Biduń ad Trościanicc	w pow. Jaworów	134 „
g)	„	Rząska	w pow. Krakowskim	143 „
h)	„	Gaje	w pow. Lwowskim	106 „
i)	„	Rudańce	„ „	170 „
j)	„	Wola zdakowska	w pow. Mieleckim	98 „
k)	„	Juszczyn	w pow. Myśleniokim	115 „
l)	„	Gliniany	„ Przemyślańskim	340 „
m)	„	Hrebenne	„ Rawskim	125 „
n)	„	Zalipie		160 „
o)	„	Czerniów	w pow. Rohatyńskim	330 „
p)	„	Lipica górna		98 „
q)	„	Łukawica	w pow. Samborskim	178 „
r)	„	Wołczków		358 „
s)	„	Dubowce	w pow. Stanisławowskim	107 „
t)	„	Rybno		98 „
u)	„	Lubianki wyżne	w pow. Zbaraż	196 „
v)	„	Towarzystwu ochotniczemu straży ogniowej w Złoczowie		500 „
w)	„	Bezbrudy	w pow. Złoczowskim	206 „
x)	„	Soposzyn	w pow. Żółkiewskim	134 „
y)	„	Żółtańce	„ „	142 „
z)	„	Drohowyże	w pow. Żydaczów	340 „
			Razem jak wyżej	5.000 K.

Nakoniec wskutek wniesionych bezpośrednio do Wydziału krajowego próśb pogorzelców o wsparcia, udzielił Wydział krajowy z funduszu dyspozycyjnego w 1903 i 1904, po dzień niniejszego sprawozdania pogorzelcom:

gminy	Głęboczek	w pow. Borszczów	400 K
„	Ujście biskupie	„ „	500 „
„	Niedzieliska	w pow. Brzesko	200 „
„	Mokrzyszów	„ „	300 „
„	Łapszyn	w pow. Brzeżany	100 „
„	Kotów	„ „	180 „
„	Dynów	w pow. Brzozów	1.000 „
„	Żnibrody		130 „
„	Buczacz	w pow. Buczacz	600 „
„	Nagorzanka	„ „	400 „
„	Ułazów	w pow. Cieszanów	60 „
„	Zalesie	„ Czortków	300 „
„	Dolina	w pow. Dolina	600 „
„	Rożniatów	„ „	500 „
„	Lubień wielki	w pow. Gródek	600 „
„	Probużna	w pow. Husiatyn	210 „
„	Ubinie	w pow. Kamionka	500 „
„	Witków nowy	„ „	600 „
„	Soroki	w pow. Kołomyja	400 „
„	Kuty	w pow. Kossów	1.000 „
„	Kukizów	w pow. Lwów	500 „

gminy	Łanczyn, Delatyn	w pow. Nadwórna	1.000 K, 600 „
„	Przędzel, Bieliny	„ Lisko	250 „, 460 „
„	Czarny Dunajec	w pow. Nowy Targ	100 „
„	Borcwa	w pow. Pilzno	130 „
„	Wiśniowczyk	w pow. Podhajce	330 „
„	Babice	w pow. Przemyśl	130 „
„	Putiatyńce, Horodyszcze ad Lipica górna, Kleszczówna, Psary, Martynów nowy	w pow. Rohatyn	650 „, 100 „, 120 „, 440 „, 70 „
„	Jaremków	w pow. Rudki	250 „
„	Zaczernie	w pow. Rzeszów	320 „
„	Poznanka hetm.	w pow. Skałat	300 „
„	Demycze ad Zabłotów	w pow. Śniatyn	200 „
„	Klusów, Myców	w pow. Sokal	300 „, 130 „
„	Kołodziejówka	w pow. Stanisławów	300 „
„	Dzieduszyce wielkie, Dzieduszyce małe	w pow. Stryj	400 „, 240 „
„	Mikulińce	w pow. Tarnopol	1.500 „
„	Krowinki	w pow. Trembowla	110 „
„	Turka	w pow. Turka	1.005 „
„	Zaleszczyki	w pow. Zaleszczyki	100 „
„	Ciszki, Poczapy	w pow. Złoczów	400 „, 290 „
„	Rozdół, Lachowice zarzecz.	w pow. Żydaczów	800 „, 220 „
„	Hodwisznia	w pow. Rudki	190 „
„	Rymanów	w pow. Sanockim	600 „
„	Weryń	w pow. Żydaczów	180 „

Dzierżawa krajowych opłat konsumcyjnych i 30% dodatek krajowy do podatku od wina.

Pobór kraj. opłaty konsumcyjnej od piwa w drodze dzierżawy.

Z dniem 31. marca 1903 ustał na mocy ustawy z dnia 13. lutego 1903 Dz. u. kr. Nr. 24 dotychczasowy system poboru kraj. opłaty konsumcyjnej od piwa w formie dzierżawy, skutkiem czego i odnośne umowy dzierżawne z owym dniem zgasły.

Dochód z tej dzierżawy za rok 1903 i I. kwartał 1904 wykażą zamknięcia rachunkowe.

Co się tyczy zaległości czynszowych, wykazanych w poprzedniem sprawozdaniu za lata 1899, 1900 i 1901 w ogólnej kwocie 1.962 K 38 g, to takowe w częściowej kwocie 297 K 23 g zostały w drodze egzekucyi ściągnięte tak, iż w toku egzekucyi z owych lat znajduje się jeszcze reszta 1.665 K 15 g.

Prócz tego zalegają jeszcze u kilku dzierżawców czynsze:
za rok 1902 w kwocie . . . . . 7.293 K 83 g
i za I. kwartał 1903 . . . . . 600 „ 76 „
Zaległości te znajdują się w toku egzekucyjnego ściągnięcia.

Zwrot kraj. opłaty konsumcyjnej od spirytusu i słodzonych wódek.

Jak wspomniano w ostatniem sprawozdaniu z czynności, przyznał i wypłacił Wydział krajowy na mocy ustawy z dnia 18. sierpnia 1901 Dz. u. kr. Nr. 60 i rozp. wykon. z dnia 31. sierpnia 1901 Dz. u. kr. Nr. 61, z funduszu krajowego zwrot

kraj. opłaty konsumcyjnej od spirytusu i słodzonych wódek 41 szynkarzom w łącznej kwocie . . . 6.513 K 88 g
W dalszym ciągu wypłacił Wydział krajowy z tego samego tytułu po dziś dzień 22 szynkarzom kwotę . . . . . 1.132 „ 68 „
czyli razem dotąd sumę . . . . . 7.646 K 56 g.

30% dodatek krajowy do podatku konsumcyjnego od wina, moszczu i zacieru winnego, tudzież moszczu owocowego.

Uchwalony przez Wysoki Sejm w ubiegłej sesyi projekt ustawy o dalszym poborze tego dodatku krajowego od 1. stycznia 1905 począwszy do 31. grudnia 1909, uzyskał sankcyę cesarską i ustawa ta ogłoszoną została w dzienniku ustaw krajowych z r. 1903 pod Nrem 146.

Dodatek ten pobierany jest na prowincyi wraz z podatkiem przez organa skarbowe w mieście zamkniętem Kraków przez gminę na rachunek z funduszu krajowego za umówionem wynagrodzeniem 25% od dochodu brutto, zaś w zamkniętem mieście Lwowie pobór dodatku tego wydzierżawiono od dnia 1. kwietnia 1903 gminie miasta Lwowa za czynszem rocznym w kwocie 10.000 K.

Dochód netto funduszu krajowego z tego dodatku wyniósł za rok 1903:

z prowincyi . . . . . 70.310 K 60 g
z m. Krakowa. . . . . 11.122 „ 26 „
z m. Lwowa . . . . . 10.000 „ — „
Razem sumę . . 91.432 K 86 g.

Zmiana tego dodatku krajowego na samoistny krajowy podatek od wina.

Co się tyczy wreszcie uchwały Wys. Sejmu z 5. października 1903, wzywającej Wydział krajowy, ażeby przeprowadził studya nad ewentualną zmianą tego dodatku na samoistny krajowy podatek od wina, to w tym przedmiocie zdaje Wydział krajowy sprawę wyżej w dziale o podatkach.

Emigracya.

Uchwała Wys. Sejmu z 3. listopada 1903, którą wezwano c. k. Rząd, aby jak najrychlej przystąpił do uregulowania we właściwej drodze emigracyi tak stałej jak i czasowej.

Odezwą z dnia 11. marca 1904 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu, że rezolucyę tę Wys. Sejmu przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych sprawozdaniem z dnia 13. listopada 1903 l. 14,580/pr. Decyzya ministeryalna w tej sprawie dotąd nie nadeszła.

Komunikaty c. k. Rządu w sprawie wychodźtwa.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa odwołuje się do komunikatu swego z dnia 19. czerwca 1901 l. 6.722/pr. (zamieszczonego w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za czas od 16. listopada 1900 do końca października 1901) oznajmiło Wydziałowi krajowemu odezwą z 28. lutego 1904 l. 2.128 wskutek reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 17. lutego 1904 l. 5.045, że według doniesienia posła austro-węgierskiego w Rio rząd brazylijski zarządził wypłatę odszkodowania w kwocie 75.600 K kolonistom austryackim, poszkodowanym przez napad wojskowy w Jangade.

Alegat 1 do sprawozd. z czynności Dep. VI.

Übersicht

der grösseren Übungen im Bereiche des 10. Korps in den Jahren 1897 bis 1903.

Jahr	Übungen der				Schlussmanöver
	2-ten Infanterietruppendivision	24-ten Infanterietruppendivision	Landwehr	Kavallerietruppendivision	
1897	bei **Jaroslau** (8 Tage)	bei **Przemyśl** (8 Tage)	Landwehrinfanterieregiment Nr. 17 mit der 2. Landwehrinfanterieregiment Nr. 18 mit der 24. Infanterietruppendivision	zwischen **Rzeszów** und **Sokołów**	zwischen **Boratyn** und **Dmytrowice** südwestl. **Radymno** (2 Tage)
1898	**Rzeszów-Tyczyn** (9 Tage)	**Dynów-Błażowa** (9 Tage)	In der Landwehrinfanteriebrigade bei **Jaroslau** 5 Tage, dann 2 Tage mit den Truppen des Heeres.	**Wola raniżowska** nördlich **Głogów** (6 Tage)	fanden nicht statt
1899	**Jaroslau** (8 Tage)	nächst **Kańczuga** (8 Tage)	In der Landwehrinfanteriebrigade bei **Przemyśl** (7 Tage), dann beim eintägigen Schlussmanöver.	im Raume **Korzenica-Miękisz** (7 Tage)	eintätiges Schlussmanöver bei **Boratyn**
1900	bei **Krakowiec** dann freizügig in die Ausgangssituation (10 Tage)	bei **Hussaków** dann freizügig in die Ausgangssituation (10 Tage)	In der Truppendivision bei **Pruchnik,** dann freizügig in die Ausgangssituation (10 Tagen).	bei **Oleszyce,** dann freizügig in die Ausgangssituation (5 Tage)	5-tägiges Schlussmanöver bei **Jasło**
1901	bei **Mościska** (8 Tage)	bei **Dobromil-Chyrów** (8 Tage)	in **Przemyśl** (8 Tage)	bei **Krakowiec**	2 tägig. Schlussmanöver zwischen **Przemyśl-Dobromil-Mościska**
1902	**Leżajsk**	**Pruchnik**	**Przemyśl**	unterblieben	zwischen **Pruchnik** und **Łańcut** (bei Kańczuga) (zweitägig)
1903	Brigadeübungen: 3. Inftbrigade **Zarzecze** 4. Inftbrigade **Jaroslau** Truppendivisionsübungen: **Pruchnik**	**Mościska**	**Przemyśl**	**Laszki**	bei **Rokietnica** zwischen der 2. Infanterie- und 45. Landwehrtruppendivision

Aleg. 2. do sprawozd. z czynności Depart. VI.

Prez. 4.278
20/00

Postępowanie w sprawach spadkowych niedomaga notoryjnie w rozlicznych kierunkach, a wadliwości tego postępowania, według wyników specyalnie w tym celu zwołanej ankiety, polegają przedewszystkiem w tem, że do spisywania aktów zejścia przystępuje się za późno i że pertraktacya spadku toczy się zbyt powolnie, dalej, że postępowanie, miasto usuwać różnice między stronami interesowanymi mieści w sobie zarodek procesów, że wskutek niedostatecznego pouczenia składają strony warunkowe oświadczenia się do spadku tam, gdzie do tego nie ma żadnego powodu, nakoniec w tem, że zbyt mało jest starania o należyty podział majątku spadkowego, który to brak w sposób najniekorzystniejszy oddziaływa na ład stanu tabularnego.

Aby powyższym brakom skutecznie kres położyć, wydało c. k. Minist. sprawiedl. reskryptem z 5. marca 1900 L cz. 2620/00 następujące zarządzenia:

1. Sądy obowiązane są troskliwie czuwać nad tem, by prowadzący metryki prawidłowo nadsyłali peryodyczne zawiadomienia o wypadkach śmierci. W razie zwłoki, winny są przynagleniami, albo drogą wezwania interwencyi władz politycznych, lub w końcu doniesieniem do Prezydyum c. k. w. Sądu kraj. osięgnąć ścisłe wykonanie przepisów rozp. min. z 14/12 1895 L. 25.473.

2. Udzieloną notaryuszom ogólną delegacyę do sporządzania wszystkich aktów spadkowych należy przy wszystkich wiejskich sądach pow., gdzie tego dotychczas jeszcze nie uczyniono, odwołać. Na przyszłość wolno będzie tylko w poszczególnych wypadkach poruczać notaryuszowi spisywanie aktów spadkowych. W miejscowościach, będących siedzibą sądu kolegialnego, należy pozostać przy normach §. 1. rozp. min. z 7/5 1860 Dz. u. p. Nr. 120.

3. Po wciągnięciu do rejestru Nru nadesłanych wykazów zmarłych lub doniesień o wypadkach śmierci, mają wiejskie sądy powiatowe dla każdego wypadku śmierci przy ewentualnem użyciu racyonalnie ułożonego formularza założyć akt spadkowy przez wpisanie na osobnym arkuszu referatowym dat uwidocznionych w spisie zmarłych i akt taki wciągnąć do rejestru A, zaopatrzywszy go osobną liczbą rejestrową.

Postępowanie to należy zaniechać w wypadku, jeżeli z doniesienia o zaszłej śmierci wynika, iż sporządzanie aktu zejścia po zmarłym nie ma mieć miejsca, z powodu, iż zmarły był małoletnim i w chwili swej śmierci stał jeszcze pod władzą ojcowską, a przytem nie pozostawił żadnego majątku (§. 51. pat. niesp.).

Nad sporządzeniem aktu zejścia należy przy pomocy rejestru A, w ten sposób czuwać, że rubryka 2 rejestru na razie będzie niewypełnioną, a wpis w niej uskuteczni się dopiero wówczas, gdy akt zejścia będzie przedłożony. Nad dalszym tokiem pertraktacyi spadkowej należy czuwać przy pomocy rejestru A i raptularza.

Przy sądach powiatowych istniejących w siedzibach trybunałów I. instancyi ma być prowadzonym wykaz aktów zejścia, poruczonych notaryuszom, tudzież po myśli § 236. Instr. sąd. należy wciągać do rejestru dla spraw spadkowych tylko te wypadki śmierci, które nie muszą być natychmiast odstępywane innym sądom na podstawie samego aktu zejścia. Przy pomocy tego wykazu należy czuwać ściśle, by akty zejścia były wczas przedkładane.

4. W wypadkach śmierci, które się wydarzą w siedzibie sądu pow., należy bezzwłocznie, po otrzymaniu wiadomości o śmierci, przystąpić do spisania aktu zejścia, bądź poruczając tę czynność delegatowi sądowemu (§. 39 pat. niesp.) bądź wzywając do sądu strony interesowane.

5. Odnośnie do wypadków śmierci, zaszłych w takich gminach, w których regularnie odbywają się roki sądowe, należy spisywać akty zejścia przy sposobności tychże roków.

6. Jeżeli przy sposobności czynności urzędowej, przedsiębranej poza siedzibą sądu, możliwem będzie spisywanie aktów zejścia, należy je sporządzać przy sposobności tej komisyi, nie naruszając w niczem prawidłowego jej przeprowadzenia.

7. Przełożeni sądów winni są, o ile czy podobne kroki z góry już nie przedstawiały się jako bezcelowe upraszać prowadzących metryki w ich okręgu, by udzielali sądowi poparcia w jego usiłowaniach, podjętych w interesie ludności i w celu przyspieszenia pertraktacyi spadkowych tudzież obniżenia kosztów z nią połączonych, niemniej też w celu należytego prowadzenia spraw opiekuńczych. Ponadto należałoby podnieść z naciskiem i tę okoliczność, że prowadzący metryki niemal zawsze, bądź już są w posiadaniu dat dla sądu bardzo cennych, bądź też łatwo przyjść mogą w posiadanie tychże dat drogą wywiadywania się od stron, przy innej sposobności w styczność z nimi wchodzących. W tym celu należałoby prosić prowadzących metryki, aby oprócz dat, których doniesienie przepisane jest reskryptem min. spraw wewnętrznych z 30. lipca 1895 L. 13172 (okólnik gal. Nam. z 7. listopada 1895 l. 87804) podawali sądowi w szczególności także imię i miejsce pobytu pozostałego przy życiu małżonka, imiona i daty urodzenia pozostałych dzieci tudzież donosili, czy zmarły pozostawił nieruchomy lub ruchomy majątek, gdzie się tenże znajduje, lub nie ma żadnego spadku. Przy pomocy tych dat będzie można w sądzie spisać akt zejścia stosownie do okoliczności, po zawezwaniu i przesłuchaniu domowników, bądź też innych osób bliskich spadkodawcy. Powyższe dane będą zresztą służyły sądowi także dla należytego przygotowania się do spisania aktu zejścia i przeprowadzenia pertraktacyi spadkowej na miejscu.

8. O ile prowadzący metryki przy sposobności doniesienia o śmierci nie podadzą dat w ustępie 7 zawartych, należy starać się usilnie o to, aby ci z naczelników gmin i przełożonych obszarów dworskich, którzy są do tego uzdolnionymi i dostatecznie godnymi zaufania, podawali sądowi w myśl §. 34 pat. nies. imię i miejsce pobytu małżonka, imiona pozostałych dzieci, dalej czyli są one małoletne, lub własnowolne, tudzież donosili o tem, jakie nieruchomości posiadał zmarły i kto jest domniemanym dziedzicem.

9. Jeżeli akt zejścia musi być spisanym poza miejscem siedziby sądu, a nie można go spisać przy sposobności roków sądowych lub innej czynności urzędowej poza siedzibą sądu przedsiębranej, w takim razie albo urzędnik sędziowski sporządzi akt zejścia, albo czynność ta poruczoną będzie notaryuszowi. O ile sporządzanie aktów zejścia będzie rzeczą urzędnika sędziowskiego, oznaczy Prezydent wyż. Sądu kraj. opierając się na wnioskach naczelnika sądu pow. i prezydenta trybunału 1-szej instancyi. Drobne spadki będą pertraktowane, o ile tylko można przez sądy i to bez względu na rozdział spraw spadkowych między sądy a notaryuszów przez Prezydyum wyż. sądu kraj. zarządzony, a zajdzie to mianowicie tam, gdzieby kosztowność pertraktacyi przez notaryusza prowadzonej była dotkliwą dla stron interesowanych. To samo stosuje się i do takich spadków, co do których sądowi jest wiadomem, że partycypują w nich małoletni lub osoby pod opieką stojące, wyjąwszy wypadki, w których pozostał znaczny majątek spadkowy.

10. Ma być regułą, aby o ile to tylko okaże się możliwem, razem ze sporządzeniem aktu zejścia, całe postępowanie pertraktacyjne w myśl przepisów §. 151. pat. niesp. zostało przeprowadzonem, i aby w celu uniknięcia kosztów, powyższe czynności urzędowe ile możności równocześnie były podejmowane.

W tym celu należy postępować w następujący sposób:

a) Jeżeli odnośnych dat prowadzący metryki (punkt 7) albo naczelnicy gmin lub przełożeni obszarów dworskich (punkt 8) z własnego popędu nie dostarczyli, należy po nadejściu doniesienia o śmierci bezzwłocznie przez zapytanie urzędu gminnego, dowiedzieć się, czyli istnieje ostatniej woli rozporządzenie, czyli pozostały małoletne dzieci, kto jest domniemanym dziedzicem, czyli któryś z dziedziców jest może nieznanym, lub stoi pod opieką albo kuratelą, nakoniec jakie nieruchomości zmarły posiadał. Do takiego zapytania posłużyć może załączony pod ·/. formularz. Wywiady takie czynić można także za pośrednictwem posłańców i woźnych przy sposobności ich zwykłych wędrówek urzędowych. W ten sposób

w przeważającej liczbie wypadków będzie mógł sąd ocenić, czyli zachodzi konieczność spisywania inwentarza. Jeżeli do spadku należą nieruchomości albo wierzytelności hipotecznie zabezpieczone, w takim razie należy, przez wglądnięcie do ksiąg gruntowych i ich uwzględnienie przy pertraktacyi zbadać, z któremi nieruchomościami i pretensyami ma się do czynienia; sędzia spadek pertraktacyjny winien jest porobić sobie z księgi gruntowej potrzebne zapiski co do części składowych i co do obciążenia nieruchomości do spadku należących, względnie co do zaintabulowanych wierzytelności spadkodawcy, a następnie odnośnie do nieruchomości spadkowych przekonać się w urzędzie podatkowym o zgodności księgi gruntowej z katastrem i zestawić sobie daty katastru, odnoszące się do rozmiarów, rodzaju kultury, jakości gruntów i wysokości opłacanych sum podatkowych. Rzeczą najodpowiedniejszą będzie, użyć do tego litografowanych formularzy.

b) Dla spisania aktu zejścia i przeprowadzenia pertraktacyi spadkowej należy wyznaczyć audyencyę na miejscu.

Z taką czynnością komisyjną winno się z reguły połączyć także sporządzenie wszystkich aktów zejścia i przeprowadzenie wszystkich pertraktacyi spadkowych spowodowanych wypadkami śmierci, które zaszły w ostatnich miesiącach w danej gminie lub w gminach sąsiednich. Należy starać się z największą troskliwością o możliwe komulowanie takich czynności urzędowych, a to ze względu na koszta i stratę czasu, połączoną z podróżą urzędową.

Krewnych zmarłego należy wezwać, aby w dniu oznaczonym jawili się w miejscu urzędowania komisyi. Dalej należy ich wezwać, aby przynieśli ze sobą wszelkie dokumenta potrzebne do przeprowadzenia pertraktacyi spadkowej. Należą tu: testamenty, kodycyle, umowy małżeńskie, wyciągi z ksiąg gruntowych, arkusze posiadłości, skrypty dłużne, książeczki podatkowe i asekuracyjne, książeczki kontowe kas sierocych i książeczki kas oszczędności, pokwitowania na zapłacone koszty leczenia i pogrzebu, dekrety opieki i t. p.

Domniemanych dziedziców należy za pomocą osobnych wezwań wzywać do stawiennictwa na miejscu w dniu audyencyi. Strony interesowane można wzywać nawet wtedy, gdy ich nazwisko jest nieznanem, skoro tylko wiadomem jest ich miejsce zamieszkania lub pobytu w powiecie. W wypadkach takich jest rzeczą organu dla doręczeń zasięgnąć potrzebnych wiadomości przed doręczeniem wezwania, opiewającego np. „do brata śp. N. N. w . . . . . na dniu . . . zmarłego“.

c) Kilkakrotne wysyłanie komisyi w jednej i tej samej sprawie — jest z reguły wykluczonem.

Jeżeli wyjątkowo okaże się nieunikniona konieczność ponownego komisyonowania należy to usprawiedliliwić przez podanie w aktach specyalnych powodów. Winno się przeto — o ile to tylko jest możliwem — sporządzać inwentarz i oszacowanie równocześnie ze spisaniem aktu zejścia. Jeżeli nie możliwem jest ukończyć na miejscu pertraktacyę spadkową, wówczas należy ją dalej w sądzie prowadzić i w tym celu trzeba strony interesowane wezwać do sądu; jeżeli możliwe, winno się im zaraz przy komisyi ustnie oznaczyć dzień dalszej rozprawy.

d) Należy w sposób stosowny pouczać strony o skutkach warunkowego i bezwarunkowego oświadczenia się do spadku. W szczególności należy zwracać ich uwagę na to, że w razie bezwarunkowego oświadczenia się do spadku, za podstawę pertraktacyi spadkowej wziętem będzie zeznanie majątku złożone w miejsce przysięgi (§. 114 pat. niesp.). Świadków ustnego ostatniej woli rozporządzenia należy zaraz na miejscu przesłuchać. Pisemne testamenty należy ogłosić (§. 41 pat. niesp.) Wykazy spadku w razie zachodzącej potrzeby, sporządzać należy w Sądzie na podstawie aktów. Wzywanie stron nie jest do tego potrzebnem.

e) Komisarze sądowi winni z całą gorliwością dążyć do tego, aby pertraktacya spadku doprowadziła do możliwie zupełnego wyrównania wszystkich różnic, między stronami interesowanymi zachodzących, niemniej też do takiego uporządkowania stosunków prawnych odnośnie do nieruchomości spadkowych, iżby wynik pertraktacyi mógł być bez żadnych przeszkód podstawą wpisu do ksiąg gruntowych, tudzież aby natychmiast mogło nastąpić zlikwidowanie zgłoszonych wierzytelności.

Największą wagę należy kłaść na to, aby przeprowadzonym został rozdział spadku taki, który odpowiadałby interesom dziedziców i wymogom racyonalnie prowadzonego gospodarstwa, niemniej też i na to, aby zamierzony przez strony fizyczny podział nieruchomości jeszcze przed przyznaniem spadku nastąpił. Komisarz sądowy wpływem swym winien zapobiegać tak często zdarzającemu się niekorzystnemu stanowi rzeczy, iż kilku dziedziców zapisanych jest w księdze gruntowej, jako współwłaściciele w idealnych częściach, jakkolwiek w rzeczywistości nieruchomość tę między sobą fizycznie podzielili. Także i w tym kierunku należy starać się o to, aby przy fizycznym podziale nieruchomości spadkowych, ile możności unikano podziałów istniejących parcel gruntowych.

Przy drobniejszych spadkach należałoby stronom usilnie zalecać, aby zaniechały dalszego podziału gospodarstwa, uniemożliwiającego prawidłowe prowadzenie jego i za ustaleniem odpowiednich spłat, godziły się na objęcie nieruchomości, przez pozostałego przy życiu małżonka lub jednego z dziedziców. W ten sposób wypadałoby przeciwdziałać tak szkodliwemu dla stanu włościańskiego w Galicyi, a tak często wydarzającemu się rozdrobnieniu posiadłości gruntowej.

f) Komisarz sądowy winien też na miejscu zasięgnąć potrzebnych wiadomości co do ustanowienia opiekuna względnie współopiekuna, opiekuna ustanowić i przyrzeczenie od niego protokolarnie odebrać. Przy tem winien poinformować się co do urządzenia spraw opieki i pouczyć strony.

11. Jeżeli pozostał znaczny majątek albo sporządzenie inwentarza wymagałoby pracy kilkudniowej, natenczas nie będzie wykluczone po spisaniu aktu zejścia i tych aktów pertraktacyjnych, które bez straty czasu zaraz na miejscu spisać można, dalszą akcyę pertraktacyjną poruczyć notaryuszowi.

12. Koszta spisania aktu zejścia i pertraktacyi spadku, na miejscu prowadzonej, należy rozdzielić między wszystkie spadki w stosunku do czystej ich wartości.

13. Z reguły musi każda nawet znaczniejsza pertraktacya spadkowa, w sądzie prowadzona, w przeciągu 3 miesięcy od dnia otwarcia spadku licząc, o tyle postąpić, iżby przyznanie spadku zawisłem już było tylko jeszcze od uiszczenia należytości spadkowych.

14. Do przedłożenia aktów spadkowych, notaryuszom poruczonych, należy im wyznaczać zazwyczaj czasokres trzymiesięczny i troskliwie nad zachowaniem tego czasokresu czuwać. Przeciw opieszałości w przeprowadzeniu pertraktacyi spadkowej winno się z całą surowością występować.

Wzywam Prezydya trybunałów I instancyi i naczelnictwa sądów powiat. o podanie treści powyższego reskryptu ministeryalnego do wiadomości wszystkich podwładnych urzędników sędziowskich i o najściślejsze czuwanie nad jak najdokładniejszem wykonaniem powyższych zarządzeń.

Nie ulega wątpliwości, że reskrypt ten dąży do tego, iżby sporządzanie możliwie jak największej ilości aktów zejścia, tudzież idących za nimi dalszych aktów spadkowych poruczano urzędnikom sędziowskim. Niezupełnie jeszcze ukończona organizacya sądów, względnie jeszcze nie wszędzie całkiem dokonane pomnożenie personalu sędziowskiego nie dozwoli wprawdzie w niektórych sądach pow. odebrać już notaryuszom sporządzenie wszystkich aktów zejścia i przekazać je urzędnikom sędziowskim. Mimoto postąpiło pomnożenie personalu przy wiejskich sądach pow. już teraz tak daleko, że nietylko akty zejścia w miejscu siedziby sądu, dalej akty zejścia odnoszące się do spadków drobnych i takich, w których partycypują małoletni i osoby pod opieką stojące, a które to akty zejścia w myśl powyższych zarządzeń reskryptu ministeryalnego zawsze i bezwarunkowo przez urzędników sędziowskich sporządzane być winny, ale także w ogólności wszystkie akty zejścia w odpowiedniej większej lub mniejszej ilości gmin przez organy sędziowskie sporządzane być mogą.

Wzywam zatem naczelnictwa wiejskie sądów pow., aby na dołączonym pod ·/. w 4 edzemplarzach formularzu najpóźniej do 15-go kwietnia b. r. w podwójnem wygotowaniu przedłożyły swemu przełożonemu Prezydyum, do rozległości agend i stosunków personalu urzędowego przystosowane wnioski co do pytania,

w których gminach tamtejszego okręgu wszystkie akty zejścia mogłyby być sporządzane przez urzędników sędziowskich, a w których gminach sporządzanie tychże aktów jeszcze na razie należałoby poruczać notaryuszom.

Prezydya trybunałów I-szej instancyi zechcą na nadesłanych im wnioskach naczelnictw sądów pow. uwidocznić swą własną opinię, a następnie wnioski te, dla każdego sądu pow. odrębnie, ile możności bez osobnego sprawozdania najpóźniej do końca kwietnia br. tutaj przedłożyć, poczem nastąpi decyzya Prezydyum wyż. Sądu krajowego.

Upraszam Prezydya trybunałów I instancyi usilnie, aby tej sprawie poświęciły szczególniejszą troskliwość i nie zaniedbywały żadnej sposobności, nadarzającej się do podania sądom pomocnej ręki przez pouczania o racyonalnem postępowaniu, tudzież przez usuwanie zwłok i usterek. W szczególności dostarczą do tego z pewnością obfitego i do pouczenia bardzo się nadającego materyału akty spadkowe, które w tym celu przez sądy powiatowe do przeglądu w każdym kwartale Prezydyum sądu kolegialnego przedkładane by być miały. Przez wykonywanie ścisłej kontroli należy bezwarunkowo zapobiegać temu, by wysyłani urzędnicy sędziowscy nie ułatwiali sobie pracy, spisując na miejscu tylko akt zejścia, a pertraktacyę spadkową dopiero w sądzie przeprowadzając, albo co gorsza, przekazując później przeprowadzenie tejże notaryuszom. Postępowanie takie byłoby nietylko dowodem zbyt małego wykorzystania drogocennych sił roboczych i niebezpieczeństwem dla spiesznego toku spraw, ale ponadto wywołując zwłoki, naraziłoby strony na niepowetowaną szkodę i spowodowałoby podwójne koszty.

Sprawozdanie o poczynionych doświadczeniach należy przedłożyć do końca października b. r.

Z Prezydyum c. k. wyż. Sądu krajowego.

Lwów, dnia 19. marca 1900.

Tchorznicki.

Alegat. 3. do sprawozdania z czynności Depart. VI.

Präs 10.156
19 R./1.

I. Aus den vorgelegten Acten mehrerer ostgalizischer und Bukowinaer Bezirksgerichte hat das Justiz-Ministerium ersehen, welch' bedeutende Schwierigkeiten oft bei der Abhandlung von Immobilarnachlässen, der Ordnung des Vermögensübergangs und der Erreichung des Zweckes der Abhandlung entgegentreten, welcher darin besteht, die Rechtsverhältnisse hinsichtlich des Übergangs des Erbvermögens an die Rechtsnachfolger des Erblassers festzustellen.

Der aus den Acten sich ergebende typische Vorgang bei Abhandlung solcher Nachlässe ist folgender:

In ländlichen Erbfällen liegt in der Regel eine letztwillige Erklärung vor, welche Zuwendungen von Nachlassrealitäten oder Realitätentheilen an einzelne Erbsinteressenten enthält. Die Liegenschaften sind nicht mit den Parzellennummern des Catasters angeführt, sondern nur durch oberflächliche und unbestimmte Angaben oder sogar unrichtig bezeichnet; mitunter wird über Liegenschaften verfügt, die gar nicht dem Erblasser gehören.

Ohne sofort im Zuge der Nachlassabhandlung den Gegenstand und Umfang der letzwilligen Zuwendungen näher ins Klare zu setzen, beschränkt sich das Ge-

richt in der Einantwortungsurkunde nicht selten darauf, den Nachlass auf Grund der gesetzlichen Erbfolge ganz oder zu ideellen Theilen einzuantworten, wobei von der Darstellung des Vermögensstandes des Nachlasses und der den einzelnen Erbsinteressenten zugefallenen Vermögensbestandtheile Umgang genommen wird. Allerdings wird zugleich die Aufrechterhaltung der — nicht näher bezeichneten — Bestimmungen der letztwilligen Erklärung ausgesprochen, nicht selten aber lediglich eine einfache Bezugnahme auf die als Codizil erklärte letztwillige Anordnung eingeschaltet oder aber selbst eine solche Bezugnahme unterlassen. Eine Erbtheilung findet vor der Einantwortung in der Regel nicht statt. In den vereinzelten Fällen, wo sie wirklich erfolgt, kommt sie gleichwohl in der Einantwortungsurkunde nicht zum Ausdrucke, indem auch in solchen Fällen der Nachlass blos zu aliquoten Theilen eingeantwortet wird.

Derartige Einantwortungsurkunden vermögen nun für sich allein keineswegs der grundbücherlichen Durchführung der Ergebnisse der Verlassenschaftabhandlung, wie es § 2 des Gesetzes vom 23. Mai 1883, R. G. Bl. Nr. 82 bezweckt, zur Grundlage zu dienen.

Um die Grundbuchsordnung im Sinne dieser Gesetzesstelle herbeizuführen, sind daher die Parteien, und zwar sowohl die Legatare, wie auch die Erben selbst, bemüssigt, nachdem die Nachlassabhandlung bereits für beendet erklärt worden ist, um Ertheilung der Amtsbestätigung über die ihnen zugefallenen Liegenschaften gemäss § 178 des Patentes vom 9. August 1854 R. G. Bl. Nr. 208 einzuschreiten, wozu sie eventuell vom Gerichte durch Geldstrafen gedrängt werden, oder es leitet das Gericht von amtswegen das Verfahren behufs Ausstellung dieser Amtsbestätigung ein.

In diesem Stadium macht es sich nun fühlbar, wenn die Abhandlungsacten über die Zuwendungen im letzten Willen und über den für die Amtsbestätigung massgebenden Inhalt nicht genügend Ausschluss geben.

Die Parteien müssen dann zur Feststellung der catastralen Bezeichnungen der ihnen zugedachten Liegenschaften vorgeladen, gegebenenfalls die Vorladungen infolge Ausbleibens der Parteien unter Strafverhängung erneuert werden. Mit den erschienenen Parteien wird sodann über den Inhalt der letztwilligen Anordnung und die Identität der vermachten Liegenschaften verhandelt und der Grundbuchsstand einer näheren Erörterung unterzogen; es werden Zeugen des letzten Willens einvernommen und mitunter auch Erhebungen an Ort und Stelle gepflogen, was häufig geraume Zeit in Anspruch nimmt.

Diesem Vorgange gegenüber sei darauf hingewiesen, dass schon mit dem J. M. Erlasse vom 5. März 1900 Zl. 2620 den Abhandlungsgerichten zur Pflicht gemacht wurde, mit allem Eifer dahin zu streben, dass die Ergebnisse der Verlassenschaftsabhandlung anstandslos ins Grundbuch eingetragen werden können, was zur Voraussetzung hat, dass schon im Zuge der Abhandlung die Nachlassliegenschaften und insbesondere jene Grundstücke oder Grundstückteile, auf die sich die einzelnen Verfügungen des letzten Willens, sowie etwaiger Erbtheilungsübereinkommen beziehen, genau ermittelt und mit den richtigen, für die Anwendung im Grundbuche und Cataster geeigneten Bezeichnungen festgestellt werden.

Zur Durchführung des § 2 des Gesetzes vom 23. Mai 1883 R. G. Bl. Nr. 82 erscheint es aber angesichts des gesetzlichen Erfordernisses der genauen Bezeichnung des Grundbuchsobjectes im höchsten Grade empfehlenswert, die Zuweisung aller Nachlassliegenschaften, wenn immer thunlich, in die Einantwortungsurkunde ausdrücklich aufzunehmen, möge die Zuweisung auf erbrechtlicher Grundlage oder auf einer codizillarischen Anordnung beruhen, oder insbesondere sich als Ergebnis einer Erbtheilung darstellen. Mit Rücksicht darauf wurde in dem obbezogenen J. M. Erlasse bemerkt, es sei grösstes Gewicht darauf zu legen, dass Erbtheilungen schon vor der Einantwortung stattfinden; dadurch wird eben die Möglichkeit geschaffen, die Erbtheilung in der Einantwortungsurkunde entsprechend zu berücksichtigen. Für die Vornahme der Erbtheilung schon vor der Einantwortung des Nachlasses spricht aber auch der Umstand, dass eine solche Auseinandersetzung

in diesem Stadium gemäss § 6 der kaiserl. Verordnung vom 16. August 1899 R. G. Bl. Nr. 158 gebührenfrei ist. Hingegen wäre zu trachten, die Fälle der Bestätigungsurkunden nach §. 178 des kaiserl. Patentes vom 9. August 1854, R. G. Bl. Nr. 208, deren Ausstellung übrigens in dieser Gesetzesstelle nur für Singularsuccessoren vorgesehen ist, auf das geringste Mass zu beschränken.

Durch eine solche mehr concentrirte Vorgangsweise, wie sie in anderen Oberlandesgerichtssprengeln seit Jahrzehnten üblich ist, würde nicht nur eine erhebliche Geschäftsvereinfachung, sondern auch Zeit- und Kostenersparnis für die Parteien erzielt. Die Einbeziehung speciell der durch Vermächtnis zugefallenen Liegenschaften in die Einantwortungsurkunde bei Wegfall einer besonderen Amtsbestätigung dürfte umsoweniger einem Anstande unterliegen, als für die Verbücherung aller aus der Einantwortungsurkunde sich ergebenden dinglichen Rechte das Gericht von amtswegen Sorge zu tragen hat.

Nach den Acten wurde in manchen Fällen nach Rechtskraft der Einantwortung mittelst Amtsvormerk festgestellt, dass die Nachlassliegenschaften nach Lage der Acten dem Erblasser grundbücherlich zugeschrieben sind, thatsächlich aber sich schon im Besitze der Erben befinden. Das Gericht glaubte sodann angesichts der zur grundbücherlichen Einverleibung nicht geeigneten Einantwortungsurkunde von der Verpflichtung zum Vorgehen von amtswegen gemäss §. 2 des Gesetzes vom 23. Mai 1883 R. G. Bl. Nr. 82 enthoben zu sein; es wurde daher der Fall im Vormerk der amtswegigen Eintragungen gelöscht und in das Vormerk der Fälle des §. 3 dieses Gesetzes übertragen. In anderen Fällen entschloss man sich, nach Rechtskraft der Einantwortung auf Grund der Einantwortungsurkunde überhaupt nichts zu veranlassen, weil die Nachlassabhandlung berreits für beendet erklärt worden ist, ohne dass die zur Grundbuchsamtshandlung erforderliche Amtsbestätigung nach §. 178 des Patentes vom 9. August 1854 R. G. Bl. Nr. 208 von der Partei erwirkt worden war.

Es ist offenbar, dass ein solches Vorgehen eine Beeinträchtigung der an der Ordnung des Grundbuchsstandes betheiligten Interessen involvirt und der Intention des §. 2. des Gesetzes vom 23. Mai 1883 R. G. Bl. Nr. 82 nicht entspricht.

II. Aus den vorgelegten Acten hat das Justiz-Ministerium ferner auf dem Gebiete des eigentlichen Grundbuchswesens eine Gepflogenheit constatiert, die es nicht zu billigen vermag. Diese Gepflogenheit, die allerdings nicht sehr verbreitet zu sein scheint, betrifft die ungehörige Cumulirung von Ansuchen in Grundbuchseingaben.

Es kommt nämlich vor, dass die Parteien beim Grundbuchsgerichte Eingaben überreichen, worin um verlass- oder pflegschaftsbehördliche Genehmigung eines Rechtsgeschäftes und zugleich um die entsprechende Grundbuchsamtshandlung auf Grund der bezüglichen, erst zu genehmigenden Urkunde angesucht wird.

Nach Eintragung der Eingabe in das Tagebuch für Grundbuchseingaben veranlasst das Gericht zunächst die erforderlichen Erhebungen über das ersterwähnte Ansuchen und fasst darüber Beschluss, holt nöthigenfalls die zuständige Entscheidung des Gerichtshofes ein (§ 109 Absatz 2. I. N.) und versieht die Urkunde mit der Genehmigungsclausel, worauf erst in die Erledigung des eigentlichen Grundbuchsbegehrens eingegangen wird. — Bei dieser Prozedur verstreichen oft viele Monate zwischen der Überreichung des Gesuches und dessen schliesslicher Erledigung.

Diese Gepflogenheit lässt sich im Hinblick auf die Bestimmungen der §§. 93 und 95 a. G. G., wornach Grundbuchsgesuche ohne Vorbescheid, auf Grund der im Zeitpunkte ihres Einlangens vorhandenen Belege ohneweiters zu erledigen sind, nicht rechtfertigen. Sie ist aber auch geeignet, durch das lange Zwischenstadium zwischen der Überreichung des Gesuches, wornach die bücherliche Priorität sich richtet, und dessen schliesslicher Erledigung, den ordnungsmässigen Fortgang der Grundbuchsgeschäfte zu stören und durch die Ungewissheit des endlichen Schicksals des Grundbuchsansuchens beziehungsweise durch die Unvollständigkeit des Grundbuchsstandes, selbst die Interressen dritter Personen zu beeinträchtigen.

Wofern jedoch in der Grundbuchseingabe nebst der Eintragung nur um die sofort vollzielbare Beisetzung der Genehmigungsclausel auf die Tabularurkunde infolge einer bereits früher beschlossenen verlass- oder vormundschatsbehördlichen Genehmigung angesucht wird, sind die geäusserten Bedenken wohl von keiner praktischen Bedeutung und wäre einer derart eingeschränkten Cumulirung im Interesse der Partei nicht entgegenzutreten.

O treści powyższego reskryptu c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 16. czerwca 1901 l. 19021 zawiadamiam Sądy i przypominam im rozporządzenie tegoż Ministerstwa z dnia 5. marca 1900 L. 2620 (Cz. Zbiór Nr. 210), zauważając, iż wskazówki tego reskryptu, odnoszące się do dokładania ze strony Sądów starań, aby przeprowadzony został podział spadku wymogom racyonalnego gospodarstwa odpowiadający, żadnej nie uległy zmianie.

Prezydya Sądów kolegialnych i Naczelnictwa Sądów powiatowych upraszam, ażeby ze względu na ważność sprawy w reskrypcie ministerstwa ad I. omówionej, wskazówki udzielone przez c. k. Ministerstwo sprawiedliwości omówiły ustnie i gruntownie z podwładnymi dotyczącymi funkcyonaryuszami sędziowskimi i nad ścisłem stosowaniem tych wskazówek tem gorliwiej czuwały, ile, że rozchodzi się tu o zmianę zakorzenionej praktyki; przeprowadzenie zaś takich zmian wymaga, jak doświadczenie poucza, szczególniejszej energii ze strony organów nadzorczych.

Prezydya Sądów kolegialnych zechcą po upływie roku zażądać od swych podwładnych Sądów powiatowych przedłożenia aktów, dotyczących pertraktacyi spadków nieruchomych, i przejrzeć je, a o spostrzeżeniach przy tej sposobności poczynionych do końca lutego 1902 sprawę zdać.

Nakoniec wzywam wszystkie Przełożeństwa sądowe, aby przy każdej sposobności, a szczególniej przy udzielaniu w sądzie ustnej informacyi stronom, opiekunom i kuratorom, wpływały na usunięcie omówionego w powołanym reskrypcie min. ad II. łączenia podań w sprawach hipotecznych.

Łączenia takiego przy przyjmowaniu ustnych wniosków stron do protokołu oczywiście należy zaniechać.

Z Prezydyum c. k. Sądu wyż. krajowego.

Lwów, 6. lipca 1901.

Tchorznicki.

Alegat 4. do sprawozdania z czynności Depart. VI.

Prez. 13.694
17 N/1.

Dotychczasowe spostrzeżenia poczynione przez Prezydyum c. k. wyższego Sądu krajowego we Lwowie w postępowaniu w sprawach spadkowych dały podstawę do następujących uwag.

I. Bardzo często dają się słyszeć skargi, że prowadzący metryki, przełożeni obszarów dworskich i naczelnicy gmin udzielają sądom przy sposobności doniesień o wypadkach śmierci zazwyczaj tylko niedokładne wyjaśnienia o stosunkach rodzinnych i majątkowych spadkodawców, skutkiem czego brak tym doniesieniom informacyjnego charakteru, który jako czynność przygotowawcza ma doniosłe znaczenie dla przeprowadzenia całego przewodu spadkowego po myśli § 151 pat. niesp.

W tym względzie należy przedewszystkiem podnieść, że wypełnianie rubryk 6 do 11 wzoru zaprowadzonego reskryptem c. k. Ministerstwa spraw we-

wnętrznych z 9. marca 1900 l. 3.257 (tuts. okólnik z 20. kwietnia 1900 Prezydyum 5.162/23 OG/00 Nr. 217 zbioru czerwonego) należy pojmować nie jako obowiązek ciążący na urzędach metrykalnych z ustawy, lecz tylko jako współdziałanie, które rzeczony reskrypt pozostawił ich dobrej woli ze względu na interes ludności i w celu przyspieszenia pertraktacyi spadkowych.

Temu pojmowaniu dano też wyraz w tutejszym reskrypcie z dnia 19-go marca 1900 Prez. 4278/26/00 (zbiór czerwony Nr. 210 punkt 7), w którym podniesiono, że należy prowadzących metryki o te wyjaśnienia upraszać.

To samo i to co jeszcze w większej mierze odnosi się do przełożonych obszarów dworskich i do naczelników gmin.

Współdziałanie gmin w ich poruczonym zakresie działania ma według artykułu VI. ustawy z dnia 5. marca 1862 dz. u. p. Nr. 18 stosować się do powszechnych ustaw, a w ich granicach do postanowień ustaw krajowych.

W myśl § 14. pat. niesp. są naczelnicy gmin obowiązani donosić sądom o każdym wypadku śmierci. Ten sam obowiązek cięży także na obszarach dworskich względnie na przełożonych obszarów dworskich (§ 7. ustawy z 12. sierpnia 1866 Nr. 20 Dz. u. kr. dla król. Galicyi) (§ 7. ust. z 14. listopada 1863 Nr. 10 Dz. u. kr. dla Bukowiny).

Obowiązek ten jednak obejmuje tylko doniesienia o wypadkach śmierci.

Wedle § 31. pat. niesp. miało być współdziałanie gmin i ich naczelników w sprawach spadkowych uregulowane szczegółowymi przepisami. Jako taki przepis należy wprawdzie uważać rozporządzenie c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 28. czerwca 1850 Dz. u. p. Nr. 256, ponieważ przez powołanie w § 31. pat. niesp. zdaje się być utrzymanem w mocy; — wspomniane jednak rozporządzenie nie obowiązuje ani w Galicyi ani w Bukowinie.

Ustawy krajowe dla Galicyi i Bukowiny także nie zawierają żadnych bliższych postanowień o współdziałaniu gmin i ich przełożeństw w sprawach pertraktacyi spadku.

Dlatego należy poniekąd od osobistego wpływu sędziego, prowadzącego oddział sądowy dla spraw niespornych przy sposobności skłonić prowadzących metryki, naczelników gmin i przełożonych obszarów dworskich, rzeczowemi i przekonywującemi przedstawieniami w tym kierunku, ażeby celem przyspieszenia pertraktacyi spadkowych oświadczyli gotowość trwałego współdziałania, sięgającego po za obowiązki ustawą na nich włożone.

Do podniesienia jakościowej wartości zapytań, wystosowanych do naczelników gmin, nie będzie za mało ponownie zalecić, aby przy każdej sposobności z osobna, ewentualnie może na konferencyach w tym celu w stosownej drodze zwoływanych pouczano naczelników gmin i pisarzy gminnych o celu tych zapytań, o sposobie i znaczeniu dokładnego wypełniania poszczególnych rubryk i przedstawiano w sposób przekonywujący główny cel stawianych im żądań, a mianowicie przyspieszenie toku pertraktacyi spadkowych. Przytem należałoby zwrócić ich uwagę także na to, że od spadków otwartych w czasie od 6. października 1899 aż do 24. czerwca 1901, albo nawet przed 6-tym października 1899, ale niepoddanych jeszcze wymiarowi należytości należy opłacać po myśli §§ 10 i 17 ust. 3. ces. rozporządzenia z 16. sierpnia 1899 Dz. u. p. Nr. 158 od należytości spadkowej 5% procentowe odsetki po upływie 6 miesięcy, licząc od dnia otwarcia spadku, a od spadków otwartych w czasie po 25-tym czerwca 1901 po myśli § 11 ustawy z 18. czerwca 1901 Nr. 75 dz. pp. 4% procentowe odsetki od należytości spadkowej po upływie 12 miesięcy, licząc od dnia otwarcia spadku — jeżeli w tych 6 względnie 12 miesiącach nie przedłożono wykazu spadku. Z tej to przyczyny leży w dobrze zrozumianym interesie ludności, aby naczelnicy gmin przez wymagany od nich współudział popierali i przyczyniali się do przyspieszenia toku postępowania spadkowego. Zresztą należałoby także zwrócić na to uwagę, że prowadzący metryki, naczelnicy gmin i przełożeni obszarów dworskich, jeśliby nawet odmówili współdziałania wychodzącego ponad pojedyńcze doniesienie o wypadku śmierci, nie mogą przez to uchylić się od obowiązku dania odpowiedzi na zapytania, które do nich, jako do organów powołanych do udzielania wyjaśnień o stosunkach rodzinnych

przynależnych do okręgu metrykalnego, tudzież o stosunkach majątkowych przynależnych do gminy lub do obszaru dworskiego, wystosowują od czasu do czasu sądy z mocy swego obowiązku zbadania w postępowaniu niespornem z urzędu wszelkich okoliczności zasługują na uwagę.

II. Z wielu stron postawiono pytanie, czy do sporządzania aktów spadkowych, po za siedzibą sądu należy przybierać protokolanta.

Przybranie pisarza tem uzasadniono, że delegat sądowy może nieraz znaleść się w położeniu, że będzie musiał przesłuchać świadków pod przysięgą na treść ustnego rozporządzenia ostatniej woli, w tym zaś razie po myśli § 66 pat. niesp. należy postąpić według postanowień ustaw procesowych, które w §§ 443 i 207 do 215 pc. przybranie protokolanta nakazują.

Zwraca się przeto uwagę sądów, że według postanowienia § 38 ust. 3 ust. o org. sąd. sędziowie sami spisywać mogą protokoły w prawach niespornych. — Rzeczą więc sądów będzie rozważyć, czy przepis § 66 pat. niesp. nie doznał wskutek § 38 ust. 3 ustawy o org. sąd. modyfikacyi o tyle, że przy przesłuchaniu świadków i przy zachowaniu zresztą przepisanych procedurą cywilną formalności, odpaść może obowiązkowe przybieranie pisarza zwłaszcza, jeżeli go nie ma pod ręką.

Ze względu na koszta byłoby w każdym razie bardzo pożądanem, aby sędziowie tylko w wyjątkowych wypadkach w przewidywaniu długich i rozwlekłych rozpraw przybierali pisarzy do protokołowania w sprawach niespornych poza siedzibą sądu.

III. Istniejący w poprzednich latach w niektórych sądach powiatowych zwyczaj poruczania urzędnikom kancelaryjnym sporządzania aktów spadkowych po za siedzibą sądu — został — o ile tuts. Prezydyum wiadomo — usunięty. Nie mniej jednak zauważyć wypada, że po myśli § 56 ust. org. można według uznania sędziego powierzać urzędnikom kancelaryjnym poszczególne czynności spadkowe jakoto: sporządzenie aktu zejścia, zamknięcie, opieczętowanie i spis inwentarza, że jednak urzędnicy kancelaryjni pod żadnym warunkiem nie są uprawnieni przedsiębrać czynności urzędowych ściśle sędziowskich jak: otwarcia i ogłoszenia rozporządzeń ostatniej woli, oddania dziedzicom spadku w zarząd lub w posiadanie, odbierania oświadczeń do spadku, działów spadkowych, ustanawiania opiekuna i t. d.

Wobec tego wprost niedopuszczalnem jest poruczanie urzędnikom kancelaryjnym przeprowadzenia całej pertraktacyi spadkowej, a w dalszej konsekwencyi z reguły nie odpowiada nawet celowi wysyłać ich poza siedzibę sądu celem przedsiębrania wyżej wyszczególnionych pojedynczych czynności spadkowych, ponieważ takie czynności pociągają za sobą bardzo często dalsze czynności urzędowe, których nie wolno przeprowadzać urzędnikowi kancelaryjnemu, tudzież ponieważ leży zarówno w istotnym interesie sądu jak i stron, ażeby, jeżeli komisarz już został wysłany, tenże przeprowadził cały przewód spadkowy w jednym ciągu i równocześnie spisał wszystkie potrzebne akta. Zresztą obecnie personal kancelaryjny jest właściwemi czynnościami kancelaryjnemi i egzekucyjnemi nadto zatrudniony a za mało świadomy zadań pertraktacyi spadkowych, które na prawidłowe tory wejść powinny, aby mógł w tym względzie w ogóle i w większej mierze świadczyć wydatne usługi.

Na razie zatem należałoby ograniczyć użycie urzędników kancelaryjnych w czynnościach spadkowych tylko do sporządzania aktów zejścia, które mają spisywać przy sposobności komisyi a w każdym razie do zamknięcia, opieczętowania i spisania inwentarza w samej siedzibie sądu, ponieważ w tym razie zyskuje sędzia czas, któryby stracił na spisanie inwentarza i w każdej chwili może sam przeprowadzić dalsze czynności sędziowskie bez przerywania postępowania i bez potrzeby wzywania stron z dalszych odległości.

IV. Ścisłe i bezwzględne stosowanie przepisu zawartego w punkcie 3 tuts. reskryptu z 19. marca 1900 Prez. 4278/20/00 (zbiór czerwony Nr. 210), że w każdym wypadku śmierci należy sporządzić referat i wciągnąć go do Rej. A. zaostrza się sądom z nadmienieniem, że poruczenie sporządzenia aktów spadkowych delegatowi

sądowemu należy uwidocznić na referacie w oryginale i dla kontroli po myśli punktu 13. wyżej powołanego reskryptu zaopatrzyć datą.

V. Delegaci sądowi zapoznają często znaczenie porządku, w jakim poszczególne czynności spadkowe należy przedsiębrać, chociaż zachowanie tego porządku ma zazwyczaj wielką doniosłość dla prawidłowego postępowania spadkowego. Po spisaniu aktu zejścia należałoby przystąpić do ogłoszenia znalezionego pisemnego rozporządzenia ostatniej woli, albo też do przesłuchania świadków na treść ustnego rozporządzenia, ponieważ od ogłoszenia ostatniej woli zależną jest treść oświadczenia się do spadku.

Następnie należałoby zawezwać spadkobierców do wniesienia oświadczeń spadkowych. Jeżeli następnie nie zachodzi konieczność sporządzenia z urzędu inwentarza, należy spisać inwentarz tylko w wypadkach warunkowego oświadczenia się do spadku, albo na wniosek po myśli §§ 804 i 812 ust. cyw.

Niezachowanie tego porządku (wyjąwszy wypadki przewidziane w patencie niesp. np. w razie zastrzeżenia czasu namysłu do wniesienia deklaracyi spadkowych §§ 118 i 119 pat. niesp.) prowadzi łatwo do błędnej konstrukcyi postępowania spadkowego, do straty czasu i do zawikłań, które także interesowanym przynoszą niekorzyść, a których przy prawidłowem postępowaniu łatwo można było uniknąć.

VI. Niektórzy delegaci sądowi zaniedbują do pojedynczych czynności aktów spadkowych przybierać świadków i od nich żądać podpisów. Dlatego zaostrza się delegatom sądowym ścisłe przestrzeganie przepisów §§ 38, 50, 61, 63 i 95 pat. niesp.

VII. Zwraca się uwagę sędziów, którym poruczono pertraktacye spadkowe, że stan księgi gruntowej nie zawsze może być brany za podstawę spadku. — Owszem winien komisarz sądowy po myśli §. 98 pat. niesp. przy spisywaniu inwentarza największą uwagę zwracać na to, czy stan księgi gruntowej odpowiada faktycznemu stanowi posiadania. Jeśli to nie ma miejsca, natenczas w każdym razie stosownie do §. 97. pat. niesp. miarodajnym jest stan posiadania. W takim jednak wypadku należy wyjaśnić różnicę między stanem posiadania a stanem księgi gruntowej i z urzędu wdrożyć po myśli odnośnych przepisów postępowanie celem doprowadzenia zgodności stanu tabularnego ze stanem posiadania. Przy ścisłem wypełnianiu tego obowiązku będą sądy miały niejednokrotnie sposobność spowodować i przeprowadzić tak często na powiecie zaniedbywane tabularne uporządkowanie faktycznie już uskutecznionych podziałów spadkowych.

VIII. Już reskryptem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 21. lutego 1901 l. 26.152/00 (tuts. reskrp. z 22. marca 1901 Prez. 3.466/20/1) zalecono sądom jak najgoręciej, ażeby w toku pertraktacyi spadkowych nakłaniały spadkobierców do działów spadkowych. W tej mierze może być sądom podany dalszy argument, który już dla swej natury jest nader przydatny, by przekonać spadkobierców w sposób szczególnie przystępny o korzyściach natychmiastowego działu spadkiem.

Są to postanowienia § 1. (ustęp końcowy) i § 7 ustawy z 18. czerwca 1901 Dz. u. p. Nr. 74 dalej § 1 (ustęp końcowy) i § 6 rozporządzenia z 16. sierpnia 1899 Dz. u. p. Nr. 158.

Na podstawie § 7. powyższej ustawy i § 6-tego powołanego rozporządzenia nie należy uważać za nowy interes prawny przeniesienia rzeczy należącej do spadku na rzecz jednego z uczestników, jeżeli przeniesienie nastąpiło przed przyznaniem spadku, a zatem takie nabycie wolnem jest od należytości.

Po przyznaniu spadku musi być dział spadkiem oceniany według § 8 powołanej ustawy i § 7. na końcu cytowanego rozporządzenia i podlega z małymi wyjątkami nowej opłacie. Wedle § 1 (ustęp końcowy) obu wyżej naprowadzonych norm należy przy dalszem przeniesieniu majątku spadkowego (także na mocy interesu prawnego między żyjącymi a więc i na podstawie działu spadkowego), jeżeli następuje w ciągu dwóch lat po otwarciu spadku, wliczyć należytość spadkową do należytości przypadającej od drugiego przeniesienia.

Aż nadto widoczne są korzyści nie tylko dla działów spadku przed jego przyznaniem, lecz także dla działów, dokonanych w prze-

ciągu dwóch lat po przyznaniu spadku, ponieważ co do pierwszych nie podlegają one wcale żadnej opłacie a co do drugich pod względem opłat mają zastosowanie wyżej wspomniane ulgi należytościowe.

IX. Spostrzeżono, że niektóre sądy przyznają spadek przed opłaceniem i zabezpieczeniem należytości spadkowej a przy zabezpieczeniu należytości postępują wbrew przepisom.

Wobec tego poleca się ponownie sądom, aby z całą ścisłością przestrzegały ustawicznie, aż do znużenia przypominanych przepisów §§ 149 i 154 pat. niesp. a dla łatwiejszego przeglądu związku między przyznaniem spadku a wymiarem, opłatą i zabezpieczeniem należytości przypomina się, co następuje:

A) Przyznanie spadku nie jest wcale zawisłem od wymiaru należytości wówczas, gdy spuścizna nie podlega opłacie.

Są to tylko wypadki, które podpadają pod postanowienia tar. poz 106 B. f., mianowicie tam, gdzie stan czynny bez potrącenia długów nie przekracza 100 koron, a spadek przechodzi na osoby wymienione w tar. poz. 106 B. a., przyczem uwolnienie to odnosi się zarówno do ruchomego jak i do nieruchomego majątku.

Postanowienia tar. poz. 106 B. f. zostały mianowicie w mocy utrzymane zarówno przez § 14 min. rozp. z 2. września 99 Nr. 171 Dz. u. p. jak i § 18 min. rozp. z 21. czerwca 1901 Nr. 75 D. u. p.

Jednakowoż sądy są obowiązane o tych spadkach wolnych od należytości zawiadomić władzę skarbową zapomocą arkusza wymiarowego po myśli rozporządzenia min. spraw. z 26. grudnia 1897 l. 30.106 Nr. 49 Dz. rozp. min. spraw. (punkt. 3 ust. 2).

B) Przyznanie spadku jest zawisłem od wymiaru należytości w markach stemplowych złożyć się mającej i od jej opłacenia albo zabezpieczenia, jeżeli spadek składa się tylko z majątku ruchomego, a należytość bez dodatku nie przewyższa 20 zł. a. w. względnie 40 koron, z dodatkiem zaś 25 zł. a. w. względnie 50 koron, (§ 6 lit. C. c. ustawy z 13. grudnia 1862 Nr. 89 Dz. u. p.) W reskryptach ministeryalnych z dnia 20. kwietnia 1864 l. 3269 i z dnia 27. grudnia 1888 l. 19.341 Nr. 51 Dz. rozp. min. spraw. wyraźnie zauważono, że także i w tych wypadkach stosownie do § 72 ust. not. żadną miarą nie może nastąpić przyznanie spadku przed opłaceniem i zabezpieczeniem należytości.

O takich wypadkach wymiaru należytości, który sądom jako władzy wymierzającej przysługuje, mają być władze skarbowe również zawiadomione zapomocą arkusza wymiarowego stosownie do rozp. min. spraw. z 26. grudnia 1897. l. 30.106 Nr. 49 Dz. rozp. min. spraw.

C) Przyznanie spadku jest zawisłem od wymierzenia, opłacenia lub zabezpieczenia należytości we wszystkich innych wypadkach z wyjątkiem wyszczególnionych wyżej pod A) i B) a mianowicie:

1) Jeżeli spadek składa się z majątku ruchomego, lecz należytość wynosi więcej niż 20 zł. a. w. względnie 40 koron bez dodatku (względnie 25 zł. w. a. lub 50 koron z dodatkiem) w których to razach nie przysłuża Sądom prawo wymiaru należytości (rozp. Min. spraw. z 29 sierpnia 1899 Nr. 36 Dziennik rozp. min. spr.).

2) Jeżeli spadek (który się może składać tak z ruchomego jak i z nieruchomego majątku) nie przewyższa wartości 100 koron, jednak przechodzi na inne osoby, aniżeli wymienione w tar. poz. B. a.;

3) Jeżeli wartość spadku, zawierającego ruchomy i nieruchomy majątek przewyższa wartość 100 koron.

We wszystkich tych pod 1, 2, 3, naprowadzonych wypadkach są wyłącznie władze skarbowe powołane do wymiaru należytości § 2 min. rozp. z 7. września 1899 Nr. 171 Dz. u. p. i § 16 min. rozp. z 21. czerwca 1901 Dz. u. p. Nr. 75).

Zawiadomienie władz skarbowych o tego rodzaju spadkach celem wymiaru należytości następuje.

aa) W wypadkach przeniesienia wskutek śmierci podług § 2 l. 1 lit. u. ces. rozp. z 16. sierpnia 1899 Nr. 158 Dz. u. p. względnie według § 2 l. 1 lit. a. ustawy

z 18. czerwca 1901 Dz. u. p. Nr. 74 (jeżeli wartość nieruchomości nie przekracza 1000 koron, a zarazem cały wedle wspomnianych ustaw obliczyć się mający czysty majątek tej wartości 1000 koron nie przewyższa (bez przedkładania wykazu spadku jedynie przez udzielenie inwentarza spadku lub zeznania majątku w miejsce przysięgi w pierwopisie lub wierzytelnym odpisie wraz z udokumentowaniem stanu biernego (§ 57, ust. nal.) i zawiadomieniem o osobach powołanych do spadku (§ 2 ust. 3 min. rozp. z 7. września 1899 Dz. u. p. Nr. 171 i § 16 ust. 3 min. rozp. z 21. czerwca 1901 Dz. u. p. Nr 75).

Ze względu na przeciążenie kancelaryi sądowych zaleca się udzielać władzom skarbowym w pierwopisie inwentarz spadku lub zeznanie majątku w miejsce przysięgi.

Władza skarbowa jest w tych razach obowiązaną po myśli końcowego ustępu § 2. względnie § 16 dopiero powołanych rozporządzeń, akt ten po wynotowaniu potrzebnych dat bezzwłocznie sądom zwrócić.

bb) We wszystkich innych wypadkach przez przedłożenie wykazu spadku (§ 46 ust. nal.).

Doręczanie władzy skarbowej dopiero co wymienionych pod aa) i bb) aktów dla wymiaru odbywa się za „książką doręczeń aktów wymiarowych“ stosownie do rozporządzenia min. spraw. z 26. grudnia 1897 Nr. 30.106 Nr. 49 Dz. rozp. min. spraw. do przyznania spadku można zatem przystąpić w wypadkach B) i C) dopiero wtedy, gdy należytości zostały zapłacone lub zabezpieczone.

Dla zabezpieczenia należytości na nieruchomościach spadkowych w drodze intabulacyi lub prenotacyi, należy w każdym razie brać za podstawę dokument, odpowiadający wymogom ustawy o księgach gruntowych.

Zarządzenie sędziego nie opierające się na takim dokumencie a w którem przyjęto dowolną kwotę i polecono sądowi hipotecznemu prenotacyę prawa zastawu dla zabezpieczenia należytości spadkowej, — jest przeciwnem ustawie i niedopuszczalnem.

Również całkiem niedopuszczalnem jest przyznawać spadek i (przy równoczesnem wydaniu uchwały podającej treść przyznania spadku) wstrzymać doręczenie dekretu dziedzictwa, aż do wykazania się z uiszczenia należytości spadkowej, ponieważ takie postępowanie w żadnej mierze nie może być uważane jako zabezpieczenie należytości (§ 149 pat. niesp.).

Do zabezpieczenia zatem należytości można tylko wówczas przystąpić, gdy ze strony władzy skarbowej postawiono wniosek do tego zmierzający i należycie uzasadniony, a podstawę intabulacyi lub pretonacyi należytości stanowi duplikat nakazu zapłaty względnie żądanie władzy skarbowej o pretonacyę (§ 33 c. i 38 c. ust. hip.).

W braku takiego wniosku władzy skarbowej byłoby zabezpieczenie należytości na nieruchomym majątku spadkowym dopuszczalnem tylko na podstawie zezwolenia spadkobierców zeznanego w formie przepisanej dla dokumentów hipotecznych (w każdym razie także protokolarnie przed sądem) i zatwierdzonego przez władzę spadkową, tudzież na podstawie postawionego przez nich wniosku O wysokości kwoty, która ma być zabezpieczoną, należałoby jednak w każdym razie zapytać właściwy urząd wymiaru należytości pisemnie lub w krótkiej drodze, ponieważ w przeciwnym razie oznaczona dowolnie przez spadkobierców lub przez sędziego kwota mogłaby się znacznie różnić od rzeczywiście wymierzonej, lub wymierzyć się mającej należytości, co już z tego powodu nie mogłoby być cierpianem, ponieważ po myśli § 72 ust. nal. sądom wolno przyznać spadek dopiero po zupełnem zabezpieczeniu należytości.

Wedle § 32. min. rozp. z 21. czerwca 1901 Dz. u. p Nr. 75 obowiązane są władze wymiarowe natychmiast po upływie 30 dniowego terminu do zapłaty należytości spowodować bezzwłocznie i bezwarunkowo hipoteczne ich zabezpieczenie.

C. k. Sąd zechce powyższy reskrypt podać do wiadomości wszystkich urzędników sądowych i z całą ścisłością czuwać nad dokładnem przestrzeganiem powołanych w nim norm.

Z Prezydyum c. k. wyż. Sądu krajowego.

Lwów, dnia 16. października 1901.

Tchorznicki.

Aleg. 5. do sprawozdania z czynności Depart. VI.

Prez. 20.884
19 R/2.

Z treści sprawozdań, przez Prezydya pierwszej instancyi złożonych, wynika, że znaczna ilość sądów nie uwzględnia dostatecznie wywodów i wskazówek, zawartych w reskrypcie c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 16. czerwca 1901 l. 1902.

Na pożyteczność działów spadku, w toku przewodu spadkowego przeprowadzonych, wskazał już reskrypt c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 5. marca 1900 l. 2620. Do odnośnych wskazówek i przepisów winny sądy i na przyszłość ściśle się stosować, unikając równocześnie — co się samo przez się rozumie — nieracyonalnego pod względem gospodarskim dzielenia gruntów.

Powołany na wstępie reskrypt ministeryalny z 16. czerwca 1901 l. 1902 poświęca natomiast szczególniejszą uwagę sprawie uregulowania dewolucyi mienia nieruchomego w drodze przewodu spadkowego i stojącej z nią w ścisłym związku kwestyi uporządkowania stanu hipotecznego.

Ten ostatni reskrypt ma na celu jak najwydatniejsze stosowanie przepisów §. 2. ustawy z 23. maja 1883, Nr. 82 Dz. p. p. i jeśli zalecono tam przeprowadzanie działu spadku i wciąganie tych działów do dekretów dziedzictwa, to chciano tem tylko wskazać jeden z najwłaściwszych środków ku osiągnięciu wspomnianego celu.

Byłoby zatem mylne, z tej okoliczności, iż w pewnym szczególnym wypadku dział spadku bądź nie jest wskazanym, bądź też z jakichkolwiekbądź powodów do skutku dojść nie może, wnioskować, jakoby tem samem odpadał obowiązek sędziego spadkowego ustalania podstaw wpisu hipotecznego odnośnie do nieruchomości, przypadłych zapisobiercom.

Przepisy § 2. ustawy z 23. maja 1883 Nr. 82. Dz. p. p. nakładają na sąd przeprowadzający rozprawę spadkową obowiązek starania się o to, iżby wyniki pertraktacyi mogły być podstawą wpisu do ksiąg gruntowych z urzędu dokonać się mającego.

Wprawdzie żąda ustawa, by wyniki pertraktacyi spadkowej były ustalone w formie do wpisu zdolnej. Atoli ze względu na oficyalny charakter przewodu spadkowego nie potrzebuje sędzia w tym kierunku ani wyczekiwać wniosków stron, ani też upewniać się o ich w tym względzie przyzwoleniu i zgodzie, przeciwnie jest sędzia spadkowy nietylko uprawniony, ale jest także obowiązany wdrażać z urzędu do stanu sprawy przystosowane dochodzenia i w ogólności przedsiębrać odpowiedne kroki ku osiągnięciu ostatecznego celu ustawą wskazanego, t. j. wpisu wyników przewodu spadkowego do ksiąg gruntowych.

W spełnieniu tego ustawowego obowiązku, nie powinna sędziego spadkowego żadną miarą zniechęcać ewentualna niechęć stron interesowanych, owszem nawet wtedy, gdy współdziałanie stron jest konieczne, powinien je do tego współdziałania gorliwie nakłaniać. Gdyby zaś osobisty wpływ sędziego na stronę interesowaną w danym wypadku okazał się bezskutecznym, wówczas przekona oporną lub nieufną stronę możliwie przedstawienie jej ulg należytościowych (vide tut. okólnik z 16. października 1901 Prez. 13.694. Punkt VIII.), które otrzymuje w ten sposób.

17 N/1.

Również rzekoma trudność uzyskania planów sytuacyjnych nie może usprawiedliwić braku wszelkich rezultatów akcyi, zaleconej reskryptem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 16. czerwca 1901 l. 1902. Nie w każdym wypadku bowiem potrzebnym jest plan sytuacyjny; nieraz wystarczy samo wglądnięcie do map hipo-

tecznych, lub też zdjęty z niej szkic, w każdym zaś razie trudności tej nie można uznać za niezwalczoną, skoro się zważy, że według sprawozdań nie przeszkadza ona wcale poważnej ilości sądów w osiągnięciu wydatnych rezultatów pracy, w myśl wskazówek powołanego wyżej reskryptu podjętej, i że wobec tego trudno pojąć, dlaczegoby taka sama akcya innych sądów, działających wśród stosunków istotnie wcale się nie różniących, miała rozbijać się o powyższe trudności.

Należy z całą stanowczością wystąpić przeciw stwierdzonemu zwyczajowi niektórych sądów, które mimo ustalenia wyników pertraktacyi w formie do wpisu hipotecznego zdolnej, nie wciągają ich do dekretu dziedzictwa.

Korzyści, wynikające z postępowania zaleconego reskryptem ministeryalnym z 16 czerwca 1901 l. 1902 leżą jak na dłoni, ponieważ uwidocznienie wszystkich przyznanych praw w jednym i tym samym dokumencie, ułatwia przegląd i przeprowadzenie wpisu hipotecznego jedną uchwałą, a ponadto czyni zbędnem wystawienie poświadczeń z §. 178 ces. pat. z 9. sierpnia 1854 Nr. 208, Dz. p. p.

Prezydyum Sądu krajowego wyższego nie zapoznaje wcale trudności, z któremi sądy mają do walczenia w przewodach spadkowych; jest jednak przekonane, iż trudności te możnaby przy dobrej woli i rozwinięciu świadomej celu inicyatywy ze skutkiem pokonać.

Sądy nie powinny o tem zapominać, że stan hipoteczny musi być uporządkowany, jeżeli nie wedle § 2., to na każdy sposób wedle przepisu § 3. ustawy z 23. maja 1883 Nr. 82 Dz. p. p.

Pertraktacya spadku, w której zwykle wszystkie strony są obecne, ułatwia całe postępowanie i umożliwia natychmiastowe przyjęcie oświadczeń do wpisu hipotecznego potrzebnych.

Uporządkowanie stanu hipotecznego, już w toku przewodu spadkowego przeprowadzone, przedstawia zatem tę oczywistą korzyść, iż na przyszłość czyni zbędnem dalsze urzędowanie sądu hipotecznego, połączone z licznemi, często kilka razy ponawianemi wzywaniami stron, z odbywaniem audyencyj i orzekaniem kar przeciw stronom niejawiącym się lub niestosującym się do poleceń, dotyczących uporządkowania stanu hipotecznego.

Jaka stąd powstaje oszczędność czasu i pracy, jest tak jasnem, iż nad tem bliżej rozwodzić się byłoby zbyteczne; wzgląd zatem na tę oszczędność powinienby być dla sądów bodźcem do ścisłego przestrzegania wskazówek, zawartych w reskrypcie na wstępie powołanym.

Z tego wynika konieczność ujęcia i tych, dopiero co omówionych wypadków w należytą ewidencyę i czuwania nad wykonaniem poleceń, danych stronom interesowanym.

Wzywam przeto sądy, by także i te wszystkie wypadki wciągały do przepisanej w § 5. rozp. z 6. stycznia 1899 Dz. rozp. min. spraw. Nr. 1. ewidencyi I. a to równocześnie z wydaniem dekretu dziedzictwa i aż do chwili uporządkowania stanu tabularnego, do którego z całą usilnością dążyć należy przy pomocy odpowiednich zapisków w rubryce, dla uwag przeznaczonej, utrzymywały ścisły przegląd terminów, w odnośnych zarządzeniach zakreślonych.

Prezydya Sądów kolegialnych upraszam, by i nadal sprawie tutaj poruszonej uwagę poświęcały, przez wgląd do aktów, od powładnych sądów żądać się mających, nad ścisłem przestrzeganiem wskazówek niniejszego reskryptu czuwały i o swych spostrzeżeniach w tym kierunku poczynionych z końcem kwietnia 1903 roku tutaj sprawę zdały.

Z Prezydyum c. k. wyższego Sądu krajowego

Lwów, dnia 14. grudnia 1902.

Tchorznicki.

Praes. 3.466
20/1.

Das Justiz-Ministerium hat aus dem Berichte über die Ergebnisse der Behandlung der Nachlasssachen nach Massgabe des Just.-Min. Erl. vom 5. März 1900 Zl 2620 mit lebhafter Befriedigung, entnommen, dass Dank dem energischen Zusammenwirken der Gerichtspräsidien erster Instanz, sowie Dank dem anerkennenswerthen Eifer und Fleiss der Gerichte, in der Behandlung und Abwicklung der Nachlassachen eine sehr erfreuliche Wendung zum Besseren eingetreten ist. Das Justiz-Ministerium ist überzeugt, dass die erzielten Erfolge für die Gerichte ein weiterer Ansporn sein werden, in ihren Bemühungen zur Hebung dieses Geschäftszweiges nicht nachzulassen und dass sie einen Stolz darein setzen werden, durch rasche, sachgemässe und gründliche Abwicklung der Nachlass- und Pflegschaftssachen sich das Vertrauen und die Dankbarkeit der Bewölkerung zu erwerben. Es wird aber nich überflüssig sein, den Gerichten neuerlich die genaue Beobachtung der mit dem genannten Erlasse gegebenen Weisungen einzuschärfen. Da nach den vorliegenden Berichten noch immer bedingte Erbserklärungen abgegeben werden, wo dazu kein Anlass vorliegt, so wäre den Gerichten neuerlich nahezulegen, die Betheiligten über die Bedeutung der bedingten und unbedingten Antretungserklärung eindringlich zu belehren und sie darauf aufmerksam zu machen, dass sie sich die mit der Inventarerrichtung verbundenen Kosten durch die unbedingte Erklärung ersparen können. Desgleichen finden noch immer Liegenschaftsschätzungen in Fällen statt, in denen z. B. der bei einer früheren Besitzveränderung erzielte Preis eine verlässliche Grundlage für die Werthfeststellung bietet. Auch in dieser Hinsicht ist die Praxis verbesserungsbedürftig. Was die Vornahme der Erbtheilungen anlangt, so ist bisher nahezu gar kein Erfolg zu verzeichnen. Da es sich hiebei jedoch um Bestrebungen handelt, die, wenngleich im Interesse der Bevölkerung gelegen, ihren Gewohnheiten und Neigungen doch bisher fremd sind, so wird sich nur durch beharrliche Einwirkung und Belehrung ein Einverständniss über eine den wirtschaftlichen Existenzbedingungen der Landbevölkerung Rechnung tragende Behandlung der Erbtheilung erzielen lassen. Die Gerichte dürfen sich daher nicht entmuthigen lassen, wenn die ersten Versuche, eine neue Praxis anzubahnen, erfolglos blieben; sie müssen es sich vielmehr angelegen sein lassen, mit zäher Beharrlichkeit und unverdrossen in jedem Falle immer wieder aufs neue den Versuch zu machen, die Partheien oder die Nachtheile einer Untertheilung der Liegenschaften oder sogar der Parzellen zu belehren und sie zum Verständniss für die Vertheile einer Auseinandersetzung über den Nachlass zu führen und sich hiebei gegenwärtig halten, dass gerade dieser Theil der Verlassenschaftsabhandlung den für die Partheien wesentlichsten Theil der amtlichen Nachlassregulirung bildet.

In dem Inhalte dieses I. M. Erlasses vom 21. Februar 1901 Zl. 26.152/00 werden die Gerichtspresidien und Bezirksgerichts-vorstandschaften mit dem Ersuchen verständigt, von demselben die betheiligten richterlichen Beamten in Kenntniss zu setzen und bei dieser Gelegenheit auch die genaue Befolgung der im h. Circular-Erlasse vom 19. März 1900 Zl. 4278/20/00 enthaltenen Weisungen in Erinnerung zu bringen

Die Erreichung der Ordnung der Nachlass- und Pflegschaftsachen, welche ebenso im Interesse der Iustizverwaltung wie im Interesse der Bevölkerung mit

aller Kraft angestrelt werden muss, empfehle ich der besonderen, unausgesetzten und energischen Aufsicht der Gerichtspräsidien und Bezirksgerichtsvorstandschaften, welche sich in dieser Richtung sowol die Anerkennung der Centralbehörde, als auch die Dankbarkeit der durch die bisherigen Zustände hart getroffenen Partheien und Pflegebefohlenen erwerben können.

Dass aber Pflichtsbewusstsein und guter Wille trotz der etwa hie und da noch nicht vollen Dotirung mit Arbeitskräften Gutes schaffen können, das beweist ambesten der Umstand, dass nach den bisherigen Wahrnehmungen gerade mehrere weniger reichlich besetzte Gerichte verhältnissmässig die besten Resultate erzielt haben, wogegen andere sicherlich genügend besetzte Gerichte zurückgeblieben sind und sich, statt intensiv zu arbeiten, lieber auf die herkömmliche Ausrede Überbürdung verlegen.

Die Gerichtspräsidien werden ferner dringend ersucht, durch wiederholtes Abverlangen und Einsichtnahme in die Verlassenschaftsacten, sich mehrmals im Laufe des Jahres unmittelbare Kenntniss vom Stande dieser Geschäfte zu verschaffen und auf Grund der hiebei gemachten Wahrnehmungen, so wie der von den unterstehenden Bezirksgerichtsvorstandschaften nöthigenfalls abzuverlangenden Aufklärungen die entsprechenden Verfügungen an einzelne Gerichte zu erlassen, beziehungsweise beim Oberlandesgerichtspräsidium zu beantragen.

Über diese Wahrnehmungen nnd über die Ergebnisse des Jahres 1901 haben die Gerichtspräsidien I Instaz längstens bis 15. Dezember l. J. dem Oberlandesgerichts-Praesidium in deutscher Sprache zu berichten.

Vom k. k. Oberlandesgerichts-Praesidium

Lemberg, am 22. März 1901.

Tchorznicki.

Aleg. 7. do sprawozdania z czynności Depart. VI.

---

ad Prez. 23363
2. O/3

Wypis

z reskryptu c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 16. lutego 1902. L. 2238/2 (Prez. 3356/2).

„Aus den Berichten über die Ergebnisse der Abhandlungspflege im J. 1901 hat das Justiz Ministerium mit lebhafter Befriedigung entnommen, dass auch im Berichtsjahre ein weiterer Fortschritt in der Behandlung dieser Gechäfte gemacht worden ist.

Mit besonderer Freude begrüsst es das Justiz-Ministerium, dass sich die Gerichte allenthalben bemühen auf das Zustandekommen einer die Auseinandersetzung unter den Nachlassbeteiligten bezweckenden und bücherlich durchführbaren Erbtheilung hinzuwirken und dass es auch, gelungen ist, Nachlass zuweisungen ohne Theilung zu Stande zu bringen“.

Aleg. 8. do sprawozdania z czynności Depart. VI.

Prez. 2272
2 O/3

Ze złożonych za rok 1902 sprawozdań Prezydyów I-szej instancyi co do wyników pertraktacyi spadkowych przez sądy powiatowe prowadzonych, okazuje się, że w roku ubiegłym nastąpił zwrot ku lepszemu w kierunku wydatności poparcia, udzielanego sądom przez urzędy metrykalne w toku przewodów spadkowych.

Według sprawozdania Prezydyum złoczowskiego urzędy, metrykalne nietylko oswoiły się z nałożonym na nie obowiązkiem donoszenia o zaszłych wypadkach śmierci, ale ponadto prawidłowo wypełniają nowe formularze, wprowadzone reskryptem Ministerstwa sprawiedliwości z 27/III 1900 l 5722|10. Również prezydya: Czerniowce i Przemyśl korzystnie się wyrażają tak o współdziałaniu pomienionych urzędów, jak niemniej też o pomocy udzielanej sądom przez urzędy gminne i przełożeństwa obszarów dworskich, zaś prezydya: Kołomyja, Stanisławów, Sanok i Brzeżany, które w roku 1901 nader niekorzystne świadectwo wymienionym czynnikom wystawiły, sąd swój w tej mierze wobec doświadczeń w roku 1902 poczynionych znacznie złagodziły.

Według zgodnych sprawozdań Prezydyów I-szej instancyi, przewody spadkowe toczą się z reguły w szybkiem tempie, a koszta ich stale się obniżają. Ten ostatni, dla ludności tak bardzo pożądany objaw zawdzięczać należy temu, że akty spadkowe wpisuje się obecnie bądź w sądzie, bądź też przy sposobności innej czynności urzędowej poza siedzibą sądu przedsiębranej, niemniej też troskliwemu łączeniu pertraktacyi spadkowych na miejscu prowadzonych.

Najwydatniejsze rezultaty w tym kierunku wykazały prezydya: Kołomyja, Czerniowce, Stanisławów i Złoczów, natomiast ujemny wyjątek w tej mierze stanowi działalność sądu powiatowego w Kossowie, w którym przeciętny czas trwania przewodu spadkowego wynosił sześć miesięcy. Sąd ten usprawiedliwia te niekorzystne rezultaty brakiem sił pisarskich i powstałymi stąd zaległościami w mundowaniu uchwał. Ponieważ w ostatnich czasach nastąpiło pomnożenie sił pisarskich w powyższym sądzie powiatowym, a ponadto sąd ten został uposażonym w maszynę do pisania, oczekuje Prezydyum Sądu krajowego wyższego, że w niedługiej przyszłości sąd kossowski wykaże w dziale spraw spadkowych pomyślniejsze wyniki.

Wobec zarządzonego tut. reskryptem z dnia 27/6 1902 Prez. 11114/17 N. 2 rozszerzenia zakresu agendy przeważnej ilości sądów powiatowych w spisywaniu aktów spadkowych, spodziewać się należy, że pod względem skrócenia czasu trwania przewodów spadkowych i obniżenia ich kosztów wykażą sądy powiatowe w roku bieżącym wyniki od osiągniętych w roku ubiegłym jeszcze pomyślniejsze.

Co do bezwarunkowego oświadczenia się do spadku, to Prezydyum Sądu krajowego wyższego znacznego postępu w tym kierunku dopatrzeć się nie może. Istotny postęp wykazał okręg sądu krajowego w Czerniowcach (w 1901 roku 98 wypadków, zaś w roku 1902, 435) i sądu obwodowego w Suczawie z 62 wypadkami. Także i w niektórych sądach powiatowych, do okręgu kołomyjskiego należących skonstatowano w tej mierze pewne, jakkolwiek bardzo nieznaczne postępy; zaś ze sprawozdania Prezydyum tarnopolskiego wynika, że sąd powiatowy w Nowem Siole osiągnął pięć takich wypadków tylko w ten sposób, iż do protokołu przyjął zeznanie majątku w miejsce przysięgi złożone.

Prezydya: Brzeżany, Przemyśl, Stanisławów i Złoczów usprawiedliwiają nikłe rezultaty odnośnej akcyi niskim stopniem oświaty ludności włościańskiej, która stroniąc przed wszelkiemi nowościami, tej formy oświadczenia się do spadku

należycie zrozumieć nie chce; ponadto tłumaczą odporną postawę ludności wobec tej formy oświadczenia się do spadku obawą jej przed osobistą odpowiedzialnością za długi spadkowe.

Tłumaczenie to zdaje się być zgodne z istotnym stanem rzeczy, a wobec tego stanowczego zwrotu w powyższym kierunku w bliskiej przyszłości spodziewać się trudno.

Przechodząc do sposobu ustalenia wartości majątku nieruchomego, zaznaczyć muszę, że postępowanie sądów powiatowych w tej mierze i w roku ubiegłym nie było jednolitem. I tak podczas gdy wszystkie sądy powiatowe, należące do okręgów: lwowskiego, brzeżańskiego i przemyskiego, a także znaczna ilość sądów w okręgu samborskim, stosowała się ściśle do przepisów § 102 pat. niesp., reszta sądów powiatowych przepisów tych nie przestrzegała.

Naprowadzone przez niektóre z tych sądów powiatowych usprawiedliwienie nieprawidłowego ich w tym względzie postępowania jest niewystarczające. W szczególności co do podniesionego na usprawiedliwienie żądania spadkobierców, by nieruchomości szacowano, słusznie zauważyło prezydyum złoczowskie, że w takiem żądaniu stron tkwi po największej części właściwe życzenie samego sądu, prowokującego stawianie takich wniosków, co się zaś tyczy twierdzonej przez sądy powiatowe kołomyjskiego okręgu opieszałości urzędów podatkowych w dostarczaniu dat podatkowych, trudno pojąć, dlaczego urzędy te, które według sprawozdania Prezydyum sądu obwodowego w Kołomyi szybko wymierzają należytości od spadków, właśnie w znacznie mniej trudu wymagającem dostarczaniu dat z rejestrów podatkowych miałyby się dopuszczać zwłoki. W końcu uczyniony władzom skarbowym w okręgu sądu krajowego w Czerniowcach zarzut, jakoby urzędy podatkowe w razie ustalenia wartości nieruchomego mienia według rejestrów podatkowych prowadziłyby dalsze sfinalizowanie przewodów spadkowych, opóźniające dochodzenia, przedstawia się wobec treści przepisów § 50 ustawy należytościowej jako wprost nieprawdopodobny.

Co do kwestyi działów spadku, brzmią sprawozdania prezydyów I-szej instancyi o wiele korzystniej, aniżeli w roku 1901.

Znaczny wzrost w tym kierunku (z 59 na 192 wypadków) wykazuje sprawozdanie prezydyum czerniowieckiego; bardzo dodatne wyniki konstatują prezydya: Stryj, Kołomyja, Stanisławów, Złoczów i Suczawa, a w odniesieniu do niektórych sądów powiatowych także prezydyum Tarnopol; zaś te prezydya, które w r. 1901 żadnych rezultatów w tym kierunku wykazać nie mogły, w roku ubiegłym stwierdziły przyrost wypadków, w których za wpływem sędziów przeprowadzono działy spadku. O skuteczności usiłowań sędziego, celem przeprowadzenia działów spadku podjętych, rozstrzyga jego indywidualność, a rezultaty tych usiłowań będą tem obfitsze, im większem cieszy się on zaufaniem ludności i im wyższą okazuje w swych staraniach wytrwałość i cierpliwość. Wymownym dowodem tego jest podniesiony przez prezydyum przemyskie fakt, iż sekretarz sądu w Jarosławiu Galik w ciągu roku 1902 przeprowadził 120 działów spadków.

Co się tyczy obejmowania nieruchomości przez jednego z dziedziców za ustaleniem spłat reszcie spadkobiercom przypadających, zaszła w roku 1902 zmiana na gorsze. I tak np. prezydyum czerniowieckie, które za rok 1901 wykazało w powyższym kierunku bardzo korzystne wyniki, przez niektóre z sądów powiatowych swego okręgu osiągnięte, podaje, że ilość wypadków tak objęcia nieruchomości spadkowej spadła z cyfry 90 na 24

Przeszkody w powyższym kierunku istniejące tkwią w zakorzenionych pojęciach ludności, a tem samem trudne są do usunięcia.

Resumując rezultaty wykazane przez Prezydya I-szej instancyi, przyznać należy, że w traktowaniu spraw spadkowych, na ogół biorąc, nastąpił pewien zwrot ku lepszemu; toteż Prezydyum Sądu krajowego wyższego, polegając na dotychczasowej gorliwości, z jaką prezydya sądów kolegialnych przy każdej nadarzającej się sposobności do usunięcia dostrzegalnych w tym względzie nieprawidłowości dążą, ma nadzieję, iż już w niedalekiej przyszłości i ten dział sądownictwa wejdzie na tory prawidłowe.

Oznajmiam dalej wszystkim Przełożeństwom sądewym, że ck. Ministerstwo sprawiedliwości reskryptem z dnia 29/1 1903 l. 971/3 z żywem zadowoleniem przyjęło do wiadomości postępy, poczynione przez znaczny szereg sądów powiatowych w należytem traktowaniu spraw spadkowych ; zaś najpochlebniej wyraziło się o rezultatach usiłowań, podjętych w tej mierze przez sądy powiatowe: Bursztyn, Chodorów, Kozowa, Przemyślany i Rohatyn; Żółkiew, Jarosław, Komarno i Łąka, Sanok, Baligród, Ustrzyki, Sołotwina, Tłumacz, Bohorodczany, Buczacz i Potok Złoty, Wojniłów, Halicz i Tyśmienica, Budzanów, Trembowla, Zaleszczyki, Nowe Sioło. Mielnica i Grzymałów, Gliniany, Kamionka i Łopatyn, Seret, Storożynetz, Wyżnica, Zastawna, Radowce, Dorna, Gurahumora i Solka.

Co do szczegółów, podniesionych w sprawozdaniu Prezydyum Sądu krajowego wyższego względem wyników pertraktacyi spadkowych złożonem, zauważyło ck. Ministerstwo sprawiedliwości w reskrypcie wyżej powołanym, co następuje:

Das Justizministerium schliesst sich den Folgerungen des kk. Präsidiums an, dass nach den vorliegenden Berichten trotz mancher Mängel und Versösse in der Behandlung der Nachlassgeschäfte, im Grossen und Ganzen im Jahre 1902 ein weiterer Fortschritt gemacht worden ist. Es bedarf jedoch noch ausdauernder unverdrossener Arbeit der Gerichte und der Justizverwaltungsorgane, um diesen Geschäftszweig auf jene Stufe zu heben. die er anderwärts einnimmt und auf die er hinsichtlich Raschheit und Intensität des Verfahrens und Genauigkeit der Ergebnisse gebracht werden muss.

Sicherlich berechtigt der gute Anfang, der gemacht ist, zu der Hoffnung, dass dieses Ziel in absehbarer Zeit auch erreicht wird. Es muss sich aber in den Kreisen der Richter und in der Bevölkerung immer mehr das Verständnis für die wirtschaftliche und rechtliche Bedeutung der Abhandlungswesens vertiefen. Allen Beteiligten muss gegenwärtig sein, dass eine bloss formelle Abwicklung der Verlassenschaftsabhandlungen, die lediglich die Erledigung des Falles durch die Einantwortung im Auge hätte, den Zweck des Verfahrens aber vernachlässigen würde, für das Rechts- und Wirtschaftsleben wenig Wert hätte, dass dagegen die einer sachgemässen Abwicklung dieser Geschäfte gewidmete Zeit und Mühe sich unmittelbar lohnt durch die Verminderung von Streitigkeiten, die Anbanung einer grösseren Ordnung im Grundbuchsstande und die damit verbundene Förderung des Kreditwesens.

Der wichtigste Teil der Verlassenschaftsabhandlung in diesem Sinne ist die Auseinandersetzung unter den Erben, mit den Vermächtnisnehmern und anderen Nachlassgläubigern. Es muss klar gestellt werden, was jedem derselben aus dem Nachlasse zuzufallen hat und welche Verhältnisse durch den Erbgang an dem Nachlassvermögen geschaffen werden. Dazu bedarf es insbesondere einer verlässlichen Ermittlung der Nachlassbestandtheile und des Nachlasswertes. Insbesondere ist aber das Gericht im Falle, als pflegebefohlene Erben beteiligt sind, verpflichtet dafür zu sorgen, dass nicht die minderjährigen Erben durch willkürliche Angaben über den Nachlasswert benachteiligt werden. Es wird daher in diesen Fällen auch dann, wenn eine Schätzung stattfindet, mitunter notwendig sein, den ermittelten Schätzwert mit dem Steuerwert und den bei Besitzveränderungen zugrunde gelegten Wert zu vergleichen. Die erforderlichen Daten können, wenn auf zeitgerechte Bekanntgabe durch das Steueramt nicht gerechnet werden kann, auch ohne Schwierigkeiten im kurzen Wege durch mündliche Nachfrage im Steueramt ermittelt werden.

Aus den Berichten ist zu etnehmen, dass hinsichtlich der Bedeutung der Erbteilung hie und da ein Missverständnis obwaltet. Es lässt sich keineswegs behaupten, dass die physische Teilung des Nachlasses unter allen Umständen zweckmässig anzustreben ist. Wenn die Erben nich physisch teilen, sondern sich über den Nachlass in anderer Weise verständigen wollen, so besteht kein Anstand, es dabei bewenden zu lassen und das durch den Erbgang begründete Miteigentumsverhältnis im Grundbuche ersichtlich zu machen. Es können hiefür verschiedene Gründe bestimmend sein, etwa der, dass sich die Erben über die Bewirtschaftung und die Verteilung des Ertrages einstweilen durch Vereinbarung

eines Turnus oder in anderer Weise verständigen und dass sie hoffen, in absehbarer Zeit durch Verkauf eines Miteigentumsanteiles an einen der Erben das Erbgut wieder in eine Hand zu bringen und dgl. Es muss aber mit aller Entschiedenheit dem entgegengetreten werden, dass in das Grundbuch tatsächlich Unrichtiges eingetragen wird. Wenn demnach die Erben physisch zu teilen entschlossen sind, muss das Gericht zu verhindern trachten, dass die Teilung, nach ideellen Anteilen im Grudbuche eingetragen wird. Hiebei soll das Gericht nicht müde werden, einer weiteren Zersplitterung der Zwergwirtschaften entgegenzutreten. Keinesfalls darf aber wie ein Gerichtsinspektor wahrgenommen hat, das Gericht, um einen Fall wirklicher Erbteilung mehr vorweisen zu können, die Parteien zu solchen Teilungen drängen und dadurch eine wirtschaftlich irrationelle Zersplitterung des Grundbesitzes noch fördern.

Nur, wenn trotz aller Belehrung und Einwirkung, die Parteien von dem Vorhaben, das an sich kleine Erbgut noch weiter physisch zu teilen, nicht abzubringen sind, muss aus den schon wiederholt betonten Gründen (Vereinfachung des Verfahrens, Aufrechthaltung der Ordnung im Grundbuchstände, Gebürenersparung) auf die Vornahme der gerichtlichen Teilung, die auch im Grundbuch eingetragen werden kann, gedrungen werden. Dass sich in dieser Hinsicht durch Eifer, Fleiss und Beharrlichkeit selbst unter schwierigen Verhältnissen gute Erfolge erzielen lassen, beweist das Beispiel vieler Gerichte des Sprengels, von deren Tätigkeit das Justizministerium mit Vergnügen Kenntnis gennomen hat. Insbesondere verdient aller Anerkennung das vom Gerichtssekretär Edmund Galik in Jaroslau erzielte Ergebnis.

Was die Art der Antretung der Erbschaft (bedingte oder unbedingte Erbserklärung) anlangt, wäre es nicht sachgemäss, auch dort auf eine unbedingte Erklärung hinzuwirken, wo die Beteiligten genügenden Grund haben, eine solche zu scheuen, sei es, dass sie das Vorhandensein von unbekannten Schulden fürchten oder dass sie die Besorgnis hegen, es könnten nachträglich die vom Erblasser besessenen Sachen von Dritten in Anspruch genommen werden. In der Zunahme der unbedingten Erbserklärungen kann daner nur insoferne ein Fortschritt im Verfahren erblickt werden, als die Parteien von bedingten Erbserklärungen, die offensichtlich zwecklos wären, keinen Gebrauch machen. Es wäre aber nicht ratsam dem Wunsche der Parteien entgegenzutreten, wo diese dafür stichhältige Gründe haben, oder wo die Vornahme der Inventur nennenswerte Kosten nicht verursacht.

Das Tempo, in dem sich die Abhandlungen abwickeln, ist zwar gegen früher ein besseres geworden, es befriedigt aber noch nicht überall und es muss demnach mit Nachdruck auf eine weitere Beschleunigung gedrungen werden. Es ist zweckwidrig, wenn die Todfallsaufnahme erst nach Monaten nach dem Todesfalle aufgenommen wird. Den Gerichten muss übrigens auch nahegelegt werden, auf die Vollständigkeit der Angaben über die Vermögensbestandteile hinzuwirken und zu beachten, dass Vieh und Sparkasseeinlagsbücher gerne verschwiegen werden.

Verzögerungen der Matrikenführer soll in jedem einzelnen Falle energisch engegengetreten werden.

Besondere Aufmerksamkeit erfordern die bei den Bezirksgerichten Kossów, Borynia, Stary Sambor, Skole und Żydaczów konstatierten Rückstände.

Powyższe uwagi i wskazówki zechcą Prezydya sądów kolegialnych i Naczelnictwa sądów powiatowych podać do wiadomości urzędników sędziowskich i wezwać ich, by w przyszłości do poleceń w niniejszym reskrypcie zawartych ściśle się zastosowali.

Prezydya sądów kolegialnych upraszam, by z całą troskliwością nad należytym tokiem spraw spadkowych czuwały i o stanie tych spraw najdalej do 15. grudnia 1903 ponownie sprawę zdały.

Odnośne sprawozdania zechcą Prezydya ułożyó w dotychczasowej formie.

Z Prezydyum c. k. wyższego Sądu krajowego.

Lwów, dnia 9. kwietnia 1903.

Tchorznicki.

Aleg. 9 do sprawozdania z czynności Departamentu VI.

Praes. 10.392.
17. N/2.

K. k. Justiz-Ministerium, Wien, am 8. Juni 1902 Zl. 3.820/2. An das k. k. Oberlandesgerichts-Praesidium in Lemberg. Auf Antrag des Budgetausschusses hat das Abgeordnetenhaus anlässlich der Verhandlungen über den Staatsvoranschlag für das Jahr 1902 unter anderen folgende Resolutien beschlossen:

1) Das k. k. Justizministerium wird aufgefordert, in seinen Bemühungen fortzufahren, innerhalb der Grenzen seines Wirkungskreises auf ein rasches, billiges und sicheres Verfahren in streitigen Rechtsangelegenheiten und in Executionssachen, sowie auf die Abkürzung der Untersuchungshaft und die Beschleunigung des Strafverfahrens überhaupt hinzuwirken.

2) Es wird mit Zustimmung davon Kenntnisgenommen, das die Justizverwaltung anlässlich der Personalvermehrung bei den Gerichten auf eine vermehrte und intensivere Thätigkeit der Gerichte in Abhandlungs- und Pflegeschaftssachen und insbesondere darauf dringt, dass die Abhandlung von Verlassenschaften von nicht bedeutendem Vermögensstande von den Gerichten selbst durchgeführt wird, und die Justizverwaltung wird aufgefordert, in diemem Bestreben im Interesse der Bevölkerung fortzufahren.

In einem weiteren Resolutionspunkte wird der anerkennenswerten Bemühungen gedacht, die Handhabung der geltenden Gesetze über das Verfahren der freiwilligen Gerichtsbarkeit und in Strafsachen zu verbessern.

Indem ich diese Resolutionen den Gerichten und den Staatsanwaltschaften zur Kenntnis bringe, gereicht es mir zur Befriedigung constatiren zu können, dass die sachgemässe Durchführung der neuen Processgesetze, die opferwillige und intensive Thätigkeit vieler Gerichte in den Angelegenheiten des Verfahrens ausser Streitsachen und die Bemühungen, die Praxis in Strafsachen zu verbessern, auch die Anerkennung des Abgeordnetenhauses gefunden haben.

Ich glaube der zuversichtlichen Erwartung Ausdruck geben zu können, dass die Justizbehörden in der durch die gefasste Resolution auch anerkannten Richtung wie bisher fortarbeiten und mit Anspannung aller Kräfte dem Ziele einer die Interessen der Bevölkerung fördernden Rechtspflege auch in Zukunft zustreben werden.

Odpis powyższego reskryptu c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 8. czerwca 1902 l. 3.820 2 udzielam wszystkim Przełożeństwom sądowym z poleceniem ustnego zawiadomienia o jego treści wszystkich urzędników sędziowskich tamtejszego sądu.

Z Prezydyum c. k. wyższego Sądu krajowego.

Lwów, dnia 21. czerwca 1902.

Tchorznicki.

Aleg. 10. do sprawozdania z czynności Depart. VI.

ad Prez. 23.363
2. 0/3.

Okólnik Prezydyum c. k. wyższego Sądu krajowego z 23. lutego 1899
Prez. 2.989
1 P./99.

Ustęp 3. Stan hipoteczny w sporach na podstawie §. 843. ust. cyw.

„Notorycznem jest, iż szczególnie w Galicyi wschodniej księgi gruntowe wadliwie założone zostały i bardzo często można spotkać się także i z tą usterką, iż posiadłość, fizycznie rozdzielona, zapisaną została przy zakładaniu ksiąg gruntowych jako wspólna własność tych osób.

Wskutek tego bardzo często na podstawie §. 843. ust. cyw. bywają wnoszone skargi z żądaniem, aby wspólna własność przez publiczną licytacyę zniesioną została, a Sądy, opierając się na stanie hipotecznym, który współwłasność wykazuje, orzekają zgodnie z żądaniem skargi nawet bez wyjaśnienia i zbadania, czyli ta współwłasność jest istotną czy tylko fikcyjną.

Podobne orzeczenia nie są w ustawie uzasadnione i mogą interesowanym, którzy najczęściej do ubogiej i z przepisami ustawy nie obznajomionej warstwy ludności należą, niepowetowaną szkodę wyrządzić, a to jest tak pewnem, jak pewnem jest z kierownictwem rozprawy połączony obowiązek sędziego dążyć do tego, aby stan sprawy został wyczerpująco wyjaśniony, by strony podały wszystkie faktyczne okoliczności, na rozstrzygnięcie sporu wpływ mieć mogące i wogóle, aby zebrano wszelkie wyjaśnienia, które mogą przyczynić się do stwierdzenia praw i pretensyi, przez strony podniesionych.

Zwraca się zatem uwagę Sądów na powyższe nieprawidłowe założenie ksiąg gruntowych i zarazem zaleca się wszystkim sądom, aby w sporach o zniesienie współwłasności, w których żądanie skargi powinno się opierać na faktycznej a nie na fikcyjnej współwłasności, nie przyjmywały stanu hipotecznego jako jedyny i wyłączny dowód na istnienie współwłasności, lecz także starały się za pomocą stosownych pytań prawdziwy stan rzeczy wybadać“.

Alegat 11. do sprawozdania z czynności Depart. VI.

Prez. 24.665
20/3.

Mit Beschluss vom 19. Oktober 1903 hat der galizische Landtag die Regierung aufgefordert, möglichst bald eine gesetzliche Reform des gerichtlichen Verfahrens ausser Streitsachen durchzuführen und bevor diese Reform stattfindet, den Gerichten den Auftrag zu erteilen, dass bei Erledigung des Verlassenschaftsverfahrens womöglich gleichzeitig die Teilung der Verlassenschaft vorgenomen werde.

Laut des Berichtes der diesem Beschlusse zugrunde lag, erblickt der juridische Ausschuss des Landtages in der fehlerhaften und nicht ganz gesetzmässigen Durchführung von Nachlassabhandlungen die Hauptursache der Prozesse wegen Aufhebung der Eigentumsgemeinschaft bei Bauerngütern durch öffentliche Versteigerung der ganzen Liegenschaft. Auch beim Bestande der geltenden Vorschriften könnten die Gerichte den moralisch und ökonomisch schädlichen Prozessen vorbeugen, die zumeist zwischen Mitgliedern derselben Familie geführt werden und Übervorteilungen durch Ankauf von Liegenschaftsanteilen ermöglichen. Die Gerichte pflegen die Nachlassabhandlung mit dem Einantwortungsdekrete abzuschliessen, das nur bestimmt, wer und zu welchen ideellen Anteilen erbt, es werde aber unterlassen, die physische Theilung des Nachlassvermögens vorzunehmen Die Folgen davon seien gerichtliche und aussergerichtliche Streitigkeiten unter den Familienangehörigen, mit vielen schädlichen Nachwirkungen. Bis zum Zustandekommen eines neuen Gesetzes wäre die Aufmerksamkeit der Gerichte auf die Wichtigkeit und Nützlichkeit der Erbteilungen beim Abschluss von Verlassenschaftsabhandlungen zu lenken.

Der galizische Landtag weist in diesem Beschlusse und seiner Begründung auf einen Mangel in der Durchführung der Nachlassregulierungen hin, auf dessen Beseitigung das Justizministerium unterstützt durch die Oberlandesgerichtspräsidien, seit Jahren mit aller Entschiedenheit dringt. Das Justizministerium begrüsst die Unterstützung, die seine Bestrebungen durch den Landtagsbeschluss gefunden haben, und kann der vom Landtag beschlossenen Aufforderung nicht besser entsprechen, als indem es den Gerichten in Galizien neuerlich die auf diesen Gegenstand bezugnehmenden Weisungen der Erlässe vom 5. Mai 1900 Zl. 2620 (Lemberg) vom 13. Dezember 1900 Zl. 24.357 (Krakau) vom 21. Februar 1901 Zl. 26.152 (Lemberg), vom 16. Juni 1901 Zl. 1.902 (Lemberg und Krakau), vom 24. Jänner 1903 Zl. 971 (Lemberg) in Erinnerung bringt.

Den für die Bevölkerung wichtigsten Teil der Verlassenschaftsabhandlung bildet die Auseinandersetzung unter den Erben, und unter Umständen die Erbteilung.

Die gerichtliche Erbteilung ist allerdings nur obligatorisch, wenn Minderjährige oder Pflegebefohlene als Erben beteiligt sind (§§ 165, 170 Verl. Pat.) dem Nachlassgerichte ist aber gestattet, in allen Fällen eine Erbteilung zu vermitteln, und es eröffnet sich dabei die Gelegenheit, im Sinne der wichtigsten Zwecke des ausserstreitigen Verfahrens durch Ausgleichung von Differenzen zwischen den Beteiligten, durch fachgemässe Ordnung der Rechtsverhältnisse und durch verlässliche Beurkundung ihrer Ergebnisse auf die Förderung der Interessen der Rechtsuchenden und des Gemeinwohles hinzuwirken.

Die grosse Zahl der Rechtsstreitigkeiten in Galizien ist zum guten Teile darauf zurückzuführen, dass man sich früher auf eine lediglich formelle Behandlung der Nachlasssachen beschränkte. Es war insbesondere ein folgenschwerer Mangel, dass man sich begnügte, die Erben als Miteigentümer der Nachlassliegenschaft in das Grundbuch einzutragen, während sie tatsächlich eine physische Teilung vornahmen und einzelne Parzellen der Nachlassliegenschaft den Vermächtnisnehmern zuwiesen. Damit wurden die Grundbücher unrichtig und deren Eintragungen unverlässlich, die Erlangung von Kredit erschwert und eine fast unerschöpfliche Quelle von Verwirrungen und Streitigkeiten geschaffen. Wollte man diesen Übelstand beseitigen, so müssten nachträglich weitwendige Erhebungen mit den Parteien gepflogen werden, die noch vor der Einantwortung hätten stattfinden sollen.

Wie das Justizministerium schon zu wiederholten Malen betont hat, muss sich die Praxis im diesem Punkte durchgreifend ändern und das Ergebnis der Teilung schon in der Einantwortungsurkunde berücksichtigt werden. Allerdings bietet das Gesetz keine Handhabe, um Parteien, die sich an den Verhandlungen zur gerichtlichen Auseinandersetzung nicht beteiligen wollen, dazu zu zwingen; allein es steht ausser Frage, dass es zumeist nur einer Anregung und Belehrung bedarf, um die Parteien zu einer Vereinbarung zu bestimmen, die allen Beteiligten und der ganzen Volkswirtschaft zum Vorteil gereicht, zumal die Auseinandersetzung vor der Einantwortung gebührenfrei ist, während bei der Übertragung nach der Einantwortung den Erwerbern dieser Vorteil entgeht.

Die günstigen Erfolge jener Gerichte, die sich mit Eifer und Ausdauer dieser neuen Aufgabe widmen, zeigen, dass schon durch eine blosse Änderung der Praxis auf der Grundlage des geltenden Gesetzes manches zu erreichen ist. Die Gerichte dürfen sich nur nicht durch leicht erklärliche Misserfolge am Anfange entmutigen lassen, sondern müssen mit Ausdauer unverdrossen in jedem einzelnen Falle immer wieder für eine wirkliche Auseinnandersetzung, das heisst, dafür eintreten, dass klargestellt wird, was jeder einzelne Erbe und Vermächtnisnehmer aus dem Nachlasse zu erhalten hat. Die Gerichte haben hierbei die Parteien auf die wirtschaftlichen Nachteile einer zu grossen Zersplitterung des Grundbesitzes und auf den in den meisten übrigen Ländern in lebendiger Übung erhaltenen Abfindungsmodus aufmerksam zu machen. Dieser besteht bekanntlich in der Übernahme des gesammten Nachlasses durch den überlebenden Ehegatten oder einen der Erben zu einem Preise, bei dem der Übernehmer wohl bestehen kann, während die Miterben durch eine vereinbarte Geldentschädigung abgefunden werden. Allerdings ist diese Art der Nachlassregulierung bisher nur selten in Galizien angewendet worden und es waren auch die Versuche, sie einzubürgern, nicht von ausgedehntem Erfolge begleitet. Indessen ist der Vorteil, den der Bauernstandt und das ganze Land aus einer Konsolidierung des bäuerlichen Grundbesitzes oder doch aus der Verhinderung einer weiteren Bodenzersplitterung zu gewinnen vermag, so gross, dass sich die Gerichte zweifellos ein Verdienst um die Allgemeinheit erwerben, wenn sie in ihren Bemühungen nicht nachlassen, die Bevölkerung aufzuklären, und zu einem besseren Verständnis über diese Frage zu führen.

Wenn die Nachlassbeteiligten für eine derartige Übergabe der Nachlassliegenschaft nicht zu gewinnen sind, sondern wenn sie die Liegenschaft physisch teilen wollen, hat das Gericht dafür Sorge zu tragen, dass genau festgestellt wird, welche Grundstücke und sonstigen Nachlasssachen jeder dieser Erben aus dem Nachlasse bekommt.

Die Vereinbarungen der Parteien sind zu protokollieren, und das Gericht muss darauf dringen, dass sich die Abmachungen der Parteien auch in das Grundbuch eintragen lassen. Wenn sie von einer Unterteilung der bereits bestehenden Parzellen absehen, wofür auch schon naheliegende ökonomische Gründe sprechen, so bedarf es zur Durchführung der bücherlichen Teilung keiner Planskizze und es werden Verzögerungen und Kosten vermieden.

Unter Umständen werden allerdings die Erben eine physische Teilung als ihren Interessen nicht entsprechend ansehen und die Eintragung des durch den

Erbgang begründeten Miteigentumsverhältnisses in das Grundbuch verlangen; sei es, dass sie sich über die Bewirtschaftung und die Verteilung des Ertrages einstweilen durch Vereinbarung eines Turnus oder in anderer Weise verstehen oder dass sie hoffen, in absehbarer Zeit durch Verkauf eines Miteigentumsanteiles an einen der Erben das Erbgut wieder in eine Hand zu bringen. In solchen Fällen besteht kein Anstand, es dabei bewenden zu lassen; es muss aber mit Entschiedenheit dem entgegentreten werden, dass in das Grundbuch tatsächlich Unrichtiges eingetragen wird. Wenn demnach die Erben physisch zu teilen entschlossen sind, soll diese Teilung noch vor der Einantwortung vorgenommen und beurkundet und der wahren Sachlage entsprechend ins Grundbuch eingetragen werden.

Die immerhin aufmunternden Ergebnisse der bisherigen Aktion berechtigen zu fordern, dass die Gerichte auf dem bezeichneten, nun auch von Landesvertretung als richtig anerkannten Wege fortschreiten. Das Justizministerium ersucht demnach, den vorstehenden Erlass allen Gerichten des Sprengels mit der Weisung bekannt zumachen, dass sie der Durchführung der Auseinandersetzung unter den Erben unter Beachtung der gegebenen direktiven angelegentlichste Sorgfalt zuwenden.

Ten reskrypt c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 23. b. m. l. 27.257/3, zawierający rekapitulacyę całego szeregu uwag i zarządzeń poczynionych w tym przedmiocie w ostatnich latach, udzielam wszystkim Sądom do wiadomości.

Z Prezydyum c. k. wyższego Sądu krajowego.

Lwów, dnia 30. grudnia 1903.

Tchorznicki.